DE ANTIQUA ECCLESIAE DISCIPLINA DISSERTATIONES HISTORICAE...

Louis Ellies Dupin, Josè Maria Fonseca de Evora, Antonio Molli

Digitized by Google

37
37 B
16

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DE ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA DISSERTATIONES HISTORICÆ.

Autore LUDOVICO ELLIES DU PIN, *Sacræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis Doctore.*

PARISIIS,
Apud ARNOLDUM SENEUSE, viâ Citharæ, ſub ſigno Spheræ.

M. DC. LXXXVI.
CUM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLUSTRISSIMO VIRO D. D.

DIONYSIO TALÆO,

SACRI CONSISTORII

CONSILIARIO,

ET

IN SENATU PARISIENSI

ADVOCATO GENERALI.

QVANQVAM ea ſit frequens Scriptorum conſuetudo, ut qui ſuas Viris illuſtriſsimis audent lucubrationes conſecrare, ij ſuæ quaſi temeritatis veniam initio Epiſtolæ nuncupatoriæ deprecentur: quod tamen hodiè profero argumentum, VIR ILLVSTRISSIME, ejus eſſe conditionis ac naturæ poſſum aſſerere, ut & tibi deberi, & tuum proprio jure patrocinium repoſcere videatur. Ago

Digitized by Google

de Imperij Gallici juribus, ago de Eccleſiæ Gallicanæ libertatibus. Cui vero alteri tale opus poſſim offerre, quàm tibi publico privilegiorum noſtrorum vindici, ac jurium Regni propugnatori. Enimvero quod antiqua de libertate Eccleſiæ & jure Regum doctrina in Galliâ vigeat, debemus id præcipuè Advocatorum in Senatu Pariſienſi Regiorum diligentiæ; quorum operâ, ſtudio, adhortatione Senatus Pariſienſis, eorum qui novas & peregrinas opiniones inducere conabantur, molitionibus ſemper obſtitit, & veterem doctrinam vindicavit. Debemus id præcipuè Illuſtriſſimi Parentis vigilantiæ, à quo non ſemel ambitioſi Curiæ Romanæ conatus ſunt repreſſi. Verùm, ut dicam id quod veritas habet, tantum beneficium tibi ferè uni hoc tempore acceptum referre debet Gallia. Cùm enim annis ſuperioribus Theologi quidam velut ſuæ patriæ obliti, & Curiæ Romanæ nimium addicti, nova dogmata, poteſtati Regiæ, Conciliorum autoritati, & libertati Eccleſiæ contraria diſſeminaſſent, quantâ tum autoritate malum ingruens repreſſiſti! Quantâ libertate Regni & Eccleſiæ jura defendiſti! Quantâ vehementiâ contraria eis dogmata proſcripſiſti! Quantâ demùm arte ipſum Theologiæ ordinem quaſi è ſomno excitaſti, & ad antiquæ doctrinæ defenſionem commoviſti! Teſtes ſunt eruntque ſemper ſex illi articuli ab eo tum temporis Senatui Pariſienſi te annuente & adhortante oblati, quorum argumenta tam dilucidè, tam ſincerè, totâ plaudente Curiâ pro tuâ ſolitâ facilitate & eloquentiâ expoſuiſti, ut nihil jam ampliùs

Digitized by Google

dubij aut ambiguitatis ſupereſſet. Tuum eſt igitur quod tibi offero, VIR ILLVSTRISSIME, tua eſt doctrina, tua eſt ſententia: Atque ut meæ fuit obſervantiæ illud tibi nuncupare, ſic tuæ, ut ſpero, erit æquitatis, tuam illi tutelam ac defenſionem non denegare. Quod ſi mihi enixè poſtulanti conceſſeris, probatum omnibus fore librum hunc confido; non quia concinnus erit, aut peritâ manu elaboratus, ſed quia res exhibebit quas & tu olim ipſe docueris, & tuo modò patrocinio comprobaveris,

ILLVSTRISSIMO NOMINI TVO,

Addictiſſimus LUDOVICUS ELLIES DU PIN,
Doctor Sacræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis.

Diſſertatio I. de formâ & diſtributione Eccleſiarum, præſertim quarto Eccleſiæ ſæculo, ubi de Patriarchis, Metropolitis, illorumque jure & prærogativis agitur, *p.* 1.

Diſſertatio II. De formâ judiciorum Eccleſiaſticorum, ubi de appellationibus adverſus nuperam Chriſtiani Lupi de illis lucubrationem. 93

Diſſertatio III. De antiquâ infligendæ excommunicationis ratione. 243

Diſſertatio IV. De Primatu Romani Pontificis. 303

Diſſertatio V. In quâ probatur judicium Romani Pontificis non eſſe irreformabile. 339

Diſſertatio VI. De Concilij generalis ſuprà Romanum Pontificem autoritate. 377

Diſſertatio VII. in quâ probatur Pontificem aut Eccleſiam nullam habere in Reges eorumque bona autoritatem directam vel indirectam, nec poſſe Reges ab ipſis ullatenus deponi, aut eorum ſubditos à fide & obedientiâ eximi. 433

MONITUM
AD LECTOREM.

QUANQUAM ſequentes Diſſertationes non eo conſilio fuerint compoſitæ ut in unum volumen coïrent, nec neceſſariò videantur inter ſe connexæ, nihilominus tamen omnes tantam ſibi mutuò lucem afferunt, ut conveniens viſum fuerit eas ſimul in lucem emitti. Dicturis quippe de Eccleſiaſticâ πολιτείᾳ, primùm fuit inquirendum quænam olim foret Eccleſiarum forma, à quibus & quomodo regerentur, quod primâ Diſſertatione præſtitum eſt. Quoniam verò adminiſtratio alicujus ſocietatis in judiciis præcipuè conſiſtit, ideo ſecundâ Diſſertatione de formâ judiciorum fusè tractamus. Hanc ſequitur tertia de antiquâ excommunicatione, quæ pœna eſt à Judicibus Eccleſiaſticis infligenda. His præmiſſis Diſſertationibus, in quibus antiquæ Diſciplinæ Eccleſiaſticæ fundamenta exponuntur, Pontificis Romani Primatus Diſſertatione quartâ ſtabilitur & explicatur; & in ſequentibus quædam prærogativæ ipſi falsò tributæ excutiuntur. Diſſertatione quintâ ejus judicium irreformabile non eſſe demonſtratur. Sextâ ipſum Concilij generalis judicio ſubeſſe oſtenditur, nec poſſe leges à Conciliis latas infringere. In ſeptimâ denique graviſſimis argu-

é

mentis oſtenditur, nec Romanos Pontifices, nec Eccleſiam habere ullam ſive directam, ſive indirectam in temporalia autoritatem, nec poſſe Reges Eccleſiaſticâ autoritate de throno dejici, aut illorum ſubditos à fide & obedientiâ eximi. Hæc ſunt generatim argumenta ſequentium octo Diſſertationum, in quibus præter ea quæ titulus ipſe indicat, multa alia ſtudiosè pertractata reperies, quæ tibi paragraphorum index exhibebit. Plura nunc in omnes Diſſertationes præfari nihil opus eſt, cum ſingulis fermè ſint affixa præloquia, quibus uniuſcujuſque Diſſertationis utilitas & propoſitum breviter exponuntur.

Ne quis verò ſuſpicetur me aliquo in Eccleſiam Romanam odio impulſum, Diſſertationes iſtas in lucem emittere, conſilij mei ratio reddenda mihi eſt. Imprimis verò proteſtor me Sedem Apoſtolicam, & qui in eâ ſedet Innocentium XI. Pontificem venerari; Eccleſiam Romanam ut cæterarum omnium caput, vero & ſincero honore proſequi; ejus communionem quàm ſtudioſiſſimè poſſum fovere & amplecti, nec unquam me vel latum unguem à debitâ ipſi obedientiâ receſſurum. Verùm, tantùm abeſt ut putem Diſſertationes meas quidquam ejus autoritati officere, ut è contrà exiſtimem eas hoc præſertim tempore ad adjungendos ei multorum animos utiles valdè ac neceſſarias fore: Nam quo pacto innumeri penè extorres, qui Dei Optimi Maximi beneficio, ſecundis Regis Chriſtianiſſimi curis, in Galliâ ad Eccleſiam acceſſerunt, Romani Pontificis Primatum & autoritatem agnoſcent, niſi hujus poteſtas intra juſtos limites cohibeatur? quomodo ipſi debitam præſtabunt obedientiam & reverentiam, ſi odioſa & gravis Regibus & populis oſtentetur? Peſſimè ergò illi de Sede Apoſtolicâ merentur, qui autoritatem ejus nimiùm extollunt, & indebita Romano Pontifici privilegia quoquo

tandem pacto tribuere non verentur. Optimè verò hi qui divinum Romani Pontificis Primatum, & ſupremam ejus in Eccleſiâ autoritatem ſolidis rationibus aſtruentes, quæ vel nullo nixa ſunt fundamento, vel Eccleſiarum libertati, & ſacræ Regum autoritati adverſantur, tanquam odioſa & oneroſa Pontificibus rejiciunt. Hoc conſilio Cleri Gallicani anno 1682. congregati Patres, non tam ad libertates ſuas propugnandas, quàm ad vindicandam Eccleſiæ Romanæ dignitatem, quid de Romani Pontificis poteſtate ſentiendum eſſet ſolemni Decreto ſanxerunt.

Quod cum ita ſit, nemo reprehendere nos debet ob emiſſas hoc tempore in lucem lucubrationes, in quibus aſſerto Romani Pontificis Primatu, & legitimâ ejus poteſtate defensâ, falſa & adulterina quæ ipſi ab aliquibus immeritò tribuuntur privilegia rejiciuntur & refelluntur. Cùm præſertim quotidie in lucem emittantur aliorum Diſſertationes, in quibus ſub obtentu defendendæ autoritatis Pontificiæ, Eccleſiarum libertates proculcantur, jura Regnorum attentantur, Conciliorum ſanctiones ludibrio habentur, ſacra Epiſcoporum autoritas contemnitur, & ſolida πολιτείας Eccleſiaſticæ fundamenta convelluntur. Talis eſt, ut de Chriſtiani Lupi de appellationibus opere nihil dicam, talis eſt, inquam, imprimis tractatus ſine autoris nomine nuper editus, qui falsò titulum præfert, *de Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ*: quo quidem in opere non modo Eccleſiarum noſtrarum libertates riſu & ſannis excipiuntur; ſed & Cleri Gallicani Antiſtibus non uno modo illuditur. Talis etiam Schelestrati Diſſertatio de Concilio Conſtantienſi, quam ſequitur nuperrima ejuſdem confirmatio. Quid ergo licebit hujuſmodi hominibus Romani Pontificis autoritatem invidioſam reddere, & nobis non licebit eam ab hujuſmodi opprobrio vindicare? Ex his abundè, ni fallor, intelligi-

tur quo animo Diſſertationes iſtas in lucem emiſerimus, & quanta ſit earum hoc præſertim tempore utilitas. Huc accedit injuncta cunctis qui Theologorum albo accenſentur, propoſitionum Cleri Gallicani anno 1682. congregati defendendarum neceſſitas, ad quas, ut par eſt, tuendas, Diſſertationes iſtas haud omninò inutiles fore, agnoſcent illi qui eas attentè perlegerint.

Cœterùm illas ego Diſſertationes de Diſciplinâ Eccleſiaſticâ hiſtoricas tranſcripſi, tum ne quempiam titulus iſto arrogantior offenderet, tum etiam quia in his Hiſtoricum potiùs egi quàm diſputatorem. Hæc ſunt de quibus monitum te volui, Lector erudite, utque ad meas Diſſertationes animo præjudicatis opinionibus libero accedas, etiam atque etiam te rogo. Vale.

INDEX
DISSERTATIONUM,
PARAGRAPHORUM
ET CAPITUM
In hoc de Antiquâ Eccleſiæ Diſciplinâ opere contentorum.

DISSERTATIO PRIMA.

DE formâ & diſtributione Eccleſiarum quarto præſertim Eccleſiæ ſæculo, ubi de Patriarchis & Metropolitanis, illorumque jure ac prærogativis agitur. pag. 1

Præloquium. ibid.

Paragraphus primus, *de nomine Metropoleos & Metropolitani.* 3

§. II. *De nomine Primatûs.* 4

§. III. *De nomine Archiepiſcopi.* 5

§. IV. *De nomine Exarchi.* 7

§. V. *De nomine Patriarchæ.* 9

§. VI. *An Metropolitica aut Patriarchica dignitas fuerit à Chriſto vel Apoſtolis inſtituta.* 14

§. VII. *Quando, cur & quomodo inſtituta fuerit Metropo-*

litica dignitas. 18
§. VIII. *Provinciarum & Diœceſeon Eccleſiaſticarum diſtributio ad formam politici regiminis ſummatim deſcribitur, & præcipuæ in eâ mutationes annotantur.* 21
§. IX. *Diviſio tum Eccleſiaſtica, tum civilis Africæ deſcribitur.* 24
§. X. *De Provinciarum Galliæ diſtributione, & præcipuis in eâ Primatibus.* 27
§ XI. *De inſtitutione & limitibus Patriarchatuum.* 37
§. XII. *De jure & privilegiis Metropolitanorum.* 62
§. XIII. *De privilegiis Exarchorum ſeu Patriarcharum.* 71
§. ultimus. *In quo Concilii Nicæni ſextus Canon exponitur, & Provinciarum ſuburbicariarum limites inquiruntur.* 82

DISSERTATIO II.

De formâ judiciorum Eccleſiaſticorum, ubi de appellationibus adverſus nuperam Chriſtiani Lupi de illis lucubrationem. Præloquium. 93
Caput Primum. *In quo examinatur quæſtio juris.*
§. I. *De Canone Concilij Nicæni.* 96
§. II. *Noſtra Canonis Nicæni expoſitio confirmatur ex ſequentibus Synodorum Decretis.* 98
§ III. *Quid à Concilio Sardicenſi circa judiciorum Eccleſiaſticorum formam ſit novi ſtatutum, ubi de Canonum ejus ſenſu & autoritate.* 103
§. IV. *Quænam diſciplina poſt Sardicenſem Synodum ſancita fuerit.* 116
Cap. II. *In quo ex factis colligitur quæ fuerit forma judiciorum Eccleſiaſticorum.* 141
§. I. *Referuntur & examinantur judicia quæ Synodum Nicænam præceſſerunt.* ibid.

Primum exemplum, de Marcione. 142
De cauſâ Aſianorum circa diem Paſchæ. 143
De Fortunato & Fœliciſſimo. ibid.
De Marciano Arelatenſi. 140
De Baſilide & Martiali. 150
De Dionyſio Alexandrino. 152
De Paulo Samoſateno. 154
De cauſâ Cæciliani. 155
§. II. *In quo referuntur & examinantur cauſæ quarto Eccleſiæ ſæculo judicatæ.* 156
De cauſis Meletij & Arij. 157
De cauſâ Athanaſii, Marcelli, Euſtathij Antiocheni, Pauli, Lucij, & aliorum. 157
De Euphratæ, Saturnini, & aliorum in Occidente depoſitione. 162
De Euſtathij Sebaſteni ad Liberium confugio. 163
De cauſâ Maximi, Nectarij, & Gregorij Nazianzeni; itemque de Meletij, Paulini ac Cyrilli cauſis. ibid.
De cauſâ Bonoſi. 165
De Cauſâ Ioannis Chryſoſtomi. 166
§. III. *Referuntur & examinantur exempla appellationum, quæ vulgò proferuntur in judiciis quinto & ſexto ſæculo latis.* 171
De cauſâ Cæleſtij. 172
De cauſâ Apiarij, & diſſenſione Epiſcoporum Africanorum cum Zozimo, Bonifacio & Cæleſtino, circa Epiſcoporum appellationes ad Romanam Sedem. 173
De cauſis Gallicanorum Epiſcoporum à Zozimi Pontificatu uſque ad Leonis & Hilarij Arelatenſis contentionem. 200
De cauſâ Celidonij & Hilarij Arelatenſis. 204
De nonnullis cauſis Illyrici. 210
De cauſâ Eutychis. 213

De cauſâ Flaviani. 218

De cauſâ Theodoriti. 223

De Eutherij Thianenſis & Helladij Tarſenſis Epiſtolâ ad Xiſtum, necnon de Eutychianæ appellationis libello ad Leonem, quæ monumenta Lupo obſtetricante prodeunt in lucem. 226

De cauſâ Ioannis Talaiæ; necnon de exemplis judiciorum Eccleſiaſticorum apud Græcos, uſque ad diviſionem Orientalis Eccleſiæ. 229

§. ultimus. *Nonnulla judiciorum Eccleſiaſticorum in Occidente exempla curſim perſtringuntur.* 235

Epilogus. 238

DISSERTATIO III.

De antiquâ infligendæ excommunicationis ratione.

Præloquium. 243

CAP. I. *A quibus & quomodo inferretur excommunicatio.* 246

CAP. II. *In quos & propter quid ferri poſſet excommunicatio.* 259

CAP. III. *De effectibus excommunicationis.* 292

DISSERTATIO IV.

De Primatu Romani Pontificis.

Præloquium. 303

CAP. I. *De Primatu beati Petri inter Apoſtolos.* 304

§. I. *Vtrum & quomodo Primatus ſancti Petri poſſit ex ſcripturis demonſtrari.* ibid.

§. II. *Petri Primatus ex veterum teſtimoniis aſſeritur.* 133

§. III. *Oſtenditur nihil obſtare Petri Primatui, Apoſtolorum inter ſe æqualitatem, ubi recentioris de Petri & Pauli in-*

dividuo Primatu ſententia refellitur. 317

CAP. II. *De Romanæ Eccleſiæ Primatu.*

§. I. *Demonſtratur Primatus Eccleſiæ Romanæ ſupra cæteras orbis Eccleſias.* 323

§. II. *De Primatu quem ambiit Conſtantinopolitana Eccleſia, necnon de Græcorum recentiorum eâ de re ſententiâ.* 327

§. III. *Sententia Vvicleſiſtarum, Lutheranorum & Calvinianorum de Eccleſiæ Romanæ Primatu refertur: huic ſubjicitur oppoſita Curialium Theologorum opinio; ac demum refertur ac probatur aliorum Theologorum, & præſertim Gallorum doctrina inter utramque media.* 331

DISSERTATIO V.

In quâ probatur Romani Pontificis judicium non eſſe irreformabile.

Præloquium 339

CAP. I. *In quo oſtenditur Romanos Pontifices non eſſe in judicando infallibiles.* 342

§. I. *Docetur id ex ſcripturis.* ibid.

§. II. *Idem probatur ex veteris Eccleſiæ diſciplinâ.* 343

§. III. *Idem probatur exemplis Romanorum Pontificum qui de facto à veritate deviarunt.* 34[illegible]

§. IV. *Ex recentiorum Pontificum pugnantibus inter ſe definitionibus rejicitur infallibilitas.* [illegible]3

§. V. *Ex Romanorum Pontificum confeſſione probatur eos non habere indeficientis judicij privilegium.* 359

§. VI. *Rejicitur infallibilitas Pontificis ex Decretis Conciliorum.* 361

§. VII. *Adducuntur Academiarum, ac præſertim Pariſienſis adverſus infallibilitatem Pontificiam, Decreta.* 362

§ ultimus. *Ex Theologis idem docetur.* 364

CAP. II. *In quo reſpondetur argumentis quibus adverſarij Romani Pontificis infallibilitatem ſuadere conantur.* 366

DISSERTATIO VI.

De Conciliј generalis ſupra Romanum Pontificem autoritate.

Præloquium. 377

§. I. *Poteſtatis Eccleſiaſticæ immediatum ſubjectum eſſe univerſalem Eccleſiam.* 379

§. II. *Majorem eſſe Conciliј generalis quàm Romani Pontificis autoritatem.* 385

§. III. *Pontificem Romanum Conciliј legibus teneri, nec poſſe illas pro libito irritare, immutare, quamvis poſſit ab iis ſapienter diſpenſare in eo caſu quo Concilium diſpenſaret.* 392

§. IV. *In quo probatur Pontificem Romanum à Concilio judicari & deponi poſſe..* 397

§. V. *In quo Conciliorum Piſani, Conſtantienſis & Baſileenſis circa propoſitam quæſtionem definitiones referuntur, & ab adverſariorum objectionibus vindicantur.* 403

§. VI. *Reſpondetur iis quæ à nupero quodam Scriptore ad elevanda & eludenda Conciliј Conſtantienſis Decreta objecta ſunt, ſimulque Patres Conſtantienſis Conciliј, necnon Baſileenſis & Cleri Gallicani nuperrimè congregati, ab hujus calumniis vindicantur* 406

§. VII. *Academiarum & Theologorum affertur autoritas.* 420

§. ultimus. *Reſpondetur adverſariorum objectionibus.* 422

DISSERTATIO VII.

In quâ probatur Pontificem aut Eccleſiam nullam habere in Reges, eorumque bona autoritatem directam vel indirectam, nec poſſe Reges ab ipſis ullatenus deponi, aut eorum ſubditos à fide & obedientiâ eximi. 433

Præloquium. ibid.

CAP. I. *In quo demonſtratur poteſtatem Eccleſiæ totam eſſe ſpiritualem & in temporalia nullatenus extendi.*

§. I. *In quo exponitur prima ratio, Chriſtum ſcilicet ut Eccleſiæ*

Caput nullam habuiſſe aut exercuiſſe in temporalia poteſtatem. 436

§. II. *Continens rationem ſecundam propoſitionis, poteſtatem ſcilicet à Chriſto Eccleſiæ collatam totam eſſe ſpiritualem.* 440

§ III. *In quo tertia ratio exponitur, Chriſtum nempe & Apoſtolos omnem poteſtatem & juriſdictionem temporalem ab Eccleſiâ amandare.* 442

§. IV. *ſeu quartum argumentum petitum ex teſtimoniis Romanorum Epiſcoporum ſanctorumque Patrum, quibus efficitur Eccleſiam in ſpiritualia tantùm habere poteſtatem, non ſecus ac Reges in ſola temporalia; ita ut neutra poteſtas à ſe invicem dependeat.* 45

§. V. *In quo quinto argumento evincitur Eccleſiam in temporalia nullam habere autoritatem, eo quod per vim gladiumque materialem homines cogere minimè poſſit.* 448

CAP. II. *In quo demonſtratur civilem poteſtatem de ſe & ex naturâ ſuâ independentem eſſe à ſpiritali.*

§. I. *In quo probatur poteſtatem regiam immediate eſſe à Deo, & ab illius poteſtate pendere.* 456

§ II. *Reges peccantes à nemine præterquam à Deo temporali pœnâ plecti poſſe.* 462

§. III. *In quo oſtenditur Eccleſiam non poſſe vi & armis reſiſtere Regibus poteſtate ſuâ abutentibus, ſed teneri eos patienter ferre.* 465

§. IV. *Principibus in rebus civilibus & temporalibus omnes eſſe ſubjectos.* 473

§. ultimus. *In quo refellitur adverſariorum opinio ex novitate.* 475

CAP. III. *In quo reſpondetur objectionibus.*

§. I. *Reſpondetur autoritatibus & exemplis quæ ex ſacris litteris deſumuntur.* 479

§. II. *In quo refutantur rationes & inductiones Bellarmini.* 480
§. III. *Reſpondetur rationibus ab exemplis ſive à factis ad jus concludentibus* 498
De excommunicatione Theodoſij. ibid.
De privilegio Sammedardenſi aliiſque ſimilibus. 501
De depoſitione Vambæ Regis Hiſpaniarum. 505
De Gregorij ſecundi excommunicatione adverſus Leonem Iſaurum. 508
De depoſitione Childerici Galliarum Regis. 513
De tranſlatione Imperij à Græcis ad Gallos. 519
De Ludovici Pii & Lotharij exautorationibus. 524
De ſeptem Electorum inſtitutione. 528
De tentatâ à Gregorio ſeptimo Henrici quarti depoſitione. 535
De Othonis quarti depoſitione. 543
De Frederici ſecundi depoſitione 545
De Ludovici Imperatoris exautoratione 552
De tentatis in Reges Francorum depoſitionibus. 556
De geſtis Pontificum adverſus Anglorum Reges. 556
§. IV. *De Concilij Lateranenſis quarti Canone quarto.* 571
§. V. *De Concilij Conſtantienſis in præſenti negotio ſententiis.* 576
§. VI. *Reſpondetur autoritatibus Theologorum & Canoniſtarum recentium.* 579
§. VII. *De Decreto ſacræ Facultatis Pariſienſis adverſus Henricum tertium.* 580
§. VIII. *De cenſurâ in libros libertatum Gallicanæ Eccleſiæ.* 582
§. ultimus. *De immunitate Clericorum.* 583
Epilogus. 592

Finis Tabulæ Titulorum, Diſſertationum, Paragraphorum & Capitum.

ERRATA

Inſigniora & neceſſariò corrigenda notantur aſteriſco, cœtera ſunt leviora, & legendo facilè cognoſcentur, nec currenti moram facient; ita ut neceſſe non ſit iſta calamo emendare: quod ut in aliis facias, te, Lector, etiam atque etiam rogo.

Pagina.	*Linea.*	*Error.*	*Emendatio.*
3	13	μήτρωσ	μήτραϭ.
10	19	publicus,	publicas.
ibid.	34	uſus,	uſum
* 22	4	ſeptem Ægypti Provincias enumerat. Thebaidem,	ſeptem Ægypti Provincias enumerat. Ægyptum, Thebaidem.
ibid.	25	ſalutarem,	Salutarem.
26	11	& canone,	ex Canone.
* 28	15	Lugdunenſis quinta,	*adde* quæ & Maxima Sequanorum.
* ibid.	20	Narbonenſis,	*adde* quæ & Viennenſis ſecundæ
31	19	quæ,	quas
40	16	Cum uniuſcujuſque,	Cum in uniuſcujuſque,
46	15	propter tunc,	propter hunc,
56	31	Pontificis,	Pontifices,
57	26	in ſana,	inſana,
* 65	34	ordines,	ordinas,
76	9	Metropebitanus,	Metropolitanus,
ibid.	10	Comprovinciali,	Comprovincialibus,
103	penult.	Sardiceutium,	Sardicenſium,
* 111	22	Eccleſia eſt,	*dele* eſt.
* 112	21	ſi denuò,	ii denuò.
115	2	*quod ipſum repetit ſecunda Arvernenſis Synodus.*	quod ipſum repetit ſecunda Arvernenſis Synodus.
126	19	celebrantur,	celebrabantur,
128	28	ita objectio,	iſta objectio,
ibid.	29	in lectione,	ex lectione,
* 130	31	Cabilonenſi Concilio anno 374.	Cabilonenſi Concilio anno 579.
* 132	16	cauſæ,	*cauſi*,
146	34	omnes omninò ubique cenſuimus,	*omnes omnino ubique cenſuimus.*
* 160	37	Athanaſium Sedis Antiſtitem,	Athanaſium Alexandrinæ Sedis Antiſtitem,
* 63	23	Epiſcoporum ad eum ſolum pertinere,	Epiſcoporum judicium ad eum ſolum pertinere.
* 166	34	imminutò,	non imminuto,
167	4	centum & mille & Epiſcopis,	centum & mille Epiſcopis,
173	31	Caleſtius,	Cæleſtius.
176	10	de qua re quid acturi ſitis inferendum.	*de qua re quid acturi ſitis inferendum.*
* 180	1	vobis,	nobis,
ibid.	ibid.	*& aliâ manu*,	& aliâ manu,
182	29	ab multis,	à multis,
183	13	qui Auguſtini,	qui in S. Auguſtini,
* 189	1	Cæleſtinus,	Cæcilianus,
191	3	hic eſt,	hic eſt,

ĩ iij

194	24	pariciam Hæpponenſis,	Parœciam Hipponenſis,
212	34	Romam,	Romanam,
* 227	20	quem ſub,	quàm ſub,
ibid.	36	ſupplicatianes,	ſupplicationes,
231	19	propriptum,	proſcriptum,
235	21	contumelioſus,	Contumelioſus,
236	17	ſententia,	ſententiâ,
250	25	rerum a	rerum ad,
ibid.	26	portinentium,	pertinentium,
252	9	Epiſcopus,	Epiſcopos,
254	23	vicinis,	vicinos,
259	2	traditæ Chriſto 1. Corinth. 15.	traditæ à Chriſto 1. Corinth. 5.
ibid.	17	Hieroninum,	Hieronymum,
264	20	ahi,	alij,
269	34	Metropolitano Synodo,	Metropolitano & Synodo,
* 277	30	jubeat,	jubebat,
281	14	millorum,	nullorum,
	22	Monteforti,	de Montefotti,
282	3	annuene,	annuente,
	14	Regnum,	Regni,
* 284	27	1391.	1591.
ibid.	29	ſucevior,	ſegnior,
* 288	28	Civilibus,	Civibus,
* 293	6	ad hos,	ad has,
296	4	deferebant,	deſerebant,
297	7	andient,	audient,
300	12	Petrum,	petram,
* 305	20	palmarius,	palmarum,
ibid.	23	Druthmarus,	Druthmarum,
ibid.	ibid.	Chriſtianiſſimi,	Chriſtianiſmi,
307	23	Aumiacenſis,	Cluniacenſis,
309	24	enim,	etenim,
* 314	penult. 6	non minus ſchiſmaticos quam eos,	non minus ſchiſmaticos eſſe, quàm eos qui ab iſtâ.
315	9	quæ,	quia,
317		eum urbis,	eum cùm urbis,
* 319	6	detinuit,	retinuit,
* 328	penult.	orbis,	urbis,
329	33	vadenarij,	duodenarij,
ibid.	37	lib. 4. in inſtit.	lib. 4. Inſtit.
332	28	oſtendimus poſtea,	*del.* poſteà.
* 336	34	Apoſtolorum Petri,	Apoſtolorum ex æquo,
* ibid.	26	in fide Epiſtolam,	in fide ſicut Epiſtolam,
* 349	26	longius,	Langus,
353	28	quam metiam,	quam etiam,
355	14	Clemens III. in Concilio Vienneſi circa annum 311.	Clemens V. in Concilio Vienneſi circa annum 1311.
* ibid.	31		
356	14	exponent,	exponerent,
ibid.	25	iis ab uſu,	iis uſu,
ibid.	34	ſancta Romana Eccleſia glorioſam Eccleſiam.	*ſancta Romana Eccleſia glorioſam Eccleſiam.*
359	25	addit.	additionis,
363	6	repræſentandi,	repræſentanti,
ibid.	penult.	Herfodienſis,	Herfordienſis,
364	15	Tolonienſem,	Colonienſem,
* 379	7	qui negant,	qui dicunt

	382	13	illâ,	ullâ;
	ibid.	13 & 14	tamen noſcendum eſſe quod cœteris datur ipſo teſte,	*tamen noſcendum eſſe quod cœteris datur ipſo teſte.*
	383	7	illos,	illas,
		27	cadente juriſdictionem non penitus,	cadente non penitus,
*	384	12	Eccleſiarum,	Eccleſia non,
	386	27	Capuenſi,	Capuenſis,
*	389	7	cujus ſe tantùm executores,	*adde* perhibent,
*	390	ult.	definiendis Eccleſiaſticis.	definiendis rebus Eccleſiaſticis.
	397	27	Damaſius,	Damaſus,
	404	11	Alexandri VI.	Alexandri V.
	ibid.	20	cuilibet,	cui quilibet,
	413	18	quod,	quo,
	414	13	proteſtationi,	proteſtationi,
	416	penult.	robata,	probata,
	420	ult.	minoritæ,	minoritam.
*	425	29	nomen prætermittatur,	nomen ſuum præmittat.
	427	32	temporis,	tum temporis,
	444	penult.	Dominantium,	Dominatum,
	454	24	Epiſcopus,	Epiſcopis,
	455	8	m	n
	460	31	univerſos audit,	univerſos complectitur,
	461	ult.	Ecvilem,	civilem,
	464	7	offenſum,	offenſam,
*	468	28	læviabantur,	laniabantur,
	469	33	*Oratione in Auxentium*,	oratione in Auxentium.
	473	penult.	poteſtatibus, &c.	*poteſtatibus, &c.*
*	483	17	conſentientes,	Conſentientibus,
*	488	12	præciſe ut Regem, ſed ut Regem Chriſtianum,	præcisè ut Rex, ſed ut Rex Chriſtianus.
	489	23	Judæi,	Judaici.
*	493	penult.	ac,	at,
	494	7	virum,	virium,
*	ibid.	21	Religionis,	Regionis,
	495	1	nom,	non,
	497	17	privaro,	privari,
*	500	28	decernere uſuras, duello exercere,	decernere duello; uſuras exercere.
*	503	9	7. Kalend.	*adde* Junij
*	514	13	Doctoris omnium gentium:	*Doctores omnium Gentium.*
*	525	13	Senonenſi,	Sueſſionenſi,
*	526	24	excommunicaturus abiret,	excommunicatus abiret.
*	551	7	parte illud,	parte ad illud,
*	556	1	Gregorium primum,	Gregorium ſeptimum,
		4	principium,	Principum,
	558	35	Chronic.	Chronici,
*	561	28	in eo,	in eâ,
*	565	penult.	pes,	opes,
*	567	34	ditione,	traditione,
*	572	10	moritar,	moritur,
	581	13	domo,	domui,
	ibid.	27	extorſum,	extortum,
	592	12	huic accedit,	huc accedit.

PRIVILEGE DU ROY.

LOUIS PAR LA GRACE DE DIEU ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE : A nos amez & feaux Conſeillers, les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maiſtres des Requeſtes ordinaires de nôtre Hôtel, Prevoſt de Paris, Baillifs, Senéchaux, leurs Lieutenans, & autres nos Juſticiers & Officiers qu'il appartiendra ; SALUT : Nôtre bien amé ARNOULD SENEUZE Marchand Libraire-Imprimeur de nôtre bonne Ville de Paris, Nous a fait remontrer, qu'il deſiroit ſous nôtre bon plaiſir imprimer les Ouvrages de Meſſire Loüis ELLIES DU PIN, Docteur en Theologie, qui traitent *De Antiquâ Eccleſiæ Diſciplinâ Diſſertationes Hiſtoricæ*, pour le donner au Public ; ce qu'il ne peut faire ſans avoir ſur ce nos Lettres. A CES CAUSES, voulant favorablement traiter ledit Expoſant, Nous luy avons permis & permettons par ces Preſentes, de faire imprimer en tel Volume, marge & caractere que luy ſemblera, leſdits Ouvrages dudit ſieur DU PIN, leſquels traitent *De Antiquâ Eccleſia Diſciplinâ Diſſertationes Hiſtoricæ*, durant le temps de dix années conſecutives, à commencer du jour qu'il ſera imprimé, iceux vendre & debiter par tout nôtre Royaume : Faiſons défenſes à tous Libraires-Imprimeurs & autres, d'imprimer, faire imprimer, vendre & diſtribuer leſdits Ouvrages, ſous quelque pretexte que ce ſoit, même d'impreſſion étrangere, ou autrement, ſans le conſentement dudit Expoſant, ſur peine de confiſcation des Exemplaires contrefaits, trois mille livres d'amende, dépens, dommages & intereſts : à la charge d'en mettre deux Exemplaires en nôtre Bibliotheque publique, un autre en nôtre Cabinet des Livres de nôtre Château du Louvre, & un en celle de nôtre tres-cher & feal Chevalier Chancelier de France le ſieur Boucherat, à la charge d'imprimer leſdits Ouvrages ſur de bon papier & de bon caractere, ſuivant le Reglement de l'année 1618. concernant la Librairie, à peine de nullité des Preſentes ; du contenu deſquelles vous mandons & enjoignons faire joüir l'Expoſant & ſes ayans cauſe, pleinement & paiſiblement, ceſſant & faiſant ceſſer tous troubles & empêchemens contraires. Voulons qu'en mettant au commencement ou a la fin dudit Livre l'Extrait des Preſentes, elles ſoient tenuës pour dûëment ſignifiées, & qu'aux copies collationnées par l'un de nos amez & feaux Conſeillers, foy ſoit ajoûtée comme à l'Original. Mandons au premier nôtre Huiſſier faire pour l'execution des Preſentes toutes pourſuites neceſſaires : CAR TEL EST NÔTRE PLAISIR. DONNÉ à Paris le vingt-uniéme jour de Février, l'an de grace mil ſix cens quatre-vingt ſix, & de nôtre Regne le quarante trois.

Regiſtré ſur le Livre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris, le 26. Mars 1686. ſuivant l'Arreſt du Parlement du 8. Avril 1653. & celuy du Conſeil Privé du Roy du 27. Février 1665.

Signé, C. ANGOT, Syndic.

Achevé d'imprimer le vingt-huitiéme Aouſt 1686.

ADMONITIO
AD LECTOREM,
EAQUE PERNECESSARIA.

CUM hoc opus currentibus typis eſſet excuſum, atque ut fieri ſolet in manus Doctorum Pariſienſium, qui illud legere & approbare non dedignati ſunt, perveniſſet; viſum eſt eis quædam eſſe vel elucidanda, vel emollienda, vel etiam emendanda, ne cui operis noſtri calumniandi & reprehendendi anſa præberetur. Horum ergo, ut par erat, monitis atque conſiliis, ne dicam præceptis, obſequentes, ſequentes circa ſingula obſervationes præmittimus, quas ut legas, Lector, te etiam atque etiam rogo.

Pag. 16 lineâ 8. ad hæc verba, *Eccleſiæ quippe nihil aliud ſunt quàm fideles:* intellige nomine fidelium non ſolùm populum, ſed cum eo Epiſcopum & Clerum; Eccleſia enim, ut inquit egregiè Cyprianus, eſt plebs *Sacerdoti adunata.*

Pag. 17. lin. 34. *Cum Romanâ comparare non veretur:* non quod Eccleſia Hieroſolymitana cum Romanâ coæquetur in Primatu & prærogativis, ſed quod in antiquitate & traditæ diſciplinæ obſervantiâ comparari cum romanâ quodammodo poſſit.

Pag. 18: lin. 31. *Româ in Occidente:* ibi de Romanæ Sedis Patriarchatu agitur, non autem de ejus Primatu quem habet à Chriſto, non ex ſolius urbis amplitudine. Idem obſervandum ad finem §. 7. ejuſdem Diſſertationis, p. 21. & p. 38. ad finem, ac 39. initio.

P. 40. *civitatibus*, error eſt Typographi, legendum *civitatis.*

P. 58. *Joannes ob denegatam ſibi Bulgariæ Diœceſim furens, &c.* id eſt, excandeſcens, ſubiratus; hoc enim ſignificat vox Latina furens: quod idcircò monui, ne quis eam in malam partem vocet. Vide de quæſtione iſtâ illuſtriſſimum Marcam, initio operis de concordiâ.

P. 103. l. 17. *rerum & perſonarum*, lege, *rerum perſonalium.*

P. 130. *Cabilonenſi anno* 374. lege 579. Hujus Concilij mentionem facit Gregorius Turonenſis lib. 5. hiſt. c. 38. vide tom. Concil. 5. col. 963. editionis ultimæ, quam ſemper ego ſecutus ſum.

P. 139. l. 4. ante finem, *Concilium*, lege *conſilium*.

P. 143. l. 28. *ab aliorum communione ſecernere*: adde, cum fidei aut diſciplinæ Eccleſiaſticæ meritum id poſtulat.

P. 157. l. 3. *Romano*, lege *Romam*.

Pag. 187. lin. 19. *Majorini*, per inadvertentiam irrepſit, lege *Donati*.

P. 187. l. 19. *Sede Apoſtolicâ judicante*, &c. hoc intellige de Epiſcopis, Metropoli, ſeu Diœceſi Romani Pontificis ſubjectis, nixus autoritate Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, quæ primis vigebat Eccleſiæ ſæculis; nec contrarium probare poteſt Chriſtianus Lupus, cui tamen hoc probandum incumbit.

P. 194. l. 28. *adminiſtratio pertinebat*: non quod propriè Fuſſalenſis Tractus eſſet Diœceſeos illius, ſed quia ad tempus ei commiſſa fuerat ejus cura.

P. 232. l. 7. *atque Concilium poſtulare aut convocare*: adde, ſi opus fuerit, aut ſi neceſſitas poſtulaverit.

Ibid. l. ult. dele *ac ut putabat*.

P. 259. l. 16. *ſecunda cauſa, eaque meo judicio potiſſima*. id eſt, frequentior & magis uſitata; nec enim dubium eſt quin fidei cauſa potior ſit excommunicationis ratio, nec id negare mihi mens fuit.

P. 264. *quicumque cum Arianis communicaverant*, &c. *non ſolùm ſuſcepti, ſed & Epiſcopatus retinuerunt*, &c. intellige iſtud ut præcedentia & ſequentia docent de reſipiſcentibus ab hæreſi, nec aliter trahi poſſunt verba mea, ſed majoris elucidationis ergò id monendum duxi.

P. 285. l. 10. *Mitto Senatuſconſulta quamplurima in Bullas lata, quæ minoris ſunt apud Theologos momenti*. Id dixi in mente adverſariorum, nam apud Theologos Gallos Senatus Pariſienſis conſulta maximi ſunt momenti, & non immeritò, cùm ordo iſte doctrinâ pariter & juſtitiâ ſit maximè conſpicuus.

P. 312. l. 3. *ſaltem approbante*, lege, *non autem approbante tantum*.

P. 313. l. 1. *vivente Chriſto*, adde, *idque eo inſtituente*.

P. 427. *Minorum nomine Epiſcopi non poſſunt intelligi*. Cum ſunt in Concilio congregati, quin etiam Romani Pontifices Epiſcopos ad

quos ſcribunt, Collegas, Fratres & Conſacerdotes paſſim appellant, nunquam filios aut minores; etſi enim iis Romanus Pontifex in Primatu ſit ſuperior, eſt tamen in Epiſcopatu frater.

P. 481. l. 18. *reſtituit*, lege *retinuit*.

P. 487. l. 20. *non poterat*, lege *nam poterat*. Ibid. *propriæ*, lege *propriè*.

P. 533. l. 29. *Germanum Principem*, lege *Germanorum Principum*.

P. 537. l. 4. ante finem, *Paſchalis iterùm fugere coactus*, lege, *Gelaſius iterùm fugere coactus*.

P. 540. l. 18. *Senonibus*, lege *Saxonibus*.

P. 552. l. 22. *promiſſis*, ſupple *ſtaret*.

In Monito præcedenti ad Lectorem, circa finem, pro *tranſcripſi*, lege *inſcripſi*.

APPROBATIONES THEOLOGORUM Pariſienſium.

HISTORICAS Diſſertationes de Antiquâ Eccleſiæ Diſciplinâ, à viro doctiſſimo in lucem editas, nos infrà ſcripti Pariſienſes Theologi legimus attentè, & approbavimus; in iis avitam doctrinam à Chriſto Domino per Apoſtolos eorumque ſucceſſores ad nos tranſmiſſam, & terminos à Patribus poſitos ad regimen Eccleſiæ ſtabiliendum & conſervandam, agnovimus & laudavimus. Ex operis hujus lectione fructûs plurimùm & utilitatis percipient, qui ad trutinam veritatis, æquitatis & juſtitiæ illius placita ponderabunt; miſſiſque præjudiciorum falſis perſuaſionibus, ſoli Chriſto loquenti, & Eccleſiæ ejus ſponſæ definienti, aures cordis accommodabunt. Datum Pariſiis die ſeptimâ Septembris, anno 1686.

BRAIER,	ROULAND,
DE LA GENEST,	DU BOIS,
BIORD,	DE RIVIERE,
	DE GOUÉ.

DISSERTATIONES iſtas qui æquo animo leget, is ex earum lectione fructum non minimum conſequetur. Certè nos infrà ſcripti Theologi Pariſienſes eas evolvimus quâ potuimus diligentia maximâ; at in iis evolvendis eam habuimus animi oblectationem, quâ major vix dari poſſit: tantumque abeſt ut cenſoriâ noſtrâ dignum quidquam occurrerit nobis, quin potiùs ſincerum ardenſque veritatis ac pacis ſingulari cum eruditione conjunctum ſtudium deprehendimus. Quod in votis habebant viri plerique, ut in unum veluti doctrinæ corpus redigerentur ea omnia, quæ ad Eccleſiaſticam atque civilem poteſtatem ſpectant. Hoc Diſſertationum iſtarum Autor adeo feliciter perfecit, ut

neutri quod ſui juris erat, adimeret, neutri, quod alterius erat, conceſſerit; antiquamque Gallicanæ Eccleſiæ ac Facultatis ſacræ ſententiam à malevolorum calumniis, ac ſciolorum ratiunculis ita liberavit, ut uni veritati aperiendæ atque illuſtrandæ intentus, ubique perſonas à cauſâ ſecernat. In hoc opere quæcumque tractantur, tractantur plenè & dilucidè, in eo exuberat nihil, ac nihil deſideratur, nec quidquam eſt quod inoffenſo pede decurrere non poſſit vir Antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſus. Datum Pariſiis die vigeſimâ ſextâ Auguſti anno 1686.

L. HIDEUX, Eccleſiæ SS. Innocentium Rector.
DELESCOLLE.

HAS Diſſertationes, quas diligenter & attentè legimus, Eccleſiæ & Antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſis perutiles fore judicamus, & in eis nihil invenimus à regulâ fidei alienum. Datum Pariſiis anno 1686. die verò nonâ Septembris.

VARET.

DE

DE ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO PRIMA.

De formâ & distributione Eccleſiarum, præſertim quarto Eccleſiæ ſæculo, ubi de Patriarchis & Metropolitis illorumque jure ac prærogativis agitur.

PRÆLOQUIUM.

OMNIS hominum ſocietas, ut ſit firma & ſtabilis, debet aliquâ regiminis formâ temperari; nam ſi ſine ullis legibus homines inter ſe coïrent, ſi nullâ certâ ratione regerentur, ſi cuilibet, prout lubitum eſt, ſuis moribus vivere liceret, neceſſe foret ſocietatem primùm innumeris turbis belliſque confundi, ac deinde penitus diſſolvi. Cum ergo Eccleſia ſit ſocietas hominum fidem Chriſti profitentium, neceſſe fuit aliquam

formam regiminis in ea conſtitui, quæ licet pro variâ temporum ratione non parum inmutata fuerit, ſuas ſemper leges habuit, quæ primùm per conſuetudinem inolitæ, dein communi conſenſu receptæ, ac demum Synodorum Decretis confirmatæ ſunt. Iſtud porrò præſertim quarto Eccleſiæ ſæculo factum eſt. Nam Eccleſiæ naſcentis initio, in illud tantùm incumbebant Apoſtoli, ut fidem Chriſti per totum orbem ſpargerent, eamque docuiſſe, & ſingulis Eccleſiis Epiſcopos, qui eas regerent, præfeciſſe, contenti nondum de exteriori Eccleſiæ πολιτέια, ſolliciti erant. At poſt diſſeminatam per totum orbem Chriſti fidem, de Eccleſiarum inter ſe invicem communione ac ſocietate, necnon de exteriori regiminis formâ cogitari cœptum. Sic Joannes jam ſenior aliquam Eccleſiarum Aſiæ formam videtur conſtituiſſe. Hujus exemplum ſecuti Apoſtolici viri hanc ſpartam mirum in modum exornarunt: res deinde in conſuetudinem abiit, quæ pro lege tum erat: ac demum cum Religio Chriſtiana ſub Conſtantino externum ſplendorem accepit, tum veteres conſuetudines Synodorum Decretis confirmatæ, tum etiam nonnullæ novæ leges ſancitæ ſunt. Sed iis deinceps pro varia temporum ratione additum, vel detractum eſt, donec longâ ſæculorum ſucceſſione ita immutatæ ſunt, ut vix agnoſci queant. Verum illud procertò habendum, optimam ac convenientiſſimam fuiſſe diſciplinam quæ quarto Eccleſiæ ſæculo ſancita eſt, ac ſemper Eccleſiæ mentem fuiſſe, ut illa, quantum fieri poſſet, obſervaretur.

Immeritò itaque nonnulli arbitrantur deſipere eos qui veterem iſtam diſciplinam ſtudioſè inquirunt, quaſi nihil ad nos pertineat, qui aliis moribus vivimus: namque licet antiqua illa diſciplina penitùs reſtitui non poſſit, conandum tamen eſt ad eam, quantum permittunt mores hodierni, quamproximè accedere: deinde etiamſi nullus nunc eſſet ejus uſus, ejus tamen cognitio non omnino foret inutilis, tum quia ſine ea perfecta veteris Hiſtoriæ notitia nequit haberi; tum quia noſtrâ plurimum intereſt noſſe quam benè res noſtras olim geſſerimus; tum denique quia vetus illa diſciplina fundamentum eſt libertatis Eccleſiarum, cùm ex eâ perſpicere cuncti poſſint, quæ fuerint Romani Pontificis, quæ Patriarchæ, quæ Metropolitani, quæ Epiſcopi jura & Privilegia. Itaque in hac primâ Diſſertatione veterem Eccleſiarum formam ac diſtributionem inveſtigamus, ut hoc veluti fundamento poſito, quæ deinceps de forma judiciorum & Pontificis Romani poteſtate dicturi

ſumus, ex iſta Diſſertatione lucem maximam accipiant.

In hac porrò primum de nominibus Metropolitani, Archiepiſcopi, Primatis, Exarchi & Patriarchæ, & de varia illarum vocum acceptione diſſeremus. Dein de inſtitutione Metropolitanorum tractabimus. 3° Diſtributionem antiquam Eccleſiarum exponemus. 4°. Patriarcharum inſtitutionem, numerum & limites Diœceſeos illorum inquiremus. 5° Jura Metropolitanorum & Patriarcharum, ſeu Exarchorum & Primatuum percurremus. Denique ſextum Canonem Nicænum eruditorum concertationibus celebrem explicabimus, & Eccleſiarum ſuburbicariarum limites figemus.

§. I.

De nomine Metropoleos & Metropolitani.

VOcabulum hoc μετρόπολις à quibuſdam derivatur ἀπὸ τῆς μήτρας καὶ πόλεως, hoc eſt à *vulvâ & urbe*, quaſi illa ſit, *urbs matrix*, ex qua coloniæ deductæ ſunt; atque hoc ſenſu uſurpatur à Thucydide *lib. 3. hiſt.* Iſidorus & Gratianus Metropolim dictam eſſe putant à menſurâ, quod omni veriſimilitudine caret. Cœteris igitur melius μητρόπολις eſt quaſi μήτηρ πόλις, *urbs mater*, prima & præcipua reliquarum veluti mater. Hoc ſenſu Athanaſius *in Ep. ad ſolit.* urbem Romam totius Romaniæ, hoc eſt imperij metropolim vocat, μητρόπολις ἡ ῥώμη τῆς ῥωμανίας, ideſt urbs prima ac præcipua totius imperii caput; Ita etiam Euſebius *lib. 4. hiſt. cap. 1.* Lugdunum & Viennam urbes Galliæ metropoles appellat, ideſt urbes, ut ipſe ait, præſtantes & præ cæteris inſignes. Quoniam verò in unaquaque Provincia urbs eſt aliqua, quæ inter cæteras eminet, hæc dicta eſt Metropolis τῆς ἐπαρχίας, ſeu ſimpliciter Metropolis.

Hinc μητροπολίτης ſeu Metropolitanus propriè is eſt qui μητροπόλεως civis eſt. Uſus tamen obtinuit ut Metropolites tantùm is dicatur, qui primariæ urbi præeſt; & idcirco totius Provinciæ curam aliquam gerit. Epiſcopus ergo Metropolitanus is dicitur, qui primæ urbi alicujus Provinciæ præpoſitus eſt, ac propterea quibuſdam præ cœteris & in cœteras privilegiis ac juribus fruitur. Hac voce iſto ſenſu uſa eſt Synodus Nicæna *can.* 4. Poſt eam verò eodem ſenſu frequentiſſimè occurrit, tum in Synodorum Decretis, tum in Scriptorum Eccleſiaſticorum operibus: at ante Concilium Nicænum nul-

ſibi, ut puto, hoc ſenſu reperitur.

Præterea animadverſione dignum eſt quaſdam fuiſſe Metropoles nomine tantùm, quæ nullum jus Metropoliticum habebant, ſed ſolum honorem: ſic Nicænus Epiſcopus act. 13. Conc. Chalcedonenſis tom. 4. Conc. col. 716. nomen Metropolitani obtinet, & præponitur cœteris Epiſcopis Provinciæ honore ſolummodò, ita ut ſubjaceat ſicut & cœteri Antiſtiti Nicomedienſi: ita etiam Chalcedonenſis, & Berytenſis Epiſcopi, honorem tantùm nomenque Metropoliticum obtinebant.

§. II.

De nomine Primatis.

PRimas is dicitur, qui primum ac præcipuum locum alicubi obtinet, ſicque cùm in Republica, tum in variis hominum collegiis fuêre quidam olim Primates; ità etiam Synodi Chriſtianorum ſuos habuêre προεστῶτας, ideſt Præſidentes ac Primates, verùm Primates perpetui iidem olim fuerunt ac Metropolitani.

Sic Canone Apoſtolico 34. ſancitur, ut Epiſcopi uniuſcujuſque gentis agnoſcant eum, qui *in eis primus eſt, & exiſtiment ut caput.* Hunc Canonem de Metropolitanis intellexit Antiochena Synodus.

In Concilio Carth. 2. Can. 12. *Placuit omnibus, ut inconſulto Primate cujuſlibet Provinciæ tam facilè nemo præſumat, licet cum multis Epiſcopis in quocumque loco ſine ejus, ut dictum eſt, præcepto Epiſcopum ordinare.* Hic abſque dubio qui Metropolitanus eſt, Primas appellatur, non ſecus ac Canone 7. & 10. Concilij Carthag. 5. Eadem vox ſæpiùs eadem ſignificatione occurrit in Cod. Can. Eccleſiæ Africanæ Can. 17. 28. 86. 100. 120. 121. 125. & 127. Item in Concilio Taurinenſi Canone 2. Metropolitica dignitas Primatus appellatur. *Illud deindè inter Epiſcopos urbium Arelatenſis & Viennenſis, qui de Primatus apud nos honore certabant, à ſancta Synodo definitum eſt, ut qui ex eis approbaverit civitatem ſuam eſſe Metropolim, is totius Provinciæ primatum obtineat.* Ita etiam S. Leo Ep. 53. quæ in edit. Quenellij eſt 80. *non convellantur*, inquit, *provincialium jura primatuum*, id eſt Metropolitanorum; Statim enim ſubdit, *nec privilegijs antiquitùs inſtitutis Metropolitani fraudentur Antiſtites* Hæc autem profert eo quod Anatolius in locis Patriarchatui ſuo ſubdi-

tis Metropolitanos Epiſcopos proprio jure ſpoliaſſet. Idem Ep. 91. Theodorum reprehendit quod cùm Metropolitano ſuo primitùs de quæſtione ſibi propoſitâ non contuliſſet, *quia*, inquit, *in cauſis quæ ad generalem obſervantiam pertinent, nihil ſine Primatibus oportet inquiri.*

Conc. Tolet. anni 610. tom. 5. Conc. col. 1624. Toletanum Metropolitanum Primatem appellat. Denique Nicolaus I. in appendice Ep. Epiſt. 5. t. 8. Conc. col. 489. Metropolitanum appellat Primatem Provinciæ.

Hæc eſt vocis illius antiqua ſignificatio, quæ poſteà mutata eſt; ſæculis namque poſterioribus Primas à Metropolitano diſtingui cœpit, huncque titulum arrogarunt ſibi præcipuarum quarumdam ſedium Epiſcopi: quo ſenſu vox iſta ſæpiùs legitur in Pſeudoepiſtolis primorum Pontificum & in genuinis poſteriorum. Atque hunc titulum habuerunt plures in Occidente magnarum urbium Epiſcopi, quibus quædam ſupra cœteras Eccleſias prærogativæ ſunt attributæ. Sic apud nos Lugdunenſis Galliæ Primas dicitur & hoc honore nunc fruitur.

§. III.

De nomine Archiepiſcopi.

VOx græca Ἀρχιεπίσκοπος aliquem inter Epiſcopos primarium ſonat, quemadmodum Archidiaconus primum ſignificat Diaconorum & Archimandrita primum Monachorum: quapropter vocabulum iſtud olim non paſſim, ut nunc fieri ſolet, uſurpabatur, ſed eximiis tantùm ac primis Epiſcopis & quidem rariſſimè tribuebatur. Nullibi ante quartum ſæculum legitur; occurrit ſemel apud Athanaſium in catalogo quem Meletius Alexandro Epiſcopo dedit, in quo ſic habetur *Ioannes juſſus ab Imperatore, ut unà eſſet cum Archiepiſcopo*, μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου.

Deinde Epiph. hæreſi 68. quæ eſt Meletianorum, Archiepiſcopi nomen ſæpiùs Alexandro Alexandrino tribuit. *Meletius quidam*, inquit, *in carcere detentus erat...... Petro Alexandrino Archiepiſcopo...... videbatur autem & Meletius præminere inter Epiſcopos Ægypti, ut qui ſecundum locum habeat in Archiepiſcopatu poſt Petrum.* Et

infra, *quando enim videret Petrus Archiepiſcopus.* Et poſt alia, *pauci ad Petrum diverterunt Archiepiſcopum.* Et hæreſi 69. *quotquot enim in Eccleſiâ Alexandrinâ Catholicæ Eccleſiæ ſunt, ſub uno Archiepiſcopo ſunt.* Et infra, *Meletius etiam Archiepiſcopus ex Thebaide;* Item, *Archiepiſcopus Meletius in Ægypto, verum ſubditus Alexandro.* Porrò licet in rebus Melitij enarrandis graviter hic aberret Epiphanius, ex iis tamen colligere eſt vocem Archiepiſcopi hoc tempore in uſu fuiſſe, eoque ſignificari inſignem quemdam inter alios Epiſcopum, qui cœteris quodammodò præeſſet. Denique eodem ſæculo Marcellinus & Fauſtinus Presbyteri in libello precum ad Imperatores, Damaſum vocant Archiepiſcopum, *Eodem*, inquiunt, *tempore gravis adverſus nos inhorruerat perſecutio incitante Damaſo egregio Archiepiſcopo.*

Verùm uſitatior poſteà fuit quinto ſæculo vox iſta, & paulò latius extendi cœpit, ſic Act. 1. 2. & 6. Concilij Epheſini non ſemel *Archiepiſcopus* appellatur *Cœleſtinus* Romanus Epiſcopus, & ſæpiſſime Cyrillus Alexandrinus, qui hunc titulum ferè ſemper Epiſtolis ſuis præfigit. Eumdem quoque Joanni Antiocheno tribuunt Orientales in Pſeudo-Synodo Epheſinâ: Et Soz. lib. 2. Cap. 7. Simeonem Cteſiphontis & Seleuciæ nobiliſſimarum Perſidis Urbium Antiſtitem Archiepiſcopi nomine inſignit.

Idem titulus Leoni ſæpius tribuitur in inſcriptionibus Epiſtolarum, quæ Concilij Chalcedonenſis actis præmittuntur; Sed ibi videtur additus, cum ipſe Leo nomen tantum Epiſcopi in poſterioribus Epiſtolarum inſcriptionibus aſſumat. In Concilio Conſtantinopolitano adverſus Eutychem ſæpiſſimè Flavianus Archiepiſcopus appellatur. In Chalcedonenſi idem titulus tribuitur Leoni, Anatolio, Dioſcoro, Cyrillo, Maximo Antiocheno, Juvenali Hieroſ. Proclo, & præter hos Thalaſſio Cæſareenſi in Ep. Imperatoris ad Dioſcor. col. 110. tom. 4. Conc. *Anaſtaſio Theſſalonicenſi.* Act. 3. Conc. denique Act. 10. col. 677. Maximus Paſchaſinum & Lucentium Leonis legatos Archiepiſcopos vocat. *Sicut, inquit, viſum eſt ſanctiſſimis Archiepiſcopis qui locum ſanctiſſimi Archiepiſcopi Leonis retinent.*

Apud Evagrium & in Novellis ſæpius Archiepiſcopi nomen occurrit: ſed vix aliis tribuitur quam Romano, Antiocheno, Alexandrino, Conſtantinopolitano, atque etiam interdum Hieroſolymitano, Epheſino, & Theſſalonicenſi.

In Concilio Conſtantinopolitano, anni 536. non modò hoc nomine Leo & Mennas inſigniuntur, ſed & Act. 5. Epiphanius Tyri & Iſaacus Apameæ, eodem Epitheto non rarò decorantur.

Liberatus in Breviario Cap. 5. Capreolum Carthaginenſem, Joannem Antiochenum, Rufum Theſſalonicenſem, Juvenalem Hieroſolymorum, & Flavianum Philippi Archiepiſcopos appellat: quinetiam Cap. 17. generatim ait Petrum Moggum eâ conditione in ſede permanſiſſe, *ut ſuſciperet Henoticon principis, & litteras mitteret Acacio & Simplicio Romano & cæteris Archiepiſcopis.*

Item in Conc. 5. œcum. Archiepiſcopi nomen Epiſcopis Romano, Conſtantinopolitano, Antiocheno, Hieroſolymitano & collat. 2. tom 5. Conc. col. 431. & ſequentibus, Benenato Juſtinianeæ Epiſcopo tribuitur.

Gregorius Magnus Archiepiſcopi titulo inſignit Anaſtaſium Corinthi lib. 1. Ep. 26. Januarium Calaritanum lib. 1. Ep. 62. & 81. & lib. 2. Ep. 34. Marimanum Ravennenſem lib. 7. initio & Ep. 50. Indict. 2. Euſebium Theſſalon. lib. 1. Indict. 2. Ep. 6.

In ſequentibus Concilijs uſque ad ſæculum octavum iiſdem & alijs tantùm inſignibus Metropolitis tribuitur, ut Tyrio Nicopolitano, Corinthio, Ravennenſi, Salonitano, Aquileienſi, Carthaginenſi, &c.

At poſt hæc tempora promiſcuè uſurpari cœpit de omnibus Metropolitis, atque etiam aliquando datus eſt nonnullis Epiſcopis, qui Metropolitico jure minimè fruebantur. Unde factum eſt, ut apud Græcos recentiores longè plures eſſent Archiepiſcopi quàm Metropolitani: quia ſcilicet ſimplicibus Epiſcopis ſpecioſum Archiepiſcopi nomen ſibi vindicare haud difficile fuit: at ſubjectas alijs Eccleſias ſibi ſubdere non ita facile. Hac de causâ occurrunt etiam in Italiâ nonnulli Archiepiſcopi, ut in tractu Neapolitano, Roſſanenſis, Lancianenſis, & Nazarenus, itemque in Sardinia Arborenſis, quibus nulli ſubſunt Epiſcopi.

§. IV.

De nomine Exarchi.

Ἔξαρχος à Græcis dicitur Inceptor, Dux, & Princeps alicujus rei, hinc apud Homerum & alios prophanos Præcentor dicitur ἔξαρχος, & Philo eum qui inter Therapeutas præcinebat

ἡγέμονα καὶ ἔξαρχον vocat circa finem lib. de vitâ contemplativâ pag. 902. Sic Exodi 15. ℣. 2. ubi habetur in vulgatâ, *præcinebat autem Maria*, 70. habent ἐξῆρχε δὲ αὐτῶν Μαρία, quæ propterea dicitur à Philone in vitâ Moſis mulierum ἐξάρχη: in eumdem ſenſum recidit quod is, qui chorum ducit, dicitur ἔξαρχος, verum hæc acceptio omnino aliena eſt à propoſito.

Propiùs ad illud accedit quod Plutarchus in Numâ ſummum Pontificem ἔξαρχον ἱερέων appellat. Ab hoc ſenſu non multum abludit vulgata vocis hujus acceptio, ſecundum quam Exarchus dicitur is qui Diœceſi, hoc eſt pluribus Provincijs præeſt. Hoc ſenſu Ibas Edeſſenus in Concilio Berytenſi, cujus acta referuntur act. 10. Conc. Chalcedonenſis, ait ſe cum Cyrillum anathematizavit ſecutum eſſe Exarchum ſuum Joannem Antiochenum, τῷ ἐξάρχῳ μου ἐξηκολούθησα. & poſteà, *ego cum meo Exarcho & orientali Concilio abnegabam.* Item in Concilio Antiocheno cujus acta referuntur ibidem act. 14. col. 745. dicit Stephanus Epiphaniæ Athanaſium Epiſcopum Perrhæ vocatum ab ἐξάρχῳ orientalis Diœceſis non veniſſe.

In Canonibus Concilij Chalcedonenſis apertè ἔξαρχος diſtinguitur à Metropolitano, & ille præeſſe dicitur Diœceſi Can. 9. *Si quis Episcopus vel Clericus controverſiam habeat Diœceſis Exarchum adeat*, & Can. 17. *Si quis injuriâ afficiatur à proprio Metropolitano, apud Exarchum Diœceſis, vel Conſtantinopolitanam ſedem litiget.*

Poſthac eodem plane ſenſu occurrit in Concilio 6. œcum. tom. 6. Conc. col. 1029. ubi Philalethes Cæſareæ & Theodorus Epheſi Exarchi nomen aſſumunt, hic Aſianæ, ille Ponticæ Diœceſeos.

Itaque ἔξαρχος propriè is eſt, qui Diœceſi, hoc eſt pluribus provincijs præeſt. Aliquando tamen nomen iſtud ſimplicibus Metropolitanis tributum legitur, ſic pro Metropolitano ſumitur in Græco Canone 6. Conc. Sardicenſis, & Evagrius lib. 4. c. 11. ἐξάρχους vocat Metropolitanos, quos à Patriarchis Diœceſeos, hoc eſt veri nominis Exarchis diſtinguit, *uniuſcujuſque*, inquit, *Diœceſeos Patriarchæ inter ſe conſenſerunt, & ſingularum urbium Epiſcopi Exarchos ſuos ſecuti ſunt.* At apud Græcos recentiores titulus Exarchi pluribus Metropolitanis tribuitur, ut Ancyrano, Ciziceno, Sardenſi, Nicomedienſi, Nicæno, Chalcedonenſi, Lariſſeno & ſimilibus, ut videre eſt in notitiâ Andronici; quinetiam in Concilio Conſtantinopolitano ſub Menna, Dalmatius Abbatum Primicerius Exarchus dicitur Monachorum urbis regiæ, quem titulum adhuc retinet is, cui cura Monachorum eſt commiſſa à Patriarchâ Conſtantinopolitano

tano demandatur. Eumdem titulum ſibi vindicavit Thomas Epiſcopus in Conc. Conſt. adverſus Photium anno 869. Mitto quod Conciliorum Præſides ἔξαρχοι dicebantur, ut videre eſt in Conc. Epheſino act. 6. relat. ad Imperatorem tom. 3. Conc. col. 766. Theodorit. lib. 2. cap. 22. Evagr. lib. 1. cap. 10.

§. V.

De nomine Patriarchæ.

PAtriarcha vox quoque Græca eſt, quæ primum Patrum denotat, ſeu aliquem inter Patres inſignem: reperitur apud Tobiam, c. 6. v. 20. *Secunda nocte in copulatione ſanctorum Patriarcharum admitteris*: nihil tamen ſimile legitur in Græco. Extat eadem vox Paralip. 8. v. 28. *hi Patriarchæ & cognationum principes*, apud Septuaginta οὗτοι πατριῶν ἄρχοντες, ideſt *prima ac præcipua familiarum capita.* Eodem ſenſu reperitur apud 70. Numer. cap. 8. v. 2. cap. 31. v. 26. & cap. 32. v. 28. necnon 36. v. 1. 1. Paralip. c. 7. v. 40. & c. 9. v. 9. Eſdræ 3. v. 12. ibi ſic deſcribuntur ἄρχοντες τῶν πατριῶν οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἴδοσαν τὸν οἶκον τὸν πρότερον ἐν θεμελιώσει αὐτοῦ. In novo Teſtamento eadem voce Judæorum primores denotantur. Sic Act. 2. v. 29. David Patriarcha dicitur, & cap. 7. v. 10. de filiis Jacob idem dicitur. Heb. 7. v. 4. de Abraham. Eodem denique ſenſu vox iſta ſæpiſſimè apud ſanctos Patres & Eccleſiaſticos Scriptores occurrit.

At Patriarchæ nomen prout dignitatem aliquam ſignificat, primùm in uſu fuit apud Judæos, qui poſt everſam Hieroſolymam aliquos habuere Principes, quos Patriarchas appellare ſolebant. Nominat quemdam ejuſmodi Patriarcham Hellelum nomine Origenes, teſte Hier. in lib. 1. adverſus Ruffinum c. 3. tom. 2. De his ſic loquitur Epiphan. hæreſi 30. *ſunt autem hi poſt Patriarcham Apoſtoli appellati*, & infrà, *Patriarcha autem illo tempore Hellel erat.* Et mox, *ex genere verò Gamaliel erat, qui apud ipſos* (Judæos) *Patriarcha fuit* In Codice Theodoſ. lib. 16. tit. 8. non raro fit mentio Patriarcharum illorum, qui primum inter Judæos locum obtinuerunt.

Ejuſmodi Patriarchas poſteà ſublatos innuere videtur Theodoritus in Dialogo 1. *Judæorum*, inquit, *Patriarchæ, qui ex Herode alienigena derivantur, ipſi quoque omninò interierunt, & tempus præteriit, in quo eorum principatus finem cepit.* Quanquam hic fortaſſe per Patriarchas intelligit Archelaum, Philippum, Agrippam, & alios qui

Herodi ſucceſſerant ante urbis Hieroſolymitanæ excidium.

Ab iiſdem Judæis hoc nomen mutuati ſunt Montaniſtæ, ſi fides habeatur Hier. Ep. 54. ad Marcellam, *apud nos* (Catholicos) *Apoſtolorum locum Epiſcopi tenent, apud eos* (Montaniſtas) *Epiſcopus eſt tertius, habent enim primos de Pepuza Phrygia Patriarchas, ſecundos quos appellant Cenones, atque ita in tertium ac penè ultimum locum Epiſcopi devolvuntur, quaſi exinde ambitioſior Religio fiat ſi quod apud nos primum eſt, apud illos noviſſimum ſit.* Inde non modò colligere licet, fuiſſe quoſdam Patriarchas inter Montani diſcipulos, ſed etiam nondum per id temporis Patriarchas in Eccleſia ab Epiſcopis fuiſſe diſtinctos, nullumque hujus nominis inter Chriſtianos Antiſtitem extitiſſe: nihilominùs tamen ante hæc tempora Patriarchæ vox, in Eccleſiâ cœpit uſurpari, ſed primum omnibus paſſim Epiſcopis accommodata eſt; deinde verò Exarchorum fuit propria, ac poſtremò ſolis tribus aut quinque primarum orbis Romani urbium Epiſcopis reſervata fuit, quod in ſequentibus demonſtraturi ſumus.

S. Gregorius Nazianzenus bis Patrem ſuum Nazianzi modicæ urbis Epiſcopum, Patriarcham vocat, orat. 20. & 41. itemque in orat. 72. ad Patres 150. Conc. Conſt. *an non*, inquit, *publicas Presbyterorum Epiſcoporum, aut ut aptiore verbo utar*, πατριαρχῶν *cædes*. Epiſcoporum & Patriarcharum nomen hic ſynonimum eſt; nullus enim ex iis qui poſteà dicti ſunt Patriarchæ, occiſus fuerat in perſecutione Conſtantii, de qua loquitur hoc in loco Nazianzenus.

Gregorius Nyſſenus orat. de magno Epiſcopo tom. 3. pag. 589. Epiſcopos alloquens, *Videte*, inquit, *iſtos Patriarchas, omnes iſti filii noſtri Iacobi ſunt.* Cœterum hîc tantùm videtur nomen Patriarchæ, Jacobi filiis proprium, Epiſcopis per comparationem accommodare. Eodem quoque modo Nazianz. in fine carminis de Epiſcopis ad diviſionem terræ ſanctæ alludere videtur, cùm ait Epiſcopis. *Inſolentes eſtote, Patriarchias inter vos diſtribuite, magnus hic mundus vobis cedat.* Fortaſſe etiam alludit ad diviſionem Diœceſeon à Concilio Conſtantinopolitano primo, cujus hic Epiſcopos ſugillat, ſancitam, quamvis Concilium Patriarchatus voce non ſit uſum.

Diverſo prorſus modo nomen Patriarchæ uſurpat Baſilius, reprehendit enim Ep. 412. & ſequentibus quemdam Glycerium Diaconum, *quod is neglecto Diaconatus officio virginibus ad ſe adductis Patriarchæ habitum & nomen aſſumpſiſſet, non ex aliquâ ſucceſſione aut pietatis ſtudio ad id inductus, ſed hanc vitæ rationem victus gratiâ*

ut alii aliam artem amplectens. Enimverò Patriarchica illa dignitas quam ambiebat iſte Diaconus, nihil aliud erat quam quoddam imperium in iſtas mulieres, quas ſibi ille ſociabat, cum Monaſticæ vitæ inſtituto conjunctum. Hinc idem Baſil. Ep. 414. *eumdem Glycerium reprehendit quod Monachorum cœtum infamiâ & dedecore afficeret*, minaturque ſe illum de gradu Diaconi dejecturum, *unà cum choreïs & ſtola quibus Iuvenculas ducebat, non ad Deum, ſed ad perniciem.* Itaque Patriarchæ ejuſmodi erant aliqui Monaſticam vitam profitentes, qui mulieres quaſdam ſibi devinciebant, variaque illis ad vitam ſpiritualem præcepta tradebant, ut & nunc quoque facere ſolent non pauci Monachi, quos non ineptè Patriarchas dixeris. Sic etiam Palladius in vit. Chryſoſt. Theophilum per deriſum Patriarcham appellat.

Primus igitur Patriarcharum nomine Exarchos videtur intellexiſſe Socrates *lib.* 5.*cap.* 8 ubi explicans Concilii Conſtantinopolitani 1. de diviſione Diœceſeon Canonem 2. hæc ait: *Patriarchas conſtituerunt Provinciarum diviſione factâ* : & infra, *Ac Nectarius quidem urbem regiam & Thraciæ Provincias ſortitus eſt, Helladius verò qui Cæſareæ Cappadociæ poſt Baſilium erat Epiſcopus, Ponticæ Diœceſis Patriarchatum obtinuit, & unà cum illo Baſilii frater Gregorius Epiſcopus Nyſſæ, quæ ipſa urbs eſt Cappadociæ & Otreïus Epiſcopus Melitinæ in Armeniâ. Aſianæ autem Patriarchatum ſortitur Amphilochius Iconii, & Antiochus Antiochiæ Piſidiæ Epiſcopus. Ægypti Eccleſiarum adminiſtratio Timotheo Alexandrino Epiſcopo attributa eſt. Orientis autem regimen Epiſcopis illius regionis commiſerunt, Pelagio ſcilicet Laodiceæ & Diodoro Tarſi Epiſcopo, ſervatâ tamen prærogativâ*, (ſive privilegiis τὰ πρεσβεῖα) *Antiochenſi Eccleſiæ, quam quidem prærogativam Meletio præſenti tradiderunt : porrò decreverunt ut ſi neceſſitas poſceret, Provinciæ cujuſque negotia Provincialis Synodus dijudicaret, quæ quidem Imperator conſenſu ſuo comprobavit.* Hanc poſteà Canonis 2. Conſtantinopolitani expoſitionem à Socrate traditam vindicabimus; interim advertiſſe ſufficiat eum nomine Patriarchæ & Patriarchatus non intelligere tantùm tres præcipuas Romani Imperii ſedes, aut illarum Epiſcopos, ſed illos omnes qui Diœceſeon curam habebant. Idem lib. 7. cap. 31. ait *Antonium quemdam Epiſcopum Germæ, in Macedonianos ſæviſſe mandatum Patriarchæ Neſtorii defenſionis loco prætexentem.* Verùm non ſolus Socrates Patriarchæ nomen pro Diœceſeos Præſide uſurpavit, ſed eodem ſenſu in Conc. Chalcedonenſi legitur; at tom. 4. Con. col. 337. Glorioſiſſimi Judices &

ampliſſimus Senatus dixerunt: *Si placet veſtræ reverentiæ ſanctiſſimi Patriarchæ ſingularum Provinciarum eligentes ſingulos aut binos ſuæ quiſque Provinciæ in medium tranſeuntes & communiter de fide tractantes.* Nemo autem *neſcit fuiſſe in Orientali Imperio quinque Diœceſes quarum præcipui Epiſcopi Patriarchæ hic appellantur.* Quapropter actione 5. col. 560. nomine Imperatoris præcipitur, ut ex ſingulis quibuſque Diœceſibus Orientali, Aſianâ, Ponticâ & Thracenſi (omittitur Ægyptiaca quia illius Patriarcha fuerat depoſitus) necnon ex Illyrico Epiſcopi conveniant, & de fide cum Anatolio Legatiſque Romanis tractent. Unde ſequitur Patriarchas illos, quos in unum primò convenire juſſerant Judices iſtarum Diœceſeon Exarchos fuiſſe.

At non orientalibus modò Patriarchę nomen tributum, hoc in Concilio legitur, verùm etiam Leoni Romano Pontifici, tum ab Imperatore in Epiſtolis ad Valentinianum & Placidiam col. 58. tum ab Epiſcopis act. 1. ejuſdem Concilij; quod refertur quoque ab Evagrio lib. 2. c. 18. Item act. 3. col. 405. & 412. ab Iſchyrione Athanaſio & Sophronio, idem beatus Leo vocatur Archiepiſcopus & Patriarcha Oecumenicus. Denique Martianus in Epiſtolâ poſt Concilium part. 3. col. 861. Leonem appellat *Patriarcham ſedis Apoſtolicæ maximæ Romæ.* Itâ primum à Græcis Patriarcha dictus eſt Romanus Pontifex, nam inter Latinos nullum invenio, qui circa illud tempus Romanum Pontificem Patriarcham dixerit, nec ullum Antiſtitem Romanum qui hunc ſibi titulum arrogarit.

Evagrius lib. 3. cap. 6. ait à Timotheo reſtitutum fuiſſe *Epheſinæ Eccleſiæ jus Patriarchicum, quod illi ademptum fuerat à Chalcedonenſi Synodo*, & lib. 4. cap. 4. ait Juſtinum Imperatorem litteras miſiſſe de Severo ad ſingulos Patriarchas. Ex quibus conſtat Evagrij tempore Patriarcharum nomen illorum omnium fuiſſe commune qui Diœceſibus præerant: quod etiam clarius fiet ex lib. 4. c. 7. ubi ait, *uniuſcujuſque Diœceſeos Patriarchæ inter ſe conſenſerunt, & ſingularum urbium Epiſcopi Exarchos ſuos ſecuti ſunt*, ideſt Metropolitanos, ut obſervavimus anteà, & cap. 7. lib. 6. ait omnes, qui *ubique ſunt Patriarchas, partim per ſe, partim per Legatos adfuiſſe quæſtioni* de abſolutione Gregorij Antiocheni.

In Africa primus Vandalorum Epiſcopus Patriarchæ nomen aſſumpſit quæ vox à Catholicis Epiſcopis in collatione Carthaginenſi cum riſu excepta fuit, ut teſtis eſt Victor de perſecutione VVandalica lib. 2.

In Codice & Novellis Juſtiniani ſæpius nomen Patriarchæ tribuitur Romano, Conſtantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hieroſolymitano, aliquando tamen generaliùs de Diœceſeon Exarchis intelligitur, ut Novell. 3. c. 2. Cod. lib. 1. tit. 3. c. 47. tit. 46. c. 34. Novell. 6. c. 3. Epilog. Novell. 7. & Epilogo Novellæ 123. c. 22. 23.

Athalaricus Ep. ad Joannem 2. apud Caſſiodorum lib. 9. Epiſt. Ep. 15. vetat ne pro ordinatione Pontificis Romani, pluſquam tria millia ſolidorum exigantur. *Alios verò Patriarchas . . . . intra duo millia ſolidorum jubet expendere, in civitatibus autem ſuis tenuiſſimæ plebi non amplius quam quingentos ſolidos ſe diſtributuros eſſe cognoſcant . . . . vos autem, inquit, qui Patriarcharum honore reliquis præſidetis &c. quapropter ſi quis Apoſtolicæ Præſulem Eccleſiæ vel Patriarcharum Epiſcopum &c.* Athalaricum per Patriarchæ vocem univerſos Epiſcopos intelligere luce clarius eſt, horum autem Epiſcopum dicit Romanum Pontificem, quia cœteris Italiæ Epiſcopis præerat; atque hinc in fine Epiſtolæ, hæc ait: *vos quoque hoc univerſis, quos Deo propitio regitis, Epiſcopis intimate.*

In Concilio Conſtantinopolitano anni 536. tribuitur Patriarchæ nomen Epiſcopis Romano, Conſtantinopolitano, Antiocheno, & Hieroſolymitano, nec non Epiphanio Tyri Epiſcopo actione quinta.

In Concilio 5. œcumenico tribuitur Romano, Conſtantinopolitano, Antiocheno, Alexandrino in 1. & 2. collatione: nam hic in cœteris vulgò Archiepiſcopi nomine inſignitur. Item actione 8. Hieroſolymitano idem titulus tribuitur.

Poſthæc in oriente vix nomen Patriarchæ alijs quam quinque tributum leges. Romano nempe, Conſtantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, & Hieroſolymitano.

At in Gallijs nomen Patriarchæ præcipuis Metropolitanis aliàs Primatibus aliquando conceſſum legitur. Gregorius Turonenſis lib. 5. hiſt. c. 20. Nicetium Lugdunenſem Patriarcham vocat. Itemque Concilium Matiſconenſe anni 585. Priſcum ejuſdem ſedis Epiſcopum t. 5. Conc. col. 980. *cum omnibus conſacerdotibus eorum, Priſcus Epiſcopus Patriarcha dixit.* Item Deſiderius Cadurcenſis Sulpitium Bituricenſem, & Paulus Diaconus Calliſtum Aquileienſem Patriarchas nominant. Hincmarus Rhemenſis in lib. Capit. 55. c. 17. Patriarchas & Primates non diſtinguit.

Notandum inſuper apud varias gentes illum Epiſcopum dictum eſſe Patriarcham, qui primum inter hujus gentis Epiſcopos locum

obtinet, quapropter Nicolaus in reſponſis ad conſulta Bulgarorum. reſp. 72. de ordinatione Patriarchæ Bulgari, hæc ait: *requiſiſtis*, inquit, *ſi liceat in vobis Patriarcham ordinari ... cum incremento divinæ gratiæ fuerit ibi Chriſtianitas dilatata, & Epiſcopi per ſingulas Eccleſias ordinati, tunc eligendus eſt inter eos unus qui ſi non Patriarcha, certè Archiepiſcopus appellandus ſit.* Et reſponſ. 73. à quo *ſit Patriarcha ordinandus quæritis* &c. *vos tamen ſive Patriarcham, ſive Archiepiſcopum ſive Epiſcopum vobis ordinari poſtuletis &c.*

Ejuſmodi Patriarchas habent qui ſunt in oriente Chriſtiani, in quo præter eos qui propriè dicuntur Græci, qui quatuor Patriarchas Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, Antiochenum, & Hieroſolymitanum retinuerunt: ſingulæ hæreſes ſuos numerant Patriarchas.

Suum habent Jacobitæ, ſuum Maronitæ, uterque Antiocheni nomen aſſumit. Cophtorum Patriarcha Alexandrinus dicitur & Alexandriæ ſedet. Abyſſini Patriarcham habent, qui toti Æthiopiæ præeſt, licet Cophtenſi Patriarchæ ſit quodammodo ſubjectus. Præter hos Georgij Archiepiſcopum habent αὐτοκέφαλον & nulli ſubjectum. Armeni duos habent œcumenicos Patriarchas. Prioris ſedes eſt Arard urbs Armeniæ. Alterius Cis urbs Caramaniæ, ſed de his plura dicendi non eſt locus.

§. VI.

An Metropolitica aut Patriarchica dignitas fuerit à Chriſto vel Apoſtolis inſtituta.

PRæmiſſis ijs quæ ad elucidationem vocum neceſſaria erant, ſine quibus obſcura fuiſſet tota noſtra diſputatio; ad eas quæſtiones veniendum eſt in quibus de rebus ipſis controvertitur. Inter eas illa primum tenet locum, quæ de origine & inſtitutione Metropolitanorum & Patriarcharum moveri ſolet. Sunt enim nonnulli qui Metropoliticam & Patriarchicam dignitatem velint à Chriſto inſtitutam fuiſſe: alij ab Apoſtolis id factum eſſe ſuſpicantur; quam ſententiam tuetur Petrus de Marca utramque nos opinionem parum veriſimilem eſſe cenſemus.

Et primum Metropoliticam aut Patriarchicam dignitatem à Chriſto inſtitutam fuiſſe merum commentum eſt, quod ne veriſimilitudinis quidem umbram habet. Chriſtus enim non extra Judæam prædicavit, nec ullas gentilium urbes quamdiu vixit vel per

ſe vel per ſuos ad fidem convertit: dici ergo non poteſt eum de facto Metropoles & Patriarchias inſtituiſſe. Dici quidem poſſet eum Apoſtolis præcepiſſe ut poſt converſionem gentium, Metropolitanos & Patriarchas inſtituerent, ſed hoc gratis fingitur, nec extat ullum ejuſmodi præceptum, ſive in ſacris litteris, ſive in antiquorum Patrum monumentis. Et ſane ut à prima Eccleſiæ inſtitutione exordiar, Apoſtoli præcipuas orbis partes peragrarunt, nulli aut urbi aut loco addicti. Apoſtolis plures acceſsère comites ejuſdem laboris ac miniſterij participes, quales Paulus, Barnabas, Creſcens, Timotheus: illi innumeras penè Eccleſias fundarunt, & ut inquit Clemens Romanus in Epiſtola ad Corinthios, tam eorum qui crediderunt quàm qui credituri erant, *Epiſcopos & Diaconos conſtituerunt.* Ubi vero illi è vivis exceſſère qui ab ipſis Apoſtolis conſtituti erant, in defunctorum locum *ab alijs celebribus viris cum conſenſu totius Eccleſiæ*, novi, tùm Epiſcopi, tum miniſtri conſtituti ſunt.

Fatendum eſt quidem Apoſtolos in aliquibus locis diutiùs eſſe demoratos, vel quia ita poſcebat Eccleſiarum illarum in quibus degebant ſtatus, vel quia jam ſenio confecti ſatis multas Eccleſias fundarunt. Sic Joannes extremo vitæ tempore Epheſi ſubſtitit, unde Eccleſias Aſiæ regebat, cœteris Epiſcopis Apoſtolicâ dignitate ſuperior, vel denique quia Eccleſias quaſdam præ cœteris elegerant, in quibus mori voluerunt, ut Petrus & Paulus Romanam. Negari quoque non poteſt, quin Apoſtoli cœteris quos conſtituerant Epiſcopis quodammodo ſuperiores fuerint, ut de Paulo videre eſt qui Corinthios tanta autoritate reprehendit; ſed de his non eſt quæſtio, hoc unum controvertitur utrum Apoſtoli aliquibus Eccleſijs à ſe fundatis illarumque Epiſcopis peculiaria quædam jura aut privilegia, præ cœteris & in cœteras conceſſerint, illamque Patriarchatuum, Exarchatuum & Provinciarum diviſionem inſtituerint, quæ poſteà in uſu fuit, vel aliam certè ſimilem; ut autem conſtet an iſtud aliquâ ratione probari queat, examinanda ſunt argumenta quibus id aſtruit Petrus de Marca; cum enim nihil ille prætererit eorum quæ in hujus ſententiæ gratiam dici poſſunt, ſi omnia ejus argumenta parum firma eſſe oſtenderimus, nemini dubium erit quin gratis omnino id dicatur.

Duo dicit Pariſienſis iſte Præſul c. 1. lib. 6. de concordia, alterum eſt, *Apoſtolos orbem Eccleſiaſticum in provincias diſtribuiſſe ad exemplum diſpoſitionis civilis.* Alterum eſt, *Apoſtolos cum Eccleſias diſtribuerent, in provincias in animo habuiſſe ut in ijs corpus Epiſcoporum ſtatueretur ſub*

præſidentiâ Epiſcopi Metropoleos.

Primam propoſitionem probat auctoritate Sanctorum Petri & Pauli, quorum primus ſcribens ad novos Chriſtianos Ep. 1. cap. 1. compellat eos per Provincias Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Bithyniæ, & Aſiæ. Alter verò diſtinguit Eccleſias Macedoniæ & Aſiæ. Verum hæc ratio non probat Eccleſiarum in Provincias diſtributionem ab Apoſtolis inſtitutam fuiſſe. Sed tantum diſtinctas fuiſſe Eccleſias, propter diſtinctionem urbium & provinciarum. Eccleſiæ quippe nihil aliud ſunt quam fideles, cum ergo fideles in varijs provincijs degerent, non poterat melius deſignare Petrus illos ad quos ſcribebat, quam provinciarum iſtarum nominibus. Alteram propoſitionem probat Marca ex illo Pauli Ep. ad Tit. c. 1. *reliqui te Cretæ ut conſtituas Presbyteros. Ecce*, inquit Marca, *Metropolitani inſtitutionem*, hæc eſt præcipua hujus ſcriptoris ratio, quæ tamen admodum levis eſt. Si quid enim valeat, probabit Apoſtolos Metropolitanos fuiſſe illarum omnium provinciarum in quibus Epiſcopos ordinabant: Deinde libenter agnoſco Titum toti Inſulæ præfuiſſe; ſed inde inferri nequit Metropoliticam dignitatem ab Apoſtolis inſtitutam fuiſſe, hoc enim privilegium erat Tito peculiare, nec ulli ſedi aut urbi alligatum. Denique Presbyteros illos à Tito inſtitutos Epiſcopos fuiſſe non omnino certum eſt: fortè unus erat in Creta Titus Epiſcopus, cœteri omnes Presbyteri tantum. Nec refert quod ſtatim Presbyteros iſtos Epiſcopos dicat Paulus: nomen enim Epiſcopi tam poteſt convenire Presbytero curam animarum habenti quam nomen Presbyteri Epiſcopo. Secundò idem oſtendere conatur Marca ex eo quod in Aſia, quoddam fuerit corpus Epiſcoporum in modum provinciæ, ut colligitur ex Apocalypſeos c. 1. ubi litteræ ſcriptæ ſunt ſeptem Angelis ſeu ſeptem Epiſcopis Aſiæ quorum unus erat Epheſinus. At quid iſtud ad propoſitum faciat vix perſpicio? Inter omnes Epiſcopos Aſiæ ſeptem compellat Joannes in Apocalypſi, ergo inſtituta tum erat Metropolitica dignitas. Quomodo unum ex altero ſequatur ego prorſus ignoro? Ejuſdem generis eſt ſequens argumentum. Paulus inſtruens Aſianos *ſcripſit ad Epheſinæ urbis Incolas quæ Aſiæ Metropolis eſt. Apoſtolum Epheſi commoratum eſſe per triennium in actis legimus*: ergò inſtituta eſt ab ipſo Metropolitica dignitas Eccleſiæ Epheſinæ. Hæc ego conſectaria, tarditatem meam fateor, capere minimè poſſum. Nec magis eſt roboris in quarto argumento, *urbs*, inquit, *Corinthiorum Metropolis erat Achaiæ ut Florus annotavit: Ideo igitur Paulus Epiſtolam ſuam ad Corinthios ſcribit, non ſolum pro illis,*

ſed etiam

ſed etiam pro fratribus qui erant in Achaïa: Ergo *nobile argumentum Metropolitici juris à Paulo obſervati colligitur ex ejus Epiſtolâ ad Corinthios.* Concedamus Marcæ Paulum Epiſtolam ad Corinthios ſcripſiſſe, tum Corinthijs, tum Achaïæ fratribus, quia Corinthus erat urbs Metropolis Achaïæ, at quo pacto inde conficiet propoſitum fuiſſe Paulo ut Corinthi Epiſcopus Metropolitica jura in omnem Achaïam obtineret? Quippe Epiſtolam quam univerſis Achaïæ Civibus ſcribebat, inſcripſit ad Corinthios, quia urbs illa notior erat, & facile poterat Corinthiorum operâ ad Achæorum omnium notitiam pervenire. Idem eſto reſponſum ad ſimile exemplum ex Epiſtolâ ad Theſſalonicenſes petitum, in quâ Paulus ſimul ad omnes Macedoniæ fratres ſcribit. Hæc etenim, & alia ejuſmodi probant tantùm illas urbes, in quibus erant ſitæ Eccleſiæ Metropoles fuiſſe necnon primas ac maximas totius Provinciæ, at Eccleſias ipſas Metropoliticas fuiſſe minimè demonſtrant. Ex dictis intelligere eſt quàm leves ſint eæ rationes, quibus impulſus Marca Metropoliticam dignitatem ab Apoſtolis inſtitutam eſſe, ſeu potius ex illis fluxiſſe opinatus eſt.

Nec magis probabilem Patriarchatuum inſtitutionem afferunt ij qui volunt eas ſedes eſſe Patriarchicas quas Petrus fundarat, atque hac de cauſa Romanæ, Antiochenæ & Alexandrinæ Eccleſijs jura Patriarchica conceſſa eſſe volunt. Nam ſi inde repetenda eſſet Patriarchatuum dignitas, innumeræ forent Patriarchales ſedes, quia innumeras Petrus fundavit & rexit Eccleſias; latum ergo diſcrimen eſt inter Apoſtolicam ſedem & Patriarchalem: multæ etenim Eccleſiæ, quas Apoſtoli inſtituerunt & rexerunt, dici poſſunt, & olim dictæ ſunt Apoſtolicæ, Patriarchicæ non item. Sic Tertullianus in lib. de Præſcriptionibus, *percurre*, inquit, *Eccleſias Apoſtolicas, apud quas ipſæ adhuc Cathedræ Apoſtolorum ſuis locis præſidentur*, inter eas nominat, Corinthum, Philippos, Theſſalonicam, Epheſum, quæ ſedes Patriarchales nec ſunt, nec unquam fuerunt. Quin etiam Hieroſolymitana, in qua Chriſtus tamdiu habitavit, in qua non modò Petrus, ſed & cœteri Apoſtoli primis Eccleſiæ ſæculis ſederunt, Patriarchalis non fuit. Hanc tamen Aug. cont. litt. Pet. lib. 2. c. 5. Apoſtolicam facere & cum Romanâ comparare non veretur. Alexandrina verò quam Marcus Petri Diſcipulus, non ipſe Petrus fundavit, & rexit, ſecundum habuit inter Patriarchales ſedes locum, quem deinceps Conſtantinopolitana obtinuit, ergo Patriarchalis dignitas non repetitur à dignitate eorum qui Eccleſiam fundaverunt, & primi rexerunt.

§. VII.

Quando, cur, & quomodo inſtituta fuerit Metropolitica dignitas.

NUllam inter Eccleſias & Epiſcopos prælationem, nullam Patriarchicam aut Metropoliticam dignitatem ab Apoſtolis propriè inſtitutam fuiſſe jam demonſtravimus. Inquirendum igitur eſt unde orta fuerit; eam enim antiquiſſimam eſſe nemo diffiteri poteſt. Res primum videtur ardua, ſed ei qui paulo attentius antiquam Eccleſiarum diſtributionem conſideraverit, nihil jam ſupererit difficultatis.

Nemo non novit Imperium Romanum in regiones & provincias diſtributum fuiſſe, & regionum ac provinciarum quaſdam urbes Primarias fuiſſe, ſeu Metropoles, unde cœteræ totæ pendebant. Itaque cum ad eas ob civilia negotia provinciarum Incolæ convenirent, & inde tum judicia, tum etiam merces & cœtera ut fieri ſolet petere ſolerent: ſimile aliquid in rebus Eccleſiaſticis Chriſtiani fecêre, & ſive cùm ordinandus aut deponendus erat Epiſcopus, ſive cum aliqua diviſio erat in Eccleſiâ, ſive cum in commune de rebus Eccleſiæ deliberandum erat, cum jam non amplius ſupereſſent Apoſtoli, per quos hæc anteà componebantur, urbis Metropoleos Epiſcopum adire par fuit, idque paulatim per conſuetudinem invaluit, ac tota Eccleſiarum diſtributio, ad formam Imperij facta eſt, urbeſque Metropoles, Metropoles quoque fuerunt Eccleſiæ, & illarum Epiſcopus ſuper univerſam provinciam poteſtatem habuit, tum ad ordinandos aut deponendos reliquos Epiſcopos, tum ad componenda Eccleſiarum diſſidia, tum ad convocandas Synodos &c. ita tamen ut ſine comprovincialium Epiſcoporum conſilio nihil faceret. Hæc conſuetudo Canonibus deinde confirmata eſt, totaque Eccleſia ad formam politici regiminis diſpoſita & diſtributa eſt.

Eadem ratione urbes illæ quæ Diœceſeos ſeu regionis alicujus, pluriumque provinciarum erant capita, ſucceſſu temporis quædam in cœteras jura obtinuêre. Demum in tribus præcipuis totius orbis Romani Civitatibus, Româ in occidente, Antiochiâ in oriente, & Alexandriâ ad meridiem: tres præcipuæ fuerunt Eccleſiæ quæ primum inter alias honorem obtinuêre, ſucceſſuque temporis quædam in illas jura, vel ſibi vindicarunt, vel à Synodis conceſſa receperunt. His acceſſit poſteà Conſtantinopolis quæ ſecunda mundi urbs evaſit

& Hieroſolyma quæ hunc honorem non propter magnitudinem civitatis obtinuit, ſed propter venerationem illius urbis in quâ primùm à Chriſto inſtituta fuerat Eccleſia, & ex quâ Evangelium ad cœteras orbis partes perlatum fuerat. Non alio pacto conſtitutas eſſe Metropoles pluribus argumentis demonſtrari poſſet, nonnulla tantùm hîc proferemus brevitati conſulentes.

Concilii Nicœni Canone 6. ſtatuitur ut in prærogativâ & privilegiis Eccleſiarum τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, hoc eſt ut *antiqua conſuetudo obtineat*, noverant igitur hujus Synodi Patres, hæc Eccleſiarum jura & privilegia non eſſe inſtitutionis Apoſtolorum, ſed ex conſuetudine ortum habuiſſe. Ejuſdem Concilii Canone 7. ſancitum eſt, ut Æliæ Epiſcopo honoris prærogativa concedatur, *Metropoli* (Cæſareæ) *propriâ dignitate ſervatâ.* Quæ autem alia ratio Nicœnos Patres potuit impellere ut Cæſareæ Metropoliticum jus potiùs quàm Æliæ conferrent? niſi quod illa erat Provinciæ Metropolis: hæc non item.

In Concilio Taurinenſi ſtatutum eſt illi totius Provinciæ *Primatum deberi qui ſuam civitatem demonſtraſſet eſſe Metropolim:* quia ſcilicet non aliunde Metropolitanæ Eccleſiæ dignitas reperitur quam ex ipſius urbis dignitate.

Unde factum eſt ut Epiſcopi Metropolitica jura ambientes Imperatores adirent, à quibus obtentâ Metropoleos in urbis ſuæ gratiam dignitate, Eccleſiaſtica etiam Metropoleon jura & Provinciæ ordinationes invadebant.

Sic Valens in odium Baſilii Cappadociam in duas partes diſtraxit, unde ſecuta eſt Provinciarum quoque Eccleſiaſticarum diviſio, ut teſtis Naz. orat. 20.

In Concilio Chalcedonenſi act. 4. Photius Tyri, & Euſtathius Beryti inter ſe litigant de jure Metropolitico. Hic enim ab Imperatore Theodoſio reſcriptum per ſubreptionem obtinuerat, ut Berytus fieret Metropolis: quo impetrato Provinciarum Eccleſiaſticarum diviſionem in quadam Synodo Conſtantinopolitanâ fieri curaverat, & ordinationes multarum Eccleſiarum quæ priùs Tyrio ſubjectæ erant, invaſerat: Photio Epiſcopo Tyri excommunicationis & depoſitionis metu, ad iſtam diviſionem approbandam adacto. Rogat ergo Marcianum Photius ut hæc in irritum mittantur, ſuaque Tyrio Epiſcopo jura reſtituantur. Judicibus & Concilio viſum eſt, negotium iſtud non ſecundum leges aut pragmaticas, ſed ſecundum Canones examinare. Lecto igitur Concilii Nicœni Canone, quo

ſtatui videtur, ut unus ſit in unâ Provinciâ Metropolitanus, in gratiam Tyrii Epiſcopi judicium fertur. Unde conſtat Provincias Eccleſiaſticas ad formam civilium fuiſſe olim diſpoſitas, quandoquidem unus Metropolitanus unicuique Provinciæ præfectus fuerat.

Act. 13. in cauſa ſimili Nicomedienſis & Nicœni Epiſcopi, Nicomedienſi jus Metropoliticum vindicatur, eo quod Nicomedia fuiſſet olim urbs Metropolis, & ab eo excidit Nicœnus quod in ſacrâ Valentiniani & Valentis quâ Nicœnæ civitati tribuerant Metropoliticum jus propriè præciperent ab aliis civitatibus nullum jus auferri. Quapropter honorem tantum Metropolitæ illi concedunt, non autem ejus jura & privilegia. Quod quidem generatim ſancitur c. 12. de omnibus iis urbibus quæ in poſterùm Metropolis nomine honoratæ fuerint ab Imperatoribus. Atque ideo id factum eſt, ne Epiſcoporum ambitio turbas paſſim in Eccleſiis excitaret, & formam Eccleſiæ jam ſtabilitam funditùs everteret. Nihilominùs tamen cum non modo urbs aliqua Metropoliticâ dignitate honorabatur, ſed & Provinciæ dividebantur, non raro Eccleſiarum quoque ſtatus mutari ſolebat, idque decerni videtur Canone 17. ejuſdem Concilii his verbis, *ſin autem etiam aliqua civitas ab Imperatoriâ autoritate innovata fuerit, civiles, & publicas formas Eccleſiaſticarum quoque Parochiarum ordo conſequatur.* Hinc multas videre eſt in Provinciis & Metropolibus Eccleſiaſticis mutationes quas referre longum foret. Unum hoc addam in Concilio Toletano anni 610. ſub Bonifacio IV. Metropoliticam dignitatem Toletanæ Eccleſiæ aſſertam fuiſſe ob ipſius urbis dignitatem. *Sed hæc*, inquit Gundemarus in Synodo tom. 5. Conc. col. 1624. *ipſa ſedes* (Toletana) *ſicut prædictum eſt, antiquâ nominis ſui ac noſtri cultu Imperii, ita & totius Provinciæ polleat Eccleſia dignitate & precellat poteſtate.* Deinde verò decernit eam eſſe non modo Carpetaniæ, ut quidam dicebant, ſed totius etiam Carthaginenſis Provinciæ Metropolim, quia ſciebat *procul dubio Carpetaniæ regionem non eſſe Provinciam, ſed partem Carthaginenſis Provinciæ .... & ob hoc quia una eſt eademque Provincia ſtatuit ut ſicut Bætica, Luſitania vel Tarraconenſis Provincia vel reliquæ ad regni regimina pertinentes, ſecundum antiqua Patrum decreta ſingulos noſcuntur habere Metropolitanos, ita & Carthaginenſis Provincia, unum eumdemque.* Itaque in Hiſpania ad formam civilis regiminis diſpoſitam Eccleſiam fuiſſe certiſſimum eſt. Ut autem cœtera mittam, hoc generatim dico in omnibus orbis partibus, exceptâ Africâ, de quâ poſteà dicemus, Eccleſias ſemper eodem fe-

rè modo diſtributas fuiſſe, quo & Imperii Provincias: Metropoles Eccleſiaſticas annexas ſemper aut ferè ſemper civilibus, cùm mutatæ ſunt civiles Metropoles mutatas eſſe ut plurimùm Eccleſiaſticas. Eccui igitur dubium eſſe poſſit, quin iſtius tum diſtributionis Eccleſiarum, tum dignitatis Metropoliticæ origo ex ſolâ Imperii diſtributione & urbium ipſarum dignitate repetenda ſit?

§. VIII.

Provinciarum & Diœceſeon Eccleſiaſticarum diſtributio ad formam Politici regiminis ſummatim deſcribitur, & præcipuæ in illâ mutationes annotantur.

IMperium Romanum à temporibus Auguſti in varias Provincias diſtributum fuiſſe nemo neſcit, diſtributio hæc ab Hadriano & poſteà à Conſtantino paululùm mutata eſt, atque accurata ab iſto Imperii facta diviſio, univerſuſque orbis Romanus quatuor Præfectis Prætorio ab eo commiſſus: cùm anteà duo tantum totius Imperii Præfecti forent, ut teſtis eſt Zozimus lib. 2.

Primus Orientem, Secundus Illyricum, Tertius Italiam, Quartus Gallias ſortitus eſt. Sub iſtis Præfectis varias regiones Vicarii & in nonnullis locis Proconſules regebant, & iterum ſub iſtis Præſides, aut Correctores Provincias adminiſtrabant.

Sub Orientis Præfecto erant Diœceſes quinque.

Prima eſt Diœceſis orientis, cujus caput erat Antiochia.

In illa decem numerabantur Provinciæ, Palæſtina, Syria, Phœnice, Arabia, Cilicia, Iſauria, Meſopotamia, Oſroëna, Euphratenſis, & Cypria. Sed hic numerus poſteà crevit, nam Palæſtina in tres diviſa eſt, quarum Metropoles erant Cæſarea, Schytopolis, & Jeruſalem; Syria in duas, quarum Metropoles erant Apamea, & Antiochia; Cilicia itidem in duas, quarum Metropoles, Tarſus, & Anazarbus. Demum Phœnicia quoque in duas, quarum Metropoles fuêre Tyrus & Damaſcus. Præter has Metropoleos dignitatem in eâdem Provinciâ occupare conatus eſt Berytenſis Epiſcopus, ſed ejus conatus ab Imperatore Martiano & Epiſcopis in Concilio Chalcedonenſi act. 4. repreſſus eſt.

Secunda Diœceſis quæ Præfecto orientis parebat, eſt Diœceſis Ægypti, cujus caput Alexandria, in eâ tres primùm fuêre Provinciæ

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ægyptus ſtrictè, Pentapolis, & Libya quibus addit Ath. in apol. 2. Thebaïdem & Amm. lib. 22. Auguſtamnicam. His adjecta deinde eſt Arcadia. Epiphanius hæreſ. 68. ſeptem Ægypti Provincias enumerat, Thebaïdem, Mareotidem, Ammoniacam, Mareotidem, & Pentapolim; bis Mareotæ nomen in textum Epiphanii irrepſit, & in alterutro legendum potiùs videtur Marmaridis. Deinde verò advertendum eſt Epiphanium hîc non enumerare Provincias Metropoli ſubjectas, ſed tantum regiones; nam Mareote, ut teſtis eſt Athanaſius, Epiſcopo & Chorepiſcopo carebat, & regebatur tantum à Preſbyteris. Verum tandem tota Ægypti Diœceſis in decem Provincias, totidemque Metropoles urbes diſtributa erat, ut conſtat ex Epiſt. Imp. ad Dioſcorum act. 1. Conc. Chalcedonenſis relatâ Col. 99. in qua jubet Dioſcorum Epheſum *venire cum decem reverendiſſimis Metropolitis Epiſcopis ejus Diœceſeos.*

Tertia eſt Diœceſis Ponti, cujus Metropolis eſt Cæſarea Cappadociæ, in ſex primùm diviſa Provincias, Cappadociam, Galatiam, Armeniam, Pontum, Paphlagoniam & Bithyniam. Quæ omnes exceptâ Bithyniâ in duas poſteà diviſæ ſunt. Præctereà fuit in eadem Diœceſi Metropolis & civilis & Eccleſiaſtica, Nicæa, ſed nomine tantum & honore, ut à nobis obſervatum eſt anteà.

Quarta Diœceſis eſt Aſiana, in quâ una erat Provincia proconſularis Aſia, cujus Metropolis totiuſque Aſianæ Diœceſeos caput eſt Epheſus. Cœteræ octo Vicario Aſiæ parebant, Helleſpontus ſcilicet, Pamphilia, Lydia, Piſidia, Lycaonia, Lycia & Caria, Phrygia: quæ deinde in ſalutarem & Pacatianam, itemque Pamphilia in duas diviſæ ſunt. Præctereà unus erat in Rhodo, alter in Leſbo Inſulis Metropolitanus.

Quinta Diœceſis eſt Thraciæ, cujus olim caput erat Heraclea: deinde verò Conſtantinopolis, quinque in ea fuêre Provinciæ, Thracia, Rhodope, Hæminontus, Mœſia & Scythia.

Illyrici Præfecto duæ ſubjectæ erant Diœceſes. Diœceſis Macedoniæ, in qua octo numerantur Provinciæ, Proconſularis, Achaïa, Macedonia, Theſſalia, Epirus vetus & nova, Creta & Prævalitana Provincia, quæ poſteà Daciæ juncta eſt. Totius regionis caput erat Theſſalonica.

Item Diœceſis Daciæ, in illa quatuor tantum occurrunt Provinciæ, Dacia Ripenſis, & Mediterranea, Dardania, & Mœſia prima.

Italiæ Præfecto parebant duo Vicariatus Romæ & Italiæ, &

præter hos occidentalis Africa, quibus poſt mortem Conſtantis Illyricum occidentale adjectum, priùs enim Illyrici Præfecto parebat.

In Vicariatu Romæ decem erant Provinciæ, 1. Campania, 2. Hetruria & Umbria, 3. Picenum ſuburbicarium, 4. Sicilia, 5. Apulia & Calabria, 6. Lucania & Brutia, 7. Samnium, 8. Sardinia, 9. Corſica, 10. Valeria.

In Vicariatu Italiæ, cujus caput Mediolanum Provinciæ, 7. 1. Liguria, 2. Æmilia, 3. Flaminia ſeu Picenum Annonarium, 4. Venetia cui juncta poſteà Iſtria, 5. Alpes Cottiæ, & utraque Rhetia.

In Illyrico occidentali cujus præcipua urbs Sirmium, Provinciæ erant Pannoniæ duæ, Noricum utrumque, Mediterraneum & Ripenſe, Dalmatia & Savia, quibus addita eſt Valeria. De Africâ ſeorſim dicemus.

Præfecto Galliarum parebant Galliæ, de quarum diviſionibus agemus poſteà.

Item Hiſpaniæ tunc temporis in quinque Provincias diſtributæ quæ à Vicario regebantur, poſt Proconſulatum à Gratiano ſublatum: eæ ſunt Bœtica, Luſitania, Gallecia, Tarraconenſis & Carthaginenſis.

Eidem Præfecto parebant Britanniæ tres, quæ poſteà in quinque regiones diſtributæ ſunt, additis Flaviâ & Valentiâ, ſed hæc diſtributio poſt occupatam à Saxonibus Britanniam penitus commutata eſt.

Hæc eſt ſummaria Imperii Romani delineatio, ad cujus formam Eccleſia conſtituta eſt, ſunt tamen nonnullæ in quibus forma Eccleſiaſtica à civili non parùm differt.

Et primùm quidem obſervandum eſt longè exactius in oriente, & Illyrico, Eccleſiam imperio reſpondiſſe quam in occidente: illic enim vix ulla occurrit alicujus momenti diverſitas, hìc verò non una, nam in Africa Metropoles Eccleſiaſticæ nonreſpondebant civilibus, in Italiâ verò quatuor tantùm erant Metropolitani; Romanus cujus Provincia latiſſimè patebat, Mediolanenſis, Ravennenſis & Aquileïenſis, ac præter hos in Inſulis adjacentibus, Siciliâ ſcilicet & Sardiniâ, Syracuſanus, & Calaritanus, poſterioribus verò ſæculis exorta eſt in Italiâ magna Metropolitanorum turba.

§. IX.

Diviſio tum Eccleſiaſtica, tum civilis Africæ.

AFrica jam à Cypriani temporibus diviſa erat in tres aut quatuor partes, Africam propriam, Numidiam & Mauritanias. Cæſareenſem nempè, & Sitifenſem, ut colligere licet ex hujus Epiſtolis 45. & 71. itemque ex actis Concilii Carthaginenſis ſub ipſo habiti. His Provinciis adjunctæ poſteà fuerunt Tingitana, Bizacena, & Tripolitana.

Africa Provincia erat Proconſularis, cujus urbs Metropolis erat Carthago totius Africæ occidentalis caput. In cœteris Africæ Provinciis Metropolis Eccleſiaſtica erat ſedes ſenioris Epiſcopi. Hæc propoſitio multis momentis demonſtrari poteſt.

1. Quia certum eſt Metropolitanos Provinciarum non ſemper ejuſdem fuiſſe ſedis Epiſcopos, ſic Numidiæ Metropolitanus erat Cypriani tempore Novatus Thamugadenſis, deinde tempore Cæciliani ſecundus Tiſigitanus, poſtea Megalius Calamenſis & alii. Item Byzacenæ Mauritaniæque Sitifenſis & Cæſareenſis variarum ſedium Epiſcopos diverſis temporibus habuère Metropolitanos, ut conſtat ex ſubſcriptionibus Africanorum Conciliorum.

2. Idipſum non obſcurè teſtatur Auguſtinus, cùm quærit à Profuturo Epiſt. 149. nunc 38. quis Megalii Calamenſis in Primatu ſucceſſor ſit. *Succeſſorem Primatui ejus noſſe volumus*, & Ep. 261. nunc 299. (ſi tamen ejus eſt hæc Epiſtola quam multi eruditi in dubium revocant) ſcribit Cœleſtino Priſco Provinciæ Cæſareenſis Epiſcopo Epiſcopatum eſſe relictum, eâ tamen conditione ut ipſi non pateret aditus ad Primatum ſicut cœteris : *Clamet*, inquit, *Priſcus Provinciæ Cæſareenſis Epiſcopus, aut ad Primatum locus ſicut cæteris & mihi patere debuit, aut Epiſcopatus mihi remanere non debuit.* Undè luce clarius infertur Primatum omnibus Africanis Epiſcopis patuiſſe, nec Metropoli civili annexum fuiſſe, quandoquidem Cæſareenſis Antiſtes, qui Metropoleos civilis Epiſcopus erat, non privatur jure Metropolitico Eccleſiaſtico, ſed aditus ei ad jus Metropoliticum intercluditur.

Epiſtola 217. quæ nunc eſt 59. excuſat ſe Auguſtinus quod ad Concilium Numidiæ vocatus à Victorino, non venerit, eo quod ſenex Xantippus Tagoſenſis, rectiùs Tagorenſis, Primatum ſibi vindicaret ;

dicaret : proindè & jus convocandi Concilii. Quod ſi Metropoſitica jura urbi fuiſſent annexa, de Primatu nulla potuiſſet inter eos eſſe difficultas, cum manifeſtum foret quæ urbs eſſet Numidiæ Metropolis. Ut autem liquidò conſtet contentionem tantum fuiſſe de antiquitate Epiſcopi, non autem de urbis dignitate, conſulenda eſt Concilii Milevitani anni 402. definitio, cui ipſe Xantippus aderat Primatûs Numidiæ jure fruens, ut videre eſt Can. 53. Concilii vulgò Africani : hæc autem definitio ejuſmodi eſt c. 56. *Placuit ut quicumque deinceps ab Epiſcopis ordinantur per Provincias Africanas, litteras accipiant ab ordinatoribus ſuis manu eorum conſcriptas, continentes Conſulem & diem, ut nulla altercatio de poſterioribus vel anterioribus oriatur.* Ex his intelligere eſt totam inter Epiſcopos Africanos dignitatem, ab antiquitate Epiſcopatus fuiſſe repetitam; nullatenùs autem ab urbis magnitudine aut dignitate. Speciatim verò de Numidiâ idem conſtat ex Canone 53. in quo ſtatutum eſt, *ut matricula, & Archibus Numidiæ apud primam Sedem ſit, & in Metropoli ideſt Conſtantinâ.* Ecce apertam diſtinctionem Metropoleos Civilis, & Eccleſiaſticæ. Præterea autor vitæ S. Fulgentii c. 29. teſtis eſt, Fulgentium in Concilio Vincenſi, Quodvultdeo in contentione de Primatu Prælatum, jus ſuum illi poſteà ceſſiſſe, quo relato ſubdit Autor iſte : *Vbi ſunt nunc illi quibus eminendi ſuper cæteros dominentur affectus, qui ſe etiam ſuis prioribus anteponunt, indebita ſibi privilegia vindicantes ? Ecce Beatus Fulgentius nec Primatum quem meruit, defendere voluit :* Primatus ergo apud Africanos Epiſcopos ipſius Fulgentii tempore prioribus debebatur, nec ulli Sedi annexus erat. Hic mos in Africâ permanſit uſque ad tempora Gregorii magni, nam is lib. 1. Ep. 75. ad Epiſcopos Numidiæ ſtatuit : *Vt illorum conſuetudo de Primatibus conſtituendis, cæteriſque, capitulis immota maneat, exceptis his qui ex Donatiſtis ad Epiſcopatum perveniunt, quos provehi ad Primatus dignitatem etiam cum ordo Clericorum eos ad locum eumdem deferat, modis omnibus prohibet.* Itaque tempore Gregorii inter Africanos Primatus non erat ſedibus annexus, ſed eo antiquiores omnes Epiſcopi indiſcriminatim fruebantur, exceptis iis qui fuerant hæretici, quos ab hoc jure excidere vult Gregorius : quemadmodum olim Auguſtino teſte ab eo exciderat Priſcus.

Quinetiam in Provinciâ proconſulari ſummus honos habebatur antiquiori Epiſcopo, licet eum præcederet Carthaginenſis Epiſcopus, totius Africæ Primas. Sic in Concilio Carthag. 2. Victor Ab-

deritanus, & in tertio ejuſdem nominis Epiſcopus Pupianenſis, cœteris, excepto Carthaginenſi, præferuntur: & de hoc Victore hæc ait Epigonius c. 54. cod. Can. Eccl. Africanæ, *ætate pater & ipſâ promotione antiquiſſimus, vir laudabilis frater & collega noſter Victor, vult hanc petitionem generalem omnibus effici.*

Uno verbo in Africâ tum honor, tum dignitas, tum etiam jura & privilegia Epiſcoporum tribuebantur antiquitati Epiſcopatus, non autem Eccleſiæ cui præerant dignitati. Id conſtat ex dictis, præcipuè vero ex Epiſtolâ Auguſtini 207. in qua queritur ſe tertium nominatum, qui haud ita pridem Epiſcopus erat, cœteriſque qui antiquiores erant, præpoſitum, idque luculenter confirmatur & can. 56. Concilij Africani ſuprà relato.

Cœterum ab hac lege ſemper excipiendus Carthaginenſis Antiſtes, qui univerſæ Africæ Primas erat & Exarchus ſeu, ut ita loquar, Patriarcha. Diu ante ipſummet Cyprianum Agrippinus hoc jure fruebatur, is enim à Cypriano reliquorum Epiſcoporum Præſes fuiſſe inſinuatur, *quod quidem, inquit, & Agrippinus bonæ memoriæ vir cum cœteris Coepiſcopis qui illo tempore in Provinciâ Africâ & Numidiâ Eccleſiam Dei gubernabant ſtatuit.*

Maxima quoque hujus ſedis privilegia & jura in Epiſtolis Cypriani elucent: ſic Ep. 45. totam Africam Provinciam ſuam vocat: *Quoniam, inquit, latius fuſa eſt noſtra Provincia habet Numidiam & duas Mauritanias ſibi cohærentes.* Hinc ex univerſis Africæ Provincijs conſulitur, & reſpondet veluti magnam auctoritatem habens, ut videre eſt Ep. 59. 61. 70. 71. 73. & præſertim 65.

Poſt hæc tempora illa Carthaginenſis Epiſcopi dignitas non eſt imminuta, ut videre eſt ex omnibus Concilijs Africanis, in quibus Carthaginenſis Antiſtes cœteris licet junior præfertur & præſidet: hinc fortè Aurelius Epiſcopus c. 55. codicis. Afric. ait ſe multarum *Eccleſiarum, & ordinandorum curam ſuſtinere . . . & poſteà cunctarum ſe Eccleſiarum, dignatione Dei, ſollicitudinem ſuſtinere*, quapropter conceditur ei ibidem, *ut unde vellet, & de cujus nomine fuiſſet conventus, pro deſiderio cujuſque Eccleſiæ ordinaret Epiſcopum.* Hinc etiam illius erat Paſchæ diem cœteris Epiſcopis nuntiare, ut conſtat ex Canone 51. ejuſdem collectionis.

Hîc fortaſſe alicui veniet in mentem hæc quæſtio, utrum meliùs & convenientiùs Metropolitica dignitas antiquitati, quam urbi fuerit affixa, de qua quid ſentiam hîc mihi videtur aperiendum. Cenſeo ergo, ſalvo aliorum judicio longè ſatiùs eſſe ut Metropolitica

dignitas urbi annexa ſit quam antiquitati ſacerdotij : cum enim alicui ſedi affixa eſt, is ad eam eligitur qui huic dignitati ſuſtinendæ par eſſe poſſit. At ubi ad omnes paſſim antiquitatis jure defertur, tunc ad minùs idoneos pervenire poteſt. Præterquam quod ſenectus minus apta eſt ferendis laboribus, & illo caret animi ac corporis vigore qui in Metropolitano maximè deſideratur. Itaque prudenter omninò Gregorius lib. 1. Epiſt. Ep. 72. ſcribit ad Gennadium Patricium & Patriarcham Africæ ut *concilium Catholicorum* admoneat, *ut Primatem non ex ordine loci poſtpoſitis vitæ meritis faciat. Quoniam apud Deum non gradus elegantior, ſed vitæ melioris actio comprobatur : ipſe verò Primas non paſſim, ſicut moris eſt per villas ; ſed in unâ juxta eorum electionem civitate reſideat.* Idem tamen Africanis Ep. 75. *conſuetudinem, quæ nihil contra fidem Catholicam uſurpare dignoſcitur, immotam permanere concedit, ſive de Primatibus conſtituendis*, &c.

§. X.

De Provinciarum Galliæ diſtributione & præcipuis in eâ Primatibus.

NUlla eſt regio quæ tam varias ſortita fuerit diviſiones ac Gallia. Nota eſt omnibus antiqua illa Galliæ diviſio in Comatam & Bracatam ; quam excepit altera in Belgicam, Celticam & Aquitanicam. Hæc eleganter à Cæſare exponitur in Commentariorum præloquio. Nec prætermittenda eſt licet minùs celebris Galliæ, tum temporis diviſio in ſexaginta civitates ſeu populos & 400. aut circiter Pagos, quam ex Strabone lib. 4. Tacit. lib. 3. Annalium, Vopiſco, Ptolemæo, Cæſare, Joſepho & Appiano colligere licet, ut ſagaciter animadvertit eruditus Geographus Nicolaus Sanſon, in notis ad tabellam antiquæ Galliæ. Auguſtus verò Galliam in quatuor partes diſtinxit, Belgicam, Celticam, Aquitanicam, & Narbonenſem.

Verùm omnium diviſionum Galliæ exactiſſima & celeberrima eſt in quatuordecim provincias : hanc tradit Rufus in Breviario quod Valenti dicavit circa annum 365. Hæ Provinciæ ſunt in Narbonenſi, Narbonenſis, Viennenſis, Alpes maritimæ, & Alpes Graiæ : In Aquitania, Aquitanicæ duæ, & Novempopulania : In Celtica Lugdunenſes duæ, & Maxima Sequanorum : Demùm in Belgica

duæ ejuſdem nominis & duæ Germaniæ, una ſuperior, altera inferior dicta. Ammianus eaſdem Provincias enumerat lib. 15. prætermiſſis duabus; Alpibus nempè maritimis, & Aquitaniâ 2. Paulò poſt Narbonenſis altera à Viennenſi avulſa eſt, & Lugdunenſes ſingulæ in duas diviſæ ſunt, ac univerſæ Galliæ Provinciæ ſeptemdecim numero fuerunt. Hoc ordine

Belgica prima.		Auguſta Trevirorum.
Belgica ſecunda.		Rhemi.
Germania prima.		Moguntiacum.
Germania ſecunda.		Colonia Agrippina.
Lugdunenſis prima.		Lugdunum.
Lugdunenſis ſecunda.		Rhotomagus.
Lugdunenſis tertia.		Turones.
Lugdunenſis quarta.	quarum Metropoles	Senones.
Lugdunenſis quinta.		Veſontio.
Alpes Graïæ & peninnæ.		Tarentaſia.
Viennenſis prima.		Vienna aut Arelatum
Viennenſis tertia.		Aquæſextiæ.
Alpes maritimæ.		Ebrodunum.
Narbonenſis.		Narbo.
Aquitania prima.		Bituricæ.
Aquitania ſecunda.		Burdegala.
Novempopulania.		Auſcii.

Hæc eſt Galliæ diviſio ad cujus formam olim Eccleſia Gallicana conſtituta fuit, ita ut ſingularum Provinciarum Metropoles civiles, eſſent etiam Eccleſiaſticæ Metropoles. At in Narbonenſi magna fuit & diuturna de jure Primatus contentio inter Viennenſem & Arelatenſem Antiſtites. Hìc etenim Metropoliticum jus in Viennenſem & Narbonenſem Provincias, itemque in utraſque Alpes Graïas ac Maritimas ſibi aſſeruit, quâ in re aliquando faventes habuit Romanos Pontifices, aliquando adverſos.

Primum de iſta contentione judicium à Synodo Taurinenſi latum eſt. Can. 2. his verbis, *Illud deinde, inter Epiſcopos urbium Arelatenſis & Viennenſis, qui de Primatus apud nos honore certabant, à ſancta Synodo definitum eſt, ut qui ex eis approbaverit ſuam civitatem eſſe Metropolim, is totius Provinciæ honorem Primatus obtineat, & ipſe juxta Canonum præceptum ordinationum habeat poteſtatem. Certè ad pacis vinculum*

conſervandum hoc conſilio utiliore decretum eſt, ut ſi placet memoratarum urbium Epiſcopi unaquæque de his viciniores ſibi intra Provinciam vindicet civitates, atque eas Eccleſias viſitet; quas oppidis ſuis magis vicinas eſſe conſtiterit: ita ut memores unanimitatis atque concordiæ non alter alterum longiùs ſibi uſurpando, quod eſt alii propiùs inquietet.

Hæc Concilii Sententia duo continet; alterum ſummi juris ut Primatum is obtineat qui probaverit civitatem ſuam eſſe Metropolim: alterum οἰκονομίας, ut Provinciam inter ſe partiantur, & unuſquiſque illorum vicinas ſibi ſubjiciat Eccleſias, quod ab Epiſcopis factum eſt, ut hac viâ faciliùs utrumque ad concordiam revocarent. Intelligebant enim demonſtrationem Metropolitici juris haud ita facilè fieri poſſe. Vienna quippe jus illud Metropoliticum olim obtinuerat, ut ex Euſebio colligere eſt qui urbem iſtam & Lugdunum Galliæ Metropoles vocat. Sed ſucceſſu temporis eamdem dignitatem Arelatenſis civitas ambiebat à Conſtantino multis aucta privilegiis. Cum igitur de jure urbis Metropolitico contentionem non mediocrem fore cernerent, prudenter omnino conſuluerunt ut unuſquiſque Eccleſiarum ſibi viciniorum curam gereret.

Verùm hanc ſopiendæ controverſiæ viam non admisêre illarum Eccleſiarum Epiſcopi, præſertim verò Arelatenſis Eccleſia quæ Primatum totius Narbonenſis tractus, & ſeptem quæ in eâ erant Provinciarum ambire non deſtitit. Extat apud Sirmondum in notis ad Sidonium pag. 147. Edictum Honorii ad Petronium anno 418. latum, in quo Arelatenſis civitas ſeptem Provinciarum Galliæ Metropolis eſſe dicitur. Idem Arelatenſi Epiſcopo privilegium tribuerat Sozimus Epiſt. 5. ad univerſos Epiſcopos per Gallias & ſeptem Provincias. At Bonifacius in Ep. 3. ad Hilarium Narbonenſem queritur in Eccleſiâ Lutevenſi, quæ ſita eſt in primâ Narbonenſi Provinciâ, conſtitutum eſſe Epiſcopum à Patroclo Arelatenſi inconſulto Metropolitano. Quâ quidem ſententiâ reſcidit Sozimi Decretum. Huc alludit Leo Ep. 89. cùm dicit, *privilegium illud quod à ſede Apoſtolicâ Patroclo videbatur eſſe conceſſum, poſteà meliore ſententiâ ſublatum eſſe.*

Poſt Patroclum hæc contentio ſub Hilario Arelatenſi recruduit; qui Projectum & Celidonium Epiſcopos Narbonenſis, ut probabilius eſt, regionis, Epiſcopatu ſpoliavit, & in hujus locum alium ordinavit Epiſcopum, *ordinationes omnium per Gallias*, id eſt per ſeptem Narbonenſis regionis Provincias, *Eccleſiarum ſibi vindicans*, ut inquit S. Leo Ep. 89. ad quem hæc cauſa delata eſt. Is Hilario in-

ſenſus hæc ejus acta reprehendit & acrem in ipſum Epiſtolam ad Viennenſes ſcripſit, impetravitque à Valentiniano Imperatore conſtitutionem ad Ætium Magiſtrum militiæ in Galliis, quâ jubet ut Leonis Papæ in Hilarium lata ſententia executioni mandetur.

Hilario mortuo Ravennius in ejus locum ordinatus eſt, ad hunc primùm litteras congratulatorias & benevolentiæ plenas miſit S. Leo. Verùm paulò poſt cum Vaſenſis in Provinciâ Viennenſi Epiſcopus è vivis exceſſiſſet, in ejus locum Ravennius alium ordinare tentavit Antiſtem : hanc ordinationem ægrè tulit Viennenſis Epiſcopus & litteris ad Leonem miſſis de injuriâ ſibi factâ conqueſtus eſt. Epiſcopi verò diverſæ partis ad Leonem pro Arelatenſis Eccleſiæ dignitate libellum miſerunt. Tùm S. Leo judicium ſibi ab utrâque parte delatum ultrò ſuſcepit, litemque diremit, relictis Viennenſi Epiſcopo *quatuor oppidis Valentiâ, Tarentaſiâ, Genevâ, & Gratianopoli, ut cum eis ipſa Vienna ſit conjuncta .... reliquas verò civitates ejuſdem Provinciæ ſub Arelatenſis Antiſtitis autoritate & ordinatione conſiſtere jubet.* Hoc Beati Leonis Decretum quod extat in ejus Ep. ad Comprovinciales Epiſcopos Metropolis Arelatenſis, confirmavit Symmachus Ep. 9. ad Galliæ Epiſcopos.

Hiſce tamen Decretis nondum omnis altercatio ſublata videtur, nam in Concilio Francofordienſi cap. 8. idem Decretum renovatum eſt his verbis : *De altercatione Urſionis Viennenſis Epiſcopi & Eliſanti Arelatenſis lectæ ſunt Epiſtolæ B. Gregorii, Zozimi, Leonis, & Symmachi quæ definierunt eo quod Viennenſis Eccleſia quatuor Suffraganeas habere ſedes deberet, quibus illa quinta præmineret. De Tarentaſiâ verò & Ebreduno ſive Aquis legatio facta eſt ad Sedem Apoſtolicam, & quidquid per Pontificem Romanæ Eccleſiæ definitum fuerit, hoc teneatur.* Ambiebant ſcilicet illarum Sedium Epiſcopi Metropoliticam dignitatem, licet enim Provinciarum eſſent capita; Tarentaſia quidem Alpium Graiarum; Ebredunum Maritimarum; & Aquæſextiæ Viennenſis tertiæ: nondum tamen ad Metropoliticam dignitatem evectæ fuerant, ſed Tarentaſia Viennenſi & cœteræ Arelatenſi Metropolibus ſubjectæ erant. Idem quibuſdam videtur eſſe ſentiendum de Veſontione & de Senonum ac Turonenſium urbibus in Galliâ Lugdunenſi, itemque Moguntiaco, & Coloniâ in Belgicâ, quas nonniſi progreſſu temporis Metropoles Eccleſiaſticas factas eſſe arbitrantur, ſed de his plura dicendi non eſt locus.

Ad illas Eccleſias venio quæ primatum inter cæteras ambierunt, & à Pontificibus Romanis illum ſibi concedi poſtularunt. Ante omnia verò advertendum mihi videtur, primis Eccleſiæ ſæculis vix ulla Primatus inter Metropoles Gallicanas extare veſtigia, nec ullam præ cæteris eminentem ſedem deprehendi, ſeu, quod idem eſt, nullum fuiſſe olim in Galliis Exarchum & Patriarcham, ſed ſingulos Epiſcopos cum Metropolitanis ſuis Eccleſiam in commune rexiſſe, quod ideo factum eſſe arbitror quod nulla eſſet urbs in Galliis à quâ cæteræ omnes penderent ut in aliis orbis partibus. Nonnullæ tamen Eccleſiæ privilegia quædam à Romanis Pontificibus obtinuerunt, quales Primatus & Vicariatus dignitas.

Primus omnium Arelatenſis Epiſcopus in Gallia Sedis Apoſtolicæ Vicarius à Zozimo conſtitutus eſſe legitur. Ep. 5. hujus Pontificis ad Galliæ Epiſcopos, in qua tria concedit Arelatenſi ſedi. 1. ut qui Romam è Galliâ veniunt, litteras accipiant ab Epiſcopo Arelatenſi Patroclo. 2. Ut per Viennenſem & Narbonenſem utramque ordinationes perficiat. 3. Ut eas Parrochias retineat, quæ antiquitùs habuit, etiam extra territoria ſua. Ex iis privilegiis poſteriora duo à Pontificis Vicariatu minimè repetuntur, ſed à dignitate Sedis Arelatenſis. Primùm verò quod *contemplatione meritorum* Patroclo conceditur, nullam illi tribuit in Gallias juriſdictionem, ſed iis legem ſatis incommodam imponit qui Romanum Pontificem adire vellent, quam quidem locum non habuiſſe veriſimillimum eſt.

Vicariatus hujus jura videtur latiùs extendere Symmachus Ep. 10. ad Cæſarium Arelat. t. Conc. 4. col. 1310. in quâ manentibus ſingularum Eccleſiarum privilegiis decernit, *ut circa ea quæ tam in Galliæ, quàm in Hiſpaniæ Provinciis de causâ religionis emerſerint, ſolertia fraternitatis ejus invigilet: & ſi ratio popoſcerit præſentiam ſacerdotum, ſervatâ conſuetudine unuſquiſque, ejus autoritate admonitus conveniat, &c.* Eumdem Vicariatum in Galliis confirmat Auxanio Vigilius Ep. 8. t. 5. Conc. col. 321. & Pelagius Epiſt. 12. Sabaudo ſimul Vicariatum in Galliis & Pallium tribuit. Gregorius item magnus vices ſuas in regno Childeberti, uſumque Pallii Vigilio Arelatenſi concedit lib. 4. Ep. 40. ac demùm Joannes VIII. ſuas in Galliâ vices Roſtagno Epiſcopo Arelatenſi commiſit. Poſt Arelatenſem idem titulus à Zacharia Bonifacio Moguntino Epiſcopo delatus eſt. Ep. 5. tom. Conc. 6. p. 1504. id contigit circa

annum Chriſti 750.

Rhemenſi Metropolitæ Primatum ſuæ Diœceſeos conceſſit Hadrianus primus Ep. 15. ad Tilpinum Rhemenſem Archiepiſcopum tom. 6. Conc. col. 1789. anno Chriſti 772. Hadriani Decretum confirmarunt Benedictus III. Ep. 1. t. 8. col. 232. anno 855. & Nicolaus I. anno 863. ut videre eſt in Ep. 5. append. t. 8. Conc. col. 489.

Anno 844. Sergius Drogoni Metenſium Epiſcopo ſuum Vicariatum tribuit, tùm quia avunculus erat Imperatoris & Regum, tùm etiam quia doctrinâ & ſanctitate conſpicuus habebatur. Hujus Pontificis Epiſtola extat t. 7. Conc. col. 1799. At Epiſcopi Gallicani hanc in eo dignitatem agnoſcere noluerunt, ejuſque Privilegiis minimè fruitus eſt, ut teſtis eſt Hincmarus cap. 30. adverſus Anſegiſum Senonenſem.

Anſegiſus porrò iſte Senonenſium Epiſcopus à Carolo Calvo Legatus ad Joannem miſſus, legatione ſuâ defunctus à Joanne VIII. anno Chriſti 876. Vicariatum in Galliæ & Germaniæ Provincias obtinuit per litteras Joannis ad Epiſcopos Galliæ, quæ extant Conc. tom. 9. p. 221. inter Joannis Epiſtolas numero 313. At Epiſcopi Gallicani in Concilio Pontigonenſi Primatum Senonenſi Epiſcopo conceſſum abſolutè admittere noluerunt, ſed tantùm *ſervato ſingulis Metropolitanis jure privilegii ſecundum ſacros Canones, & juxta Decreta Sedis Romanæ Pontificum, ex iiſdem ſacris Canonibus promulgata.* Hæc habentur in actis Concilij ex Aimoino t. 9. Conc. col. 281. quapropter ſequentibus ſæculis nihil aliud juris in Gallias aut Germanias habuêre Senonenſes Antiſtites præter honoris nomen. Cœterum ipſe Joannes videtur iſtud qualecumque fuerit privilegii Anſegiſi perſonæ tribuiſſe, non ſedi Senonenſi, cum in reſcripto ſcribat id ſe illi conceſſiſſe ob devotionem & fidem erga Sedem Apoſtolicam.

Denique Gregorius VII. anno 1079. in Gebuini Lugdunenſis gratiam Primatum Eccleſiæ Lugdunenſi conceſſit, ſuper quatuor Provincias, Lugdunenſem, Rhotomagenſem, Turonenſem & Senonenſem; id ex ejus Epiſtolis diſcimus, quarum una eſt ad ipſum Gebuinum, altera ad Rhotomagenſem, Turonenſem & Senonenſem Antiſtites. Extant t. 10. Conc. col. 220. & 221. in poſteriori Epiſtolâ diſtinctionem Diœceſeon, Provinciarum, Primatuum, Metropolitanorum, & Epiſcoporum ab Apoſtolis factam eſſe ex

Pſeudo

Pſeudo Clementis Epiſtolâ ſuadet, jubetque ſuprà memoratis Archiepiſcopis, ut Lugdunenſi Metropolitæ parcant. In primâ verò Epiſtolâ ſupponit Gregorius dignitatem Primatus ab anteceſſoribus ſuis Lugdunenſi Eccleſiæ conceſſam fuiſſe, quod tamen probari minimè poterat. Nullum quippè extat antiquiùs iſto in gratiam Lugdunenſis Antiſtitis Romanorum Pontificum Decretum, & ſi quod extitiſſet, haud dubiè illius expreſsè mentionem feciſſent Gebuinus & Gregorius. Itaque hæc hujus conſtitutio duobus fundamentis nititur, quorum utrumque parùm habet firmitatis ac roboris. Quidquid ſit, illa variè à Gallis excepta eſt. Rodulphus Turonenſis Archiepiſcopus eam amplexus eſt: Richerius verò Senonenſis injuriam iſtam ferre minimè potuit, Rothomagenſis item Decreto Pontificis parere noluit, quâ de causâ Urbanus II. Concilio Claromontano anni 1095. Richerio Senonenſi, Concilio adeſſe, & Lugdunenſi Epiſcopo parere *renuenti Pallii uſum & ſuffraganeorum obedientiam interdixit*: eamdemque in Rhotomagenſem ſententiam tulit, niſi intra tres menſes ſubjectionem polliceretur. Id Decretum extat tom. Conc. 10. col. 517. & 518. à Marcâ primùm editum. Richerius nihilominùs à propoſito deterreri minimè potuit, ſed ejus ſucceſſor Daimbertus Lugdunenſi Epiſcopo obedientiam pollicitus eſt, ut narrat Vrbanus Ep. ad Hugonem, quæ edita eſt à Petro de Marcâ in diſſertatione ad Conc. Claromont. & inſerta tomis Conciliorum vid. t. 10. col. 565. Poſtea tamen Senonenſis Antiſtes Lugdunenſi parere reſpuit, ut colligere eſt ex Epiſtolâ Humberti Lugdunenſis, quam eodem in loco citat Petrus de Marcâ.

Porrò ſi quæ fuerint Vicariis aut Primatibus conceſſa à Romanis Pontificibus jura noſſe velis, præſto ſunt ipſæ Pontificum litteræ quæ id te nullo negotio docebunt. Illud autem advertas velim hæc ſemper tempore creviſſe. Primum enim Zozimus Arelatenſi Epiſcopo nihil aliud juris pro Vicariatu contulit, niſi ut omnes Clerici Romam aut ad alias regiones non irent ſine formatis ejus litteris. Quod quidem privilegium ei conceditur, ut aliquod documentum formatarum extet, quo confutari poſſent ii qui Eccleſiaſticum gradum falsò ſimularent. Utrùm autem æquum fuerit Zozimo legem iſtam Gallis imponere, quæ in cœteris regionibus non erat in uſu, & utrùm poſteà locum habuerit hîc inquirere nolo. At Symmachus tribuit ei poteſtatem Concilii ex Galliæ & Hiſpaniæ Epiſcopis, ſi cauſa religionis emerſerit, congregandi. Pal-

lii honorem addidit Vigilius Ep. 6. at Ep. 7. Ubi verò jus congregandi Concilii confirmat, de Galliis tantùm loquitur non de Hiſpania, & ea lege illud concedit, ut ſi qua ſit gravior cauſa quæ terminari minimè poſſit à Concilio, ad Sedem ejus Apoſtolicam relatio fiat.

Pelagius autem generaliùs Arelatenſi Epiſcopo concedit, ut ad inſtar ſuum *in Galliarum partibus primi Sacerdotis locum obtineat, & quidquid ad gubernationem vel diſpenſationem Eccleſiaſtici ſtatus gerendum eſt, ſervatis Patrum Regulis & Sedis Apoſtolicæ conſtitutis faciat.* Præterea Pallium illi concedit & renovat Zozimi de formatis Decretum. Denique Gregorius omiſsâ formatarum dandarum poteſtate Virgilio Arelatenſi Vicariatus in Regno Childeberti, jura ad tria revocat. 1. Ut fidem Canoneſque ſervari in eo procuret. 2. Ut Synodum, ſi ſit opus, conveeet. 3. Ut de controverſiis fidei & rebus majoribus ad Sedem Apoſtolicam referat.

Moguntino Archiepiſcopo nihil aliud juris concedit Zacharias, quam ut ſuâ vice, *prædicationem per univerſas Gallias* accipiat, ut ſi *repererit aliquem contra religionem Chriſtianam ſentire vel Canonum inſtituta, ſpiritaliter ad normam ſtudeat rectitudinis reformari.*

Rhemenſi Primati jus ordinationum in totâ Diœceſi concedunt Hadrianus, Benedictus, & Nicolaus, ac præterea ut nulli ſit ſubditus præterquam Sedi Apoſtolicæ.

Sergius Drogoni concedit, ut vice ſua ubique cœterorum Epiſcoporum neceſſitatibus miniſter exiſtat, eique in congregandis generalibus Conciliis ſuam commodat autoritatem: præterea jubet ut ad eum Synodorum Provincialium Decreta referantur, & appellationes ad Sedem Apoſtolicam primùm audiat, & ut in Abbatum & Epiſcoporum vitam inquirat.

Joannes VIII. Anſegiſo vices ſuas tribuit in convocandâ Synodo & aliis negotiis execercendis per Gallias & Germanias, utque Decreta Apoſtolica per eum in cœterorum notitiam veniant, ipſeque de majoribus negotiis ad eum referat.

Demùm Gregorius VII. Gebuino Primatum concedens jura Primatuum ſic deſcribit, eos dicit Metropolitanos eſſe ſuperiores & ad eos *poſt Sedem Apoſtolicam negotia præcipua convenire, ut ibidem quibus neceſſe eſt clementer & juſtè reſtituantur, & ut hi qui injuſtè opprimuntur, juſtè reformentur atque fulciantur*: *Epiſcoporumque cauſæ & ſummorum negotiorum judicia, ſalvâ Apoſtolicæ Sedis autoritate, juſtiſſimè terminentur.*

Itaque tota Primatus aut Vicariatus poteſtas à Romanis Pontificibus Epiſcopis Gallicanis conceſſa ad quatuor aut quinque capita revocatur. 1. Eſt Formatarum tribuendarum. 2. Convocandi Concilii Diœceſani. 3. Referendi ad Pontificem de majoribus cauſis. 4. Cavendi ut Canones obſervarentur, fideſque illibata maneret. Quibus 5. additum eſt poſterioribus ſæculis jus appellationum à Metropolitanorum judiciis; quod ſolùm obtinere videtur Lugdunenſis Antiſtes. At jus ordinationum Metropolitanorum Primatibus aut Vicariis numquam in Gallia conceſſum eſt, ſicut Theſſalonicenſi Vicario: quia Romanis Pontificibus non erat in votis eam Patriarchatui ſuo addere, ſed tantùm in illam Primatui ſuo debitam autoritatem exercere.

Præter hos Galliæ Primatus nonnulli in variis Diœceſibus Epiſcopi Primatum ambierunt; ſic Bituricenſis Primatum in Aquitaniam obtinebat, ut diſcimus ex Nicolao primo Epiſt. 19. ad Rodulphum Bituricenſem tom. 8. Conc. col. 504. Hanc ei dignitatem conſervare ſtuduit anno 1211. Philippus Auguſtus Epiſt. ad Innocentium III. in quâ rogat eum, ut Bituricenſi Eccleſiæ jus Primatus conſervet: *Cum ſola*, inquit, *Bituricenſis Eccleſia in toto regno noſtro Primatiæ obtineat dignitatem.*

Multa etiamnum dicenda ſupereſſent, ſed hæc dicta ſufficiant, ut iſtarum rerum rudibus generalis antiquæ Galliæ notitia proponatur, cujus ope cœtera peritis in memoriam revocari poſſint.

§. XI.

De inſtitutione & limitibus Patriarchatuum.

PAtriarchæ, ut jam obſervavimus, iidem olim fuerunt ac Exarchi, ſeu Primates Provinciarum, atque hoc ſenſu antiquiſſima eſt illorum inſtitutio. De his loquitur Concilium Nicænum cap. 6. ut fuſiùs oſtendemus poſteà, cum ſtatuit ut Alexandrinus Præſul *habeat Ægypti, Libyæ & Pentapoleos poteſtatem: quia & urbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt, ſimiliter autem & apud Antiochiam, cæteraſque Provincias privilegia ſerventur Eccleſiis.* Ubi tres præcipuos orbis Patriarchas nominat Concilium, cœteris verò non nominatis ſua privilegia confirmat.

At Concilium Conſtantinopolitanum ſecundum ſingulas orientis Diœceſes ſive Patriarchias diſtinguit Can. 2. *Qui ſunt ſuper Diœceſim*

Epiſcopi nequaquam ad Eccleſias quæ ſunt extra præfixos ſibi terminos accedant, nec eas hac præſumptione confundant, ſed juxta Canones Alexandrinus Antiſtes, quæ ſunt in Ægypto, regat ſolummodò, & orientis Epiſcopi orientem tantùm gubernent, ſervatis privilegiis, quæ Nicænis Canonibus Eccleſiæ Antiochenæ tributa ſunt. Aſianæ quoque Diœceſeos Epiſcopi ea ſolum quæ ſunt in Aſianâ Diœceſi, diſpenſent, necnon & Ponti Epiſcopi ea tantùm quæ ſunt in Ponto, & Thraciarum quæ in Thraciis gubernent: non vocati autem Epiſcopi ultra ſuam Diœceſim non accedant propter ordinationes faciendas, vel propter alias diſpenſationes Eccleſiaſticas..... Eccleſias autem in Barbaricis Gentibus conſtitutas gubernari convenit juxta conſuetudinem, quæ eſt à Patribus obſervata.

In primâ Canonis hujus parte quinque diſtinguntur orientis Diœceſes, & unaquæque Epiſcoporum ſuorum regimini committitur, ne ſcilicet alicujus Diœceſeos Patriarcha, aut alii Epiſcopi, in alterius Diœceſim quidquam juris ſibi vindicarent. Itaque licet clarè & apertè non dicat, ſingulos in iſtis Diœceſibus Exarchos ſeu Patriarchas Diœceſi præfuturos, id tamen ſatis innuit. Nec multùm à Canonis ſenſu aberravit Socrates, cùm ait ſingulas Diœceſes ſuis Patriarchis eſſe commiſſas, Thraciam Nectario, Helladio Ponticam Diœceſim, &c. Nonnullos equidem nominat, quos non modò Patriarchas, ſed nè Metropolitanos quidem fuiſſe conſtat, quibus tamen Patriarchatum conceſſum eſſe ſcribit, quia adminiſtrationis hujus Diœceſeos participes erant. Quod verò dicit Socrates inſtitutas eſſe, ab hujus Concilii Patribus Patriarchias exactè verum non eſt; hæ etenim Diœceſes diſtinctæ erant anteà, & per conſuetudinem quædam jura ac privilegia Diœceſeon Exarchis erant attributa, ſed nondum ullo Canone tam exacta Diœceſeon diſtributio ſancita erat. Atque hoc ſenſu dici poſſunt ab hoc Concilio conſtituti Patriarchæ. Ex eo ſanè Canone conſtat, nullum jus fuiſſe Epiſcopo Alexandriæ, aut Antiochiæ in alias Diœceſes, Aſianam ſcilicet, Ponticam & Thracicam. Ac proindè tùm Alexandrinum, tùm Antiochenum Patriarchatum Diœceſeon Ægypti & orientis limites non exceſſiſſe. Sua equidem ſervat Antiochenæ Eccleſiæ privilegia, ſed in orientis tantummodò Diœceſi, prout ab Aſianâ, Ponticâ, Ægyptiâ & Thracicâ diſtincta eſt. Illud tamen animadverſione dignum, quod in Canone ſoli nominentur Antiochenus, & Alexandrinus Præſules, quibus aliqua ſpecialia privilegia reſervantur, cùm cœterarum Diœceſeon admi-

niſtratio generatim omnibus Epiſcopis tribuatur, quod duplici, ni fallor, de causâ factum eſt. 1. Quia hi ſolùm duo in Concilio Nicæno nominati fuerant præter Romanum, de quo non agit Concilium Conſtantinopolitanum. 2. Quia hi Patriarchæ cœteris eminebant, & longè majora jura ac privilegia obtinebant.

Certum tamen eſt, Epheſinum & Cæſareenſem Epiſcopos aliquid præ cœteris Metropolitis habuiſſe privilegii, & Diœceſeon ſuarum Exarchos ac Patriarchas fuiſſe. Et primum quidem Epheſinus Epiſcopus in Concilio Epheſino Aſianorum omnium caput habitus eſt. Act. 5. Concilii tom. 3. Concil. p. 666. Alexandrini & Epheſini Epiſcoporum *Sedes vocantur majores Throni, in quos nihil juris habebant Orientales*, & col. 655. Cyrillus & Memnon appellantur caput Concilii, & Orientales in Ep. ad Imper. per Palladium miſſa col. 707. queruntur quinquaginta eſſe Ægyptios & quadraginta Aſianos ſub Memnone *Tyrannidis duce, & duodecim ex Pamphilia hæreticos, Meſſalianitarum nomine appellatos præter alios eidem Metropoli adhærentes.* Deinde ordinatio Epheſini Epiſcopi pertinebat ad omnes Aſianæ Diœceſeos Epiſcopos, quod majoris ſedis argumentum eſt: narrat enim Palladius Chryſoſtomum, ut Heraclidem in locum Antonini Epheſinæ præficeret Eccleſiæ 70. Epiſcopos ex Lydiâ, Aſiâ & Cariâ convocaſſe. Idem etiam conſtare poteſt ex act. 11. Calchedon. Concilii, in quâ Stephanus ait ſe à 40. Epiſcopis ordinatum, ibidem Epheſus dicitur maxima & illuſtris Metropolis. Hinc intelligere eſt Epheſinum Epiſcopum univerſæ Diœceſeos Aſianæ curam habuiſſe, cum ad eum ordinandum ex omnibus Provinciis ejus Diœceſeos Epiſcopi convenirent: quapropter hi in fine ejuſdem actionis ſupplicant, ut Epiſcopus Epheſinus ordinetur in Provinciâ, ſecundum Canones. Aliter autem viſum eſt Concilii Patribus, qui hoc privilegium Conſtantinopolitano Epiſcopo vindicaverunt. Demùm Evagrius lib. 3. cap. 6. teſtis eſt reſtitutam fuiſſe Epheſinæ ſedi à Timotheo Æluro Patriarchicam dignitatem, à qua in Chalcedonenſi Concilio exciderat.

Ut id intelligatur adverte, jus ordinandi Metropolitanos omnes fuiſſe primum Exarchi Provinciæ, pariterque jus ordinandi Exarchi fuiſſe omnium Epiſcoporum Diœceſeos. At Concilium Calchedonenſe utrumque jus Exarchis Aſiæ & Ponti abſtulit, hoc quidem act. 11. in qua miſerè deprecantibus Epiſcopis Aſianis, ut Epheſinus Epiſcopus in Provinciâ ordinaretur. Jus iſtud primùm à Chryſoſtomo contra Canones, ſpeciatim verò contra Concilii Conſtantino-

politani definitionem Conſtantinopolitano vindicavit Epiſcopo. Illud verò jus ordinandorum, tùm in Aſiâ, tùm in Ponto Metropolitanorum, quod Exarchi Epiſcoporumque Diœceſeos proprium erat act. 15. c. 28. Conſtantinopolitano Epiſcopo attribuit, ſicque Epiſcopum Epheſinum omni jure Patriarchico ſpoliavit; verùm hoc illi poſteà reſtituiſſe dicitur Timotheus Ælurus Paulo Epiſcopo Epheſino. *in Archiepiſcopali ſede collocato, qui jam priùs ab Epiſcopis Provinciæ juxta antiquiorem conſuetudinem ordinatus fuerat*, relictâque illi ordinandorum Metropolitanorum poteſtate.

Cæſarea Cappadociæ eodem jure Exarchatus ſeu Patriarchatus in Diœceſi Ponti fruebatur. Hujus urbis Eccleſiam vocat Gregor. Nazianz. orat. 20. & Ep. 33. cœterarum matrem. Ipſe Baſilius hujus ſuæ in univerſam Ponti Diœceſim poteſtatis multa dedit indicia. Satalis in Armenia ad preces Satalanorum ordinavit Epiſcopum, ut videre eſt Ep. 185. & 187. idem Epiſcopum quemdam Frontonem Nicopolitanis contra jus ordinatum Epiſcopum, ut videre eſt Ep. 10. ſententiâ ſuâ Epiſcopatu dejiciendum eſſe pronuntiat, jubetque Nicopolitanis Preſbyteris, ſi quam ſecum partem habere velint ut idem ſentiant; quibus verbis indicat Baſilius ſe in Nicopolitanos habuiſſe poteſtatem. Idem Baſilius totius Diœceſeos Ponti Concilia indixit, quod eſt Primatis ſeu Exarchi, ut videre eſt Ep. 291. Sozemenus lib. 6. c. 12. narrat Concilium Ponticæ Diœceſeos Tyanis celebratum tempore Valentiniani ſub Euſebio Cæſareæ Epiſcopo. Demùm ut cœtera mittam, Cæſareenſis Antiſtes in Conciliis cœteris Metropolitanis prælatus eſt, ex quo ſatis colligitur eum Exarchi dignitate fuiſſe inſignitum.

Cœterum ut ad Canonem Conſtantinopolitanum redeamus, conſtat ipſum diſertè vetare, ne aut Alexandrinus, aut Antiochenus, aut ullus alius quidquam juris in Diœceſibus Ponti, Orientis & Thraciæ ſibi vindicet: ſed ut illæ à Provinciarum ſuarum Epiſcopis regantur. Hanc, ut obſervavimus, ſanctionem peſſumdedit Concilium Chalcedonenſe, cum Conſtantinopolitano Epiſcopo tùm Exarchorum, tùm etiam Metropolitanorum omnium ordinandorum jus detulit, quod jam in pluribus locis invaſerat.

Hæc de primis Patriarchis, qui iidem erant ac Exarchi, nunc de iis quibus poſteà Patriarchæ nomen reſervatum eſt, pauca dicemus. Porrò ſi Patriarchæ nomine illos Epiſcopos intelligas, qui honore cœteros anteïbant, haud dubium eſt, quin antiquitùs tres fuerint ii Patriarchæ, qui tribus præcipuis orbis Romani civitatibus

præerant, Romæ, Alexandriæ, & Antiochiæ: cùm enim iſtæ urbes omnium primæ forent, non mirum eſt, ſi illorum Epiſcopi primum honorem & locum occuparent. Eumdem poſteà honorem Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ detulit Conſtantinopolitana Synodus, cum Conſtantinopolis ſecunda Imperii urbs effecta eſt. Similem fortè honorem Æliæ ſeu Hieruſalem conceſſerat Nicœna Synodus. Verum ſi Patriarchalem ita dignitatem ſpectes, nulla adjuncta habet præterquam honoris & præeminentiæ jura aut privilegia: inde tamen occaſionem arripuêre iſtæ ſedes peculiaria ſibi in cœteras jura vindicandi, cœteroſque tum Metropolitanos, tùm etiam Exarchos ſubjiciendi.

Primum inter Patriarchas locum ſemper obtinuit Romanus Pontifex, qui præter Primatum quo præ cœteris omnibus eminet, primùm Provinciarum omnium quæ Vicario Romæ parebant, poteſtatem habuit, ut infrà demonſtrabimus. Deindè verò in cœteras quoque Eccleſias, poteſtatem eamdem habere tentavit; atque hac de causâ Vicarios variis in locis inſtituit, atque inter alios Theſſalonicenſem Vicarium conſtituit; ut videre eſt in Epiſt. Innocent. I. ad Rufum Theſſalonicenſem, Bonifacii primi, item Cœleſtini primi ad eumdem, Xiſti ad Anaſtaſium, & Leonis ad eumdem.

Hoc enim valdè obſervandum eſt, poteſtatem illam quam committunt Theſſalonicenſi Epiſcopo, non eſſe aliam quam Patriarchicam ſeu Exarchicam in Illyricum poteſtatem.

Verùm in nullas allias Eccleſias præterquam in Vicariatus Eccleſias ordinario jure Romanum Pontificem olim habuiſſe poteſtatem verè Patriarchicam, ex eo demonſtratur quod in nullas alias Provincias, ordinario jure per ſe Patriarchicis juribus uſus eſt. Inter illa quippe jura præcipua eſt Metropolitanorum ordinatio, at Pontificem Romanum alibi quam in Vicariatu Romæ Metropolitanos aut Epiſcopos non ordinaſſe demonſtrabimus. Quod vel ex eo ſolo patet, quod Vicarios in Galliis inſtituens de ordinandis illarum Provinciarum Metropolitanis ne verbum quidem facit.

Itaque Patriarchatus Romani limites non videntur exceſſiſſe Provincias eas, quæ Vicario urbis parebant, dicunturque à Rufino ſuburbicariæ. Nam extra iſtas Provincias etiam in Italiâ Metropolitani Epiſcopos omnes ordinabant, & ipſi ab Epiſcopis Provinciæ ordinabantur. At in Siciliâ & Sardiniâ & Provinciis ſuburbicariis non modò Metropolitanorum, ſed & omnium Epiſcoporum ordinationes à Romano Pontifice fiebant, & nihil in iis Provinciis

alicujus momenti ſine ejus autoritate regebatur. Hoc autem non ſolùm in Provinciis ſuburbicariis Italiæ, ubi nullus erat Metropolitanus, ſed & in Siciliâ ipsâ locum habuiſſe colligimus ex B. Leone Epiſtola olim 4. nunc 16. ad Epiſcopos Siciliæ ubi eos alloquitur his verbis: *Quam culpam nullomodò potuiſſetis incidere, ſi unde conſecrationem honoris accepitis, inde legem totius obſervantiæ ſumeretis.* Idemque confirmatur ex Gregorio primo lib. 5. Ep. 13. ad Rectorem Siciliæ de Lilibetano Clero petente licentiam à Romano Pontifice, ut ſibi Epiſcopum eligeret. Itaque iſtarum Provinciarum non modò Patriarcha fuit ſummus Pontifex, ſed & Patriarchicam autoritatem peculiari quadam ratione exercuit. Nam Patriarchæ cœteri ſolos ordinabant Metropolitanos, cœteros verò Epiſcopos à Metropolitanis, ſaltem ex ſuo conſenſu ordinari ſinebant. At verò Romanus Pontifex in Provinciis ſuburbicariis omnium Epiſcoporum ordinationes ſibi vindicabat, & nullas in iis partes Metropolitanis relinquebat. Sed cùm in uniuſcujuſque civitatibus Clerus & populus aliquem elegerant, referebatur ad Romanum Pontificem, qui vel ordinandum Romam accerſebat, ut à ſe ordinaretur, vel aliquem ad ejus ordinationem delegabat. At in aliis Provinciis minimè ſuburbicariis jus ordinationum Pontificem Romanum habuiſſe probari non poteſt. Imò conſtat non tantùm Epiſcopos omnes à Metropolitanis, ſed & Metropolitanos ipſos ab Epiſcopis cujuſque Provinciæ fuiſſe ordinatos: ergo extra controverſiam eſſe debet, Romanum Pontificem in ſolis Provinciis ſuburbicariis primum ac præcipuum Patriarcharum jus habuiſſe. Quod verò ſpectat ad alterum jus Patriarcharum, convocandi ſcilicet Concilii Diœceſani, non reperietur Romanum Pontificem jure Patriarchatus ex toto occidente Synodum convocaſſe. Et ſi quando numeroſas Synodos imò & generales convocavit, fecit id non Patriarchatus, ſed Primatus jure & autoritate, & ideò non poteſt dici Patriarchatum in totum occidentem habuiſſe. Nihilominùs tamen ſucceſſu temporis Romanus Pontifex Patriarchatus ſui limites, quantum potuit, extendit: ac primò Illyricum ditioni ſuæ per Vicarios adjicere conatus eſt: deindè verò non modò totam Italiam, ſed & Gallias atque Hiſpaniam Patriarchatus ſui limitibus comprehendi voluit.

Hic autem valdè miror nonnullos eſſe, qui licet fateantur Romanum Pontificem non habuiſſe jus Metropolitanorum in toto occidente ordinandorum, contendant tamen eum fuiſſe totius occidentis

dentis Patriarcham. Cùm enim Patriarchæ autoritas & Jurisdictio in eo præcipuè jure conſiſtat, ſtatim atque illud Pontifici Romano in totum Occidentem non competiiſſe fatentur, neceſſe eſt ut agnoſcant eum non fuiſſe propriè totius Occidentis Patriarcham. Quod ſi nihil aliud volunt quam Romanum Pontificem fuiſſe inter Occidentis Epiſcopos primum ac præcipuum, atque hac de causâ certam quamdam in totum Occidentem ſuperinſpectionem habuiſſe, non video cur iſtud juris intra Occidentem coërcere velint quod & in ipſum Orientem habebat. Nam vi Primatus ſui Romanus Pontifex non ſolum Occidentalium, ſed & Orientalium Eccleſiarum certam quandam curam habere debet, atque invigilare ut ubique Canones obſerventur, fideſque illibata cuſtodiatur quod jus ſi Patriarchicum dixeris, neceſſe eſt ut dicas Romanum Pontificem non Occidentis modò, ſed & totius orbis Patriarcham fuiſſe.

At quoniam adverſarii nonnulla proferunt teſtimonia, quibus ſuadere contendunt Diœceſim Romani Pontificis fuiſſe totum Occidentem, breviter ea nobis percurrenda ſunt, & quàm parùm roboris habeant oſtendendum.

Primum argumentum petunt ex Epiſtolâ Synodicâ Concilii Arelatenſis primi ad Sylveſtrum, in quâ Synodi Patres dicunt ipſum *majores tenere Diœceſes*, ergo, inquiunt, Occidentis Diœceſes tenebat, non autem unam tantùm, ut nos arbitramur, Diœceſim Romæ cœteris omnibus minorem.

Verùm nemo non deprehendit quam parum rectè procedat argumentum, quis enim ferret iſtud ratiocinium: Pontifex Romanus majores Occidentis Diœceſes tenet, ergo omnes tenet? Deinde verò Diœceſeos nomen hîc ſtrictè non ſumitur pro Imperii Diœceſibus, ſed potiùs pro ſingulis iis Provinciis quas Romanus Pontifex regebat, ut ſenſus ſit, tu qui majoribus præes Occidentis Eccleſiis, cœteris Paſchæ diem per litteras ſignificabis.

Secundò, iidem adducunt, *Sancti Baſilii teſtimonium ex Epiſtola 10. in quâ Romanum Epiſcopum vocat, Occidentalium Coryphaeum*; ideſt Occidentalis Eccleſiæ Principem. Sed nihilò magis iſte, locus ad propoſitum pertinet: nam ſi per vocem illam Occidentalis Eccleſiæ Principem intelligant eum qui inter Occidentales primus eſt, & honore cœteros antecellit, quod propriè per nomen κορυφαῖος deſignatur, hoc ſenſu Romanum Pontificem, tunc Occidentalis Eccleſiæ Principem fuiſſe quis dubitet? Verùm ſi per Principem Occidentis eum intelligant, qui totum

Occidentem regit Exarchatus, ſeu quod idem olim fuit, Patriarchatus jure, Romanum Pontificem hoc ſenſu Principem fuiſſe inficior, idque Baſilium exiſtimaſſe nego. κορυφαῖον enim appellat,hoc in loco Romanum Epiſcopum non in laudem, ſed potiùs in vituperium, Occidentalium faſtum incuſans: *Sin autem*, inquit, *ira Dei permanſerit, quale nobis auxilium ab Occidentalium ſuperbiâ, & faſtu aderit? qui veritatem neque norunt neque dicere ſuſtinent, verùm falſis opinionibus præpediti illa nunc faciunt quæ in Marcello patrarunt. Nempè cum iis qui veritatem ipſis annuntiant contendentes, hæreſim autem per ſeipſos ſtabilientes. Ego ſanè volebam ad eorum anteſignanum κορυφαῖον ſcribere.* De Patriarchiâ & Juriſdictione Romani Pontificis ne quidem cogitat Baſilius. Sed eum vocat κορυφαῖον cœterorum,quia inter cœteros ejuſdem ſententiæ eminebat, quod rectè reddidit interpres per vocem Anteſignanum.

Tertiò proferunt Auguſtinum qui lib. 1. contr. Jul. c. 4. vocat Innocentium Eccleſiæ Occidentalis Præſidentem. Sed nihil inde aliud concludi poteſt quam Pontificem Romanum inter Occidentis Epiſcopos primum eſſe: nam Africani nullam Juriſdictionem Patriarchicam Pontificis Romani in Provinciam ſuam agnoſcebant, ut colligere eſt ex geſtis in causâ Apiarii de quibus alibi.

Demùm objiciunt Hieronymum qui in lib. adverſus Vigilantium, ſcribit *quid facient Orientis Eccleſiæ, quid Ægypti & Sedis Apoſtolicæ* his, inquiunt, *verbis trium Patriarchatuum diſtinctos limites habemus. Orientis Eccleſiæ Antiocheni Patriarchæ ſacræ ditioni ſubditæ ſunt, vel potiùs tota ſunt illius ditio. Si tamen tres Diœceſes Aſianam, Ponticam & Thracicam exceperis. Ægypti finitimæque Eccleſiæ parent Alexandrino Patriarchæ. Quæcumque ſuperſunt Eccleſiæ ideſt Occidentales, ſunt Sedis Apoſtolicæ, Romanumque Epiſcopum ut Patriarcham agnoſcunt, & venerantur.*

Reſpondeo Hieronymum diſtinctos Patriarchatuum limites hoc loco minimè tradidiſſe, nec quidquam hîc ſcripſiſſe undè poſſint colligi. Tres præcipuas orbis Diœceſes nominat, ut illarum autoritate impugnatam à Vigilantio diſciplinam defendat. At quam latè pateant iſtæ, nullatenùs dicit. Adverſarii verò illarum limites ita aſſignant, ut omnem argumenti ſui vim infringant, nam ſi Eccleſiarum Orientis nomine una tantùm intelligitur Diœceſis, exceptis aliis tribus, cur non pariter *Sedis Apoſtolicæ* nomine intelligatur ſola Diœceſis Sedi Apoſtolicæ peculiaris ſeu Vicariatus Romæ?

Denique Sirmondus Patriarchatum Romani Pontificis per totum Occidentem porrigi probat Græcorum recentiorum teſtimonio & confeſſione, qui ad Canonem ſextum Nicænum ultrò agnoſcunt totum Occidentem ad Patriarchatum Romani Pontificis pertinere, ut Zonaras qui ad hunc Canonem hæc habet : *Alexandrinum*, igitur, *Epiſcopum iis qui in Ægypto, Lybia, Pentapoli ſunt, præſidere jubet, Antiochenum, ſubjectis ſibi Provinciis nimirùm Cæleſyriæ, Ciliciæ utrique, Meſopotamiæ; at alios Epiſcopos ſuis quemque regionibus praeſſe; quemadmodum & Eccleſiæ Romanæ Antiſtes ut Occidentales Provincias regeret, mos obtinuit.* Adjungit huic Balſamonem & alios Græcos recentiores qui fatentur Patriarchatum Romanum extendi per totum Occidentem. Unde Theſſalonicenſem, Corinthium, Nicopolitanum, Athenienſem, Patrenſem Metropolitanos à Diœceſi Romani Pontificis avulſos, & ſedi Conſtantinopolitanæ ſubjectos eſſe conſtat, tum ex notitiâ Græcorum, tum ex Romanorum Pontificum Epiſtolis, Hadriani ſcilicet & Nicolai, qui Provincias iſtas tanquam ſuas repetunt. Confirmat iſtud Sirmondus ex veteri Hieronymi dicto qui in Epiſtolâ ad Marcum, hæc ait, *Hæreticum me cum Occidente, hæreticum me cum Ægypto, hoc eſt cum Damaſo Petroque condemnent.* Supponens tam Occidentem Damaſi Diœceſim fuiſſe quàm Ægyptum Petri.

Verùm hæc omninò levia ſunt, nam primò Græcorum iſtorum recentiorum autoritatem majoris non facio, imò minoris quam ipſius Sirmondi teſtimonium : illi enim de rebus iſtis loquuntur ex præjudicatis opinionibus, veterumque diſciplinam ex eâ quæ ſuâ ætate vigebat, metiri ſolent. Cumque eo tempore quo hæc ſcribebant, Romani Pontificis Diœceſis ad multas Occidentis Provincias eſſet progreſſa, non examinarunt utrùm Synodi Nicœnæ tempore eoſdem habuiſſet limites. Imò totum illi Occidentem ultrò conceſſerunt, ut faciliùs illum ab Oriente arcerent : ſuum tantummodò curantes & de alieno nihil ſolliciti. Ad ejuſdem ævi diſciplinam pertinet quod Pontifices Romani Macedoniam & Græciam ſibi avulſas queruntur, quia ſcilicet, ut obſervavimus, aliquam in hæc loca autoritatem ſibi vindicarunt Pontifices, & Diœceſim ſuam iſtuc extendere conati erant Theſſalonicenſi Epiſcopo vices ſuas committentes.

Quod ſpectat ad Hieronymi locum, nihil prorſus ad rem pertinet : nec enim ibi agit de Diœceſibus, ſed de fide Ægypti & Occidentis. Quippè cùm Hieronymus in Syriâ degens à nonnullis ac-

cuſaretur, ut fidem ſuam in tuto collocet, cum in Oriente de Religione diſſenſiones forent; Occidentis autem & Ægypti Epiſcopi unum ſentirent, viſum eſt illi fidem ſuam utriuſque teſtimonio rectam oſtendere. Nominat autem Petrum Alexandrinum & Damaſum, quoniam cum iſto totus Occidens, cum illo Ægypti Diœceſis integrâ fide ac communione jungebantur, non quod iſte Occidentis totius, ille Ægypti Patriarcha foret. Eadem de causâ Theodoſius Eccleſias tradi juſſit iis qui cum Damaſo, Petro & aliis quos in lege ſua nominat, communicarent, quia ſcilicet cum illi fidem Nicænam apertè profiterentur, neceſſe erat eos qui cum illis communicabant & ſentiebant, eamdem fidem profiteri, cum ergo omnes Occidentales cum Damaſo communicarent, atque, ut inquit Optatus, ***commercio formatarum, in unâ communionis*** ſocietate concordarent, non ſecùs ac Ægypti Eccleſiæ cum Petro Alexandrino, meritò Hieronymus ad Occidentis & Ægypti fidem cognoſcendam Petri ac Damaſi fidem in medium producit. Atque hæc de Patiarchatus Romani limitibus, nunc de aliis agendum eſt.

Secundus inter Patriarchas locus olim Alexandrino Epiſcopo conceſſus eſt. Cur autem Antiochenum præceſſerit, haud facilè eſt dicere: hîc valdè deſudant, qui Patriarchicam dignitatem à Petri fundatione repetunt, nam Alexandrinam Eccleſiam à Petro fundatam non fuiſſe certum eſt. Rectiùs illi meo quidem judicio loquuntur, qui ſecundum locum Alexandrino Præſuli conceſſum eſſe ſcribunt, eo quod Alexandria foret ſecunda orbis civitas, quanquam id non ità liquidò demonſtrari poteſt.

Huic Patriarchæ Concilii Nicæni Canone 6. jus in Libyam, Ægyptum & Pentapolim ex antiquâ conſuetudine vindicatur. Harum; Provinciarum nomine comprehenduntur eæ omnes Provinciæ, quas in Diœceſi Ægypti ſuperiùs enumeravimus, quæ Præfecto Auguſtali parebant.

Latiùs hunc poſteà Patriarchatus ſui limites extendiſſe nullibi legimus, immò conſtat eum nihil quidquam in Africam Occidentalem juris habuiſſe, nec eorum quæ in eâ gerebantur, fuiſſe participem. Somniant igitur illi qui totam Africam, proüt tertia orbis pars eſt, Patriarchatui Alexandrino attribuunt.

Tertiùm Patriarchatus honorem ſortitus eſt Antiochenus Epiſcopus, cujus Patriarchia Orientis Diœceſi finitur, nec enim unquam, ut fingunt nonnulli, vel in univerſam Aſiam, vel in cæteras Imperii Diœceſes, Aſianam ſcilicet, Ponticam & Thracicam jus

Patriarchicum obtinuit. Id quippe expreſsè vetatur in Concilio Conſtantinopolitano & Diœceſeon Aſiæ, Ponti & Thraciæ cura illarum Epiſcopis committitur. Nec unquam leges, Antiochenum Epiſcopum jus Patriarchicum in eas Diœceſes uſurpaſſe, aut cum Conſtantinopolitano Epiſcopo illas invadente tanquam pro ſuis dimicaſſe. De cæteris autem Aſiæ magnæ partibus haud difficile eſt demonſtrare Antiochenum Epiſcopum nullum ſibi jus in illas vindicaſſe. Nam verbi gratiâ, Frumentius licet Tyrius Indorum quos ad fidem converterat Epiſcopus, non ab Antiocheno, ſed ab Athanaſio Alexandrino ordinatus eſt, ut teſtis eſt Ruff. lib. 10. c. 9.

Idem Ruffinus lib. 11. c. 6. narrat Moyſem Saracenorum Epiſcopum ordinatum fuiſſe ab Epiſcopis orthodoxis Ægypti, quoniam deductus Alexandriam paſſus non erat ſe à Lucio Ariano Epiſcopo Alexandriæ ordinari. Qui mos Aſiaticorum perſeveravit ad Juſtiniani tempora: ſub eo etenim Indi Epiſcopum ab Alexandrino Præſule petiêre, ut refert Elmacin. hiſt. Sarac. lib. 1. c. 12.

His tribus Patriarchis duo poſteà juncti fuêre, Conſtantinopolitanus ſcilicet & Hieroſolymitanus, de quorum inſtitutione, & juriſdictione paulò latiùs diſſerendum eſt.

Bizantinus Epiſcopus Heracleenſi primum Epiſcopo ſuffragabatur, ut ait Gelaſ. Epiſt. 2. At poſtquam illa urbs à Conſtantino ſecunda orbis urbs facta eſt ejuſque nomine donata, altiùs ſe extollere cœpit ejus Antiſtes, ac propriæ Metropoleos jugum excutere, in tantùm ut in Concilio Conſtantinopolitano primus ei honoris poſt Romanum locus concederetur c. 3. *Conſtantinopolitanus habeat priores honoris partes* πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, *poſt Romanum Epiſcopum, eo quod ſit nova Roma.* Sed circa Canonem iſtum multa quæri ſolent, quæ nobis currentibus moram faciunt. Primò hujus γνησιότης revocatur in dubium à Baronio & aliis, qui Canonem hunc commentitium & ſuppoſitum eſſe arbitrantur his rationibus moti. 1. Quod Anatolius à Leone per Epiſtolam 56. exagitatus, nequaquam ſe autoritate alicujus Canonis à Conſtantinopolitano Concilio conſtituti, defenderit. 2. Quod Epiſcopi Concilii Conſtantinopolitani 2. ſeu potiùs 3. in Epiſtolâ ſuâ ad Damaſum definitionis hujus non meminerunt. 3. Quod Timotheum Alexandrinum, in cujus præjudicium Decretum iſtud latum fuerat, id tuliſſe non ſit probabile. 4. Quod ſuperiori Canoni, in quo Diœceſes diſtinguntur, contrarius eſſe videatur.

Verùm hæ rationes leviſſimæ ſunt, nec quemquam movere de-

bent, cum aliunde Canonis hujus γνησιότῃ graviſſimis teſtimoniis fulciatur. Primò enim Canonem hunc à Concilio iſto editum teſtes ſunt Socrates & Sozomenus, ille lib. 5. c. 8. hic lib. 7. c. 9. Deinde in Concilio Chalcedonenſi, tum Can. 28. tum ſeſſ. 16. col. 812. hic Canon adducitur. Atque ipſe Lucentius Sedis Apoſtolicæ legatus agnoſcit hunc Canonem centum quinquaginta Patrum eſſe, queritur enim col. 809. *quod 318. Conſtitutionibus poſtpoſitis, 150. qui in Synodicis Canonibus non habentur mentionem tantùm feciſſe noſcuntur.* Non negat hanc fuiſſe Patrum 150. definitionem, ſed illius Concilii ſanctiones in ſuo codice minimè reperiri teſtatur. Similiter S. Leo Ep. 55. ad Anatolium, & Ep. 53. ad Pulcheriam queritur Concilii Nicæni ſanctionibus alias ante 60. aut 70. annos à quibuſdam Epiſcopis editas præferri. Quod de alio quam de Concilii Conſtantinopolitani Canone 3. intelligi non poteſt. Prætereà licet propter hunc, cœteros ejuſdem Concilii Canones minimè receperit Eccleſia Romana, ut conſtat ex jam citatis locis; itemque ex Greg. lib. 6. Ep. 31. & Nicolao I. Gelaſ. Ep. 4. eos tamen ſuppoſitos eſſe numquam dixit, ſed à 150. Patribus conditos agnovit, ut conſtare poteſt ex locis modò citatis. Demùm in collectione Dionyſii Exigui, cæteriſque omnibus Canonum collectionibus reperiuntur. Ad rationes allatas reſpondere facillimum eſt.

Ad primam ex ipſomet S. Leone Anatolium Concilii Conſtantinopolitani Canone honorem ſuum defendiſſe conſtat, ut jam à nobis animadverſum eſt.

Ad ſecundam reſpondeo ſecundi ſeu potiùs tertii Conſtantinopolitani Concilii Epiſcopos Canones à ſe conditos non enumerare: ſed rationem reddere Pontifici, tum ſuæ fidei, tum etiam adminiſtrationis Eccleſiarum, ordinationis ſcilicet Nectarii & Flaviani: unde nè verbum quidem dicunt de Maximi Cynici eorumque qui ab ipſo ordinati fuerant, depoſitione, de qua tamen unus editus erat Canon.

Ad tertiam reſpondeo fortè Alexandrinum interceſſiſſe, & interceſſionis ejus nullam eſſe memoriam, forſan etiam non interceſſiſſe, vel quia ita æquum eſſe judicabat, vel quia obſtitit Imperator, vel quia non magnum ſibi præjudicium hoc Canone fieri exiſtimavit. Unde nec in Concilio Chalcedonenſi ipſum, aut Antiochenum Præſulem interceſſiſſe legimus. Forſan etiam hic Canon ante adventum Ægyptiorum editus eſt in primo Concilio Conſtantinopolitano, cujus Præſes erat Meletius.

Ad ultimam reſpondeo hunc Canonem priori non eſſe contrarium, quia ſecundum tantum honoris locum Conſtantinopolitano tribuit Epiſcopo, ſervatis ſingularum Diœceſeon privilegiis, quæ nullatenùs lædit hic Canon. Nec enim Epiſcopo Conſtantinopolitano jus tribuit in Aſianam aut Ponticam Diœceſim, quod nobis deinceps probandum eſt.

Concilii Conſtantinopolitani Canone meram tantùm honoris prærogativam Conſtantinopolitano Epiſcopo conceſſam eſſe, non autem, ut quidam arbitrantur, in Thracicam, Ponticam & Aſianam Diœceſes autoritatem, verba ipſa Canonis apertè demonſtrant: ita enim ſe habet. *Conſtantinopolitanus Epiſcopus habeat* πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, *hoc eſt privilegia honoris poſt Romanum.* Quis autem non videat hæc verba nihil aliud ſonare quàm meram honoris prærogativam, quemadmodum & in Nicæno Concilio ἀκολουθία τῆς τιμῆς, quæ Hieroſolymitano tribuitur Epiſcopo, nihil aliud eſt quàm honoris privilegium; quis, inquam, ſomniet hujuſmodi verbis Conſtantinopolitano Antiſtiti tribui Juriſdictionem in tres Diœceſes, de quibus nulla ibi fit mentio? Nonne hoc eſt affingere Concilio ſententiam, quæ ex ejus verbis exſculpi minimè poteſt? Quid quod Concilium diſertè ſignificat ſe noluiſſe quidquam Conſtantinopolitano Epiſcopo concedere in Diœceſes Aſianam & Ponticam. Nam Canone præcedenti, in quo limites iſtarum Diœceſeon aſſignantur, nulla conceditur in eas poteſtas ulli externo Epiſcopo, imò tota illarum adminiſtratio Epiſcopis ſuis tribuitur, & diſertè vetatur, ne non *vocati Epiſcopi ad alienas Diœceſes accedant* ordinationis, vel alicujus Eccleſiaſticæ adminiſtrationis gratia, quæ prohibitio generalis eſt, & æquè Conſtantinopolitanum Epiſcopum Thracicæ Diœceſeos Exarchum complectitur, ac Epheſinum Aſianæ, aut Cæſareenſem Ponticæ. Confirmat iſtud lex Theodoſii ſtatim poſt Concilium lata, quâ jubet Imperator Eccleſias Ponti & Aſiæ tradi, non iis qui Nectario, ſed qui nonnullis harum Provinciarum Epiſcopis communicarent.

Cæterum etiamſi Conſtantinopolitano Epiſcopo nulla omninò juriſdictio Patriarchica tribuatur Canone Concilii Conſtantinopolitani in Diœceſes Aſianam & Ponticam, imò nec ulla ibi mentio fiat ejus in Thraciam Juriſdictionis: veriſimile tamen eſt eum tùm hujus poſtremæ Diœceſeos Patriarcham fuiſſe, idque juris à Conſtantini temporibus obtinuiſſe. Notum certè eſt quanta tum temporis fuerit Conſtantinopolitani Epiſcopi dignitas, ad quem Ale-

xander Alexandrinus litteras de Ario ſcripſit, cujus communionem ipſe Arius adeò expetiit, cujus ſedem Euſebius & Eudoxius tam avidè arripuêre, hic relictâ Antiochiâ Patriarchali ſede, ille verò Nicomedienſi quæ Metropolitica eſt; cujus denique tanta fuit tunc temporis dignitas & autoritas. Itaque veriſimile omninò videtur Conſtantinopolim à Conſtantini temporibus ſicut erat totius civilis, etiam Eccleſiaſticæ Diœceſeos in Thraciâ caput fuiſſe. Confirmant id quæcumque à Concilii Nicæni temporibus, in variis Conciliis geſta ſunt, in quibus videmus Epiſcopi Conſtantinopolitani ſemper primas fuiſſe partes: confirmat etiam ſubſequens Epiſcoporum Conſtantinopolitanorum in Thraciam poteſtas quam nullo repugnante habuerunt, & de qua cum nemine contenderunt. Itaque vix dubito quin Bizantinus Epiſcopus à temporibus Conſtantini Diœceſeos Thracicæ fuerit Exarchus.

Poſtquam verò hanc dignitatem adeptus eſt, eximium inter reliquos honorem ambiit, quem ſibi Canone tertio Concilii Conſtantinopolitani deferri curavit, nec his contentus occaſione honoris ſibi conceſſi in vicinas Aſiæ & Ponti Diœceſes aliquid juris ſibi arrogare cœpit, eaſque demum Imperatorum autoritate fretus penitùs invaſit, ſuoque Patriarchatui adjecit, ſed quibus id gradibus fecerit, exponendum eſt.

Primùm igitur haud ita multò poſt Concilium Conſtantinopolitanum, Conſtantinopolitani Epiſcopi variarum ſe Diœceſeon ordinationibus immiſcuerunt, idque nonnumquàm ultrò concedentibus Metropolitis, nonnunquam etiam invitis.

Primum Patriarchicæ in alias Diœceſes Juriſdictionis exemplum adduci poteſt judicium Nectarii in causâ Bagadii & Agapii Boſtrenſis Epiſcopi: ſed iſtud exemplum nullatenùs eſt ad propoſitum: nam controverſiæ iſtius judicium non tulit Nectarius Patriarchico jure, ſed in Concilio Conſtantinopolitano ſententiam dixit, cui aderant Theophilus Alexandrinus, Flavianus Antiochenus, Palladius Cæſareæ & alii Epiſcopi omnium Diœceſeon, à quibus illa confirmata eſt: cœteris equidem Epiſcopis præfuit Nectarius, quia primum inter eos honoris locum Concilii Conſtantinopolitani Canone obtinuerat: ſed inde concludi non poteſt aliquid eum juris in orientalem Diœceſim habuiſſe. Concilii iſtius Conſtantinopolitani acta extant tom. 2. Conc. col. 1152. Secundum exemplum repetitur ex facto Nectarii, qui Gerontium olim Ambroſii Diaconum ab Helladio Cæſareenſi Nicomediæ Epiſcopum ordinatum deponere licet fruſtrà

tentavit,

tentavit, ut narrat Soz. lib. 8. c. 6. Verùm hæc ipſa narratio apertè demonſtrat Metropolitanos Diœceſeos Ponti ab Epiſcopo Cæſareenſi non à Conſtantinopolitano ordinatos fuiſſe: quandoquidem hic Gerontius ab Helladio fuerat ordinatus. Nec eſt quòd dicant contra Canones ordinationem hanc ab eo factam fuiſſe, nec enim id ei objecit Sozomenus. Nectarius autem Gerontio Sacerdotium adimere conatus eſt ad preces Ambroſii, cujus Diaconus fuerat Gerontius. At Patriarchicâ in eum dignitate non eſt uſus, alioquin in ejus locum alium ordinaſſet Epiſcopum, eumque de Epiſcopatu, invitis etiam Nicomedienſibus, deturbaſſet, ut poſteà à Chryſoſtomo per vim factum eſt.

Hic enim Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudioſiſſimus cum audiſſet *Aſiæ finitimarumque Provinciarumque Eccleſias ab indignis ſacerdotibus gubernari & alios quidem donis, alios gratiâ corruptos ſacerdotia vendere, Epheſum perrexit. Ac tredecim Epiſcopis depoſitis, partim in Lyciâ, partim in Phrygiâ, partim in ipsâ Aſiâ, alios in eorum locum ſubſtituit. Epheſinæ autem Eccleſiæ cujus Epiſcopus tunc fortè mortem obierat, Heraclidem præfecit, virum origine Cyprium .... ſed & Gerontium Nicomedienſi Eccleſiâ expulit.* Hæc refert Soz. loco ſuprà citato lib. 8. hiſt. c. 6.

Rem diligentiùs narrat Palladius in Dialogo de vita Chryſoſtomi, ſcribit enim Antonium ab Euſebio Valentinopolitano accuſatum fuiſſe in Concilio, libellumque criminum ab eo prolatum cui præfixum erat Chryſoſtomi qui Concilio aderat, nomen. Inter alia objiciebat ei, *quod pro lege ac decreto haberet ordinationes Epiſcoporum vendere pro modo redituum.* Conatus eſt primum Chryſoſtomus utrumque conciliare. At cùm Euſebius nollet ab accuſatione deſiſtere, obteſtareturque Joannem ut de hac causâ judicium ferret; facinus negante Antonino, judicium perfici non potuit: miſſi tamen in Aſiam Epiſcopi, ut de crimine Antonini fieret inquiſitio, ſed ante illorum adventum teſtes auro corrupti. Paulò poſt Antonino mortuo *continuò ex Aſiâ partim à Clero civitatis Epheſinæ, partim ab Epiſcopis Decretum ad Ioannem venit. Omnibus pavendo cum juramento orantibus ut periclitanti Eccleſiæ opem ferret... Oramus*, inquiebant, *venerationem tuam ut deſcendas & formam aliquam Epheſinæ imponas Eccleſiæ. Diutiſſimè afflicta hinc Arianis inſtantibus, inde noſtris cupiditati avaritiaque ſtudentibus. Permulti enim inſidiantur ut lupi graves Sacerdotalem ſedem pecuniis rapere feſtinantes.* Ad horum itaque Epiſcoporum preces in Aſiam venit

Joannes, & congregatis Lydiæ, Aſiæ, & Cariæ Epiſcopis 70. Heraclidem ordinavit, & ſex Epiſcopos ſimoniæ reos Epiſcopatu dejecit, alioſque in illorum locum inſtituit.

Porrò hæc narratio confirmat Conſtantinopolitano Epiſcopo nullam fuiſſe Juriſdictionem in Aſianam & Ponticam Diœceſes.

Primò enim Chryſoſtomus hujus cauſæ judicium non ſuſcepit ex officio & quaſi Patriarcha, ſed quia ultrò ad ejus Concilium ambæ partes cauſam detulerant.

2. Non miſit in Aſiam Epiſcopos Chryſoſtomus alio fine quam ut de rei crimine inquirerent, quod cuivis arbitro licitum erat.

3. Poſt mortem Antonini non ultrò ad ordinationem Epheſini Epiſcopi faciendam acceſſit Chryſoſtomus, ſed eam Diœceſeos Epiſcopis proüt moris erat reliquit. Ubi verò tum ab iis, tum ab Epheſino populo vocatus eſt, ut formam aliquam Eccleſiæ Epheſinæ conſtitueret, non ſolus Heraclidem ordinavit, ſed ſimul cum Concilio Diœceſeos, cujus judicio convicti Epiſcopi depoſiti ſunt. Nihil eſt in toto iſto negotio, quod Patriarchicam Conſtantinopolitani Epiſcopi in Aſiam poteſtatem fuiſſe demonſtret. Immò multa occurrunt quæ contrarium planè ſuadeant.

Quartò, licet nihil non ſecundùm ordinem fuiſſet hac in re à Joanne geſtum, proptereà tamen apud omnes malè audiit, & ſuperbiæ fuit accuſatus. Aſiani quidem ſtatim poſt ejus mortem eodem Palladio teſte ordinatos ab eo Epiſcopos ejecerunt, & ab eo dejectos reſtituêre. Quod equidem immeritò factum eſſe agnoſco, quia Concilium Diœceſeos iſtis ordinationibus conſenſerat, verumtamen Aſiani id numquam facere fuiſſent auſi, niſi cauſati eſſent eos à Conſtantinopolitano Epiſcopo conſtitutos, cui nihil erat in Provinciam ſuam juris. Advertit etiam Sozom. *quod tum ii qui depoſiti erant tum illorum neceſſarii, Ioannem accuſare cœperunt, quod rerum novarum in Eccleſiis autor fuiſſet ; & contra morem inſtitutumque majorum ordinationum jura immutaſſet.* Hoc autem dicere non potuiſſent illi, niſi primus ſibi Epheſini Epiſcopi ordinationem arrogaſſet.

Demùm in Synodo ad Quercum tom. 2. Conc. col. 1328. Chryſoſtomus inde ſumptâ occaſione accuſatur, *quod aliorum invadat Provincias, ordinetque ibidem Epiſcopos.* Quæ quidem licet ab ejus inimicis malevolo animo dicta ſint, apertè tamen demonſtrant nullum Canonibus fuiſſe datum jus ordinationum Epiſcopo Conſtantinopolitano in Aſiam & Pontum. Nam ſi ita ſi res habuiſſet, ridicula fuiſ-

ſet omnino illorum accuſatio.

Poſt Chryſoſtomum verò nulli aut ſanè pauci Epheſini Epiſcopi à Conſtantinopolitano ordinati ſunt. Dicunt enim Aſiani Conc. Chalcedon. act. 11. col.700. à Timotheo ad hunc uſque Epiſcopum viginti ſeptem Epheſi ordinatos eſſe Epiſcopos, excipiunt ii qui Conſtantinopolitani Epiſcopi partes tuentur, Caſtirium, Memnonem & Heraclidem, de cœteris id verum eſſe agnoſcunt, ſed eò confugiunt, ut dicant ordinatos illos fuiſſe cum conſenſu urbis ſuæ Archiepiſcopi, quod ab iis dicitur quidem, ſed minimè probatur.

Haud tamen diffiteor, quin Chryſoſtomus cœteris Conſtantinopolitanis Epiſcopis occupandarum Ponti & Aſiæ ordinationum viam aperuerit. Nam Atticus, qui Joanni ſucceſſit, Epiſcopum Nicææ in Ponticâ Diœceſi ordinavit: Refert enim Socrates lib. 7. c. 25. eum ordinandi Epiſcopi causâ Nicæam veniſſe.

Idem Philipopoli in Thracia & Troade Epiſcopum Sylvanum præfecit, ut teſtis eſt idem ibid. cap. 37. idemque Agapeto Synnadorum Epiſcopo, qui Theodoſium Epiſcopum ejuſdem urbis expulerat, ſcribit, ut Epiſcopatum retineret, huicque perſuadet ut repulſam hanc patienter ferret, lege Socr. lib. 7. c. 3. Siſinnius Attici ſucceſſor *mortuo Cycizenorum Epiſcopo Proclum urbis illius Antiſtitem ordinavit. Sed dum ille eo profectionem pararet, prævertentes eum Cyziceni Dalmatium quemdam Monaſticæ profeſſionis virum Epiſcopum ſibi conſtituerunt.* His verbis id factum narrat Socrates lib. 9. c. 28. addens prætereа *id ab illis factum contemptâ lege, quâ ſancitum eſt, ne præter ſententiam Epiſcopi Conſtantinopolitani, ulla fiat Sacerdotis ordinatio. Porrò legem iſtam ideò neglexerunt, quod ſolius Attici perſonæ hæc prærogativa conceſſa videretur.* Hîc videre eſt non modò Conſtantinopolitanos Epiſcopos jus ordinandorum Metropolitanorum in Aſiâ & Ponto ſibi vindicaſſe, ſed & legem obtinuiſſe ab Imperatore, ne quis ordinaretur Epiſcopus præter illorum ſententiam, quâ lege freti ſimplices Epiſcopos etiam ordinare conati ſunt: ſed non paucos nacti ſunt adverſarios. A Proclo Conſtantinopolitano Thalaſſium Cæſareenſem Epiſcopum ordinatum eſſe, refert Socrates lib. 7. c. 48. cum Cæſareenſes, mortuo Firmo, Conſtantinopolim veniſſent Epiſcopum poſtulantes. Idem Proclus Ancyranum Epiſcopum ordinavit, ut habetur in Conc. Chalcedon. act. 16. col. 817. Ita paulatim Conſtantinopolitanus Antiſtes Patriarchalia in Aſiam & Pontum jura invaſit, quæ Concilio Chalce-

donenſi Imperatoriiſque edictis ſibi confirmari curavit. Mirum etenim eſt quantum ei detulerint Chalcedonenſes Patres, fortè ut Imperatoris voluntati morem gererent, ejuſque urbem inſignibus quibuſdam privilegiis ornarent.

Act. 1. col. 115. cum recitatus fuiſſet ordo Epiſcoporum Epheſini Latrocinii, & quintus poneretur Flavianus Conſtantinopolitanus poſt Dioſcorum Alexandriæ, Julianum Romani Epiſcopi legatum, Juvenalem Hieroſolymorum & Domnum Antiochiæ *Orientales, & qui cum ipſis erant Reverendiſſimi Epiſcopi clamaverunt . . . Flavianus quare in proprio loco non ſedit, Conſtantinopolitanum Epiſcopum quare quintum poſuerunt. Paſchaſinus Reverendiſſimus Epiſcopus dixit. Ecce nos Deo volente Dominum Anatolium primum habemus, hi quintum poſuerunt Beatum Flavianum.* Hinc videre eſt ipſos etiam Pontificis Romani Legatos conceſſum à Concilio Conſtantinopolitano Epiſcopo Primatûs honorem agnoviſſe.

Act. 13. Concilii col. 712. Nicomedienſis & Nicænus Epiſcopi de jure Metropolitico certantes, utrimque litteras Chryſoſtomi & Procli allegant, quibus probatur eos aliquid ſibi juris in Bithyniam arrogaſſe. Hoc autem peculiari obſervatione dignum eſt, quod cum Nicomedienſis & Nicænus de ordinatione Epiſcopi in Provinciâ ſuâ decertarent, præſertim de ordinatione Epiſcopi Baſilinopoleos, metuens Ætius Archidiaconus, ne propterea præjudicium inferretur Conſtantinopolitanæ Sedi, quæ ſibi licet immeritò ordinationem Epiſcoporum aliis Metropolibus ſubjectorum vindicabat, hæc poſt agitatam inter illos controverſiam dixit: *Suggerimus veſtræ magnificentiæ rogantes, ut nullum præjudicium Conſtantinopolitanæ ſanctiſſimæ Sedi fiat, ex his quæ nunc interlocuti ſunt ſanctiſſimi Epiſcopi, Eunomius quidem Nicomediæ, & ſanctiſſimus Anaſtaſius Nicææ, quæque de illis conſtituta ſunt, ſanctiſſima enim Conſtantinopolitana Sedes aut ordinationem facit Baſilinopoli cum reliquis, aut eam permittit fieri, ſicut litteris quæ veniunt aut venerunt, oſtendere poſſumus: & petimus ut illa proponantur.* Circa hanc Ætii interlocutionem nihil definit Concilium, ſed tantùm exclamant Patres, ut Canones teneant, Canonibus ſatisfiat: judices autem ſententiæ ſuæ hæc addunt, *quæcumque autem Conſtantinopolitanæ ſanctiſſimæ Eccleſiæ, de ordinationibus Provinciarum competunt, hæc ſuo ordine coram ſancto Concilio examinabuntur.* Nicomedienſis verò gratias agit juſtitiæ judicii, & diligere ſe profitetur Conſtantinopolitanum Epiſcopum, ſed *obtinentibus Canonibus* κρατούντων τῶν κανόνων.

Act. 11. col. 700. ut jam ſæpiùs obſervavimus, miſerè deprecantur Aſiani, ut ordinatio Epheſini in Provinciâ ſuâ fiat: iis ſe opponunt Conſtantinopolitani: Concilium verò nihil aliud definit, quam ut Canones obtineant. At Clerici Conſtantinopolitani proclamant *ea quæ ſunt ſanctorum Patrum 150. teneant. privilegia Conſtantinopolis ne depereant, ordinatio ſecundum morem ab Archiepiſcopo noſtro fiat.* Res à judicibus in ſequentem actionem differtur. At in eâ nihil circà jura Conſtantinopolitani Epiſcopi in ordinatione Epheſini pronuntiatur. Sed tantùm uterque Epiſcopus Epheſinus Epiſcopatu ſpoliatur. Huc uſque in Concilio Chalcedonenſi Conſtantinopolitani Epiſcopi in Aſiam & Pontum Juriſdictio, multos nacta fuerat adverſarios, nec ullum erat in ejus gratiam Synodi judicium.

At ubi Concilii finis adfuit, curavit Anatolius, ut jura ſua in Aſiam & Pontum Canone Synodi ſancirentur. Res ita geſta eſt. Cum actione 15. propoſitum fuiſſet, ut ageretur de Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ juriſdictione, Legati Pontificis Romani diſceſsêre, cauſati ſe talia non habere mandata. Nihilominus tamen judices juſſerunt ut Concilium hæc inſpiceret. Tum Epiſcopi in gratiam Conſtantinopolitanæ Sedis Canonem 28. condiderunt, cujus hæc ſunt verba. *Sanctorum Patrum Decreta, ubique ſequentes & Canonem qui nuper lectus eſt centum & quinquaginta Dei amantiſſimorum Epiſcoporum cognoſcentes, eadem quoque & nos decernimus, ac ſtatuimus de Privilegiis ſanctiſſimæ Eccleſiæ Conſtantinopoleos novæ Romæ. Etenim antiquæ Romæ Throno, quod urbs illa imperaret, patres haud immeritò privilegia tribuerunt & eadem conſideratione moti* 150. *Dei amantiſſimi Epiſcopi, ſanctiſſimo novæ Romæ Throno æqualia privilegia tribuerunt, rectè judicantes, urbem quæ & Imperio & Senatu honorata ſit, & æqualibus, cum antiquiſſimâ Reginâ Româ privilegiis fruatur, etiam in rebus Eccleſiaſticis, non ſecus ac illam extolli & magni fieri, ſecundam poſt illam exiſtentem: ut & Ponticæ, & Aſianæ. & Thracicæ Diœceſeos Metropolitani ſoli: præterea Epiſcopi prædictarum Diœceſeon, quæ ſunt inter Barbaros, à prædicto Throno ſanctiſſimæ Conſtantinopolitanæ ordinentur; unoquoque ſcilicet prædictarum Diœceſeon cum Provinciæ Epiſcopis Epiſcopos ordinante: quemadmodum divinis Canonibus eſt traditum. Ordinari autem ſicut dictum eſt prædictarum Diœceſeon Metropolitanos à Conſtantinopolitano Archiepiſcopo convenientibus de more factis electionibus, & ad ipſum relatis.* Ex dictis colligere eſt alterum tantùm è duobus privilegiis, quæ Conſtantinopo-

litanus Epiſcopus ſibi in Diœceſibus Aſiæ & Ponti vindicabat ei à Synodo conceſſum. Non enim modò ordinationes Metropolitanorum expetebat, ſed & prætereà nullos Epiſcopos ſine conſenſu ac ſententiâ ſuâ ordinari volebat. Priùs ipſi conceditur à Concilio, poſteriùs non item, imò Metropolitanis apertè confirmatur, exceptis Epiſcopis Barbararum Eccleſiarum, quos à Conſtantinopolitano ordinari jubet. Demùm ita Epiſcopo Conſtantinopolitano Metropolitanorum ordinationem concedit, ut merum ipſis honorem concedere videatur. Prohibet enim ne id ab ipſo fiat, niſi præceſſerit ſecundùm morem conſentiens electio, quæ ipſi referatur. Quâ ratione compeſcit illorum Patriarcharum ſuperbiam qui inconſultis plebibus aut Provinciæ Epiſcopis motu proprio vellent Epiſcopos ordinare.

De hac Concilii definitione actione ſequenti conqueſti ſunt Legati Pontificis: expoſtulant aliqua Decreta poſt judicium, ſuumque diſceſſum ſancita eſſe præter Canones & Eccleſiaſticas regulas. Reſpondet Ætius rogatos eſſe legatos ut adeſſent, iis autem recuſantibus accepiſſe ſe mandatum à judicibus, ut id Concilium inſpiceret. Jubent Judices hæc geſta relegi; Canon iiſdem verbis refertur cum ſubſcriptionibus Epiſcoporum.

Recitato Canone Lucentius primùm quærit utrùm omnes ultrò ſubſcripſerint, & an non aliquis coactus fuerit? Clamantibus omnibus neminem eſſe coactum, queruntur quod neglectis Concilii Nicæni Canonibus, 150. Patrum regulas ſecuti fuerint: poſtulante autem Ætio ut mandatum Sedis Apoſtolicæ proferrent, ex chartula illud recitant. Jubent Judices Canones ab utraque parte proponi. Paſchaſinus Canonem Nicænum 6. ex Codice ſuo refert, Secretarius Concilii ex Codice ab Ætio ſibi tradito recitat eumdem Canonem ſine additione *iſta Eccleſia Romana ſemper habuit Primatum.* Cui ſubjicit Canonem 3. & 4. Concilii Conſtantinopolitani. Iis recitatis Judices inquiſiverunt num Epiſcopi ultrò ſubſcripſiſſent; id cum plerique profeſſi eſſent, Euſebius Ancyræ paululùm interlocutus eſt. Is præfatus ſibi nullum eſſe ordinandi deſiderium cum Gangris Epiſcopum licet ad Gangrenſium preces ordinare noluerit, addit *rogare ſe, ut civitates pro ordinationibus non ſolvant.* Reſpondet Philippus Preſbyter Conſtantinopolitanus, *ex regula id ſublatum eſſe legibus & regulis hæc vetita*, altaria eſſe munda. Euſebius autem regerit opinionem Anatolii apertam eſſe, ſed nullum eſſe immortalem, quaſi diceret, dum vos ordinationes Diœ-

ceſcon Conſtantinopolitano Epiſcopo vindicatis latiſſimam panditis viam ad ordinationes venales efficiendas. Licet enim Anatolius optimus Antiſtes ab illâ avaritiâ ſit alieniſſimus : erunt tamen poſt illum nonnulli, qui maximum inde vectigal auferent. Hîc ab Euſebio quæſivit Anatolius, à quo fuit ordinatus, reſpondet *ſe malo ſuo hîc repertum à Proclo ordinatum eſſe*. Thalaſſius ad hæc ait, quin pergimus ad Dominum Anatolium, & ordinamus illud. His ita in utramque partem dictis Judices ita pronuntiarunt.

Ex his quæ geſta ſunt & ab unoquoque depoſita perpendimus ante omnia Primatum & honorem præcipuum ſecundum Canones antiquæ Romæ ſanctiſſimo Archiepiſcopo ſervari debere. Oportet autem & ſanctiſſimum Archiepiſcopum urbis regiæ Conſtantinopolis novæ Romæ iiſdem honoris privilegiis frui & ipſum habere poteſtatem ordinandi Metropolitas in Aſianâ, Ponticâ, & Thracicâ Diœceſibus, ſecundum hunc modum, ut electione factâ à Clericis uniuſcujuſque Metropolis, & poſſeſſoribus atque clariſſimis viris ſuper hac & à Reverendiſſimis Epiſcopis Provinciæ, omnibus aut pluribus eligatur is quem præfati dignum judicaverint. Referatur autem ab omnibus eligentibus ſanctiſſimo Archiepiſcopo regiæ Conſtantinopolis, ut penes eum ſit ſi velit hunc qui electus eſt, advenire & hic ordinari, an ſecundum ejus permiſſionem in Provinciâ Epiſcopatum ex Decreto ſortiri. Uniuſcujuſque tamen ſanctiſſimæ civitatis Epiſcopos, ordinari ab omnibus aut pluribus Provinciæ Reverendiſſimis Epiſcopis poteſtatem habente Metropolitano ſecundum Patrum Canonem definitum, etiam nihil communicante illorum ordinationibus ſanctiſſimo Archiepiſcopo Regiæ Conſtantinopolis hæc nobis placent. Quæ autem videantur ſibi ſanctum & univerſale Concilium docere dignetur. Hoc Decreto Judices Canonem Chalcedonenſem confirmant, ſed illum explicant & arctiores poteſtatis Conſtantinopolitani Epiſcopi limites aſſignant. Primò enim disertè vetant, ne alius ordinetur quam is qui à Clero, populo, & Epiſcopis univerſæ Provinciæ electus fuerit, nec relinquunt liberam alterius eligendi poteſtatem. 2. Expreſsè definiunt ordinationem Epiſcoporum eſſe debere Metropolitanorum & Epiſcoporum Provinciæ, nec participem ejus eſſe oportere Epiſcopum Conſtantinopoleos. 3. De Barbarorum Eccleſiis nihil definiunt. Huic Decreto omnes Epiſcopi acclamatione conſenſerunt, ſolus interceſſit Lucentius Romani Pontificis Legatus & contradictionem geſtis inhærere petiit, attamen Judices hanc interceſſionem parvi pendentes Synodum his verbis concluſerunt. *Quod interlocuti ſumus, tota Synodus approbavit.*

De Canone ipſo hoc advertendum ſupereſt in eo Concilii Conſtantinopolitani Canonem adduci non ad probandam Epiſcopi hujus urbis in Aſianam & Ponticam Diœceſim juriſdictionem, ſed tantùm ad aſſerendum honoris Primatum. Hoc enim unum probare poterat. Quare poſt hæc verba, *ſecundam poſt illam exiſtentem*, ſenſus perfectus eſſe debet & punctum ibi poni, ut ſequentia contineant tantùm definitionem Concilii Chalcedonenſis non Conſtantinopolitani. Fatendum tamen eſt utramque de induſtriâ non ſatis diſtinctam, ut viderentur Conſtantinopolitani Patres etiam juriſdictionem in Aſiam & Pontum Epiſcopo Conſtantinopolitano conceſſiſſe.

Verùm in Epiſtolâ ad Leonem, quâ petunt, ut Decretum hoc ſuum non ægrè ferat. Jus ordinandorum Metropolitanorum ex conſuetudine tantum repetunt, *eam*, inquiunt col. 837. *conſuetudinem quæ ex longo jam tempore permanſit, quam habuit Conſtantinopolitanorum Dei Eccleſia ad ordinandum Metropolitanos Provinciarum Aſiæ, Ponticæ & Thracicæ, & nunc Synodali Decreto confirmavimus.* Primatum verò honoris ex Conſtantinopolitani Concilii Decreto confirmant. Unde profectò liquet illis fuiſſe perſuaſum Concilii Conſtantinopolitani Canone Primatum quidem probari, juriſdictionem autem in Pontum & Aſiam, non item, alioquin eo pariter ad utrumque probandum uſi forent.

Ubi Concilii Chalcedonenſis Decretum accepit Leo, non parum commotus eſt, acrioreſque ſcripſit ad Anatolium, Martianum & Pulcheriam litteras 53. 54. & 55. in quibus Concilii Chalcedonenſis Sanctionem incuſat veluti Nicæni Concilii regulis contrariam, non modò in eo quod ſpectabat jus Conſtantinopolitani Epiſcopi in Pontum & Aſiam, verumetiam & circa Primatum honoris, quem immeritò Conſtantinopolitano Epiſcopo conceſſum eſſe queritur. Eamdem ſedis hujus prærogativam impugnant Romani Pontifices Leonis ſucceſſores, præſertim verò Gelaſ. Ep. 4. & Ep. 13. ad Epiſcopos Dardaniæ. Illis tamen repugnantibus & invitis Conſtantinopolitani Epiſcopi, tum primatum honoris, tum etiam Patriarchicam in Pontum, Aſiam & Thraciam retinuêre poteſtatem, *licet enim ſedes Apoſtolica contradiceret*, ut inquit Liberatus in Breviario c. 13. *id quod Synodo firmatum fuerat, Imperatoris permanſit quodammodo.*

Nam & Baſiliſcus in edicto apud Evagr. lib. 3. c. 7. jubet ut Provinciæ, *quarum ordinationem ſedes hujus regiæ & glorioſæ Urbis*, (Conſtan-

(Conſtantinopoleos) *habuerat, reverendiſſimo ac ſanctiſſimo Patriarchæ & Archiepiſcopo Acacio reſtituatur, manentibus ſcilicet in ſuis ſedibus his qui nunc ſint Dei amantiſſimis Epiſcopis, ita ut poſt illorum obitum, nullum ex eâ re præjudicium fiat juri ordinationis, quod competit ſedi regiæ hujus atque inclytæ civitatis.*

Zeno Baſiliſci acta reſcindens. leg. decernimus 16. C. *de ſacroſanctâ Eccleſiâ. Privilegia*, inquit, *& honores omnes ſuper Epiſcoporum creationibus & jure ante alios reſidendi, & cætera omnia, quæ ante noſtrum Imperium, vel nobis imperantibus habuiſſe dignoſcitur, habere in perpetuum ſimiliter regiæ Vrbis intuitu judicamus & ſancimus.*

Denique Juſtinianus Novellâ 131. c. 2. *Sancimus* inquit, *ſecundum Eccleſiaſticorum Canonum definitiones, ſanctiſſimum ſenioris Romæ Papam primum eſſe omnium Sacerdotum; Beatiſſimum autem Archiepiſcopum Conſtantinopoleos novæ Romæ ſecundum habere locum poſt ſanctum Apoſtolicum ſenioris Romæ; aliis autem omnibus ſedibus præponatur.*

Nec ſolum Imperatorum autoritate ſtetit Conſtantinopolitanæ ſedis dignitas & juriſdictio, verumetiam Eccleſiæ univerſæ conſenſu. Nam Canones Synodi Conſtantinopolitanæ & Chalcedonenſis codicibus Canonum Eccleſiarum inſerti ſunt, & ſequentibus ſæculis, tum ſecundum honoris gradum, tum etiam juriſdictionem in Pontum, Aſiam & Thraciam, nemine ferè refragante, retinuit Conſtantinopolitanus Antiſtes.

Deinde verò nondum hiſce limitibus contenta hujus ambitio, Patriarchatûs ſui limites ulteriùs extendere voluit, adeò nullum neque finem, neque modum habere poteſt inſana dominandi libido: Itaque tempore Leonis Iſauri hic Imperator, Gregorio II. infenſus, ſimul cum patrimoniis Eccleſiæ Romanæ quidquid inter Siciliam & Thraciam terrarum eſt, ideſt Illyricum, Epirum, Achaïam, & Macedoniam Diœceſi Conſtantinopolitanæ addixit. Quas quidem Provincias fruſtrà repetiit Adrianus primus in Synodo Nicænâ, quam ſeptimam Oecumenicam vocant, ut queritur ille in libello Apologet. ad Carol. Magnum tom. 7. Conc. col. 962. Huic nova ſucceſſit de Bulgariâ concertatio; Bulgari enim primum circa annum 845. Evangelii lumen Græcorum operâ acceperant, eorumque Rex nomine Bogaris ab Epiſcopo baptizatus Michaëlis nomen acceperat: hic poſteà circà annum 867. vel à Græcis alienatus, vel aliâ de causâ Nicolaum I. Romanæ Eccleſiæ Epiſcopum adijt, ut ab eo de religione edoceretur. Ab iſto miſſi ſunt

Epiſcopi duo Itali, Formoſus & Paulus, qui non multò poſt, ſed defuncto Nicolao rediêre, & ejus ſucceſſori Hadriano II. nuntiarunt, Bulgaros Chriſtianam fidem & Romanæ Eccleſiæ jugum amplexos eſſe, miſſo inſuper Legato, qui Marinum peterent Archiepiſcopum ſibi dari. Verùm cum moras necteret Hadrianus, Rex Bulgariæ illas ægerrimè ferens ad Imperatorem Conſtantinopolim Legatos miſit, quæſituros cui potiſſimum parere deberet Bulgariæ tractus, an Conſtantinopolitano, an Romano. Res in Concilio Conſtantinopolitano 4. vel ſaltem poſt Concilium agitata eſt. Ignatius ſui juris Bulgariam eſſe contendit, ejuſdemque ſententiæ fuerunt trium ſedium Patriarchalium Vicarii, repugnantibus licet Romani Pontificis Legatis. Inde Bulgari Latinos Sacerdotes expellunt, & Græcos recipiunt. Poſt hæc Joannes VIII. multis Epiſtolis & duabus legationibus nihil non movet, ut Bulgaros ſibi ſubjiciat: adeóque id ambiebat, ut Ep. 199. ad Baſilium Imperatorem ſcripſerit ſe Photium excommunicatum pro conſacerdote & comminiſtro habiturum, ſi modò Bulgariam ſuo juri vindicare nullomodò præſumpſerit. Baſilius ad quem hæc quæſtio à Concilio Conſtantinopoli tùm temporis habito remiſſa fuerat, in gratiam Joannis definire viſus eſt. Verumtamen nihil proptereà lucratus eſt Romanus Antiſtes, nec enim revocati ſunt Epiſcopi Græci; & Bulgaria & Michaël ipſe Bulgarorum Rex Joanni parere noluit, atque inde factum eſt, ut Joannes ob denegatam ſibi Bulgariæ Diœceſim furens Photium anathemate damnarit, & Eccleſiæ utriuſque pacem abripuerit. Ecce quibus gradibus Conſtantinopolitana ſedes, ad tantum dignitatis faſtigium pervenerit, quæ nunc à Barbaris oppreſſa ſub ſæviſſimi tyranni jugo vix quidquam priſtini decoris obtinet. Sed de his aliàs, nunc pauca de Hieroſolymitanâ Eccleſiâ, quæ quinta Patriarchalis ſedes appellatur.

Eccleſia Hieroſolymitana apud Chriſtianos maximo ſemper in honore fuit. Ejus adminiſtrationem cœteri Apoſtoli ante diſperſionem Jacobo fratri Domini commiſêre, de primatu nihil contendentes, inquit Euſeb. lib. 2. c. 1. quaſi magnum aliquid tum temporis fuiſſet Eccleſiæ Hieroſolymitanæ præſidere. Jacobo multi ſucceſsêre, quorum catalogum texit Euſebius, quod argumento eſt eos præ ceteris inſignes fuiſſe. Firmilianus in Epiſtolâ ad Cyprianum apud hunc 75. Eccleſiæ Hieroſolymitanæ ritus adducit, ut oſtendat ea omnia quæ Romæ obſervantur, non eſſe ab Apoſtolis tradita, *quod*, inquit, *circa celebrandos dies Paſcha & circa multa*

alia divinæ rei ſacramenta, videat eſſe apud illos aliquas diverſitates, nec obſervari illic omnia æqualiter quæ Hieroſolymis obſervantur. Unde conſtat magni nominis & autoritatis fuiſſe tunc Eccleſiam Hieroſolymitanam. Inter Patres Concilii contra Paulum Samoſatenum celebrati primus nominatur ab Euſebio lib. 7. c. 30. Helenus Tarſi & ſecundus Hymenæus Hieroſolymorum, cui poſtponitur Theotecnus Cæſareenſis. In Concilio Cæſareenſi ſimul cum Theophilo Cæſareenſi Synodo præeſt Narciſſus Hieroſolymitanus.

In Concilio Nicæno c. 7. ſtatutum eſt, *ut quoniam obtinuit antiqua conſuetudo & traditio, ut Æliæ Epiſcopus honoretur, habeat honoris conſequentiam* ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, *Metropoli propriâ dignitate ſervatâ.* Conceditur hoc Canone honoris tantùm primatus Hieroſolymorum Epiſcopo, ſed nulla ei propterea juriſdictio tribuitur, imò tota Metropoli ejus Cæſareæ conſervatur. Hac forte de causâ Macarius in Concilii Nicæni ſubſcriptionibus Euſebio Cæſareenſi præponitur. Verùm occaſione honoris ſibi conceſſi nonnulla etiam ſibi privilegia vindicavit Antiſtes Hieroſolymitanus. Narrat enim Sozomenus lib. 2. c. 20. à Maximo hujus Urbis Epiſcopo conſtitutum & ordinatum eſſe Macarium Dioſpoleos Epiſcopum, quæ Urbs eſt Cæſareenſi Metropoli ſubjecta. Idem Maximus Synodum coëgit ex Syriâ & Palæſtinâ, in quâ Athanaſium in communionem recepit, ut teſtis eſt ipſe Ath. apol. 2. & Socr. lib. 2. c. 24.

Cyrillus verò de Primatu cum Acacio apertè certavit, ut teſtis eſt Theodorit. lib. 2. c. 26. quapropter ab illo levi de causâ depoſitus eſt. Ab iſtius judicio ad majus judicium provocavit Cyrillus, & in Concilio Seleuciæ habito inter Epiſcopos conſedit, ut videre eſt apud Theodorit. ſupra & Socr. lib. 2. c. 40. Iterum tamen in Concilio Acacianorum Conſtantinopolitano depoſitus eſt, ut refert Soz. lib. 4. c. 25. qui rectè advertit cauſam inimicitiarum inter Acacium & Cyrillum hanc fuiſſe, quod *poſt ſuſceptum Hieroſolymorum Epiſcopatum de jure Metropolitano adverſus Acacium Epiſcopum Cæſareæ controverſiam moverat tanquam Apoſtolicam ſedem obtinens.*

Hæc in Cyrillum judicia in irritum miſit Concilium Conſtantinopolitanum, in quo Cyrillus pro Epiſcopo habitus eſt, ut teſtes ſunt Epiſcopi Conſtantinopolitani Concilii 3. in Ep. ad Occidentales apud Theodoritum lib. 5. c. 9. ubi Eccleſiam Hieroſolymitanam omnium Eccleſiarum matrem vocant. Hieroſolymitani Epiſcopi uſurpationem graviter reprehendit Hier. in Apol. ad Pammachium contra errores Joannis Hieroſolymitani c. 15. *Tu*, inquit, *quæ*

regulas quæris Eccleſiaſticas: & Nicæni Concilii Canonibus uteris. . . . reſponde mihi ad Alexandrinum Epiſcopum Palæſtina quid pertinet? ni fallor hoc ibi decernitur ut Palæſtinæ Metropolis Cæſarea ſit & totius Orientis Antiochia: aut, igitur ad Cæſareenſem Epiſcopum referre debueras, cui ſpretâ communione tuâ communicare nos noveras, aut ſi procul expetendum erat judicium Antiochiam potius litteræ dirigendæ. Sed novi cur Cæſaream, cur Antiochiam nolueris mittere, ſciebas quid fugeres, quid vitares, maluiſti occupatis auribus moleſtiam facere, quam debitum Metropolitano tuo honorem reddere.

In Concilio Epheſino Juvenalis inter primos ſedit, & ipſi Orientales agnoſcunt eum jus ordinationis in aliquibus Provinciis habuiſſe, aiunt enim in petitione ad Imperat. tom. 3. Conc. col. 728. quoſdam è ſuis ab ipſo olim ordinatos, nec propterea ipſum incuſant, ſed illius præſtigias & ſtudia per Phœnicem ſecundam & Arabiam reprehendunt.

Attamen ſanctus Leo Ep. 62. c. 4. ad Maximum; Juvenalem incuſat, quod Palæſtinæ principatum occupare conatus fuerit: *ſicut etiam*, inquit, *in Synodo Epheſinâ, quæ impium Neſtorium cum dogmate ſuo perculit Iuvenalis Epiſcopus ad obtinendum Palæſtinæ Provinciæ principatum, credidit ſe poſſe ſufficere & inſolentes auſus per commentitia ſcripta firmare, quod ſanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus, Epiſcopus meritò perhorreſcens, ſcriptis ſuis mihi quid prædicta cupiditas auſa ſit, indicavit, & ſolicitâ prece multum popoſcit, ut nulla illicitis conatibus præberetur aſſenſio.* Neſcio unde habuerit ſanctus Leo Juvenalem de Paleſtinæ principatu in Concilio Epheſino egiſſe; nihil enim in actis hujus Concilii de hac quæſtione reperitur.

Ut ut ſit, in eodem Concilio Act. 4. col. 642. Juvenalis ipſe ſic ſuam commendat ſedem: *oportebat quidem*, Joannem Reverendiſſimum Antiochiæ Epiſcopum, *hac ſanctâ & magnâ, & œcumenicâ Synodo conſideratâ confeſtim, ut de iis quæ ſibi ob iciuntur ſe purgaret accurrere, reveritus etiam, Apoſtolicam Sedem magnæ Romæ nobiſcum conſidentem, ac obedire, & honorem deferre Apoſtolico Eccleſiæ Dei Hieroſolymorum, per quam maximè conſuetudo eſt & Apoſtolica traditio, Thronum Antiochenæ Eccleſiæ dirigi & apud ipſam judicari.* Juvenalis in Antiochenum Epiſcopum ſententiam ferens, arreptâ occaſione Hieroſolymitanæ Eccleſiæ poteſtatem commendat. Sed nullum occurrit exemplum, quo probari queat Antiochenam Sedem ab Hieroſolymitanâ fuiſſe directam, niſi fortè præ oculis habuerit Apoſtolica tempora, cùm in Eccleſiâ Hieroſolymitanâ occaſione

Antiocheni diſſidii habitum eſt primum Concilium, unde Epiſtola ad fratres in Syriâ conſiſtentes miſſa eſt.

Demùm in Concilio Chalcedonenſi act. 7. tom. 4. Conc. col. 613. & ſequentibus, omnes Concilii Patres atque inter alios Romanæ ſedis Legati conſentiunt, ut Epiſcopus Hieroſolymitanus tres habeat Palæſtinas, relictis Antiocheno Phœniciis duabus & Arabiâ. Eaque Patrum ſententia judicum decreto confirmatur. Exinde quinque Sedes Patriarchales numerari cœperunt hoc ordine, Romana, Conſtantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, & Hieroſolymitana.

Cœterum ſi quis omnes orbis Eccleſias quinque Patriarchis ſubjectas fuiſſe arbitraretur, is non levi errore implicaretur. Erant etenim in variis locis Epiſcopi ἀυτοκέφαλοι, ideſt nulli ſubditi. Talis erat, ut jam diximus, Carthaginenſis Primas; talis etiam fuit in oriente Conſtantienſis Epiſcopus, Cypri Metropolitanus. Cum enim Antiochenus Patriarcha per vim tentaſſet ſubjicere Provinciam Cypri, & ordinandi jus ad ſe rapere præter Canones & conſuetudinem quæ jam olim invaluerat: Epiſcopi Cyprii Concilium Epheſinum adiêre, & coram eo de Antiocheni Epiſcopi illicitâ uſurpatione conqueſti, Synodi Decreto & Conſtantienſis Epiſcopi ordinatio, & liberrima Provinciæ adminiſtratio Epiſcopis Cypri commiſſa eſt: addito ut idem in aliis Diœceſibus, & in omnibus Provinciis ſervetur, ut nullus piiſſimorum Epiſcoporum aliam Provinciam occupet. Hæc legere eſt act. 7. hujus Concilii tom. 3. Conc. col. 787. & ſequentibus. Nec ſolùm jus iſtud habuit Epiſcopus iſte, quamdiù in Inſulâ Cypri demoratus eſt, ſed etiam cum poſt iſtud tempus in Helleſpontum cum populo commigraſſet ob incurſiones Barbarorum, eumdem honorem, idemque privilegium conſervavit ei Trullana Synodus c. 39. tom. 6. Conc. col. 1166. quo ſtatuitur, ut *illi jura à Patribus Epheſinis conceſſa ſerventur, præſi que omnibus Epiſcopis Helleſponti, & à ſuis Epiſcopis ordinetur, plenâque fruatur* αὐτοκεφαλία.

Haud diſſimili ratione in Occidente, Gallia nulli certo Patriarchæ parebat, ſed ab Epiſcopis & Metropolitanis regebatur. Pari regimine adminiſtrabantur, Hiſpania, Germania & cœteræ nationes iis remotiores. Barbarorum certè Eccleſias nulli iſtorum Patriarcharum ſubjectas fuiſſe haud dubium eſt. Has ſecundum *eam quæ à Patribus obtinuit, conſuetudinem gubernari*, jubet Concilium Conſtantinopolitanum Canone 2. id eſt ab iis Epiſcopis pendere

& regi, quibus id mos & conſuetudo conceſſit. Sic Æthiopicæ Eccleſiæ, Perſicæ, Indicæ & aliæ extra Romanum Imperium à ſuis regebantur Sacerdotibus, & nullius è quinque modò memoratis Patriarchis poteſtati ſubdebantur.

§. XII.

De Iuribus & Privilegiis Metropolitanorum.

PRimatis ſeu Metropolitani Jura & Privilegia duplicis ſunt generis; alia ſunt honoris, alia poteſtatis, atque Juriſdictionis, ut ex dictis facilè colligi poteſt. Quod ſpectat ad honoris Primatum ſeu πρωτοκαθεδρία, res clarior eſt, quam ut ullâ explicatione indigeat. De poteſtate ac juriſdictione magis laborandum eſt. Hæc autem in tribus præcipuè conſiſtit. Primò in jure ordinationis Epiſcoporum Provinciæ. 2. In facultate convocandi Concilii Provinciæ. 3. In ſuperinſpectione ſuper univerſam Provinciam, ut fides & diſciplina in eâ ſervetur.

Primum Metropolitani jus idque antiquiſſimum, eſt ordinandi Epiſcopos Provinciæ. Hoc autem ſic fieri ſolebat. Clerus & populus urbis, cujus Epiſcopus modò defunctus erat, Epiſcopum eligebant, ut innumeris teſtimoniis probari poſſet; quia verò fieri non poterat, ut in eligendo non parum errarent, hominemque Sacerdotio indignum, ad tantam dignitatem promoverent: electiones ab Epiſcopis ordinatoribus examinandæ & diſcutiendæ erant. Quoniam verò magna fuiſſet orta turba, ſi cuivis paſſim Epiſcopo licuiſſet Epiſcopum ordinare, ſtatutum eſt, ut Epiſcopi electio confirmaretur ab Epiſcopis Provinciæ, præſertim verò à Metropolitano.

Ubi autem ille electionem ſecundùm Canones factam dignumque Sacerdotio electum eſſe intellexerat, ſimul cum Epiſcopis Provinciæ illum ordinabat. Cæterum circa iſtud Metropolitani jus maximè advertendum eſt, illud ipſi cum cæteris Epiſcopis fuiſſe quodammodò commune, nec enim illius erat ſolius aut electionem Epiſcoporum examinare, aut ipſos poſteà ordinare, ſed omnium Provinciæ Epiſcoporum. Verùm quia omnes ſimul adeſſe & convenire haud ita facile erat, alicui ipſorum major danda fuit autoritas, cujus præſentia foret ad ordinationem neceſſaria, ſine quo nemo poſſet Epiſcopum ordinare, cuique firmitas eorum quæ

gererentur maximè tribueretur, hanc fuiſſe Metropolitani in ordinationibus autoritatem conſtat ex innumeris penè Canonibus & teſtimoniis.

Concilium Nicænum Canone 4. *Epiſcopum convenit maximè quidem ab omnibus, qui ſunt in Provinciâ Epiſcopis ordinari, ſi autem hoc ſit difficile, aut propter urgentem neceſſitatem, aut propter itineris longitudinem tribus omninò eumdem in locum convenientibus & abſentibus quoque ſuffragium ferentibus ſcriptiſque conſentientibus tunc electionem fieri. Eorum autem quæ fiunt in unaquâque Provinciâ, firmitas* τὸ κῦρος *Metropolitano tribuatur Epiſcopo* : & Canone 6. *Illud autem generaliter clarum eſt, quòd ſi quis præter Metropolitani ſententiam fuerit ordinatus Epiſcopus, hunc magna Synodus definivit Epiſcopum eſſe non oportere. Sin autem communi cunctorum decreto rationabili & ſecundum Eccleſiaſticam regulam comprobato, duo aut tres propter contentiones proprias contradicant, obtineat ſententia plurimorum.*

Poſt illud Concilium idem fermè in Synodo Arelatenſi 2. hi duo Canones confirmati ſunt Canone 50. *Epiſcopum ſine Metropolitano, vel Epiſtolâ Metropolitani, vel tribus Comprovincialibus Epiſcopis non liceat ordinare; ita ut alii Comprovinciales Epiſtolis admoneantur, ut ſe ſuo reſponſo conſenſiſſe ſignificent; quod ſi inter partes aliqua nata fuerit dubitatio, majori numero Metropolitanus in electione conſentiat* : & Canone 6. *Illud autem ante omnia clareat eum qui ſine conſcientiâ Metropolitani conſtitutus fuerit Epiſcopus juxta magnam Synodum Epiſcopum eſſe non debere.*

Concilium Laodicenum Canone 12. *ſtatuit ut Epiſcopi judicio Metropolitanorum & eorum Epiſcoporum, qui circum circa ſunt, provehantur ad Eccleſiaſticam poteſtatem.* Antiochenum Canone 19. *Epiſcopus præter Synodum & præſentiam Metropolitani nullatenus ordinetur.* Conſtantinopolitanum 2. in Epiſtolâ ad Occidentales apud Theodorit. lib. 5. c. 9. *De adminiſtratione autem particulari ſingularum Eccleſiarum, antiqua, ut probè noſtis, obtinuit ſanctio, & ſanctorum Patrum qui Nicææ congregati ſunt regula, ut in ſingulis Provinciis Epiſcopi illius Provinciæ & ſi illis placuerit unà cum ipſis finitimi, prout utile judicaverint, ordinationes faciant.* Hanc additionem ut vicini advocentur, deſumpſiſſe videntur illi ex Synodo Sardicenſi, Canone 6. ſecundum Græcam editionem.

Concilium Carthag. 2. c. 12. *Placet omnibus, ut inconſulto Primate cujuſlibet Provinciæ tam facilè nemo præſumat, licet cum multis Epiſcopis in quocumque loco ſine ejus, ut dictum eſt, præcepto Epiſcopum*

ordinare ; ſi autem neceſſitas fuerit, tres Epiſcopi, in quocumque loco ſint, cum Primatis præcepto Epiſcopum ordinare : & Concil. Carth. 4. cap. 1. *Cùm in his omnibus examinatus inventus fuerit plenè inſtructus, tunc cum conſenſu Clericorum & Laïcorum, & conventu totius Provinciæ Epiſcoporum, maximéque in Metropolitani præſentiâ vel autoritate ordinetur Epiſcopus.*

Concilium Taurinenſe primum c. 1. jubet, *ut is qui approbaverit ſuam civitatem eſſe Metropolim juxta præceptum Canonum ordinationum habeat poteſtatem*, Concilium Epheſinum act. 4. refert & confirmat Canonem 4. Concilii Nicæni.

Chalcedonenſe Concilium Canone 25. & ſeſſ. ult. in Decreto judicum Metropolitani in ordinationibus Epiſcoporum jura intacta ſervat, adverſus Conſtantinopolitanum Antiſtitem, decernitque Epiſcopum ſimplicem ordinari ſine conſenſu Patriarchæ, nec non Canone 25. jubet, ut intra tres menſes à Metropolitanis ordinationes fiant.

Eadem de Metropolitani jure ſanciunt Concil. Regienſe c. 1. Arauſ. 1. c. 21. Tarraconenſ. cap. 5. in quo ſpeciatim decernitur, ut ſi non ſit in Metropolitanâ civitate ordinatus, ſed per Metropolitani litteras, duobus poſt ordinationem menſibus Metropolitanum adeat. Epaunenſe Conc. c. 1. Aurelianenſe 4. c. 5. & quintum Can. 10. Turonicum 2. Canon. 9. Pariſienſe 3. Can. 8. Tolet. 4. c. 18. & alia quamplurima. His addam aliquot ſummorum Pontificum teſtimonia.

Innocentius primus in Epiſt. ad Victricium c. 1. jubet, *ut nullus citra conſcientiam Metropolitani ordinare audeat Epiſcopum.*

Bonifacius primus Epiſt. ad Hilarium Patroclum, *reprehendit quod neſcio quem in alienâ Provinciâ ordinaret, prætermiſſo Metropolitano contra regulas Patrum.* Refert poſteà Concilii Nicæni Canonem.

Leo Magnus Epiſt. 84. c. 5. decernit, ut ſi *in electione Epiſcopi partium ſe vota diviſerint, is alteri Metropolitani judicio præferatur, qui majoribus & ſtudiis juvatur & meritis.* Et Ep. 89. reprehendit Hilarium, *quod ordinationes ſibi omnium per Gallias Eccleſiarum vindicaret, & debitam Metropolitanis Sacerdotibus in ſuum jus transferret dignitatem*: & cap. 6. *ordinationem ſibi, ut jam diximus, ſinguli Metropolitani ſuarum Provinciarum cum his quæ cæteros antiquitate Sacerdotii præveniunt, reſtituto ſibi per nos jure defendant.*

Et

Et Ep. 53. queritur *violari ab Anatolio Provincialium jura Primatuum*, eò quod Epiſcoporum ordinationes ſibi arrogaret. Ep. 93. *id ſtatuentes*, inquit, *ut ſi quis fratrum in quacumque Provinciâ deceſſerit, is ſibi ordinationem vindicet ſacerdotis, quem illius Provinciæ Metropolitanum eſſe conſtiterit.* Idem videre eſt Ep. 95. Hilarus Papa ad Aſcanium & Epiſcopos Tarraconenſis Provinciæ jubet, *ut nullus præter notitiam Metropolitani Aſcanii conſecretur Antiſtes.*

Idem ſanciunt Gelaſ. I. in Ep. ad Natalem. Gregorius lib. 1. Ep. 14. ad Conſtantium Mediolanenſem: lib. 7. indict. 2. Ep. 8. ad Innocentium & alios Sardiniæ Epiſcopos: lib. 12. Ep. 35. ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum & alii.

Sed etiamſi Epiſcoporum ordinatio ordinario jure pertineret ad Metropolitanum, nihilominus tamen ſi Epiſcopos ordinare negligeret, is à cœteris Epiſcopis ad id faciendum cogebatur, ut ſancitum eſt Canone Concilii Chalcedonenſis 25. *quoniam quidam Metropolitanorum, quantum comperimus, negligunt commiſſos ſibi greges & ordinationes Epiſcoporum facere differunt, placuit ſanctæ Synodo intra tres menſes ordinationes Epiſcoporum celebrari; niſi fortè neceſſitas inexcuſabilis præparet tempus dilationis extendi, quod ſi hoc minimè fecerit, Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſubjaceat.* Idem ex Canone Concilii Sardicenſis 5. ſecundum latinam editionem colligi poteſt. In Concilio Aurelianenſi 3. anni 538. c. 1. anno integro jubetur is Metropolitanus à Miſſis celebrandis abſtinere, qui per biennium vacantem Eccleſiam reliquerit.

Ex dictis demonſtratum eſt ordinationem Epiſcoporum ordinario jure Metropolitanorum eſſe, non Patriarcharum. Hi tamen jam olim eam invadere conati ſunt: ſic Alexandrinus Præſul poſt annum 400. ordinabat Epiſcopos, non modò per Ægyptum, ſed etiam per Lybiam & Pentapolim, ut ex Syneſio, Iſidoro & Moſcho conſtat. In cœteris Patriarchatibus expetierunt primo Patriarchæ, ut ordinatio Epiſcoporum à Metropolitanis non fieret ſine illorum conſenſu, ſcientiâ & conſilio. Iſtud conſilii dat Romanus Patriarcha Innocentius I. Antiocheno Patriarchæ Ep. 18. ad Alex. his verbis: *Itaque arbitramur, Frater chariſſime, ut ſicut Metropolitanos auctoritate ordinâs ſingulari, ſic & cæteros Epiſcopos, non ſine permiſſu conſcientiâque tuâ, ſinas Epiſcopos procreari.* Hanc vindicabat in Provincias ſibi ſubditas autoritatem Innocentius, eamdemque ab Antiocheno uſurpari arbitratur, & ex ſe de aliis judicat.

Cœterum Epiſcopis Romanis ità perſuaſum erat neminem Patriarchatus ſui ordinari debere citra conſenſum ſuum, ut expreſ-

ſè mandent Theſſalonicenſi Epiſcopo, quem Vicarium ſuum in Illyrico occidentali conſtituebant, nè his in locis ullam ordinationem *inſcio ſe vel invito*, fieri patiatur. Lege Epiſt. Siric. ad Anyſium & Sixti 3. ad Epiſcopos Theſſalonicæ congregandos.

Idem jus arrogavit ſibi Conſtantinopolitanus Antiſtes in Diœceſibus ſibi ſubjectis, & ad illud confirmandum Imperatoriam legem obtinuit, ut ex Socrate obſervavimus. Sed poſtea repulſam tulit in Concilio Chalcedonenſi, ſtatutumque, ut Metropolitani etiam ſine ejus conſenſu Epiſcopos ordinarent, & meritò quidem: jus enim illud eſt Metropolitanorum proprium, nec Patriarchis competit, niſi cum aliqua neceſſitas urget, vel cum Metropolitanus ipſe vacuas relinquit Eccleſias, quo tempore Patriarcharum eſt laborantibus Diœceſeos ſibi ſubjectæ Eccleſiis ſubvenire, & ne quid ipſæ detrimenti patiantur providere.

Succedente verò tempore Pontifices Romani ordinandorum per univerſum Occidentem Epiſcoporum poteſtatem non ſine multâ contradictione ſibi vindicavêre, & omnium Metropolitanorum jura paulatim peſſumdederunt.

Primùm quidem Metropolitica ordinationum jura ad ſe trahere conati ſunt per conceſſionem Pallii, eò enim dabatur à Pontificibus, ut poſſent plenâ autoritate ſuæ Provinciæ Epiſcopos ordinare: unde ſequebatur hanc poteſtatem à Pontifice Metropolitanis ſimul cum Pallio concedi. Hinc poſteà novo jure Metropolitanis interdictum eſt univerſis functionibus Epiſcopalibus, donec Pallium recepiſſent, juramentumque fidei introductum eſt.

Secundò, ad Pontificem Romanum devolutæ ſunt appellationes judiciorum: quæ à Metropolitanis lata erant circa controverſias, quæ in electionibus occurrebant.

Tertiò, Si electores eſſent negligentes, aut ſi hominem minimè idoneum elegiſſent, devolvebatur electio ad Pontificem Romanum.

Quartò, Romano Epiſcopo reſervatum eſt jus admittendi ceſſiones Epiſcopatuum, decernendique tranſlationes & coadjutorias cum futurâ ſucceſſione.

Demùm confirmatio electionum omnium Epiſcoporum ipſi conceſſa, quod jus concordatis confirmatum eſt.

Verumtamen ad duodecimum uſque ſæculum & ampliùs, ſarta tectaque jura ſua conſervarunt in Galliâ Metropolitani.

Alcuinus ſeu quiſquis alius Autor libri de divinis Officiis c. 36.

ſic eligendi Epiſcopi formam deſcribit : *Cum Epiſcopus civitatis fuerit defunctus, eligitur alius à Clero ſeu populo, fitque Decretum ab aliis : & veniunt ad Apoſtolicum*, ideſt Metropolitanum, *cum ſuo electo deferente ſecum ſuggeſtionem, hoc eſt rogatorias litteras, ut eis conſecret Epiſcopum.*

In Capitulis Regum noſtrorum inſertus eſt Canon 12. Concilii Laodiceni, in quo ordinandi Epiſcopi jus Metropolitano & Comprovincialibus reſervatur. Hunc morem tunc in Galliâ viguiſſe conſtat ex formulis quæ cum operibus Hincmari editæ ſunt tom. 2. Conc. Galliæ & tom. 8. Conc. General. pag. 180. & ſequentibus.

Concilium ad Saponarias in Ep. ad Epiſc. Brit. tom. 8. Concil. col. 695. *ſtatuit neminem præter præſentiam aut conſenſum* Archiepiſcopi Turonum Herardi, *ordinari poſſe* apud Britones Epiſcopum.

Yvo Carnotenſis Epiſt. 61. ſic pro jure ordinationis cum Hugone decertat. *Verùm*, inquit, *de eo quod conſecrationem Nivernenſis Epiſcopi Auguſtoduni facere diſpoſuiſtis : ſimpliciter dico Paternitati veſtræ, quia nec diſpoſitionem veſtram reprehendimus, quoniam reverentiæ veſtræ deferimus, nec tamen approbamus : quia nec ex autoritate, nec ex conſuetudine ordinem hunc conſecrationis habemus, neque in conſuetudinem ducere, ſine multâ conſideratione audemus. Timentes rei fieri ſponſionis quam Metropolitanæ ſedi fecimus . . . . . cùm ergo Metropolitana ſedes ad præſens ab hoc officio ſuſpenſa ſit, poſſemus nos pro ſede Metropolitanâ confratribus noſtris ſecundum conſuetudines noſtras, intra Diœceſim hoc Sacramentum conſecrationis implere. Confirmatâ per miniſterium veſtræ legationis prætaxatæ perſonæ electione . . . quod ſi aliquando contigit penuriâ Catholicorum Epiſcoporum, vel aliquâ aliâ neceſſitate cogente aliquem Epiſcopum à Comprovincialibus non fuiſſe conſecratum, non debent hæc exempla præjudicium facere legi communi, vel generali conſuetudini. Attendat ergo diſcretio veſtra, utrum hoc fieri liceat, & ſi liceat, utrum fieri expediat.* Idem Epiſt. 138. *Electionis*, inquit, *Fulconis vel alterius aſſenſum non dabimus, niſi quem aut Cleri plebiſque conſenſus elegerit, aut Metropolitani judicium cum conniventiâ Suffraganeorum habitâ legitimâ diſcuſſione probaverit.* Idem confirmatur ex Romanis Pontificibus, qui ordinandorum Epiſcoporum jus Metropolitanis conſervant : Stephanus VI. ut ſcribit Frodoardus lib. 4. Remenſis Hiſt. noluit populo & Clero Lingonenſi conſentire, ut Epiſcopum Theutboldum ordinaret: etiamſi jam electum, quia alium propriâ autoritate Lugdunenſis

Metropolitanus eis ordinarat Epiſcopum, ſed ſcripſit ad Lugdunenſem inconcuſſum cujuſque *Eccleſiæ privilegium* ſervare, volens ut Theutboldo manus imponeret. Promiſit ille, ſed promiſſis non ſtetit: Clerus verò & populus ſuum electum Romam miſerunt obnixè ſibi illum conſecrari petentes. Sed nec tunc Stephanus id agere acquievit, *volens ut Lugdunenſi Eccleſiæ conceſſum privilegium immutilatum conſiſteret.* Ideóque Epiſcopo Lugdunenſi iteratò reſcribens mandavit, ut quia concordi voto Clerus & populus Theutboldum elegerat, aut ipſum conſecraret, aut quid in eo reprehenſibile judicaret, reſcriberet; & cùm neutrum Lugdunenſis Antiſtes præſtitiſſet, Theutboldum *lamentabilibus Lingonenſium precibus inclinatus Lingonenſis Eccleſiæ Epiſcopum conſecravit.* Prudenter omninò & moderatè ſe geſſit hic Pontifex, nec enim Eccleſiæ Lingonenſi periclitanti defuit, nec Metropolitani jura violavit. Nam in ejuſmodi caſu cum Metropolitanus contra Canones & ſine plebis ac Cleri electione Epiſcopum ordinat, Patriarchæ potiſſimùm eſt Eccleſiæ afflictæ ſubvenire, & ipſam ab iniquo Metropolitani dominio vindicare, cum præſertim admonitus in eadem contumaciâ perſeverat.

Gregorius VII. ad Moguntinum Metropolitanum ſcribit lib. 3. Ep. 2. ut in locum Herimanni Bambergenſis, ſimoniæ convicti, & idcircò in Synodo depoſiti, alium Paſtorem Eccleſiæ Bambergenſi præficiat.

Ante hos Nicolaus primus in ſimili causâ idem judicium tulerat. In Ep. ad Hilduinum 65. cum enim iſte Cameracenſem Eccleſiam invaſiſſet; ad eum ſcribit ipſum non poſſe Epiſcopum conſecrari, cum Metropolitano Rhemorum Provinciæ, cui Cameracenſis Eccleſia ſubjecta erat, nullum debeat præjudicium irrogari: jubet ergo eum quantociùs abſcedere, ut poſſit Epiſcopus à plebe eligi & ab Archiepiſcopo Rhemorum conſecrari.

Joannes VIII. Ep. 243. Hieronymum Lauſanenſem pro Epiſcopo incunctanter agnoſcit, eò quòd ab Epiſcopis conſecratus fuerit proprio Archiepiſcopo causâ infirmitatis præbente conſenſum. Epiſt 314. Hincmarum hortatur, ut Laudunenſi Eccleſiæ idoneum præficiat Epiſcopum.

Idem cum Eccleſia Genevenſis eſſet Paſtore orbata, & Otetramus Viennenſis Epiſcopus nollet Optandum electum ordinare, ipſum ordinavit, *ſalvo deinceps ejuſdem loci privilegio antiquæ propriæ Metropolis.* Hæc habentur in Epiſtolâ Joannis 281. hunc Op-

tandum Oteramus, non modò non recepit, ſed & in carcerem conjici curavit, quapropter incuſatur & citatur ad Synodum à Joanne Ep. 292. addito mandato, ut Optandum emitteret è carcere, ni id faceret excommunicationem interminatus. His non motus Oteramus alium Epiſcopum Genevenſi Eccleſiæ præficit. quâ de causâ graviter incuſatur ab eodem Ep. 295.

Urbanus II. in Ep. ad Richerium Senonenſem Archiepiſcopum Yvonem ſe conſecraſſe ſcribit Epiſcopum Carnotenſem, eo quod ille ad quem ſcribit, electo à *Carnotenſibus Antiſtiti, cum ab eo conſecrationis gratiam petiviſſent, manum imponere recuſaſſet.* Pontifices illi inviti & neceſſitate cogente ordinationes Epiſcoporum facere ſe proteſtabantur, nec audebant illud jus ſibi ſine aliquâ peculiari causâ vindicare. Innumera alia referri poſſent exempla, ſed hæc abundè demonſtrant primam ac præcipuam Metropolitanorum poteſtatem in ordinatione Epiſcoporum Provinciæ conſiſtere.

Alterum ipſorum jus in facultate convocandi Concilii Provinciæ ſitum eſt. Cum enim Eccleſiaſticæ Provinciæ negotia in commune tractarentur, ita tamen ut ſine Epiſcopo Metropolitano nihil fieri poſſet: illius fuit locum & tempus Synodi indicere, & ad eam Epiſcopos Provinciæ convocare, quod minùs rectè ab alio fieri potuiſſet. Hoc ergo jus etiam ante Concilium Nicænum Metropolitanum ex conſuetudine habuiſſe veriſimillimum eſt.

At poſt Concilium Nicænum Antiochena Synodus c. 20. id apertè Metropolitano jus detulit. *Perficiatur*, inquit Synodus, *Metropolitano Provinciales Epiſcopos admonente ſecundam Synodum Idibus Octobris futuram . . . . . nec ullis liceat Synodos per ſe facere ſine iis quibus credita ſunt Metropoles.* Tunc ex eodem Concilio c. 16. *perfecta dicitur ea Synodus, cui unà quoque adeſt Metropolitanus.*

Quinetiam Canonibus ſancitum eſt, ne Epiſcopi à Metropolitano vocati venire recuſent; & pœnæ in contumaces latæ Can. Laod. 40. *Quod non oporteat Epiſcopos ad Synodum vocatos contemnere; ſed protinus ire & docere, vel diſcere ea quæ ad correctionem Eccleſiæ & cæterarum pertinent rerum: ſeipſum verò qui contempſerit, accuſavit; niſi fortè per ægritudinem ire non poſſit.* Idem ſtatuitur Canone 76. Codicis Eccleſiæ Africanæ & Canone 19. Concilii Chalcedonenſis, in quo Metropolitani judicio relinquitur, ut Synodi locum eligat. Eamdem diſciplinam Gallicani Epiſcopi in Conciliis ſuis ſanxerunt, Arelatenſi 2. c. 18. & 19. in quo præ-

terea cavetur, *ut is qui infirmitatis cauſâ adeſſe non potuerit, perſonam vice ſuâ ad Synodum dirigat.* Ac inſuper excommunicatione plectitur is, qui adeſſe neglexerit. Item c. 29. Conc. 1. Arauſ. Agathenſis Can. 35. Aurel. 5. c. 18. 1. Turonenſis 2. c. 1. anni 567. & Meldenſis anni 845. c. 2. &c.

Tertium Metropolitanorum jus conſiſtit in quadam inſpectione ſuper totam Provinciam, ſeu generali curâ, ut omnia ſecundum Canones, rectumque ordinem fiant, utque Provinciæ Epiſcopi officio ſuo fungantur. Quâ de causâ vetitum eſt Epiſcopis aliquid majoris momenti ſine Metropolitanorum autoritate & conſilio gerere, Canone Apoſtolorum 34. & Antiocheni Concilii 9. Hæc autem inſpectio ad varia extenditur.

Primò, Metropolitanus judex eſt Epiſcoporum ſuæ Provinciæ & diſſidiorum Eccleſiaſticorum, quæ ſunt adverſus ipſum Epiſcopum, non quidem ſolus, ſed ſimul cum Synodo Provinciæ id habes ex Conc. Chalcedonenſis c. 9. & 17. item ex Conc. Carth. 3. Can. 6. & 7. Tolet. 3. cap. 20. Aurel. 5. c. 17. Matiſconenſis 2. c. 9. Innumera certè ſunt exempla Epiſcoporum à Metropolitanis ſuis in Synodis Provincialibus ob varia delicta depoſitorum, quæ referre neceſſe non eſt.

Secundò, Metropolitanus pariter cum Synodo Judex eſt appellationum, quæ fiunt à ſententiâ Epiſcoporum. Hanc Synodo Provinciæ Metropolitanoque poteſtatem tribuit Concilium Nicænum c. 5. Antiochenum Canone 12. & 20. Sardicenſe Can. 17. Carthag. 2. Can. 8. quod etiam in jure novo ſervatum eſt.

Tertiò, Si propter negligentiam aut malitiam Epiſcopi ſui Eccleſia aliqua detrimentum patiatur, Metropolitani eſt, vel Epiſcopum ad officium compellere, vel laboranti Eccleſiæ ſuccurrere. Hinc Hilarus Papa Ep. 3. ad Aſcanium Metropolitanum ſcribit: *Tuæ ſollicitudinis eſt, frater chariſſime, omnia debitâ tibi autoritate tueri, & illicitis non modò non præbere aſſenſum, ſed etiam cuncta quæ contra regulam facta repereris, coërcere.* Atque hæc Metropolitani curæ ad bona etiam temporalia extenditur, ut intelligere eſt ex Can. 11. ſeptimæ Synodi quo ſtatuitur, *ut ſi Epiſcopi nolint in Eccleſiis ſuis œconomos conſtituere, ii conſtituantur à Metropolitano,* & in Concil. Tol. 3. c. 20. *Officium & poteſtatem eſſe,* aiunt, *Metropolitani, ſicut & exactiones indebitas ſuorum ſuffraganeorum compeſcere & moderari: Ita & Epiſcopum fraudatorem bonorum ſuæ Eccleſiæ corrigere.*

Quartò, ſine Metropolitani ſententiâ & approbatione non li-

cet Epiſcopo ab Eccleſiâ ſuâ diſcedere, hoc ſancitum eſt in Antiocheno Concilio Can. 11. & 13. & Sardicenſi c. 7. & 96. idque monet Gregorius lib. 7. Indict. 2. Ep. 8. & 61.

Quintò, Metropolitani eſt docere Provinciam, & ſi quis erraverit, eum erroris admonere, de hoc ejus officio lege S. Leonem Epiſt. 50. & 88. Hilarum Epiſt. 3. item Conciliorum Tolet. 11. c. 2. Arelat. 4. c. 3.

Uno verbo ut cœtera Metropolitanorum munia prætermittam, tenetur in Provinciâ quantum poteſt boni procurare, & totis viribus quidquid in eâ fit mali impedire, ſervatis tamen regulis, ſervato ordine, & intactâ Epiſcopi cujuſvis in ſuam Eccleſiam poteſtate, cui ſecundum Canones ejus adminiſtratio ita concredita eſt, ut nihil in eam directè poſſit Metropolitanus, ſive in iis quæ pertinent ad ordinationes Preſbyterorum & Diaconorum, ſive in iis quæ ſpeciale Eccleſiæ regimen ſpectant.

Præterea nihil ferè poteſt Metropolitanus ſine conſenſu & conſilio Comprovincialium Epiſcoporum, niſi fortè in iis, quæ admonitionis tantùm ſunt, aut exhortationis, vel certè in iis quæ moram nullam patiuntur, quo in caſu debet Metropolitanus prudenter & ſecundum Eccleſiaſticas regulas id præſtare, quod differri non poteſt, ita tamen ut fiduciario tantùm decreto hæc ſtatuat; quod non aliter ratum ſit, quam ſi Epiſcoporum totius Provinciæ conſenſus acceſſerit.

§. XIII.

De Privilegiis Exarchorum ſeu Patriarcharum.

PAtriarchæ non ſecùs ac Metropolitani jura & privilegia duplicis ſunt generis, honoris ſcilicet & poteſtatis. De honoris primatu nihil dicemus: ex dictis enim conſtat Patriarchas & Exarchos cœteros Epiſcopos honoris prærogativâ plerumque præceſſiſſe, ſi Hieroſolymitanum & Conſtantinopolitanum Epiſcopos excipias, quibus ante acceptam Patriarchicam Juriſdictionem conceſſum eſt, ut nonnullos Patriarchas honore ſuperarent.

Poteſtas & Juriſdictio ad ordinationes Metropolitanorum extenditur, Synodi Diœceſeon convocandæ facultatem, & aliquam ſuper Diœceſim univerſam inſpectionem.

Quod ſpectat ad primum Patriarcharum jus, nec antiquiſſi-

mum illud eſt, nec ubique obſervatum. Olim enim Metropolitani ab Epiſcopis Comprovincialibus ordinabantur. Sed quia poſt mortem Metropolitani inter Epiſcopos Comprovinciales nullus occurrebat majoris autoritatis, à quo poſſent diſſidia quæ inter Epiſcopos Provinciæ naſci poterant componi, procedente tempore conſuetudo hæc invaluit, ut poſt electionem Metropolitani à Clero & populo, itemque confirmationem ejus ab Epiſcopis Comprovincialibus, Patriarcha totius Diœceſeos adiretur, ut is Metropolitanum conſecraret ; & id juris ex conſuetudine habuerunt in ſingulis ſuis Diœceſibus Patriarchæ. Et quidem in Concilio Chalcedonenſi, quod Patriarcharum privilegia exactè noverat, Epiſcopo Conſtantinopolitano ſimul cum Patriarchatu iſtud juris conceſſum eſt. Idem de Antiocheno affirmat Innocentius Papa Ep. 18. ad Alexandrum Antiochenum, *Sicut Metropolitanos autoritate*, inquit, *ordinas ſingulari*. De Alexandrino & Romano res eſt extra dubium ; advertimus enim anteà illos non modò Metropolitanos, ſed & univerſos Patriarchatus ſui Epiſcopos ordinaſſe. Certùm quoque eſt jus ordinandi Metropolitanos intra Palæſtinas Hieroſolymitano Præſuli delatum eſſe act. 7. Concilii Chalcedonenſis, quibus evidenter oſtenditur procedente tempore Patriarchas jus habuiſſe ordinandorum per univerſam Diœceſim Metropolitanorum.

Ipſi autem Patriarchæ ordinari ſolebant ab Epiſcopis ex Diœceſi universâ, præcipuè verò ex eâ Provinciâ, cujus Metropolis erat Patriarchalis ſedes.

Romanum Epiſcopum ab Oſtienſi Epiſcopo vicino, non ab aliquo Metropolitano olim ordinari conſueviſſe teſtis eſt S. Auguſtinus in Breviculo collat. 3. c. 5. Ad ejus tamen ordinationem plurimos Italiæ Epiſcopos conveniſſe, patet ex ordinatione Cornelii, quem Cyprianus Epiſt. 57. Epiſcopum dicit eſſe factum *à pluri-mis Collegis*. E contra verò ordinatio Novatiani traducitur, eo quod à tribus tantùm Epiſcopis Italiæ ordinatus foret. Eum verò morem Romani Epiſcopi ordinandi diu viguiſſe docet nos libellus Cleri Romani, oblatus Honorio Imperatori anno 418. de Bonifacii electione, in quo hæc habentur : *Poſt abſceſſum S. Zozimi Papæ Eccleſiæ Catholicæ urbis Romæ, ut fieri mos volebat atque ipſa Religionis diſciplina, plures in unum convenimus Sacerdotes . . . . . . venerabilem virum Bonifacium invitum acclamationibus totius populi ac conſenſu meliorum aſſeruimus divinæ inſtitutionis ordine conſecratum. Nam ſub-ſcribentibus*

ſcribentibus plus minus ſeptuaginta Presbyteris aſtantibus novem diverſarum Provinciarum Epiſcopis, benedictionem competenti tempore conſtat fuiſſe celebratam. Ex parte verò Eulalii qui tum Romanum ambiebat Epiſcopatum, aderant etiam nonnulli Epiſcopi, ut conſtat ex Commonitorio Honorij ad Synodum, quæ ob controverſiam iſtam congregata fuerat, quo in Commonitorio jubet, ut hi Epiſcopi, quos utriuſque ordinationibus interfuiſſe conſtabat, judices minimè ſederent: ſed maximè gloriabatur Eulalius Oſtienſis Epiſcopi patrocinio, qui licet ſenex, æger ac propè moriens fuerat accitus, ut Eulalium ordinaret. Ex his & aliis ſimilibus exemplis conſtat olim mortuò Romano Pontifice quamplures Epiſcopos ex Vicariatu Romæ, ac præcipuè vicinos in urbem veniſſe, ut electum à Clero populoque Romano Antiſtitem ordinarent, manum ordinariò imponente Epiſcopo Oſtienſi.

Alexandrinus quoque Patriarcha ab Epiſcopis Diœceſeos ordinatus legitur, ſic Athanaſium à ſe ſecundùm vota Cleri & populi ordinatum eſſe Alexandriæ Epiſcopum, teſtes ſunt centum Patres ex Ægypto universâ, Alexandriæ congregati in Epiſtolâ ſuâ apud Athanaſium Apol. 2. pag. 565. editionis Commelianæ, & Arianos qui ejus ordinationem clanculùm à ſex aut ſeptem Epiſcopis factam eſſe criminabantur, mendacii arguunt. Julius item in Epiſtolâ ſuâ queritur, in locum Athanaſij Gregorium eſſe contra Canones conſtitutum Epiſcopum Alexandriæ, nec à plebe poſtulatum, nec ab Epiſcopis Ægypti ordinatum, ſed illuc miſſum ab extraneis Epiſcopis triginta manſionibus ab urbe Alexandriâ diſſitis. Mortuo Athanaſio ſucceſſit Petrus, in cujus ordinatione teſte Theodorito lib. 4. cap. 26. vicini Epiſcopi Alexandriam confluxerunt. Poſt multos annos Proterium præſentibus Epiſcopis Ægyptiis Epiſcopum eſſe ordinatum teſtatur Liberatus in Breviario cap. 15. Similiter Joannes Talaia ordinatus dicitur ab Epiſcopis, Clericis & Monachis Ægypti. Idem ſcriptor mentionem faciens ordinationis Theodoſii, qui Timotheo Alexandrino ſucceſſit, ſic deſcribit modum inthronizandi Archiepiſcopi Alexandrini c. 20. *Conſuetudo*, inquit, *eſt Alexandriæ illum qui defuncto ſuccedit, excubias ſuper defuncti corpus agere manumque dexteram ejus capiti imponere, ut videatur manibus ſuis accipere collo ſuo B. Marci Pallium, & ſic legitimè ſedere.* Quæ ſequuntur ordinationes Epiſcoporum Alexandrinorum, Pauli ſcilicet, Zoili & Apollinarii, extra ordinem factæ ſunt, ac proinde non poſſunt in exemplum trahi.

K

Antiochenæ Eccleſiæ Præſul ordinari ſolebat ab Epiſcopis orientis: ſic Domnus ab universâ Synodo Epiſcoporum orientis Antiochiæ congregatâ,ſublato Paulo Samoſateno,Epiſcopus eſt ordinatus, ut teſtes ſunt ipſi hujus Synodi Patres in Ep. ſuâ Encyclicâ apud Euſeb. lib. 7. c. 37. Euſtathius ad eamdem ſedem evectus fuerat communi Epiſcoporum omnium ſuffragio, teſte Theodorito lib. 1. c. 7. Euſtathio dejecto ſuffragia Epiſcoporum in Euſebium inclinabant,ſed Imperator ad ejus preces id vetuit juſſitque Epiſcopis, ut alium ordinarent, quod & fecerunt. Ad ordinandum Meletium Epiſcopos ex diverſis Provinciis vota ſua contuliſſe teſtis eſt Theodoritus lib. 2.c.31. Nullibi verò diſertiùs deſcribitur, quo pacto fieri conſueviſſet ordinatio Epiſcopi Antiocheni, quam in Epiſtolâ Concilij Conſtantinopolitani apud Theodoritum lib. 5. c. 9. *antiquiſſimæ verò veræque Apoſtolicæ Antiochenſium in Syriâ Eccleſiæ, in quâ venerandum Chriſtianorum nomen primùm innotuit, reverendiſſimum & Religioſiſſimum Flavianum, tum illius Provinciæ, tum Orientalis Diœceſis Epiſcopi in unum congregati communi ſuffragio Epiſcopum ordinarunt, universâ Eccleſiâ communi conſenſu & quaſi uno ore eum honorante.*

Ubi vides Antiochenum Præſulem non ſolùm ab Epiſcopis Provinciæ, ſed & ab aliis Epiſcopis, aliarum intra illius Diœceſim Provinciarum fuiſſe ordinatum, quâ in re elucet Patriarchalis ſedis dignitas. Nam Hieroſolymorum Epiſcopum, qui nondum erat Patriarcha, non à Diœceſeos ſed tantùm à Provinciæ Epiſcopis ordinatum fuiſſe ſtatim dicunt. *Hieroſolymitanæ autem*, inquiunt, *Eccleſiæ,quæ mater eſt omnium Eccleſiarum reverendiſſimum ac Religioſiſſimum Cyrillum Epiſcopum eſſe indicamus, qui Canonicè ab Epiſcopis Provinciæ olim fuit ordinatus.* Porrò laudatam à Synodo ordinandi Patriarchæ Antiocheni formam approbat Simplicius Pontifex Romanus Ep. 14. ad Zenonem, in quâ laudat Imperatorem, quòd ſcripſiſſet, *ut deinceps ſecundùm ordinationem Patrum Orientali Synodo creatio Antiocheni Pontificis reſervetur.* Et poſteà commendat ejus eâ de re ſponſionem, quod poſthac in Antiochenâ *urbe, veteri ſervato more à Comprovincialibus ſuis Epiſcopus ordinetur.*

Bizantinæ Eccleſiæ Sacerdotem quamdiu Heracleenſi Metropolitæ ſubjectus fuit, ab eo & ab Epiſcopis ordinatum fuiſſe dubium nullum eſſe poteſt. Ubi verò Patriarchalem honorem iſta ſedes ambire cœpit, hujus Epiſcopus non ſolum à Provinciæ, ſed & à Diœceſeos Epiſcopis eſt conſtitutus: ita Nectarius à Synodo Con-

ſtantinopolitanâ ordinatus, & ante eum Gregorius Nazianzenus à Meletio totâque Synodo fuerat in Throno collocatus. Mortuo Nectario quamplures Epiſcopi ad ordinationem Joannis Chryſoſtomi Conſtantinopolim venerunt, à quibus ille eſt ordinatus invito Theophilo, qui cum primùm ordinationi ejus obſtitiſſet, tandem ei conſenſit. Vide Sozomenum lib. 8. c. 2. Cœteros autem deinceps Epiſcopos Conſtantinopolitanos, ab Epiſcopis Provinciæ ac Diœceſeos ordinatos eſſe vix ullum poteſt eſſe dubium. Hæc enim erat generalis regula, quam Concilii Conſtantinopolitani tertii Patres veluti communem & ubique in oriente obſervatam tradunt, ut ex *ſingulis Provinciis Epiſcopi illius Provinciæ & ſi illis placeret unà cum ipſis finitimi, proüt utile judicarent, ordinationes faciant*. Hæc autem clauſula *unà cum eis finitimi*, locum ſemper habuit in magnis illis ſedibus, quæ non ſolùm Provinciæ, ſed etiam Diœceſeos erant capita. Conveniens etenim erat, ut quoniam in univerſam Diœceſim aliquam habebant autoritatem, ab univerſis ejus Epiſcopis aut ſaltem ex eorum conſenſu ordinarentur. Hac de causâ Epiſcopi Epheſini ab Aſianis omnibus ordinabantur, ut jam obſervavimus, ubi de actione ſeptimâ Chalcedonenſis mentionem fecimus, in quâ tantoperè laborarunt Aſiani, ut jus iſtud ſibi conſervaretur, quia ſcilicet hoc ſublato Epheſinus Epiſcopus amittebat Patriarchatum ſuum, ac tùm ipſe, tùm cœteri Aſiani ſubjiciebantur Conſtantinopolitano Patriarchæ.

In cœteris verò totius orbis Provinciis, ubi nulli erant Patriarchæ, Metropolitani vulgò ordinabantur ab Epiſcopis Provinciæ rarò adjunctis finitimis. Inde in Concilio Epheſino Epiſcopi Cyprii obtinuêre, ut ſecundum antiquum morem illorum Metropolitanus αὐτοκέφαλος ab Inſulæ Epiſcopis inconſulto Antiocheno ordinaretur.

In Italia Mediolanenſis Antiſtes totius Vicariatus Italiæ Exarchus à Synodo Epiſcoporum Italiæ ordinabatur, ut conſtat ex ordinatione Ambroſii apud Theodorit. hiſt. lib. 4. c. 7. at temporis progreſſu Romani Pontifices ad Epiſcopi Mediolanenſis ordinationem conſenſum ſuum requiri voluerunt, ut conſtat ex Greg. lib. 2. Ep. 31.

In Africâ verò Carthaginenſis Epiſcopus totius Diœceſeos Primas ordinabatur ab Epiſcopis vicinis, ut conſtat ex Auguſtino in Breviculo collationis diei tertiæ c. 5. ubi objicientibus Donatiſtis, quod non fuiſſet princeps à principe hoc eſt Primas Provinciæ Car-

thaginenſis à Primate Numidiæ, ordinatus, reſpondet Eccleſiaſticam conſuetudinem eſſe, *ut non Numidiæ, ſed propinquiores Epiſcopi Eccleſiæ Carthaginenſis Epiſcopum ordinent.*

In Hiſpaniâ, Galliâ, cæteriſque Provinciis nulli propriè dicti Patriarchæ erant, atque idcircò in iis ordinationes Metropolitanorum fiebant ab Epiſcopis Provinciæ. De Hiſpaniâ conſtat ex Concilii 4. Toletani Canone 10. & Tarraconenſis Can. 5. prioris hoc eſt decretum, *Epiſcopus Comprovincialis ordinandus eſt, ubi Metropolitanus elegerit: Metropolitanus autem nonniſi in civitate Metropoli, Comprovincialibus ibidem convenientibus.*

De Galliâ idem demonſtratur ex Concilio Arelatenſi primo Can. 20. in quo generatim ſtatuitur, ut quilibet Epiſcopus à ſeptem Epiſcopis ordinetur. In Synodo Aurelianenſi ſecundâ Can. 7. *antiqua hæc renovatur formula inſtitutionis, quam per incuriam videbant amiſſam*, verba ſunt Synodi, *ut ſcilicet Metropolitanus ordinetur à Comprovincialibus in unum congregatis.* At ſequens Concilium ibidem anno 538. convocatum Can. 3. novam conſuetudinem renovavit, *ut Metropolitani à Metropolitanis, omnibus, ſi fieri poteſt, Comprovincialibus præſentibus ordinentur.*

Poſthæc tempora Yvo cum Lugdunenſi Præſule Pontificis ordinationes ſibi vindicante pro Comprovincialium jure fortiter decertavit: cum enim ille exigeret, ut Senonenſis Epiſcopus electus profeſſionem canonicam ſibi faceret, obſtitit hic, idque Canonibus contrarium eſſe aſſeruit. *Cum ergo*, inquit Ep. 60. *tam iſta quàm alia generalia inſtituta tam abſolutè, conſecrationem Metropolitanorum contineant, miramur cur privatis legibus & novis traditionibus, veteres traditiones & conſuetudines removeri contenditis, præcipiendo ut Senonenſis electus ante conſecrationem ſuam vobis præſentetur.* Uno verbo hæc fuit vetus Eccleſiæ forma teſte Gelaſio Papâ Ep. ad Natalem, *ut obeuntes Epiſcopos, in eadem regione Metropolitanus ſuus debeat ordinare, eumdemque ipſum Metropolitanum, ſi humanâ morte tranſierit, Comprovinciales Epiſcopi ſtudeant ordinare.* Quod etiam novo jure non omninò ſublatum videtur, ut conſtat ex reſponſo Lucii III. de tempore ord. *ſi Archiepiſcopus*, inquit, *fuerit ordinandus, omnes Epiſcopi ejuſdem Provinciæ ad ſedem Metropolitanam conveniant, ut ab omnibus ordinetur: reliqui verò Comprovinciales Epiſcopi, ſi neceſſe fuerit, cæteris conſentientibus à tribus juſſu Archiepiſcopi poterunt ordinari.*

Ex dictis abundè, ut puto, demonſtratum eſt Romanum Pontificem, nec Epiſcopos, nec Metropolitanos extra Vicariatus Romæ

limites inſtituiſſe tantum abeſt, ut ejus juris fuerit omnes orbis Patriarchas & cunctos Occidentis Metropolitanos ordinare. Hoc verò cum diffiteri non poſſint, qui putant divinum Romani Pontificis privilegium eſſe ubique Epiſcopos aut ſaltem Metropolitanos ordinare, eò recurrunt, ut dicant eum orientis Patriarchas, & occidentis Epiſcopos non ordinaſſe, defectu voluntatis, non autem defectu poteſtatis: quia ſcilicet uti nolebant jure quod ſibi competebat. Quaſi verò Romani Pontifices ita dignitatis ſuæ fuiſſent immemores, ut eximium jus ſuum ab Epiſcopis per multa ſæcula invadi & diſertis decretis impugnari paſſi forent. Deinde unde cognoſci poſſunt Romani Pontificis jura niſi, ex Canonibus, aut ex uſu & conſuetudine, ſed ex neutro capite jus ordinationum in toto Occidente Pontifici Romano delatum eſt: ergo ſine fundamento aſſeritur illud olim ipſi competiiſſe.

Nihil habent adverſarii, quod opponant, præter nonnulla Pontificum Romanorum dicta, quæ perperàm illuc trahunt. Sic verbi gratiâ jus illud Pontificem Romanum in Illyrico habuiſſe probant ex Epiſtolis Pontificum, in quibus Vicariatum ſuum conferunt Theſſalonicenſi Epiſcopo, ad quem idcircò pertinere ſcribunt Metropolitanorum omnium hujus tractus ordinationem. Huic objectioni quæ ſit adhibenda reſponſio, patet ex dictis. Obſervavimus enim Romanos Pontifices conatos eſſe Illyricum Patriarchatui ſuo addere & Vicario ſuo eodem ferè modo hanc regionem ſubjicere quo ſibi ſubjectæ erant Provinciæ ſuburbicariæ. Quare non mirum ſi Metropolitanos ibi non ſine autoritate ſuâ ordinari voluerint, cum Illyricum occidentale poſt mortem Conſtantii ad Diœceſim ſuam pertinere exiſtimarent, illudque ſit Patriarchæ privilegium.

In Galliâ idem jus Romano Epiſcopo competiiſſe probare conantur ex Epiſtolâ 66. Cypriani de Marciano, in quâ ſcribit ad Stephanum, *ut dirigat litteras ad plebem Arelatæ conſiſtentem, quibus abſtento Marciano, alius in locum ejus ſubſtituatur.*

Verùm ex eâ contrarium planè evincitur: ſic enim ſe res habet. Marcianus Arelatenſis Epiſcopus Novatiano ſe conjunxerat, & à Catholicæ Eccleſiæ unitate ac pace diſceſſerat. Fauſtinus Lugdunenſis eâ de re certiores fecerat Cyprianum & Stephanum, datis ad utrumque litteris. Cyprianus Stephanum fortè dubium litteris ſuis hortatur, ut dentur ab ipſo litteræ ad Epiſcopos in Galliâ conſtitutos, & ad plebem Arelate conſiſtentem, quibus abſtento Marciano alius in ejus locum ſubſtituatur Epiſcopus electus ſcili-

cet à plebe Arelatenſi & conſecratus ab Epiſcopis Galliæ : has autem litteras ab ipſo in Gallias mitti exoptat,non quod ille jus in eas Patriarchicum obtineret, *Sed quia idcirco copioſum*, inquit, *corpus eſt ſacerdotum concordiæ mutuæ glutino atque unitatis vinculo copulatum, ut ſi quis ex eorum collegio hæreſim facere, & gregem Chriſti lacerare & vaſtare tentaverit, ſubveniant cæteri, & quaſi Paſtores utiles & miſericordes, oves Dominicas in gregem colligant..... quia etſi Paſtores multi ſint, unum tamen gregem paſcunt, & oves univerſas, quas Chriſtus ſanguine ſuo & paſſione quæſivit, fovere debent.*

Annon apertè ſignificat his verbis Cyprianus ſe Stephanum ad id hortari, quod quilibet alius Epiſcopus præſtare potuiſſet ? Hujus rei inſigne nobis exemplum ſuppeditat ſequens ejus Epiſtola ad Hiſpanos ſcripta de Baſilide & Martiale, in quâ id erga Hiſpaniam facit, quod Stephanum erga Gallias præſtare fuerat hortatus: Baſilidem quippe & Martialem libellorum idololatriæ reos expelli jubet, Sabinumque in Baſilidis locum legitimè ordinatum remanere : quamvis ille Romam pergens Stephanum fefelliſſet, *ut exambiret reponi ſe in Epiſcopatum, de quo fuerat depoſitus.*

Itaque Cyprianus non modò nullam agnoſcit in Romano Pontifice ordinandorum Epiſcoporum in Hiſpaniâ poteſtatem, verumetiam ejus judicium de reſtitutione alicujus Epiſcopi jam ordinati improbat, & Hiſpanos litteris ſuis hortatur, ut ei minimè pareant.

Alio deinde teſtimonio conantur oſtendere ordinatos fuiſſe à Pontifice Romano in Galliâ Metropolitanos, quod non minus leve eſt : Zozimus, inquiunt, dedit Arelatenſi Epiſcopo jus ordinandi Epiſcopos in Galliis ; verùm Zozimus non tribuit hanc Arelatenſi Epiſcopo poteſtatem : ſed quia ipſum Viennenſis & Narbonenſis Provinciæ Metropolitanum eſſe putabat, ſtatuit ut in ordinandis Epiſcopis teneat autoritatem. Perabſurdum autem eſt inde inferre jus ordinandorum Metropolitanorum in Galliâ ad Pontificem Romanum pertinere.

Cœterum tantùm abeſt, ut Romanus Pontifex ordinationes Epiſcoporum aut Metropolitanorum in Galliâ ſui juris eſſe exiſtimarit, ut S. Leo Epiſt. 89. ad Epiſcopos Viennenſes Hilarium reprehendat, quòd non modò ordinationes Eccleſiarum Galliæ ſibi vindicaret, ſed etiam mentiretur id juris Romano Pontifici competere. *Non enim*, inquit, *nobis ordinationes Provinciarum veſtrarum defendimus, quod poteſt forſan Hilarius pro ſuo more mentiri : ſed*

vobis per veſtram ſollicitudinem vindicamus. Quid clariùs aut apertiùs deſiderari poteſt? Pontifex Romanus diſertè pronuntiat ſe ſibi ordinationes Eccleſiarum in Galliis minimè vindicare, annon perfrictæ frontis eos eſſe oportet, qui invitis & reclamantibns Pontificibus iſtud juris, ipſos tunc temporis obtinuiſſe, confidenter affirmant? Non me latet Quenellium per ordinationes Eccleſiarum hîc non intelligere ordinationes Epiſcoporum, ſed Eccleſiarum adminiſtrationem, & ſollicitudinem quæ Metropolitano aut Primati competit. Verùm etiamſi hæc expoſitio vera foret (quæ tamen parùm veriſimilis videtur,) ſubſiſteret tamen argumenti noſtri vis; nam ſi Romanus Epiſcopus non habet ſollicitudinem Eccleſiarum Galliæ, multo minùs habebit ordinationem Epiſcoporum & Metropolitanorum, in quo præcipua adminiſtratio ſeu ſollicitudo & ordinatio Eccleſiarum ſita eſt.

De Hiſpaniâ perſpicuum eſſe volunt jus ordinationum in Diœceſi Hiſpanienſi Epiſcopum Romanum habuiſſe ex inſtitutione Primatuum, ut conſtat ex Epiſt. 1. Simplicii. 26. Hormiſdæ, & ex Concil. Tol. 12. anni 681. c. 6. Verùm ex iſtis potius perſpicuum eſt Epiſcopum Romanum jus iſtud in Hiſpaniâ non habuiſſe. Simplicius & Hormiſdas Vicarios ſuos faciunt duos Epiſcopos Hiſpaniæ, hic Silvanum, ille Zenonem; ſed ne verbum quidem habent de ordinatione Metropolitanorum. Concilium verò Toletanum Canone 6. concedit Toletano Pontifici hoc privilegium, *ut electos à Rege Epiſcopos probet, & omnibus Eccleſiis præficiat, eâ tamen lege, ut is infra trium menſium ſpatium Metropolitani præſentiam viſurus accedat.* Hoc autem quid faciat ad jus Romani Pontificis aſſerendum aſſequi ego prorſus nequeo.

Demùm de Africâ Epiſcopum Carthaginenſem totius Africæ Primatem ab Epiſcopo Romano conſtitutum eſſe ex omni retrò memoriâ confidenter aſſerunt. Unde concludunt eum Metropolitanos ordinaſſe autoritate ſibi à Romano Pontifice commiſſâ. Verùm qui ita ratiocinantur, morem Africanæ Eccleſiæ ignorant. Nam Epiſcopus Carthaginenſis non à Romano Pontifice, ſed à vicinis ordinabatur Epiſcopis, idque ex omni retrò memoriâ. Metropolitani verò Eccleſiaſtici ad illum gradum perveniebant ex ſolâ antiquitate. Metropoleon verò civilium Epiſcopi nullo præ cœteris jure fruebantur.

Itaque cum tam leves afferantur rationes ad oſtendendum Romanum Pontificem jus ordinandi Metropolitanos in toto Occiden-

te habuiſſe, firmum manere debet & inconcuſſum, Metropolitanorum ordinandorum in Africâ, Galliâ, Hiſpaniâ cœteriſque occidentis Provinciis extra Patriarchatus Romani limites à nobis aſſignatos ſitis, poteſtatem, penes Comprovinciales Epiſcopos, non penes Romanum Pontificem fuiſſe; qui jure iſto antiquitùs fruebatur tantùm in Provinciis ſuburbicariis, ubi omnes Epiſcopos ordinabat, & in Illyrico, ubi Metropolitanos à ſuo Vicario Theſſalonicenſi Epiſcopo ambiebat ordinari.

Eodem, ut obſervavimus, jure fruebantur Patriarchæ orientis, Alexandrinus, Antiochenus, Conſtantinopolitanus, Hieroſolymitanus, ſed in ſuis tantùm Diœceſibus, non extra Patriarchatus ſui limites, ubi Metropolitæ juxta antiquiſſimam formam ab Epiſcopis Provinciæ, adjunctis ſi placuiſſet finitimis, conſtituebantur. Atque hæc de primo Patriarcharum jure, quod ad ordinationes ſpectat.

De poſterioribus, Concilii ſcilicet convocandi poteſtate & ſuper totam Diœceſim inſpectione, vix ulla poteſt eſſe difficultas. Nam ſtatim atque recurſus datus eſt à Synodo Provinciæ ad Synodum Diœceſeos, ut in Concilio Chalcedonenſi Canone 9. ſancitum eſt, haud dubium quin Patriarchæ jus habuerint Epiſcopos ad Concilium invitandi. Cœtera verò jura inſpectionis eadem ſunt proportione ſervatâ Patriarchæ ſuper Diœceſim, ac Metropolitani ſuper Provinciam.

Nullus autem Patriarcha majorem habuit in ſuâ Diœceſi poteſtatem quàm Alexandrinus. Nam præter omnium Epiſcoporum ordinationes adeò ab ipſo pendebant cœteri Epiſcopi, ut nihil ſine ipſo majoris momenti facere auderent. Hinc in Concilio Chalcedonenſi act. 4. Ægypti Epiſcopi adeò enixè obteſtantur Patres Concilii, ne ad ſubſcriptionem fidei ſine Archiepiſcopo adigantur, quia extra ſententiam & juſſum ejus nihil ejuſmodi facere poterant.

§. ultimus.

§. ultimus.

Sextus Canon Concilii Nicæni exponitur, & Provinciarum ſuburbicariarum limites inquiruntur.

QUoniam ad præſens inſtitutum imprimis ſpectat ſextus Canon Concilii Nicæni, quo quarumdam Eccleſiarum ſupra cæteras jura & privilegia firmantur: ideò nos antequam huic diſſertationi finem imponamus, genuinum ejus ſenſum, qui multis diſputationibus involutus eſt, inveſtigabimus. Ac primùm exſcripturi ſumus Canonem ex verſione Dionyſii Exigui, quæ omnium videtur optima. *Antiqua conſuetudo ſervetur per Ægyptum, Libyam & Pentapolim, ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem; quia & urbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt. Similiter autem & apud Antiochiam cæteraſque Provincias, ſuis privilegia ſerventur Eccleſiis. Illud autem generaliter clarum eſt, quòd ſi quis præter Metropolitani ſententiam fuerit factus Epiſcopus, hunc magna Synodus definivit Epiſcopum eſſe non oportere.*

Prima circa hujus Canonis ſenſum quæſtio eſt, utrum jura illa ſeu privilegia Romanæ, Alexandrinæ, & cæterarum Eccleſiarum, de quibus loquitur Concilium, Patriarchalia ſint, an Metropolitica. Poſteriùs iſtud in diſſertatione eâ de re confectâ probare ſtuduit Launoïus Pariſienſis Theologus. Sed hanc diſſertationem refutare conatus eſt Valeſius, in aliâ diſſertatione quam ad calcem Socratis & Sozomeni inſeruit, contendens de jure Patriarchico hîc agi. Nos utriuſque opinionis fundamenta referemus, prætermiſſis illis quæ ad quæſtionem iſtam ſolvendam non pertinent; quid in utraque opinione vitii videatur, docebimus; ac demum noſtram expoſitionem apertam, ut puto, ac planam ſubjiciemus.

Launoius cenſet hunc Canonem editum eſſe occaſione ſchiſmatis Melitij, quod ille per ſingulas Provincias Epiſcopos, Preſbyteros & Diaconos conſtituere auſus fuerit: cùm anteà conſuetudo eſſet, ut ab Epiſcopo Alexandrino ordinarentur. Vult igitur hoc Canone antiquum illud ordinationis per totam Ægyptum, Libyam, & Pentapolim, jus Alexandrino Epiſcopo vindicari. Ita ut ille Canon ſit veluti exceptio quarti, in quo ſtatuitur, *ut confirmatio eorum quæ in Provinciâ geruntur, Metropolitano tribuatur Epiſcopo.*

L

Itaque Canonis hujus ex Launoio hic ſenſus eſt, etiamſi in pleriſque Eccleſiis ordinatio Epiſcoporum cenſeatur eſſe legitima, cum à tribus Epiſcopis Provinciæ, conſentientibus cæteris ejuſdem Provinciæ, & confirmante Metropolitano facta eſt: attamen omnes & ſingulæ ordinationes in Ægypto, Libyâ, & Pentapoli, pertinebunt ad Alexandrinum Metropolitanum; ſicut ordinationes Provinciarum ſuburbicariarum ad Romanum; quia antiquus mos ita obtinuit: ſimiliter apud Antiochiam, cæteraſque Provincias, is Metropolitanus qui conſuevit antiquitùs Epiſcopos in Eccleſiis ordinare ſuo jure fruetur.

Hæc expoſitio duobus nititur fundamentis.

Primum eſt, Alexandrinum Præſulem jus ordinationis Epiſcoporum, & Preſbyterorum, & Miniſtrorum per Ægyptum & Pentapolim habuiſſe.

Alterum eſt, illam quæ inſtituitur inter Romanum & Alexandrinum Præſulem, comparationem, in iis quæ ad ordinationem Epiſcoporum, Preſbyterorum, & Diaconorum pertinent, inſtitui. Hæc duo probare conatur Launoïus, primum cap. 2. alterum cap. 4. diſſertationis ſuæ.

Illud igitur probat ex Athanaſio, qui ait in Opuſculo de ſententiâ Dionyſij Alexandrini, ad curam ejus ſuperioris Libyæ Eccleſias pertinuiſſe; & Sozomeno qui dicit Melitium ordinationes ad Alexandrinum pertinentes ſibi uſurpaſſe, cui jungit Epiphanium qui ait, ipſum Eleuteropoli, Baſæ ſeu potiùs Gaſæ, & Æliæ Epiſcopos conſtituiſſe.

Deinde ex eodem lib. 8. cap. 19. cum refert Nilammonem Peluſij ordinatum eſſe Epiſcopum à Theophilo, Socrates quoque Hermopoleos Epiſcopum Dioſcorum, ab eodem ordinatum eſſe ſcribit lib. 6. c. 7. Prætereà Syneſius teſtis eſt Epiſt. 67. & 105. Epiſcopum Alexandrinum Palæbiſcæ, Olbiatis, & Cyrenæ Pentapoleos urbibus Epiſcopos ordinaſſe, colligiturque ex Iſidoro Peluſiotâ lib. 2. Epiſt. 128. Cyrillum Alexandrinum Peluſij Epiſcopum ordinaſſe. Denique Moſchus ait Papam Alexandrinum Heliopolim, Leontopolim, & Babylonem Epiſcopos miſiſſe.

Alterum verò expoſitionis ſuæ fundamentum, nempe comparationem inter Alexandrinum Romanumque Patriarcham quoad jus ordinationis inſtitui probat tantùm Launoïus ex hypotheſi quam antehac fecerat, Melitium huic Canoni occaſioni fuiſſe ob ordinatos in Libyâ, Ægypto & Pentapoli Epiſcopos. Verùm id gratis

omninò ſupponitur, nec ullo argumento aut probatum eſt à Launoïo, aut probari poteſt. Quod autem primo loco aſſerit Alexandrinum Præſulem jus ordinationis Epiſcoporum, Preſbyterorum & Diaconorum per omnes Eccleſias Ægypti, Libyæ & Pentapoleos habuiſſe, & quidem refragante Metropolitano, necnon proprio Epiſcopo: de Preſbyteris & Diaconis falſum omninò videtur; de Epiſcopis verò qui ſunt extra ejus Provinciam ante annum 400. nullo argumento demonſtrari poteſt. Nam juxta illa Dionyſii Alexandrini ad ordinationes juſque Metropoliticum minimè pertinebat: ſed tantùm ad quamdam, ut ita loquar, ſuperinſpectionem, & ſuperintendentiam ſeu majorem autoritatem, quâ pollebat Alexandrinus Antiſtes ſuper Epiſcopos Libyæ & Pentapoleos, ad quos propterea legatos miſit, ut eos ab errore Sabellij revocaret.

Verum eſt quidem Melitium Epiſcopos & Preſbyteros non modò in iſtis Provinciis ordinaſſe, ſed etiam in aliis, nam Eleuteropolis, Gaza, & Ælia in Palæſtinâ ſunt, non in Ægypto, Libyâ aut Pentapoli; ſed ex hujus facto concludi non poteſt Alexandrinum jus ordinationis in his Provinciis habuiſſe, nec ullus id unquam dixit. Hinc videre eſt Melitium ſibi vindicaſſe non ſolùm ordinationes ad Alexandrinum Præſulem pertinentes: ſed pro more eorum qui novarum ſunt ſectarum autores, ubique factionis ſuæ Epiſcopos ordinare tentaſſe. Denique quod Socrates ait ordinatum eſſe Epiſcopum Hermopoleos, id nihil facit ad propoſitum, cum Hermopolis ſit Ægypti urbs, cujus Præſul Alexandrinus Metropolitanus erat.

Verumtamen negari non poteſt, quin poſt annum 400. nonnullos in Pentapoli Epiſcopos ordinarit Alexandrinus Præſul, ut conſtat ex relatis à Launoïo Syneſij, Iſidori & Moſchi teſtimoniis. Sed iſtud jus tempore Nicæni Concilii Alexandrino Epiſcopo competiiſſe non probatur, nec ex Concilii Canonibus colligi poteſt. Deinde etiamſi jus iſtud tunc temporis Epiſcopus Alexandrinus habuiſſet, inde concludi non poteſt de illo tantùm hîc Concilium loqui; non autem de jure Patriarchico.

Præterea quidvis tandem moliatur Launoïus, dicere minimè poteſt de jure Metropolitico hîc tantùm agi. Licet enim jus ordinandi Epiſcopos in ſuâ Provinciâ ſit Metropoliticum, jus tamen ordinandi Epiſcopos in alienâ Provinciâ pluſquam Metropoliticum eſt, imò pluſquam Patriarchicum. Quare cùm ultrò fateatur Launoïus hîc agi de iſto jure, fateri quoque debet Canonem non de ſim-

plici jure Metropolitico intelligendum eſſe : ut enim verbo dicam, Metropolitanus is dicitur qui uni Provinciæ præeſt, Patriarcha verò qui toti Diœceſi : ſed qui in tota Diœceſi Epiſcopos ordinat, non modò Provinciæ, ſed toti Diœceſi præeſt : ergo Patriarcha meritò dicitur. Itaque multum vereor, ne hæc tam acris diſceptatio mera ſit λογομαχία. Patriarchæ nomen tunc in uſu non fuiſſe fatentur omnes. Metropolitani nomen pro primo unius tantùm Provinciæ Epiſcopo, qui ejus curam gerit, acceptum tunc temporis certo certius eſt. Dum ergo Concilium Nicænum, quibuſdam Metropolibus in alias Metropoles & Provincias jura concedit, jura iſta propriè non ſunt Metropolitica, ſi tamen aliquis ea Metropolitica appellare pertinaciter velit, non multùm repugnabo, modò fateatur hæc eadem dici etiam poſſe Patriarchica, quamvis nomen Patriarchæ nondum eſſet in uſu.

Alterum opinionis Launoij caput eſt, comparationem inter Eccleſiam Alexandrinam & Romanam quoad jus ordinationis inſtitui. Hanc ex ipſomet Launoïo refellimus, nam ſi Romanus Epiſcopus, ut ipſe contendit, ordinabat tantùm Epiſcopos in Provinciis Metropoli ſuæ ſubjectis, non autem in Provinciis, quæ aliis Metropolitanis ſubjiciebantur, quid hoc, quæſo, ad Alexandrini Præſulis in Libyam & Pentapolim jura confirmanda faciebat? Nulla quippe difficultas erat, quin ordinatio Epiſcoporum Ægypti ad ipſum pertineret, vel ſi qua erat, hæc Canone 4. jam ſublata fuerat, quo Metropolitanorum in ordinationibus jus confirmabatur. Sed quæſtionem hanc fuiſſe vult Launoïus num in Pentapoli, & Libyâ, ideſt aliis Provinciis ordinationis jus haberet Alexandrinus : hoc autem Romani Pontificis exemplo non confirmatur, ſed potiùs infirmatur. Nam ſi Epiſcopus Romanus non alibi ordinat quam in Provinciis ſuburbicariis, quarum ille ſolus Metropolitanus eſt, cur Alexandrinus ordinabit in aliis Provinciis, quarum Metropolitanus non eſt? Quod autem hîc aſſerit Launoïus Romanum Epiſcopum Preſbyteros ex ſuâ Provinciâ inconſultis Epiſcopis ordinaſſe, id mihi & falſum videtur & omnibus Eccleſiaſticis regulis contrarium : ſed hoc nihil ad quæſtionem noſtram facit, quare nunc ad Valeſii expoſitionem accedimus.

Valeſius duo præcipuè ait hoc in Canone notanda eſſe; primum hîc agi de Patriarchis : alterum non de ſolâ ordinatione, ſed de omni jure Patriarchico agi.

Poſterius illud jam probavimus & poſtea exponemus. Alterum ip-

ſe probat ex Athanaſio, Innocentio, & Hieronymo. Athanaſio quidem, cùm ait ad curam Dionyſij Libyam pertinuiſſe. Innocentio, cùm ſcribit ad Alexandrum Antiochenum, eum Concilij Nicæni Canonibus, *Non ſuper unam Provinciam, ſed ſuper Diœceſim eſſe conſtitutum, ut Metropolitanos autoritate ordinet ſingulari & cæteros non ſine permiſſu & conſcientiâ ſuâ ſinat Epiſcopos procreari.* Denique Hieronymus ait in Epiſt. ad Pammachium à Concilio Nicæno ſtatutum fuiſſe, *ut totius Orientis Metropolis eſſet Antiochia.*

Poſteriorem verò hujus Canonis partem, *illud autem omnino, manifeſtum eſt, ut ſi quis præter Metropolitani ſententiam fuerit factus Epiſcopus, hunc magna Synodus definiat Epiſcopum eſſe non oportere:* de omnibus Epiſcopis intelligendam non eſſe putat Valeſius, ſed tantùm de Metropolitanis quorum ordinatio irrita decernitur, niſi ſit à Metropolitano Metropolitanorum, hoc eſt à Patriarchâ confirmata.

Ego autem in duobus à Valeſio diſſentio, quorum alterum eſt poſteriorem hujus Canonis partem de ſimplicibus Metropolitis intelligendam eſſe, ut ſit veluti exceptio præcedentis, quâ Canon 4. confirmatur, & ſenſus ſit propter privilegia quibuſdam ſedibus conceſſa non minui Metropolitanorum jura.

Alterum eſt priorem Canonis partem de jure quidem qui Metropolitano ſuperior ſit intelligendam, ſeu de jure Exarchatus Alexandriæ & Antiochiæ, quod olim Patriarchicum dicebatur: non autem de jure Patriarchico proüt nunc accipitur. Statim enim addit Concilium: *Similiter & in Antiochiâ & in aliis Provinciis ſua privilegia ac ſuæ dignitates ſerventur Eccleſiis.* Porro ſi de hoc poſteriori jure ageretur, nullæ aliæ commemorarentur Eccleſiæ, præter Romanam, Alexandrinam, & Antiochenam, cùm nullæ aliæ tum temporis fuerint, quibus id juris competeret. Quare ſenſus Canonis hic mihi videtur.

Antiqua conſuetudo obſervetur, ut Alexandrinus Epiſcopus in Eccleſias, quæ ſunt in Ægypto, Libyâ & Pentapoli, poteſtatem habeat, & curam illarum gerat, procuretque ut cuncta in illis ſecundùm Eccleſiæ leges fiant; quemadmodum Epiſcopus Romanus facit in Provinciis ſuburbicariis. Similiter & in Antiochiâ & in aliis Eccleſiis, quæ ſimilia privilegia habent, iis illa ſerventur. Sed quamvis hæc privilegia quibuſdam ſedibus reſerventur, non propterea tamen Metropolitani Epiſcopi jus auferri debet, ſed Epiſ-

coporum ordinationes ipſius ſemper erunt, nec Patriarchæ reſervabuntur. Inſtituitur verò inter Alexandrinum & Romanum Epiſcopum comparatio, non proüt uterque Epiſcopus aut Metropolitanus, aut proüt hic Epiſcoporum primus, ſed proüt ille caput eſt Diœceſeos Ægypti, Libyæ & Pentapoleos, hic verò Provinciarum ſuburbicariarum.

Hæc ratio Ruffinum impulit, ut earum mentionem faceret in ſuâ tranſlatione, quæ ſic ſe habet. *Et ut apud Alexandriam, & in urbe Româ vetuſta conſuetudo ſervetur, ut vel ille Ægypti, vel hic ſuburbicariarum Eccleſiarum ſollicitudinem gerat.* Antiquiſſimus Juſtelli Codex Canonem hunc eodem fermè modò exhibet. Titulus eſt *de Primatu Eccleſiæ Romanæ & aliarum civitatum Epiſcopis.* Dein ſequitur Canon, his verbis conceptus : *Antiqui moris eſt, ut urbis Romæ Epiſcopus habeat principatum, ut ſuburbicaria loca & omnem Provinciam ſuâ ſollicitudine gubernet, &c.* In eumdem ſenſum recidit Canon Arabicus 8. *Conſtitutum eſt, ut Epiſcopus Ægypti, id eſt Patriarcha Alexandrinus, præſideat & habeat poteſtatem totius Ægypti & omnium locorum, civitatum & oppidorum, quæ ſunt circum eam; quia ſic convenit, & quia ſimiliter Epiſcopus Romæ, id eſt ſucceſſor Petri, Apoſtoli poteſtatem habet omnium civitatum ac locorum, quæ ſunt circum eam : ac ſimiliter Epiſcopus Antiochiæ, id eſt, Patriarcha poteſtatem habeat Provinciæ illius totius, & in aliis item locis ſervari debet, quod in præterito conſtitutum eſt.*

Hæ Canonis hujus Paraphraſes minimè malæ mihi videntur. Nam licet iſtæ omnes interpretationes accuratæ non ſint, nec ad litteram verba Canonis reddant, ejus tamen ſenſum optimè exponunt, ut ex dictis conſtat.

Oſtendimus enim in Nicæno Canone 6. comparationem inſtitui Alexandrini Epiſcopi cum Romano quoad jus Exarchicum, ſeu ut olim loquebantur Patriarchicum, aliundè verò demonſtravimus jus iſtud Romani Pontificis extra Provincias Vicario urbis Romæ ſubditas, quas ſuburbicarias dicit Ruffinus, non extendi. Ex quibus inferri neceſſariò debet illos ſcopum attigiſſe, qui Canonem Nicænum exponentes jus Alexandrini Epiſcopi, in Ægyptum, Libyam, & Pentapolim, cum Romani Pontificis in Provincias ſuburbicarias jure compararunt. Præterquam quod Ruffini autoritas non levis debet eſſe ponderis, quippe qui eodem quo Nicænum Concilium celebratum eſt ſæculo, vixerit & ſcripſerit, quo tempore ex Eccleſiarum regimine colligi poterat quâ ratione à Nicæ-

nis Patribus illud diſpoſitum foret.

Reſtat nunc inquirendum, quæ fuerint Provinciæ & Eccleſiæ ſuburbicariæ, & quinam illarum limites. Hoc autem imprimis circa iſtam quæſtionem ſtatuendum videtur, & pro certo ſupponendum, Eccleſias ſuburbicarias Provinciis reſpondere ſuburbicariis. Quemadmodum enim Eccleſiæ Ægyptiæ, Aſianæ, Illyricianæ, Orientales, eæ ſunt Eccleſiæ quæ in iſtis Diœceſibus erant ſitæ: ita etiam Eccleſiæ ſuburbicariæ aliæ eſſe non poſſunt ab iis quæ Provinciis ſuburbicariis continebantur. Tota ergo quæſtio de Eccleſiarum ſuburbicariarum limitibus ex Provinciarum ſuburbicariarum limitibus pendet. Provinciæ autem ſuburbicariæ aliæ dici non poſſunt quam illæ quæ circa Romam adjacebant: quæ urbs dicitur ἀντονομαστικῶς. Docet id vel ipſum nomen, quod regiones ab urbe non longè poſitas ſignificat, tum etiam Imperatoriarum legum autoritas, in quibus Provinciæ ſuburbicariæ appellantur eæ, quæ circa Romam adjacebant. Et procul diſſitis ab urbe Regionibus, ut Africæ, Galliæ & Hiſpaniæ opponuntur, ut modò demonſtraturi ſumus, patetque vel ex unâ lege Codicis Theodoſiani, lib. 8. tit. 5. l. 34. ubi ſtatuitur, ut Decretum in gratiam Africæ Proconſularis latum, locum etiam habeat in Provinciis ſuburbicariis. Ferri igitur minimè poteſt illorum opinio, qui Provinciarum ſuburbicariarum nomine, vel univerſum Imperium, vel ſaltem Occidentem univerſum deſignari volunt.

Verùm quamvis controverſum eſſe non debeat, quin Provinciæ ſuburbicariæ haud procul ab urbe fuerint poſitæ, non mediocris tamen eſt difficultas in eorum aſſignandis exactè limitibus, variantque hîc peritiſſimorum in iſtis rebus virorum ſententiæ. Sunt enim nonnulli qui Provincias omnes ſuburbicarias intra centeſimum ab urbe milliare poſitas fuiſſe contendant, quâ in opinione fuerunt hoc ſæculo viri duo eruditione præſtantes, Gothofredus & Salmaſius. Ille in diſſertationibus anonymis de Provinciis ſuburbicariis quatuor tantùm Provincias ſeu regiones, ſi tamen ita dici poſſunt, ſuburbicarias dictas fuiſſe autumat Tuſciam ſuburbicariam, Picenum ſuburbicarium, Latium vetus, & Latium novum. Alter verò Latium non dividit in duas regiones, ſed quartam Provinciam addit Valeriam. Alij verò Provincias ſuburbicarias tam arctis limitibus haud concludunt: ſed eas omnes Provincias eſſe volunt, quæ Vicario urbis parebant; hac in opinione verſatur doctiſſimus Sirmondus, cujus ſententiam plerique eruditi ſecuti ſunt.

Probatur autem illa ex variis legibus, in quibus regionum ſuburbicariarum, ſeu urbicariarum nomine illæ omnes deſignantur, quæ Vicario urbis parebant; Sic in Codice Theodoſiano lib. 11. tit. 16. c. 9; his verbis deſignantur. *Non enim per Italiam tantùm, ſed etiam per urbicarias regiones, & Siciliam, patrimonialium & Emphyteuticorum fundorum vires ſervandas eſſe perſpeximus.* Ubi urbicariæ regiones ſumuntur pro illâ Italiæ parte, quæ Vicariatu Italiæ non comprehenditur. Nam Italiæ nomine hîc non intelligitur univerſa Italia, ſed Vicariatus Italiæ, prout diſtinguitur à Vicariatu Urbis Romæ. In eodem Codice lib. 9. tit. 30. c. 3. Valentinianus ait, à ſe vetitum fuiſſe, ne apud urbicarias regiones equis uti liceret. Lex autem quâ id vetitum fuerat, extat c. 1. ejuſdem tituli, in eâque nominantur Picenum, Flaminia, necnon etiam Apulia, Calabria, Brittij, & Lucania, atque Samnium. Eæ igitur ſunt quæ in poſteriori lege urbicariæ dicuntur, ſi Flaminiam excipias, quæ Italica erat. Ejuſdem Codicis lib. 11. tit. 10. Gratianus ad Probum Præfectum ſcribit, ut legem de privilegiis per obreptionem impetratis confirmet, *per omnem Italiam, tum etiam per urbicarias, Africanaſque regiones, ac per omne Illyricum.* Ecce quatuor Diœceſes, quæ Præfecto Prætorij Italiæ tum temporis parebant, Vicariatus Italiæ, Vicariatus Romæ, Africa Occidentalis, & Illyricum; ex iis autem quatuor, Vicariatus Romæ integer Provinciarum ſuburbicariarum nomine comprehenditur. Sigillatim verò Vicariatus hujus Provinciæ enumerantur in eodem Codice lib. 11. tit. 28. c. 7. *Campaniæ, Tuſciæ, Piceno, Samnio, Apuliæ, Calabriæ, Brittiis & Lucaniæ.... in omni præſtationis modo, quem antiqua ſolemnitas detinebat, quatuor partes jubemus auferri.* Hæ autem omnes Provinciæ hîc enumeratæ urbicariæ diſertè dicuntur ejuſdem tituli cap. 14. ubi de lege iſtâ hæc habentur. *Quod de annonariis functionibus per urbicarias Regiones Clementia noſtra conceſſit.* Prætermittuntur autem in ſuperiori enumeratione quatuor Vicariatus Romæ Provinciæ: Valeria ſcilicet, quia cum Samnio confunditur, & tres inſulæ quia ſuos habebant peculiares magiſtratus, per quos vectigalia exigebantur.

Denique regiones ſuburbicarias nec univerſo Imperio Romano aut ſaltem Occidenti reſpondere, nec intra centeſimum ab urbe milliare coërceri: ſed Vicariatus Romæ Provincias eſſe evidentiſſimè demonſtratur ex alio Valentiniani, Valentis, & Gratiani reſcripto ad Ampetium, quo concedunt Urſicino, qui priùs in Gallias fuerat

fuerat relegatus abſcedendi copiam, eâ tamen lege, *ne ad urbem Romam vel certè ſuburbicarias regiones pedem inferat.* Idque ſe facere dicunt in ejus gratiam *naturæ ſuæ manſuetudine levigatos.* Porrò ſi regiones ſuburbicariæ vel univerſo Imperio Romano, vel ſaltem Occidenti reſponderent, quid eſſet ineptius quàm homini cuidam, velut inſignem gratiam concedere, ut Galliâ excedat, eâ tamen lege, ne pedem in univerſum Imperium Romanum, aut ſaltem in Occidentem inferat. Ejuſmodi profectò gratia ſummi ſupplicij loco habenda eſſet. Oſtendendum jam ſupereſt Provincias illas à quibus excluditur Urſicinus, eas eſſe, quæ Vicario urbis Romæ parebant. Hoc autem idem Imperator non obſcurè indicat, cùm ad Maximinum urbis Vicarium ſcribit, ut ſingularum quibus præerat urbium civibus notum faciat, ne Urſicinum ejuſque ſocios per vetitas regiones iter facere patiantur. Itaque Provinciæ illæ ſuburbicariæ, ad quas accedere Urſicino permiſſum non erat, erant illæ omnes quibus urbis Romæ Vicarius præerat. Hæ ſunt autem, ut ex notitiâ Imperii conſtat, Campania, Tuſcia, Umbria, Picenum ſuburbicarium, Sicilia, Apulia, Calabria, Brutij, Lucania, Samnium, Corſica, Valeria, quæ aliquando cum Samnio confunditur. Hæ ſunt rationes ſeu conjecturæ, quibus probatur, Provincias ſuburbicarias eas ſolùm eſſe, quæ Vicario urbis Romæ ſubjectæ erant.

Nunc ad eos me converto, qui Eccleſias ſuburbicarias nimis anguſtis limitibus concludunt, aſſerentes illas eo tractu contineri qui Præfecto urbis parebat, & ultra centeſimum ab urbe milliare non protendebantur. Fundamentum hujus opinionis eſt, quod in Codice Theodoſiano lib. 12. tit. 6. l. 1. *de calcis coctoribus.* Conſtantinus Imperator jubeat ex quatuor regionibus, trecentos boves ad vehendam calcem ſubminiſtrari. Lex iſta inſcripta eſt Præfecto urbis, unde concludunt illam propriè accipiendam de iis regionibus quæ ipſius ditioni ſubjectæ erant. Illa autem ultrà centeſimum ab urbe milliare non extendebatur, ut conſtat ex Ulpiano *lib.* 1. § 4. *de officiis Præfecti urbis*, & apud aut. collat. lege Moſ. *tit.* 1. *ff. de plagiariis*, lib. 2. Cod. Theodoſ. *de integri reſtitutione*, & l. 62. de hæreticis, necnon ex Caſſiodoro & Mecenate apud Dionem lib. 52. Unde concludunt Provincias, quæ ab ejus nomine *urbicariæ*, vel *ſuburbicariæ* dicebantur, eò quòd ipſi ſubjectæ eſſent intra centeſimum ab urbe milliare, concluſas fuiſſe. Hinc volunt eas non ſolùm ab Africâ & Illyrico, ſed & à Siciliâ & re-

M

gionibus, quas vocant *annonarias*, diſtinctas fuiſſe, idque probare conantur ex multis legibus, ut ex lege Cod. Theodoſ. *Si per obreptionem*, quæ ſic habet: *igitur ſinceritas tua per omnem Italiam, tùm per urbicarias Africanaſque regiones ac per omne Illyricum prælatâ hujus oraculi autoritate firmabit.* Siciliam item ab urbicariis regionibus ſejungi putant lege 9. *de extraordinariis muneribus.* Ubi hæc habentur: *Non enim per Italiam tantùm; ſed etiam per urbicarias regiones & Siciliam, patrimonialium & emphyteuticorum fundorum vires ſervandas eſſe cognovimus.* Porrò hìc Italiæ nomine putant deſignari omnem Italiæ tractum ultrà centeſimum ab urbe lapidem, idque probare contendunt ex his verbis legis 2. Cod. Theodoſ. *De integri reſtitutione. Placuit poſt completum vigeſimum quintum annum ad interpretandam conteſtationem, in urbe Româ, uſque ad anni trigeſimi extremum diem ſpatia prorogari, intra centeſimum urbis Romæ milliarium, per omnem verò Italiam uſque ad anni vigeſimi noni finem.* Denique, inquiunt, diſtinguntur ſuburbicariæ regiones ab annonariis, cum Picenum aliud ſit ſuburbicarium, aliud annonarium; & ita Tuſcia alia ſuburbicaria, alia annonaria: ergo quæ annonariæ erant Provinciæ, ſuburbicariæ non erant. Huc omnia fermè revocantur Salmaſij & Gothofredi argumenta.

Verùm iſtorum opinio parum veriſimilis mihi videtur: primùm enim ille tractus, qui Præfecti urbis ditioni ſubjectus erat; Diœceſis minimè dici poteſt, nec in eo plures Provinciæ integræ continentur, ſed tantùm Provinciarum partes. Falſum enim eſt regiones aſſignatas omnes & intra & extra centeſimum ab urbe lapidem contineri, ſicut è contra decem annonarias omnes extra centeſimum fuiſſe haud verum eſt. Nam ex Notitiâ Imperii, & ex Itinerario Antonini Picenum ſuburbicarium extra centeſimum ab urbe lapidem fuiſſe conſtat, & Umbriæ quæ annonaria dicitur, partem maximam intra centeſimum lapidem contineri. Adde quod Latium novum inter Provincias nunquam habitum eſt, Valeria verò nonniſi ultimis temporibus, ut patet ex notitiâ Italiæ & Pauli Diaconi hiſtoriâ Longobardorum lib. 2. Ex his abundè diruitur, quod nobis ultimo loco objicitur, ſuburbicarias Provincias ab annonariis diſtingui. Et certè iſtas præſtationibus annonariis ſubjectas fuiſſe teſtatur lex 14. Codicis Theodoſiani *de indulgentiis debitorum*, lib. 9. tit. 28. quâ Honorius Imperator, annonariarum functionum reliqua ſuburbicariis regionibus indulſit. Itaque primo falſum eſt quod adverſarii ſumunt regiones ſuburbicarias ab annonariis diſ-

tinctas fuiſſe. At cur, inquiunt, in notitiâ Imperii, Piceno tantùm & Tuſciæ ſuburbicariarum Provinciarum nomen imponitur, & quidem ut diſtinguantur à Piceno & Tuſciâ annonariis? Reſpondeo hæc nomina illis eſſe impoſita, ut à ſe invicem diſtinguerentur; at inde colligi nequit nullam è Provinciis annonariis fuiſſe ſuburbicariam. Nam cum tractum Lutetiæ vicinum Franciam appello, non propterea nego alias Provincias Galliæ ad Franciam pertinere. Et certè coguntur ipſi adverſarii huic argumento reſpondere: Nam Latina regio & Valeria, quas ſuburbicarias dicunt, in Notitiâ Imperij non appellantur ſuburbicariæ. Cur ergo cum ſint quatuor hujuſmodi, duabus tantùm id nomen imponitur? Porrò non id idcircò dico, quaſi credam omnes regiones annonarias fuiſſe etiam ſuburbicarias: ſed quia ex ſuburbicariis quædam erant annonariæ, & ex annonariis quædam ſuburbicariæ, quædam verò non; ſic Picenum annonarium ſeu Flaminia, non erat ſuburbicaria, & idcircò ab alio Piceno hoc nomine diſtinguitur.

Ex lege *de calcis coctoribus* nihil omninò colligere poſſunt, nec enim habet illa lex quæ ſint iſtæ quatuor Provinciæ, quas vecturarios equos ſubminiſtrare oportebat, nec has tantùm ſuburbicarias fuiſſe dicit. Et ſanè Terracinenſes, qui in Campaniâ ſunt l. 3. tit. eodem inter eos numerantur, qui calcem præſtabant. Ex eo verò quod lex iſta ad Præfectum urbis dirigatur, minimè ſequitur has quatuor Provincias ejus ditioni ſubjectas fuiſſe, ſed ad ſummum eum curaviſſe, ut calx Romam deferretur. Quod verò aiunt ſuburbicarias regiones ab Italiâ & Africâ diſtingui, verum eſſe fatemur, ſi Italiæ nomen ſtrictè ſumas, ut in Notitiâ Imperii pro Provinciis Italiæ Vicario ſubjectis. At eas à Siciliâ diſtingui negamus; nam illa Vicario urbis Romæ parebat, ac proinde uti diximus inter ſuburbicarias erat. Cur ergo, inquies, in lege *de extraordinariis muneribus*, illa ſeorſim à ſuburbicariis enumeratur? Reſpondet Sirmondus id propterea factum, quod illa ſuum haberet rationalem privatum, cum cæteræ ſuburbicariæ haberent rationalem Romæ, ut conſtat ex Notitiâ Imperij ſect. 43. Et ſanè ut argumentatur idem Sirmondus adverſus Salmaſium: *Si Siciliam à ſuburbicariis lex illa penitùs excludit: de lege alterâ; quæ unica eſt in Codice Theodoſiano*, ſi per obreptionem, *quid cenſes? Quæro enim cum Præfecto Italiæ & Illyrici præcipit Imperator*, ut per omnem Italiam, tum etiam per urbicarias Africanaſque regiones, ac per omne Illyricum. (*hoc eſt per omnes Præfecturæ illius Diœceſes*) *legem promulget*,

Siciliam Ecquo putas harum partium capite contineri ? Excluſam enim opinor, non dices cum Italiæ Præfecto paruiſſe Siciliam non dubites. Quâ igitur in parte comprehenſam putas ? Illyricone an Africâ, ridiculum ſit ſuſpicari : nam Italiæ Inſulam fuiſſe Siciliam quis neſcit ? ſed cum Italiæ, duæ fuerint Diœceſes quæ in hac lege diſtinguntur, Italia & urbicaria, ad Italiæ Diœceſim pertinuiſſe Siciliam, cùm Italiæ Vicario non ſubeſſet, abſurdum eſt affirmare. Reſtat ergo ut urbicariarum numero comprehendatur. Hæc Sirmondus, quem conſulat is qui plura volet de ſuburbicariis, & cum eo Salmaſij, Gothofredi, Aleandri, aliorumque lucubrationes, qui quæſtionem hanc ex profeſſo magnâ animorum concertatione tractarunt. Nos autem ea quæ veriſimiliora nobis viſa ſunt, ſine ullo partium ſtudio defendimus ; ac tria, ni fallor, oſtendimus. Primùm eſt regiones & Eccleſias ſuburbicarias eas minimè dici poſſe, quæ longè ab urbe ſemotæ erant, nihilque abſurdius fingi quam hoc nomine omnes Imperii vel Occidentis Provincias & Eccleſias appellari. Secundùm, Provincias & Eccleſias ſuburbicarias ultrà centeſimum ab urbe milliare protendi. Tertiùm veriſimillimum eſſe eas omnes regiones quæ Vicario urbis parebant ipſamque Siciliam, Provincias fuiſſe ſuburbicarias & Eccleſias ſuburbicarias eas quæ in iſtis regionibus poſitæ erant, quarum Exarchus erat ſeu Patriarcha Romanus Epiſcopus. Hactenus de formâ & diſtributione Eccleſiarum à nobis dictum eſt, nunc de formâ judiciorum Eccleſiaſticorum agendum eſt.

DE ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO II.

De formâ judiciorum Eccleſiaſticorum, ubi de appellationibus adverſus nuperam Chriſtiani Lupi de illis lucubrationem.

PRÆLOQUIUM.

IN omni ſocietate neceſſe eſt aliquos eſſe controverſiarum judices, necnon aliquam judicandi formam reperiri, circa res illas quæ finem & ſalutem ſocietatis reſpiciunt. Cùm ergo finis ſocietatis fidelium ſit vita æterna per fidem & bonos mores adipiſcenda, bonumque illius commune ſit conſervatio fidei & integritatis morum in ſingulis Eccleſiæ membris, haud dubium quin Eccleſia ſuos habere debeat judices, qui de

his ſtatuant, necnon legitimam ac certam de his judicandi formam. Illud porrò inter omnes conſtat eos eſſe in Eccleſiâ controverſiarum judices, qui Chriſtianos in fide & moribus inſtituunt, quales fuerunt Apoſtoli & poſt Apoſtolos, Epiſcopi & Paſtores, qui ſinguli in Eccleſiis, quibus præſunt, judices dici poſſunt. Si verò aliqua gravior quæſtio ſit exorta, tunc in unum convenire debent, ut mutuò deliberent & finem controverſiæ ſimul imponant. Sic Apoſtoli in unum convenientes cum Senioribus Hieroſolymis quæſtionem de legalibus finierunt. Poſt iſtos eadem conſuetudo manſit, & certa quædam judicandi forma ſtatuta eſt. Cum enim Epiſcopi in ſingulis Eccleſiis eſſent conſtituti, qui ſuprà Preſbyteros eminebant, his perſonarum quæ in illorum Eccleſiis degerent, & controverſiarum illic ortarum judicium attributum eſt: ſed ita ut ſimul cum Clero, hoc eſt cum aliis Preſbyteris judicarint. Ab iſtorum judicio provocatio conceſſa ad Metropolitanum Epiſcopum, cum quo judicabant cœteri Epiſcopi Provinciæ. Hæc videntur eſſe extra omnem controverſiam. At illud inter multos controvertitur, utrum à Metropolitani & Synodi Provinciæ judicio ex veteri Eccleſiæ diſciplinâ provocatio concederetur.

Duplex autem diſtingui ſolet cauſarum genus, quarum aliæ majores dicuntur, aliæ minores. Majores ſunt eæ, quæ vel ad Epiſcopos vel etiam ad diſciplinam aliquam graviorem ſpectant: minores verò dicuntur eæ, in quibus agitur de Preſbyterorum & Clericorum judicio, vel de aliquo leviori diſciplinæ capite, quod Eccleſiam aliquam privatam attingat. De his omnibus quæritur utrum provocatio detur ad Romanum Pontificem? alij in omnibus, alij verò in majoribus tantùm provocationem locum habere contendunt. Cœteri negant antiquitùs à judiciis quibuſlibet Synodorum ad Romanum Pontificem eſſe provocatum.

Scripsêre porrò de illâ quæſtione complures magni nominis viri. Nam ut Baronium & Bellarminum mittam, quæſtio iſta noviſſimè inter noſtros acriter agitata eſt, poſt editionem libri de Concordiâ, autore Petro de Marcâ Archiepiſcopo Toloſano ad Pariſienſis Eccleſiæ adminiſtrationem deſignato. In eo quippe negat ille appellationes ad Romanum Pontificem olim & ex veteri jure in uſu fuiſſe. Ejuſdem ſententiæ eſt Launoius Pariſienſis Theologus eruditione inſignis. Iſtos aggreſſus eſt Davidius autor libri Gallicè editi, *de judiciis Epiſcoporum Canonicis*. Hunc confutavit Anonymus non ignobilis in libro *de antiquis & majoribus Epiſcoporum cauſis*, typis

mandato Leodij. In eamdem arenam deſcendit eruditus Leonis operum editor Paſchaſius Quenellius in diſſertationibus ad Leonem, quæ tom. 2. reperiuntur. Acceſſit his opus Gerbaſij Doctoris Pariſienſis, qui Davidium aggreditur, licet à ſententiâ Petri de Marcâ circà præſentis temporis diſciplinam diſſentiat. Iſtorum libri, ut fieri ſolet, à Romanis damnati à noſtris Epiſcopis propugnati ſunt. Pro Romanis reſpondendi Provinciam ſibi ſumpſit Chriſtianus Lupus, qui opere iſto vixdum abſoluto è vivis exceſſit. Vir certè bonus, ut fertur, & meliori causâ dignus. In ejus tamen opere animi æquitatem & modeſtiam requiro. Nam ſi quæſtionem iſtam ſine felle & amicè tractaſſet, quis eum reprehenderet? quis incuſaret? At tantis probris viros inſignes & Catholicos afficit, tot in eos maledicta congerit, ut dignum mihi videatur opus ejus in perpetuum abſcondi, quod ſucco loliginis ubique imbutum eſt. Inſcribit illud, *adverſus prophanas vocum novitates, adverſus quoſdam temporum novatores.* Petrum de Marcâ Archiepiſcopum, Quenellium Oratorij Preſbyterum, Gerbaſium Doctorem Sorbonicum, & Garnerium Jeſuitam Novatorum nomine deſignans, & eos indignis modis ubique proſcindens ac hæreticis ſemper adjungens. Parcent, ut non dubito, viri illi piiſſimi & charitatis amantiſſimi, Patris Lupi manibus, & hanc illi offenſam, proüt Chriſtianos decet, condonabunt, quam utinam & illi Deus omninò condonet. Nos certè eamdem tractaturi materiam, licet non poſſimus non eum ſicubi quid paulò graviùs dicat refellere, ne verbo quidem memoriam illius lædemus: ſed ubi ſe dederit occaſio, rationes ejus ac reſponſa ſolummodò excutiemus. Cæterùm duæ Diſſertationis hujus partes erunt, ſeu capita, in primo quæſtionem juris examinabimus, & Canones antiquos circa Epiſcoporum judicia exponemus: in ſecundo, facta quæ ad appellationes ad Romanum Pontificem probandas adducuntur, examinabimus.

CAPUT PRIMUM.

In quo examinatur quaſtio juris.

§. I.

De Canone Concilii Nicæni.

NUllos habemus Canones authenticos Nicænis antiquiores. Ex his Canon quintus eſt de judiciorum formâ, ab hoc exponendo ordiemur: Sic autem ſe habet, *de his qui communione privantur, ſeu ex Clero, ſeu ex Laïco ordine ab Epiſcopis per unamquamque Provinciam, ſententia regularis obtineat, ut hi qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Requiratur autem ne puſillanimitate, aut contentione aut alio quolibet Epiſcopi vitio videatur à congregatione ſecluſus. Ut hoc ergo decentiùs inquiratur, placuit per unamquamque Provinciam bis in anno Concilia celebrari, ut communiter omnibus ſimul Epiſcopis congregatis Provinciæ, diſcutiantur hujuſmodi quæſtiones, & ſic qui ſuo peccaverunt evidenter Epiſcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur. Uſquequò vel in communi vel Epiſcopo placeat humaniorem pro talibus ferre ſententiam. Concilia verò celebrentur, unum quidem ante quadrageſimam Paſchæ, ut omni diſſenſione ſublatâ munus offeratur Deo puriſſimum, ſecundum verò circa tempus Autumni.* Hoc in Canone judicium omne definitivum Epiſcopis Provinciæ committitur ſine ullo recurſu aut provocatione.

Reſpondent vulgò hic agi de minorum Clericorum in cauſis criminalibus judicio, non de Epiſcoporum damnationibus. Idque poſt alios affirmat Chriſtianus Lupus cap. 12.

At reſponſio iſta nullo negotio disjicitur. Primò enim etiamſi daretur hîc tantùm nominatim mentionem fieri de judiciis Preſbyterorum & Diaconorum, quis non ex his intelligat eumdem circa Epiſcoporum judicia morem fuiſſe: nam ſi quæ illorum fuiſſet prærogativa, ſi quæ peculiaris ad eos judicandos forma in uſu fuiſſet, nonne Concilium Nicænum caſum hunc in ſuo Canone excipere debuiſſet? Deinde Canon non modò latus eſt de judicio unius Epiſcopi in Clericum aut Laïcum, ſed etiam generatim de judicio plurium.

plurium Epiſcoporum in quemlibet. *De his qui communione privantur ab Epiſcopis per unamquamque Provinciam*, non dicit ab Epiſcopo per unamquamque Parœciam, ſeu, ut nunc loquuntur, Diœceſim. Additur *ut qui abjiciuntur ab aliis, non recipiantur*, non autem *ut qui abjiciuntur ab uno Epiſcopo, ab aliis non recipiantur*; ac proindè loquitur Concilium de omni excommunicationis genere, ſive ab uno Epiſcopo, ſive à pluribus lata fuerit; tum adverſus Clericos, tùm adverſus Laïcos. Epiſcopus autem ex Clero eſt, & excommunicari poteſt à Synodo Provinciæ. Et certè nemo dubitare poteſt, quin Concilium hoc Canone judicium Epiſcoporum, non ſecùs ac cœterorum Clericorum judicio Synodi Provincialis permittat. Primò enim Concilio Provinciali judicium tribuit, & examen excommunicationum ab Epiſcopis latarum in Clericos, quod fieri non poteſt, quin de Epiſcopo judicium feratur. Secundò, ſi Provinciæ Synodo non committeretur hoc Canone judicium Epiſcoporum, eſſet Epiſcopus exlex & à nullo judicari poſſet. Denique certum eſt ex uſu & diſciplinâ hujus temporis Epiſcoporum, cauſas in Synodis Provinciæ tractatas & judicatas fuiſſe. Itaque Canon intelligendus tam de Epiſcopis quàm de cœteris Clericis.

Porrò judicium Synodi Provinciæ cujus in eo fit mentio, ultimum eſt, nec ab eo datur ulla provocatio. Jubentur enim à Synodo excommunicati tamdiù extra communionem manere, donec eiſdem Epiſcopis viſum fuerit humaniorem ferre ſententiam. Jam verò ſi poſt illorum judicium aliqua fuiſſet conceſſa provocatio, non hoc dixiſſet Concilium, ſed dummodò ſuperior ad quem provocatio facta fuerit, judicium confirmet. Uno verbo ſupponit Concilii Nicæni definitio judicium Epiſcoporum Provinciæ à nullo alio judice infirmari poſſe, quàm ab ipſis Epiſcopis Provinciæ, qui illud tulerant. Adverſus hæc objicit Chriſtianus Lupus, adeò verum eſſe hìc mentionem fieri tantùm Preſbyterorum & Diaconorum, ut Concilium id manifeſtè deſignet his verbis: *qui ſuo peccaverunt Epiſcopo*, vel ut habet Herveti verſio; *ſi quos Epiſcopum offendiſſe conſtiterit*. Ex quibus patet mentionem hìc eſſe Clericorum Epiſcopo ſubjectorum.

Reſpondeo Concilium quidem ſpecialiter loqui de Clericis Epiſcopo ſubjectis, quia illæ cauſæ frequentiores erant; ſed præterea ex illorum verbis colligi eamdem fuiſſe diſciplinam ſervatam in judiciis Epiſcoporum, & intentionem eorum fuiſſe, ut eadem ſervaretur.

§. II.

Noſtra Canonis Nicæni expoſitio confirmatur ex ſequentium Synodorum Decretis.

EX ſequentium Synodorum Decretis eluceſcet, & abundè confirmabitur noſtra Canonis Nicæni expoſitio.

Secunda Generalis Synodus omnem adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum Synodo Provinciæ Concilii Nicæni Decreto commiſſam eſſe affirmat Canone 2. tom. 2. Conc. col. 954. *ſervatâ quæ præſcripta eſt de gubernationibus regulâ manifeſtum, quod illa quæ ſunt per unamquamque Provinciam, ipſius Synodus Provinciæ adminiſtret, ſicut Nicæno conſtat decretum eſſe Concilio.* At inter ea quæ per unamquamque Provinciam occurrunt, maximi momenti eſt Epiſcoporum delinquentium correctio & depoſitio. Ergo ex ſententiâ Nicæni Concilii & Conſtantinopolitani ad Synodum Provinciæ tota pertinet.

Reſpondet Chriſtianus Lupus hoc Canone Concilii Conſtantinopolitani non explicari quintum, ſed ſextum Nicænum. Verùm ſive quintus, ſive ſextus explicetur, noſtrâ quid intereſt? modò hoc habeamus Conſtantinopolitanæ Synodi Patres exiſtimaſſe omnem adminiſtrationem, ac proindè judicia Epiſcoporum pertinere ad Synodum Provinciæ ſecundùm regulam & mentem Nicænorum Patrum. Verumtamen Lupus hac in re fallitur; nam licet prima Canonis hujus Conſtantinopolitani pars, ſextum Nicænum reſpiciat, ſecunda tamen reſpicit quintum: nam in ſexto nulla Synodi fit mentio, nec ei tribuitur adminiſtratio Provinciæ, ſed Epiſcoporum Alexandrini & Antiocheni jura ſervantur. Cum igitur in hac ſecundâ parte Canonis ſecundi Conſtantinopolitani fiat mentio Synodi Provinciæ, reſpicitur ad quintum Canonem ubi de Synodi Provinciæ judiciis agitur, non ad ſextum, ubi de illis ne verbum quidem. Unde Lupus ſeipſum veluti retractans cogitur addere pag. 111. *Quintum ſi tangat, tangit admodum modicè.* Nullam tamen aliam reſponſionem adhibet.

Canonem quintum Nicænum eodem modo intellexerunt Africani in Concilii Ep. ad Cæleſt. ubi ſic eum alloquuntur. *Præfato debitæ ſalutationis officio impendio deprecamur, ut deinceps ad veſtras aures hinc venientes non facilius admittatis, nec à nobis excommuni-*

catos in communionem velitis admittere, quia hoc etiam in Nicæno Concilio definitum facilè advertit venerabilitas tua: nam etſi de inferioribus Clericis vel Laicis videtur ibi præcaveri, quantò magis hoc de Epiſcopis voluit obſervari, nè in ſuâ Provinciâ à communione ſuſpenſi à tuâ ſanctitate, vel feſtinatò vel præproperè, vel indebitè videantur communioni reſtitui, quia & nullâ Patrum definitione, hoc Eccleſiæ derogatum eſt Africanæ, & Decreta Nicæna, ſive inferioris gradus Clericos, ſive ipſos Epiſcopos ſuis Metropolitanis apertiſſimè commiſerunt. Prudentiſſimè enim juſtiſſiméque providerunt, quæcumque negotia in ſuis locis ubi orta ſunt finienda, nec unicuique Provinciæ, gratiam ſancti Spiritus defuturam, quâ æquitas à Chriſti Sacerdotibus & prudenter videatur & conſtantiſſimè teneatur. Ubi apertiſſimè affirmant illi Epiſcoporum non ſecùs ac Clericorum judicia in Synodo Provinciæ juxta Nicænæ Synodi regulam terminari debere. Sed quia hos controverſiæ noſtræ judices admittere recuſat Chriſtianus Lupus, audiat Innocentium primum in Epiſt. ad Victricium Rhotomagenſem Epiſcopum cap. 3. *Si quæ cauſa*, inquit, *vel contentiones inter Clericos tam ſuperioris ordinis quàm inferioris ſint exortæ, ut ſecundùm Synodum Nicænam congregatis ejuſdem Provinciæ Epiſcopis jurgium terminetur.* Addit equidem, *ſine præjudicio Romanæ Eccleſiæ.* Sed id de ſuo & mihi ſatis eſt, quod agnoſcat Canonem quintum Concilij Nicæni intelligendum eſſe de majoribus Epiſcoporum cauſis. Sic quoque Chryſoſtomus Epiſt. ad Innocent. probat non potuiſſe ſe à tranſmarinis Epiſcopis judicari, quia ſecundùm leges Patrum oportet in quibuſcumque Provinciis ſua negotia tractari.

Ante hos eadem docuit Cyprianus Epiſt. 54. *Nam*, inquit, *cum ſtatutum ſit omnibus nobis, & æquum ſit pariter ac juſtum, ut uniuſcujuſque cauſa illic audiatur, ubi eſt crimen admiſſum, & ſingulis paſtoribus portio gregis ſit aſcripta, quam regat unuſquiſque & gubernet, rationem ſui actus Domino redditurus: oportet utique eos quibus præſumus non circumcurſare, nec Epiſcoporum concordiam cohærentem ſuâ ſubdolâ & fallaci temeritate collidere, ſed agere illic cauſam ſuam, ubi & accuſatores habere & teſtes ſui criminis poſſint.* Videtur hìc Cyprianus deſignare Canonem illum vetuſtum Apoſtolicum, quo cavetur, *ne ab aliquibus ejecti ad alios accedant.* Quæ quidem regulæ generales ſunt, & omnes omninò Clericos ac proinde Epiſcopos complectuntur. Adde quod ratio propter quam vetantur externa judicia, nempe quia ibi debet fieri judicium, *ubi crimen admiſſum*

eſt, ubi teſtes & accuſatores ſunt, Epiſcopos æquè ac cœteros Clericos attingit.

Idem luculenter confirmatur ex Concilio Antiocheno, in quo diſertè de Epiſcoporum judiciis fit mentio. Hujus Canones, ut aliàs diximus, in Concilio Chalcedonenſi & deinceps in Eccleſiâ univerſâ ſunt in autoritatem admiſſi. Inter hos Canon 15. ex interpretatione Dionyſij ſic habet: *Si quis Epiſcopus de certis criminibus accuſatus condemnetur, ab omnibus Epiſcopis ejuſdem Provinciæ, cunctique conſonantes eamdem contra eum formam decreti protulerint, hunc apud alios minimè judicari, ſed firmam concordantium Epiſcoporum Provinciæ manere autoritatem.* Ita ſi convenirent Epiſcopi, illorum ſententia rata erat, nec à quoquam poterat diſſolvi. Si verò non convenirent, ut nonnunquam fieri ſolet, ſtatuit eadem Synodus Can. 14. *ut (tunc) Metropolitanus Epiſcopus à viciná Provinciâ judices alios convocet, qui controverſiam tollant, ut per eos ſimul & Comprovinciales Epiſcopos quod juſtum fuerit approbetur.*

Itaque omnis cauſa Epiſcoporum juxta Antiochenos Canones, vel Epiſcoporum Synodi Provinciæ judicio, ſi conveniant, vel ſi variet illorum ſententia, finitimorum, & Comprovincialium arbitrio planè terminatur, nullo poſthæc relicto loco appellationis ad ſuperius aliquod Eccleſiaſticum tribunal.

Nihilominus tamen in eadem Synodo videtur aliquid innovatum circa Eccleſiaſtica judicia in gratiam Reſcriptorum Imperatoris, idque Canone 12. qui ſic ſe habet: *Si quis à proprio Epiſcopo Preſbyter, aut Diaconus, aut à Synodo fuerit Epiſcopus fortè damnatus, & Imperatoris auribus moleſtus extiterit, oporteat ad majus Epiſcoporum converti Concilium, & quæ putaverint habere juſta plurimis Epiſcopis ſuggerant, & eorum diſcuſſiones ac judicia præſtolentur.* Qui quidem Canon cum illis, quos modò protulimus, pugnare videtur: nam in illis ſuprema conſtituuntur Synodi Provinciæ ſaltem finitimis adjectis judicia; at in iſto datur recurſus ad majorem Synodum: ſed ſi res accuratè ſpectetur, facilè ſecum invicem conciliabuntur hi Canones. Tunc enim tantùm datur recurſus ad majorem Synodum, quandoquidem reſcripta obtinuit ab Imperatore, quibus cauſa ejus retractari jubebatur. Quippe mos erat Imperatorum concedere reſcripta ad Reviſionem cauſarum à ſupremis etiam judicibus, ut à Prefectis Prætorio latarum conſtat ex l. 16. c. defunct. Præfecti Prætorio. *Litigantibus in ampliſſimo Præfecturæ Prætorianæ judicio non provocandi, ſed ſupplicandi licentiam concedimus.* Hoc remedium in Cod.

de appellationibus lege ult. vocatur *retractatio*. Varia hujus rei in rebus Eccleſiaſticis exempla ſubminiſtrat Petrus de Marcâ, hujus obſervationis autor: ſic Athanaſij cauſam in Synodo Sardicenſi juſſu Imperatorum retractatam eſſe probat ex iſtis verbis Epiſt. Synodicæ ad Julium. *Nam*, inquiunt in illâ Epiſcopi, *religioſiſſimi Imperatores permiſerunt, ut de integro univerſa diſcuſſa tractarentur.* Quaſi ſine illorum permiſſu iſtud non licuerit. Sic Photinus jam damnatus ab Imperatore impetravit, ut iterùm ejus cauſa in Sirmienſi Conventu ageretur. Sic etiam Chryſoſtomus teſte Palladio judicatus à Synodo ad quercum petiit ab Arcadio, ut aliud Concilium celebraretur, in quo cauſa iſta tractaretur. Itaque Synodus Antiochena non ordinariè concedit provocationem ad majorem Synodum, ſed tantùm permittit Imperatoribus, ut ſi cauſam alicujus Clerici vel Epiſcopi haud benè judicatam eſſe cenſeant, majorem Synodum indicere poſſint, ubi iterùm retractetur. Quod mirum eſſe non debet, cum omnes paulò majores Synodi ab Imperatoribus tunc convocarentur. At in caſibus ordinariis, ubi non intercedit Imperatoris autoritas, nullam provocationem, aut reviſionem cuiquam concedunt; ſed volunt judicium finiri à Provinciæ Epiſcopis, ſi conveniant, adjunctis vicinioribus, ſi inter Epiſcopos Provinciæ ſit diſſenſio. Porrò licet iſta expoſitio Petri de Marcâ ſit ingeniosè omninò excogitata, vereor tamen ut non ſit ſatis ſolida. Mallem igitur Canonem hunc ita exponere, ut major quidem Synodus celebrari debeat, non ad petitionem aut provocationem damnati, ſed ad eorum qui ipſum damnaverunt petitionem, ut ſcilicet ille qui damnatus novas res molitur, & judicio in ſe lato ſtare non vult, compeſci poſſit. Ita ut ſenſus ſit Canonis: Si quis damnatus ab Epiſcopis Provinciæ pervicax ſit, & Imperatorem ſollicitet ut reſtituatur, oportet ut ii à quibus damnatus eſt, Synodi majoris autoritatem adhibeant, ut ejus causâ ibi cognitâ nullam excuſationem afferre poſſit. Id certè ſtatuunt Concilii Conſtantinopolitani Patres Canone 6. *Quod ſi evenerit*, inquiunt, *ut Provinciales Epiſcopi crimina, quæ Epiſcopo intentata ſunt, corrigere non poſſint, tunc ipſos ad majorem Synodum Diœceſis illius Epiſcoporum pro hac causâ convocatorum accedere. Si quis autem his quæ, ut priùs declaratum eſt, decreta fuerunt contemptis, auſus fuerit vel Imperatoris aures moleſtiâ afficere, vel ſæcularium Principum judicia, vel univerſalem Synodum perturbare neglectis Diœceſis Epiſcopis, eum nullo modo eſſe ad accuſatio-*

nem admittendum. Itaque Canonibus Antiocheno & Conſtantinopolitano non datur facultas damnato ad majorem Synodum provocandi, ſed tantùm conceditur Epiſcopis judicibus majoris Synodi autoritate uti, ut damnatum, ſi pervicax ſit, & ſe per Imperatorem reſtitui conetur, compeſcant. Uno verbo numquam ſinunt, ut à judiciis Provinciæ aut Diœceſeos Epiſcoporum ad Romanum Pontificem aut ad Occidentales provocetur.

Hanc porrò diſciplinam mordicùs retinuerunt Orientales, & Occidentalibus ſuccenſuerunt, quod vellent judicia in Oriente finita refricare: Id primùm conteſtati ſunt in Ep. ad Julium ſcriptâ, ac deinde in Concilio Philippopolitano queruntur Athanaſium receptum eſſe in communionem ab Occidentalibus, poſtquam damnatus fuerat in Oriente, & affirmant ſe ideò noluiſſe communicare Occidentalibus in Synodo Sardicenſi, quod Epiſcopos, à ſe damnatos non projeciſſent, nec dignum honorem tribuerent Orientis Concilio, demùm factum Occidentalium ſic incuſant. *Hanc novitatem*, inquiunt, *moliebantur inducere, quam horret vetus conſuetudo, ut in Concilio Orientales Epiſcopi, quod fortè ſtatuiſſent, ab Occidentalibus refricaretur ſimiliter quidquid Occidentalium partium Epiſcopi ab Orientalibus ſolveretur. Verum omnium Conciliorum juſtè legitimeque actorum decreta firmanda majorum noſtrorum geſta conſignant. Nam in Urbe Româ ſub Novato & Sabellio & Valentino hæreticis factum Concilium ab Orientalibus confirmatum eſt, & iterùm in Oriente ſub Paulo Samoſateno, quod ſtatutum eſt, ab omnibus eſt ſignatum.* Hinc Imperator Conſtantius in Ep. ad Ariminenſem Synodum ſic Occidentales alloquitur, *Non enim*, inquit, *de Orientalibus Epiſcopis in Concilio veſtro patitur ratio aliquid definiri proinde ſuper his tantùm quæ ad vos pertinere cognoſcit gravitas veſtra tractare debebitis.* Et poſt alia. *Quæ cùm ita ſint, adverſus Orientales nihil ſtatuere vos oportet, aut ſi aliquid volueritis contra eoſdem prædictus abſentibus definire, id quod fuerit uſurpatum, irrito evaneſcet effectu.* Scio equidem Lupum & alios hîc nos acerbè carpere, quod Schiſmaticorum & Hæreticorum, ut aiunt, teſtimonia laudemus. Verùm non eo conſilio id facimus, ut illorum cauſam probemus, ſed tantùm ut oſtendamus, quæ fuerit Orientalium diſciplina, quæ non ſolùm ex iſtis monumentis eluceſcit, ſed etiam ex iis quorum autoritas eſt extra omnem controverſiam, ut jam demonſtravimus, & ſequenti paragrapho de ſæculis poſterioribus demonſtraturi ſumus.

Verùm ut illi tandem aliquando deſinant nos eo nomine criminari, audiant Ambroſium cum Euſebianis ſentientem res Orientis in Orientali Concilio, & Occidentis in Occidentali terminari oportere. Is igitur Palladio Preſbytero Ariano petenti, ut Orientales Epiſcopi ad Synodum Aquileïenſem venirent, ut de ſe judicium ferrent, nolens Occidentalium judicio ſeſe committere, ſic reſpondet. *Interim quia in ſuperioribus temporibus Concilium ſic factum eſt, ut Orientales, in Orientis partibus conſtituti, haberent Concilium, Occidentales, in Occidente, nos in Occidentis partibus conſtituti, convenimus Aquileïenſem Civitatem, juxta Imperatorum præceptum. Denique etiamſi Præfectus Italiæ litteras dedit, ut ſi vellent Orientales convenire, in poteſtate id haberent; ſed quia ſcierunt conſuetudinem hujuſmodi eſſe, ut in Oriente, Orientalium eſſet Concilium, intra Occidentem, Occidentalium, ideò putaverunt non eſſe veniendum.* Quæ quidem Ambroſii ſententia ſupponit, res Orientalium ab Orientalibus, & Occidentalium ab Occidentalibus adminiſtrari debere; ita ut nihil ad Orientis Epiſcopos pertineat rerum & perſonarum, quæ ſunt in Occidente judicium, ſicut viciſſim ad Occidentales non pertinet in Orientales judicium: quod Conſtantius ait in Epiſt. ad Synodum Ariminenſem, necnon Euſebiani in Philippopolitano Concilio.

§. III.

Quid à Concilio Sardicenſi circa judiciorum Eccleſiaſticorum formam ſit novi ſtatutum, ubi de Canonum illius Concilij ſenſu & autoritate.

TAnta eſt hominum inconſtantia, tanta levitas, ut ne leges quidem ipſæ à mutatione immunes eſſe poſſint: idipſum uſu venit in Canonibus à nobis allatis, quos nonnulli primùm in Occidente, deinde in Oriente paululùm commutaverunt, & in Occidente quidem hujuſmodi occaſione. Cum Occidentales viderent ab Orientalibus judicia quædam injuſtè in Epiſcopos orthodoxos, verbi gratiâ, in Athanaſium lata, de imminuendâ Synodorum Provincialium autoritate in Synodo Sardicenſi cogitaverunt. Et idcircò non quidem jus appellationum, ſed aliam prærogativam Pontifici Romano detulerunt. Sed quoniam Canonum Sardicenſium editiones duæ ſunt hîc à ſe invicem diſcrepantes, has è regione exhibebimus.

Editio Græca Canonum Sard. ex verſione Gentiani.

Canon tertius.

Oſius Epiſcopus dixit : Hoc quoque neceſſariò adjiciendum, ut nullus Epiſcoporum ex ſuâ Provinciâ, in aliam Provinciam in quâ ſunt Epiſcopi tranſeat, niſi utique à ſuis fratribus vocetur, ne videamur dilectionis fores claudere : hoc autem etiam ſimiliter providendum eſt, ut ſi in aliquâ Provinciâ Epiſcoporum quiſpiam adverſus fratrem & Coëpiſcopum ſuum negotium habeat, neuter eorum ex aliâ Provinciâ cognitores evocet.

Si quis autem Epiſcoporum in aliquo negotio condemnandus, (ſeu potiùs condemnatus) videatur, & putet non malam, ſed bonam cauſam habere, ut etiam rurſus judicium renovetur, ſi veſtræ dilectioni videtur, Petri Apoſtoli memoriam honoremus, ut ab iis qui judicaverunt, ſcribatur Julio Epiſcopo urbis Romæ, & per propinquos Provinciæ Epiſcopos, ſi opus ſit, judicium renovetur, & cognitores ipſe præbeat. Si autem probare non poteſt cauſam ejus eſſe talem, ut eam rurſus judicari opus ſit, quæ ſemel ſunt judicata, non infirmentur. Sed rata ſit lata ſententia.

Editio Dionyſii Exigui, à quâ non multùm differt Iſidori Mercatoris editio.

Canon tertius.

Oſius Epiſcopus dixit : Illud quoque neceſſariò adjiciendum eſt, ut Epiſcopi de ſuâ Provinciâ ad aliam Provinciam in quâ ſunt Epiſcopi, non tranſeant, niſi fortè à fratribus ſuis invitati, ne videamur januam claudere charitatis. Quod ſi in aliquâ Provinciâ aliquis Epiſcopus contra fratrem ſuum Epiſcopum litem habuerit, ne unus è duobus ex aliâ Provinciâ advocet Epiſcopum cognitorem.

Quod ſi aliquis Epiſcoporum judicatus fuerit in aliquâ cauſâ, & putat ſe cauſam bonam habere, ut iterùm Concilium renovetur; ſi vobis placet, S. Petri Apoſtoli memoriam honoremus, ut ſcribatur ab his qui cauſam examinarunt, Iulio Romano Epiſcopo, & ſi judicaverit renovandum eſſe judicium, renovetur, & det Iudices; ſi autem probaverit talem cauſam eſſe, ut non refricentur ea quæ acta ſunt, quæ decreverit, confirmata erunt, ſi hoc omnibus placet. Reſpondit Synodus, placet.

Canon

Canones Sard. Græci.

Canon quartus.

Gaudentius Epiſcopus dixit, ſi videtur, neceſſe eſſe adjici huic ſententiæ, quam ſincerâ dilectione pleñam protuliſti, ut ſi quis Epiſcopus fuerit depoſitus judicio Epiſcoporum qui ſunt in viciniâ, & dicat rurſus ſibi defenſionis negotium competere; non priùs in cathedram alius ſubſtituatur, quàm Romanus Epiſcopus causâ cognitâ ſententiam tulerit.

Can. Sard. ex edit. Dionyſii.

Canon quartus.

Gaudentius Epiſcopus dixit, addendum, ſi placet, huic ſententiæ quam plenam ſanctitate protuliſti, ut cum aliquis Epiſcopus depoſitus fuerit eorum Epiſcoporum judicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum ſibi negotium in urbe Româ, alter Epiſcopus in ejus cathedrâ poſt appellationem ejus qui videtur depoſitus eſſe, omninò non ordinetur, niſi cauſa fuerit in judicio Epiſcopi Romani determinata.

Canon quintus.

Oſius Epiſcopus dixit, placuit ut ſi quis Epiſcopus delatus fuerit, & congregati ejuſdem regionis Epiſcopi eum gradu moverint, ac veluti appellans confugerit ad beatiſſimum Romanæ Eccleſiæ Epiſcopum, & velit ipſum audire, & juſtum eſſe, exiſtimaverit ejus rei examinationem renovari: Coëpiſcopis ſcribere dignetur, qui ſunt propinqui Provinciæ, ut ipſi diligenter & accuratè ſingula perſcrutentur, & ex veritatis fide de re ſententiam ferant. Si quis autem poſtulet ſuum negotium rurſus audiri, & ad ejus ſupplicationem Romanum Epiſcopum movere viſum fuerit, ut è proprio latere Preſbyteros mittat, ſit in poteſtate ipſius id quod illi

Canon quintus.

Oſius Epiſcopus dixit, placuiautem ut ſi Epiſcopus accuſatus fuerit, & judicaverint congregati Epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo eum dejecerint, ſi appellaverit qui dejectus, & confugerit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & voluerit ſe audiri, ſi juſtum putaverit ut renovetur judicium, vel diſcuſſionis examen, ſcribere his Epiſcopis dignetur, qui in finitimâ & propinquâ Provinciâ ſunt, ut ipſi diligenter omnia requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod ſi is qui rogat ſuam cauſam iterùm audiri, deprecatione ſuâ moverit Epiſcopum Romanum, ut de latere ſuo Preſbyterum mittat, erit in poteſtate Epiſcopi quid velit, & quid æſtimet; & ſi decreverit mittendos

Can Sard Græci.	Can. Sard. ex edit. Dionyſii.
placuerit, & ſi decreverit Romanus Epiſcopus aliquos oportere mitti, qui cum Epiſcopis ſint judicaturi, habentes autoritatem ejus à quo miſſi ſunt, & hoc ponendum eſt, ſi autem ſufficere crediderit ad rei cognitionem Epiſcopi (lege *Epiſcoporum* ſententiam) faciet quod prudentiſſimo ejus conſilio rectè habere videbitur. Reſponderunt Epiſcopi, quæ dicta ſunt, placuerunt.	*eſſe; qui præſentes cum Epiſcopis judicent, habentes ejus autoritatem à quo deſtinati ſunt, erit in ſuo arbitrio. Si verò crediderit Epiſcopos ſufficere ut negotio terminum imponant, faciet quod ſapientiſſimo conſilio ſuo judicaverit.*

Hæc Decreta Concilii Sardicenſis cum Nicæni & Antiocheni Concilii ſtatutis, in quibuſdam conveniunt, in aliis diſſident: conveniunt in eo quod primum judicium Epiſcoporum, Provinciæ Epiſcopis tribuunt: differunt, cum vetant ne advocentur Epiſcopi finitimi; nam in Synodo Antiochenâ cautum fuerat, ut diſſidentibus Epiſcopis Provinciæ, finitimi accerſerentur. Deinde in eo præſertim ab illis differt Sardicenſis Concilii ſanctio, quod Provincialis Synodi judicium in Epiſcopum latum renovari poſſe definit, ſi ita videatur Romano Epiſcopo, ad quem confugere poteſt Epiſcopus damnatus, non quidem ut ejus cauſa Romæ judicetur, ſed tantùm ut ibi inquiratur, num cauſa ejus ſit talis, quæ novum deſideret examen. Et ſi Romanus Pontifex intellexerit cauſam in Provinciâ non ſatis examinatam fuiſſe, conceditur ei ut præter Epiſcopos Provinciæ ex finitimis Epiſcopis cognitores tribuat, qui renovent examen, datâ etiam illi facultate, ut Legatos *à latere* mittat ad judicium iſtud poſterius; ſi verò intellexerit cauſam non eſſe talem quæ retractari debeat, manebit firmum Provinciæ judicium. Addit etiam Gaudentius, ut interim dum Romæ inquiritur num cauſa Epiſcopi depoſiti ſit iterùm judicanda, nullus in ejus locum ſubſtituatur, quod Synodo placet. Hic eſt genuinus ſenſus Sardicenſium Canonum. Sed ut de illo magis conſtet, duo nobis adverſus Chriſtianum Lupum & alios probanda ſunt: alterum eſt, hiſce Canonibus aliquid novum ſtatui; alterum eſt, non concedi provocationem ad Romanum Pontificem, nec poteſtatem ei fieri de causâ Epiſcopi judicandi, ſed tantùm jus quoddam reviſionis, ſeu retractationis ſtatuendæ ipſi tribui.

Primùm conſtat ex iſtis Oſii verbis, *ſi veſtræ dilectioni videtur, Petri memoriam honoremus;* quibus ſatis ille indicat ſe novum quippiam & anthac inuſitatum proponere, quodque ex Patrum Sardicenſium pendebat arbitrio. Deinde non dicit Oſius, *jus Romanæ Sedis conſervemus*, ſed tantùm *Petri memoriam honoremus;* hoc eſt, hunc honorem, ſi vobis videatur, Romano Pontifici deferamus. Et certè adeò verum eſt iſtam propoſitionem Oſii novam fuiſſe, ut ſtatim Gaudentius Epiſcopus aliquid ei adjiciendum eſſe cenſeat. *Neceſſe eſt*, inquit, *adjici huic ſententiæ, quam ſincerâ dilectione plenam protuliſti, ut ſi quis Epiſcopus fuerit depoſitus.* Et hinc patet diſciplinam iſtam, quæ ab Oſio obſervanda proponebatur, nondum in uſu fuiſſe.

Reſpondent nonnulli per hæc verba, *Petri memoriam honoremus*, illud ſignificare, appellationes Epiſcoporum ad Summum Pontificem eſſe deferendas jure divino, qui ſucceſſor eſt ſancti Petri, qui & primatum inter Epiſcopos obtinet. Sed commentitiam hanc explicationem facilè rejiciet, quiſquis animadvertet Oſium non abſolutè id dicere, ut memoria Petri honoretur, *ſed ſi vobis placet, Petri memoriam honoremus*, quæ verba, ſi ſenſum illum quem iſti arbitrantur, habeant, ſequitur Oſium Primatum Pontificis Romani judicio Synodi Sardicenſis permiſiſſe, veluti rem ex illorum arbitrio pendentem, quod abſurdum eſt. Eadem de causâ rejicitur ſenſus à Lupo Chriſtiano allatus, qui longè magis violentus eſt. Is autem eſt ejuſmodi, „ *Reverendiſſimi Patres, qualia jam fiant Philippopoli vos noſtis, non ſola divina Eccleſiæ Hierarchia, ſed & ipſe Apoſtolorum Princeps projiciuntur & conculcantur, reſtituti per ipſum Epiſcopi denuò ſpoliantur; clamantur appellando crimina cumulaſſe criminibus, ideoque & in ipſos damnationes cumulantur damnationibus. Ipſe Summus Pontifex, cujus ego apud vos ſum Vicarius, tanquam divinæ legis prævaricator, & novarum in Eccleſiâ rerum propter admiſſas appellationes autor anathematiſatur, & cum ipſo Primates hujus Synodi Antiſtites: quare nobis non licet dormire, ante omnia, ſi vobis placet, oportet nos honorare memoriam S. Petri Apoſtoli.* Sic loquentem Oſium inducit Lupus, quia ſic fortaſſe & ipſe loqueretur, at nihil his magis alienum eſt ab illius mente. Primùm enim Oſius id non dicit de iis quæ acta erant Philippopoli ab Orientalibus, quæ needum fortè ſciebat. Deinde non dicit honorandam memoriam ſancti Petri, ob illa quæ hic acta erant, ſed honorandam cum bonâ veniâ Synodi, tribuendo illi jus reviſionis. Denique ſermo iſte quem Oſio affingit Lupus, non paucis ſcatet erroribus. Primus eſt, reſtitutos fuiſſe à Julio Epiſcopos ab Orientalibus

dejectos, quem refellemus poſtea. Secundus eſt, illos appellaſſe ad Romanum Pontificem. Tertius eſt, Oſium fuiſſe Vicarium Romani Epiſcopi. Porrò ſi verba Oſii ſpectentur, horum ſenſus apertus eſt ac planus: eſt autem hujuſmodi. *Si quis Epiſcopus damnatus à Synodo Provinciæ putet ſe bonam cauſam habere, ſi vobis placet, is honor deferatur Epiſcopo Romæ, qui ſucceſſor eſt Petri, ut judicare poſſit num ejus cauſa novum examen requirat, & ſi ità illi viſum fuerit, finitimos Epiſcopos cognitores cum Provinciæ Epiſcopis nominet, qui cauſam iterùm examinent.* Id autem ſanciendum eſſe arbitratus eſt Oſius ob judicia in Athanaſium & Marcellum ab Orientalibus lata, quæ Synodus Sardicenſis reſciderat. Cum enim illi damnati ad Julium confugiſſent, ab eo benignè fuerant excepti, & deinde in Synodo Sardicenſi ad ejus preces convocatâ, fuerant abſoluti. Igitur ut Epiſcopis ita injuſtè damnatis aliquis purgationis locus relinqueretur, viſum eſt hujuſmodi legem eſſe ferendam, quæ quidem aliquorum injuſtè damnatorum innocentiæ ſuccurrit. Verùm aliunde multorum pervicaciæ ac malitiæ patrocinatur. Cum enim vitioſi Epiſcopi viderent ſe non ſtatim Epiſcopatu dejiciendos per Synodum Provinciæ, ſed ſupereſſe ſibi aliquod aliud judicium, quod facile erat moras nectendo proferre, liberiùs peccabant, cum præſertim interea nullus in eorum locum ordinaretur, & Provinciæ Epiſcopi cernentes judicium ſuum poſſe reſcindi, fiebant cunctatiores ad damnandos nocentes. Itaque ſicut quando ſupremum ſtatuitur Provinciæ judicium, nonnulli damnari poſſunt innocentes; ita ſi damnatis detur aliò confugiendi locus, multos nocentes impunitos permanere neceſſe eſt: ſed eo unde digreſſi ſumus, revertamur. Adeo verum eſt novum aliquod jus Sardicenſis Concilii Canonibus Romano Pontifici delatum eſſe, quod nec ex divino jure, nec ex antiquiori lege haberent, ut ipſi Pontifices Romani jus iſtud ex Canonibus tantùm Sardicenſibus quos Nicænorum nomine laudabant, ſibi vindicaverint, ut patet ex Zozimo in causâ Apiarii, & Leone in causâ Flaviani: ex his ergo conſtat novum jus indultum eſſe Romano Pontifici in Synodo Sardicenſi, quod primo loco probandum fuit.

Alterum quod nobis probandum incumbit, illud eſt, Synodum Sardicenſem ſolum jus reviſionis conceſſiſſe Romano Pontifici, non autem poteſtatem judicandi appellationes ab Epiſcopis factas, patet iſtud ex Concilii Canonibus. Primùm enim Epiſcopus damnatus hoc unum ſperare poteſt, ut judicium ſeu Concilium renovetur c. 3. ſi putet Epiſcopus *damnatus ſe bonam cauſam habere, ut iterum*

Concilium renovetur. 2. Pontifici ſcribitur ut ipſe videat num opus ſit judicium renovari. 3. Si judicaverit judicium eſſe renovandum, non ipſe judicat, ſed dat judices, *& ſi judicaverit eſſe renovandum det judices.* 4. Judices iſti Romæ non judicant nec ſunt Romani, ſed ex finitimâ & propinquâ Provinciâ c. 7. *Si juſtum putaverit ut renovetur judicium vel diſcutionis examen, ſcribere dignetur his Epiſcopis qui in finitimâ & propinquâ Provinciâ ſunt, ut ipſi diligenter omnia requirant & juxta veritatis fidem definiant.* 5. Ita certum eſt Romanum Pontificem non habuiſſe jus cauſæ Romæ judicandæ, ut ad ſummum illi concedatur ut Legatum ad ſecundum judicium mittat. Denique non inquirit Romanus Pontifex in ſuo judicio utrùm malè vel benè judicatum ſit. Sed utrum cauſa ſit talis quæ iterum judicari debeat : nec confirmat judicium Provinciæ reſcindendo appellationem, ſed tantùm declarando cauſam non eſſe talem quæ iterum ventilari debeat, ſeu potiùs non decernendo ut iterum judicium renovetur. *Si autem*, ut habet Canon 3. *probaverit talem cauſam eſſe, ut non refricentur qua acta ſunt, quæ decreverit, confirmata erunt*, Vel potius ut habet Græcus textus : *Si autem probare non poteſt cauſam eſſe talem, ut eam rurſus judicari opus ſit quæ ſemel ſunt judicata non infirmentur, ſed rata ſit lata ſententia.* Hoc eſt ſi Epiſcopus depoſitus oſtendere non poſſit judicium in ſe injuſtè ac per violentiam contra præſcripta Canonum eſſe latum novum ei non concedetur judicium, itaque propriè Pontifex Romanus non judicat de causâ ipsâ, ſed tantùm de Epiſcoporum judicio, nec inquirit utrum damnatus ſit nocens necne, ſed utrùm ſententia in ipſum lata ſit contra formam judiciorum an non, per vim extorta aut ex odio & gratiâ profecta ſit. Utrum denique cauſa ſatis fuerit examinata & diſcuſſa. Sic cum cauſa aliqua civilis in ſupremo Senatu terminata eſt, nulla datur provocatio, verum qui manifeſtè oppreſſi ſunt, aut contra formam judiciorum damnati ſupplicem libellum Regi & ejus Conſiliariis offerunt, à quibus non de ipsâ causâ judicatur, ſed illud inquiritur numquid à Senatu in forma ſit peccatum, numquid cauſa ſit benè & convenienter diſcuſſa, an non prævaluerit quorumdam gratia & ambitus : denique annon manifeſtè læſa ſit juſtitia, & ſi quod iſtorum vitiorum in Senatus judicio deprehenderint Regis Conſiliarii, ad eoſdem remittunt judices, jubentque cauſam iterum examinari, & judicari. Jam verò ſciunt omnes quantum ſit diſcrimen, inter jus iſtud reviſionis decernendæ & jus appellationis admittendæ, nam appellatio ut definit Pe-

trus de Marcâ, *cauſam in inferiori tribunali judicatam ad ſuperiorem transfert, ut litem excutiat, & definiat in ſuo tribunali, ita ut quamdiu durat appellatio, ſententia inferioris judicis non poſſit executioni demandari.* At nihil ſimile eſt in eo privilegio, quod Romano Pontifici concedit Synodus Sardicenſis, nec enim datur ei poteſtas cauſæ judicandæ & ad ſe trahendæ, ſed tantùm decernendi, ut illa de novo retractetur in Provinciâ, itaque non magis eſt provocatio à Synodis Provinciæ ad Romanum Pontificem, quam à Senatibus ſupremis provocatio ad Regem, ſed nullam in poſteriori provocationem eſſe fatentur omnes, idem dicendum de priori.

Objiciunt nonnulla Canonum iſtorum verba quibus videtur indicari Romanum Pontificem judicem fuiſſe cauſæ jam judicatæ in Synodo Provinciali: primò enim datur Pontifici poteſtas dandi judices & cognitores. Secundò datur eidem poteſtas infirmandi, aut confirmandi prioris judicij. Tertiò delatio ad ſedem ejus ſuſpenſivum habet effectum, vetaturque ne quis in locum depoſiti ordinetur. Quarto determinanda dicitur in judicio Epiſcopi Romani cauſa his verbis, *niſi cauſa fuerit in judicio Epiſcopi Romani determinata.* Denique ipſum hîc verbum appellationis occurrit Can. 7. ſi appellaverit qui dejectus eſt.

Reſpondeo ad ſingula. Ad primum reſpondent quidam per judices & cognitores non ſignificari judices qui priùs judicium retractent & definiant, ſed cognitores qui inquirant utrum renovari debeat judicium, ego verò exiſtimo per judices & cognitores hîc intelligi eos qui prius judicium retractent cum Epiſcopis Provinciæ, ſed patet tùm ex eodem Canone tùm ex 7. judices illos fuiſſe finitimos, & in Provinciâ, non Romæ judicaſſe. Ad ſecundum dico jam ſatis explicatum eſſe quomodo Romanus Epiſcopus judicium in Provinciâ latum infirmet & confirmet: infirmat non illud diſſolvendo, ſed aliud judicium, & novum examen indicendo: confirmat verò, ſeu potiùs non infirmat, cum novum judicium non indicit. Ad tertium dico delationem cauſæ ad Romanum Epiſcopum non omnino ſuſpendere prius judicium, manet enim ſemper depoſitus Epiſcopus, & pro depoſito habetur, quamvis Romanus Pontifex nondum cauſam ejus examinarit. Verùm ex Gaudentii Epiſcopi ſententia quæ à Concilio probata fuit, nullus interim in ejus locum ordinabatur, ne ſi quis ordinatus fuiſſet, & poſteà cauſa ejus retractanda decerneretur, inde tumultus oriretur, cum Epiſcopus modo ordinatus loco cedere

nollet. Ad quartum dico, perſpicuum eſſe ex ipſis Canonibus, nihil aliud in Concilio Romani Epiſcopi determinari, aut inquiri, quam utrum cauſa ſit retractanda in Provinciâ nec ne, itaque hæc verba Canonis ſeptimi, *donec cauſa ejus fuerit in judicio Romani Epiſcopi determinata.*, non ſignificant cauſam à Romano Epiſcopo judicandam, ſed tantùm ab eo determinandum utrum locus ſit novo examini & judicio. Eodem modo verbum iſtud Canonis ſeptimi, *ſi appellaverit*, non debet ſtrictè ſumi pro verâ & propriè dictâ appellatione, ſed generatim pro omni confugio ad ſuperiorem, undè optimè, & ad mentem Sardicenſium Patrum Græcus Interpres reddidit, *ac veluti appellans confugerit.* Porrò perperàm Zonaras & Balzamon, atque cum iis nonnulli putaverunt, hiſce Canonibus duplicem retractationem ejuſdem cauſæ concedi, ſic loquitur Balzamon in interpretatione Canonis ſeptimi ſecundùm Dionyſium, & quinti ſecundùm ipſum: *Præſens*, inquit, *Canon dicit quod ſi quis à Provincialibus Epiſcopis condemnatus fuerit, & ad Papam appellaverit, ille vicinis Epiſcopis mandabit, ut de appellatione cognoſcant, ſi hoc juſtum eſſe putaverit, & ſi is quoque ab iis condemnatus fuerit, & ſecundo ad Papam acceſſerit, & ei viſum eſt ea quæ priùs judicata ſunt rurſus examinari, ne cogatur is qui condemnavit Romam venire, ſed in Provinciam juſſu Papæ veniant Presbyteri ex ejus latere, ſive ab ejus Eccleſiâ* &c. Ubi vides Balzamonem exiſtimaſſe à Concilio Sardicenſi conceſſam eſſe Romano Pontifici poteſtatem retractationis bis concedendæ, ſi ita illi viſum fuerit. Verùm ſi quis Canones accuratiùs examinet, is nullo negotio perſpiciet unius tantùm retractationis concedendæ poteſtatem dari Romano Pontifici, & de eadem mentionem fieri Can. 3. 4. & 7.

Unum præter hæc examinandum ſupereſt, utrum vi Sardicenſium Canonum, novum judicium eſſet eiſdem Provinciæ Epiſcopis adjunctis finitimis, committendum. Cauſa dubitandi hæc eſt, quod Synodus finitimorum tantùm diſertè meminerit non Epiſcoporum Provinciæ. Verumtamen veriſimile eſt mentem ejus fuiſſe ut priores judices cum finitimis ſederent, id enim ſatis indicant verba iſta, *ut renovetur judicium, Concilium, examen.* Deinde verò ubi non eſt provocatio, ſed tantùm reviſio, & retractatio cauſæ, ſemper idem remanet judex, nec ei judicandi poteſtas aufertur, ſed novum mandatur examen. 3. Si non intereſſe debuiſſent ſecundo judicio priores judices, cur Synodus judicaſſet renovandum eſſe in Provinciâ judicium, non autem Romæ? 4. Dici non poteſt eos à judicio ſe-

cundo excluſos, cum naturales ſint & legitimi judices. Deinde neceſſe erat eos intereſſe, ut judicii prioris rationem redderent, dicerentque quibus rationibus moti Epiſcopum depoſuiſſent, porrò ſi negari non poteſt eos interfuiſſe, negari quoque non poteſt eos judices fuiſſe, nam Epiſcopi in Conciliis licet partes ſuas & judicia tueantur, ſemper ut judices ſederunt, donec rei eſſe convincerentur, & cœterorum omnium conſenſu damnarentur. Demùm, hanc Sardicenſis Synodi mentem fuiſſe, & ſic à Romanâ Eccleſiâ acceptam, ejus ſanctionem fuiſſe fidem facit vetus Canonis ſeptimi inſcriptio, in veteri codice Eccleſiæ Romanæ *de retractandâ causâ appellantis in Provinciali Synodo*. Provincialis Synodus hic haud dubiè eſt, Synodus Provinciæ quæ antè judicarat. His omnibus illud mihi videtur adjiciendum, quod quidem non eſt omninò leve Synodum ità loqui, ut videatur magnæ loco gratiæ habere id quod Epiſcopis damnatis concedit, ut poſſint impetrare à Romano Pontifice Legatos qui poſteriori judicio adſint, & autoritate ſuâ, prioris illius judicii vim imminuant, ſi verò apud alios quam apud priores judices cauſa retractata ſit, nihil opus eſſe viſum fuiſſet, autoritate iſtorum legatorum, quia novi judices prius illud judicium ab aliis latum minimè curaſſent. Nec eſt quod videatur iniquum, ut ſi denuò judices collocentur qui jam ſententiam tulerant, nam uti diximus, novum inſtituitur judicium vel quia prius non fuit ritè factum, vel quia ab iſtis judicibus, cauſa non eſt ſatis examinata, quare nihil vetat ad illos eamdem cauſam remitti, ut rem ampliùs examinent, & in judicando legitimam formam obſervent, ſicut haud iniquum imò æquiſſimum, ut cauſæ quæ à ſupremis Senatibus ſunt judicatæ, iiſdem iterum examinandæ, & judicandæ remittantur, & videmus ſæpè eos ipſos judices re maturiùs expenſâ diverſam prorſus à priori ſententiam ferre.

Ex dictis huc uſque patet, Hincmarum in Epiſtolâ ad Joannem octavum quæ nomine Caroli Calvi ſcripta eſt cap. undecimo, tam rectè ſenſum Canonum Sardicenſium aſſecutum eſſe, ut nihil ad eos exponendos aptiùs dici poſſit. En ejus verba, *Cujus*, inquit, *ſancta Synodi* (Nicænæ) *Conſtitutionem Sardicenſes Canones non convellunt, qui cum Pontificis Romani Vicario, vel arbitrio cauſam Epiſcopi in Provinciali Synodo judicati, etiam Epiſcoporum arbitrio, vel judicio qui eum judicaverunt, cum Epiſcopis qui in finitimâ & propinquâ Provinciâ ſunt, præcipiunt terminari, quatenus ſive in mutandâ ſententiâ,*

juxta

juxta Canones Nicænos commune ſit placitum.

Porrò Canones iſti Sardicenſes nunquam in Oriente & ſerò in Occidente recepti ſunt. De Oriente jam conſtat illo ipſo tempore, quo condebantur, Orientales Epiſcopos contrarium prorſus ſtatuiſſe. Deinceps autem tùm in Concilio Conſtantinopolitano, tùm in Chalcedonenſi, tùm in Trullano nullam hujus reviſionis mentionem fecerunt, juſſeruntque cauſas omnes Synodi Provincialis, aut ad ſummum Patriarchalis judicio finiri. In Occidente porrò poſt hanc Synodum adverſus diſciplinam in eâ ſancitam reclamarunt Africani, reclamarunt & Galli, ut dicemus infrà, imò ne ipſi quidem Itali illos in authoritatem admiſerunt, iſti quippe in Epiſtolâ Concilii Italiæ ad Theodoſium agentes de depoſitione Maximi Conſtantinopolitani Epiſcopi, quem injuſtè ab Orientalibus dejectum eſſe arbitrabantur, quique ad Occidentales confugerat, & eis cauſam ſuam expoſuerat, in hoc, inquam, caſu, nec ſequuntur, nec allegant Canones Sardicenſes, nec ex eorum præſcripto jubent judicium renovari, nihilque aliud contendunt, niſi ut Synodus œcumenica indicetur, in qua ſimul cum Orientalibus cognoſcant de depoſitione Maximi, *non*, inquiunt, *prærogativam nobis vindicamus examinis*, *ſed conſortium communis arbitrii*, quod ſi Canones Sardicenſes, alicujus authoritatis eſſe duxiſſent, illos iſto opportuniſſimo in loco non prætermiſiſſent. Poſthæc Innocentius I. in Epiſt. ad Clerum Conſtantinopolitanum, Nicænos Canones ſolos vigere teſtis eſt, & in Epiſt. ad Theophilum Alexandrinum *alios quippe Canones*, inquit, *Romana non admittit Eccleſia.* Poſteà tamen Zozimus, Bonifacius, & Cœleſtinus Canones Sardicenſes, plerumque, ſub nomine Nicænorum quaqua verſum in Occidente promulgare conati ſunt, illorumque obtentu appellationes ad ſuam ſedem trahere conati ſunt, & cauſarum ad ſe per appellationem devolutarum Romæ judicandi facultatem ſibi arrogarunt, renitentibus tamen Epiſcopis. Idem deinceps fecerunt, Leo primus, Vigilius, Pelagius II. & Gregorius magnus, qui nonnullos quoque adverſarios nacti ſunt, ſed de his dicemus infrà.

Adverſus hæc quæ huc uſque de Canonum Sardicenſium ſenſu & autoritate diximus, nihil fermè objicit Chriſtianus Lupus, quod non fuerit à nobis abundè refutatum, nonnulla tamen hic iterum excutiemus. *Canones Sardicenſes*, inquit, illic pag. 121. *donant effectum non ſolum devolutivum, ſed & ſuſpenſivum, ergo in iis agitur de appellatione propriè dictâ.* Reſpondeo Canonibus Sardicenſibus.

propriè nec devolutivum, nec ſuſpenſivum dari effectum : non devolutivum, quia judicium non devolvitur ad Romanum Pontificem, nec propriè ſuſpenſivum, quia Epiſcopus depoſitus ſemper pro depoſito habetur, donec in ſecundo judicio reſtituatur. Addit idem Lupus dari Romano Pontifici poteſtatem retractandi judicii, vel in urbe Roma, vel in partibus per Legatos, primum eſt omnino falſum, fusè enim oſtendimus nullam aliam poteſtatem illi dari quam decernendi retractationem judicii in partibus. Secundum ex parte falſum eſt, nec enim ſolis Legatis committitur judicium, ſed tantùm permittitur Romano Pontifici ut Legatum aut Legatos mittat, qui cum Epiſcopis Provinciæ & finitimis judicet, cœteras ejuſdem Lupi in Quenellium & Marcam expoſtulationes hîc proferre nihil attinet, nam in iis ille nihil omnino probat, ſed ſua ſenſa eſſe totidem putat axiomata, de quibus dubitare nefas eſt, quæque nullâ probatione indigent, & quidquid cum eis non convenit erroneum eſſe autumat ; non aliâ de causâ, niſi quia cum opinionibus ſuis non congruunt. Perlege totum ejus librum, intelliges id ita ſe habere; nam ubique adverſariorum argumenta errores eſſe clamat, nec aliter id probat quam quia cum ſententiâ ſuâ non cohærent. Quid facias homini qui non aliter de veritate quam ex præjudicatis opinionibus ſuis ſtatuit, *jubeas hunc miſerum eſſe libenter.*

Ut autem probet Sardicenſis Concilii Canones in autoritatem admiſſos etiam ab Orientalibus fuiſſe paulò plus laborat, ſed non magis promovet. Adducit 1. Concilii Hieroſolymitani ſub Macario ſententiam, in quâ Concilii Sardicenſis acta comprobata ſunt, at ſcriptor bonæ fidei advertere debuiſſet in illo Concilio probatos minimè fuiſſe Canones Sardicenſes, cujus nullam notitiam habuerunt Orientales, ſed tantùm Athanaſii reſtitutionem, & ea quæ habentur in Epiſt. Synodicâ cui ſubſcripſerunt Orientales. Idem dicendum ad id quod ſubjungit Lupus, hanc Synodum probari à Baſilio, Epiphanio, Socrate, Sozomeno, Theodorito & aliis Græcis, nam ab iſtis probantur tantùm acta ejus de reſtitutione Athanaſii; non autem Canones quorum ut dixi nulla erat in Oriente notitia., Ita etiam Chalcedonenſis Synodus in proſphonetico ad Marcianum, per conſtituta Sardicenſis judicii Orientalibus directa nihil aliud intelligit, quam Epiſtolam Synodicam de reſtitutione Athanaſii, quæ ſola per totum orbem vulgata eſt.

Unum ſupereſt quod fortaſſe gravius videatur argumentum,

eoſdem, inquit Lupus, *Canones laudat & ſecundum ipſos Joannis Chryſoſtomi appellationes exequitur Innocentius, ipſoſque per omnem Orientem viguiſſe teſtatur Palladius.*

Reſpondeo Innocentium Canonum Sardicenſium non meminiſſe, nec ſecundum eos appellationem Chryſoſtomi ſuſcipere, quinimò ille in Epiſt. ad Theophilum apud Palladium pag. 24. ſolos Nicænos Canones admitti à Romanâ Eccleſiâ teſtis eſt, *Tu igitur*, inquit, *ſi judicio confidis, ſiſte te ad Synodum, quæ ſecundum Chriſtum cogitur, & ibi expoſitis criminationibus ſub teſtibus Nicæni Concilii Canonibus: alios enim Canones Romana non admittit Eccleſia, irrefragabilem ſecuritatem habebis.* Nec eſt quod dicat Lupus, nomine Nicænorum Canonum hìc intelligi Sardicenſes, nec enim Innocentius dicit ſe Theophilum, ad Synodum vocare, vi Canonis alicujus, ſed tantùm ait in Synodo ad quam ipſum vocat, fore ut judicium feratur ex legibus Synodi Nicænæ, quas ſolas, inquit, admittit Romana Eccleſia, quod idcircò dicit quia ſecundum Antiocheni Concilii Canonem damnatus fuerat à Theophilo Chryſoſtomus. Hanc ejus eſſe mentem perſpicuè declarant hæc verba Epiſt. ejuſdem ad Clerum Conſtantinopolitanum, *Canonibus porrò*, inquit, *obſequendum eſſe ſcribimus qui Nicææ ſunt Decreti, quos ſolos confiteri decet Eccleſiam Catholicam, & juxta eos judicare, ſi in àliis à quopiam proferuntur à Nicænis Canonibus diſſonantes & hæreticos autores referentes* (loquitur de Antiocheni Concilii Canonibus) *ii à Catholicis Epiſcopis rejiciuntur, quapropter non ſolùm dicemus iſtos ſequendos non eſſe, verum etiam, cum hæreticis, & ſchiſmaticis dogmatibus condemnandum, quemadmodum anteà in Sardicenſi Concilio ab Epiſcopis qui nos præceſſerunt factum.* Vides hìc Innocentium Sardicenſes Canones à Nicænis diſtinguere, & horum tantùm autoritate niti, quamvis Sardicenſium Patrum factum in exemplum adducat, ut probet ſolos Nicænos Canones ſequi oportere.

Quod ad Palladium ſpectat, is dicit equidem Canonem Antiochenum *in Sardicenſi Concilio, à Romanis, Italis, Illyriis, & Macedonibus atque Græcis abrogatum eſſe.* At non dicit id factum per Canones Sardicenſes, ſed quando, inquit, *Liberius aut Julius Conſtantis Principatu Athanaſium in communionem admiſit & Marcellum Galatam. propter quos & hic Canon factus fuerat*; inde porrò colligi non poteſt Canones Sardicenſes in Oriente fuiſſe receptos.

Objicit denique idem Chriſtianus Lupus Canones iſtos in Concilio Trullano Canone ſecundo inter eos, qui ab Eccleſiâ probantur

numerari, itemque à Joanne Scholaſtico Patriarchâ Conſtantinopolitano in collectione quæ nomen Theodoriti præfert in manuſcriptis Codicibus Bibliothecæ regiæ inſertos fuiſſe, & ab ipſo Photio in Nomocanone comprehenſos.

Reſpondeo inde minimè colligi poſſe Canones Sardicenſes in Oriente viguiſſe, nam in Concilio Trullano laudantur ij omnes Canones qui ab Epiſcopis orthodoxis erant conditi, licet non omnes eſſent in uſu, præſertim in Oriente. Id de Sardicenſibus dicendum eſſe conſtat, ex Synodi Chalcedonenſis Decreto de ſupremo Synodi Diœceſeos judicio quod ab iſtâ Synodo Trullanâ confirmatum eſt. Collectiones Canonum, Joannis & Photii ad uſum utriuſque privatum confectæ ſunt, non autem ut authentica eſſent & publica inſtrumenta, ſicut Codex Canonum Eccleſiæ univerſæ, in quo Canones Sardicenſes non reperiuntur: undè ipſe Photius qui eos Nomocanoni inſeruit, conteſtatus eſt eoſdem in Oriente non recipi. Nihil eſt ergo quod probet Sardicenſes Canones in Oriente viguiſſe, videamus nunc quæ diſciplina poſt Sardicenſem Synodum, tum in Oriente, tum in Occidente viguerit.

§. IV.

Quænam diſciplina poſt Sardicenſem Synodum ſancita fuerit.

ADvertimus jam ſuprà Orientales Epiſcopos, in Synodis Antiochenâ, & Conſtantinopolitanâ ſtatuiſſe, ut Provincialium Synodorum judicia in majori aut Diœceſanâ Synodo retractentur, modo id ipſi judices peterent ad compeſcendam damnati pervicaciam, non tamen integrum propterea fuiſſe damnato, à Synodi Provinciæ judicio, ad Synodum Diœceſeos provocare, niſi illi ipſi à quibus judicatus erat, id poſtularent; in Concilio verò Chalcedonenſi, cujus Epiſcopi ſtudioſiſſimi fuerunt jurium Patriarchalium præſertim Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ extollendorum nova in judiciis Ecclaſiaſticis diſtinctio inducta eſt. Diſtingunt enim inter Epiſcopum & Metropolitanum, jubentque ut prima de crimine Epiſcopi cognitio inſtituatur in Synodo Provinciæ, Metropolitani verò cauſa ſtatim ad Exarchum Diœceſeos deferatur, quod idcirco factum eſſe crediderim, quia Metropolitani in Synodis Pro-

vinciæ magnâ autoritate pollebant, & difficile erat eos ibi judicari: verba Concilii hæc ſunt Canone nono. *Si Clericus cum proprio, vel etiam alio Epiſcopo negotium aut litem habeat, à Provinciæ Synodo judicetur; ſi autem cum ipſius Provinciæ Metropolitano Epiſcopus vel Clericus controverſiam habeat, Diœceſis Exarchum adeat, vel Imperialis urbis Conſtantinopolis thronum, & apud eum litiget.* Item Canone 17. *Si quis autem injuriâ afficiatur à proprio Metropolitano, apud Exarchum Diœceſis, vel Conſtantinopolitanam ſedem litiget, ſicut priùs dictum eſt.*

Porrò gravis hìc difficultas exoritur, ex eo quod videatur Synodus Conſtantinopolitano Epiſcopo judicium tribuere omnium omninò Metropolitanorum qui erant in Oriente; idque magis mirum videtur, quòd hæc ei prærogativa tribuitur, antequam Aſiana & Pontica Diœceſis ei ſubjicerentur, quod non eſt factum niſi actione ultimâ Concilii. Hanc difficultatem facilè expedit Petrus de Marcâ, ſcribens hanc prærogativam conceſſam eſſe ſedi Conſtantinopolitanæ. Ego verò vix crediderim mentem fuiſſe Concilii, ut Patriarchatus Antiocheni & Alexandrini Metropolitani, ad judicium Conſtantinopolitani Epiſcopi traherentur. Sicut ergo à juriſdictione Conſtantinopolitani Epiſcopi ſine dubio eximendi ſunt Occidentales Metropolitani, ita etiam eximendi videntur ii, qui Patriarchæ Antiocheno & Alexandrino ſubjacebant, ita ut iſta ſanctio ad Metropolitanos tantùm Aſianæ & Ponticæ Diœceſeos pertineat, quas Diœceſes Conſtantinopolitano Præſuli ſubjicere jam tum in mente habebant Synodi Chalcedonenſis Patres. Porrò Metropolitanos Diœceſeos Orientis & Ægypti ad Conſtantinopolitanam ſedem deferri non potuiſſe, conſtat ex Juſtiniani Novellis 123. cap. 22. & Novellâ 137. in quibus ſancit ut uniuſcujuſque Diœceſeos Patriarchæ Metropolitanorum cauſas ſuæ Diœceſeos judicent. Addit præterea Juſtinianus, ut in cauſis Epiſcoporum ſit provocatio à Synodo Provinciæ ad Patriarcham; quâ de re Concilium Chalcedonenſe nihil ſtatuerat: refertur hæc Imperatoris Conſtitutio à Photio in Nomocanone tit. 9. *Epiſcopi ejuſdem Synodi inter ſe actionem habentes ad Metropolitanum ſuum, & alios Synodi Epiſcopos litigant, & niſi utraque pars judicatis inſiſtat, ipſorum Patriarcha cauſam cognoſcito, ac nulli contradicendi illis quæ ab illo ſtatuuntur, poteſtas eſto; ſi Clericus adverſus Epiſcopum ſuum actionem movere velit, idem eſto: cum autem contra Metropolitanum interpellatio inſtituitur, Patriarcha ipſius ſimiliter co-*

gnoſcito; ſi quidem Epiſcopus judicavit, Metropolitanus rem examinato; ſi verò Metropolitanus, Patriarcha cognoſcito. Et ibidem ex Conſtitut. 29. *Nemo primâ vice apud Patriarcham, ſed Epiſcopum ſuum Clericum accuſato; ſi verò ſuſpectum illum habeat ad Metropolitanum, & poſtea Metropolitanus ſolus, ſive cum Synodo ſuâ Epiſcopi aut Clerici cauſam judicet, & ſententiæ non acquieſcatur, ejus ditionis Patriarcha cognoſcat, ipſiuſque judicatis, perinde ac ſi initio judicaſſet, inſiſtatur, à Patriarcharum namque judiciis non provocatur.* Hæc & alia hujuſmodi quæ in Novellis occurrunt, oſtendunt cauſas Epiſcoporum apud Græcos poſt Synodum Chalcedonenſem, primùm à Metropolitano cum Epiſcopis Provinciæ judicatas fuiſſe, ac deinde, ſi ſententiæ ab iis latæ non acquieſceretur, eas ad Exarchum, ſeu Patriarcham, Synodumque Diœceſeos fuiſſe delatas: unde nulla dabatur alia provocatio, ſed ſupremum erat iſtud judicium. Cauſas autem Metropolitanorum Epiſcoporum immediatè ad Patriarcham Synodumque Diœceſeos fuiſſe delatas, ibique ſine provocatione ullâ definitas. Hanc diſciplinam Græci deinceps receperunt, ut colligitur ex Photio in Nomocanone tit. nono ſuprà citato, tùm ex Zonarâ & Balzamone in Commentariis ad hos Canones.

In Occidente verò Sardicenſis Concilii Canones hinc & inde ſunt ventilati, nec ſtatim, nec ſine multâ difficultate recepti ſunt, licet Pontifices Romani, quoniam eorum intererat illos in autoritatem admitti, multùm laboraverint ut eos promulgarent.

Videri poteſt illuc pertinere Gratiani edictum, ad preces Synodi Romanæ latum, ad compeſcendam potiſſimùm Urſicini factionem: preces Concilii hæ ſunt. *Quæſumus clementiam veſtram, ne rursùs in plurimis cauſis videamur oneroſi, ut jubere pietas veſtra dignetur, quicumque vel ejus, vel noſtro judicio, qui Catholici ſumus, fuerit condemnatus atque expulſus, voluerit Eccleſiam retinere, vel vocatus à Sacerdotali judicio per contumaciam non adeſſe, ſeu ab illuſtribus viris præfectis Prætorio Italiæ veſtræ, ſive à Vicario accitus ad urbem veniat, aut ſi in longinquioribus partibus hujuſmodi emerſerit quæſtio, ad Metropolitani per locorum judicia deducatur examen, vel ſi ipſe Metropolitanus eſt, Romam neceſſariò, vel ad eos quos Romanus Epiſcopus judices dederit, contendere ſine dilatione jubeatur..... Certè ſi vel Metropolitani, vel cujuſcumque alterius Sacerdotis ſuſpecta gratia, vel inquietus fuerit, vel ad Romanum Epiſcopum, vel ad Concilium certè quindecim Epiſcoporum finitimorum ei liceat provocare;* has preces Gratianus reſcripto ſuo fir-

mavit. *Volumus autem*, inquit, *ut quicumque judicio Damaſi, quod ille cum Concilio quinque vel ſeptem habuerit Epiſcoporum, vel eorum qui Catholici ſunt judicio vel conſilio condemnatus fuerit, ſi injuſtè voluerit Eccleſiam retinere; ut qui evocatus ad Sacerdotale judicium per contumaciam non iviſſet, aut ab illuſtribus viris præfectis Prætorio Galliæ atque Italiæ, ſive à Proconſulibus vel Vicariis autoritate adhibitâ, ad Epiſcopale judicium, ut ad urbem Romam ſub proſecutione proveniat, aut ſi in longinquioribus partibus alicujus ferocitas talis emerſerit, omnis ejus cauſæ dictio, ad Metropolitæ in eadem Provinciâ Epiſcopi, deducatur examen, vel ſi ipſe Metropolitanus eſt, Romam neceſſariò, vel ad eos quos Romanus Epiſcopus judices dederit, ſine dilatione contendat....... Quod ſi vel Metropolitani Epiſcopi, vel cujuſcumque iniquitas eſt ſuſpecta, aut gratia, ad Romanum Epiſcopum, vel ad Concilium quindecim finitimorum Epiſcoporum accerſitum, liceat provocare, modò ne poſt examen habitum, quod definitum fuerit, integretur.*

Lex iſta nonnulla tribuit Romano Pontifici, quæ Sardicenſis Synodus ipſi non tribuerat, ac nonnulla etiam ipſi non tribuit, quæ Sardicenſis Synodus ipſi tribuerat; nam Sardicenſis Synodus non tribuit Romano Pontifici, ut cauſas Epiſcoporum Galliæ atque Italiæ, necnon Metropolitanorum, qui in longinquioribus Provinciis degunt, poſſit ad ſe evocare; quod lex iſta ipſi tribuit. At Synodus Sardicenſis Romano Pontifici poteſtatem facit decernendi novi judicii in cauſis judicatis, à Metropolitano, & Synodo Provinciæ, etiam in longinquis locis: lex verò iſta vetat ne in Provinciis longè à Româ diſſitis provocetur ad Romanum Pontificem, & cauſa de novo integretur, poſt judicium Metropolitani & Synodi Provinciæ. Deinde eadem lex poteſtatem facit ei cui ſuſpecta eſt gratia, vel iniquitas Metropolitani, aut Epiſcoporum Provinciæ immediatè ad Pontificem Romanum, aut ad Synodum finitimorum provocandi, iſtud autem non permittit Sardicenſis Synodus.

Porrò lex iſta Gratiani nunquam fuit promulgata, nec uſu recepta; ſed aut vetus Synodi Nicænæ, aut recens à Sardicenſi Synodo conſtitutum jus obtinuit. Hic autem ferè conſentientes nobiſcum habemus adverſarios, atque imprimis Chriſtianum Lupum, qui can. 9. duo circa legem hanc obſervat: alterum eſt, legem quæ definit Epiſcopos eſſe judicandos à Romano Pontifice cum Concilio quinque vel ſeptem Epiſcoporum, eſſe intelligendam de ſuburbicariis tantùm Epiſcopis: alterum, id quod de Metropolitis in illâ lege ſancitur, non eſſe intelligendum de Epiſcopis Orientis, ſed

in Concilio habeat, exerendi, & quidquid pro juſtitia fuerit à Provincialibus ſuis ſtatutum, ſtudeat obſervare: quod ipſum repetit ſecunda Arvernenſis Synodus.

Reſpondet Lupus Canonibus iſtis occaſionem dediſſe Reges Galliæ barbaros, qui ſuis Epiſcopis interdixerunt Regni egreſſum. Verùm iſta reſponſio merum eſt commentum; nam primùm editi ſunt hi Canones, Childeberto Chriſtianiſſimo Rege regnante, deinde quis Lupum ferat, iſtud ſine ullius omninò ſcriptoris autoritate affirmantem: denique ut aliquid veriſimilitudinis haberet iſta reſponſio, oſtendere debuiſſet Chriſtianus Lupus, Canones antiquiores Galliæ qui jus Romani Pontificis aſſererent. At nullos proferre poteſt, imò, uti diximus, ſemper in Galliâ obtinuerunt ii Canones, qui judicium omnium omninò Epiſcoporum tribuunt Synodo Provinciæ.

Adverſus iſta multa objicit Chriſtianus Lupus. Objicit primò, Gelaſii verba in Epiſt. ad Dardaniæ Epiſcopos, de cauſâ Acacii & in tomo de anathematis vinculo, *ab inferioribus potior diſcuti non poteſt, aut judicari.*

Reſpondeo Gelaſium id dicere de damnatione Calendionis Antiocheni Epiſcopi, itemque Joannis Alexandrini, quos Acacius autoritate ſuâ, nec coactâ legitimè Synodo, depoſuerat, & exturbandos ab Imperatore curaverat, in illorum locum homines Chalcedonenſis Concilii adverſarios ſtatuens. Hoc in caſu dicit Gelaſius iniquum eſſe, ut ſuperior ab inferioribus judicetur. *Nunquid*, inquit, *Acacius ut Ioannem qualemlibet hominem Catholicum tamen à Catholicis ordinatum de Alexandrinâ excluderet, Petrumque in hæreſi iam detectum atque damnatum abſque Sedis Apoſtolicæ conſultatione reciperet, aliquâ ſaltem Synodo illic habitâ, hoc audacter arripuit ut Calendionem de Antiochiâ pelleret, hæreticumque Petrum, quem ipſe quoque damnaverat, abſque notitiâ Sedis Apoſtolicæ rurſus admitteret, aliquâ Synodo id feciſſe monſtratur, ſi certè de dignitate agitur civitatum ſecundæ ſedis & tertiæ, major eſt dignitas Sacerdotum, quàm ejus civitatis, quæ non ſolùm inter ſedes minimè numeratur, ſed nec inter Metropolitanorum jura cenſetur.* Itaque hoc graviter angit Gelaſium, quod Acacius ſibi poteſtatem arripuiſſet judicandi de Epiſcopo ſecundæ, ut putabat, ſedis, idque ſine Synodo, & ſuâ autoritate; ſed iſtud nihil ad præſens inſtitutum pertinet: primò enim non agitur hîc de judicio Patriarcharum, ſed de Metropolitanorum judicio. Secundò non dicimus eos judicari poſſe ab Epiſcopis qui ſunt extra Provinciam, qualis erat

Acacius. Tertiò, non dicimus unum aliquem Epiſcopum Provinciæ id poſſe ſuâ autoritate præſtare; ſed conſentientes eſſe volumus omnes Provinciæ Epiſcopos. Quartò, non propterea aſſerimus ſuperiorem ab inferiore judicari; imò contendimus Epiſcopos Provinciæ in Synodum coactos, ſuperiores eſſe Metropolitano, quia totum cuilibet, licet præſtantiſſimæ parti, meritò præponitur.

Objicit idem ſecundò illud Juvenalis Hieroſolymitani in Epheſino Concilio adverſus Joannem Patriarcham: *Oportebat Ioannem accurrere confeſtim ad Apoſtolicam Sedem magnæ Romæ nobiſcum conſidentem, apud quem mos eſt ex Apoſtolico ordine, & traditione, ut ipſa ſedes Antiochena, dirigatur & judicetur.*

Reſpondeo Chriſtianum Lupum hîc indignè & peſſimo exemplo truncare verba Juvenalis, ut ex iis aliquid conficiat, ecce hæc integra. *Oportebat quidem Ioannem reverendiſſimum Antiochiæ Epiſcopum, hac ſanctâ & venerabili Synodo conſideratâ, ſtatim ut ſe purgaret, accurrere, & ad Apoſtolicam Sedem nobiſcum conſedentem, magnæ Romæ & Apoſtolicæ etiam ſanctæ Dei Eccleſiæ Hieroſolymitanorum honorem deferre, & obedire, præſertim cum conſuetudo ſit, Sedem Antiochenam ex Apoſtolico ordine & traditione abeo* (Epiſcopo Hieroſolymitano) *dirigi, & apud ipſum judicari.* Quid illic Chriſtiani Lupi placitis faveat, ego prorſus non video; nec enim dicit Joannem fuiſſe vocandum Romam, à Pontifice ut judicaretur, ſed reprehendit eum quod vocatus ad Synodum, in quâ erant Legati Sedis Apoſtolicæ, non venerit, quod item nec paruerit mandato Hieroſolymitani Epiſcopi, à quo Antiochenam Eccleſiam dirigi affirmat, & judicari: non id ille dicit de Romanâ ſede, ſed de ſeipſo. Quapropter iſta Epiſcopi Hieroſolymitani ſententia, judicandi Antiocheni Epiſcopi planè adverſatur Chriſtiani Lupi propoſito; nec eſt quod ille contendat id emendari debere, & tribui Romanæ Sedi quod ſibi tribuit Hieroſolymitanus Epiſcopus, quippe id ſeries contextus vetat, ex quâ patet id ab Hieroſolymitano Præſule, qui tum altiùs caput efferebat, de ſeipſo dictum.

Tertio loco objicit Lupus, exemplum Dionyſii Alexandrini & Neſtorii Conſtantinopolitani, quorum cauſas Romam delatas, & à Romano Pontifice judicatas fuiſſe, ait: de his agemus alibi. Interim advertimus Dionyſium non fuiſſe à Romano Pontifice judicatum, Neſtorium verò priùs à Cyrillo quàm à Cœleſtino excommunicatum.

Quartò, objicit Epheſinæ Synodi Canonem primum in quo Me-

tropolitis qui ad Neſtorianos accederent, hanc pœnam ſtatuere videtur, ut ſubjaceant judicio Synodi Provinciæ; unde ille infert, morem non fuiſſe ut illi ſubjacerent: verùm Canonis mentem haud cepit Lupus, nec enim ſtatuit ut Metropolitani qui accederent ad Neſtorianos, judicentur & deponantur à Synodo Provinciæ, ſed ut à gradu Metropolitæ excidant, & Epiſcopis Provinciæ ſubjaceant, non ſecus ac laici. *Si quiſpiam*, inquiunt, *Metropolita Provinciæ, derelictâ ſanctâ & œcumenicâ Synodo acceſſerit ad apoſtaſiæ conſeſſum, aut accedet impoſterùm, aut cum Cæleſtio ſentiat, aut ſentiet, nihil amplius poterit agere adverſus Provinciæ Epiſcopos, ut qui jam inde à Synodo totius Eccleſiaſticæ communionis expers ſit factus, & prorſus ἀνενεργήτος, hoc eſt ad functiones inhabilis, ſed & ipſis Epiſcopis illius Provinciæ, circumque vicinis Metropolitis recta ſentientibus ſubjacebit, ut omninò dejectus à gradu Epiſcop tus*, hoc eſt, Metropolitanus qui ad Neſtorianos defecerit, hoc ipſo dejectus eſſe cenſebitur, & omni jure privatus, ac ſingulis Epiſcopis Provinciæ & Metropolitis vicinis ſubjectus.

Objicit quintò, Synodi Chalcedonenſis Decretum, quod judicium Metropolitanorum reſervat Exarcho, vel Throno Conſtantinopolitano. Reſpondeo primò, Canonem iſtum novam inducere diſciplinam in Oriente. Secundò, hunc ad Orientem ſolum pertinere, non ad Galliam.

Objicit ſextò, Capitulum Caroli lib. 7. cap. 251. quod ad Chalcedonenſem Canonem accedit: *Si Clericus vel Laicus habuerit cauſam adverſus alterum, aut Epiſcopus adverſus quemquam, apud Synodum Provinciæ judicetur; quod ſi adverſus ejuſdem Provinciæ Metropolitanum, Epiſcopus vel Clericus habuerit querelam, petat Primatem, & apud ipſum judicetur, aut apud Sedem Apoſtolicam.*

Reſpondeo Capitulum iſtud è Chalcedonenſi Synodo deſumptum fuiſſe, & eo tempore cœpiſſe in Galliis vulgari, quo nonnulli Epiſcopi ibi Primatum ambierunt; verùm huic diſciplinæ ſemper reſtiterunt Gallicani Epiſcopi, & priſtinam conſuetudinem de Metropolitanis ſuis in Synodo Provinciæ judicandis, totis viribus retinere conati ſunt, adeò ut Pontifices Romani id privilegium veluti ſingulare quibuſdam Metropolitis inſignibus conceſſerint, ut Adrianus primus, Bituricenſi, & Benedictus tertius Hincmaro Rhemenſi; porrò ſi privilegium illud fuit, ut obſervat rectè Gerbaſius, ergo communi & ordinariâ lege Collegarum judicio antè ſubmittebantur.

His objectis, fatetur Lupus minoribus aliquandò concedi poteſtatem judicandi ſuperiores in manifeſtâ hæreſi, & in crimine idololatriæ; atque hujus rei multa ſuggerit exempla, verùm negat id fieri poſſe ubi dubia eſt hæreſis, & palliabilis. At, quæſo, quis judicabit utrum ita ſit, nec ne, ſi poteſtas datur Epiſcopis Provinciæ judicandi Metropolitanos, ubi hæreſis eſt manifeſta, nonne Ordinarii ejus damnandi poteſtatem habent, cum non liceat aliquem damnare, niſi crimen ejus ſit manifeſtum. Deinde quomodo probabit Lupus in exemplis à ſe adductis, hæreſim ſemper fuiſſe manifeſtam, quomodo in caſibus dubiis judicium commiſſum Romano Pontifici. Levia ſunt omnia quæ hanc in rem affert exempla. *Hunc*, inquit, *Dionyſium accuſarunt apud Romanum Pontificem, Pentapoleos Epiſcopi, quod nempe ejus error eſſet dubius;* atqui falſum eſt Dionyſium ab iſtis accuſatum, ut dicemus infrà.

Aliud affert exemplum idem Lupus: eadem de causâ, inquit, Jubajanus, Pompeïus, aliique per Africam Epiſcopi ſuum Primatem Cyprianum detulerunt ad Stephanum; hoc item falſum, Pompeius enim à partibus Cypriani ſtabat: Jubajanus ſcripſerat quærentis in modum; nullus Africanus Cyprianum accuſaſſe legitur apud Stephanum.

Tertium exemplum eſt damnationis Pauli Samoſatenſis, de quâ hæc ait. *Antiochena Synodus*, inquit, *proceſſura ad diffinitivam ſententiam in Paulum, adeſſe voluit Dionyſium Alexandrinum, ac item Firmilianum Cæſarienſem.* Reſpondeo Patres Antiochenos Dionyſium & Firmilianum per litteras quidem conſuluiſſe, ſed hunc ante ejus damnationem mortuum, illum nequidem Concilio in Paulum facto interfuiſſe; ſed damnatum & depoſitum Paulum à ſolis Epiſcopis Diœceſeos Orientis, ex his perſpicere eſt quantùm Chriſtianus ab hiſtoricâ veritate partium ſtudio deflexerit: ſed cætera facta fusè deinceps examinabimus, nunc de jure tantùm agimus.

Ad illud pertinet citata quædam Epiſtola Auguſtini 143. in quâ Auguſtinus ait Secundum Numidiæ Primatem, ſi pacis amans fuiſſet, Cæcilianum non fuiſſe dejecturum de ſede, nec alium ordinaturum, ſed Epiſcopos Afros qui illum accuſare vellent ad Epiſcopos tranſmarinos, remiſſurum; ex quibus infert Chriſtianus Lupus Cæcilianum, eo quod eſſet Primas Africæ, non potuiſſe ab Africanis damnari, ſed cauſam ejus ab iſtis fuiſſe deferendam Romano Epiſcopo, & nullum in ejus loco ordinandum, donec ab eo judicaretur.

Reſpondeo hic Auguſtinum non agere de ſtricto jure, ſed de eo

quod agendum erat Secundo pro bono pacis, nè ſcilicet Eccleſia turbaretur, *Nam*, inquit, *ſi ejus in corde cogitatio pacis habitaret, non apud Carthaginem, poſteà cum traditoribus quos præſentes atque confeſſos Deo dimiſerat, damnaret crimine traditionis, quos abſentes apud eum nemo convicerat, tantò magis enim timere debuit, nè pax unitatis violaretur, quantò erat Carthago civitas ampla & illuſtris, unde ſe per totum Africæ corpus malum quod ibi eſſet exortum, tamquam à vertice effunderet: erat etiam tranſmarinis vicina regionibus, & fama celeberrima & nobilis, unde non mediocris utique autoritatis habebat Epiſcopum, qui poſſet non curare conſpirantem multitudinem inimicorum, cum ſe videret & Romanæ Eccleſiæ in qua ſemper Apoſtolicæ Cathedræ viguit principatus, & cæteris terris per communicatorias litteras eſſe conjunctum, ubi paratus eſſet cauſam ſuam dicere, quia ergo venire noluit ad hoſpitium collegarum, quos à ſuis inimicis contra veritatem ſuæ cauſæ perverſos eſſe ſentiebat, tantò magis Secundus, ſi veræ pacis cuſtos eſſe voluiſſet, cavere debuit ne damnarentur abſentes qui judicio eorum omnino intereſſe noluerunt.* Itaque non dicit Auguſtinus Secundum non debuiſſe cauſam Cæciliani judicare, quod judicandi poteſtatem non haberet, ſed primò quia pacem Eccleſiæ turbaturus erat, damnando illum qui cum Eccleſiis tranſmarinis communionem habebat, ſecundò, quia is qui damnabatur, erat abſens, judiciumque Afrorum & Numidarum recuſabat veluti ſibi ſuſpectum, cupiebatque à tranſmarinis judicari, nec unquam judicium illorum adierat, dicebat igitur Secundum de iſto non cognoſcere debuiſſe, cum præſertim ipſe traditores manifeſtos, & crimen confitentes damnare nollet, ſed Deo dimitteret, hæc eſt ſumma ratiociniorum Auguſtini hoc in loco, ex quibus inferri non poteſt Epiſcopos ex jure non poſſe cognoſcere de crimine Metropolitani aut Primatis, ſed tantùm aliquando expedire, ut Epiſcopi unius regionis judicium Metropolitani aut Primatis ſui recuſent, vel pacis ergo, vel quia Metropolitanus aut Primas eos habet ſuſpectos, & alios judices requirit: nam in Eccleſiaſticis non ſecus ac in civilibus judiciis, judices illud ſummoperè cavere debent ne invitis partibus judicent, ubi vel leviſſima recuſationis cauſa apparet. Porrò licet ex iſtis objectionibus Lupi ſit abundè ſatisfactum; attamen adjiciendum inſuper eſt totum iſtud negotium nihil ad propoſitum noſtrum pertinere qui tantùm de judicio Metropolitani ab Epiſcopis Provinciæ ſuæ tractamus, cum Secundus & Epiſcopi illi qui Cæcilianum damnarunt, Numidæ fuerint, non autem Provinciæ Carthaginenſis, & à quibus fue-

rat ordinatus cujus Cæcilianus erat Metropolitanus, è quorum proinde judicio pendebat, namque ut obſervarunt viri docti illorum erat ordinare, ſed, ut probavimus in diſſertatione ſuperiori, ex antiquo jure Synodi Provinciæ fuit ordinare Metropolitanum, ergo ejuſdem Synodi fuit ipſum deponere, ſed de hoc ſatis jam & abundè à nobis diſputatum eſt, nunc redeamus ad inſtitutum.

Primus omnium Zozimus Canones Sardicenſes protulit in medium . & apud Africanos venditavit pro Nicænis, ſed illi conſtanter reſtitêre, cumque comperiſſent eos non eſſe Concilii Nicæni appellationes, non ſolùm Clericorum inferiorum, ſed & Epiſcoporum in Africa damnatorum ad Sedem Apoſtolicam ferre noluerunt, priſtinamque conſuetudinem ſuam retinuerunt, ut cauſæ Epiſcoporum ad Primatem, hoc eſt Metropolitanum, & Provinciæ Synodum, ſeu ad univerſale Concilium deferrentur, maximè inquiunt Africani Epiſcopi in Epiſtolâ ad Cœleſtinum, *quia unicuique conceſſum eſt ſi judicio offenſus fuerit cognitorum ad Concilia ſuæ Provinciæ, vel etiam univerſale provocare.* Univerſale Concilium apud Afros, dicitur Concilium illud quod ex univerſâ Diœceſi Africanâ conflatum eſt, ejuſmodi Concilia ſæpe celebrantur apud Afros, apud quos Carthaginenſis Primas magnam obtinebat autoritatem. Liberum porrò videtur fuiſſe Epiſcopum, vel ad Synodum Provinciæ, vel ad Synodum hanc univerſalem deferre, quamvis ordinariè primo ad Primatem, hoc eſt ad Metropolitanum deferretur, ac deinde ſi adeſſe nollet, ad Synodum univerſalem; hujus rei fidem facit Canon 19. Codicis Africani qui ſic habet, *Aurelius Epiſcopus dixit quiſquis Epiſcoporum accuſatur, ad Primatem ipſius Provinciæ cauſam deferat accuſator, nec à communione ſuſpendatur cui crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam electorum judicum die ſtatutâ litteris evocatus minimè occurrerit, hoc eſt infra ſpatium menſis ex ea die quâ eum litteras accepiſſe conſtiterit, quod ſi aliquas veras neceſſitatis cauſas probaverit quibus eum occurrere non potuiſſe manifeſtum ſit, cauſæ dicendæ intra alterum menſem habeat facultatem, verum tamdiù poſt menſem ſecundum non communicet donec purgetur, ſi autem ad Concilium anniverſarium occurrere noluerit, ut vel ibi cauſa ejus terminetur, ipſe in ſe damnationis ſententiam dixiſſe judicetur.* Hic Canon ſancitus eſt in univerſali Concilio Africæ anno 419. Carthagine habito conſidentibus in ea 217. Epiſcopis. Canon ſequens eſt de Preſbyteris vel Clericis, *Si autem Preſbyteri, vel Diaconi fuerunt accuſati, adjunctis ſibi ex vicinis locis, cum proprio Epiſcopo legitimo numero collegarum quos ab eodem accuſa-*

ti petierint, id eſt unà ſecum in Presbyteri nomine ſex, in Diaconi tres, ipſorum cauſam diſcutiant, eadem dierum & dilationum, & à communione remotionum formâ ſervatâ, reliquorum autem Clericorum cauſas etiam ſolus Epiſcopus loci cognoſcat, & finiat. Canon item 28. ab eadem Synodo conditus ſic ſe habet, *item placuit ut Diaconi & Presbyteri, vel cæteri inferiores Clerici in cauſis quas habuerint, ſi de judiciis Epiſcoporum queſti fuerint, vicini Epiſcopi eos cum conſenſu ſui Epiſcopi audiant, & inter eos definiant adhibiti ab eis Epiſcopi, quod ſi ab eis provocandum putaverint, non provocent ad tranſmarina judicia, ſed ad Primates ſuarum Provinciarum aut ad univerſale Concilium, ſicut & de Epiſcopis ſæpè conſtitutum eſt, ad tranſmarina autem qui putaverit appellandum, à nullo intra Africam in communionem ſuſcipiatur.* Hic porrò Canon eſt vigeſimus ſecundus inter eos qui Milevitano perperam tribuuntur, ſunt autem revera Concilii Carthaginenſis anni 418. ut patet ex Canone 108. & 125. hujus Codicis. Verùm in iſto Concilio lex ad Epiſcoporum quoque cauſas extenditur, vetaturque ne ipſi provocent ad tranſmarina Concilia, hoc eſt ad Romanum Pontificem, & ad Italiæ Epiſcopos. Clauſulam iſtam, *ſicut & de Epiſcopis ſæpè conſtitutum eſt*, rejiciunt Bellarminus, Perronius, Lupus & alii, eo quod non extet in Concilio Milevitano ſeu potius Carthaginenſi anni 418. & revera non eſt hujus Concilii, ſed alterius Carthaginenſis anno 419. celebrati, ubi id additum eſt de Epiſcopis confirmatumque eſt poſteà ab iiſdem, in Epiſt. ad Cœleſt. poſt advectos ex Oriente Nicænos Canones, in quâ ſic alloquuntur Romanum Pontificem, *impendiò deprecamur, ut deinceps ad veſtras aures venientes non faciliùs admittatis, nec à nobis excommunicatos ultra velitis in communionem ſuſcipere, quia hoc etiam in Niceno Concilio definitum facile advertet venerabilitas veſtra, nam etſi de inferioribus Clericis vel Laïcis videtur ibi præcaveri, quantò magis hoc de Epiſcopis voluit obſervari, ne in ſuâ Provinciâ à communione ſuſpenſi à veſtrâ ſanctitate præproperè vel indebitè videantur communioni reſtitui, &c.*

Haud dubium eſt igitur quin apud Africanos Antiſtites jure ſancitum fuerit, ne quis ſive Epiſcopus ſive Preſbyter aut Diaconus ſive inferior Clericus ad tranſmarina judicia, hoc eſt ad Romanum Epiſcopum, aut ad alios Epiſcopos Italiæ & Galliæ provocaret, ſed ut Epiſcopi quidem in primâ inſtantiâ judicarentur à Synodo Provinciæ, Preſbyteri ac Diaconi ab Epiſcopo ſuo cum nonnullis vicinis ex eadem Provinciâ, cæteri inferiores à ſolo Epiſcopo adjuncto,

ut tunc moris erat, Clero ſuo per appellationem, ut cauſæ Epiſcoporum ad univerſale Concilium Africæ devolverentur, & ibi ſine ullâ provocatione judicarentur, Clericorum autem cauſæ, vel ad Primatem deferrentur, vel ad univerſalem Synodum. Porrò provocatio tunc tantum concedebatur, quando judices non erant electi, hoc enim in caſu provocandi locus non erat, ut ſtatutum eſt in eodem Concilio Canone 15. *Hoc etiam placuit ut à quibuſcumque judicibus Eccleſiaſticis, ad alios judices Eccleſiaſticos, ubi major eſt authoritas, fuerit provocatum, non eis obſit, quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi convinci non potuerunt, vel inimico animo judicaſſe, vel aliquâ cupiditate, aut gratiâ depravati, ſive ſi ex conſenſu Patrum electi fuerint judices, etiam à pauciore numero quam conſtitutum eſt non liceat provocare*, & Can. 122. *à judicibus autem quos communis conſenſus elegerit, non liceat provocare.*

Porrò nemo eruditorum in dubium revocat autoritatem Codicis Africani, certum quippe eſt, eum eſſe antiquiſſimum & Conciliorum Carthaginenſium Canones fideliter exhibere, eoque major eſt ejus autoritas, quod ab universâ Synodo Carthaginenſi probatus eſt, ut conſtat ex fine primæ ſeſſionis, *recitata ſunt etiam in iſtâ Synodo diverſa Concilia univerſæ Provinciæ Africæ tranſactis temporibus, Aurelii Carthaginenſis Epiſcopi celebrata*, ac deinde ſub nomine Concilii Africani idem Codex à Juſtiniano & Dionyſio Exiguo promulgatus eſt, & in Græcum tranſlatus, ac apud ipſos Orientales vulgatus eſt.

Opponit Chriſtianus Lupus Codicem hunc privatum opus eſſe alicujus ex factione Aurelii, & id probare conatur ex hoc loco Can. 107. ubi confector Codicis ait, *geſta hujus Concilii non deſcripſi, quia Provinciale non univerſale geſtum eſt*, ſed evaneſcit ita objectio ex lectione textus Græci, ubi non eſt, *geſtum hujus Concilii non deſſcripſi, ſed hîc deſcripta non ſunt.* τὰ πεπραγμένα τῆς παρούσης συνόδου διὰ τοῦτο οὐκ ἐγράφη. Itaque fruſtrà Zozimus Epiſcoporum Africanorum cauſas ad ſe trahere conatus eſt, idem tamen tentavit in Gallos inſtante Patroclo Arelatenſi ad ſuum vocans judicium Proculum Maſſilienſem, ſed ille adeſſe renuit, & Epiſcopatum invito Zozimo retinuit, poſt Zozimum Cœleſtinus & Bonifacius, Canonum Sardicenſium uſum in Galliâ & in Africâ inducere conati ſunt, ſed fruſtra.

Verùm nemo ad eos ubique promulgandos plus laboravit quam ſanctus Leo, in cauſis Hilarii, Lupicini, Eutychetis, & Flaviani, verum

verùm is jus ſibi à Synodo Sardicenſi indultum prætergreſſus eſt, primum enim contendit primam cognitionem cauſæ Metropolitanorum ad ſedem ſuam pertinere. Secundò appellationes à Synodo Provinciæ, à ſe Romæ judicari poſſe aſſeruit, utrumque contra Sardicenſes Canones, verùm nec Gallicani, nec Africani Antiſtites hæc ipſi jura ceſſerunt, ut conſtabit ex Hilarii Arelatenſis, & Lupicini Africani Epiſcopi cauſis quas poſteà referemus, Orientales verò apud quos jus appellationum tantum ſibi vindicabat, contrarium in Concilio Chalcedonenſi definierunt, cum igitur ſanctus Leo obſequentes minimè haberet Gallicanos Antiſtites Imperatoris ipſius autoritatem adhibere conatus eſt, & ab eo reſcriptum obtinuit in hunc modum, *hac perenni ſanctione decernimus, ne quid tam Epiſcopis Gallicanis, quam aliarum Provinciarum, contra veterem conſuetudinem liceat ſine viri venerabilis Papæ urbis æternæ autoritate tentare, ſed illis omnibus pro lege ſit, quidquid ſanxit vel ſanxerit Apoſtolicæ Sedis authoritas, ita ut quiſquis Epiſcoporum ad judicium Romani Antiſtitis evocatus venire neglexerit per moderatorem ejuſdem Provinciæ adeſſe cogatur.* In eo reſcripto tria præſcribuntur Epiſcopis Gallis, primò ut non violentur antiqui ritus, inconſulto Romano Pontifice: ſecundò, ut illi pro lege habeant quidquid Romana ſedes decreverit: Tertiò, ut cogantur Epiſcopi intereſſe Romani Pontificis Concilio, ſi vocati adeſſe neglexerint.

Verùm lex illa quæ ad Orientem non pertinet, recepta non fuit in Occidente, imò nec in Galliâ, ob quam ſpeciatim condita erat, obſervata fuit, quin & ipſi quoque Romani Pontifices Leonis ſucceſſores conceſſum ſibi per eam privilegium minimè vindicarunt & appellationes tantum cauſarum in Provinciis judicatarum, ad ſe traxerunt, ſoloſque Metropolitanos immediatè à ſe judicari poſtularunt, reliquorum Epiſcoporum judicium, Metropolitanis, & Provinciarum Epiſcopis relinquentes, nihilominus tamen Vigilius, & Pelagius illud præterea ſumpſiſſe videntur, ut quarumlibet appellationum ad Romanam ſedem ante judicium Provinciæ Epiſcoporum judicia ſibi reſervarentur, nec de iis in Provinciâ fieret cognitio. Vigilius in Epiſt. ad Eucherium, *omnium appellantium Apoſtolicam Sedem, judicia eidem ſanctæ Sedi reſervata eſſe liquet*, Pelagius in Epiſt. primâ ad Joannem Conſtantinopolitanum: *Scitote certam Provinciam eſſe quæ habet decem, vel undecim civitates, & unum Epiſcopum alioſque decem vel undecim ſuffragatores Epiſcopos judices, ad quorum judicium, omnes cauſæ Epiſcoporum & reliquorum Sa-*

cerdotum ac civitatum cauſæ referantur, & ab his omnibus juſtè conſonâ voce diſcernantur, niſi ad majorem autoritatem fuerit ab his qui judicandi ſunt appellatum, qui duo Pontifices non ſolùm cognitionem cauſarum in Provincia judicatarum ſi ab eis appellatum ſit ſibi tribuunt; ſed etiam primam cognitionem cauſarum in quibus ii qui ſunt judicandi in Provinciâ ante cognitionem ad judicium Romani Pontificis provocarint.

Gregorius magnus duo ſibi vindicavit: 1. Appellationes à judiciis Epiſcoporum in Provinciâ circa quas liberum eſſe ſibi arbitratus eſt, vel eas Romæ judicare, vel judicandas in Provinciam remittere: 2. Primam cognitionem cauſarum quæ Metropolitanos attinebant ſibi reſervari voluit, *Si contra Metropolitanum*, inquit lib. 7. Epiſt. 8. *aliquid cauſa habuerit ob hoc Sedis Apoſtolicæ petat judicium quod per Canones antiquorum Patrum eſt inſtitutione permiſſum*, porrò per tempus illud quod à Leone ad Gregorium effluxit, Sardicenſes Canones in autoritatem admiſſi ſunt & Epiſcopis ad Sedem Romanam appellantibus poſt judicium Provinciæ, conceſſum ut illic judicarentur.

In Galliâ quidem vetus diſciplina confirmata eſt in Concilio Lugdunenſi anno 567. *Si quid*, inquiunt hujus Synodi Epiſcopi, *inter fratres id eſt Coëpiſcopos noſtros contentionis ortum fuerit, ſi de unâ Provinciâ ſunt, Metropolitani cum Comprovincialibus judicio ſint contenti, ſi verò diverſæ Provinciæ fuerint Sacerdotes inter quos aliqua diſceptatio oriatur, convenientibus in unum Metropolitis ipſorum, omnis eorum actio illorum judicio terminetur.* Juxta hanc diſciplinam Salonium Sagittariumque deponunt, cumque illi provocaſſent ad Epiſcopum Romanum, & eâ de re litteras obtinuiſſent à Rege Gunthetrano, nullam hujus rationem habuerunt Gallicani Epiſcopi, nec quemquam ad eos accuſandos Romam miſerunt, cumque illi à Joanne reſtituti forent, non obſtante illius judicio in Synodo Cabilonenſi anno 574. iterum damnati ſunt: extant tamen circa idem tempus exempla nonnulla appellationum in Galliâ etiam ad Romanam Sedem, quæ conſuetudo diu poſt hanc ætatem capitulis Adriani primi & capitulis Caroli magni in Galliâ receptis firmata eſt cap. 23. *Adriano placuit ſi Epiſcopus accuſatus appellaverit ad Romanum Pontificem id ſtatuendum quod ipſe cenſuerit*, capitulari 308. lib. 7. *ut judicatus Epiſcopus ad Apoſtolicam Sedem ſi voluerit appellet ex Concilio Sardicenſi tit. 5. quod ſi appellaverit, in Cathedrâ ejus alter non ordinetur*, at omnium omnino Clericorum appellationes

erant vetitæ ut conſtat ex Concilio Francofordienſi Canone ſexto, *Statutum eſt*, inquit, *à domino Rege ut Epiſcopi juſtitias faciant in ſuis Parochiis, ſi non obedierit aliqua perſona Epiſcopo ſuo, de Abbatibus, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Monachis & cæteris Clericis veniant ad Metropolitanum ſuum, & ille ſi judicet cauſam, cum ſuis ſuffraganeis dijudicet & Comites quoque veniant ad judicium Epiſcoporum, & ſi aliquid eſt quod Epiſcopus Metropolitanus non poſſit corrigere vel pacificare, tunc tandem veniant accuſatores cum accuſato cum litteris Metropolitani ut ſciamus veritatem rei.* Itaque à judicio Synodi Provinciæ nulla relinquitur provocatio ad Pontificem, ſed ſi ſuperſit aliqua controverſia, ejus correctio pertinet ad Principem, eadem diſciplina confirmatur Can. 26. Concil. Pariſienſis anno 829. celebrati.

In Africâ Ferrandus Diaconus ſub Juſtiniano collectionem Canonum edidit, cui Canones Sardicenſes inſeruit, ex quo colligitur eos tum temporis apud eos in aliquo pretio fuiſſe, fuerunt tamen Afri ſuorum privilegiorum, ac priſtinæ conſuetudinis amantiſſimi ita ut à Pontifice petierint, ut teſtis eſt Greg. lib. 1. Ep. 75. antiqua ſibi privilegia & jura ſervari, *petiiſtis etiam*, inquit Gregorius, *per Hilarium Carthularium noſtrum à beatæ memoriæ prædeceſſore noſtro ut omnes vobis retro temporum conſuetudines ſervarentur, quas à beati Petri Apoſtolorum Principis ordinationum initiis hactenus vetuſtas longa ſervavit . . . . . & nos quidem juxta ſeriem relationis veſtræ, conſuetudinem, quæ tamen contra fidem Catholicam nihil uſurpare dignoſcitur, immotam permanere concedimus, ſive de Primatibus conſtituendis, cæteriſque capitulis.* Et in Epiſt. ad Dominicum Epiſcopum Carthaginenſem, *de privilegiis verò Eccleſiaſticis quod veſtra fraternitas ſcribit, hac poſtpoſitâ dubitatione teneat, quia ſicut noſtra defendimus, ita ſingulis quibuſque Eccleſiis ſua jura ſervamus.* Hinc nullam eorum cauſam Romæ judicavit Gregorius, imò nullam illorum appellationem ad Romanos legere eſt, videturque rerum Africanarum adminiſtratio ſemper fuiſſe commiſſa Synodo Provinciæ aut univerſali Concilio totius Africæ ſine provocatione, idipſum poſteà docebimus exemplis.

In Hiſpaniâ quoque vigebat etiam ſub Gregorio vetus illa diſciplina ut cauſæ Epiſcoporum Synodi Provincialis judicio finirentur, & ſi diviſa fuiſſent Epiſcoporum vota, finitimorum Epiſcoporum judicio res terminaretur. Iſta lex habebatur in collectione Martini Bracarenſis quâ tum Hiſpania utebatur Can 13. Tentavit Gregorius adverſus hanc diſciplinam Stephanum Epiſcopum à vicinæ Provin-

ciæ Epiſcopis depoſitum ad Sedem Apoſtolicam appellantem judicare, ratio ejus hæc erat quod ille nec Metropolitanum nec Patriarcham haberet, ac proindè judicandus eſſet à Romanâ Eccleſiâ quæ caput eſt cæterarum, cum non liceat Epiſcopum ab Epiſcopis alieni Concilii judicari, ac poſthæc Hiſpani appellationis ad Sedem Romanam removendæ cauſæ permiſerunt, ut cauſæ in ſecundâ Synodo judicarentur : id habetur ex Canone 28. Concilii Toletani quarti habiti anno 666. *Epiſcopus Presbyter, aut Diaconus ſi à gradu ſuo injuſtè dejectus in ſecundâ Synodo innocens reperiatur, non poteſt eſſe quod fuerat, niſi gradus amiſſos accipiat coram altario de manu Epiſcopi.*

Poſt hæc tempora nonnulli jus aliquod novum ab Eccleſiâ receptum fuiſſe volunt ſæculo quippe octavo ad finem labente, vel, ut alii volunt, & ego probabilius æſtimo, nono incipiente prodiit in lucem Epiſtolarum Decretalium farrago quas veteribus Pontificibus, neſcio quis inſignis impoſtor ſubjecit, in his non modò jus appellationis Romano Epiſcopo tribuitur, ſed etiam à nonnullis earum, Synodis Provinciæ judicium Epiſcoporum interdicitur inconſulto Epiſcopo Romano, & ſine Sedis ejus authoritate. Has ſtatim Epiſtolas ſummi Pontifices in quorum gratiam erant confictæ, avidè arripuerunt, & ubique promulgare conati ſunt, in primis verò Nicolaus primus in Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ in cauſa Rotadi Sueſſionenſis : *Quamvis*, inquit, *etſi Sedem Apoſtolicam nullatenus appellaſſet contra tot tamen, & tanta vos decretalia efferri ſtatuta, & Epiſcopum inconſultis nobis deponere nullo modo debuiſtis*, at Gallicani Epiſcopi Nicolai primi propoſitionem ferre minimè potuerunt & licet ei non denegarent appellationes, ſeu potiùs Epiſcoporum confugia, ſecundum Sardicenſes Canones ita ut judicium non Romæ, ſed in Provinciâ iteraretur, negarunt tamen omninò controverſias ſive majores ſive minores, inconſulto Romano Pontifice à Synodo Provinciæ judicari non poſſe : *Abſit enim*, inquiunt, *à nobis, ut privilegium primæ & ſummæ Sedis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Pontificis pro ſic parvi pendamus ut controverſias & jurgia tàm ſuperioris quàm inferioris ordinis quæ Nicæni & ſacrorum Conciliorum Canones, & Innocentii atque aliorum Romanæ Sedis Pontificum Decreta in Synodis Provincialibus à Metropolitanis præcipiunt terminari ad veſtram ſummam authoritatem fatigandam ducamus*, excipiunt tamen cauſas aliquas difficiliores, *at ſi fortè*, inquiunt, *de Epiſcopis cauſa nata fuerit, unde certa & expreſſa in ſacris Regulis non habeamus judi-*

cia, & ob id in Provinciali, vel in Comprovinciali nequeat examine definiri ad divinum Oraculum, id eſt ad Apoſtolicam Sedem nobis inde eſt recurrendum.

Adrianus ſecundus Nicolai ſucceſſor earumdem decretalium autoritatem adducit in cauſâ Hincmari Laudunenſis. At Gallicani Epiſcopi illarum nullam rationem habuerunt, & in Duziacenſi Concilio Hincmarum Laudunenſem depoſuerunt, qui cum iſtas decretales ad cauſæ ſuæ defenſionem adduceret, Hincmarus in libro capitul. 55. cap. 43. & alibi receptos Canones iſtis decretalibus præferendos eſſe affirmavit. Poſthæc cum Hincmarus Laudunenſis provocaſſet ad Romanum Pontificem Adrianum, is Epiſcopos, qui Laudunenſem Hincmarum damnaverant, Romam vocavit, conqueſtus inſuper quod in eum judicium tuliſſent; at illi parere renuerunt, & Sardicenſis Concilii Decretis adhæſere.

Nihilominus tamen cum Romani Pontifices, his nihil obſtantibus, Epiſcopos Gallicanos Romam citarent, Carolus Calvus, ſeu potiùs Hincmarus nomine Caroli Calvi, egregiam ſcripſit Epiſtolam, quâ diſciplinam à Nicænis & Sardicenſibus Canonibus ſancitam defendit, & novam illam fictis illis decretalibus inductam rejicit, & adverſus eam ſolemniter proteſtatur.

Poſt hæc tempora, ſub tertiâ Regum noſtrorun dynaſtiâ, ita molles fuerunt Gallicani Epiſcopi, ut ſæpè ſæpiùs paſſi ſint Epiſcopos Gallicanos apud Romanos Pontifices primùm accuſari, & ab iiſdem Romam vocari, ac ibidem judicari contra Canones antiquos, moreſque in Galliâ receptos; Pontifices quoque Romani tunc temporis cauſarum omnium majorum, primâ etiam inſtantiâ Romæ judicandarum, privilegium audacter ſibi vindicarunt. Sic Leo nonus in Epiſtolâ 4. ad Africanos, negat Epiſcopos ſine ſententiâ Romani Epiſcopi damnari poſſe vel deponi, quod inquit ex ſanctis Canonibus ſit inſtitutum, *quia omnium Eccleſiarum majores & difficiliores cauſæ, per ſanctam & principalem beati Petri Sedem à ſucceſſoribus ejus definiendæ ſunt.* Gregorius ſeptimus in dictatu magnâ confidentiâ affirmat, quod Papa ſolus poſſit deponere Epiſcopos, vel reconciliare. Ac demum Innocentius tertius jure divino depoſitiones, ceſſiones & degradationes Epiſcoporum ſibi competere aſſeruit; quin etiam eò res redierat, tempore Concilii Baſileenſis, ut levibus omninò de cauſis partes Romam vocarentur, etiam ante judicium in Provinciâ latum, utque poſt judicium vel tempore judicii frivolè appellaretur; cui malo remedium afferre conati ſunt Baſileenſis Con-

cilii Patres ſeſſione 31. *Inoleverunt*, inquiunt, *hactenus intolerabilium vexationum abuſus permulti, dum nimium frequenter à remotiſſimis etiam partibus ad Romanam Curiam, & interdum pro parvis rebus & minutis negotiis, quamplurimi citari & evocari conſueverunt, atque ita expenſis & laboribus fatigari, ut nonnunquam commodiùs arbitrarentur jure ſuo cedere, aut vexationem ſuam gravi damno redimere, quàm in tam longinquâ regione litium ſubire diſpendia. Sic facilè extitit calumnioſis opprimere pauperes, ſic & Beneficia Eccleſiaſtica plerumque minùs juſtè per litium anfractus obtenta ſunt, dum juſtis poſſeſſoribus eorum, ſeu quibus illa de jure competebant, neque opes, neque facultates ad illos ſumptus ſufficere poterant, quos longinqua profectio ad Romanam Curiam, & litis agitatio in eadem depoſcebant. Confunditur etiam inde ordo Eccleſiaſticus, dum ordinariis judicibus ſua juriſdictio minimè ſervatur, quæ attendens ſancta Synodus .... ſtatuit & decrevit ut in partibus ultra quatuor diætas à Romanâ Curiâ diſtantibus, omnes quæcumque cauſæ, majoribus exceptis in jure expreſſè enumeratis, & electionum Eccleſiarum Cathedralium, & Monaſteriorum, quas immediata ſubjectio ad Sedem Apoſtolicam devolvit, apud illos judices in partibus, qui de jure aut conſuetudine præſcriptâ, vel privilegio cognitionem habent, terminentur, vel finiantur; & ne ſub umbrâ appellationum, quæ nimiùm leviter & nonnunquam frivolè hactenus interponi viſæ ſunt, atque etiam in eadem inſtantiâ ad prorogationem litium ſæpè multiplicari, materia favendis injuſtis vexationibus relinquatur. Statuit eadem ſancta Synodus, quod ſi quis offenſus coram ſuo judice habere non poſſit juſtitiæ complementum, ad immediatum Superiorem per appellationem recurſum habeat, nec ad quemcumque etiam ad Papam omiſſò medio, nec à gravamine in quacumque inſtantiâ ante definitivam ſententiam quomodolibet appelletur, niſi forſan tale gravamen extiterit, quod in definitivâ ſententiâ reparari nequiret, quo caſu non aliàs ad immediatum Superiorem licet appellare; ſi verò quiſpiam à Sedis Apoſtolicæ immediatè ſubjecto, ad ipſam Sedem duxerit appellandum, cauſa per reſcriptum uſque ad finem litis incluſivè in partibus committatur, niſi fortè proptèr defectum juſtitiæ, aut juſtum metum, etiam in partibus convicinis, de quibus in commiſſione exprimendis legitimo prius documento aliàs quàm per juramentum legitimè conſtiterit, apud ipſam Sedem foret ipſa retinenda.*
Hujus ſanctionis hic videtur eſſe legitimus ſenſus, ſtatuit Synodus ne quiſquam amplius Romam vocetur, aut ad Romanum Pontificem ante judicium Ordinarii provocet, ſed ut omnes cauſæ, exceptis majoribus in jure expreſſis, & electionum Eccleſiarum Cathedralium & Monaſteriorum, primò in Provinciâ judicentur, deinde ut

nulla fiat appellatio à gravamine, ſed tantùm poſt judicium terminatum, aut ne res ſtatim devolvatur ad Romanum Pontificem, omiſſo medio, hoc eſt, Metropolitano vel Primate. Denique ut ſi quis ab immediatè ſubjecto ſedi Apoſtolicæ ad eam appellet, ut cauſa Romæ non judicetur, ſed in partibus committatur Epiſcopis ſcilicet vicinis, niſi illic de juſtitiâ obtinendâ deſperetur, etiam in regionibus vicinis, & ne hujus exceptionis obtentu retinerentur Romæ cauſæ permultæ: addit Synodus id non ex ſolo juramento, ſed publico & authentico documento probari debere.

Porrò in iſtâ lege fit tantummodò mentio minorum cauſarum, & de majoribus nihil expreſsè ſancitur, quod lubens agnoſco cum eruditiſſimo Facultatis Pariſienſis Doctore. Cogor hic tamen paululùm ab ejus expoſitione diſſentire; hæc enim verba, *exceptis cauſis majoribus in jure expreſſè denominatis*, ſic ille interpretatur, ut velit iis tantùm ſignificari majores cauſas, quibus procul dubiò Epiſcoporum depoſitiones comprehenduntur, eſſe referendas ad Apoſtolicam Sedem poſt primum judicium; ego verò arbitror mentem Baſileenſium Patrum fuiſſe, ut illæ ſtatim ad Romanum Epiſcopum referrentur, qui judices in Provinciâ daret ad eas judicandas. Ad id probandum, utor ipſo illius Autoris raciocinio: *Clauſula iſta*, exceptis cauſis &c. *continet exceptionem generalis ejus legis quæ Decreto ſtabilitur, vel nihil omninò clauſula ſignificat, vel certè idipſum de cauſis majoribus negat, quod aliis de cauſis generali lege aſſeritur, quid verò lex generalis aſſerit, quid ſtatuit reliquis de cauſis, ſcilicet quod omnes & ſingulæ cauſæ apud illos judices in partibus, qui de jure aut conſuetudine præſcriptâ, privilegio illarum cognitionem habent, terminari & finiri debeant.* Porrò per voces iſtas *terminari & finiri*, non intelligit Concilium, ita cauſas iſtas eſſe terminandas, ut nullus ſit appellationis locus; conſtat enim ex ſequentibus Concilium concedere locum appellationibus ad Romanam Sedem, in iſtis cauſis minoribus modò fiat poſt judicium latum. Senſus ergo eſt, ut *omnes & ſingulæ cauſæ minores judicentur in partibus apud illos judices, qui de jure aut conſuetudine præſcriptâ, vel privilegio illarum cognitionem habent, illæſo jure appellationis.* Itaque negat clauſula cauſas majores ita judicari debere, ſed tantùm à judicibus delegatis in partibus à ſummo Pontifice. Duo quippe continet Baſileenſis de cauſis ſanctio; alterum, ut nullum judicium niſi in partibus tractetur; alterum, ne cauſæ minores in primâ, ut loquuntur, inſtantiâ deferantur ad Romanum Pontificem; at ſupponit eadem ſanctio cauſas majores rectà ad Romanum Anti-

ſtitem deferri, qui judices in partibus nominet. Supereſt ut inquiramus, quid cauſarum majorum in iure expreſſarum nomine intellexerint Baſileenſes; ſed hac de re vix ulla poteſt eſſe difficultas, namque certum eſt hoc tempore depoſitiones Epiſcoporum inter cauſas majores eſſe numeratas, hinc in Concilio junguntur cum cauſis electionum Cathedralium & Monaſteriorum, *quas*, inquit, *Concilium immediata ſubjectio ad Sedem Apoſtolicam devolvit.* Reſpondet Doctor ille Pariſienſis hanc clauſulam tantùm afficere cauſas electionum Cathedralium & Monaſteriorum, non cauſas majores, quæ ideo tantùm excipiuntur, quod per appellationem vel relationem ad Sedem Apoſtolicam devolvi poſſint. Verùm uti obſervavimus idcirco tantùm excipi non poſſunt cauſæ majores à formâ in minoribus cauſis obſervatâ, cum ipſæ cauſæ minores ad Sedem Apoſtolicam devolverentur ex ejuſdem legis præſcripto. Et certè non eſt potior ratio, cur cauſæ electionum Cathedralium Eccleſiarum immediatè devolvantur ad Sedem Apoſtolicam, quam cauſæ quæ ſpectant depoſitiones Epiſcoporum. Cum igitur Baſileenſis Concilii ſanctio illas immediatè deferat ad Pontificem, has etiam illuc deferri ſupponit. Verùm vetat eadem lex ne cauſæ iſtæ judicentur Romæ, ſed vult ad eas judicandas in partibus Epiſcopos nominari, niſi propter defectum juſtitiæ, aut metum, etiam in locis convicinis eadem lex eodem prorsùs modo promulgata eſt in Pragmaticâ Sanctione, ac demùm in Concordatis, ubi finis eiuſdem legis ità ſe habet: *Si quis verò immediatè ſubjectus Sedi Apoſtolicæ ad eandem Sedem duxerit appellandum, cauſa remittatur in partibus per reſcriptum, uſque ad finem litis, videlicet uſque ad tertiam ſententiam conformem incluſivè, ſi ab illis appellari contigerit, niſi propter defectum denegatæ juſtitiæ, aut juſtum metum, & tunc committi debeat in partibus convicinis, & cum cauſarum expreſſione, quæ etiam de illis legitimè, aliàs quàm per juramentum coram judicibus à Sede Apoſtoli à deputatis conſtare debeat.* Tria habentur in Concordatis, quæ non ſunt in Decreto Baſileenſi, primùm immediatè ſubjectis Romanæ Sedi triplex conceditur judicium in partibus ſi appellarint, quorum unumquodque eſt per judices delegatos à Pontifice. Secundò, non permittitur Pontifici retinere ullam cauſam, ſed jubetur in caſu defectûs juſtitiæ aut metûs, jus convicinis Epiſcopis tribuere. Tertiò Pragmatica jubet ut judices delegati in convicinis locis priùs inquirant, num defectus juſtitiæ aut metus legitimus ſit, ſi judicium iteretur in partibus. Porro verbis hiſce, *qui immediatè ſubjectus*, Epiſcopos comprehendi nullus

nullus dubito, licet contrarium aſſerat Pariſienſis Doctor à nobis laudatus, qui ut ſententiam ſuam probet, ait vetari per eamdem legem, ne quis omiſſo medio ad Sedem Apoſtolicam provocet; unde concludit eos, qui hic dicuntur immediatè ſubjecti Sedi Apoſtolicæ, non eſſe quoſvis Epiſcopos, ſed vel eos qui exempti dicuntur, vel Primates & Metropolitanos nonnullos. Verùm iſta ratio non convincit; nam cùm hic vetatur ne omiſſo medio provocetur ad Romanum Pontificem, agitur de cauſis minoribus, non de majoribus, quæ rectà ad Pontificem deferuntur.

Ut igitur dicam id quod ſentio, non exiſtimo per Baſileenſem Synodum, & per concordata reſtitutam fuiſſe penitùs primam illam Epiſcoporum judicandorum formam. Verùm non propterea ſanctionem Baſileenſis Concilii improbo, fecit enim id quod tunc temporis illi licebat, ne ſcilicet judicia Epiſcoporum extra Provinciam excurrerent, & ad tribunal Curiæ Romanæ deferrentur; ſed ut in Provinciâ, aut ſaltem in finitimis locis judicarentur, atque ita Pontifici Romano & ejus Curiæ umbram tantùm poteſtatis contulit, reverà autem Epiſcopis Provinciæ & finitimis omnem omninò judicandi poteſtatem commiſit.

At non ita ſe geſſit Concilium Tridentinum, nam illud omnem prorsùs judicandorum Epiſcoporum poteſtatem Epiſcopis aliis ademit, & ſoli Pontifici Romano reſervavit, ſeſſione vigeſimâ quartâ de refor. cap. 5. cuius hæc ſunt verba: *cauſæ criminales graviores contra Epiſcopos, etiam hæreſis, quod abſit, quæ depoſitione aut privatione dignæ ſunt, ab ipſo tantùm Summo Pontifice cognoſcantur & terminentur. Quod ſi ejuſmodi ſit cauſa quæ neceſſariò extra Romanam Curiam ſit committenda, nec uni prorſus ea committatur, niſi Metropolitanis, aut Epiſcopis à beatiſſimo Papâ eligendis: hæc verò commiſſio & ſpecialis ſit, & manu ipſius ſanctiſſimi Pontificis ſignata, nec unquam plus his tribuat, quàm ut ſolam facti inſtructionem ſummam proceſſumque conficiant, quem ſtatim ad Romanum Pontificem tranſmittant, reſervatâ eidem Sanctiſſimo ſententiâ definitivâ.* Hoc unum, imò & præcipuum videtur ex his capitibus diſciplinæ in Tridentino ſancitæ, quod à Gallicanâ Eccleſiâ improbatum fuit. Oratores certè Regis Chriſtianiſſimi illud apertè rejecerunt. *Caput*, inquiunt, quod incipit, *cauſæ criminales, non placet, adverſatur enim antiquiſſimo juri regio, & Eccleſiæ Gallicanæ privilegiis, quibus cavetur ne quis etiam volens extra Regnum, à quoquam ex quacunque causâ in jus vocari, nedum condemnari poſſit.* Cardinalis item à Lotharingiâ licet molliùs & obſcuriùs interceſſit, dicens illud

ſibi tantùm placere habitâ ratione temporum quod ita ſit conceptum, ut Chriſtianiſſimi Franciæ Regni privilegiis, juribus, & ſacris conſtitutionibus nihil præjudicij afferat. Cumque accuſaretur à proceribus Senatus Pariſienſis, quod multa Decretis reformationis inſeri paſſus eſſet, Eccleſiæ Gallicanæ juribus contraria. *Hoc uno ſolo verbo* cauſam ſuam defendit, inquit Polanus, in congregatione diei 10. Novemb. *cum legerentur Decreta publicanda in ſeſſione undecimâ, reſervata fuiſſe jura & authoritatem Regis Galliæ, & privilegia Eccleſiæ Gallicanæ.* Quod quidem Lotharingii factum ego probare minimè poſſum, nam ſpecie tenùs illæſa eſſe volebat jura Eccleſiæ & Regni; reverà autem conſentiebat iis quæ illa penitùs evertebant. Verumtamen Concilii Tridentini Decreta diſciplinam ſpectantia, in Galliâ minimè recepta ſunt, & tantum abeſt ut in hac re vim habuerint, quin è contrà Galli antiquam diſciplinam reſtaurare conati ſunt. Sic haud multò poſt anno 1569. Senatus Pariſienſis Cardinalem Caſtellonium Epiſcopum Bellovacenſem, læſæ-Majeſtatis & hæreſeos accuſatum, judicio Rhemenſis Epiſcopi Metropolitani ejus, & Epiſcoporum Provinciæ commiſit, vetans ne extra Regnum ullâ ratione poſſet præfatus Cardinalis extrahi, cavens inſuper ut hujus Senatuſconſulti peculiaris eſſet codex, quo innoteſceret omnibus mentem fuiſſe Senatus *ſervare libertatem Eccleſiæ Gallicanæ, ſalvâ in omnibus. reverentiâ debitâ Summo Pontifici & Sedi Apoſtolicæ.*

Haud leve tamen vulnus inflictum fuit libertati Eccleſiæ temporibus Richelii Cardinalis, cum is Breve quoddam Apoſtolicum obtinuit ab Urbano octavo, à quo quatuor Epiſcopi Gallicani ſunt delegati, quorum operâ Epiſcopos quoſdam ex Aquitaniâ & Aremoricâ Majeſtatis reos dejici procuravit, idque ad tempus tulit Clerus Gallicanus; verùm annis circiter poſtea octodecim, in Cleri Gallicani Conventu anni 1650. advertentes Gallicani Epiſcopi rem in exemplum trahi poſſe, niſi obſtarent: apud Nuntium Summi Pontificis inſtrumento publico, adverſus litteras Urbani, & ea quæ inde ſecuta erant proteſtati ſunt. *Integro ſemper*, inquiunt, *& minimè interpolato Eccleſiæ uſu permanente, ut graviores Epiſcoporum cauſæ, quæ meritò inter majores poſitæ ſunt, nonniſi ab Epiſcopis Provinciarum pro more congregatis, vocatis etiam, ſicubi opus fuerit, ad numerum Canonicum adimplendum vicinioribus juxta Sardicenſis œcumenicæ Synodi, atque aliorum ſeu Conciliorum, ſeu Pontificum Canones & Decreta tractentur, examinentur, judicentur, ſalvâ ſemper ad Romanam Sedem appellandi facultate.* Scripſerunt in eandem ſententiam ad Innocentium decimum, rogantes ut in-

ſlicto ſibi vulneri remedium adhiberet, caveretque ne quid deinceps ſimile tentaretur. Ad omnes quoque Galliæ Antiſtites encyclicam miſerunt Epiſtolam, eos de rebus à ſe modò geſtis certiores facientes, ac inſuper hortantes, ne ejuſmodi Pontificum Brevia, ſi quæ emitterentur, reciperent. Hæc omnia monumenta ſtudiosè recollecta, & elegantibus obſervationibus illuſtrata, legere eſt apud Gerbaſium.

Eadem diſciplina videtur attentata in Janſenii causâ, & quidem bis, primùm cum Epiſcopi Gallicani, nullo lato de quinque propoſitionibus judicio, à Sede Apoſtolicâ judicium popoſcerunt, hæc præfati *majores cauſas ad Sedem Apoſtolicam referre, ſolemnis Eccleſiæ mos eſt, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuò retineri pro jure ſuo poſtulat, æquiſſimæ huic legi obſequentes, de graviſſimo circa religionem negotio Sanctitati ſuæ ſcribendum eſſe cenſuimus.* Verùm ipſi Antiſtites factum hoc ſuum poſthæc anno 1660. excuſant, eo quod tunc temporis Synodus aut Conventus generalis Cleri Gallicani haberi non potuiſſet, & idcirco neceſſe fuiſſet ad ejuſmodi remedium recurrere. Deinde verò iterùm à Romanis attentata eſt libertas Epiſcoporum in causâ quatuor Epiſcoporum qui accuſabantur, ut minùs obſequentes conſtitutioni Innocentii X. & Alexandri VII. circa quinque propoſitiones emiſſis. Tunc enim Rex Chriſtianiſſimus petiit à Pontifice Alexandro VII. ut duodecim Epiſcopos in Galliâ nominaret, qui de quatuor Epiſcopis, omni appellatione remotâ, judicarent. Reſponſum eſt à Romanis, mentem Pontifici fuiſſe ut unum nominaret, vel ut executorem tantùm judicii Romæ lati, in gratiam tamen Regis Chriſtianiſſimi tres ab eo nominandos, ſed qui ut meri executores agerent. Hanc reſponſionem indignè tulit Rex Chriſtianiſſimus, cui deinceps Pontifex in ſpeciem voluit ſatisfacere novem Epiſcopis delegatis, qui denuntiarent quatuor Epiſcopis, ut infra duos menſes formulam in Janſenium ſine addito ſubſcribendam proponerent, aut ſcirent ſe Eccleſiarum ſuarum ingreſſu interdicendos, & Epiſcopali autoritate privandos. His inſuper addidit nullam adverſus iſtos recuſationem licitam fore, permiſitque ei qui inter Commiſſarios antiquior eſſet, ut in eorum locum qui nollent iſtud judicium ſuſcipere, alios ſubrogaret. Adverſus iſtud Concilium, quo tam manifeſtè Epiſcoporum jura & libertas Eccleſiæ violabantur, non modò reclamarunt quatuor Epiſcopi, qui encyclicam eâ de re Epiſtolam ad alios Epiſcopos miſerunt; ſed & multi alii communem cauſam hanc eſſe cenentes, Alexandri VII. factum indignè tulerunt, & ad ſucceſſorem Clementem IX. litteras

misère, in quibus de formâ judicii hæc habent. *Abſit*, inquiunt, *ut eis fides adhibeatur, qui minùs cautè diſſeminant Sanctitatem veſtram novo & inuſitato modo in eos acturam. Remota eſt hæc ſuſpicio ab Epiſcopis Gallicanis, quibus ſolemne eſt nonniſi canonicè judicari, & à Summis Pontificibus ſemper benigniùs excipi.* Iidem deinde in Epiſtolâ ad Regem Chriſtianiſſimum diſertiùs mentem ſuam aperiunt, & proteſtantur Epiſcopos in primâ inſtantiâ non poſſe ab aliis judicari, quàm à duodecim Epiſcopis non electis, ſed è propriis Provinciis aſſumptis Præſide Metropolitano, qui numerus Epiſcoporum ſi non reperiatur in Provinciâ Epiſcopi cujus agitur cauſa, advocandos eſſe vicinos. His expoſtulationibus Rex motus egit cum Clemente IX. ut judicio omiſſo ad Epiſcopos accuſatos, à quibus litteras innocentiæ ſuæ teſtes acceperat, amicè ſcriberet.

Nec verò Epiſcoporum tantùm, de quorum cauſâ hìc agitur, hæc eſt ſententia, ſed & Doctorum Pariſienſium, qui ſolemniter hanc eſſe ſuam mentem declararunt, in articulis Pariſienſis Facultatis oblatis Regi & Senatui Pariſienſi anno 1663. & utriuſque authoritate confirmatis : ſic igitur ſe habet art. 6. *Doctrinam Facultatis eſſe non probare, nec unquam probaſſe propoſitiones ullas Regis Chriſtianiſſimi, autoritati & germanis Eccleſiæ Gallicanæ libertatibus & receptis in Regno Canonibus contrarias. Verbi gratiâ ; quod Summus Pontifex poſſit deponere Epiſcopos adverſus eoſdem Canones*, id eſt, adverſus formam Canonibus præſcriptam, ubi veluti certiſſimum ac præcipuum libertatum Gallicanarum caput, proponitur depoſitiones Epiſcoporum, non ex novo jure Pontificio, ſed ex antiquis Eccleſiæ Canonibus eſſe celebrandas, hoc eſt, à Metropolitano & Synodo Provinciæ.

CAPUT II.

In quo ex factis colligitur quæ fuerit forma judiciorum Eccleſiaſticorum.

§. I.

Referuntur & examinantur judicia quæ Synodum Nicænam præceſſerunt.

QUæ debuerit eſſe ſecundùm Canones forma judiciorum Eccleſiaſticorum capite ſuperiori diximus, nunc verò inquiramus, quænam fuerit obſervata & utrùm uſus & conſuetudo cum legibus ipſis conſentiat. Primùm autem de illo tempore agendum quod Canones ipſos ac leges Eccleſiaſticas, hoc eſt Concilium Nicænum præceſſit, examinandumque quænam tum temporis conſuetudo viguerit. Contendunt Bellarminus, Baronius, Davidius, Lupus & alii, tùm temporis majores Epiſcoporum cauſas ad Pontificem Romanum fuiſſe ſaltem per appellationem delatas; nos verò exemplis mox in medium proferendis docebimus cauſas omnes tùm temporis in partibus fuiſſe terminatas, nec ullam damnatis provocationem ad Romanum Pontificem fuiſſe conceſſam; ita ut ſi quem in crimen prolabi contingeret eum fuiſſe compulſum cauſam apud Epiſcopum ſuum agere, aut ſi Epiſcopus eſſet apud Synodum Provinciæ cui præerat Metropolitanus Epiſcopus, aut ſaltem ſi gravior eſſet cauſa, tùm apud Epiſcopos Provinciæ, tùm apud finitimos, à quibus provocari minimè poterat: quod ut probemus, ſingula exempla judiciorum Eccleſiaſticorum, tùm temporis habitorum percurrenda ſunt.

De Marcione.

PRimum & antiquiſſimum judicium, cujus extat memoria, latum eſt adverſus Marcionem : is damnatus à patre ſuo, Romam poſt Hygini Papæ mortem confugit. Hinc Bellarminus lib. 2. de Rom. Pontifice appellationum uſum tunc obtinuiſſe ſibi fingit. Verùm aberrat toto cælo, nec enim Marcion petiit cauſam ſuam Romæ retractari aut de integro judicari, ſed tantum deprecatus eſt ſe in communionem recipi. Quid verò tùm fecit Eccleſia Romana, an arrogavit ſibi jus reſcindendi judicii aut cauſæ retractandæ? Nihil minùs; hoc enim à ſenioribus qui tum Romæ erant, Epiphanio teſte cui hujus rei memoriam debemus, reſponſum tulit Marcion : *Nos injuſſu venerandi Patris tui facere illud non poſſumus, una ſiquidem fides eſt & animorum una conſenſio. Neque contra ſpectatiſſimum Collegam Patrem tuum quidquam moliri poſſumus.* Ergo Preſbyteri illi Romani edocti erant ab Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus non poſſe Romanum Clerum aut Epiſcopum, hominem ab alio Epiſcopo communione privatum, ſine hujus Epiſcopi juſſu vel aſſenſu communioni reſtituere. Quod ſi crediddiſſent appellationis aut reviſionis jus ſibi jure divino competere, ſine Epiſcopi aſſenſu confugientem ad ſe Marcionem judicare potuiſſent, aut ſaltem cauſam ejus retractandam decernere. Nec dicas Marcionem communioni reſtitutum à Romanis, ut teſtis eſt Tertull. lib. de præſcript. cap. 30. *Poſtmodum*, inquit, *idem Marcion pœnitentiam confeſſus cum conditioni datæ ſibi occurrit, ita pacem recepturus, ſi cæteros quos perditioni erudiſſet, Eccleſiæ reſtitueret, morte præventus eſt.* Qui enim id dicunt advertere non videntur Marcionem à patre non eſſe excommunicatum ob hæreſim; ſed quod virginem corrupiſſet; & tunc tantùm ad Cerdonem defeciſſe, cum viderit ſibi communionis ſpem eſſe præcluſam. Porrò conditio de quâ loquitur Tertullianus, diù poſt id tempus ei oblata eſt Eleutheri temporibus, pro bono pacis, & ad multorum ſalutem. Videtur autem ante iſtud tempus reſtitutus fuiſſe communioni parente ſuo ſcilicet aſſentiente; alioquin enim non fuiſſet receptus, nec recipi debuiſſet, ut conſtat ex ſeniorum iſtorum reſponſo. Quod autem dixi eum inter Hygini & Eleutheri Pontificatum receptum fuiſſe in communionem à Romanis conſentiente patre ex Tertulliano colligitur qui dicit eum *ſub Eleuthero cum ducentis*

H-S. ſuis quæ Eccleſiæ intulerat, noviſſimè in perpetuum diſſidium relegatum.

De cauſa Aſianorum circa diem Paſchæ.

ANtiquiſſima quorum memoria extat Concilia Provinciarum ea ſunt in quibus actum de celebratione Paſchæ. Cum enim varia eſſet inter Eccleſias diſciplina circa celebrationem Paſchæ, per Provincias celebrata ſunt Concilia ſine juſſu & aſſenſu Romani Pontificis & in iis uniuſcujuſque Provinciæ Epiſcopi diſciplinam quæ ſibi magis arridebat ſanciverunt.

Cum autem Victor Romanus Epiſcopus in Aſianos commotus eos à communione ſuâ removiſſet, non modò Aſiani Epiſcopi hanc ejus excommunicationem irritam eſſe duxerunt, ſed & alii multi Epiſcopi ac præſertim Irenæus & Galli qui eamdem cum Romanâ Eccleſiâ diſciplinam ſequebantur, ejus factum acriter reprehenderunt, *Victoremque*, inquit Euſebius, *monuerunt ut ea potiùs ſentire vellet quæ paci & unitati charitatique erga proximum congruebant. Extant etiamnum*, inquit idem, *eorum litteræ quibus Victorem acerbiùs perſtringunt*: quòd ſi tùm temporis in more poſitum fuiſſet nihil graviùs ad diſciplinam pertinens ſine Romani Pontificis autoritate decernere, ſi Victori licitum fuiſſet judicia in Aſiâ lata retractare, ſi Aſiani debuiſſent parere judiciis à Romano Epiſcopo latis immeritò Epiſcopi Catholici *Victorem acerbè* perſtrinxiſſent, cùm potiùs Aſiani fuiſſent reprehendendi qui quidem contra ejus jura & privilegia nec non contra conſuetudinem Apoſtolicam, ut adverſarii volunt, tam audacter peccaſſent. Porrò excommunicatio à Victore lata non probat eum ullam in Aſianos juriſdictionem habuiſſe, cum omnes pariter Epiſcopi ex veteri conſuetudine poſſint ſe ab aliorum communione ſecernere. Adde quod cæteri Epiſcopi cum Aſianis communicare non ceſſarunt.

De Fortunato & Feliciſſimo.

NUlla orbis pars eſt quæ veteris diſciplinæ à nobis anteà expoſitæ plura ſubminiſtret exempla quam Africa. Hæc habemus in Epiſtolis Cypriani. Primum eſt Fortunati & Feliciſſimi de quibus ſcripta eſt Epiſtola 55. quâ conſtat Fortunatum & Feliciſ-

ſimum excommunicatos fuiſſe tùm propter alia crimina, tùm præcipuè quod Chriſtianos qui perſecutionis tempore idolis ſacrificaverant ſine pœnitentiâ in priſtinum ſtatum reſtituendos eſſe contenderent. Conſtat deindè Fortunatum Privato cuidam ſe adjunxiſſe, à quo cum aliis quatuor Felice ſcilicet, Jovino, Maximo, & Repoſto ipſe creatus eſt Epiſcopus: *Hi quinque*, inquit Cyprianus, *cum paucis ſacrificatis vel male ſibi conſciis; Fortunatum ſibi Pſeudoepiſcopum coaptarunt.* De Feliciſſimo quidem non conſtat an Epiſcopus fuerit; certum tamen eſt ipſum communionem cum aliis quinque Epiſcopis habuiſſe, imò illum propterea contendiſſe non potuiſſe ſibi communione interdici jactando inſuper viginti quinque Epiſcopos à ſuis partibus ſtare, quod refert ac refellit ibidem ſanctus Cyprianus, porrò Cornelius Romanus Epiſcopus, nec de causâ iſtorum Romæ judicavit, nec ejus retractationem decrevit, imò nequidem illos, ut potè damnatos ab Epiſcopis ſuis, audire voluit. De illorum autem confugio ſic judicat Cyprianus in præfatâ Epiſtolâ ad Cornelium. *Navigare audent*, inquit, *ad Petri Cathedram atque ad Eccleſiam principalem undè unitas Sacerdotalis exorta eſt à ſchiſmaticis & profanis litteras ferre. Quæ autem cauſa veniendi & Pſeudoepiſcoporum contra Epiſcopos factum nunciandi: aut enim placet illis quod fecerunt & in ſuo ſcelere perſeverant; aut ſi diſplicet & recedunt ſciant quò revertantur: nam cum ſtatutum ſit omnibus nobis, & æquum ſit pariter ac juſtum ut uniuſcujuſque cauſa illic audiatur ubi eſt crimen admiſſum; & ſingulis Paſtoribus portio gregis ſit adſcripta quam regat unuſquiſque & gubernet rationem ſui actus Domino redditurus; oportet utique eos quibus præſumus non circumcurſare, nec Epiſcoporum concordiam cohærentem ſuâ ſubdolâ & fallaci temeritate collidere; ſed agere illic cauſam ſuam ubi & accuſatores habere & teſtes ſui criminis poſſint; niſi ſi paucis deſperatis & perditis, minor videtur eſſe autoritas Epiſcoporum in Africa conſtitutorum, qui jam de illis judicaverunt & eorum conſcientiam multis delictorum laqueis vinctam, judicii nuper gravitate damnarunt. Jam cauſa eorum cognita eſt, jam de eis dicta ſententia eſt. Nec cenſuræ congruit Sacerdotum mobilis atque inconſtantis animi levitate reprehendi.*

Hic omnia ponderanda ſunt, enimverò ſi jure ſtatutum vel in more poſitum fuiſſet, ad Sedem Romanam per appellationem aut ad reviſionem cauſæ obtinendam confugere, confugium Feliciſſimi & ſociorum ejus temerarium non pronunciaret Cyprianus; *navigare*

vigare audent ad Petri Cathedram. Nec diceret ſecundum ſtatutum Africani Concilii *uniuſcujuſque cauſam illic audiendam, ubi crimen eſt admiſſum, non debere* ſubditos Diœceſi Africanæ, *circumcurſare*, ſed agere in Africa *cauſam ſuam*, quia *ibi & accuſatores haberi & teſtes poſſint*: non diceret ſtandum eſſe ſententiæ adverſus illos prophanos prolatæ, ne ſententia Sacerdotum mobilis atque inconſtantis animi levitate reprehendatur.

Ex quibus colligere eſt, quantum aberraverit recens ſcriptor dum contendit hæc Cypriani ſcripta nihil ad Epiſcoporum cauſas attinere. Enimverò Decretum de quo loquitur Cyprianus univerſaliſſimum erat, ut patet ex illo verbo *uniuſcujuſque*, quod tam ad Epiſcopos quam ad Preſbyteros ſpectat: addit quoque hujus Decreti cauſam quæ generalis eſt, *neceſſe eſſe ut ibi negotia tractentur, ubi ſcelerum teſtes atque reorum accuſatores eſſe poſſunt.* Nec opponas illa verba: *oportet utique eos, quibus præſumus non circumcurſare, nec Epiſcoporum concordiam cohærentem ſuâ ſubdolâ & fallaci, temeritate collidere.* Nam per eos quibus præſumus intelligi poſſunt ſinguli Provinciæ Epiſcopi, judicio Epiſcoporum in Concilio Provinciali congregatorum obnoxii. Nec iterum dicas ſolum Feliciſſimum qui Preſbyter erat Romam iviſſe, non verò Fortunatum. Etſi enim in Epiſtolâ Cypriani non habeatur Fortunatum Romam navigaſſe, hinc tamen non poteſt concludi nullos ex iis deſperatis Epiſcopis Romam una cum Fœliciſſimo confugiſſe, quidni enim ex illorum numero quorum catervâ ſtipatus erat Fœliciſſimus, nonnulli fuerint ex his naufragis à quibus ordinatus fuerat Fortunatus,

Ad hæc etſi demus Fortunatum Romam non iviſſe, non tamen ſequitur eum ad Cornelium non confugiſſe, id enim egit per litteras à legatis ſuis delatas, de quibus Cyprianus hîc *loquitur: de iſtis verò quid dicam, qui nunc ad te cum Fœliciſſimo omnium criminum reo navigaverunt, legati à Fortunato Pſeudoepiſcopo miſſi, tam falſas ad te litteras afferentes, quam eſt & ipſe, cujus litteras ferunt, falſus, quam eſt ejus peccatorum multiplex conſcientia, quam execrabilis vita, quam turpis eſt.* Igitur Fortunati Epiſcopi non ſecùs ac Preſbyterorum confugium rejecit Cornelius & temerarium pronuntiavit Cyprianus; quamobrem huc reſpicientes Patres Africani Concilii in Epiſtolâ ad Cæleſtinum de quâ ſupra, ſic loquuntur tom. 2. Conc. col. 1575. *Presbyterorum quoque & ſequentium Clericorum improba refugia ſicut te dignum eſt, repellat ſanctitas tua, quia & nullâ Patrum definitione, hoc Eccleſiæ derogatum Africanæ,*

& Decreta Nicæna ſive inferioris gradus Clericos, ſive ipſos Epiſcopos, ſuis Metropolitanis apertiſſimè commiſerunt, prudentiſſimè enim juſtiſſiméque viderunt quæcumque negotia in ſuis locis, ubi orta ſunt, finienda, unicuique Provinciæ gratiam Spiritus ſancti non defuturam, qua æquitas à Chriſti ſacerdotibus & prudenter videatur & conſtantiſſimè teneatur.

De Marciano Arelatenſi.

IDem Cyprianus Epiſt. 67. ad Stephanum Romanæ urbis Epiſcopum didiciſſe ſe teſtatur Marcianum Novatiano ſeſe conjunxiſſe, ideóque Stephanum rogat ut ad Arelatenſes ſcribat in hunc modum : *Dirigantur in Provinciam & ad plebem Arelatæ conſiſtentem à te litteræ, quibus abſtento Marciano alius in locum ejus ſubſtituatur :* quo loco ſupremam Romani Pontificis in Epiſcopis abdicandis etiam primæ cognitionis judicio poteſtatem probari poſſe cenſent Baronius, Bellarminus & Davidius. At ſi res propiùs examinetur, conſtabit iſto exemplo minimè lædi antiquam illam diſciplinam à nobis ſuperiùs expoſitam.

Primùm enim non eſt omninò certum Marcianum ab Epiſcopis Gallis judicatum non fuiſſe : ſic enim de eo loquitur Cyprianus *nec ſic agat*, inquit, *ſcilicet Marcianus*, *quaſi ipſe judicaverit de Collegio Epiſcoporum quando ſit ab univerſis ſacerdotibus judicatus.* Quamvis enim ibi Gallorum nulla fiat mentio, cùm tamen ab omnibus Epiſcopis judicatus dicatur, cur ab hoc judicio Galli excludantur non video ? Quod ſi Galli Marcianum jam judicaverant, falſum eſt id quod aſſerit Davidius Cyprianum Stephano primam hujus cauſæ cognitionem adjudicaſſe.

Verùm dato quod à nemine abſtentus fuiſſet, hinc tamen non ſequitur Cyprianum agnoviſſe Stephanum primam hujus cauſæ cognitionem ad ſe trahere poſſe. Enimverò manifeſtè declarat non fuiſſe neceſſe Marcianum à quoquam damnari aut ullam Synodum in ipſum congregari. Quid enim egiſſet Synodus adverſus ipſum congregata ? An in Novatianum dogma jam proſcriptum in Concilio plurimorum Epiſcoporum ut ait Cyprianus ſententiam protuliſſet ? *Verum ſervandus erat honor anteceſſorum Lucij & Cornelij, qui pleni Spiritu Dei dandam eſſe pacem cenſuerant, quam rem*, inquit Cyprianus, omnes omninò ubique cenſuimus. An Synodus Marcianum in numero Schiſmaticorum eſſe convinceret ? Verùm palam ſe fatebatur cum eodem Cypriano teſte ; *Collegio Epiſcoporum*

inſultaret. Cum jampridem jactaret, & *prædiceret quod Novatiano ſtudens, & ejus pervicaciam ſequens, à communione* ſe Eccleſiasticâ ſegregaſſet: cum Epiſcopis illuderet, & de majeſtate ac dignitate Eccleſiæ judicaret? An demùm Synodus Marcianum depoſuiſſet, verum jam depoſitionem ipſe ſuam pronuntiarat: à communione ſe Eccleſiæ *ſegregans, à Catholicæ Eccleſiæ unitate atque à corporis noſtri*, ait idem Cyprianus, *& Sacerdotii conſenſione diſiungens tenenſque hæreticæ præſumptionis clariſſimam pravitatem.*

Igitur Cyprianus non rogat Stephanum ut judicet Marcianum, ſed declarat ipſum ad Novatianos defeciſſe, quemadmodum Fauſtinus Epiſcopus jam ad eum ſcripſerat, eumque rogat ut ad plebem Arelatenſem impietate Marciani commotam; ſed tamen ſocietatem cum ipſo adhuc ſervantem, litteras ſcribat, ut ruptâ omninò cum Marciano ſocietate, alius in ejus locum eligatur Epiſcopus atque hic eſt horum Cypriani verborum genuinus ſenſus: *dirigantur in Provinciam*, &c. hoc eſt ad Epiſcopos & plebem litteræ mittantur, ut abſtentum Marcianum dejiciant & alium in ejus locum ordinent. Et ſanè Fauſtinum Lugdunenſem Epiſcopum non ideò ad Romanum Epiſcopum de Marciano ſcripſiſſe quod exiſtimaret ad Solitarium Papam confugiendum eſſe pro Epiſcoporum depoſitione, ut exiſtimat Davidius, hinc conſtat quod ad Cyprianum quoque ſcripſerit: ſicut ergo ex eo quod Galli auxilium Cypriani imploravere, non licet concludere Marciani cauſam ad Cypriani Tribunal delatam fuiſſe; ita ex eo quod ad Stephanum ſcripſerint, non ſequitur delatam eſſe Marciani cauſam ad Stephani Tribunal, ut ab eo tanquam à ſupremo cauſarum Epiſcopalium arbitro judicaretur. Præterea ſanctum Cyprianum non exiſtimaſſe ſolius eſſe Romani Pontificis ſententiam dicere in cauſa Marciani, argumento eſt quod nominatim teſtatur id ad omnes Epiſcopos pertinere: *Cui*, inquit, *rei noſtrum eſt ſubvenire & conſulere, frater chariſſime, qui divinam clementiam rogitantes & gubernandæ Eccleſiæ libram tenentes, ſic cenſuram rigoris peccatoribus exhibeamus, ut tamen lapſis erigendis & curandis vulneratis, bonitatis & miſericordiæ divinam medicinam non denegemus.*

Itaque Cyprianus hortatur Cornelium ad Marcianum expellendum non ob ſingularem Eccleſiæ Romanæ prærogativam, ſed ob eam quæ omnibus quidem Epiſcopis, præcipuè tamen Romano ob Primatum, incumbit ſollicitudinem. Quia cum unus ſit omnium Epiſcopatus in plures concordi numeroſitate diffuſus,

unuſquiſque Eccleſiis ſibi vicinis laborantibus debet ſuccurrere,& ſi contingat earum Epiſcopos à fide deſciſcere cunctos oportet curam gregis qui ipſis commiſſus fuerat ſuſcipere ; *etſi*, inquit ibidem Cyprianus, *multi Paſtores ſumus, unum tamen gregem paſcimus.*

Hoc Marciani exemplum adducit Chriſtianus Lupus & eas Quenellii circa illud obſervationes reprehendit cap. 3. ac pro more ſuo totidem errores eſſe dicit. Verùm ipſe ubique fermè labitur. Dixerat Quenellius Gallicanos Epiſcopos idcirco aliorum auxilium imploraſſe; quia nihil audebant adverſus hominem potentem, cum nec id temporum ratio ſineret, cumque plebs Arelatenſis Epiſcopum tueretur ac defenderet. Ad primum regerit Chriſtianus Lupus Epiſcopos Gallos adeo fuiſſe generoſos, ut ſuis clamoribus Galliam permoverint & Marcianum apud vicinum Metropolitam detulerint,atque non id negat Quenellius, verum illud dicit non auſos eſſe eos illum Eccleſiâ ejicere ; & alium in ejus locum ordinare. Ad ſecundum ait temporum rationem tuliſſe ut de iſtâ cauſâ referrent ad Sedem Apoſtolicam ergo etiam,inquit,ut judicarent. Reſpondeo id non ſequi quia ut judicarent,Epiſcopos in unum convenire oportebat quod erat difficiliùs iſto tempore ; *at inquit Lupus quin relationes iſtæ fuerint Synodales non eſt dubitandum.* Imò veriſimile eſt eas ejuſmodi non fuiſſe. Nam Cyprianus ſignificat litteras à Fauſtino & à reliquis Epiſcopis ſeorſim emiſſas. *Significans*, inquit, *ea quæ nobis utique nuntiata jam ab eo, quàm à cæteris Coepiſcopis noſtris in eadem Provinciâ conſtitutis.* Mitto quod idem Lupus negat plebem Arelatenſem adhæſiſſe Marciano, namque etſi lubens illi concedam nonnullos è plebe Marciani ſeveritatem non tuliſſe quod unum oſtendunt Cypriani verba, dubitari tamen nequit quin eum pro Epiſcopo omnes haberent ac plerique ex iis illi adhærerent, alioqui nihil opus fuiſſet ad eum expellendum externorum auxilium implorare.

Quartum ut ipſe putat in Quenellio errorem reprehendit Lupus quod dixerit eos ab exteriorum Provinciarum Epiſcopis præcipuéque à Romano & Carthaginenſi opem imploraviſſe, atqui immeritò id errorem vocat quod diſertè Cyprianus aſſerit. Ait enim Fauſtinum bis ad ſe ſcripſiſſe, ſemel quidem cum primum ſcripſerat ad Cornelium, atque iterum paulò antequam Cyprianus hanc Epiſtolam ſcriberet. Quomodo autem ad Stephanum Cyprianum & alios pertinuerit iſta cauſa explicat Cyprianus : *His verbis ſufficiat*, inquit, *multos illic è fratribus noſtris annis iſtis ſupe-*

rioribus exceſſiſſe, ſine pace, vel cæteris ſubveniatur qui ſuperſunt, qui & diebus & noctibus ingemiſcunt, & divinam ac paternam miſericordiam deprecantes, ſolatium noſtræ opitulationis expoſcunt, noſtræ opitulationis, id eſt, ut obſervat Rigaltius, tam *ſuæ* quàm *Stephani. Idcircò enim*, pergit Cyprianus, *copioſum corpus eſt Sacerdotum concordiæ mutuæ glutino atque unitatis vinculo copulatum, ut ſi quis ex Collegio noſtro hæreſim facere, & gregem Chriſti lacerare ac vaſtare tentaverit, ſubveniant cæteri, & quaſi Paſtores utiles & miſericordes, in gregem colligant oves dominicas.* Eat nunc Lupus, & dicat ad Carthaginenſem Antiſtitem, Gallia quid pertinet, & hoc ſibi reſponſum habeat: omnibus Epiſcopis, in ſolidum Eccleſiam eſſe commiſſam, qui proinde ſubvenire debent laboranti gregi, in quacunque tandem regione ſit, & cuilibet ejus parti. *At*, inquit Lupus, *ex eodem Cypriano unicuique portio gregis eſt aſcripta, quam curare debet, rationem ſui actûs Domino redditurus.* Reſpondeo id ita eſſe nec quidquam Chriſtiani Lupi placitis magis adverſari, quàm hocce Cypriani effatum. Verùm illud intelligendum de ordinariâ lege, non de extraordinario caſu, cum Eccleſia eſt in periculo, ut tum Arelatenſem fuiſſe arbitrabatur Cyprianus. Et quidem Lupus haud diffitetur Cyprianum hac de causâ curam hujus rei ſuſcepiſſe. Cur ergo non ſimiliter fatetur Stephanum ob eamdem cauſam debuiſſe curam ejus gerere: cum de illo non ſecus ac de ſe loquatur Cyprianus, & ne verbo quidem ſignificet eam peculiari aliquâ ratione ad Stephanum pertinere. Obſervarat prætereà Quenellius hîc non agi de depoſitione, ſed de excommunicatione. Opponit Chriſtianus Lupus agi de depoſitione, cum mentio fiat de Epiſcopo in ejus locum ſubſtituendo. At non negat abſolutè Quenellius in Epiſtolâ Cypriani mentionem fieri de depoſitione; ſed contendit Cyprianum poſtulare tantummodo à Stephano ut Marcianum à ſuâ communione ſeparatum eſſe declaret; ac deinde ut moneat Epiſcopos vicinos, & plebem Arelatenſem ut eum deponant, quippe cum necdum videretur à communione Stephani & aliorum Epiſcoporum abſtentus, neceſſe erat litteras à Stephano dirigi, quibus abſtineretur ut Epiſcopi Provinciæ cernentes eum excommunicatum ab Epiſcopis magnarum ſedium eum deponerent, & in ejus locum alium ſubſtituerent. Itaque futurum erat ut Stephanus Marcianum excommunicatum per litteras non deponeret, ſed deponendum eſſe ſignificaret Epiſcopis Provinciæ & plebi Arelatenſi, ex conſilio ſancti Cypriani.

Non eſt porrò quod glorietur idem Chriſtianus Lupus, ſe virum

eruditiſſimum Rigaltium ſententiæ ſuæ Patronum habere ; is enim in notis ſuis eodem prorsùs modo quo nos anteà Cypriani mentem expoſuit, & omnes Lupi Chriſtiani opinationes rejicit : ejus igitur verba hîc à nobis coronidis vice aſcribentur. *In hac*, inquit, *Marciani Epiſcopi Arelatenſis causâ, ſi jus abſtinendi, ſive excommunicandi competebat ſoli Epiſcopo Romano, cur Fauſtinus Epiſcopus Lugdunenſis Cypriano Epiſcopo Carthaginenſi longè diſſito, ſemel atque iterùm ſignificat ea de Marciano, quæ jam utique Fauſtinus ipſe & alij ejuſdem Provinciæ Epiſcopi nuntiaverant Stephano proximiori, & omnium Epiſcoporum Principi. Dicendum igitur factum id fuiſſe aut per negligentiam Stephani, aut quod magis videtur per diſciplinam, quæ tunc in Eccleſiâ vigebat, ut omnes quidem in circumpoſitis locis, ſed præſertim urbium clariſſimarum Epiſcopi in commune conſulerent Eccleſiæ, viderentque ne quid detrimenti res Chriſtiana Catholica caperet. Itaque ſuper iſto Marciani Arelatenſis facinore Lugdunenſem Epiſcopum ad Romanum & Carthaginenſem dediſſe litteras; iſtum verò ut remotiſſimum dediſſe viciſſim ſuas ad Romanum, ut fratrem & Collegam qui in propinquo faciliùs poſſet de negotio cognoſcere, & ſtatuere* : & poſt hæc ad hæc verba *unum tamen gregem paſcimus. Cujus ſalutis cura*, inquit, *non ad te tantùm ô Stephane pertinet, verùm etiam ad nos qui tibi ſumus Coëpiſcopi. Unum gregem dicit, ut ſuprà, unitatis vinculo copulatum*: Et lib. de unit. Eccleſiæ. *Epiſcopatum dicit eſſe unum, cujus à ſingulis in ſolidum pars tenetur.* Ac demùm idem Rigaltius obſervatione ultimâ, *quam ex æquo*, inquit, *vivebat Carthaginenſis cum Romano, nimirum ut ſolet inter fratres & Collegas.*

De Baſilide & Martiali.

TErtium exemplum ex Cypriano petitum jactant mirum in modum Bellarminus, Davidius, & alii; deſumitur ex Epiſtolâ ejuſdem Cypriani ſexageſimâ-octavâ ad Clerum & populum Hiſpaniæ. *Baſilides*, inquit, *poſt crimina ſua detecta, & conſcientiam etiam propriâ confeſſione nudatam Romam pergens, Stephanum Papam longè poſitum, & geſtæ rei ac tacitæ veritatis ignarum fefellit, ut exambiret injuſtè ſe reponi in Epiſcopatum, de quo fuerat depoſitus.* Sed res paulò fuſiùs narranda. Baſilides & Martialis ambo erant Hiſpaniæ Epiſcopi, in quos propter crimen idololatriæ depoſitionis ſententia lata fuerat in Provinciali Synodo : in locum ſaltem Baſilidis alius erat ſuffectus : nihilominus Baſilides Romam perrexit, & à Stephano in communionem recep-

tus, ab eo litteras communionis obtinuit, quibus munitus in Hiſpaniam reverſus, ambiit Epiſcopatum recuperare. Tum Hiſpani Cyprianum conſuluerunt quid ſibi facto opus eſſet. Reſpondit Cyprianus, nihil obſtante Stephani ſententiâ, ordinationem Epiſcopi in Baſilidis locum ſubſtituti, non poſſe reſcindi, Baſilidemque ſuo ad Romanam Eccleſiam confugio nihil aliud profeciſſe, quàm ut cumularet delicta delictis. *Hoc eo pertinet*, inquit Cyprianus, *ut Baſilidis non tam abolita ſint quàm cumulata delicta, ut ad ſuperiora ejus peccata, etiam fallaciæ & circumventionis crimen acceſſerit.* Et ibidem: *nec reſcindere ordinationem jure perfectam poterit, quod Baſilides poſt crimina ſua detecta, & conſcientiam etiam propriâ confeſſione nudatam, Romam pergens, &c.* Ex quibus patet primò, non fuiſſe tum in more poſitum appellare ad Pontificem Romanum, alioquin Hiſpanis non viſum iſtud fuiſſet inſolitum. Secundò, appellatio ad Romanum Epiſcopum, ſi quæ fuiſſet, non habebat ſuſpenſivum effectum, ut loquitur Lupus; alioquin Hiſpani Epiſcopi in locum Baſilidis alium non ordinaſſent. Tertiò, conſtat Cyprianum & Hiſpanos ratum habuiſſe judicium in Provinciâ latum adverſus Baſilidem & Martialem, nec per ſententiam Romani Pontificis, ordinationem ejus qui poſt Baſilidem fuerat ordinatus reſciſam fuiſſe. Quartò, Cyprianum exiſtimaſſe judicium à Synodo Provinciæ latum eſſe ſupremum, nec reſcindi poſſe à Romano Pontifice, ſive in caſu appellationis, ſive per reviſionem.

Reſpondent ſic cenſuiſſe Cyprianum, quia juſta erat depoſitio Baſilidis, & juſta ordinatio Sabini in ejus locum. Verùm hæc reſponſio difficultatem non tollit; enimverò in omni appellatione judicis ad quem provocatur ſententiæ ſtandum eſt, ſive juſta ſit, ſive injuſta. Sic quia conceditur provocatio à Judicibus Præſidialibus ad Judices Senatûs ſupremi, habent hi poteſtatem reſcindendi judicium Curiæ Præſidialis, & ſtare debet Senatûs Decretum, ſive juſtum, ſive injuſtum ſit. Ergo ſi jus appellationum admittendarum habuiſſet Stephanus, potuiſſet reſtituere communionem & Eccleſiam Baſilidi, & deponere Sabinum; ac ſtare debuiſſet ejus ſententia, ſive juſta, ſive injuſta, non obſtante judicio Synodi Provinciæ, & Sabini electione, vel ſaltem retractanda erat ejuſdem Baſilidis cauſa, ſi retractationem decernere potuiſſet. Neutrum tamen Hiſpanis præſcripſit Cyprianus, ſed univerſim pronuntiat judicio Stephani reſtitui non poſſe Baſilidem, nec Sabini ordinationem reſcindi. Ergo cenſuit à judiciis Synodorum Provincialium nullam provocationem concedi oportere.

Unum alicujus momenti nobis opponit Lupus: *Eccleſia*, inquit, *Africana judicium illud Cypriani non probavit:* Etenim Auguſtinus Epiſtolâ 162. Secundum Numidiæ Primatem, & alios Numidas arguit, quod damnato per ipſos Cæciliano Carthaginenſi Epiſcopo, Majorinum ordinaſſent, *antequam hæc damnatio confirmaretur per Romanam Eccleſiam.* Verùm huic argumento reſponſum eſt à nobis ſuprà, & oſtendimus Auguſtinum non loqui de ſtricto jure, ſed de eo quod faciendum erat Secundo pro bono pacis. Adde quòd cauſa Cæciliani multùm differt à cauſâ Baſilidis & Martialis, ut cuilibet perſpicuum eſt. Sed hæc de judiciis tunc temporis latis in Occidente, nunc de Orientalibus.

De Dionyſio Alexandrino.

CUm hæreſis Sabelliana in ſuperioris Lybiæ partibus graſſaretur, Dionyſius Alexandrinus Epiſcopus, ſtudio religionis impulſus, Pentapolitanis ſcripſit ut eos ab iſto errore revocaret. Quidam verò rectè ſentientes, Dionyſii mentem non aſſecuti, exiſtimarunt ipſum in errorem oppoſitum eſſe prolapſum, & Dei Filium opus ac creaturam aſſeruiſſe. Ab iſtis apud Dionyſium Romanum accuſatus eſt, in Synodo quæ tum Romæ habebatur. Synodus Alexandrini Dionyſii ſententiam minùs rectè capiens, eam improbavit. Id cum iſte comperiſſet, librum edidit nomine Apologiæ, ſeu Elenchi inſcriptum, tum ut ſe ab objectis purgaret, tum ut malè ſentientes argueret. Hæc conſtant ex ſancto Athanaſio in libro de ſententiâ Dionyſii & in libro de Synodis. Ex his porrò concludunt Baronius & alii, Epiſcopos primarum ſaltem Sedium rectà accuſari debere apud Summum Pontificem, ibique judicari; verùm illi oppido falluntur.

Primùm enim Dionyſius non eſt juridicè accuſatus apud Summum Pontificem Romanum, ut in eum ferretur ſententia, ſed tantùm qui mentem ejus ſiniſtrè interpretati erant de eo apud Romanum Pontificem conqueſti ſunt. Illorum autem querimoniæ non arguunt Romanum Epiſcopum, ſupremam autoritatem habere in judiciis Epiſcoporum. Eodem enim modo ex Euſebio libro 7. cap. 27. Eccleſia Antiochena apud Dionyſium Alexandrinum, Firmilianum, & alios, de Epiſcopo ſuo Paulo conqueſta eſt, illumque apud iſtos accuſavit violatæ fidei. At nullus inde concludet Alexandrino aut Cæſareenſi ſoli jus eſſe judicandi Antiocheni Epiſcopi. Fauſtinus item Lugdunenſis

nenſis apud Cyprianum Marcianum accuſavit, & Epiſcopi Hiſpani ad eumdem de Baſilidis & Martialis damnatione ſcripſerunt. Sic etiam ſæculis poſterioribus Monachi doctrinæ Origenis defenſores, Ægypto pulſi à Theophilo Alexandrino, non ad Romanum, ſed ad Conſtantinopolitanum Epiſcopum confugêre, & de violentiâ ſibi ab Epiſcopo factâ conqueſti ſunt. Et poſt hæc cum Proterius Alexandrinus in baptiſterio à Dioſcori fautoribus foret interemptus, non ad Leonem, ſed ad Conſtantinopolitanum Epiſcopum cauſa eſt remiſſa. Extant innumera hujuſmodi exempla Epiſcoporum accuſatorum apud alios Epiſcopos, qui nihil juris in illos habebant. Et tamen his in caſibus Epiſcopi iſti, ne quid detrimenti caperet Reſpublica Eccleſiaſtica, ſedulò curaverunt, & eos qui apud ſe accuſabantur, conati ſunt ab errore revocare, aut ſi in eo perſeverarent, eos excommunicare non dubitarunt. Sic ſanctus Chryſoſtomus Theophilum per litteras hortatus eſt ut communionem reſtitueret Monachis. Sic etiam Cyrillus Neſtorium pravè ſentientem aggreſſus eſt, & à communione ſemovit, quanquam ei nulla in iſtum juriſdictio competeret. Hæc exempla paſſim occurrunt, nec neceſſe eſt illa ſtudiosè colligere.

Secundò, Dionyſius Romanus & Epiſcopi Synodi Romanæ judicium nullum tulerunt de ſententiâ aut perſonâ Dionyſii Alexandrini. Athanaſius quippe id unum teſtatur, Epiſcopos Synodi Romanæ indignè tuliſſe ea quæ à Dionyſio Alexandrino ſcripta ferebantur, & hujus rei Dionyſium Alexandrinum factum eſſe certiorem à Romano. Quæ res impulit Alexandrinum ad ſcribendam Apologiam, litteraſque Apologeticas ad Dionyſium Romanum mittendas. Itaque nullum propriè, ſive contra, ſive pro Dionyſio Alexandrino Romæ latum eſt judicium. Nec verò quis arbitretur autoritatem Romani Epiſcopi in judiciis fidei ex eo commendari, quod à Dionyſio petierit ut fidei ſuæ rationem redderet: id enim exigere ſolebant quilibet Epiſcopi ab iis qui ipſis erant ſuſpecti, nec communionem cum iis habebant, quin priùs ab iis profeſſionem exegiſſent. Nec neceſſe eſt plura hujus rei exempla commemorare. Unum aut alterum tantùm proferam. Athanaſius & Epiſcopi Synodi Alexandrinæ ab Antiochenis fidei ſuæ rationem exegerunt. Epiphanius inter Vitalem & Paulinum arbiter, à Paulino profeſſionem ſuam petiit. Cyrillus item à Joanne Antiocheno & Orientalibus fidei libellum exegit ſanctus Baſilius ab Euſtathio, & alii innumeri. At jus iſtud eſt omnibus Epiſcopis commune, non Romano Pontifici peculiare.

De Paulo Samoſateno.

DUo Concilia adverſus Paulum Samoſatenum Antiochiæ habita ſunt, alterum anno 264. alterum 270. In primâ Synodo Paulus fidem Eccleſiæ ſimulans, depoſitionem vitavit. In ſecundâ multorum criminum, ac præſertim hæreſeos convictus ab Epiſcopis ſine Romani Pontificis autoritate depoſitus eſt, & ſtatim Domnus in ejus locum ſubſtitutus eſt. Tum Epiſcopi Orientales litteras ſcripſerunt Dionyſio Romano, Maximo Alexandrino qui Dionyſio ſucceſſerat, & omnibus per univerſum orbem Epiſcopis. Inde porrò nihil concludi poteſt ad probandum aliquam eſſe in judiciis Epiſcoporum Romani Pontificis prærogativam; ſcriptæ enim fuerunt iſtæ litteræ tum Romano, tum Alexandrino, tum aliis Epiſcopis. Scriptæ ſunt poſt judicium, non ad geſtorum confirmationem petendam, ſed ut eos certos facerent de novi Epiſcopi ordinatione, ut ſcilicet ad eum ſcriberent, ab eoque litteras communionis acciperent. Paulus autem licet Epiſcopatu Concilii judicio dejectus foret, domum tamen Epiſcopalem dimittere noluit. Tum Catholici ad Imperatorem confugerunt, qui Eccleſias tradi juſſit iis, quibus Italici Religionis Chriſtianæ Antiſtites & Romanus Epiſcopus ſcriberent. Inde à quibuſdam fingitur aliquod ſpeciale Romani Epiſcopi privilegium fuiſſe in judiciis Epiſcoporum, at inane illud eſt. Primò enim Aurelianus non de Romano Epiſcopo tantùm loquitur, ſed de omnibus Italis. Deinde verò id ſtatuit; non ob prærogativam Sedis Romanæ, ſed quia credidit tranſmaritimorum Epiſcoporum judicium à gratiæ & odii ſuſpicione alienum fore. Porrò nec Itali, nec Romanus Epiſcopus cauſam Pauli in Oriente judicatam retractare aggreſſi ſunt; ſed judicium Orientalium ſine ullo examine ratum habuerunt. Hæc autem in iſto Pauli judicio obſervanda ſunt ad propoſitum pertinentia. Primùm, ad Synodum vocatur Paulus, non ad Romanum Pontificem. Secundò, à Synodo ſine Pontificis Romani conſenſu & participatione damnatur. Tertiò, ab eâ damnatus, ad Romanam Sedem non provocat, quod à viro perfrictæ frontis & retinendi Epiſcopatus cupidiſſimo factum proculdubio fuiſſet, ſi talis tum temporis conſuetudo viguiſſet. Denique Concilii Antiocheni Patres Epiſcopo Romano non ſecus ac cæteris mandant ut ad Domnum in locum Pauli ordinatum litteras communionis mittat, & ab eo viciſſim accipiat. Quis igitur non vi-

det perſuaſum illis fuiſſe jus nullum fuiſſe Romano Pontifici cauſam ejus iterum ad examen revocandi.

Sed inquit Baronius ad annum 265. num. 10. ex Athanaſio habemus depoſitionis Pauli Principem & autorem fuiſſe Dionyſium Romanum. *Duo enim Dionyſii*, inquit Athanaſius in libro de Synodis pag. 918. *diu ante eos ſeptuaginta* (Concilii Antiocheni Epiſcopos) *fuere qui Paulum Samoſatenſem ſuſtulerunt, quorum alter Alexandriæ, alter Romæ Præſul fuit.* Verùm imbelle prorsùs illud argumentum eſt, nam verbum *ſuſtulerunt*, non ad hæc, *duo Dionyſii* referri debet, ſed ad iſta (*ſeptuaginta Epiſcopos*) qui Paulum damnaverunt in eo Concilio, cujus ibi meminit Athanaſius, quod tum ex ſolâ Græci textus lectione, tum ex eo conſtat quod Dionyſius Alexandrinus, ante depoſitionem Pauli è vivis ſublatus foret, ut conſtat ex hujus Synodi Epiſtolâ Synodicâ ad Maximum Dionyſii ſucceſſorem miſsâ.

De causâ Cæciliani.

UNum addimus exemplum ex quarto ſæculo, quod commodiùs hic referri poſſe viſum fuit. Illud eſt Cæciliani, qui à ſeptuaginta Epiſcopis Numidiæ damnatus, Eccleſiam retinuit, neglecto illorum judicio; & deinceps à Melchiade Romano Epiſcopo eſt abſolutus. Hinc quidam elevant Conciliorum Provincialium autoritatem, alii ſuadere conantur Cæcilianum ad Imperatorem provocaſſe. Utrumque perperàm ut ſequentes docebunt obſervationes.

Primò falſum eſt Cæcilianum ad Melchiadem unquam appellaſſe. Secundò, quicquid Romæ & alibi in ejus causâ actum fuit, non ad ejus, ſed ad Donatiſtarum preces factum eſt. Tertiò, Melchiades non ex propriâ autoritate, ſed quia electus fuerat Judex à Conſtantino, in hac causâ pronuntiavit. Rogatus enim Imperator à Donatiſtis, ut transmarinos daret Judices, litteras dedit quas refert Euſ. lib. 10. c. 5. quibus juſſit Cæcilianum Romam navigare. *Quatenus ibi*, inquit, *coram Melchiade & coram Rheticio Marino ac Materno judicaretur.* Unde Auguſtinus Epiſtolâ 162. negat Melchiadem ſibi uſurpaſſe judicium cauſæ Cæciliani. *Quid quod*, inquit, *nec ipſe uſurpavit, rogatus quippe Imperator, Judices miſit Epiſcopos qui cum eo ſederent.* Ergo ab Imperatore ſedere juſſus eſt, & judicare, alioquin uſurpaſſet judicium. Hinc quotieſcumque de judicio Romano loquitur Auguſtinus, vocat illud judicium à Conſtantino da-

tum, & Epiſcopos omnes qui ei aderant Judices ab eo electos. Quartò hujus cauſa iterùm poſt judicium Romani Epiſcopi retractata eſt in Arelatenſi Synodo. Quintò à judicio iſtius Synodi & Romani Pontificis ad Imperatorem provocatum eſt à Donatiſtis, qui nunquam alios provocarunt. Namque ii in Provinciâ obtinuerant judicium, & de Romani Epiſcopi judicio conqueſti erant tantùm, non autem ab eo appellaverant: ut demonſtrat fusè Valeſius in diſſertatione de ſchiſmate Donatiſtarum. Sextò Cæcilianus non fuerat damnatus ab Epiſcopis Provinciæ, aut totius Africæ: ſed ab Epiſcopis tantùm Numidiæ, undè diſſidentibus Epiſcopis Africæ ad tranſmarinos neceſſariò recurrendum erat.

At, inquiet aliquis, vel Cæcilianus provocavit à judicio Numidiæ Epiſcoporum, vel ei acquievit? Sed inquam ego neutrum ab ipſo factum eſt, neutrum fieri debuit, ſciebat enim Synodum in ſe convocatam Epiſcoporum eſſe favori & ambitioni mulieris obſequentium. Alios habebat idem Cæcilianus quamplurimos Epiſcopos in Africâ ſibi faventes ac præcipuè è ſuâ Provinciâ, communicabat cum omnibus tranſmarinis Epiſcopis, ipsâ ſuâ innocentiâ ſe tutum eſſe exiſtimabat, unde nihil ipſe molitus eſt; ſed nullum judicium præterquam hoſtium ſuorum declinavit; & certè ejus innocentiam ſatis tutam per ſe fuiſſe exitus docuit.

§. II.

In quo referuntur & examinantur cauſæ quarto Eccleſiæ ſæculo judicatæ.

CUm multa quarto Eccleſiæ ſæculo judicia Eccleſiaſtica occurrant, longum eſſet ſingulorum hiſtoriam tradere, quare nos brevitati conſulentes ſummatim tantum ac breviter ſingula facta ediſſeremus, narrationis noſtræ probationem in aliud tempus differentes ac ea tantùm obſervantes quæ ad propoſitum noſtrum pertinent.

De cauſis Melitij & Arij.

PRima occurrit hoc ſæculo cauſa Melitii qui depoſitus ac damnatus à Petro Alexandrino Romano non provocavit, ut reſtitueretur, nec majus judicium requiſivit, ſed cum nullam aliam retinendæ autoritatis viam eſſe intelligeret, ſchiſma conflavit.

Poſt hunc Arius cum novum dogma de verbi divinitate protuliſſet, primùm ab Alexandro, deinde à Synodo Ægypti damnatus & gradu dejectus cum cæteris, non putavit ullam ſibi provocationem supereſſe; ſed confugit ad Epiſcopos Palæſtinæ ſibi faventes. Hic verò maximè elucet Synodorum Provinciæ aut Diœceſeos magnam tùm fuiſſe autoritatem, primò enim Ægyptii illi licet Arium injuſtè damnatum eſſe ſentirent, non auſi ſunt illum ſtatim reſtituere; ſed eâ de re ſcripſerunt ad Alexandrinum Præſulem. Cumque Arium cum aſſeclis poſteà contra Canones reſtituiſſent, autores eis fuerunt ut Præſulem ſuum placarent eique ſubjicerentur. Verumtamen Alexander Alexandrinus Epiſcopus conqueſtus eſt violatos eſſe ab iis hac de causâ Canones. Cùm verò in dies creſceret diſſidium, nemo ad Romanam Sedem provocavit, nec hujus cauſæ cognitionem ad ſe traxit. Sed Imperator hujus controverſiæ ſopiendæ cauſâ Synodum generalem indixit, id autem deinde in exemplum abiit, cumque graviores de fide controverſiæ ſunt exortæ, in quibus Epiſcopi plures à ſe invicem diſſidebant, tunc Synodos hujuſmodi ex omnibus aut ferè omnibus orbis Romani partibus congregare mos fuit.

De causâ Athanaſii, Marcelli, Euſtathii Antiocheni, Pauli, Lucii, & aliorum.

ATHanaſii cauſam ad probandas appellationes ad Romanam Sedem mirè jactant illarum Patroni, quia ſcilicet Athanaſius in Synodo Tyri damnatus ſine alterius Synodi autoritate Sedem recuperavit, cumque deinde in Synodo Antiochenâ ob id iterum damnatus foret, Romam confugit, & à Pontifice Julio benignè exceptus eſt, ac ut volunt reſtitutus, quod judicium à Synodo Sardicenſi tandem confirmatum eſt invitis ejus adverſariis.

At quicumque cauſæ hujus circumſtantias omnes attentè exa-

minarit, intelliget hoc exemplo appellationes probari minimè poſſe, ſequentes id docebunt obſervationes.

Primò, Athanaſius non erat damnatus à Synodo Provinciæ aut Diœceſeos; ſed à Synodo extraneorum Epiſcoporum.

Secundò, Imperator Conſtantinus iſtorum judicium utpotè contra leges latum ratum non habuit, & Epiſcopos Concilii ad ſe evocavit ut facti ſui rationem redderent.

Tertiò, Mareotæ damnatus erat abſens, & illic miſſi erant hoſtes ejus qui in eum inquirerent.

Quartò, Athanaſius ita damnatus non provocavit ad Romanum Pontificem, nec ab eo petiit ut videret num cauſa ejus eſſet talis, quæ deberet iterum examinari; ſed ad Imperatorem confugit, ut ille quæ contra formam judiciorum & leges ab adverſariis facta fuerant reſcinderet.

Quintò, non eſt in exilium ejectus & ſede ſuâ privatus ob Synodi Decretum, ſed Imperatoriâ autoritate. Unde poſteà ad Eccleſiam reverſus non poterat damnari ex illâ lege quæ vetat ne quis Epiſcopus damnatus à Synodo ſine alterius Synodi autoritate ad Eccleſiam redeat. Intelligendus enim eſt iſte Canon de Synodo legitimè coactâ & quæ formas judiciorum obſervavit.

6. Athanaſius ut Sedem ſuam & Eccleſiam recuperaret, non impetravit Romani Pontificis auxilium, ſed quemadmodum à Conſtantino fuerat expulſus, ab ejus filiis eſt reſtitutus.

Septimò, cum Euſebiani iterùm accuſationes in eum renovarent, non Athanaſius, ſed illi ipſi Julio Romano Epiſcopo cauſæ arbitrium detulerunt & ab eo Synodum petierunt, reſcripſit Julius, juſtum eſſe Synodum *fieri ubicumque vellent.* Teſtatur id Athanaſius Apolo. 2. pag. 739. *Euſebiani*, inquit, *ad Julium litteras misère & ut nos terrerent Synodum juſſerunt convocari & ei ſi vellet cauſæ arbitrium detulerunt.*

Octavò. Athanaſius Romam confugit non quaſi appellans, ſed vim hoſtium metuens.

Nonò, Julius cum eſſet à partibus judex electus, potuit Euſebianos ad ſe vocare, & detrectantes damnare ac Athanaſium abſolvere.

Decimò, neutrum tamen fecit nec ullum judicium tulit, ſed tantùm auditâ ejuſdem Athanaſii Apologiâ ſuam cum eo communionem confirmavit & pro Epiſcopo eum habuit. Hoc enim unum fecit; imò non ſolus fecit, ſed Concilium quod eâ de causâ con-

gregarat ad preces Euſebianorum. Conſtat id ex litteris Julii apud Athanaſium, in quibus Julius enarrans ea omnia quæ à ſe ſuoque Concilio pro Athanaſio geſta fuerant, nullatenus dicit eum eſſe reſtitutum, ſed tantùm ſervatam cum eo communionem eumque pro Epiſcopo habitum quod nec Tyri damnatus fuiſſet nec Mareotæ præſens adfuiſſet. Verba hæc ipſa ſunt hujus Epiſtolæ.

Undecimò, Orientales falsò ſupponentes Julium id judicium quod ipſi ultrò detulerant uſurpaſſe, conqueſti ſunt eum contra Canones & regulas judicaſſe.

Duodecimò, Julius in Epiſtolâ ſuâ ut factum ſuum adverſus Euſebianorum expoſtulationes defendat, primò, illud urget ſe ſcilicet ab ipſis judicem electum miſſoſque ad ſe ab iis Legatos. Deinde non ſuam, ſed Concilii à ſe ad illorum preces congregati jactat autoritatem, nec dicit ſibi licuiſſe cauſam in Synodo terminatam iterum tractare, ſed Synodi alicujus acta poſſe in aliâ Synodo examinari, cum præſertim Athanaſius contra formam judiciorum foret damnatus abſens.

Decimotertiò, Athanaſius non eſt à Julio Sedi ſuæ reſtitutus ut perperam cenſuerunt Socrates & Sozomenus; ſed ut à Valeſio perſpicuè demonſtratur, in Occidente Athanaſius ſubſiſtit, donec à Sardicenſi Concilio reſtitueretur,

Decimoquartò, Sardicenſis Synodus cauſam Athanaſii retractavit ex Imperatorum reſcripto.

Decimoquintò, Athanaſius non contentus Occidentalium in Sardicenſi Concilio judicio, Orientalium quoque judicium poſtulavit & ab iis tùm ſubſcribentibus Epiſtolæ Synodicæ Concilii, tùm ſeorſim per eorum litteras innocens eſt pronunciatus; ex quibus intelligere eſt nihil egiſſe Athanaſium ex quo concludi poſſit eum ad Julium appellaviſſe, nihil ſanxiſſe Julium ex quo perſpici poſſit eum jus habuiſſe retractandæ cauſæ, ſed judicium in Athanaſium latum in irritum fuiſſe miſſum; quia factum fuerat ab extraneis contra formam judiciorum per vim & ambitum, cum ille abſens foret, cumque innocentia ejus eſſet omninò manifeſta. Idque non ſolius Julii, ſed omnium Occidentalium ſententiâ additis etiam Ægyptiorum & Orientalium quamplurimorum ſuffragiis.

* Eadem fermè dici debent de cauſâ Marcelli, quem Julius cum Athanaſio in communionem ſuſcepit licet damnatum ab Orientalibus in Conſtantinopolitanâ Synodo. Nam nec ille ad Pontificem appellavit, nec ab eo fuit reſtitutus, ſed à Synodo Sardicenſi. Verùm

Orientales non idem de eo ac de Athanaſio tulerunt judicium, undè manſit in eum lata ſententia, atque, ut obſervavimus, nemo non eum pro hæretico in Oriente proſcripſit, quamvis Athanaſius à ferendo in eum judicio abſtinuerit.

Extant porrò ejuſdem temporis exempla duo celeberrima Epiſcoporum damnatorum qui ad Pontificem minimè provocarunt. Primùm eſt Euſtathii Antiocheni qui ab Epiſcopis Orientis, hoc eſt Diœceſeos ſuæ, quamquam injuſtè damnatus judicio acquievit, nec ad Pontificem aut aliam Synodum provocavit. Alterum eſt Pauli Conſtantinopolitani qui damnatus judicio quidem non acquievit, ſed nec ad Pontificem Romanum provocavit. Verùm quantùm potuit, invitis adverſariis ſedem retinuit, donec per vim ex eâ multoties ejiceretur. Ita etiam Lucius Hadrianopoleos & alii fermè omnes ab Arianis injuſtè damnati, nec ad Pontificem Romanum provocarunt, nec ab eo litteras per quas reſtituerentur obtinuerunt.

Unum poteſt objici in causâ Athanaſii Julii teſtimonium quod in Epiſtolâ ſuâ videtur innuere, non licuiſſe Orientalibus Athanaſium damnare abſque ſuâ autoritate. *Nam ſi*, inquit, *ut dicitis omninò in culpâ fuerunt, oportuit ſecundum Canonem & non iſto modo judicium ferri, oportuit ſcribere omnibus nobis, ut ità ab omnibus quod juſtum eſſet decerneretur.* Et poſteà, *An*, inquit, *ignari eſtis hanc conſuetudinem eſſe ut primum nobis ſcribatur ut hinc* (hoc eſt deinceps dehinc) *quod juſtum eſt definiri poſſit. Quapropter ſi iſtic hujuſmodi ſuſpicio in Epiſcopum concepta fuerat adhuc ad noſtram Eccleſiam referri debuit.* Idque ea cauſa fieri oportere indicat, *quod Epiſcopi eſſent, & non vulgares Eccleſiæ quæ iſta patiebantur; ſed ea quam ipſi Apoſtoli ſuâmet operâ inſtruxerant ad fidem.* Undè poſt alios multos concludit Lupus judicium Epiſcoporum præſertim magnatum ac Patriarchalium Sedium reſervari debere ſedi Apoſtolicæ. Idem confirmari videtur teſtimoniis Socratis & Sozomeni qui aiunt Julium graviter reprehendiſſe orientales quod ſe ad Synodum minimè vocaſſent: *Cum*, inquit, Eccleſiaſticâ Regulâ, *interdictum ſit ne præter ſententiam Romani Epiſcopi quidquam ab Eccleſiis decerneretur.*

Reſpondeo Julium non loqui de ſe aut de ſuâ ſententiâ; ſed de omnium Occidentalium conſenſu. Queritur ſcilicet Orientales Athanaſium ſedis Antiſtitem ſine conſenſu Occidentalium; imò illis inſciis damnaſſe; *Oportuit*, inquit, *ſcribere*, non mihi ſoli, *ſed omnibus nobis, ut ita ab omnibus quod juſtum eſſet decerneretur. An*

ignari

ignari eſtis, inquit, *hanc conſuetudinem eſſe ut primum nobis ſcribatur ut hinc quod juſtum eſt, definiri poſſit.* Hoc eſt, ut oſtendit prior locus, ut dehinc definiri poſſit quod tùm Orientalibus, tùm Occidentalibus in communi placuerit. Sic igitur intelligendi ſunt Socrates & Sozomenus. Nam illi hoc in mente tantùm habent ut Julii ſententiam exponant, quapropter illos ex eo non eum ex illis explicare oportet. Sic autem Orientales mentem Julii acceperunt, *hanc novitatem*, inquiunt, *moliebantur inducere quam horret vetus conſuetudo, ut in Concilio Orientales Epiſcopi quod fortè ſtatuiſſent ab Occidentalibus refricaretur. Similiter quicquid Occidentalium partium Epiſcopi ab Orientalibus ſolveretur.* Itaque Julius & alii Occidentales tunc id tantùm contendebant ut nihil in Eccleſiâ ſive Orientali, ſive Occidentali alicujus momenti ſtatueretur citra communem Orientis & Occidentis Epiſcoporum conſenſum. Idem etiam poſtularunt Occidentales poſteà in Epiſtolâ ad Imperatorem Theodoſium à Synodo Romanâ ſcriptâ de Maximo & Nectario. *Non nobis*, inquiunt, *prærogativam vindicamus examinis, ſed tamen conſortium debuit eſſe communis arbitrii.* Itaque id primo loco petierunt & illorum nomine Romani Pontifices ut nihil in Oriente alicujus gravioris momenti decerneretur, quin vocarentur Occidentales ad Synodum & conſenſum ſuum geſtis accommodarent. Hanc eſſe veterem conſuetudinem arbitratus eſt Julius. Sed multum vereor, ne ille non ſatis iſta examinarit. Nam ut ex dictis liquet, multa in Oriente judicia ſunt facta inconſultis & minimè vocatis Epiſcopis Occidentalibus, ſicut in Occidente inſciis & non vocatis Orientalibus: & tamen utrobique ſemper confirmata erant judicia in alterâ parte orbis Romani canonicè lata; ſic ut rectè objiciunt Orientales judicia in Novatum, Sabellium & Valentinum ab Occidentalibus lata ſine novo examine ab Orientalibus confirmata ſunt, ac deinceps in cauſâ Celeſtii & Pelagii judicia in iſtos lata à Synodo Epheſinâ ſine iterato examine comprobata ſunt. Patet igitur Julium & Occidentales hìc eſſe lapſos, dum novum iſtum morem veterem conſuetudinem eſſe arbitrati ſunt.

De Euphratæ, Saturnini, & aliorum in Occidente depoſitione.

NOn ſolùm ii qui in Oriente, ſed & illi qui in Occidente tùm damnati ſunt, non provocarunt ad Romanum Pontificem, ſed judicio Synodi Provinciæ acquieverunt.

Euphratas Agrippinenſis fertur eſſe damnatus in Concilio Agrippinenſi, nec tamen provocaſſe legitur. Verùm ego iſtud exemplum nihil moror, quippe quod cenſeam eſſe commentitium.

Saturnino Arelatenſi à Gallicanis Epiſcopis dejecto nullum appellationis locum ſupereſſe teſtantur ipſi Epiſcopi Synodi Pariſienſis, *à quo*, inquiunt, *ſacerdotis nomine etiam Saturninum qui ſtatutis ſalubribus impiiſſimè contradixit ſecundum fratrum noſtrorum geminas jam litteras excommunicatum ab omnibus Gallicanis Epiſcopis charitas veſtra cognoſcat, quem & vetera diſſimulata jam diù licet crimina & cætera edita Epiſtolis ſuis novæ temeritatis irreligioſitas indignum nomine Epiſcopi fecerunt.*

Poſt hæc in eadem Galliâ Priſcilianus à Synodo Burdigalenſi damnatus anno 385. ad Imperatorem provocavit non ad Romanum Pontificem. Notat autem Sulpitius Severus. Id Epiſcoporum: *Inconſtantiâ permiſſum*, *quia*, inquit, *aut ſententiam refragantem ferre debuerant, aut ſi hi ipſi ſuſpecti habebantur, aliis Epiſcopis audientiam reſervare.* Jam verò ſi tunc in more poſitum fuiſſet provocare ad Pontificem Romanum, hoc procul dubio obſervaſſet Severus. Idem porrò Priſcilianus cum Inſtantio, & Salviano damnatus à Cæſarauguſtanâ Synodo, Romam confugerat ut illic ſibi objecta purgaret. At Damaſus non modò eos non ſuſcepit, ſed ne in conſpectum quidem admiſit. Additum enim fuerat in Synodali adverſus eos ſententiâ, ut ſi quis damnatos in communionem ſuſcepiſſet, ſciret in ſe eamdem ſententiam eſſe promendam, cùm ergo iſtius Decreti pœna Damaſum non ſecùs ac alios Epiſcopos ſpectaret, non illi plus juris erat quam cœteris, reſcindendi judicii à Synodo adverſus Priſcilianum lati.

De Euſtathii Sebaſteni ad Liberium confugio.

DE judiciis in Euſtathium Sebaſtenum latis multa dici poſſent quæ ad hiſtoriam pertinent, & valdè ſunt obſcura, ſed ea ſunt alterius inſtituti : unum hìc prætermittendum non eſt, quia ab adverſariis velut alicujus momenti nobis objicitur Liberii ſcilicet in eius cauſa judicium ; nam ille depoſitus in Synodo Conſtantinopolitanâ & ab Arianorum factione vexatus Romam confugit ad Liberium, à *quo litteras obtinuit per quas reſtitueretur*, ut ait ſanctus Baſilius Epiſtolâ 74. Verùm iſtud ad appellationum exemplum minimè pertinet. Nam primò Euſtathius non venit in Occidentem ad Liberium ut reſtitueretur, quippe qui depoſitus non fuerat à legitimis judicibus, ſed à Synodo Conſtantinopolitanâ anni 359. quæ erat Acacianorum. Secundò, miſſus eſt ad Liberium non ut ageret de ſuâ reſtitutione, ſed tanquam Legatus Synodi Lampſacenæ, ut Liberium ad commmunionem Epiſcoporum qui Semiariani dicuntur, amplectendam adduceret : ac propterea ſuſpectus erat Liberio, nec ab eo ſuſceptus eſt in communionem, niſi poſtquam Nicænam fidem profeſſus eſt. Tertiò, non eſt reſtitutus ſedi ſuæ, ſed datæ ſunt litteræ à Liberio in quibus ejus fides commendabatur. Quartò, reverſus iſtas litteras Tyanenſi Synodo exhibuit ; cumque inde cognoviſſent Epiſcopi Catholici illum rectè ſentire, judicarunt eum eſſe reſtituendum. Quid autem ex his ſive ad appellationum jus Romano Pontifici vindicandum, ſive ad aſſerendum Epiſcoporum ad eum ſolum pertinere inferri poſſit, ego prorſus non video.

De causâ Maximi, Nectarii & Gregorii Nazianzeni. Itemque de Meletii & Paulini ac Cyrilli cauſis.

EX celebribus hiſce controverſiis non pauca colligere eſt, quæ oſtendant Pontifici jus nullum fuiſſe reſcindendi aut retractandi judicia in Oriente lata.

Maximus à Petro Alexandrino ordinatus Epiſcopus Conſtantinopoleos à Gregorio Nazianzeno pulſus ad Occidentales confugit, & in Synodo quæ ex totius orbis Epiſcopis *videbatur eſſe præſcriptâ*, hoc eſt ut putamus *Aquileienſi*, cauſam ſuam egit, tùm verò Oc-

cidentales judicium ſibi non uſurparunt, nec ſibi aut Pontifici Romano ſine Orientalibus illud competere arbitrati ſunt; ſed tantùm propoſuerunt ut *commune eſſet Orientalium Occidentaliumque judicium: cum*, inquiunt, *cognoviſſent* (Orientales) *ad hoc partium veniſſe Maximum ut cauſam in Synodo ageret ſuam, quod etiamſi indictum Concilium non fuiſſet jure & more majorum ſicut & ſanctæ memoriæ Athanaſius dudum Petrus Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopi & Orientalium plerique fecerunt ut ad Eccleſiæ Romanæ Italiæ & totius Occidentis confugiſſe judicium viderentur. Cum eum ſicut diximus experiri velle adverſum eos qui Epiſcopatum ejus abnuerant comperiſſent, præſtolari ſuper eos ſententiam noſtram debuerunt. Non prærogativam vindicamus examinis, ſed conſortium tamen debuit eſſe communis arbitrii.*

Ex his conſtat nullum ibi exemplum appellationis aut reviſionis ad Romanam Sedem extare.

Primò, quia nulla in Maximum lata erat ſententia, cum in Concilio cauſam ſuam egit; ſed tantùm fuerat Conſtantinopoli pulſus, atque ideò ad Occidentales omnes confugerat. Appellatio autem aut reviſio judicium ſupponit.

Secundò, Occidentales non ſibi ejus judicium vindicant, ſed Imperatorem rogant, ut commune ſit Occidentalium Orientaliumque judicium & Concilium. At ſi jus Sardicenſibus Canonibus Romanæ Sedi indultum in uſu fuiſſet, illud procul dubio Occidentales in Epiſtolâ ſuâ jactitaſſent.

Tertiò, non hîc agitur de ſolius Epiſcopi Romani judicio, ſed etiam univerſæ Italiæ atque totius Occidentis.

Quartò, ſine ullo Occidentalium conſenſu imò iis invitis Orientales Maximum rejecêre, & in ejus locum Nectarium ordinarunt.

Idem patet ex causâ Paulini & Meletii ac Flaviani ordinatione.

Nam primò Orientales Meletium licet ab Occidentalium & Romani Epiſcopi communione alienum in ſuâ communione habuêre, & è contra Paulinum à Romanis & Italis approbatum Epiſcopum nihili fecerunt.

Secundò, poſt mortem Meletii Flavianum in ejus locum ordinarunt Epiſcopum invitis Occidentalibus: Hujus ordinationem non ſecùs ac Maximi depoſitionem Synodus Conſtantinopolitana probavit: reclamant Occidentales, petunt ut fiat generale Concilium, ut illic cauſa utriuſque examinetur. Quid ad hæc Orientales? Decla-

rant ſe ſequi Nicænos Canones & juxta illorum præſcriptum Nectarium in Synodo Conſtantinopolitanâ ordinatum eſſe, Flavianum verò in Oriente ab Epiſcopis Diœceſeos. Monent Occidentales ut unitatem & pacem legeſque Eccleſiaſticas privato erga aliquos ſtudio præponant : uno verbo ſupponunt cuncta quæ à Synodis Provinciæ & Diœceſeos ſunt ſtatuta retractari minimè poſſe, idque per Canonem ſanciunt. Ita victi Occidentales non quidem circa appellationes aut reviſiones de quibus nondum agebatur ; ſed circa rem longè minoris momenti, nempè ut graviores iſtæ res communi Orientis & Occidentis Epiſcoporum arbitrio ac judicio limitentur.

Quoniam autem mentio incidit hujus Synodi Conſtantinopolitanæ, in quâ Cyrillus Hyeroſolimitanus eſt in Epiſcopatu confirmatus, obſervare oportet illum ab Acacio damnatum, *primum omnium*, inquit Socrates, non ad Romanum Pontificem, *ſed ad majorem Synodum libellum appellationis dediſſe.* Ex quo conſtat primò, ſupremæ huc uſque autoritatis habitas fuiſſe Synodos Provinciæ. Secundò, morem non fuiſſe provocandi ad Romanum Epiſcopum, alioquin ad eum potiùs appellaſſet quam ad majus Concilium, quod non erat ita facile tum temporis convocare.

De causâ Bonoſi.

ILluſtre veteris diſciplinæ monumentum habemus in causâ Bonoſi Epiſcopi, is ad Capuenſem Synodum delatus, quaſi perperam de Virginitate Mariæ ſentiret cum ad Anyſium Theſſalonicenſem Metropolitanum & vicinos Epiſcopos ejus judicium eſſet remiſſum à Synodo, ii cauſam graviorem eſſe cernentes Siricium Romanum Epiſcopum per litteras conſuluêre, rogaruntque ut ille de Bonoſo ejuſque ſententiâ judicium aliquod ferret. Quid ad hæc Siricius ? Reſpondet ſibi judicandi formam non competere ; ſed illorum eſſe ſententiam ferre, nec ullam refugiendi aut elabendi accuſatoribus, vel accuſato copiam eſſe. *Accepi*, inquam, *litteras veſtras de Bonoſo Epiſcopo quibus vel pro veritate vel pro modeſtiâ noſtram ſententiam ſciſcitari voluiſtis, Sed cum ejuſmodi fuerit Concilii Capuenſis judicium ut finitimi Bonoſo, atque ejus accuſatoribus judices tribuerentur & præcipuè Macedones qui cum Epiſcopo Theſſalonicenſi de ejus factis cognoſcerent, advertimus quod nobis judicandi forma competere non poſſet :* & poſt alia, *veſtrum eſt igitur qui hoc accepiſtis judicium*,

ſententiam ferre de omnibus; nec refugiendi vel elabendi accuſatoribus vel accuſato copiam dare; & infra: *denique cum Bonoſus Epiſcopus poſt judicium noſtrum miſiſſet ad fratrem noſtrum Ambroſium, qui ejus ſententiam conſuleret interdictam ſibi Eccleſiam irrumpere atque ingredi, reſponſum eſt ei quod nihil temerandum foret, ſed omnia modeſtè, patienter & ordine gerenda, neque contra ſententiam veſtram tentandum aliquid.* Igitur ex Siricii & Ambroſii ſententiâ judicatis ſemel Epiſcopis in Synodo Provinciæ, nihil eſt adverſus judicium tentandum, nec licet ulli Antiſtiti ne quidem Romano cauſam ad ſe evocare, ſeu ut verbis Siricii utar, nullis aliis quam vicinis Epiſcopis forma judicandi competit. Hanc Epiſtolam quæ erat inter Ambroſianas 71. Siricio reſtituerunt Juſtellus, Holſtenius & alii omnes eruditi. Unus Davidius cum huic argumento ſatisfacere non poſſet, eam in dubium revocare conatus eſt, ſed infelici adeò ſucceſſu, ut nemo in ejus ſententiam deſcenderit. Quapropter ſuperfluum eſt in ejus conjecturis refellendis immorari, quas jam ſatis abundè autor operis de antiquis & majoribus Epiſcoporum cauſis exſufflavit.

De causâ Ioannis Chryſoſtomi.

CHryſoſtomi exemplum proferunt plerique ut appellationum ad Romanum Pontificem uſum in Oriente viguiſſe probent. Nos è contra ex ejus cauſâ demonſtrabimus hunc uſum tum temporis inauditum fuiſſe.

Ad Synodum quæ ad Quercum celebratur vocatus, Chryſoſtomus multis de cauſis iſtud judicium recuſavit. Harum prima hæc eſt debere juxta Canones in quibuſcumque Provinciis cauſas illarum tractari, nec alienarum regionum Epiſcopos ad judicia Provinciarum trahi. *Nos*, inquit, *ſcientes leges Patrum, oportere in quibuſque Provinciis ſua negotia tractari tranſmontanoſque ad noſtra judicia non attrahendos fortiter detrectavimus ..... neque enim congruum eſt ut hi qui in Ægypto ſunt, judicent eos qui in Thraciâ.* Ergo multò minus congruum, ut hi qui in Occidente & in Italiâ ſunt, judicent. Secundò, Judicium Theophili recuſabat Chryſoſtomus quod nondum ille ſe à criminibus quibus accuſatus erat purgaſſet. Tertiò, cum veluti inimicum ac hoſtem non immeritò ſuſpectum habebat, *nos*, inquit Chryſoſtomus, *miſimus ad eum dicentes non nos declinare judicium, ſed apertum hoſtem & inimicum manifeſtum.*

Deinde cùm abſens & nullâ conteſtationum ejus ratione habitâ judicaretur, non ad Romanum Pontificem provocavit ; ſed ad majorem Synodum : *Nobis*, inquit, *aſſerentibus paratos eſſe præſentibus centum & mille Epiſcopis crimina objecta refellere paſſus non eſt, ſed abſentibus nobis & Synodum convocare volentibus, judiciumque flagitantibus neque cognitionem fugientibus, ſed inimicitias manifeſtas.*

Poſt hæc ab Imperatore revocatus cum appellationi ſuæ ad Synodum inſiſteret, Synodum iterum poſtulavit : *Cum*, inquit, *triginta Epiſcopi & clementiſſimi Imperatoris Notarius ad hoc miſſus reduxiſſent, ingreſſi ad Regem oravimus ut ad ulciſcenda facinora Synodum cogeret.*

His nihil obſtantibus in aliâ Synodo damnatur Chryſoſtomus, quod judicatus à Synodo ſine alterius Synodi autoritate ſedem ſuam recepiſſet. Poſt damnationem ejectus cum nihil reliquum eſſe ſibi videret, litteras ad Innocentium Romanum ſcripſit, in quibus rogat ut ſibi inimicorum factionibus oppreſſo & injuſtè ac contra leges judiciorum judicato opem ferat ac communionem impertiri non deſinat. *Ideò*, inquit, *charitatem veſtram obſecro ut provocetur ad condolendum faciendumque omnia quo mala hæc ſiſtantur .... igitur Domini venerandi maximè ac pii cum hæc ita ſe habere didiceritis, ſtudium veſtrum & magnam diligentiam adhibete; quo retundatur hæc, quæ in Eccleſias irrupit iniquitas. Quippe ſi hic mos invaluerit & fas erit cuivis alienam Parochiam invadere .... quapropter nè confuſio hæc quæ ſub cælo eſt nationem invadat, obſecro ut ſcribatis quod hæc tam iniquè facta & abſentibus nobis & non declinantibus judicium, non habeant robur ; ſicut neque ſuâ naturâ habent. Illi autem qui iniquè egerunt pœnæ Eccleſiaſticarum legum ſubjaceant, nobis verò qui nec convicti, nec redarguti, nec habiti, ut rei litteris veſtris & charitate veſtrâ aliorumque quorum ſcilicet & antea ſocietate fruebamur, frui concedite.*

Ex his verbis ; *obſecro ut ſcribatis ut ea quæ tam iniquè facta ſunt non habeant robur*, concludunt adverſarii à Chryſoſtomo appellatum ad Innocentium rogatumque eum ut autoritate ſuâ judicia in Oriente lata irritaret ; verùm qui ſic ratiocinantur non vident ſe nihil omninò probare, quia plus probant quam oporteat. Inde enim ſequitur idem jus fuiſſe Venerio Mediolanenſi, & Chromatio Aquileienſi, ad quos in eamdem planè ſententiam ſcribit Chryſoſtomus. Non igitur petit Chryſoſtomus ut illi irritent judicium in Oriente latum, ſed ut ſcribant illa quæ ibi facta fuerant robur habere non

poſſe, cum contra Canones & formam judiciorum Eccleſiaſticorum ibi judicatum foret: atque ideò petit ut quoniam hæc judicia ex ſeipſis ſunt irrita, non denegetur ſibi ab Occidentalibus communio, ſed confirmetur. Confugit ergo ad iſtos Occidentales opem petens & contra vim Theophili & aliorum, auxilium implorans, non autem propriè ad Innocentium Sedemque Apoſtolicam appellavit.

Deinde quæ in causâ Chryſoſtomi geſſit Innocentius, docent eum non ſibi arrogaſſe jus reſcindendi judicii in eum lati; ſed tantùm illud improbandi; utpote quod contra Canones eſſet factum & naturâ ſuâ irritum, *quod ut*, inquit Gelaſius Epiſt. ad Fauſtum tomo 4. Concilio col. 1168. *non ſolùm Præſuli Apoſtolico facere licet; ſed & cuicumque Pontifici.* Cum enim Theophilus primus de damnatione Chryſoſtomi ad eum ſcripſiſſet cernens eum ſolùm ſcripſiſſe, nec adjunxiſſe ſocios ſuos aut rei ſeriem ſatis expoſuiſſe, de ejuſmodi negotio judicium ſuſpendit. Deinde cum litteras Chryſoſtomi accepiſſet Innocentius utrique tùm Theophilo tùm Chryſoſtomo litteras communionis miſit, cumque videret judicium Theophili eſſe per ſe irritum, nulli denegandam cenſuit communionem, donec aliud judicium legitimum haberetur; ſic enim ſcribit ad Theophilum. *Nos & te & fratrem Joannem communionis noſtræ eſſe decrevimus.... niſi debitum & legitimum ſequatur judicium, non poſſumus à Joannis communione diſcedere.*

Unum nobis opponunt ut oſtendant Innocentium latam à Theophilo ſententiam Decreto reſcidiſſe: Palladii ſcilicet teſtimonium qui dicit Innocentium judicium Theophili caſſum atque irritum decreviſſe.

Verùm hæc objectio quæ alicujus momenti videri poterat ante editionem autographi illius Palladii, nunc prorsùs evanuit. Quippè illud verbum decrevit ab Ambroſio Monacho Camaldulenſi veteri Palladii interprete Eugenii IV. Romani Pontificis ſtudioſiſſimo fuerat de induſtriâ hic interpolatum. Quemadmodum & in Epiſt. Chryſoſtomi multa alia erant addita ad extollendam Romani Epiſcopi poteſtatem, quale erat illud *autoritate veſtrâ decernite*; & hoc Eccleſiis *nos jubete reſtitui*, iſtud jam odorati erant viri docti, nunc verò non licet de eo dubitare, poſtquam vir meritiſſimus Bigotius αὐτογραφον Palladii in lucem edidit, ſic autem ſe habet πρὸς τούτοις ἀντεπιστέλλει ὁ μακάριος Ἰννοκέντιος ὁ πάπας ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι τὰ ἴσα τῆς κοινωνίας ἀθετήσας τὴν δόξασαν γεγενῆσθαι κρίσιν παρὰ Θεοφίλου εἰπὼν δεῖν ἑτέραν ἀνεπίληπτον συγκροτηθῆναι σύνοδον δυτικῶν τε καὶ ἀνατολικῶν ὑπὲ κηρύττων τοῦ συνεδρίου φίλων πρώτων ἔπειτα καὶ ἐχθρῶν. Hoc eſt, ut vertit idem Bigotius,

ad

ad hæc beatus Innocentius Papa utrique parti litteras communionis miſit improbans judicium quòd à Theophilo factum videbatur dicens debere cogi aliam irreprehenſibilem Synodum Occidentalium & Orientalium, primùm quidem ſecedentibus ab illo conſeſſu amicis, deinde inimicis.

Ex his conſtat nec Chryſoſtomum, nec Innocentium, nec Palladium, nec ullum omninò alicujus fidei ſcriptorem prodidiſſe memoriæ aliquod decretum ab Innocentio emiſſum, ad irritandum judicium à Theophilo in Chryſoſtomum latum. Sed illud unum poſtulaſſe Chryſoſtomum ut cum ex naturâ ſuâ judicium eſſet irritum ſibi communio non denegaretur, ſed res integra judicio alterius Synodi reſervaretur, Innocentium verò contendiſſe ut Orientalium & Occidentalium eſſet iſta Synodus. Itaque omnes Pontifices à Julio ad Zozimum non uſurpant ſibi poteſtatem retractandarum cauſarum in Oriente aut aliis orbis partibus judicatarum : ſed tantùm petunt ut ipſi cum Occidentalibus ad Synodum vocentur, ſuumque conſenſum præbeant, quæ quidem diſciplina, licet nova fuerit, ut advertimus, in cauſâ tamen Chryſoſtomi ubi totus Oriens erat diviſus, juſtiſſima erat. Porrò ſi Innocentius credidiſſet ſibi jus eſſe retractandi judicii in Chryſoſtomum lati, illud procul dubiò in irritum miſiſſet, nec poſtulaſſet aliam fieri Synodum, nec Theophilum in communionem ſuſcepiſſet, ſed ſuâ autoritate rem omnem terminaſſet : quin etiam Innocentius agnoſcit ſolam Synodum cauſam Chryſoſtomi poſſe retractare. *Cæterum*, inquit, *quid contra iſtos in præſentia ſit agendum Synodali cognitione peropus eſt, quam dudum cogendam etiam eſſe cenſuimus, ſola enim illa talium procellarum motus ſopire poteſt.*

At, inquiunt adverſarii, adeò verum eſt irritatum eſſe judicium Orientalium ab Innocentio ut Legatis ab eo in Orientem miſſis in mandatis dederit, non oportere Joannem in judicium venire, niſi priùs & Eccleſia & communio reſtitueretur, unde poſt hujus mortem Occidentales omnes cum Orientalibus communicare detrectaverunt, antequam ejus nomen in dypticis poneretur.

Reſpondeo hæc non probare judicium in Chryſoſtomum latum in irritum eſſe miſſum ab Innocentio aut Occidentalibus, ſed tantùm illud naturâ ſuâ irritum fuiſſe, nam juxta regulas juris quilibet debet priùs judicari quàm ſpoliari. Priùs verò fuerat ſpoliatus Chryſoſtomus quàm judicatus. Cum judicium Synodi ad Quercum in ipſum latum ex jure irritum foret, quippe in quo judices ſederant, non modò ii qui legitimi ac naturales ejus judices non erant,

ſed & inimici qui eum abſentem ac adverſus illorum judicium reclamantem damnaverant. Igitur reſtitui eum oportebat antequam judicaretur, id tantùm in mandatis habebant Legati non ſolùm Innocentii, ſed & Imperatoris Honorii, Chromatii Aquileienſis & Venerii Mediolanenſis ac reliquorum Italiæ Epiſcoporum. Et certè in commonitorio non decernitur abſolutè reſtituendus Chryſoſtomus aut reſtituendus ex Occidentalium aut Innocentii ſententiâ & autoritate, ſed ſolùm Joannem non debere judicio ſe ſiſtere niſi priùs reſtituatur, ne ſcilicet ſi communione Eccleſiæ privatus ad cauſam dicendam veniſſet, videretur judicium in ſe priùs latum quoad formam approbare : eadem de causâ noluerunt Occidentales cum Orientalibus communicare, donec honor & fama Chryſoſtomi memoriæ reſtitueretur, quia injuſtum erat illum pro damnato habere qui à legitimis judicibus non erat damnatus. Mitto nunc Gelaſii autoritatem qui dicit Chryſoſtomum abſque ullâ Synodo ſolius Apoſtolicæ Sedis judicio abſolutum : hæc quippe dicebat Gelaſius eo tempore quo Romani Pontifices jus admittendarum appellationum ſibi arrogabant, ſolebantque ad illud confirmandum adducere exempla Epiſcoporum qui vexati in Oriente ad Occidentales confugerant, ut Athanaſii, Chryſoſtomi & Flaviani. Adde quod verum eſt Chryſoſtomum ſine Synodo reſtitutum eſſe non ex ſolius Sedis Romanæ autoritate ; verùm ob manifeſtam injuſtitiam & ut ità loquàr nullitatem judicii in ipſum lati, quæ Epiſcopis omnibus poſteà innotuit, unde ut obſervavimus nomen Chryſoſtomi ab Orientalibus in Dypticis appoſitum eſt, antequam ab Occidentalibus id peteretur. Nihil hîc dico de excommunicatione Arcadii & Eudoxiæ ab Innocentio, hæc enim narratio omnium judicio commentitia eſt.

Unum præthereà nobis opponi poſſet ex Epiſtolâ ab Imperatore Honorio ad Arcadium in gratiam Chryſoſtomi ſcriptâ, ubi videtur dicere nihil licuiſſe agere in causâ Chryſoſtomi ſine Romani Epiſcopi autoritate : *Erat*, inquit, *inter Epiſcopos cauſa quæ collato tractatoque Conſilio deberet abſolvi : miſſi ad ſacerdotes urbis æternæ atque Italiæ ex utraque parte Legati expectabantur ex omnium autoritate ſententia informatura Regulam diſciplinæ. Integrum nempè eſſe debuerat neque quidquam novari, dùm definitio deliberata procederet, cùm intereà mirum quoddam præcipitium feſtinationis exarſit, ut non expectatis litteris ſacerdotum qui fuerunt mutuâ partium Legatione conſulti in exilium truderentur Antiſtites animadverſioni priùs addicti quam ſen-*

tentiam judicii Epiſcopalis experti. Ergo, inquiunt, Chryſoſtomi cauſa non poterat judicari in Synodo Provinciæ ſine autoritate Romani Pontificis quia Epiſcopalis erat, aut certè non debebat ſententia in ipſum lata executioni mandari poſt appellationem ad Sedem Romanam.

Reſpondeo hanc Imperatoris Honorii Epiſtolam ſcriptam eſſe poſt judicium à Synodo ad Quercum latum, miſſoſque ab utraque parte Romam Legatos: ex parte quidem Theophili ut communio Chryſoſtomo denegaretur, ex parte verò Chryſoſtomi, tùm ad tuendam communionem, tùm ad implorandum auxilium Romani Pontificis adverſus vim ſibi à Theophilo illatam, non autem ut peterent à Romano Epiſcopo ut ipſe cauſam judicaret. Docent id ſequentia verba. *Denique quàm immatura illa damnatio fuerit res probabit. Namque hi quorum expectabatur autoritas pacificâ Joanni Epiſcopo communione permiſſâ ſanciendam concordiam cenſuerunt, nec quemquam putarunt ante judicium conſortio repellendum.* Itaque non id ſibi vult Imperator ex ſolius Romani Pontificis autoritate & judicio deturbandum fuiſſe Chryſoſtomum: ſed dicit eum à communione non fuiſſe pellendum & exturbandum ante Orientalium Occidentaliumque Epiſcoporum judicium. Id patet ex Epiſt. Innocentii, in quâ non petit ut Chryſoſtomus in communione maneat, donec à ſe in eum ſit ſententia prolata, ſed donec de eo judicatum fuerit in Orientalium Occidentaliumque Concilio. Honorium porrò ad verba Innocentii alludere nemo non videt.

§. III.

Referuntur & examinantur exempla appellationum quæ vulgò proferuntur in judiciis quinto & ſexto ſæculo latis.

HUc uſque non ſolùm nullum appellationis ad Romanum Epiſcopum exemplum reperire potuimus, ſed etiam nullus nobis occurrit Pontifex Romanus qui in aliquâ cauſâ jus iſtud ſibi arrogarit; at quinto & ſexto Eccleſiæ ſæculo exempla occurrunt appellationum & Pontifices inveniuntur qui eas ſibi arrogarunt. Verùm cernere eſt Epiſcopos univerſarum orbis partium adverſus iſtud jus reclamantes, & priſtinam judiciorum formam obſervan-

tes. Romani Pontifices, hi ſunt Zozimus, Cæleſtinus, Bonifacius & Leo, quibus res primò fuit cum Africanis; deinde cum Gallis ac poſt modum cum Orientalibus. Iſtorum omnium concertationes ſuo ordine referemus.

De causâ Cæleſtii.

PRima appellatio ab Africanorum judicio interpoſita fuit à Cæleſtio Pelagiano qui in Synodo Carthaginenſi anno 412. *damnatus ab Africanorum ſententiâ ad Romani Epiſcopi examen appellandum eſſe credidit*, inquit Marius mercator in commonitorio cap. 1. Hanc Cæleſtii appellationem parvi penderunt Africani Epiſcopi Cæleſtiumque poſt appellationem ante judicium à Romano Epiſcopo confirmatum pro hæretico habuêre. Nam in Synodo anni 416. judicium anni 412. recenſuêre & confirmavêre. Unde inquiunt, *factum eſt ut recenſendum peteremus, quid fermè ante quinquennium ſuper Cæleſtii nomine hic apud Eccleſiam Carthaginenſem fuerat agitatum quo recitato ſicut ex ſubditis advertere poterit ſanctitas tua; quia ipſo tempore Epiſcopali judicio reciſum hoc tantùm ulcus ab Eccleſiâ videretur, nihilominùs tamen id communi deliberatione cenſuimus hujuſmodi perſuaſionis autores, quamvis & ad Presbyterium idem Cæleſtius poſteà perveniſſe dicatur, niſi hæc apertiſſimè anathematiſaverint ipſos anathematiſari oportere, ut ſi ipſorum non potuerit ſaltem eorum qui decepti ſunt à vobis vel decipi poſſunt, cognitâ ſententiâ quæ in eos lata eſt, ſanitas procuraretur.* Itaque Cæleſtium ad Innocentium appellaſſe certum eſt. Sed incertum utrùm Innocentius Cæleſtii appellationem gratam habuerit: certò certiùs Africanos appellationem ejus flocci feciſſe, nec expectato ejus ad quem appellatum judicio Cæleſtium iterum damnaſſe, & Innocentium ipſum illorum damnationem approbaſſe, quod argumento eſt eum appellationem quoque Cæleſtii non admiſiſſe, alioquin enim poſteriùs Africanorum judicium indignè tuliſſet, non autem comprobaſſet; ſed aut ipſe ſententiam de Cæleſtio tuliſſet aut judices in Provinciâ dediſſet.

Mortuo Innocentio ſucceſſit Zozimus, ad quem feſtinanter perrexit Cæleſtius novi Pontificis ut fieri ſolet gratiam aucupari ſtudens: novum ab eo petiit examen, datiſque Pontifici verbis innocentem ſe eſſe & ea quæ adverſum ſe geſta erant iniqua eſſe perſuadet: quid multis ab eo ſibi non parùm faventes litteras ob-

tinet quibus ad ſecundum menſem Romam citantur Africani ut ipſum accuſent. Illi ad tempus conſtitutum minimè veniunt. Nec mirùm cum ipſis perſuaſum eſſet judicia in Provinciâ finiri oportere alias ergò ab Africanos dedit litteras Zozimus quibus expoſtulat quod nemo adfuiſſet. *Ecce*, inquit, *Pelagius Cæleſtiuſque Apoſtolicæ Sedi in litteris ſuis & confeſſionibus ſuis ubi Heros ubi Lazarus, &c.* miſit prætereа Cæleſtius Subdiaconum à quo Paulinus Diaconus ad Sedem Apoſtolicam & Zozimi judicium citatus eſt. Vadimonio conſtituto, hic Diaconus adeſſe renuit. Tum convenientes in unum Africani Epiſcopi circa Autumnum anni 417. Cæleſtii & Pelagii errores damnaverunt, grandemque ad Zozimum Epiſtolam ſcripsêre, in quâ querebantur nimium ab ipſo fidem Cæleſtio adhibitam eſſe & quæ in hac causâ acta fuerant ipſum edocebant, miſſis etiam geſtis quæ fuerant acta de illo vel cum illo Cæleſtio. Hæc Marcellini operâ miſſa ſunt, per quem ſimul & Paulini commonitorium Romam delatum eſt.

Tùm Zozimus lectis hiſce litteris & conſideratis Africanorum Decretis Epiſtolam 3. ad eos miſit in quâ factus paulò æquior, poſtquam Apoſtolicæ Sedis autoritatem commendavit, negat ſe in omnibus Cæleſtio fidem accommodaſſe ut viſum fuerat Africanis. Teſtaturque ſe nihil definiviſſe aut ſine maturo examine definiturum. *Idcircò*, inquit, *noverit veſtra fraternitas nihil nos poſt illas quas ſuperius vel litteras veſtras accipimus immutaſſe; ſed in eodem cuncta reliquiſſe ſtatu, in quo dudum fuerant cum hoc noſtris litteris veſtræ indicavimus ſanctitati ut illa quæ à vobis miſſa erat ad vos obteſtatio remaneret.*

Interim Africani metuentes ne Zozimus aliquid in gratiam Cæleſtii ſtatueret Legatos ad Honorium Imperatorem Ravennæ tunc degentem miſerunt, quibus quidem ab eo obtinuerunt conſtitutionem, *in Pelagium & Cæleſtium eorumque errores*. Ac demum vocatus à Zozimo ad audientiam *Cæleſtius*, inquit Marius mercator in commonitorio, *ut quæ promiſerat feſtinaret implere, id eſt ut damnatis prædictis capitulis ſententia Africanorum Epiſcoporum quâ fuerat communione privatus abſolveretur, non ſolùm non adfuit; ſed etiam ex memoratâ urbe profugit, atque ob hoc à beatæ memoriæ Epiſcopo Zozimo ſcriptis ampliſſimis eſt prædamnatus.* In toto iſto negotio apparet vitilitigatorem Cæleſtium ad Innocentium appellaſſe, apparet Zozimum conatum eſſe ad ſe trahere Africanos ad reddendam rationem judicii ſui, apparet etiam Africanos multum laboraſſe ut Zo-

zimus deceptum ſe eſſe agnoſceret à Cæleſtio, at non apparet eos agnoviſſe in Pontifice Romano poteſtatem reſcindendi judicii à ſe in Cæleſtium lati, imò contrarium ex dictis colligi facillimè poteſt.

De causâ Apiarii & diſſenſione Epiſcoporum Africanorum cum Zozimo, Boniſacio, & Cæleſtino circa Epiſcoporum appellationes ad Romanam Sedem.

MAjor fuit deinceps Zozimi contentio cum Africanis de appellationibus Epiſcoporum poſt motam de Apiario controverſiam, hinc enim cernere eſt Zozimum & ejus ſucceſſores nihil non molientes ut appellationes Epiſcoporum ſibi vindicarent, inde Africanos pro veteri conſuetudine Synodorumque ſuarum ſupremâ auctoritate tanquam pro aris & focis digladiantes. Sed res alioquin intricata breviter ac dilucidè exponenda eſt. Vrbanus Siccenſis Epiſcopus olim Auguſtini Diſcipulus Apiarium Preſbyterum, cujus ordinationem irritam eſſe cenſebat, excommunicavit & dejecit. Is ad Romanum Epiſcopum Zozimum confugit & ab eo benignè exceptus ac in communionem acceptus eſt. Inde magnum non ſolùm in Eccleſia Siccenſi, ſed & in universâ Africanâ ſcandalum exortum eſt; cum Zozimus videretur Canones violaſſe Clericum damnatum ſuſcipiendo. Verùm ille Pontifex tres Legatos in Africam miſit, Fauſtinum Epiſcopum Potentinæ plebis, & Philippum, ac Aſellum Preſbyteros qui reſtitutionem Apiarii procurarent. Poſtquam in Africam pervenêre, præſentes adfuerunt Concilio Africæ univerſali ducentorum & ſeptemdecim Epiſcoporum quod habitum eſt poſt Coſ. Honorii II. & Theodoſii VII. anno 419. attulerunt illi à Zozimo litteras & mandata: ac primum reſtitutionem Apiarii urgere cæperunt, quid circa illam geſtum ſit in hac Synodo docet Epiſtola Synodica ad Bonifacium ſucceſſorem Zozimi, nam hic antequam res iſta perficeretur, è vivis abierat: *Quoniam*, inquiunt Epiſcopi, *placuit Domino ut de his quæ nobiſcum egêre ſancti Fratres noſtri Epiſcopus Fauſtinus & Compresbyteri Philippus & Aſellus, non beatæ memoriæ Epiſcopo Zozimo à quo ad nos mandata & litteras detulerunt, ſed tuæ venerationi qui in ejus locum es divinitùs conſtitutus humilitas noſtra reſcriberet, ea breviter inſinuare debemus quæ utrorumque concordiâ terminata ſunt, non ea quæ prolixis geſtorum voluminibus*

continentur, in quibus ſalvâ quidem charitate, non tamen ſine parvo altercationis labore demorati ſumus ea geſtis delibantes quæ nunc ad cauſam pertinent. Quamquam & ille ſi adhuc eſſet in corpore, hoc acciperet gratius quod videret pacatiùs terminatum. Domine frater, Apiarius Presbyter, de cujus ordinatione & excommunicatione fuerat exortum non ſolùm Siccenſis, verùm etiam totius Africanæ Eccleſiæ non leve ſcandalum, de omnibus erratis ſuis veniam petens communionni eſt reſtitutus. Prior autem Epiſcopus noſter Siccenſis Vrbanus quod in eo corrigendum viſum eſt ſine ulla dubitatione correxit, quia verò paci & quieti Eccleſiæ non tantùm ad præſens, ſed etiam impoſterùm proſpiciendum fuit, quoniam talia multa præceſſerant ut vel ſimilia vel etiam graviora præcaveri oporteret, placuit nobis ut de Siccenſi Eccleſiâ retento ſcilicet honore gradus ſui Presbyter removeretur Apiarius & accepto Epiſtolio ubicumque alibi vellet & poſſet Presbyterii munere fungeretur. Quod eidem ipſi per litteras poſtulanti ſine difficultate conceſſimus. Non habemus acta Concilii in cauſa Apiarii, ſed ex hac relatione intelligimus. Primò Zozimi Legatos petiiſſe ut reſtitueretur Apiarius. Secundò, Africanos obſtitiſſe ac ut veriſimile eſt conqueſtos eſſe de Zozimo. Tertiò, Apiarium videntem ſe non poſſe reſtitui niſi errata ſua fateretur veniam eorum ab Epiſcopis Africanis petiiſſe. Quartò, eum ne ſic quidem reſtitutum Siccenſi Eccleſiæ, ſed honorem Preſbyterii ei ſervatum permiſſumque ut ubicumque alibi vellet communicaret. Hæc de Apiario in eâ Synodo geſta.

Verùm hujus occaſione inter Zozimum & Africanos actum eſt de appellationibus Epiſcoporum & formâ judicandi Clericos. *Nam priuſquam Apiarii cauſa iſto termino clauderetur*, inquiunt, *iidem inter alia quæ diuturnis diſceptationibus verſabamur, quia ratio ipſa poſcebat ut apud acta Eccleſiaſtica à fratribus noſtris Fauſtino Coëpiſcopo & Philippo & Aſello Compresbyteris quæreremus, ut promerent quidquid eis nobiſcum agendum fuiſſet impoſitum, nonnulla quidem ſine ullo ſcripto proſecuti ſunt verbis; ſed cùm id potiùs flagitaremus quod in litteris ferrent, commonitorium poſtularunt, quod recitatum nobis etiam geſtis quæ ſecùm etiam ad vos deferunt eſt alligatum.* Habemus etiamnum hæc geſta à quibus incipit Codex Canonum Africanæ Eccleſiæ : in iis Aurelius in primâ ſeſſione Concilii 8. Calendas Junias, primum profitetur ſervanda eſſe Decreta Nicæni Concilii, eaque proferri jubet id ipſum cum placuiſſet omnibus, Daniel Notarius recitare cæpit, verùm ſtatim Fauſtinus interlocutus eſt dicens aliqua eſſe in mandatis à Sede Apoſtolica cum Epiſcopis

Afris tractanda de Nicænis Canonibus, ſimulque commonitorium ſibi à Zozimo datum protulit, quod jubente Aurelio Daniel Notarius recitavit. Sic autem conceptum erat: *fratri Fauſtino & filiis Philippo & Aſello Presbyteris Zozimus Epiſcopus vobis commiſſa negotia non latent vos ita ac ſi noſtra, imò quia noſtra ibi in vobis præſentia eſt cuncta peragite, maximè cum & hoc noſtrum poſſitis habere mandatum, & verba Canonum quæ in pleniorem firmitatem huic commonitorio inſeruimus. Ita enim dixerunt fratres in Nicæno Concilio cum de Epiſcoporum appellatione decernerent.* Sequitur 7. Canon Sardicenſis nomine Nicæni adductus. Quo recitato Alypius interfatus ait jam ſtatuiſſe Africanos ſe ſervaturos Decreta Concilii Nicæni. Verùm ſe nihil ſimile in eo inveniſſe, ideóque petit ab Aurelio ut mittat Legatos ad Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, & Antiochenum Antiſtites qui Concilii Nicæni exemplaria mittant, ut omnis ambiguitas tollatur. Monet etiam petendum à Bonifacio ut idem faceret. Conſilium hoc probat Fauſtinus, hortaturque eos ut iſta ad Bonifacium perſcribant. Deinde recitatum eſt alterum caput controverſum hujus commonitorii de appellationibus Clericorum inferiorum quod ſic habet, *de appellationibus autem Clericorum id eſt minoris loci, eſt ipſius Synodi certa reſponſio*, de quâ re quid acturi ſitis credimus inferendum. Sequitur Canon Concilii Sardicenſis in quo ſancitur ut Clericus à ſuo Epiſcopo damnatus poteſtatem habeat finitimos Epiſcopos interpellandi, ut ab iis ejus cauſa inter eum & Epiſcopum judicetur hoc recitato Auguſtinus profeſſus eſt Africanos id ſervaturos ſalvâ diligentiori inquiſitione Concilii Nicæni. Poſt hæc Africani jubent Decreta Concilii Nicæni, ut erant allata à Cæciliano actis inſeri, necnon ea ſtatuta quæ in Africâ priùs condita fuerant. *Etiam*, inquit, *Aurelius quæ dudùm veſtræ ſanctitati intimavimus, nunc patimini exemplaria ſtatutorum Nicæni Concilii, ſed & quæ hîc ſalubriter à noſtris deceſſoribus ſecundum ejuſdem Concilii formam vel quæ nunc à nobis ordinata ſunt recitari & geſtis inſeri.* Interim tamen pollicentur ſe firmaturos eſſe capitula allata à Fauſtino, ſi reperirentur in veriſſimis exemplaribus Concilii Nicæni, aut *ibidem*, inquiunt, *reperta à nobis firmabuntur, aut ſi non inveniantur, collecta Synodo, de hoc in ſequenti tractabimus.*

Porro antequam ultrà progrediamur, ſolvendus eſt nodus qui multis difficilis videtur, cur Africani Canonem Sardicenſem de Clericorum judiciis ad finitimos Epiſcopos deferendis, videantur nonniſi ad tempus admittere; cum tamen ipſi tum in priori Synodo anni

anni 413. tum in iſtâ ipsâ eandem diſciplinam Canonibus ſuis definiant. At ſi quis rem attentè ponderet, ſtatim intelliget Africanos eâ de causâ Sardicenſem Canonem de Clericorum judiciis rejeciſſe quod videretur permittere Clericis, ut quoſvis finitimos Epiſcopos accerſerent, cum è contrà diſertè in Canonibus Africanorum ſit ſtatutum, ut Epiſcopi illi conſenſu Epiſcopi qui ſententiam tulit, eligantur, utque ab iſtis nulla ſit provocatio ad alios finitimos, ſed tantùm ad Primatem aut ad Synodum univerſalem Africæ. Uno verbo, crediderunt Africani Zozimum, ut veriſimile erat, hunc Canonem adducere ut ex eo probaret, Apiarium & alios Preſbyteros, præſertim mari vicinos, poſſe ad tranſmarinos Epiſcopos cauſam ſuam deferre. Sed ad narrationem geſtorum Concilii redeamus.

Poſtquam res iſta cum Legatis Romani Pontificis eſt compoſita, ut ad tempus ſervarentur duo Canones ab iſtis probari, interim tamen ut tùm Nicæni Concilii Decreta, ut habebantur in exemplaribus vulgatis in Africâ, tùm etiam priorum Conciliorum ſub Aurelio decreta, necnon ea ipſa quæ in hac Synodo ſancita erant, recitarentur. Cum, inquam, de his conveniſſet, recitata eſt formula Nicæna. Secundò, Canonibus Nicænis adjuncti ſunt triginta tres Canones in hac Synodo conditi. Poſt hæc recitati ſunt Canones Conciliorum in Africâ geſtorum, ab anno 393. ad annum 413. Denique ſtatutum ut ne diutiùs univerſi Epiſcopi, qui ad Concilium congregati erant, tenerentur ab univerſo Concilio, ut Judices terni eligerentur de ſingulis Provinciis, quod ſtatim ſtatutum eſt, & ita concluſum eſt Concilium univerſale.

At Legati à Concilio deputati in unum convenientes 3. Kalend. Junias ejuſdem anni, rurſùm nonnullos Canones ediderunt, ac demum Aurelius Epiſcopus Synodum ſic concluſit. *Juxta Statuta totius Synodi congregatæ, & meæ mediocritatis ſententiam placet facere rerum omnium concluſionem univerſi tituli deſignati, & digeſti hujus diei tractatum Eccleſiæ geſta ſuſcipiant: quæ verò adhuc expreſſa non ſunt, die ſequenti per fratres noſtros Fauſtinum Epiſcopum, Philippum & Aſellum Presbyteros venerabili fratri & Coëpiſcopo noſtro Bonifacio reſcribemus, & ſubſcripſerunt.* Sequuntur Legatorum ex omnibus Provinciis deputatorum nomina, ex quibus patet Codicem hunc Eccleſiæ Africanæ Synodale opus eſſe, & quidem Synodi totius Africæ.

Extat deinde Epiſtola Concilii ad Bonifacium, in quâ poſtquam ea de Apiario ſcripſerunt, quæ ſuprà retulimus, narrant quid circa

commonitorium Zozimi ſit geſtum & ſancitum à Synodo, *in quo,* inquiunt, *commonitorio eis quatuor quædam nobiſcum gerenda mandata ſunt. Vnum de appellationibus Epiſcoporum ad Romanæ Eccleſiæ Sacerdotem. Alterum, ne ad comitatum Epiſcopi importunè navigent. Tertium, de tractandis Presbyterorum & Diaconorum cauſis apud finitimos Epiſcopos, ſi à ſuis excommunicati perperàm fuerint. Quartum, de Vrbano Epiſcopo excommunicando, vel Romam vocando, niſi ea quæ videbantur corrigenda corrigeret. Quorum omnium de primo & tertio ut Romam liceat provocare, & ut Clericorum cauſæ apud ſuarum Provinciarum Epiſcopos finiantur, jam priore anno etiam litteris noſtris ad eundem venerabilis memoriæ Zozimum Epiſcopum datis, inſinuare curavimus, ut ea ſervare ſine ullâ ejus injuriâ pauliſper ſineremus, uſque ad inquiſitionem ſtatutorum Concilij Nicæni. Et nunc de tuâ poſcimus ſanctitate, ut quemadmodum ea apud Nicæam à Patribus conſtituta ſunt, ſic ea nobis facias cuſtodiri, & ibi apud vos iſta quæ in commonitorio attulerunt, facias exerceri.* Deinde relatis Sardicenſis Concilii Canonibus duobus de Epiſcoporum & Clericorum judiciis, hæc addunt: *Hæc utique uſque ad adventum veriſſimorum exemplarium Nicæni Concilij inſerta geſtis ſunt, quæ ſi ibi, quemadmodum ipſo quod apud nos fratres ex Apoſtolicâ Sede directi commonitorio allegaverunt, continerentur, eoque ordine, vel apud vos in Italiâ cuſtodirentur, nullomodo nos talia qualia commemorare jam nolumus, vel tolerare cogeremur; ſed credimus, adjuvante miſericordiâ Domini Dei noſtri quod tuâ ſanctitate Romanæ Eccleſiæ præſidente, non ſumus jam iſtum typhum paſſuri: & ſervabuntur erga nos quæ nobis etiam non diſſerentibus cuſtodiri debeant. Cum fraternâ charitate quæ ſecundum ſapientiam atque juſtitiam quam tibi donavit Altiſſimus, etiam ipſe perſpicis eſſe ſervanda, ſi fortè aliter ſe habent Canones Concilij Nicæni.* Aiunt deinde ſe id non inveniſſe in exemplaribus ſuis, & in Græciam miſiſſe, ut Canones Nicæni ſibi afferrentur, monentque Pontificem ut idem faciat, profitentes ſe interim ſervaturos ea quæ de appellationibus Epiſcoporum & Clericorum judiciis apud finitimos Epiſcopos in commonitorio habebantur.

Verùm haud diu expectarunt illi, nam ſub finem ejuſdem anni formulam fidei & Canones Nicænos viginti ab Alexandrino Cyrillo & Conſtantinopolitano Antiſtite Attico ad ſe miſſos receperunt, & ſtatim ad Bonifacium direxerunt 6. Kalendas Decembris.

Nihil deinde ſub iſto Pontifice hac in cauſâ geſtum memoriæ proditur. At ſub Cæleſtino res iſta recruduit. Namque Apiarius rursùm accuſatus, Romam iterum confugit, & cum Fauſtino Legato Cæle-

ſtini rediit in Africam, putans ſe ejus autoritate reſtituendum eſſe. At Africani Antiſtites jam certi nihil eſſe in Concilio Nicæno, quod Pontifici Romano favere poſſet, jugum apertè excuſſerunt, & Apiario damnato peremptorio Decreto ſtatuerunt, non eſſe tolerandas Epiſcoporum appellationes ad Romanum Pontificem, nec Clericorum improba refugia probanda eſſe. Epiſtola ſcripta eſt nomine Aurelii Palatini, & aliorum qui univerſali Concilio Carthaginis adfuiſſe dicuntur. His autem verbis concepta eſt. *Optaremus ſi quemadmodum ſanctitas tua de adventu Apiarij lætatos vos fuiſſe, miſſis per Compresbyterum noſtrum Leonem litteris intimavit, ita nos quoque de ejus purgatione hæc ſcripta cum lætitiâ mitteremus. Eſſet profectò & noſtra & veſtra modò alacritas certior, nec propterea videretur quæ adhuc de audiendo quàm de audito præceſſerat. Adveniente certè ad nos ſancto fratre & Coëpiſcopo noſtro Fauſtino, Concilium congregavimus, & credidimus ideo cum illo miſſum, quoniam ſicut per ejus operam Presbyterio anteà redditus fuerat, ita nunc poſſet de tantis criminibus ſibi à Tabracenis objectis eo laborante purgari, cujus tanta ac tam immania flagitia decurſum noſtri Concilij examen, ut memorati patrocinium potiùs quàm judicium ac defenſoris magis operam quàm diſceptatoris juſtitiam ſuperarent. Nam primùm quantùm obſtiterit omni congregationi diverſas injurias ingerendo quaſi Eccleſiæ Romanæ aſſerens privilegia, & volens eum à nobis in communionem ſuſcipi, quem tua ſanctitas credens appellaſſe, quod probare non potuit communioni reddiderat; quod minimè licuit, quod geſtorum etiam meliùs lectione cognoſces. Triduano tamen laborioſiſſimo agitato judicio, cum diverſa eidem objecta afflictiſſimi quæreremus, vel moras Coëpiſcopi noſtri Fauſtini, vel tergiverſationes ipſius Apiarij, quibus nefandas turpitudines occulere conabatur. Deus Judex juſtus, fortis & longanimis, magno compendio reſecavit, tetriore quippe ac putidiore obſtinatione compreſſâ, quâ tantum libidinum cœnum impudentiâ negationis volebat obruere. Deo noſtro ejus conſcientiâ coarctante, & occulta quæ in illius corde tanquam in volutabro criminum jam damnabat, etiam hominibus publicante repentè in confeſſionem cunctorum objectorum flagitiorum doloſus negator erupit: incredibilibus opprobriis ultroneus ſe ipſe convicit, atque ipſam quoque noſtram ſpem, quâ eum credebamus & optabamus de tam pudendis poſſe purgari, convertit in gemitus. Niſi quoniam iſtam mæſtitiam uno tantùm ſolatio mitigavit, quod & nos labore diuturnioris quæſtionis abſolvit, & ſuis vulneribus qualemcunque medelam, etſi invitâ, ac ſuæ conſcientiæ reluctante confeſſione providit, Domine frater, præfato itaque debitæ ſalutationis officio, impendio deprecamur ut deinceps ad veſ-*

tras aures hinc venientes non faciliùs admittatis, nec à nobis excommunicatos in communionem velitis excipere; quia hoc etiam Nicæno Concilio definitum facilè advertit venerabilitas tua. Nam etſi de inferioribus Clericis vel Laïcis videtur ibi præcaveri, quantò magis hoc de Epiſcopis voluit obſervari, ne in ſuâ Provinciâ à communione ſuſpenſi, à tuâ ſanctitate vel præproperè vel indebitè videantur communioni reſtitui. Presbyterorum quoque & ſequentium Clericorum improba refugia ſicut te dignum repellat ſanctitas tua, quia & nulla Patrum definitione hoc Eccleſiæ derogatum eſt Africanæ, & Decreta Nicæna, ſive inferioris, ſive ſuperioris gradûs Clericos, ſive ipſos Epiſcopos, Metropolitanis apertiſſimè commiſerunt, prudentiſſimè enim juſtiſſiméque viderunt quæcunque negotia in ſuis locis ubi orta ſunt finienda, nec unicuique providentiæ gratiam ſancti Spiritûs defuturam, quâ æquitas à Chriſti Sacerdotibus, & prudenter videatur, & conſtantiſſimè teneatur: maximè quia unicuique conceſſum eſt, ſi judicio offenſus fuerit cognitorum ad concilia ſuæ Provinciæ, vel etiam univerſale provocare. Niſi fortè quiſquam eſt qui credat unicuique poſſe Deum noſtrum examinis inſpirare juſtitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium Sacerdotibus denegare. Aut quomodo ipſum tranſmarinum judicium ratum erit, ad quod teſtium neceſſariæ perſonæ, vel propter ſexûs, vel propter ſenectutis infirmitatem, vel multis aliis impedimentis adduci non poterunt. Nam ut aliqui tanquam à ſanctitatis tuæ latere mittantur, nullâ invenimus Patrum Synodo conſtitutum, quia illud quod pridem per eundem Epiſcopum Fauſtinum, tanquam ex parte Nicæni Concilij exinde tranſmiſiſtis in Conciliis verioribus quæ accipiuntur Nicæni à ſancto Cyrillo Coëpiſcopo noſtro Alexandrinæ Eccleſiæ, & à venerabili Attico Conſtantinopolitano Antiſtite ex authentico miſſis. Quæ etiam ante hoc per Innocentium Presbyterum, & Marcellum Subdiaconum, per quos ad nos ab eis directa ſunt venerabilis memoriæ Bonifacio Epiſcopo deceſſori veſtro à nobis tranſmiſſa ſunt, in quibus tale aliquid non potuimus reperire. Executores etiam Clericos veſtros quibuſque petentibus nolite mittere, nolite concedere, ne fumoſum typhum, hoc eſt, faſtum, ambitionem & ſuperbiam, ſæculi in Eccleſiam Chriſti, quæ lucem ſimplicitatis & humilitatis diem, Deum videre cupientibus, præfert, videamur inducere; nam de fratre noſtro Fauſtino amoto jam pro ſuis nefandis nequitiis de Chriſti Eccleſiâ dolendo Apiario ſecuri ſumus, quod eum probitate ac moderatione tuæ ſanctitatis, ſalvâ fraternâ charitate Africa ulterius minimè patiatur, & aliâ manu Deus noſter ſanctitatem veſtram ævo longiore pro nobis orantem cuſtodiat, Domine Frater. Prolixam hanc Epiſtolam hîc deſcribendam duxi, quia in eâ nihil eſt quod non faciat in propoſitum.

Primùm, ex eâ conſtat Apiarium confugiſſe ad Cæleſtinum, & ab eo communioni reſtitutum cum Fauſtino in Africam rediiſſe.

Secundùm, Fauſtinum in Concilio Africanorum defenſionem Apiarii ſuſcepiſſe, & allegaſſe privilegia Eccleſiæ Romanæ, ut quia reſtitutus fuerat communioni à Cæleſtino, etiam in Africâ reſtitueretur.

Tertiùm, Africanos hæc privilegia non admiſiſſe, ſed è contrà pro injuriis duxiſſe, & Apiarium invito licet Fauſtino convictum damnaſſe.

Quartùm, eos in hoc Concilio apertè mentem ſuam declaraſſe Pontifici, circa capitula allata Nicæni nomine Concilii, quorum unum erat de appellationibus Epiſcoporum, alterum de confugiis Clericorum, & denuntiaſſe Pontifici ne utrumque deinceps fieri pateretur.

Quintùm, id ab iis probatum, primò, ex Concilio Nicæno, deinde ex juſtitiâ & æquitate, quia debet illic audiri cauſa ubi teſtes & accuſatores eſſe poſſunt. Tertiò, quia credibile eſt Epiſcoporum multorum judicium, in quo adſunt neceſſariæ perſonæ, melius eſſe ac æquius, quàm judicium unius Epiſcopi, qui longè degat ab iis locis ubi ſunt teſtes & accuſatores.

Sextùm, non modò Africani pati ſe non poſſe affirmant appellationes Epiſcoporum, ſed ne quidem aiunt ſe paſſuros eſſe, ut Legati mittantur à Pontifice, quoniam illud privilegium nullo Canone ipſi indultum eſt, cum conſtet citatos à Zozimo Canones, non eſſe Nicæni Concilii, ut ferebantur.

Septimùm, rogant Pontificem ne fumoſum ſæculi typhum in Eccleſiam inducat, ne executores Clericos mittat, ne Fauſtinum Legatum in Africâ relinquat, denuntiantes ſe iſta minimè toleraturos. Hac reſponſione acceptâ, Cæleſtinus videns Afros Epiſcopos jus ſuum tam conſtanter tueri, à propoſito deterritus eſt. Nec enim amplius eſt conatus Apiarium reſtituere, nec Legatos in Africam miſit, nec appellationes Epiſcoporum ſuſcepit, nec Clericos Afros ad ſe confugientes, reſtitui curavit, nec tamen propterea ab illorum communione diſceſſit, ſed ſe ab iis victum eſſe haud ægrè paſſus eſt. Somniant enim qui dicunt aliquod propterea ſchiſma inter Africanam & Romanam Eccleſiam exortum fuiſſe.

Ex his quæ huc uſque diximus luculenter conſtat, de appellationibus Epiſcoporum quæſtionem fuiſſe inter Afros, necnon inter Zozimum, Bonifacium & Cæleſtinum; nam quamvis huic quæſtioni oc-

caſionem dederit Apiarii Preſbyteri tantum confugium, ſeu appellatio, attamen propriè diſputatum tantùm eſt de appellationibus Epiſcoporum: nam ſeptimus Canon Sardicenſis de Epiſcopis tantùm loquitur. Quapropter ſi de Clericorum appellationibus lis tantùm fuiſſet, incaſsùm Africani tanto labore Canonem iſtum conquiſiviſſent. Deinde Zozimus non vindicabat ſibi appellationes Preſbyterorum, nec ad id probandum Canonem Sardicenſem ſeptimum allegabat, ſed tantùm contendebat potuiſſe Apiarium ad ſe confugere, & cauſam ſuam apud ſe agere, quia Canone altero Sardicenſi permiſſum erat Clericis vexatis ab Epiſcopo ad finitimos cauſam ſuam agere. Imò hoc unum continet capitulum ſecundum de Clericis. Agebatur ergo de appellationibus Epiſcoporum ad Romanum Epiſcopum, & de Clericorum inferiorum confugiis ad finitimos. Ac proinde ruit prima nonnullorum reſponſio de appellationibus Clericorum hîc tantùm agi, cùm certum ſit propriè non agi de illorum, ſed de Epiſcoporum appellationibus.

Secunda reſponſio eſt eorum qui dicunt ab Africanis non eſſe rejectas appellationes Epiſcoporum ad Romanum Pontificem, ſed modum appellandi. Hæc etiam ex dictis facilè disjicitur; conſtat enim eos omnem omninò appellationem indignè tuliſſe, nec ſolùm pati noluiſſe ut Romæ judicium ferret; ſed etiam ut Legatos in Africam mitteret ad judicandum. Uno verbo non aliud jus petebat Pontifex Romanus, quam id quod ſibi Canone ſeptimo Sardicenſi indultum eſt; ſed illud eſt valdè exiguum. Ergo Africani Epiſcopi de iſto jure contendentes cum Romano Pontifice, omne omninò jus retractandarum cauſarum quæ ad Epiſcopos ſpectant, Pontifici denegarunt; qui enim id quod minus eſt non conceſſerunt, multò magis illud quod majus eſt denegaſſent?

Adverſus hæc ab multis opponitur Epiſtola ſancti Auguſtini ad Cæleſtinum Romanum Pontificem, quæ olim 261. nunc 209. in eâ ſanctus Auguſtinus ad Cæleſtinum nuper evectum ſcribit de quodam Antonio, quem in oppido territorii Hipponenſis, cui nomen Fuſſala, curarat ordinandum; ſed cum is poſtea rapinarum dominationis ac injuſtæ oppreſſionis convictus foret, non eſt tamen omni honore Epiſcopatûs ſpoliatus, ſed tantùm adminiſtratione Eccleſiæ ſuæ, cujus curam ſicut priùs geſſit Hipponenſis Epiſcopus Auguſtinus. Aſt Antonius judicium iſtud ægrè ferens, ad Bonifacium confugit, & ab eo litteras obtinuit, quibus ille jubebat eum in integrum reſtitui, *ſi ordinem rerum fideliter expoſuiſſet.* Mortuo Boni-

facio, Cæleſtinus prædeceſſoris ſui judicium probans, executoribus Clericis quos tum habebat mandaturus erat proculdubio, ut per vim, ſi aliter fieri non poſſit, Bonifacii ſententiam executioni mandarent; quod præcavens Auguſtinus ad Cæleſtinum hanc Epiſtolam ſcribit, in quâ tum Antonii cauſam exponit, tum Cæleſtinum dehortatur à propoſito.

Reſpondeo primò, hanc Epiſtolam ab eruditis non paucis Auguſtino abjudicari; habetur enim tantùm in unico codice ducentorum circiter annorum, & quidem Vaticano ac proinde non parum ſuſpecto. In cæteris autem omnibus omittitur, ut obſervarunt ii qui nuper Epiſtolas Auguſtini mirâ diligentiâ in lucem ediderunt, & ad innumerorum penè manuſcriptorum fidem recenſuerunt.

Deinde qui Auguſtini ſtilo verſatiſſimi ſunt, non parùm putant hic eſſe diſcriminis ab Auguſtiniano. Certè hæc Epiſtola videtur elegantior, & Rhetoricis figuris ornatior quàm ſolent eſſe Auguſtinianæ, præterquam quod illa nec tot nec tam crebris ſcatet verborum alluſionibus.

Reſpondeo ſecundò, nihil ex hac Fuſſalenſis Epiſcopi causâ, adverſus ea quæ diximus de Africanorum mente colligi. Quamvis enim Antonius Fuſſalenſis Epiſcopus per ſubreptionem à Bonifacio litteras obtinuiſſet, ut reſtitueretur ſi ordinem rerum fideliter indicaſſet. Africani tamen Epiſcopi Pontificis Decreto non obtemperarunt, atque inter alios Auguſtinus ipſe à quo fuerat Fuſſalenſis mulctatus, parere renuit, & hanc Epiſtolam ſtatim poſt mortem Bonifacii ad Cæleſtinum miſit, in quâ obteſtatur eum per Chriſti ſanguinem, per Apoſtoli Petri memoriam, qui Chriſtianorum præpoſitos populorum monuit, ne violenter dominentur in fratres, ut Sedis Apoſtolicæ ſententiam per vim executioni mandari non ſinat; unde conſtat Auguſtinum non exiſtimaſſe Romano Pontifici jus eſſe reſtituendi Epiſcopi in Provinciâ ſuâ dejecti, alioquin ipſe paruiſſet ejus Decreto, nec timuiſſet ne per vim ad id cogeretur.

Licet autem Cæleſtinus jus iſtud ſibi tribueret, à propoſito tamen, ut credibile eſt, deſtitit, nec Antonium Fuſſalenſem reſtituere invitis Africanis tentavit. Conſtat certè ex Epiſtolâ 224. Auguſtini, Antonium Fuſſalenſem non fuiſſe reſtitutum, ſed Auguſtinum hujus Eccleſiæ curam geſſiſſe. Cæterùm nec Fuſſalenſis illius Epiſcopi, nec aliorum tunc temporis confugia in exemplum appellationum trahi poſſunt: hæc enim per id temporis geſta ſunt, ut rectè in notis ad hanc Epiſtolam obſervatur, quo nonnulli Africani ad exem-

plum Apiarii Romam appellare cœperant ſub Pontificatu Bonifacii, & initio Cæleſtini, quo tempore nondum Nicæni Canones in Africam à Legatis in Orientem miſſis delati fuerant, ſtatuerantque illi tum in Epiſt. ad Bonifacium tom. 2. Conc. col. 1141. tum in Canone 4. Concilii Carthaginenſis 6. ſe Sardicenſes Canones, qui nomine Nicænorum obtrudebantur, tantiſper ſervaturos, donec comperiſſent utrum revera eſſent Concilii Nicæni, necne; unde non mirum ſi ſanctus Auguſtinus in hac Epiſtolâ Antonii Fuſſalenſis confugium non omninò improbare videatur: cum ipſe in Concilio Carthaginenſi 6. ibidem col. 1562. nomine Numidarum, quorum Legatus erat, profeſſus eſſet ſe memoratos Canones ſervaturum, *ſalvâ inquiſitione Concilij Nicæni.* Verùm poſtquam Nicæni Canones in Africam allati, compertumque nihil in eis ejuſmodi reperiri, omnes omninò appellationes irritas habuerunt Africani, nec deinceps illas fieri paſſi ſunt.

Nec opponas ſanctum Auguſtinum in hac Epiſtolâ agnoſcere antiquiſſima eſſe appellationum ad Romanum Pontificem exempla, cum ait: *Exiſtunt exempla, ipsâ Sede Apoſtolicâ judicante, vel aliorum judicia firmante, quoſdam pro culpis quibuſdam nec Epiſcopali ſpoliatos honore, nec relictos omnimodis impunitos, quæ ut à noſtris temporibus remotiſſima non requiram, recentia memorabo. Clamet Priſcus Provinciæ Cæſareenſis, & clamet alius ejuſdem Provinciæ Victor; & clamet tertius ejuſdem Provinciæ Laurentius, &c.* Unde colligi poteſt non modò tres iſtos poſt appellationem fuiſſe dejectos; ſed & plura alia antiqua hujus rei exempla reperiri quæ non improbaret Auguſtinus. Verùm ſi hæc verba ita intelligenda forent, Epiſtolam hanc ſpuriam eſſe, vel ſaltem hæc adjecta eſſe haud dubium foret; ſatis enim conſtat Zozimi & Bonifacii petitionem omninò novam viſam eſſe, & antehac inauditam tum ipſi Auguſtino, tum cæteris Africanis Epiſcopis. Sed erga illam non ita fuiſſent affecti, ſi antiqua & à ſuis temporibus remotiſſima appellationum exempla noviſſent.

At ſi quis Auguſtini verba mentemque penitiùs ſcrutetur, intelliget hæc ab Auguſtino oratorio more, & ad captandam Cæleſtini gratiam eſſe dicta. Unde antiqua illa exempla minimè commemorat, ſed tantùm recentia quæ nihil nobis obſunt, cum, ut diximus, contigerint eo tempore quod interfluxit ab appellatione Apiarii ad reditum Africanorum Legatorum ex Oriente. Deinde verò non dicit Auguſtinus olim appellatum eſſe ad Sedem Apoſtolicam, ſed

tantùm

tantùm innumera eſſe exempla, quibus probetur Sedem Apoſtolicam *noxios Epiſcopos aliquando puniiſſe, non tamen omni honore Epiſcopali ſpoliaſſe, vel*, inquit, *ipsâ judicante, vel aliorum judicata firmante*; judicante quidem Epiſcopos ſuæ Metropoli ſubjectos, aliorum judicata firmante per conſenſum & approbationem, & damnatos ad ſe confugientes rejiciente. Nam ut obſervavimus, conqueritur hac in Epiſtolâ Auguſtinus, quod Romanus Epiſcopus Antonium Fuſſalenſem benignè audiviſſet: quare hæc exempla tantùm abeſt ut nobis noceant, quin imò probant Africanos Epiſcopos non modò Presbyterorum inferiorumque Clericorum, ſed & Epiſcoporum appellationes indignè tuliſſe. Denique non dicit Auguſtinus Priſcum, Victorem & Laurentium Romam appellaſſe, ſed tantùm punitos & mulctatos fuiſſe, licet Epiſcopatu non ſpoliarentur. Hoc quippe in loco refellit hanc Antonii propoſitionem: *Aut*, inquiebat, *in meâ cathedrâ ſedere debui, aut Epiſcopus eſſe non debui*. Ut id refellat Auguſtinus: *exiſtunt*, inquit, *exempla Sede Apoſtolicâ judicante, aut aliorum judicia firmante, quoſdam pro culpis quibuſdam nec Epiſcopatu ſpoliatos, nec relictos omnimodis impunitos; quæ ut à noſtris temporibus remotiſſima non requiram, recentia memorabo. Clamet Priſcus Provinciæ Cæſarenſis Epiſcopus, aut ad Primatum locus ſicut cæteris mihi patere debuit, aut Epiſcopatus remanere non debuit: clamet alius ejuſdem Provinciæ Victor Epiſcopus, cui relicto in eadem pœnâ in quâ & Priſcus fuit, nuſquam niſi in Diœceſi ejus ab alio communicatur Epiſcopo; clamet aut ubique communicare debui, aut etiam in meis locis communicare non debui. Clamet tertius ejuſdem Provinciæ Laurentius Epiſcopus, & prorsùs hujus vocibus clamet: aut in Cathedrâ cui ordinatus ſum ſedere debui, aut Epiſcopus eſſe non debui.* Næ cæcus ſit, qui non videat hæc exempla non eſſe Epiſcoporum appellantium ad Romanam Sedem, aut Romæ judicatorum, ſed Epiſcoporum ab ipſis Afris ex parte tantùm mulctatorum, nec omninò gradu dejectorum.

Sed de his ſatis; nunc pauca dicamus adverſus Chriſtiani Lupi circa hæc commentationes. Longam is diſſertationem inſtituit *de Africanæ Eccleſiæ Romanis appellationibus* (dicere debuerat de appellationibus Epiſcoporum Africanæ Eccleſiæ ad Romanum Pontificem) hæc quamvis grandis & verboſa, vix tamen quidquam habet ad propoſitum: priora undecim ejus capita aliò pertinent omninò, caput 16. in quo enumerat errores, ut ipſe putat circa appellationes Afrorum ad Sedem Apoſtolicam, nullum meretur examen: igitur à decimo-ſeptimo ordiemur.

Primum exemplum appellationum ab Afris Epiſcopis ad Romanum Pontificem refertur ab eo, Privati Lambeſitani quem contendit à Numidiæ Synodo ad Primatem Carthaginenſem, ac deinde ad Fabianum Romanum provocaſſe. De iſto Privato bis mentio fit apud Cyprianum, ſemel Epiſtolâ 29. in quâ Clerici Romanæ Eccleſiæ : hæc de illo aiunt. *Quod autem pertinet ad Privatum Lambeſitanum pro tuo more feciſti, qui rem nobis ſollicitam nuntiare voluiſti; omnes enim nos decet, pro corpore totius Eccleſiæ, cujus per varias quaſque Provincias membra digeſta ſunt, excuſare, ſed nos etiam ante litteras tuas fraus callidi hominis latere non potuit. Nam cùm antehac quidam ex ipſius cohorte veniſſet vexillarius Privati futurus & fraudulenter litteras à nobis elicere curaret, nec quis eſſet latuit, nec litteras quas volebat accepit.* Et iterùm Epiſt. 54. ipſe Cyprianus ſic de Privato loquitur, *ut per Felicianum ſignificavi tibi frater veniſſe Carthaginem Privatum veterem Hæreticum in Lambeſitanâ Coloniâ ante multos ferè annos ob multa & graviora delicta nonaginta Epiſcoporum ſententiâ condemnatum. Anteceſſorum etiam noſtrorum quod & veſtram conſcientiam non latet, Fabiani & Donati litteris ſeveriſſimè notatum, qui cum cauſam ſuam, in Concilio quod habuimus Idibus quæ proximè fuerunt, agere velle ſe diceret, nec admiſſus eſſet Fortunatum, iſtum ipſi Pſeudoepiſcopum dignum collegio ſuo fecit.*

Nemini, ut puto, ante Lupum in mentem venerat ex his aliquid in appellationum ad Romanum Pontificem gratiam inferre : primus ille ſuſpicatus eſt Privatum appellaſſe ad Donatum ; ac deinde à Donato ad Fabianum Romanum. Sed iſtud merum eſt commentum, nec enim dicit Cyprianus ipſum ad iſtos appellaſſe ; ſed ab iſtis per litteras fuiſſe notatum eumque poſteà confugiſſe ad Clerum Romanæ Eccleſiæ, ac deindè ad Synodum Africanorum utrobique fuiſſe rejectum, & ne quidem auditum. Quomodo hæc in exemplum appellationum trahi poſſint, ego prorſus ignoro.

Adducit ſecundo loco idem Chriſtianus Lupus Novati exemplum qui ejectus Africâ Romam confugit & illic Pſeudoepiſcopi Novatiani ordinationem perfecit. Hæc multis exponit Lupus, at quid ad propoſitum pertineant, aſſequi nequeo, Conatur deinceps idem ſcriptor reſpondere ad iſta Cypriani verba, *cum ſtatutum ſit omnibus nobis & æquum pariter ac juſtum illic cauſam agere ubi accuſator & teſtes, &c.* Sed quàm miſerè, quam pueriliter hæc eludit ! *Cyprianus*, inquit, *purgat aliquod ſingulare ſuæ gentis edictum.* Imò Cyprianus ut Fæliciſſimi appellationem irritam eſſe probet, le-

gem generalem, nec Africanis tantùm, ſed omnibus Epiſcopis ſervandam proponit; cauſas in Provincia debere terminari. At inquit, Lupus *non aſſerit id eſſe neceſſarium, ſed æquum ac juſtum.* At inquam ego annon iſtud nugari eſt? quaſi verò non ſit neceſſarium ſervare id quod juſtum & æquum ac ab omnibus ſtatutum. Mitto alia Lupi hanc in rem dicta quæ ſeriis omnibus riſum commovebunt. Nemo enim, ut puto, hæc verba *omnibus nobis*, & iſta, *oportet utique eos quibus præſumus*, de ſolis Africanis intelligi debere arbitrabitur, ſi modò Cypriani verba legerit, de omnibus enim ille Paſtoribus loquitur, *cum*, inquit, *ſingulis Paſtoribus portio gregis ſit aſcripta, quam regat & gubernet unuſquiſque rationem actus ſui Domino redditurus.* Non attingam ea quæ Chriſtianus Lupus addit cap. 18. ſunt enim jam abundè refutata & Paralogiſmis ubique ſcatent.

Tertium exemplum ab eodem adductum, cap. 19. eſt Cæciliani Carthaginenſis, in cujus causâ mirè nugatur, nobis ſingulas ejus nugas perſequi non libet, nonnullas tantùm exſufflabimus.

Primo, ſupponit Cæciliani ordinationem confirmatam à Romano Epiſcopo, & è contra Majorini ordinationem in irritum miſſam; ſed hoc falſum eſt. Nullum enim ſuper eâ re decretum à Romano Pontifice eſt emiſſum ante Synodum Romæ habitam.

Secundò, ſupponit Conſtantinum à Donatiſtis rogatum ut judices daret rem judicandam reliquiſſe Melchiadi, ob jus quod ille habebat retractandorum judiciorum: atqui, ut probavimus ſuprà, Melchiades non ſecus ac cæteri datus eſt à Conſtantino judex; nec hanc ſibi poteſtatem vindicavit, ut teſtis eſt Auguſtinus & nos anteà fusè probavimus.

Tertiò, opponit nobis ſententiam Romani judicii, quam dicit ſolius Melchiadis nomine latam fuiſſe. Unde concludit jus illi ſoli fuiſſe retractandi judicii.

Reſpondeo ex Optato omnes Epiſcopos in judicio Romano ſententiam tuliſſe & omnium ſententiis abſolutum fuiſſe Cæcilianum, judicium autem clauſum fuiſſe Melchiadis ſententiâ, qui poſt alios eam dixit: *Cæcilianus*, inquit, *omnium ſuprà memoratorum ſententiis innocens pronuntiatus eſt, etiam Melchiadis ſententiâ quâ judicium clauſum eſt.* Non ergo ſolus judicavit, ſed cum cæteris ſententiam dixit ultimo loco, ut Præſides ſolent. Porrò ejus ſententia non aliter concepta eſt, quàm cæteræ. *Cum conſtiterit*, inquit, *Cæcilianum ab iis qui cum Donato venerant, juxta profeſſionem ſuam, non ac-*

cuſari, nec à Donato convictum eſſe in aliquâ parte conſtiterit. Suæ communioni Eccleſiaſticæ integro ſtatu retinendum merito eſſe cenſeo. Privatam hîc ſententiam aperit Miltiades quæ juncta cum cæteris authoritatem habebat ſola ſine cæteris non habuiſſet, tum enim mos erat in Conciliis ſingulorum ſententias exſcribi non generalem emittere & Epiſcoporum concordantes in ſe invicem ſententiæ locum habebant generalis judicii. Unde ſubdit Optatus, *ſufficit ergo & Donatum, tot ſententiis eſſe percuſſum, & Cæcilianum tanto judicio purgatum.* Judicium ſcilicet in iſtorum omnium ſententiis non in ſolius Miltiadis ſententiâ continebatur in judicio quippe ſententiæ ſunt plurium & tamen unum judicium, cum omnes ſententiæ conveniunt.

Quartò, opponit idem Lupus dictum Auguſtini Concione ſecundâ ſuper Pſalmum 36. ubi comparans cauſam Primiani contra Maximianiſtas cauſæ Cæciliani contra Donatiſtas, hæc ait; *Si innocentem te* (Primianum) *reddidit Sedes Bagaitana, quantò potiùs illum* (Cæcilianum) *Sedes Apoſtolica?*

Reſpondeo Auguſtinum hîc antitheſes ſectari, & idcircò Sedem Apoſtolicam opponere Bagaïtanæ. At quid inde ad propoſitum Lupi effici poſſit, ego prorſus neſcio. Inde etenim non magis concludi poteſt Cæcilianum à Miltiade ſolo fuiſſe abſolutum quam Primianum à Bagaïtano Epiſcopo; ſed iſte non Bagaïtani tantùm, ſed plurium Epiſcoporum Donatiſtarum ſententiis eſt abſolutus: ergo ille quoque non ſolius Miltiadis, ſed & aliorum ſententiis eſt abſolutus. Deinde quid ex iſtis verbis aliud inferre poteſt Lupus niſi Cæcilianum abſolutum fuiſſe Romæ à Miltiade. At nemo id negat verum de his controvertitur, utrùm ille ſolus judicaverit & ſolius ejus autoritate judicium ſit latum. Deinde num cauſam iſtam judicaverit ob poteſtatem aliquam ſibi peculiarem retractandi judicii; an verò ob delegationem imperatoriam, neutrum autem probant adducta ſancti Auguſtini verba.

Poſt hæc capite vigeſimo Epiſtolam Auguſtini 162. in medium producit Lupus, ubi ait Auguſtinus Secundum Tigiſitanum perperam feciſſe judicando Cæcilianum non adhibito tranſmarinorum Epiſcoporum judicio, non repetemus ea quæ de ſcopo Auguſtini hac in Epiſtolâ ſemel atque iterum diximus. Hoc unum in præſentiarum monemus nihil, aut fermè nihil in eâ reperiri eorum quæ inde deducit Lupus. Sic exempli gratiâ nuſquam docet Auguſtinus Cæcilianum utpote Primatem exemptum à judicio totius Africæ; ſed

tantùm ait conveniens fuiſſe ut diſſidentibus Africanis Cæcilianus à Secundo non damnaretur abſens, cum præſertim communionem haberet cum Eccleſiis tranſmarinis, ſed æquius fuiſſe ut Epiſcopis tranſmarinis judicium mitteretur; non ob majorem illorum autoritatem, ſed quia neutri parti ſtudebant. *Sed cur*, inquit Lupus, *Auguſtinus obſervat Cæcilianum magnæ Sedis Antiſtitem fuiſſe, quæ autoritatem haberet.* Reſpondeo Auguſtini eſſe ſcopum, ut jam obſervavi, oſtendere Secundum Tigiſitanum imprudenter omninò Cæcilianum damnaſſe, quia ejus damnatio plùs allatura erat mali, quam boni; cum ille eſſet ejus ſedis Epiſcopus, quæ autoritatem haberet, quæque tranſmarinis eſſet vicina Eccleſiis: & ideò poſſet faciliùs ſeſe tueri illarum ac præſertim Romanæ auxilio & communione. Nam ſi mediocris cujuſdam & ignobilis fuiſſet civitatis Epiſcopus, nihil periculi erat, ne communicatorias litteras haberet à tranſmarinis quæ ſolebant ad Primates & præcipuos Epiſcopos præſertim dirigi, at quia *Carthago*, verba ſunt Auguſtini, cujus Cæcilianus erat Epiſcopus, *erat vicina tranſmarinis regionibus, & famâ celeberrimâ nobilis, non mediocris utique authoritatis habebat Epiſcopum, qui poſſet non curare conſpirantem multitudinem inimicorum, cum ſe videret & Romanæ Eccleſiæ in quâ ſemper Apoſtolicæ Cathedræ viguit principatus & cæteris terris per communicatorias litteras eſſe conjunctum.* Autoritas igitur Eccleſiæ Carthaginenſis ex mente Auguſtini, non in eo ſita eſt quod ejus Epiſcopus non poſſit judicari ab Epiſcopis Africæ; ſed quod iniquè & ab inimicis judicatus abſens poterat ſe defendere communione tranſmarinarum omnium Eccleſiarum, quod facere non poſſet exiguæ aut longè ſemotæ civitatis Epiſcopus. Ex his concludit Auguſtinus Secundum, ſi pacis ſtudioſus fuiſſet, debuiſſe vel Cæcilianum Deo dimittere; vel tranſmarinis judicium ejus committere pro bono pacis non ex ſtricto jure. Hæc eſt mens Auguſtini ut quivis fatebitur, qui Epiſtolam iſtam legerit. Quo ſemel obſervato cuncta Lupi commenta ſtatim explodentur. Unum tamen intactum præterire non poſſum præ cæteris inſigne quod unuſquiſque, ſat ſcio, ſtupebit. Per Eccleſias ſcilicet tranſmarinas aſſerit Lupus ab Auguſtino, cæteriſque Africanis manifeſtè ſolam Romanam intelligi quod omninò abſurdum eſt. Eadem quippè in Epiſtolâ ſanctus Auguſtinus ſic loquitur. *Millia quippe collegarum tranſmarina reſtabant, ubi apparebat eos judicari poſſe qui Afros vel Numidas collegas videbantur habere ſuſpectos*, ex quibus manifeſtè patet tranſmarinarum Eccleſiarum & regionum nomine non ſolam Romanam Eccleſiam

aut civitatem; ſed omnes omninò qui trans mare ſunt Africæ reſpectu ac præcipuè Italos, Gallos & Hiſpanos ſignificari. At inquit Lupus, *Auguſtinus per transſmarinas Eccleſias apud quas & Cæcilianus & Donatiſtæ debuerunt ſuam cauſam primitus agere, intelligit illam apud quam poſtmodum cauſa iſta acta fuit quæ manifeſtè fuit Romana.*

Reſpondeo hallucinari eum duplici ratione. Primò, quia non ſolùm Auguſtinus de his tantùm Eccleſiis hîc non loquitur, apud quas poſteà acta eſt cauſa Cæciliani. Sed generatim de iis omnibus apud quas agi poterat, *millia quippe*, inquit Collegarum, *transmarina reſtabant, &c.* atqui non apud mille ſed apud paucos acta eſt cauſa Cæciliani. Secundò, in eo turpiter Lupum errare quod exiſtimet cauſam Cæciliani actam fuiſſe tantum apud Romanam Eccleſiam; acta enim fuit apud judices tranſmarinos datos à Conſtantino, quorum tres erant è Galliâ.

Affert deinde Lupus quoſdam Canones Eccleſiæ Africanæ, ubi transmarinæ Eccleſiæ nomine videtur intelligi Romana. Verùm ibi primò *transmarina Eccleſia*, in ſingulari ponitur, non in plurali *Eccleſiæ transmarinæ*. Deindè haud dubium quin iſtis in Canonibus *transmarina Eccleſia conſulatur, ad transmarina non provocetur*, per tranſmarinas Eccleſias intelligantur Eccleſiæ omnes trans mare ſitæ, quarum ſententiæ præcipuè in negotiis gravioribus conſulebantur ab Afris; & ſimiliter per tranſmarina judicia omnia omninò judicia extra Africam. Hoc evidenter patet ex ipſo Canone quem Lupus ad iſtorum explicationem adducit. *Litteræ mittantur ad fratres & Coepiſcopos noſtros & maximè ad Sedem Apoſtolicam.* Licet ergo Romana Eccleſia ſit prima inter tranſmarinas, non ſola tamen eſt tranſmarina, & id dicere inſanire eſt.

Sed nonnullis fortaſſe videbitur argutius id quod idem Lupus in fine hujus capitis reponit ad hæc Auguſtini verba: *Ecce putemus illos Epiſcopos qui Romæ judicarunt non fuiſſe bonos judices, reſtabat adhuc plenarium Eccleſiæ Concilium, ubi etiam cum ipſis judicibus cauſa poſſet agitari*, unde concludit Anonymus Auguſtinum non exiſtimaſſe Miltiadis ſolius ſententiam ſupremam fuiſſe. Quid ad hæc Lupus? Reſpondeo, inquit, Anonymum ab ipſis Auguſtini verbis penitùs everti. Etenim aiunt, *Cum ipſis judicibus. Proinde* inquit, *iſtiuſmodi provocatio Pontificem, non demutat in reum, aut accuſatorem, ſed permittit judicem & non talem qualem, ſed ſupremum ac plenum futuri Concilii Præſidem.*

Reſpondeo hîc multa falsò adduci, primò falſum eſt hæc verba cum ipſis judicibus, idem eſſe ac judicibus in judicio ſecundò ſedentibus quippe agere cum judicibus, hic eſt adverſus ipſos judices. Unde addit Auguſtinus ut ſi malè judicaſſe convicti eſſent, eorum ſententiæ ſolverentur. Secundò dato quod judices priores ſedere debuiſſent in ſecundo judicio, quis inde probare poſſit eos ſummos eſſe judices, quin potiùs quis inde non probet illorum judicium in majori Synodo poſſe examinari? Tertiò ne per umbram quidem ſignificat Auguſtinus, Miltiadem eſſe debuiſſe in poſteriori judicio ſupremum ac plenum Concilii judicem. Quartò etiam ſi in eo Præſes futurus fuiſſet, an ſequitur eum ſolùm eſſe judicem ſolam ſupremam autoritatem habere, cæteros ab eo veluti aſſeſſores & conſiliarios adhiberi, omnem verò in eo autoritatem eſſe. Quintò falſum eſt Sylveſtrum fuiſſe invitatum ut præſideret Concilio Arelatenſi, nec enim ei per Legatos præfuit, ſed Marinus qui initio Epiſtolæ Concilii cæteris omnibus præponitur.

Immeritò ergo Chriſtianus Lupus in Anonymum quem Facultatis Pariſienſis Doctorem eſſe non neſciebat, quemque vel hoc ſolo nomine revereri debuiſſet, tot tamque atrocia maledicta congerit; nec ferre quis animo æquo poteſt de illo hîc à Chriſtiano Lupo dici quæ de traditore Judâ Chriſtus olim dixit: *bonum erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille.* Quaſi verò idem ſit crimen falsò allegata Romani Pontificis jura refellere, ac Chriſtum ipſum Dominum noſtrum per ſummum nefas tradidiſſe. An non oportet eos qui talia dicunt & ſentiunt immani vertigine laborare?

Capitibus ſequentibus demonſtrare conatur Lupus ex Epiſtolâ Auguſtini de Antonio Fuſſalenſi appellationum ad Romanum Pontificem uſum in cauſis Epiſcoporum ſemper in Africâ viguiſſe. Nos eam nihil ad illius propoſitum facere jam ſuprà demonſtravimus, nec quicquam ille dicit quod non fuerit à nobis disjectum. Sic verbi gratiâ ſupponit primò hanc Epiſtolam eſſe genuinam & ſtilum Auguſtini omninò ſapere. At nos docuimus ſuprà id eſſe in controverſiâ poſitum, & nonnullam ſtili diſſimilitudinem in eâ reperiri. Illud præcipuè in illa à genio Auguſtini alienum notatur, quod in fine Epiſtolæ abjectè omninò & ignavè loquitur. *Me ſanè*, inquit, *quod confitendum eſt beatitudini veſtræ in iſto utrorumque periculo tantus timor & mœror excruciant, ut ab officio cogitem gerendi Epiſcopatus abſcedere & me lamentis errori meo convenientibus dedere.* Hæc certè declamantis potius verba ſunt quam Auguſtini ſeriò agentis.

Quid ad hæc reſpondet Lupus Auguſtinum delicatæ fuiſſe conſcientiæ ac valdè timoratæ, quæ ipſum mordebat eo quod videretur indignum ordinaſſe. Atqui ut ex hac Epiſtolâ liquet nihil ille peccarat Antonium proponens ordinandum quem indignum eſſe minimè ſciebat, imò quem optimis moribus præditum eſſe noverat, cùm præſertim nullum alium digniorem tunc haberet. Sed quicquid ſit de hujus Epiſtolæ veritate, quàm ego nolim inter ſpurias, ſed inter dubias numerare, multa alia manifeſtè ſupponit falſa Lupus ut ex eâ quid concludat.

Secundo enim loco ſupponit Auguſtinum diſtinctionem feciſſe inter Clericorum & Epiſcoporum cauſas, & idcircò tunc cum Poſſidio & Alipio ab Aurelii partibus receſſiſſe, quod falſum eſſe infrà docebimus.

Tertiò, ſupponit autorem hujus Epiſtolæ aſſerere antiqua extare exempla appellationum ad Sedem Apoſtolicam : atqui non id dicit ; ſed tantùm antiqua eſſe exempla Epiſcoporum non omninò dejectorum, & tamen aliquâ pœnâ mulctatorum.

Quartò, ſupponit Sedem Apoſtolicam judicaſſe Epiſcopos extra ſuam Diœceſim, quod probari minimè poteſt ex hac Epiſtolâ.

Quintò, ſupponit illud pactum quo ſe per tempus obſtrinxerant Africani ad obſervationem Sardicenſium Canonum, donec comperiſſent utrùm eſſent Nicæni Concilii, ſupponit, inquam, illud ad ſolos Clericos non ad Epiſcopos pertinuiſſe quod falſum eſt cum hos potius quam illos reſpiciat, quippe qui ſoli comprehendantur Sardicenſis Canonis ſtatutis, quæ ſibi ad tempus obſervanda propoſuerant Africani.

Sextò, ſupponit hanc Epiſtolam non eſſe ſcriptam anno 423. ſub initia Cæleſtini : verùm ejus ad id probandum conjectura omninò futilis. *Tria*, inquit, *interceſſerunt inter electionem Cæleſtini & hanc Auguſtini Epiſtolam relatio Primatis ad Cæleſtinum, mors Primatis Fuſſalenſis, populi ad Auguſtinum querimoniæ, ac demum Epiſtola Auguſtini, quæ omnia videntur non potuiſſe contingere intra eundem annum.* Reſpondeo nihil obſtare quominùs hæc omnia eodem anno ſint peracta. Deinde conſtat equidem ex Auguſtino eum ſenem Primatem qui Antonium ordinarat fuiſſe mortuum, antequam hanc Epiſtolam ſcriberet Auguſtinus. At hunc ſub Cæleſtini Pontificatu mortuum poſt factam ad eum relationem de damnatione ejuſdem Antonii ex Auguſtini Epiſtolâ colligi non poteſt. Imò is

qui

qui de damnatione Antonii ſcripſit ad Cæleſtinum, videtur fuiſſe illius ſucceſſor. Prior erat Sylvanus Zummenſis, poſterior Valentinianus Baianenſis, porrò Epiſtolam eſſe ſcriptam ſub initia Cæleſtini conſtat. Primò, ex hac gratulatione Auguſtini, quâ Epiſtola incipit: *primùm gratulationem reddo meritis tuis, quod te in illâ ſede Dominus Deus noſter ſine ullâ, ſicut audivimus, plebis ſuæ diſciſſione conſtituit.* Quæ omnia deſignant Cæleſtinum recens evectum; haud enim veriſimile eſt Auguſtinum ita Cæleſtinum allocuturum fuiſſe, ſi diù poſt ejus ordinationem ad eum ſcripſiſſet, quamvis prima foret hujus ad illum Epiſtola. Nam gratulationes ejuſmodi non ſolent fieri niſi paulò poſt ordinationem. Nam poſt aliquod tempus gratulari oportet Epiſcopis, non ſolùm de ordinatione, ſed etiam magis de adminiſtratione Eccleſiarum ſuarum. Secundò, conſtat eam eſſe ſcriptam antequam Africa divideretur ab Italiâ, per turbas quæ poſt Honorii mortem anno ferè 426. contigerunt.

Tertiò, apparet eam eſſe ſcriptam ab Auguſtino ſtatim poſt mortem Bonifacii antequam Cæleſtinus quicquam adverſus Afros egiſſet. Monet enim eum ne ſinat quicquam violenter fieri.

Supponit tertiò Lupus hæc verba: *extant ejus rei exempla Sede Apoſtolicâ judicante vel aliorum judicata firmante quæ ut à temporibus noſtris remotiſſima non requiram, &c.* pertinere ad appellationes omnium omninò Eccleſiarum, ac præſertim Africanæ. Verùm multis modis labitur. Primò enim de appellationibus intelligi non debent, ſed de judiciis in quibus ex parte tantùm mulctantur Epiſcopi. Secundò, hæc, *Sede Apoſtolicâ judicante*, aliter non poſſunt intelligi, quàm de Epiſcopis ejus Metropoli ſubjectis aut qui ſe ipſos Romanæ Sedi judicandos præbuerant, conſentientibus accuſatoribus & judicibus. Tertiò, iſta verò *aliorum judicata firmante*, optimè intelligi poſſunt de conſenſu & approbatione judiciorum ab aliis Epiſcopis latorum, non de illorum retractatione. Quartò, addiderat aliquis Auguſtinum reſpicere ad Eccleſias ſuburbicarias, ac fortaſſe etiam ad Illyricianas, ad quas Patriarchatus Romani limites extendebantur, exclamat ad hæc Lupus prævaricatorem hunc eſſe & Euſebianæ factionis Michaëlis Cerularii ac Photii errorem tranſcendere. Verùm ut oſtendimus nullus hic error eſt; ſed antiquæ diſciplinæ genuina expoſitio. Denique in ultimo capite, in quo notas ad hanc Auguſtini Epiſtolam noviſſimas à doctis editoribus Auguſtini operum compoſitas vellicare fruſtrà conatur, contendit Antonium Fuſſalenſem non omni adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ eſſe ſpoliatum; ſed

tantùm partis alicujus. At contrarium conſtat ex hac Epiſtolâ, nam num. 4. ait Auguſtinus ipſum in regionis illius cui præerat homines vim & rapinas exercuiſſe. Deinde num. 5. ait, *Honorem*, itaque, *integrum ſervavimus juveni corrigendo, ſed corripiendo minuimus poteſtatem, ne ſcilicet eis praeſſet ulterius, cum quibus ſic egerat, ut dolore juſto eum ſibi præeſſe omninò ferre non poſſent.* Ergo honor tantùm Epiſcopatus ei ſervatus eſt & omnis adminiſtratio ablata. Unde ipſe queritur numero 7. *aut in meâ Cathedrâ ſedere debui aut Epiſcopus eſſe non debui.* Quid eſt ſedere in Cathedrâ niſi adminiſtrationem Eccleſiæ ſuæ habere?

Addit Auguſtinus iſta quæ nobis objicit Lupus *quaſi nunc ſedeat niſi in ſuâ, propter hoc enim loca illa eidem dimiſſa atque permiſſa ſunt, in quibus & priùs Epiſcopus erat, ne in alienam Cathedram contra ſtatuta Patrum tranſlatus illicitè videatur.* Quorum verborum genuinus eſt iſte ſenſus, permiſſum eſt ei honorem & locum Epiſcopi ſervare in Eccleſiâ ſuâ, quamvis ejus adminiſtratione ſit privatus ne ſi omninò foret Eccleſiâ ſuâ ejectus aliuſque in ejus locum ſubſtitutus, ſervato nihilominùs Epiſcopatûs honore, ad Eccleſiam illam ad quam accederet tranſlatus eſſe videretur. Ex his intelligitur, quam malè hæc verba intelligat Lupus.

Nec meliùs probat adminiſtrationem Fuſſalenſis Eccleſiæ ad Auguſtinum non rediiſſe ex his hujus Epiſtolæ verbis: *Fuſſala dicitur territorio Hypponenſi vicinum Caſtellum. Anteà ibi nunquam Epiſcopus fuit; ſed ſimul cum contiguâ ſibi regione ad Parœciam Hipponenſis Eccleſiæ pertinebat. Diſertè*, inquit Lupus, *affirmat pertinuiſſe non pertinere.* Reſpondeo hæc dicere Auguſtinum, quia ſcilicet agebatur an Antonius ejus adminiſtratione rectè privatus foret; adde quod hæc adminiſtratio ad eum pertinebat tantùm ad tempus donec viveret Antonius. Ad id quod objecimus ex Epiſtolâ Auguſtini ad Quodvultdeum nunc 224. intelligi Preſbyterum Fuſſalenſem quem commendat. Quodvultdeo ad ejus curam pertinuiſſe. Reſpondet Chriſtianus Lupus ex ſolâ charitate Chriſtianâ pertinuiſſe. Idque ſuadet ex his verbis in fine Epiſtolæ. *Non enim poſſumus neceſſitates hominum deſerere qui noſtri non Coloni, ſed quod majus eſt, fratres ſunt & in charitate Chriſti ad curam pertinent noſtram.* Hoc eſt tam tuam quam meam, non enim de ſe tantùm loquitur Auguſtinus; ſed de Quodvultdeo & aliis Epiſcopis qui Preſbyteros fratres ſuos adjuvare tenentur. At inde colligi minimè poteſt Preſbyterum illum Fuſſalenſem non pertinuiſſe ad Auguſtini curam ſpeciali quadam ratione. Imò cùm eum

commendet eique deferendas Epiſtolas tradat, ſignum eſt illum Dœceſeos Hipponenſis fuiſſe. Ut ut ſit ad propoſitum iſta vel nihil, vel parùm faciunt. Oſtendendum enim fuiſſet Chriſtiano Lupo primò, Antonii provocationem ab Afris probatam fuiſſe. Secundò, judicium Romanæ Sedis executioni mandatum, ſed neutrum probat nec unquam probare poterit.

His in anteceſſum præmiſſis accedit Chriſtianus Lupus ad celebrem Apiarii cauſam, de hâc fusè diſſerit ſeptem aut octo capitibus, & tamen in iis etiam accuratè perlectis nihil inveni quod mihi neceſſariò refutandum eſſet: fatetur enim id quod contendimus Aurelium & Africanos Præſules in Epiſtolâ ad Cæleſtinum ſtatuiſſe ne provocatio fieret in cauſis tum Clericorum tum Epiſcoporum ad Romanum Pontificem, ſed contendit eos malè Nicæni Concilii Canones intellexiſſe & à vero turpiter aberraſſe.

Duas tamen reſponſiones inſinuat quarum altera eſt contra Zozimum & Africanos primum contentionem fuiſſe non de ipſis appellationibus Epiſcoporum; ſed tantùm de formâ appellationum iſtarum. Altera eſt Aurelium quidem in eâ fuiſſe ſententiâ cum aliis quamplurimis, ſed Auguſtinum & nonnullos alios Antiſtites Africanos ab Aurelii ſententiâ diſſenſiſſe.

Primum falſum eſſe conſtat ex ipſo Commonitorio Legatorum Zozimi & Afrorum reſponſis, ut enim monuimus primùm caput commonitorii Legatis à Zozimo dati erat de retractandis cauſis Epiſcoporum, ſecundùm formam à Synodo Sardicenſi præſcriptam; ſed ſi quæ forma tolerabilis eſt, maximè illa, quæ in iſtâ Synodo eſt ſancita, quæque non concedit poteſtatem Pontifici retractandi in urbe Româ judicii, ſed tantùm judices dandi qui illud retractent. Si quæ autem forma retractandi judicii in cauſis Epiſcoporum, Africanis placere debuiſſet, maximè illa quæ non ità videtur pugnare cum ſolemni illorum effato cauſas ibi terminandas eſſe ubi crimen eſt admiſſum, & ubi teſtes & accuſatores reperiuntur. Cum ergo nequidem iſtam formam probaverint, quis dubitet eos non de formâ appellationum; ſed de ipſis appellationibus contendiſſe. Verùm quid ratiociniis opus eſt, cum ipſimet Africani diſertè teſtentur de ipſis appellationibus Epiſcoporum quæſtionem eſſe? Legatur Epiſtola illorum ad Bonifacium, in quâ poſtquam cauſam Apiarii expoſuerunt, narrant quid inter ſe & legatos à Zozimo miſſos ſit geſtum: *Nonnulla quidem*, inquiunt, *ſine ullo ſcripto proſecuti ſunt verbis; ſed cum id potiùs flagitaremus quod in litteris ferrent*

commonitorium protulerunt, quod recitatum nobis etiam geſtis quæ ſecum ad vos deferent eſt allegatum : in quo eis quatuor quædam nobiſcum gerenda mandata ſunt : unum de appellationibus Epiſcoporum ad Romanæ Eccleſiæ Sacerdotem ; alterum ne ad Comitatum Epiſcopi importunè navigent. Tertium de tractandis Presbyterum & Diaconorum cauſis apud finitimos Epiſcopos, ſi à ſuis excommunicati perperam fuerint. Quartum, de Vrbano Epiſcopo excommunicando vel etiam Romam vocando, niſi ea quæ videbantur corrigenda corrigeret. Quorum omnium de primo & tertio ut Romam liceat Epiſcopis provocare & ut Clericorum cauſæ apud ſuarum Provinciarum Epiſcopos finiantur jam priore anno etiam litteris noſtris ad eumdem venerabilis memoriæ Zozimum Epiſcopum datis inſinuare curavimus, ut ea ſervare ſine injuriâ pauliſper ſineremus uſque ad inquiſitionem ſtatutorum Concilii Nicæni, & deinceps relatis duobus Sardicenſis Concilii Canonibus, quorum alter eſt de retractatione judiciorum Epiſcopalium alter de retractatione cauſarum quæ ad inferiores Clericos ſpectant apud finitimos Epiſcopos. *Nullomodo*, inquiunt, *nos talia qualia commemorata. Jam nolumus, tolerare cogemur ; ſed credimus adjuvante miſericordiâ Dei, quod tuâ ſanctitate Romanæ Eccleſiæ præſidente, non ſumus hunc typhum paſſuri :* Ex hâc Epiſtolâ multa diſcimus, primò actum fuiſſe inter Zozimum & Africanos de ipſis appellationibus non de formâ tantùm. Secundò, nullomodo actum eſſe de appellationibus Clericorum inferiorum ad Romanum Pontificem, ſed de retractatione judiciorum in Clericos latorum apud finitimos Epiſcopos. Tertiò, Africanos ſtatuiſſe ſe ad tempus obſervaturos circa utrumque id quod habebatur in Canonibus Sardicenſibus quos pro Nicænis laudabat Zozimus, donec allata eſſent Concilii Nicæni exemplaria è Græciâ. Quartò, hæc ipſis viſa eſſe nova & intolerabilia. Quintò, ſtatuiſſe eos ſe minimè toleraturos aut appellationes Epiſcoporum ad Romanum Pontificem aut Clericorum confugia ad finitimos Epiſcopos, niſi in exemplaribus Nicæni Concilii è Græciâ alllatis reperiretur utrumque ſancitum. Porrò Concilium in quo iſtud ſancitum eſt, non fuit tantùm Aurelii cum paucis Africanis ; ſed ei Valentinus Numidiæ Primas cum Auguſtino & aliis numero 217. Epiſcopis interfuit, fuitque plenarium & univerſale totius Africæ. Imò in eo Concilio Auguſtinus interfatus eſt Canones eſſe obſervandos ſalvâ inquiſitione Concilii Nicæni, & unus fuit è Legatis qui huic Epiſtolæ ad Bonifacium ſubſcripſerunt. Itaque dubium eſſe non debet, quin Auguſtinus & alii omnes Epiſcopi Africani poſt reditum

Legatorum, cum compertum eſt Canones iſtos non eſſe Nicæni Concilii, idem cum iis ſenſerint qui poſteà ex univerſali Concilio Africano ſcripſerunt ad Cæleſtinum, nec Epiſcoporum appellationes tolerandas eſſe nec Preſbyterorum aut inferiorum Clericorum improba confugia eſſe admittenda. Deindè Auguſtinus & alii omnes in Canonibus hujus Concilii ſtatuerant de Epiſcopis, non ſecùs ac de Clericis obſervandum eſſe ne quis provocaret ad tranſmarina judicia. Porrò dici non poteſt id eos retractaſſe, quippe ſtatuerant hæc Decreta firma eſſe futura niſi conſtaret aliam diſciplinam à Concilio Nicæno ſancitam fuiſſe. Cùm ergo poſteà compertum eis fuit nihil in Concilio Nicæno de appellationibus Epiſcoporum aut confugiis Clericorum ſtatutum fuiſſe, liberum ipſis non fuit Canonem iſtum adverſus Epiſcoporum appellationes non confirmare. Denique quis putet Auguſtinum Aurelii amiciſſimi, & omnium Epiſcoporum Africanorum cauſam, quam anteà egregiè defenderat, nunc deſeruiſſe, cum jamjam victoriam obtinerent. Unum objicit Lupus nomen Auguſtini initio Epiſtolæ non comparere, ſicut ne Valentini Numidiæ Primatis.

Reſpondeo inde non ſequi eos non probaſſe hanc Epiſtolam, ſed ad ſummum non fuiſſe è numero Legatorum à Concilio univerſali Africæ deputatorum ad eam ſcribendam: quod quidem de Auguſtino videtur eſſe dicendum. At de Valentino non item, nam ſecundus qui in Græco Codice & alibi dicitur Palentinus, alius eſſe non poteſt à Valentino; hanc emendationem quam ferre non poteſt Chriſtianus Lupus, nuperus Conciliorum editor adeo veram eſſe arbitratus eſt, ut in inſcriptione Epiſtolæ repoſuerit Valentini nomen, & ad marginem annotarit Palentinus mendoſè.

Addit idem Lupus Auguſtinum & Valentinum probaſſe appellationem Antonii Fuſſalenſis, quod falſum eſſe ſuprà docuimus.

Deinde obſervat Aurelium nunquam in albo Sanctorum aſcriptum fuiſſe, Auguſtinum è contrà Romæ ſemper venerationi fuiſſe, & ab ipſo Cæleſtino commendatum ut virum *quem nunquam ſiniſtræ ſuſpicionis rumor ſaltem aſperſit. Id*, inquit Lupus, *non ſolùm ob rectam ejus de divinis auxiliis doctrinam, ſed etiam ob ejus circa Romanas appellationes judicium dictum eſt.* At quis non ſtatim rideat ſuſpicionum ejuſmodi vanitatem, Aurelius non fuit Sanctorum albo aſcriptus. Quid inde? Illud ei commune eſt cum aliis multis Antiſtibus; ſed demus ei nocuiſſe ſuam contentionem cum Romanis, Pontificibus non propterea nocuit Auguſtino, tum quia non erat omnium Afri-

canorum Princeps, ſicut Aurelius, tum quia celebrior erat, quàm ut qui prætermitti poſſet. Laudatur ab ipſo Cæleſtino & cæteris Romanis Pontificibus ejus doctrina; verùm illi nominatim loquuntur de doctrinâ ejus circa divina auxilia, non autem de ejus mente circa appellationes Epiſcoporum, de quibus ille nihil ſuo nomine ſcripſit. Inanibus itaque conjecturis conatur Lupus Auguſtinum à communi Africanorum causâ & ſententiâ divellere.

Poſthæc uſque ad Leonis tempora nullum extat appellationis ex Africâ exemplum; ſed hujus tempore fertur Lupicinus Epiſcopus ad judicium Romani Epiſcopi provocaſſe: ut teſtis eſt ipſe Leo in Epiſtolâ 37. quæ nunc eſt prima. Hanc Epiſtolam contendit Quenellius eſſe ſpuriam, vel ſaltem in eo quod ſpectat ad negotium Lupicini interpolatam. Ut ut ſit, ex ipſo Leone conſtat, Africanos hanc provocationem neglexiſſe: *Cum*, inquit Leo, *ad noſtrum judicium provocaſſet, immeritò eum pendente negotio à communione videbamus, eſſe ſuſpenſum.* Adjectum etiam illud eſt quod huic temerè ſuper ordinatus eſſe cognoſcitur. Quare non eſt quod glorietur Lupus hoc exemplo, cum ex eo confirmetur, Africanos, etiam Leonis tempore, non probaſſe appellationes Epiſcoporum ad Romanum Epiſcopum, & nullam illarum rationem habuiſſe.

Quin etiam ipſius Gregorii tempore nondum in Africâ ſatis roborata erat appellandi ad Romanum Pontificem diſciplina. Quippe Byſacenus Primas Clementius accuſatus apud Epiſcopos Afros, ab Imperatore Judices petiit. Is Romanum Pontificem nominavit, juſſitque ut ille Epiſcopus ad eum tranſmitteretur. Verùm is corrupto pecuniâ Theodoreto, effecit ut id minimè fieret. Gregorius admonitus ab Imperatore, ut quicquid eſſet canonicum faceret, cum videret *contrarietates hominum*, ſunt ipſa ejus verba lib. 7. Indictione 2. Epiſtolâ 65. *hanc cauſam inire noluit.* At Epiſcopi Provinciæ Byſacenæ cauſam Primatis ſui judicandam ſibi ſumpſerunt: cumque ille cauſaretur ſe Apoſtolicæ Sedi ſubjectum eſſe, conareturque ad eum cauſam trahere, Epiſcopi Afri ab incepto non deſtiterunt, & cauſam ejus in Concilio tractarunt. Ipſeque Gregorius per litteras eos hortatus eſt, ut judicium de illo ferrent ex æquitate. Nec ait eos ſi perperàm judicent, judicii ſui rationem apud ſe reddituros, ſed apud omnipotentem Deum. Vide ejus Epiſtolam 36. lib. 10. Ex quibus conſtat priſtinam diſciplinam judicandorum Epiſcoporum adhuc in Africâ viguiſſe; nec morem Romani Pontificis fuiſſe cauſarum ad ſe trahendarum. Nam primò Clementius apud Epiſcopos ſuæ Pro-

vinciæ accuſatus, non provocavit ad Pontificem; ſed ab Imperatore Judices petiit, qui judicium Epiſcopo Romano commiſit. Secundò, diſplicuit iſtud Afris Epiſcopis, & ſtatim atque illis licuit Clementium Primatem ad cauſam dicendam vocaverunt. Tertiò, cum is allegaſſet ſe Romanæ Eccleſiæ eſſe ſubjectum, nihilominus tamen ab iis judicatus eſt. Notanda autem hic eſt per tranſennam regia Gregorii ſententia. *Si quæ culpa*, inquit, *in Epiſcopis invenitur, neſcio quis Epiſcopus ei* (Sedi Apoſtolicæ) *ſubjectus non ſit, cum verò culpa non exigit, omnes ſecundum humilitatis rationem æquales ſunt.*

Ad eundem Gregorium confugit quidam Petrus, qui fuerat Epiſcopus in Africâ, & ab Africanis Epiſcopis, ut par eſt credere, dejectus, hujus cauſam non ſatis ſibi perſpectam definire Gregorius non eſt auſus; ſed ad Columbum Epiſcopum Numidiæ, alioſque Epiſcopos ſcripſit Epiſt. 30. lib. 5. in quâ hortatur eos ut Petro ſervarent quicquid juſtum canonicumque foret. *Quatenus*, inquit, *& rectitudinis vigor à vobis in omnibus impleatur, & cauſa ipſius ſecundum Dei timorem, & Eccleſiæ videatur regulas judicata.* Hocce appellationis exemplum profert Chriſtianus Lupus ut evidentiſſimum.

Ego quidem fateor Gregorium exiſtimaſſe ſibi poteſtatem eſſe decernendæ retractationis ſententiæ in eum latæ; at contendo nullo documento probari Africanos Antiſtites Gregorii ſententiam approbaſſe, & judicium Petri retractaſſe. Hoc Lupo probandum fuit; nec enim dubitatur quin Romani Pontifices jus appellationum etiam ex Africâ admittendarum ſibi vindicarint. Sed quæſtio eſt utrum Afri Epiſcopi Romano Pontifici hac in re morem geſſerint.

Porrò tertium exemplum adductum à Lupo probat eos appellationes ad Romanum Epiſcopum ægrè tuliſſe. Paulus Epiſcopus accuſatus à Synodo Numidiæ, & ab eâ excommunicatus cum vellet Romam ad Pontificem confugere, à Gennadio Patricio & Afris Epiſcopis eſt prohibitus. Effugit tamen, & poſt biennium Romam pervenit. Statim adverſus eum litteras ad Gregorium miſit Gennadius, cumque Gregorius in Paulum eſſet propenſus, Cancellarium ſuum Romam miſit cum tribus teſtibus: at ei in mandatis dedit ne Romæ adverſus Paulum accuſationem intenderet. Tum Gregorius nolens ferre judicium, Paulum Epiſcopum cum aliis duobus Epiſcopis qui Romam venerant, in urbem Regiam ad Imperatorem abire permiſit. Poſt illorum diſceſſum, Romam pervenerunt Columbi Africani Epiſcopi litteræ, quibus ſignificavit Gregorio ea quæ acta erant in Paulum, eumque monuit adeò diſplicere Africanis pote-

ſtatem illam, quam ille ſibi arrogabat appellationum admittendarum, ut ſecum inimicitias ſuſceperint, propterea quod frequentiùs ab eo litteras acciperet, hujus rei teſtis eſt Gregorius. *Quod enim*, inquit, *multorum inimicitias ob hoc quod noſtris vos frequentius Epiſtolis viſitamus, pati dicitis, &c.* Inde conſtat quantùm inviſa fuerit Africanis Epiſcopis, etiam ævo Gregorii poteſtas illa admittendarum appellationum in cauſis Epiſcoporum, quam ſibi arrogabant Romani Pontifices.

Affert deinde Chriſtianus Lupus nonnulla exempla Clericorum, qui à ſuis Epiſcopis vexati confugerunt ad Gregorium. Verùm hæc nihil iſtum juvant. Primùm enim, non probat Epiſcopos Africanos iſtud approbaſſe. Deinde, nunquam Gregorius Clericorum ad ſe confugientium cauſam judicavit; ſed eos ad judicium Synodi Provincialis remiſit, nec aliâ ratione eos juvit, quàm Epiſtolis commendatitiis, quibus Primatem & Epiſcopos Provinciæ hortatur ut quod æquum eſt judicent. Falſum autem eſt id quod ſupponit Lupus, Gregorium iſtorum cognitionem ad ſe delatam delegaſſe Judicibus in Provinciâ; nec enim Gregorius Judices iſtos eligit, aut eis poteſtatem dat judicandarum cauſarum quæ pertinebant ad Clericos qui ad ſe confugerant; ſed Clericos remittit ad ſuos Judices proprios & naturales, ut illic judicentur. Legantur Epiſtolæ à Lupo citatæ lib. 1. Epiſt. 22. lib. 2. Epiſt. 33. lib. 10. Epiſt. 32. & 33. in quibus occurrunt hæc confugientium Clericorum exempla, & nihil invenietur in eis quod aliud probet quàm id quod à nobis eſt explicatum. Sed hæc de Eccleſiæ Africanæ appellationibus ad Romanum Pontificem dicta ſufficiant; nunc de Gallicanæ Eccleſiæ diſciplinâ diſſeramus.

De cauſis Gallicanorum Epiſcoporum, à Zozimi Pontificatu uſque ad Leonis & Hilarii Arelatenſis contentionem.

ZOzimus Pontifex dignitatis ſuæ amplificandæ, per quam ſtudioſus primam cauſæ Proculi Maſſilienſis cognitionem ad ſe trahere, eumque de Epiſcopatu dejicere conatus eſt, inſtante Patroclo Arelatenſi. At factum iſtud in exemplum appellationum trahi minimè poteſt, cum primam cauſæ hujus cognitionem ad ſe traxeri. Pontifex, etiam contra Sardicenſis Concilii ſanctiones quas apertè violavit.

Deinde

Deinde nec Proculus, nec Epiſcopi Gallicani, Pontificis ſententiæ paruerunt; ſed ille Sedem ſuam retinuit, & hi cauſam ejus probaverunt, ut eruditè admodùm probat Quenellius Diſſertatione quintâ apologeticâ pro S. Hilario cap. 16.

Primùm enim Proculum ad Romani Pontificis tribunal quo vocabatur, non acceſſiſſe conſtat ex Epiſtolâ Zozimi ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis & Narbonenſis tom. 2. Conc. col. 1570. in quâ de Proculo ſic conqueritur poſt examinatam & diſcuſſam ejus cauſam, *licet ipſe diu*, inquit, *expectatus faſtidiosè ferens ſibi inducias attributas convenire diſſimulet.*

Secundò Epiſcopi Gallicani, depoſitionem Proculi ratam non habuêre, ut colligitur ex ejuſdem Zozimi Ep. ad Maſſilienſes ibid. col. 1573. *Non miror*, inquit, *Proculum inconſuetâ fronte adhuc durare ..... ut toties commonitus prohibituſque*, non ceſſet : Et poſteà addens *ſibi*, inquit, *jungit inquietæ mentis homines, & qui ſoli poſſunt favere damnato.* Hos autem quos Zozimus inquietæ mentis homines appellat Epiſcopos fuiſſe ex eo colligit Quenellius, quod his ceſſit Patroclus nec Proculum exturbare potuit, ut conſtat ex ejuſdem Zozimi Ep. 11.

Denique Proculum in Epiſcopatu permanſiſſe conſtat ex Epiſtolâ Cæleſtini ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis & Narbonenſis 18. in quâ accuſatur conſenſiſſe ad necem fratris ſui. *Maſſilienſis verò Eccleſia Sacerdotem*, inquit, *qui dicitur quod dictu nefas eſt, in necem fratris ſui taliter gratulatus, ut huic qui ejus ſanguine cruentatus advenerat, portionem cum eo habiturus occurreret.* Hunc ipſum Proculum Maſſilienſem hanc calumniam paſſum eſſe apud Cæleſtinum veriſimile eſt occaſione necis Patrocli, qui à tribuno quodam Barbaro circa hæc tempora occiſus eſt, ad juſſionem occultam, ut Proſper ſcribit, Felicis magiſtri militum. Hæc Quenellius, quibus nos addimus non ſolùm à Gallis Zozimi judicium in Proculum ratum habitum non eſſe, ſed & ab Auguſtino & aliis Afris qui anno Chriſti 427. miſerunt ad eum libellum retractationis Leporii Monachi, tanquam ad Epiſcopum fratrem & communione ſibi junctum. Quin etiam Hieronymus Ep. ad Ruſticum verſus finem Proculum ubique celebrem fuiſſe atteſtatur, quippè Ruſtico Monacho juniori Hieronymum jam ſeniorem conſulenti de vitæ ſuæ inſtituendæ ratione. Reſpondet Hieronymus : *habes ibi ſanctum doctiſſimumque Pontificem, qui vivâ & præſenti voce noſtras ſchedulas ſuperet quotidianiſque admonitionibus iter tuum dirigat*, ex his intelligere eſt quàm parvi facta fuerit ubique

Cc

Zozimi in Proculum ſententia.

Unum ad hæc Lupus reponit Proculum graviter equidem peccaſſe non parendo Zozimi mandato; ſed eumdem *deinceps apud Bonifacium queſtum eſſe de Zozimi judicio, expoſuiſſe cauſas ſuæ non comparutionis & impetraſſe non duntaxat ſui gradus reparationem, ſed inſuper dignitatis Metropoliticæ.*

Reſpondeo hæc omnia eſſe commentitia & gratis confiĉta. Bonifacius enim Zozimi quidem decreta in gratiam Arelatenſis Epiſcopi reſcidit & Sedis hujus autoritatem à Zozimo approbatam imminuit. At nihil ſpeciatim de Proculo Maſſilienſi ſanxit, imò conſtat ex Epiſtolâ Cæleſtini adduĉtâ hunc ſemper inviſum fuiſſe Romanis.

Protulerat deinde Quenellius Lazari Aquenſium Epiſcopi exemplum, qui damnatus in Synodis Galliæ non provocavit ad Pontificem. Reſpondet Chriſtianus Lupus primum huic jungendum Herotem Arelatenſem, qui ſimul cum Lazaro è Galliâ ejectus eſt. Verùm diſpar utriuſque eſt cauſa, nam Heros nullius criminis eſt accuſatus; ſed vir ſanĉtus fuit Martini diſcipulus qui à populo Arelatenſi inſons ejectus eſt. At Lazarus ſi fides habeatur Zozimo Ep. 4. cum etiamnum Clericus Britium Epiſcopum Turonenſem falsò accuſaſſet, in Synodis Gallicanis ac præcipuè in Turonenſi damnatus eſt ab ipſo Proculo, qui tamen Proculus poſt aliquot annos eundem Lazarum Aquenſium ordinavit Epiſcopum, eo tempore quo Conſtantinus quidam Tyrannus Gallias occuparat. Poſt ejus necem coactus eſt Lazarus aufugere & cum Herote in Palæſtinam receſſit: ex quibus evidenter conſtat Lazarum nec primò damnatum in Synodo Turonenſi, nec poſteà ejectum, Romam provocaſſe. Quod autem ait Chriſtianus Lupus Herotem & Lazarum appellaſſe ad Pontificem & ab eo damnatos fuiſſe, falſum eſt: namque de iis hoc Cæleſtinus tantùm ait. *Vbi de Epiſcopatu abdicando agitur, maria, terraſque luſtrant, nec ulla ſuffragia prætermittunt.* Quæ verba oſtendunt eos ad Romanum Pontificem non provocaſſe, nec eum adiiſſe ut reſtituerentur, ſed omnium ubique Epiſcoporum ſuffragia ſollicitaſſe.

De Urſi & Tuentii causâ illud tantùm monemus neutrum appellaſſe ad Romanum Pontificem; ſed Urſum damnatum à Proculo ab eodem poſteà fuiſſe ordinatum. Tuentium verò ab aliis, tùm ob malos mores, tùm ob Priſcilianam hæreſim damnatum Romam perrexiſſe, ibique ab errore reſipuiſſe & poſt hæc ordinatum

fuiſſe ab eodem Proculo. Hos igitur velut illegitimè ordinatos pro Epiſcopis habendos non eſſe ſcribit Zozimus, non verò eorum cauſam tanquam ad ſe devolutam per appellationem ſibi vindicat.

A Bonifacio Zozimi ſucceſſore Valentini Epiſcopi cauſam ad Provinciæ Synodum remiſſam fuiſſe notarat Quenellius; hoc exemplum ad ſe trahere conatur Lupus & in hac causâ duo præcipuè obſervat. Primum eſt cauſam Maximi delatam fuiſſe ad Pontificem, alterum eſt remiſſionem ejus ad judicium Provinciæ eſſe velut quamdam delegationem.

Reſpondeo Valentinos Clericos, ob eas quæ tùm erant inter Epiſcopos Narbonenſis Provinciæ de Primatu contentiones rectà Romanos Pontifices adiiſſe & ſuum Epiſcopum apud illos accuſaſſe. Verùm ab iſtis cauſam ſemper eſſe remiſſam ad Synodum Provinciæ cujus erat eâ de re judicare. Porrò iſtud non eſt delegatio cum in delegatione certi judices aſſignentur, non ſimpliciter partes remittantur ad ſuos judices proprios. Adde quod Bonifacius ita decretum ſuum concipit, ut ſignificet judicium Valentini Epiſcopi ex communi jure non ex delegatione pertinere ad Synodum Provinciæ. *Decrevimus*, inquit, *veſtrum debere intra Provinciam eſſe judicium*; quod concinit cum eis quæ dixerat anteà in ſimili causâ Siricius. *Advertimus nobis judicandi formam non competere, veſtrum eſt eſt qui hoc recepiſtis judicium ſententiam ferre de omnibus.*

Notarat Quenellius videri Cæleſtinum cauſam Danielis cujuſdam ad ſe evocaſſe, ſed hoc in exemplum trahi non poſſe, quia is erat homo, qui ab Orientalibus apud quos multa flagitia perpetrarat, accuſatus fuerat apud ſummum Pontificem.

Reſpondet Chriſtianus hunc tamen Gallicanum Antiſtitem fuiſſe, ac proinde exemplum hoc eſſe Epiſcopi Gallicani ad judicium Romani Pontificis vocati. Reſpondeo hunc fuiſſe vocatum à Pontifice ad judicium antequam ordinaretur Antiſtes Gallicanus. Nam in Pontificii *dignitatem*, inquit Cæleſtinus, *hoc tempore quo miſſis à nobis litteris vocabatur, obrepſit*, quapropter Epiſcopos Gallos monet, ut eum utpote illicitè & antequam purgaretur à criminibus ſibi objectis ordinatum à communione ſuâ ſegregent. *A ſanctitatis veſtræ cœtu*, inquit, *ſe noverit ſegregatum: qui ſe noſtro judicio debet objicere, ſi conſcientiæ ſuæ novit confidentiam ſe habere.* Itaque Cæleſtinus non vocavit Gallicanum Antiſtitem ad judicium, ſed Preſbyterum Orientalem fugientem & à ſuis apud ipſum accuſatum; quem illegitima ordinatio facta poſt vocationem eximere non po-

terat ab agendâ causâ apud eum cui ab Orientalibus judicium erat delatum. Et certè idem Cæleſtinus Maſſilienſis Epiſcopi cauſam non ita ad ſe trahit, ſed eadem in Epiſtolâ eam Epiſcopis Provinciæ judicandam committit.

Sub Sixto III. anno 439. Armentarius Ebredunenſis civitatis contra Canones Epiſcopus ordinatus à Synodo Regenſi in ordinem eſt redactus, ipſo nec per appellationis libellum reclamante, nec Canones Sardicenſes in patrocinium vocante, id obſervarat Quenellius, cui ſilentio ſuo conſentit Lupus.

Pervenimus nunc ad Leonis tempora, quem nemo neſcit mirum in modum laboraſſe, ut Sedis Romanæ autoritatem & privilegia in majus augeret, & aliorum Epiſcoporum poteſtatem imminueret. Verùm non ſemper ille quidquid petebat obtinuit, id probant exempla de quibus deinceps dicturi ſumus.

De causâ Celidonii & Hilarii Arelatenſis.

DE Celidonii & Hilarii causâ nihil addi poteſt iis quæ de illâ ab erudito viro Quenellio dicta ſunt in diſſertatione Apologetica pro S. Hilario ad finem operum Leonis, nos ea tantum in pauca conferemus & Lupi adverſus iſtum objectiones refellemus.

Hilarius Arelatenſis Epiſcopus qui Viennenſis Provinciæ Eccleſias ſuæ Metropoli ſubditas eſſe contendebat in ſuis Paſtoralibus excurſibus Celidonium hujus Provinciæ Epiſcopum, ut oſtendit Quenellius, accuſatum olim internuptam ſuo adhibuiſſe conſortio & ſæculari præfecturâ perfunctum antequam ſacris initiaretur, aliquos extremo damnaſſe ſupplicio, indictâ Synodo Epiſcoporum, auditis teſtibus de Epiſcopatu dejecit. Celidonius in Synodo damnatus urbem Romam ad Leonem contendit, ibique conqueſtus eſt ſe injuſto rigore damnatum. Hoc ubi comperit Hilarius Celidonium Romam ſubſequitur *& Apoſtolorum Martyrumque occurſu peracto*, inquit Honoratus, *Beato Papæ Leoni ſe illicò præſentat cum reverentiâ impendens obſequium & cum humilitate depoſcens ut Eccleſiarum ſtatum more ſolito ordinaret, aſtruens aliquos apud Gallias publicam meritò excepiſſe ſententiam & in urbe ſacris altaribus intereſſe. Rogat atque conſtringit ut ſi ſuggeſtionem ſuam libenter excepit ſecretò jubeat emendari: ſe ad officia non ad cauſam veniſſe; proteſtandi ordine, non accuſandi, quæ ſunt acta ſuggerere. Porrò autem ſi aliud velit non futurum eſſe moleſtum.* Non ſtatim tamen urbe Româ diſceſſit ſed in Synodo nun-

quam voluit communioni Celidonii conjungi, & antequam cauſa ejus retractaretùr Româ diſceſſit, ne iſtius Synodi judicium videretur agnoſcere. Poſt ejus diſceſſum Leo Celidonium abſolvit & reſtituit. Poſt hæc ad Viennenſes & Gallos Epiſcopos ſcripſit, & per litteras Hilarium omni Metropolitico jure privavit. *Abſolutus eſt*, inquit Leo cap. 1. *Celidonius Epiſcopus, quoniam ſe injuſtè ſacerdotio fuiſſe dejectum manifeſtâ teſtium reſponſione ipſo etiam præſente monſtraverat; manſiſſet namque in illum prolata ſententia ſi objectorum veritas extitiſſet.* Hæc de Celidonio & de Hilario ſic deinde ſtatuit. *Hilarius ultrà non audeat conventus indicere Synodales: & Sacerdotum Domini judicia ſe inſerendo turbare: qui non tantùm noverit ſe ab alieno jure depulſum; ſed etiam Viennenſis Provinciæ quam malè uſurpaverat poteſtate privatum:* & infrà, *cum ſuæ tantùm civitatis Sacerdotium illi pro Sedis Apoſtolicæ pietate præceptio noſtra ſervaverit, non ergo interſit ulli ordinationi, non ordinet, qui meriti ſui conſcius cum quæreretur ad cauſam turpi fugâ ſe crediderit ſubſtrahendum, exors Apoſtolicæ communionis, cujus particeps eſſe non meruit.* Ex iis conſtat Metropolitico jure privatum fuiſſe Hilarium à Leone, non autem depoſitum, ut nonnullus ſomniavit. Porrò S. Leo cernens hoc inceptum ſuum novum eſſe & ſententiam ſuam in Galliâ nullam vim habituram, Reſcriptum à Valentiniano obtinuit, quo mandatur Ætio ut judicium illud executioni demandet. Perſtitit tamen Hilarius in ſententiâ ſuâ, & quamquam ſtuduerit Pontificem delinire, nunquam tamen ſententiam in Celidonium revocavit aut Leonis judicio acquievit. Hæc eſt integra hujus cauſæ hiſtoria tùm ex Leone tùm ex Honorato. Ex quâ conſtat primò de appellationibus concertationem fuiſſe inter Leonem & Hilarium. Secundò Gallicanos Antiſtites exiſtimaſſe Leonem jus non habere retractandorum judiciorum in Provincia latorum. Tertiò Leonem opus habuiſſe lege imperatoriâ ut poſſet ejus judicium in Galliâ executioni mandari.

Scio equidem S. Leonem in eadem Epiſtolâ contendere novum non eſſe iſtud jus his verbis, *Nobiſcum*, inquit, *veſtra fraternitas, recognoſcat Apoſtolicam Sedem pro ſui reverentiâ à veſtræ Provinciæ Sacerdotibus eſſe conſultam & per diverſarum quemadmodum vetus conſuetudo poſcebat appellationum, cauſarum, aut retractata aut confirmata eſſe judicia.* Verùm hîc duo confundit Leo quæ diſtinguenda ſunt. Relationes quippe & conſultationes non diſtinguit ab appellationibus; at verum eſt equidem conſultos fuiſſe ſæpe Romanos Pontifices iiſque relatum de rebus gravioribus, præſertimque in

cauſis fidei vel dubiæ diſciplinæ. Unde ſanctus Hieronymus in Epiſtolâ ad Ageruntiam teſtatur ſe apud Damaſum Romæ operam dediſſe, ut variis Orientis atque Occidentis Conſultationibus reſponderet. Idem quoque conſtat ex reſponſis Siricii, Innocentii & aliorum Leonis prædeceſſorum. Has conſultationes ſeu relationes, Innocentius primus ait, unam eſſe eamque maximam è curis quibus Pontifices Romani occupantur. *Inter cæteras*, inquit in reſponſione ad Epiſcopos Concilii Milevitani tom. 2. Conc. col. 1287. *Romanæ Eccleſiæ curas & Apoſtolicæ Sedis occupationes quibus diverſorum conſulta fideli ac medicâ diſceptatione tractamus.*

Sed iſtud privilegium non fuit peculiare Epiſcopi Romani, licet in eo fuerit eximium ob Primatum ejus majoremque Sedis Romanæ autoritatem. Namque videmus Cyprianum, Athanaſium, Baſilium, Gregorium, Nazianzenum, Auguſtinum & alios Antiſtites inſignes ab omnibus orbis partibus conſultos fuiſſe.

Nec verò Romani Pontifices ita conſulti præſumebant aliquid novum decernere, ſed id unum reſponſis ſuis præſtare conabantur, ut Canonum & antiquæ traditionis diſciplinam obſervandam proponerent. Id teſtatur Innocent. Epiſt. ad Victricium tom. Conc. 2. col. 1250. non quo nova præcepta aliqua imperentur, ſed ea quæ per deſidiam aliquorum neglecta ſunt ab omnibus obſervari cupiamus, quæ tamen Apoſtolica & Patrum Conſtitutione ſunt conſtituta. Hinc ſanctus Leo ſua & majorum ſuorum reſponſa de Canonum promulgata eſſe diſciplinis perhibet, & ſuam ſollicitudinem eo tantùm extendit ut ne quid liceat novitati.

Eſt etiam aliud genus relationum quibus ſolebant Antiſtites ſibi invicem ac præſertim Epiſcopis magnarum Sedium ſignificare, tùm ea quæcunque gravioris momenti contingebant, tum etiam Epiſcoporum alicujus nominis ad quos ſcribebatur, depoſitiones, ut ſcirent quibus eſſet impertienda communio & quibus deneganda. Relationum ejuſmodi ad omnes Epiſcopos præſertim ad Epiſcopos magnarum Sedium innumera extant exempla, nec omninò immeritò ſanctus Leo videretur ejuſmodi relationes ſibi vindicare. Æquum enim eſt & in more ſemper poſitum fuit, ut primus Epiſcopus de gravioribus judiciis certior fieret.

Quantùm verò ad appellationes in cauſis Epiſcoporum retractata aut confirmata fuiſſe à Sede Apoſtolicâ judicia in eos in Provinciis lata non ſolùm non videmus, ſed contrarium in more poſitum fuiſſe ante S. Leonis tempora ex dictis ſatis liquet. Unde in hac Epiſ-

tolâ humani nonnihil paſſus eſt S. Leo, plus juſto commotus in Hilarium quem tanquam mente *tumidum*, *verbis arrogantioribus elatum*, *ac pro more ſuo mentientem* traducit.

Objicit Chriſtianus Lupus ipſam Valentiniani legem in quâ Imperator mirificè extollit autoritatem Pontificis Romani. *His talibus*, inquit, *& contra Imperii majeſtatem & contra reverentiam Apoſtolicæ Sedis admiſſis . . . & erat quidem ipſa ſententia per Gallias etiam ſine Imperiali ſanctione valitura. Quid enim tanti Pontificis autoritati in Eccleſiis non liceat?* Ubi, inquit Lupus, aſſerunt Imperatores ſe confirmare tantùm antiquam conſuetudinem, nec donare iſtud privilegium Romanæ Eccleſiæ, ſed debitum roborare.

Reſpondeo legem Imperatoris ad Leonis preces conceſſam fuiſſe inauditis Gallicanis Epiſcopis, eique fidem adhibitam fuiſſe ab Imperatoribus, dicenti ſe Epiſcoporum Gallicanorum judicandorum jus ex antiquo habere. Quare hoc edictum Valentiniani pluris fieri non debet quàm ipſa autoritas Leonis qui in ſuâ causâ judex eſſe non poteſt.

Objicit idem Lupus Epiſtolæ Aviti Viennenſis verba, ad Fauſtum & Symmachum Senatores Romanos, quæ ſic incipit. *Primùm fuerat talis ſtatus rerum deſiderandus, ut ipſi per nos urbem orbi venerabilem pro rependendis divinis humaniſque expeteremus officiis.*

Reſpondeo illum qui hujuſmodi argumentis utitur ſatis prodere ſe cauſam peſſimam defendere, etenim non loquitur hic Avitus de judiciis aut appellationibus Epiſcoporum, ſed ait ſibi ſuiſque Collegis Romam eundum eſſe ut Symmacho opem ferrent.

Objicit tertiò capitula Ludovici Pii, in quo appellatio conceditur ad Romanum Pontificem in gravioribus cauſis & Epiſcoporum ſecundùm antiquam traditionem atque Canonum autoritatem.

Reſpondeo traditionem appellandi inoleviſſe à Leonis Pontificis temporibus, Canones autem illos de quibus hîc mentio fit, eſſe Sardicenſes.

Objicit quartò ipſum Hilarium pœnitentiam egiſſe, at illud nequaquam probat. Nam Honoratus equidem teſtis eſt eum miſiſſe Romam Legatos. Primò Ravennium, ac deinde Nectarium & Conſtantium, ut ſuâ humilitate placaret Pontificis animum. At non propterea à ſententiâ ſuâ receſſit, imò ex Epiſtolâ Auxiliaris Præfecti ad Hilarium quam refert Honoratus contrarium conſtat, ſic

ſcribit ille: *Locutus ſum cum* S. Papa Leone, *hoc loco credo aliquantum animo perhorreſcis, ſed cum tui propoſiti tenax ſis & ſemper æqualis*, inde is ei poſteà conſulit, ut molliùs loquatur, *cum aures Romanorum quadam teneretudine plus æquo trahantur.* Has Auxiliaris laudes extenuat quantùm poteſt Chriſtianus Lupus, ſed hac de re nihil dico. Sufficit ut ex his conſtet Hilarium ſemper æqualem, *At*, inquit Lupus, *ni palinodiam cecinisſet Hilarius nunquam eum Eccleſia Romana inſcripſiſſet ſuis ſanctorum tabulis.*

Reſpondeo hìc æquitatem Eccleſiæ Romanæ perſpici, quæ noluit ſanctiſſimum Antiſtitem eâ quam merebatur laude fraudari, licet privatas habuiſſet cum Præſule Romano lites.

Poſt hæc capite quinto varias quæſtiones tractat Chriſtianus Lupus quarum nonnullæ à nobis ſunt excutiendæ.

Primò ait Hilarium nec Primatum Pontificis denegaſſe, nec Provincialis Synodi autoritatem inconcuſſam eſſe arbitratum, nec ἀυτοκεφαλέιαν induxiſſe, ſed tantum conqueſtum, quod Eccleſiarum ſtatum Pontifex perturbaret, quodque ſineret Epiſcopos in urbe Romà altaribus intereſſe qui publicam in Galliâ meritò ſententiam tulerant. Unde concludit Chriſtianus Lupus Hilarium non abſtuliſſe appellationes Pontifici, ſed tantum duo circa appellationis modum prætendiſſe. Primò ne appellationi ſuſpenſivus effectus tribueretur.

Secundò ne retractationum judicium Romæ fieret in tribunali Apoſtolico.

Reſpondeo primò his duobus ſublatis auferri appellationem & reviſionem tantùm concedi. Secundò plus poſtulaſſe Hilarium nempè ut inconcuſſum eſſet Synodi in Celidonium judicium, nec à Leone ullo modo refricaretur. Unde cum Romam ille venit, non petiit ut Pontifex judices in Gallia daret, utque examinaret num cauſa eſſet retractanda, ſed palam edixit: *ſe ad officia non ad cauſam veniſſe proteſtandi ordine, non accuſandi.* Non petiit ut Epiſcopi illi depoſiti in Galliis iterum judicarentur: ſed conqueſtus eſt abſolutè eos qui judicati erant ac damnati in communionem à Leone contra Canones ſuſcipi. Itaque omnem omninò retractationem aut reviſionem judicii à Pontifice fieri poſſe non eſt arbitratus, ſed ultimum exiſtimavit eſſe Synodi Provinciæ judicium. Undè nunquam poſt hæc cum Celidonio voluit communicare. Adde quod S. Leo queritur Hilarium appellationes ipſas & retractationes non admiſiſſe, & ita Viennenſis Provinciæ Epiſcopos ſuæ poteſtati ſubdere

ſubdere voluiſſe ut ſe *beato Apoſtolo Petro non patiatur eſſe ſubjectum.*

Ait ſecundò Chriſtianus Lupus, victorem fuiſſe Leonem ejuſque ſententiam executioni fuiſſe mandatam & Celidonium in Epiſcopatu permanſiſſe. Fatetur tamen id à ſe ad oculum oſtendi non poſſe. Verùm etiam ſi id darem nihil inde in præjudicium Gallicanæ Eccleſiæ inferretur. Nam id per vim factum fuiſſet ex Imperatoris mandato, reſiſtente quantùm fieri potuit Hilario & verbis cauſam ſuam defendente. Illud certè conſtat Arelatenſem civitatem poſt mortem Hilarii Metropolitico jure non fuiſſe privatam, ut oſtendit Quenellius cap. 8. & 9. partis primæ diſſertationis ſuæ de ſancto Hilario.

Affirmat deinde Lupus Hilarium fuiſſe Romam revocatum à Pontifice ad judicium. Sed id ab eo ſupponitur & probari nullo poteſt argumento. Ultima Lupi obſervatio eſt de autore vitæ Hilarii, tribuitur illa Honorato Maſſilienſi in Catalogo Gennadii; & quamvis in nonnullis Gennadii Mſſ. ille ſcriptor prætermittatur, attamen vix quicquam dubii eſſe poteſt, quin iſta ſint Gennadii. In vetuſto Mſſ. tribuitur Reverentio Hilarii ſucceſſori. At nullus eſt ejus nominis Hilarii ſucceſſor, Ravennium autem qui Reverentii nomine ſignificari poſſet, hujus ſcriptorem non eſſe perſpicuum, quare nulli melius, quam Honorato Maſſilienſi tribui poteſt hoc opus. Verùm cujuſcunque tandem ſit ſcriptoris, eſt docti, pii & antiqui qui res Hilarii optimè noverat.

Cæterum in hac Celidonii causâ ſanctus Leo in Canones etiam Sardicenſes multis modis peccavit, ut obſervavit Quenellius. Primò enim cauſam iſtam Romæ judicavit contra Synodi Sardicenſis ſtatutum, quæ jubet ut in Provinciâ cauſæ retractentur. Secundò abſque priorum judicum communione illam retractavit, quod etiam eſt contra ejuſdem Sardicenſis Concilii mentem, ut oſtendimus. Tertiò Celidonium damnatum, communionis ſuæ participem fecit, & ſacris altaribus intereſſe paſſus eſt ante cauſam ejus retractatam: quod Nicæni Concilii Canone 5. Eliberitani c. 53. Arelat. 1. Can. 16. Taurinenſis can. 7. Arauſica 1. c. 11. Arelatenſis 2. Can. 8. Innocent. 1. Epiſt. ad Victr. diſtrictè prohibetur; nec Sardicenſis Concilii Canonibus permittitur. Quartò edictum obtinuit ab Imperatore Valentiniano Regulis Eccleſiaſticis omninò contrarium, quod privilegiis & libertatibus Eccleſiarum maximè derogat.

Ab his omnibus Leonem purgare conatur Chriſtianus

Dd

Lupus. At non negat eum ſic egiſſe, ſed contendit id juris Romanum Pontificem non modò ex Sardicenſibus Canonibus, ſed ex Apoſtolicâ traditione habere, quod cùm abundè huc uſque refutatum ſit à nobis, non eſt quod hîc diutiùs immoremur.

De nonnullis cauſis Illyrici.

NUlla eſt regio extera in quam tantum autoritatis ſibi tribuerint Romani Pontifices ac in Illyricum. Non mirum ergo ſi nonnulla extent appellationum ex Illyrico exempla, imò mirum magis eſt nullum fermè ex iis reperiri, ex quo non conſtet Epiſcopos Illyrici appellationes iſtas indignè tuliſſe.

Sub Innocentii Pontificatu Bubalius & Taurianus damnati in Illyrico ad Pontificem hunc confugerunt. Sed quamvis causâ illorum ab eo retractatâ iterum damnati ſint; ægrè tamen iſtud Innocentii factum Illyriciani tulêre & per litteras bis apud ipſum conqueſti ſunt. Conſtat ex ejus Epiſtolâ 6. *Mora*, inquit, *Coepiſcoporum Maximiani & Eumenis vel potiùs importunitas temporum fecit ut vos iteraretis de Bubalio & Tauriano querimoniam*, & poſteà: *grave non oportuit videri piiſſimis mentibus veſtris cujuſcunque retractari judicium, quia veritas exagitata ſæpiùs magis ſplendeſcit in luce.*

Ad ſatisfaciendum Illyricianorum querimoniis non allegat Innocentius ſpecialem Sedis ſuæ prærogativam, nec Sardicenſes Canones in medium profert, ſed tantùm dicit grave videri non debere Epiſcopis, ſi judicium ſuum ab aliis retractetur, quia inde veritas magis eluceſcit.

Cætera ferè omnia appellationum ex Illyrico exempla deſumuntur ex Epiſtolis Pontificum quæ recitantur in actis Concilii Romani ſub Bonifacio II. anno 431. quæ primùm edita ſunt ab Holſtenio ex Mſſ. Codice Bibliothecæ Barberinæ, quæ monumenta nonnulli in dubium revocant, ſed dato quòd vera ſint, de ſingulis exemplis pauca juvat obſervare.

Primum eſt Perigenis Corinthi Helladis Metropolitæ qui cum à Patrenſibus, à quibus ordinatus fuerat Epiſcopus, communi totius populi conſenſu rejectus foret, Corinthi ubi natus erat habitavit ſolo Epiſcopi honore contentus. At poſt mortem Epiſcopi hujus urbis in ejus locum conſtitutus eſt. Hanc ordinationem confirmavit Bonifacius & Rufo Theſſalonicenſi mandavit, ut Perigenem adverſus Illyricianos Epiſcopos qui ordinationem ejus veluti trans-

lationem averſabantur defenderet; at Illyriciani nihil his moti ſtatuerunt Synodum convocare ad examinandam Perigenis cauſam. Id piaculum viſum eſt Bonifacio qui propterea Græciæ Epiſcopos grandi Epiſtolâ objurgavit & ne id facerent multis minis deterruit: quin etiam Imperatoris Honorii autoritatem interpoſuit ut à fratre Theodoſio reſcriptum obtineret per quod Illyricum poteſtati Romani Pontificis ſubjicitur. Verùm iſta lex non videtur robur habuiſſe, nec enim Codici Theodoſiano eſt inſerta, ſed alia planè contraria data ab eodem Theodoſio anno 413. quâ Illyricum *ſecundùm priſtinos Eccleſiaſticos Canones regi præcipit*, hoc eſt à Metropolitanis & in cauſis dubiis referri jubet ad Sedem Conſtantinopolitanam, *tùm ſi quid*, inquit, *dubietatis emerſerit, id oporteat non abſque ſcientiâ viri reverendiſſimi ſacro-ſanctæ legis Antiſtitis urbis Conſtantinopolitanæ.* Itaque ſi vera eſt lex illa quæ tantùm refertur in Concilio Romano ſub Bonifacio II. lata tantùm eſt à Theodoſio ut Honorio fratri id petenti in ſpeciem ſatisfieret. At nec promulgata eſt, nec ullam vim habuit, imò contraria planè lex obtinuit. Sed ut redeamus ad propoſitum, in hac Perigenis causâ quæſtio non erat de appellationibus, ſed de ordinationibus Metropolitanorum Illyrici, quas Romani Pontifices ad ſe ſuumque Vicarium Theſſalonicenſem Antiſtitem pertinere contendebant. Verùm id maximè obſervandum eſt Perigenem qui ad obtinendam Sedem Corinthi autoritatem Romani Pontificis adhibuerat, paulò poſt jugum excuſſiſſe & ſe à Theſſalonicenſis Epiſcopi obedientiâ ſubtraxiſſe, ut conſtat ex Epiſtolis Sixti qui poſt Cæleſtinum Bonifacii ſucceſſorem Pontifex fuit, quæ omnia habentur in Concilio Romano anni 431. tom. 4. Con. circa finem. Sub eodem Bonifacio I. Perrevius quidam Theſſaliæ Epiſcopus ab hujus regionis Epiſcopis Eccleſiâ pulſus eſt ordinato in ejus locum Maximo. Hujus cauſam Pontifex Rufo Theſſalonicenſi judicandam committit, Epiſcopos illos qui iſtum expulerant à communione ſuâ ſummovendos eſſe judicat, *ita ut*, inquit Rufo, *remedium ſolum interventionis tuæ gratiam habere cognoſcant.* Id eo conſilio dictum à Bonifacio fuerat ut illi Rufi Theſſalonicenſis tribunal agnoſcerent. At illi è contra Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ auxilium imploraverunt ut ſibi libertates ſuas conſervaret, adeoque conſtanter pro illis dimicabant ut Rufus Theſſalonicenſis paratus fuerit eis cedere, & feciſſet utique niſi Bonifacius eleganti Epiſtolâ ipſum confirmaſſet. Verùm omnes Theſſalorum conatus irritos effecit Imperatoris Theodoſii reſcrip-

tum ab Honorio in gratiam Bonifacii impetratum, quo freti Romani Pontifices Bonifacio poſteriores appellationum admittendarum & ordinationum Epiſcoporum Illyrici ac præcipuè Metropolitanorum perficiendorum jus Vicario ſuo Theſſalonicenſi Epiſcopo commiſerunt. Verùm ut monuimus nunquam id potuit obtinere, quia ſcilicet hujus regionis Epiſcopi habebant vicinum Conſtantinopolitanum magnæ autoritatis Epiſcopum, quique ſtudebat non minùs ac Romanus Diœceſim ſuam extendere. Ab iſto vexati ad illum confugiebant. Hinc Sixtus Romanus ſcribit ad Proclum Conſtantinopolitanum ne Epiſcopos ad curam Theſſalonicenſis Vicarii ſui pertinentes ſine ejus conſenſu admittat; æquum eſſe dictitans, ut alter alterius honori debita reſervent, utque Proclum ad id faciendum impelleret, monet ſe haud ità pridem Idduam Smyrnenſem Epiſcopum à Proclo damnatum ad ſe confugientem non ſuſcepiſſe: *Habes*, inquit, *recentiſſimum nuper habitæ actionis exemplum fratris noſtri Idduæ, circa quem tuæ fraternitatis decrevimus judicium cuſtodiri, cognitioni tuæ facere nolentes injuriam.* Ex his conſtat Sixtum non ſibi tribuiſſe jus appellationum extra Patriarchatus ſui limites. Sed hoc poſtulaſſe, ut quemadmodum ille Epiſcopos ad ſe ex alterius Patriarchatu confugientes non recipiebat, ita Conſtantinopolitanus Epiſcopos Illyrici & Græciæ quos ad ſuam pertinere arbitrabatur, minimè ſuſciperet.

Nihilominùs tamen Conſtantinopolitanus Antiſtes à propoſito non deſtitit, & Illyricum ſaltem Orientale ſuæ Diœceſi vindicavit, & ipſe Theſſalonicenſis Epiſcopus multùm remiſit de ſuâ in Sedem Apoſtolicam obſervantiâ, ut conſtat ex Epiſtolâ Hormiſdæ 3. 22. & 73. nec non Martini I. Epiſt. 12. Itaque hæc contentio ſub Juſtiniano maximè recruduit, nam ille legem Theodoſii, quâ Illyrici cauſas difficiliores ad Conſtantinopolitanum Epiſcopum referri jubet novellis ſuis 11. & 131. renovavit. Cumque Stephanus Lariſſæ Epiſcopus ab Epiphanio Conſtantinopolitano dejectus foret, ad Romanum Pontificem provocavit, utque provocationem ſuam firmiorem redderet, protulit Epiſtolas Pontificum Romanorum, quibus oſtendere conatus eſt Romanam Eccleſiam ſpecialiter ſibi curam Illyrici vindicaſſe, quid circa hunc à Bonifacio geſtum fuerit certo ſciri non poteſt cum non extent cætera hujus Concilii acta. At ex Epiſtolâ 4. Agapeti colligimus eum non fuiſſe reſtitutum, ſed Achillem in ejus locum ordinatum non obſtante judicio & patrocinio Sedis Apoſtolicæ. *Unde*, inquit Agapetus, *& de Stephani per-*

ſonâ ſimul & causâ non credatis alicujus nos ſtudio defenſionis impelli..... quod autem clementia veſtra fratris & Coëpiſcopi noſtri Epiphanii dignata eſt excuſare perſonam, quid in prædicti Achillis conſecratione veſtra potiùs juſſio quam illius ordinatio meruiſſet, credimus quod & ipſe cognoverit jure culpatum, quod tùm piiſſimo & clementiſſimo Principi beati quoque Petri privilegia defenſanti non vel opportunè vel importunè ſuggeſſerit, quid in hac parte Sedis Apoſtolicæ reverentiæ deberetur.

Ex eadem Epiſtolâ diſcimus, primò Juſtinianum obtuliſſe Agapeto ut cauſa iſta judicaretur ab ejus Legatis. Secundò eundem Agapeto imperaſſe, ut interim Achilli communionem redderet quod ab ipſo haud æque factum eſt. Tertiò Juſtinianum poſtulaſſe ab Agapeto ut vices ſuas non amplius Theſſalonicenſi, ſed Juſtinianeæ civitati largiretur, ut hoc pacto Sedis hujus Epiſcopus majorem haberet autoritatem. Hæc eſt ratio propter quam Juſtinianus Agapetum delinire ſtudebat & judicium cauſæ Stephani ac Achillis per Legatos ejus fieri conſentiebat, quid autem exinde ſit geſtum in causâ Stephani ignoratur.

Poſt hæc tempora hinc & inde certatum à Romano & Conſtantinopolitano Antiſtite ad cujus Diœceſim Illyricum adjungeretur, donec Imperator Leo Iſaurus omnem illum tractum in odium Romani Pontificis Conſtantinopolitano Epiſcopo adjudicavit.

De causâ Eutychis.

QUi S. Leonem appellationum ex Occidente non ſolùm, ſed ex Oriente jus habuiſſe contendunt, ſolent Eutychis Theodoriti ac Flaviani cauſas in medium proferre. Singulæ igitur nobis in iis quæ ſpectant ad propoſitum excutiendæ ſunt.

Eutyches Archimandrita damnatus à Flaviano in Synodo Conſtantinopolitanâ quaſi cum Apollinari ſentiens, ut latam in ſe damnationis ſententiam quoquo modo evitaret, appellavit ad Concilium Romani, Alexandrini, Hieroſolymitani, Theſſalonicenſis Epiſcopi. Id conſtat primo ex ipſo Eutyche qui in latrocinio Epheſino, cujus acta referuntur in Concilio Calcedonenſi tom. Conc. 4. col. 142. dixit ſe damnatum à Flaviano cum provocaret ad Concilium & Epiſcopos. *Nullum*, inquit, *verbum faciente Flaviano de appellatione meâ ad veſtram ſanctitatem.....ſed ſicut poteſtatem habens omnia de fide ſolus agere & nihil veſtræ ſanctitatis de*

talis æquitate judicii reſervare condemnavit me & ab Eccleſiâ ut putabat abſcidit, & ſacerdotio ut putabat privavit . . . . . ſed & poſt appellationem in me prolatam legi jubebat ſententiam & anathematizabat me & eos qui conveniebant ad me . . . . . non expectans veſtræ ſanctitatis judicium, ſed & ſubſcribere dictatam adverſum me ſententiam compellebat, cum magis oportuerit omnibus Pontificibus ſcribere quos appellaveram. Deinde idem ait Conſtantinus Monachus Eutychis defenſor ac Legatus in Synodo Conſtantinopolitanâ ibidem col. 244. *Eutyches*, inquit, *dum legeretur damnatio, appellavit ſanctum Concilium ſanctiſſimi Epiſcopi Romani & Alexandrini & Hieroſolymitani & Theſſalonicenſis & hæc in geſtis non ſunt inſerta.* Licet autem verum eſſet eum appellaſſe, falſum tamen erat eum præſente Concilio id feciſſe. Nam Patritius Florentius qui Imperatoris juſſu adfuerat Synodo, aliter rem ſe habuiſſe reſpondit. *Turbâ factâ*, inquit, *& diſſoluto conventu Eutyches dixit ad me ſilenter, appello ad Romanum & Ægyptium & Hieroſolymitanum Concilium. Et ego arbitratus indecens eſſe latere hoc ſanctiſſimum & Reverendiſſimum Archiepiſcopum Flavianum abſcedens dixi ei.* Hinc factum ut Epiſcopi qui huic Concilio interfuerant conſtanter profeſſi ſint, ſe Eutychem appellantem minimè audiviſſe. *Nihil*, inquit Julianus Coenſis, *ab Eutyche Monacho audivi in conſeſſu*, & Seleucus Amaſenus, *Dum eſſet Concilium & inquiſitio perveniret, nihil tale cognovimus dictum ab Archimandritâ Eutyche & reliqui omnes Epiſcopi confirmarunt & nos eadem confitemur.* Ipſe etiam Flavianus in Epiſtolâ ad Leonem primâ Eutychem mendacii arguit, quod diceret ſe tempore judicii libellos appellationis dediſſe, nec tamen diffitetur idem quin poſt judicium Eutyches dixerit ſe appellaſſe, *non audivi*, inquit, *ab illo ſed à viro magnificentiſſimo & glorioſiſſimo ex Conſule & Patricio aſcendente me in ſuperiora domus poſt ſolutam Synodum.*

Ex his primo loco conſtat Eutychem non appellaſſe ad ſolum Romanum Pontificem, ſed ad Concilium tùm Romani tùm Alexandrini, tùm Hieroſolymitani. Secundò, appellationem iſtam Eutychis verbis tantùm emiſſam fuiſſe in ſecreto, non autem publicè & ſcriptis ſecundùm formam judiciorum. In prædicta porrò appellatione Eutyches Antiochenum Patriarcham Domnum omiſit, non quod ſententiæ in Eutychem latæ ſubſcripſiſſet ut falsò arbitratus eſt Petrus de Marcâ, nondum enim pervenerat ad Domnum hujus ſententiæ notitia, cum hæc Florentio in aurem dixit Eutyches. Sed quia Eutychis hæreſim primus oppugnaverat Dom-

nus datis ad Imperatorem adverſus eum Synodicis litteris quas refert Facundus lib. 8. cap. 5. Adde quod vetus erat Alexandrinæ Eccleſiæ, cujus patrocinio gloriabatur Eutyches cum Antiochenâ diſſenſio, eâ fermè de re quæ tùm inter Eutychem & Flavianum agebatur, ſed his miſſis videamus quæ deinceps ſecuta fuerint.

Eutyches videns nullam appellationis ſuæ rationem habitam fuiſſe, libellum querimoniæ miſit ad Leonem, *in quo queſtus eſt ſe accuſante Euſebio immeritò communione privatum, maximè cum ſe vocatum adfuiſſe teſtetur, nec ſuam præſentiam denegaſſe adeo ut in ipſo judicio libellum appellationis ſuæ ſe aſſerat obtuliſſe, nec tamen fuiſſe ſuſceptum, quâ ratione compulſus ſit ut conteſtatorios libellos in Conſtantinopolitanâ urbe proponeret.*

Hoc libello querimoniæ accepto ſanctus Leo ad Flavianum ſcripſit Epiſt. 20. & 21. ad Theodoſium, quibus queritur Flavianum nihil ad ſe retuliſſe de judicio in Eutychem lato, nec ullam appellationis ejus rationem habitam, petitque ut de criminibus Eutychi objectis inſtruatur ut poſſit de cognitis judicare. Hinc patet Leonem conatum eſſe cauſam Eutychis ad ſe trahere, at Flavianum propterea ſuſpendiſſe effectum judicii in Eutychem falſum omninò eſt. Quid igitur egerit videamus: reſcripſit ille Leoni Eutychem Valentini & Apollinaris errorem renovantem ab ipſo fuiſſe damnatum & ipſa in iſtum acta tranſmiſit. Sed quo conſilio num ut S. Leo cauſam ejus retractaret? audiamus ipſum, *ut*, inquit, *ſanctitas veſtra hoc cognoſcens quod circa illum actum eſt omnibus Epiſcopis ſub beatitudine veſtrâ degentibus manifeſtare dignetur illius impietatem, ne neſcientes aliqui quid ille ſcripſit quaſi ad orthodoxum vel per litteras vel per aliquam conjunctionem loquantur.* Itaque non refert iſtam cauſam ad Leonem Flavianus ut eam ille retractaret aut confirmaret. Sed tantùm ut Epiſcopis Occidentalibus ſententiam in eum latam ſignificaret, ne illi imprudentes cum Eutyche communicarent. Supponit ergo ſententiam in eum latam decretoriam fuiſſe & ejus vi Eutychem ab omnibus communione privandum eſſe. Hæc Epiſtola Flaviani ſcripta eſt cum ad Leonem Concilii Conſtantinopolitani acta direxit & prima eſſe videtur. In alterâ Epiſtolâ Flaviani ad Leonem quæ poſteriùs eſt ſcripta, ſi tamen genuina ſit, hæc enim latinè tantùm extat & oſtendetur à nobis alibi non carere νοθεία: aut ſaltem interpolationis ſuſpicione, verum dato quod ſit genuina in eâ queritur Flavianus Eutychem, *paſſum juſtam & Canonicam damnationem cum*

debuiſſet ſecundis ſalvare priora & per pœnitentiam multaſque lachrymas placare. Non ſolùm hoc non feciſſe, ſed etiam per omnia turbare Eccleſiam tentaſſe propoſitiones injuriarum publicè ponens . . . . ſuper hæc preces offerens piiſſimo & Chriſti amantiſſimo Imperatori & eaſdem arrogantiâ & petulantiâ plenas. Addit ex litteris Leonis ſibi à Panſophio redditis intellexiſſe ſe *Eutychem libellos direxiſſe Leoni, plenos omni fallaciâ atque calliditate dicentem judicii tempore libellos ſe dediſſe appellationis*, & Flaviano & Concilio, *quod nunquam ab eodem*, inquit, *factum eſt, ſed etiam & in hac parte mentitus eſt tanquam per fallaciam mendacii ſubrepere ſe ſanctis veſtris auribus putans.*

Deinde Pontificem hortatur ut communem hanc cauſam propriam ſibi faciat non rem ad ſe trahendo, ſed ſuum addendo ſuffragium Orientalium votis, ut ſic Imperator, qui de Synodo congregandâ cogitabat & videbatur in Eutychem propenſius judicium Flaviani ratum haberet. *Confortare*, inquit, & piiſſimi & Chriſto deditiſſimi *noſtri Imperatoris fidem, cauſa enim eget ſolummodo veſtro ſolatio atque defenſione quâ debeatis conſenſu proprio ad tranquillitatem & pacem cuncta perducere. Sic enim hæreſis quæ ſurrexit & turbæ quæ propter eum factæ ſunt, facillimè deſtruentur Deo cooperante per veſtras ſacratiſſimas litteras, removebitur autem & Concilium quod fieri divulgatur, quatenus nequaquam ubique ſanctiſſimæ turbentur Eccleſiæ.* Poſtulat ergo tantum Flavianus ut obſervat Quenellius, Leonis *ſolatium*, non judicium, *defenſionem*, non *confirmationem*, *ſcripta propria*, non *Synodalia Decreta.* Imò nihil aliud poſtulat niſi ut Pontifex addens ſuum ſuffragium ſententiæ in Eutychem latæ & de illâ reſcribens ad Imperatorem ipſum confirmet, & ab univerſalis Synodi convocatione quæ tum periculoſa & inutilis videbatur, abſtineat.

Acceptis Flaviani litteris ſanctus Leo idem primum cum eo ſenſit rem de quâ agebatur Synodali non egere tractatu. Verùm poſteà Synodum fore haud inutilem arbitratus. Ad Imperatorem de eâ in Italiâ convocandâ ſcripſit; ſed antequam ejus litteræ redderentur Theodoſio, jam tum iſte Synodum indixerat, namque Leonis litteræ datæ ſunt primo calendas Junias, patet autem ex ſeſſione Concilii triginta Epiſcoporum 5. Idus Aprilis habitâ indictam jam tùm fuiſſe Synodum, ſic enim in eâ loquitur Meliphtongus. *Poſtulamus ejus Theodoſii referri clementiæ . . . . præcipuè quia univerſalem Synodum præcepit fieri*; & ibidem Euſebius Dorylæi, *Conjuro vos*, inquit, *per ſanctam & conſubſtantialem Trinitatem futuro Concilio univerſali ſecundum ſanctionem Chriſti amicorum principum hoc negotium reſervari.*

Ex

Ex his quæ huc uſque diximus conſtat primò, Leonem non ſibi ſumpſiſſe ſupremum judicium cauſæ Eutychis, ſed tantùm ſuffragium ſuum addidiſſe judicio Flaviani. Secundò, eum nunquam exiſtimaſſe inutilem Synodum ob autoritatem ſuæ Sedis. *Sed quia*, inquit Epiſt. 33. ad Theodoſium, *non talis quæſtio orta eſt de quâ aut poſſit aut debeat dubitari.* Tertiò, illum ipſum poſtea poſt dictam eâ de re ſententiam, Concilium tamen poſtulaſſe. Quartò, Imperatorem non exiſtimaſſe cauſam Eutychis à ſolo Leone retractari debere, quandoquidem antequam ejus ſententiam reſciret, Synodum indixit. Quintò, Eutychem non appellaſſe ad ſolum Romanum Pontificem, nec ei ſoli appellationem ſuam detuliſſe, cum eodem ipſo tempore quo queſtus eſt apud eum de Flaviani ſententiâ, ad Dioſcorum etiam ſcripſerit, & ab Imperatore obtinuerit ut Synodus in Oriente congregaretur.

Ex his etiam patet Lupum Chriſtianum graviter errare cum ait, *Eutychem, appellationem, quam ad tres Patriarchas induxerat, introduxiſſe coram ſolo Papâ Leone; nec eum tunc poſtulaſſe generalem Synodum, ſed cum omnibus ſuæ appellationis ſolemnibus proceſſiſſe ad ſolum Papam.*

Hic, inquam, non uno modo hallucinatur Lupus. Primò enim falſum eſt Eutychem introduxiſſe ſuam appellationem coram Leone; nec enim apud eum cauſam appellationis egit, ſed tantùm libellum querimoniæ ad eum miſit. Secundò, multò minùs verum eſt eum cum omnibus proceſſiſſe ad ſolum Papam; nec enim Romam venit ut ibi judicaretur, nec Flavianum ad cauſam illic dicendam citavit, nec cauſam ſuam ſolius Romani Pontificis ſubmiſit judicio: ſed tantùm ad eum de injuriis quas à Flaviano ſibi illatas putabat, ſcripſit. Tertiò, eodem ipſo tempore quo ſcribebat ad Leonem, ab Imperatore Synodum poſtulavit, utque indiceretur perfecit. Colligitur ex dictis, & confirmatur ex Liberato Diacono in Breviario. *Eutyches*, inquit, *petit Dioſcorum Alexandrinum Epiſcopum, ut quæraт quæ de illo acta ſunt, & cauſam examinaret & perficeret apud Principem univerſalem Synodum fieri, ut probaretur* (hoc eſt, examinaretur) *judicium Flaviani; ſcripſit ergò Dioſcorus Theodoſio Imperatori, quia aliam fieri Synodum generalem oporteret.* Itaque dici potiùs deberet Eutychem appellationem ſuam apud Alexandrinum, quàm apud Romanum Epiſcopum perſecutum eſſe. Revera autem appellatio facta erat ad Concilium, & de illâ Concilium judicavit. Sed quoniam contra leges Eccleſiaſticas Synodus Epheſina judicium tulerat, Synodum

Chalcedonenſem congregari] oportuit, quæ ex æquitate judicium tulit, & Flaviani ſententiam confirmavit, ac Leonis Epiſtolam probavit.

Adverſus hæc opponit Davidius S. Leonem judicium tuliſſe de Eutyche, & ſententiam in eum latam confirmaſſe, ut Synodi Chalcedonenſis Patres teſtantur, ita ſcribentes ad Leonem, *Eutychem pro impietate damnatum ſuæ tyrannidis decretis innoxium ſtatuit, & dignitatem quæ à veſtrâ ſanctitate ablata fuerat, illi reſtituit.* Alloquuntur hîc illi Leonem à quo proinde dicendum eſt Eutychem fuiſſe dejectum. Reſpondeo dubium non eſſe quin S. Leo ſuffragio ſuo Eutychem damnaverit, & pedibus ierit in ſententiam Flaviani de dejectione Eutychis. Hinc Concilii Chalcedonenſis Patres dicunt ablatam à Leone Eutychi dignitatem, quia probavit judicium Synodi Conſtantinopolitanæ contra Eutychem latum.

Cætera tum Davidii, tum Chriſtiani Lupi argumenta ſigillatim excutere non libet, cum illorum fundamenta abundè diruta ſint.

De causâ Flaviani.

FLavianus ille à quo damnatum Eutychem diximus in Synodo Epheſinâ, quæ latrocinium dicitur ob violentiam Dioſcori & fautorum Eutychis, injuſtè damnatus, ubi ſententiam in ſe à Dioſcoro pronuntiatam audivit; hæc ait quæ extant tom. 4. Conc. col. 505. παραιτοῦμαί σε. hoc eſt, *recuſo te*, & Hilarius Romanæ Eccleſiæ Diaconus, dixit, κοντραδίκιτουρ, *contradicitur.* Sunt qui legunt pro *recuſo te*, *appello à te*, ſed hi verba græca in alienum ſenſum traducunt. Unum tamen habent quod opponant, nempe recuſationem judicii fieri debere ante judicium, appellationem autem poſt judicium. Quod quidem verum eſt, ut obſervat Quenellius: *cum legitimus Judex meritò in ſuſpicionem venit, vel ab incompetente judicium adornatur; at nihil tale in Epheſino Concilio reperias, initio enim Synodus legitimè congregata, juſſu Principis aſſenſuque Pontificis recuſari non poterat.* Reſtat igitur ut tunc primùm potuerint recuſari Dioſcorus ejuſque Synodus, quando ille ſibi omnia vindicans, innocentem Flavianum nullius criminis aut erroris convictum damnare aggreſſus eſt: ac proinde Flavianus potuit tum temporis judicium ejus recuſare. Verùm hujus Synodi Epiſcopi nullâ recuſationis iſtius, nullâ interceſſionis Legatorum Leonis ratione habitâ, Flavianum damnaverunt.

Is autem cum nihil reliquum ſibi videret, libellum Legatis Leonis dedit appellationis, ut teſtatur ipſe Leo. Hac de re conveniunt omnes, ſed quæritur ad quem Judicem hæc appellatio interpoſita fuerit.

Bellarminus, Davidius, Chriſtianus Lupus, & alii, contendunt eam eſſe interpoſitam ad ipſum Leonem. Verùm hos ſuo ſilentio ſatis revincit ſanctus Leo; nam licet ille fuerit autoritatis ſuæ commendandæ ſtudioſus, licet non ſemel dicat appellationem interpoſitam, nunquam dicit eam ad ſe interpoſitam. Nec ipſe eam admiſit, aut ejus judicandæ poteſtatem ſibi arrogavit; quin imò neceſſitatem Synodi generalis convocandæ deduxit ex appellatione Flaviani, ſic ex Epiſtolâ 39. *ut quia & noſtri*, inquit, *fideliter reclamarunt, & eiſdem libellum appellationis Flavianus dedit generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari.... convenientibus utique Orientalium Provinciarum Epiſcopis*; Et Epiſtolâ 40. *Omnes*, inquit Leo, *partium noſtrarum Eccleſiæ, omnes manſuetudini veſtræ cum gemitibus & lacrymis ſupplicant Sacerdotes, ut quia & noſtri fideliter reclamarunt, &c.* ut ſuprà. Quid neceſſe fuiſſet Synodum petere ob appellationem Flaviani, ſiquidem illa non ad Synodum, ſed ad Leonem interpoſita fuiſſet.

Opponit primò Chriſtianus Lupus hæc Leonis verba: *quam autem poſt appellationem interpoſitam neceſſariò id poſtuletur Canonum Nicææ habitorum teſtantur Decreta.* Intelligens his verbis Sardicenſes Canones, quorum unum ſubnectit Epiſtolæ ſuæ; ſed, inquit Chriſtianus Lupus, Canones Sardicenſes ſtabiliunt appellationes ad Romanum Pontificem.

Reſpondeo ſententiam Lupi his verbis jugulari, necnon probari Canones Sardicenſes perperàm ab ipſo intelligi. Quid enim ex his concludit Leo, ſibi ſoli poteſtatem eſſe retractandi Romæ judicii? nil minùs, unum hoc infert poſt appellationem Flaviani convocandam eſſe Synodum.

At, inquies, in Canonibus Sardicenſibus nullius appellationis fit mentio, præterquam ad Romanum Pontificem: ergò S. Leo ſenſit Flavianum ad ſe appellaſſe.

Reſpondeo Leonem non adducere Sardicenſes Canones, ut probet appellationem Flaviani legitimam eſſe, ſed ut oſtendat poſt appellationem ejus neceſſariam eſſe Synodum. Hoc autem optimè ex Sardicenſibus Canonibus colligitur, qui jubent in caſu appellationis fieri novam Synodum, & iterari judicium. Hac tantùm de causâ Sardicenſes Canones allegat. Hinc in eo Canone qui Græcè re-

fertur in hujus Epiſtolâ, quique videtur eſſe quartus Sardicenſis, non fit mentio Romani Epiſcopi, ſed tantùm novi judicii redintegrandi, cum Epiſcopus depoſitus fuerit conteſtatus ſe iniquè judicatum eſſe. Quod argumento eſt Leonem Canonem hunc eo tantùm conſilio laudaſſe, ut ex eo inferret Synodum eſſe congregandam, non ut probaret appellationem Flaviani ad ſe factam ſecundum formam Sardicenſibus Canonibus præſcriptam, eſſe judicandam.

Urget idem Lupus. Ex Epiſtolis 41. 42. & 45. ejuſdem Leonis, colligitur Leonem irritum habuiſſe latrocinii Epheſini Decretum, & Flavianum ſemper pro Epiſcopo habuiſſe: unde hæc concludit. *Admittit*, inquit, *Flaviani appellationem, ipſum reveſtit Epiſcopatu, firmat in Epiſcopali ad omnes Eccleſias communione, ejus appellationi dat effectum ſuſpenſivum.*

Reſpondeo Leonem meritò judicium latrocinii Epheſini irritum habuiſſe, quippe quod per vim latum fuerat in innocentem Flavianum; at non propterea concludi poſſe appellationem à Flaviano ad Leonem interpoſitam: nec enim ullum ſpeciale judicium tulit, ſed quandoquidem ea quæ geſta fuerant, per vim, & contra jus, faſque geſta eſſe intelligebat, popoſcit à Theodoſio, Epiſtolâ 40. ut omnia in eo ſtatu eſſe juberet, *in quo fuerant ante omne judicium, donec major ex toto orbe Sacerdotum numerus convocaretur, quoniam*, ut inquit Epiſtolâ 45. *ea quæ in Epheſo contra juſtitiam vel Canonum diſciplinam per unius hominis impudentiam geſta erant, nulla Catholicæ fidei ratio rata eſſe permitteret.* Nec cauſam Flaviani ventilavit, aut reveſtivit eum Epiſcopatu, à quo eum non excidiſſe certum fuerat, quia judicium erat per vim latum, nullâ ratione recuſationis Flaviani aut interceſſionis Legatorum habitâ. Hinc nullum dubium eſſe poterat, quin Flavianus ab omnibus Epiſcopis eſſet ſuſcipiendus in communionem, & quin judicium in illum latum non modò ſuſpendendum eſſet; ſed etiam pro nullo atque irrito habendum. Hinc Hilarius Diaconus in Epiſtolâ ad Gallam Placidiam ait, non modò Papam, ſed & omne Occidentale Concilium reprobaviſſe, *omnia quæ in Epheſo contra Canones, & per odia ſæcularia à Dioſcoro Epiſcopo geſta fuerant, & nullâ ratione in Occidentis partibus ſuſcipi poſſe, quæ per potentiam prædicti Dioſcori non ſine læſione fidei, & præjudicio ſanctiſſimi viri, innoxiique commiſſa ſint.* Non reſcidit itaque Leo judicium Epheſini latrocinii, ſed reprobavit ut irritum & contra Canones geſtum.

Opponit ſecundò Chriſtianus Lupus Epiſtolam Valentiniani Imperatoris ad Theodoſium, in quâ hæc habentur. *Quatenus beatiſſimus Romanæ Civitatis Epiſcopus, cui principatum Sacerdotij ſuper omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide & Sacerdotibus judicare.... Hujus enim rei gratia ſecundum ſolemnitatem Conciliorum, & Conſtantinopolitanus Epiſcopus eum per libellos appellavit propter contentionem, quæ orta eſt de fide, huic itaque poſtulanti & conjuranti ſalutem noſtram communem annuere non negavi, quatenus ad tuam manſuetudinem meam petitionem ingererem, ut prædictus Sacerdos congregatis ex omni orbe reliquis Sacerdotibus intra Italiam, omni præjudicio ſubmoto, à principio omnem cauſam quâ vertitur ſollicitâ ratione cognoſcens ſententiam ferat, quam fides & ratio divinitatis expoſcit.*

Reſpondeo primò hoc Valentiniani ſcriptum à Leone videri dictatum, nec proinde mirum eſſe ſi in gratiam Pontificis ſit confectum.

Reſpondeo ſecundò hîc nihil haberi quod probet Flavianum ad ſolum Leonem appellaſſe, imò ex his colligi Flavianum ad omnium Occidentalium judicium provocaſſe: quod diſertiùs exponit in litteris ſuis ad Theodoſium Galla Placidia Valentiniani mater: *Non enim*, inquit, *modicum detrimentum eſt quod fides perturbata ſit ad arbitrium unius hominis, qui in Synodo Epheſinæ Civitatis odium & contentiones potius exercuiſſe narratur, militum præſentiâ & metu impetens, Conſtantinopolitanæ Civitatis Epiſcopum Flavianum eo quod libellum ad Apoſtolicam Sedem miſerit, & ad omnes Epiſcopos illarum partium per eos qui directi fuerunt ad Concilium.* Næ cæcos oportet eſſe eos qui poſt tam apertum teſtimonium contendunt libellum appellationis Flaviani fuiſſe ad ſolum Leonem Papam, non ad Concilium. Porrò ex hac Epiſtolâ quæ græcè extat ſupplendum illud eſt, in alterâ ejuſdem Placidiæ ad Pulcheriam, cujus verſionem tantùm habemus, hoc in loco mendoſam, ſic ſe habet: *ut omnibus antiquis permanentibus ad Apoſtolicæ Sedis, in quâ primus Apoſtolorum Petrus, qui etiam clavis Regni cæleſtis, Sacerdotij Principatum tenuit, Epiſcopatûs cauſâ mittatur.* Hæc Epiſtolæ verba omninò corrupta ſunt, & ſenſu planè vacua. Reſtituendus genuinus textus ex aliâ Placidiæ Epiſtolâ ad Theodoſium, quarum eadem eſt ſententia, *ut ſecundum formam & definitionem Apoſtolicæ Sedis, quam & nos tanquam præcellentem veneramur in ſtatu Sacerdotij, illæſo manente per omnia Flaviano, ad Concilium Apoſtolicæ Sedis judicium tranſmittatur.* Petit ergo Placidia judicium tranſmitti non ad ſolam Sedem Apoſtolicam, ſed ad

Concilium hujus ad quod proinde provocarat Flavianus.

Reſpondeo tertiò quod etiamſi daretur id quod falſum eſt Flavianum ad Leonem appellaſſe; ex dictis jam conſtat non alio fine aut Concilio libellum appellationis eum dediſſe, niſi ut ejus operâ obtineret, ut in Concilio univerſali cauſa ejus retractaretur; & ſic intelligendus videtur Liberatus, cum ait Flavianum damnatum Sedem Apoſtolicam per ejus Legatos appellaſſe, hoc eſt, confugiſſe ad eam Sedem, ut ejus operâ Synodum obtineret. Adde quod aliud eſt Sedes Apoſtolica, aliud Romanus Pontifex, cùm nomine Sedis Apoſtolicæ non ſolus intelligatur Papa, ſed cum eo Epiſcopi Provinciarum ſuburbicariarum, qui ad ejus Concilium conveniebant.

Opponit tertiò Chriſtianus Lupus Domni Antiocheni abdicationem, & Maximi ordinationem factam in latrocinio Epheſino, quæ idcircò non eſt reſciſſa, quia Romanus Pontifex Leo cum eo communicarat.

Ad iſtud exemplum reſpondeo, Domnum fuiſſe damnatum à latrocinio Epheſino, ut probat Quenellius in Diſſertatione de causâ Domni, & in ejuſdem paulò poſt mortui locum poſt hæc ordinatum fuiſſe Maximum. Quid ad iſta ſanctus Leo & Synodus Chalcedonenſis Domnum reſtituere non poterat, utpote jam mortuum; nihil ergo impediebat quominus Maximi ordinationem ratam haberet pro bono pacis. Itaque falſum eſt Leonem cæteros Epiſcopos reveſtiviſſe, hunc non item; generatim enim petiit ut omnia in eo ſtatu manerent, in quo erant ante Synodum à Dioſcoro celebratam, nec unquam Domnum ab eâ lege excepit, ſed cùm ille mortuus foret, & in ejus locum ordinatus Maximus. S. Leo iſtum non ſecus ac Anatolium in communionem ſuſcepit. Factum Leonis confirmavit Synodus Chalcedonenſis, & Maximi ordinationem ratam habuit. Ex quibus intelligere eſt, non ſolùm Pontificem retractaſſe aut judicaſſe cauſam Maximi, ſed eum privatim pro bono pacis Maximum in communionem ſuſcepiſſe, non ſecus ac Anatolium, & utriuſque ordinationem ab universâ Synodo Chalcedonenſi fuiſſe confirmatam; ſed de causâ Domni plura dicemus alibi.

De cauſâ Theodoriti.

THeodoritus Epiſcopus Cyri, qui cauſæ Joannis acerrimus fautor fuerat, & Eutychis ac Dioſcori ſententiæ infenſiſſimus habebatur: in Synodo Epheſinâ Dioſcori abſens, imò & adeſſe litteris Imperatoriis prohibitus, damnatus; quò poſt hanc ſententiam niſi ad Occidentales confugeret, non habebat. Imperator enim Pſeudoſynodi ſententiam tuebatur, Domnus Antiochenus à Dioſcoro illectus Flaviani damnationi conſenſerat, & ipſe poſteà fuerat ab eadem Synodo damnatus, Flavianus Conſtantinopolitanus ſupremum diem obierat: omnes fermè Orientales conſentiebant ſententiæ in Flavianum latæ. Quis igitur dubitare poſſit quin tum Theodoritus appellaturus fuerit ad Romanum Pontificem, ſi poteſtatem ille habuiſſet admittendarum appellationum ex Oriente, & retractandarum cauſarum quæ ad Epiſcopos ſpectant. Hinc appellationum iſtarum patroni non dubitant aſſerere, appellationem interpoſitam à Theodorito ad Romanum Pontificem à judicio latrocinii Epheſini. At quàm leviter id aſſerant docet ipſa Theodoriti Epiſtola ad Leonem, in quâ ne verbulum quidem occurrit, quo probari queat eum appellaſſe, quin imò contrarium ex eâ colligitur. Primùm igitur in eâ fidem ſuam exponit, docet ſe inauditum & abſentem damnatum, Pontificis opem & conſilium implorat; expectare ſe dicit Apoſtolicæ Sedis ψῆφον, hoc eſt, calculum & conſilium, non autem κριτήριον, hoc eſt, judicium, ut ſcilicet ab eo doceatur an judicio Dioſcori ſtare debeat, quod ipſum ſic exponit: *Ante omnia autem rogo ut ſciam à vobis an injuſtæ huic depoſitioni oporteat acquieſcere, an non, veſtram enim expecto ſententiam, & ſi judicatis me ſtare debere aſſeritis, ſtabo.* Non petit igitur Theodoritus à Leone ut judicium in ſe latum retractaret, & juridicam ſententiam de cauſâ ſuâ ferret; ſed tantùm ut conſilium daret num ſententiæ Epheſini judicii licet injuſtæ, ſtare deberet, an potiùs ad Concilium Occidentalium provocare. Et hac in re opem atque auxilium Romani Pontificis implorat. Conſtat id ex Epiſtolâ ejuſdem eodem tempore ſcriptâ ad Renatum Romanum: *Hac igitur*, inquit, *de cauſâ tuam oro ſanctitatem, ut perſuadeas ſanctiſſimo ac beatiſſimo Archiepiſcopo ut Apoſtolicâ utatur autoritate, & præcipiat ad veſtrum convocare Concilium.* Et in Epiſtolâ ad Anatolium, petit cauſam ſuam examinari non à ſolo Romano Pontifice, ſed ab Epiſcopis: *Magnitudinem tuam,*

inquit, *obteſtor hanc à victore Auguſto gratiam petas ut in Occidentem veniam, ibique à Deo chariſſimis Epiſcopis judicer; at ſi vel minimùm à fidei regulâ deflectere videar, in medium maris profundum dejiciar.* Et Epiſtolâ 138. ad eundem: *Ad hæc Deo dilectam illorum ſublimitatem obteſtamini, ut rectè inſtitutis finem imponant.* Idem habet in Epiſtolis 139. & 140. ex quibus conſtat Theodoritum non appellaſſe ad Pontificem Leonem, ſed tantùm ab eo conſilium & opem imploraſſe, ac petiiſſe ab Imperatoribus, ut in Concilio Occidentalium judicaretur.

Quid deinde geſtum fuerit inquiramus, contendit Chriſtianus Lupus Theodoritum à Leone fuiſſe reſtitutum & reveſtitum Epiſcopatu; idque probare conatur, tum ex Epiſtolâ Leonis 93. ubi hæc ait. *Deus noſter cujus invincibilis veritas ab omni hæreſeos maculâ mundum te ſecundum Apoſtolicæ Sedis judicium demonſtravit:* tum ex Synodi Chalcedonenſis actis, in quibus Theodoritus dicitur redditus Epiſcopatui à Leone. E contrà Paſchaſius Quenellius obſervat & probat ex his minimè colligi, aliquod ſpeciale de reſtitutione Theodoriti judicium à Leone emiſſum, ſed ſolummodò Leonem communionem cum eo non abrupiſſe ob Decretum latrocinii Epheſini, quod planè irritum erat. *Nec enim*, inquit, *aliter S. Leo Theodoritum quàm Flavianum & alios reſtituit, petens ſcilicet ut cuncta in eodem ſtatu eſſent in quo fuerant ante omne judicium, donec major ex toto orbe Sacerdotum numerus congregaretur.* Et certè judicium Leonis in gratiam Theodoriti latum, nihil aliud fuiſſe quàm litteras communionis, conſtat ex ſententiâ Legatorum ipſius Leonis act. 8. Concilii: *Theodoritum*, inquiunt, *ſanctiſſimus ac beatiſſimus univerſæ Eccleſiæ Epiſcopus urbis Romæ Leo dudum in communionem ſuſcepit; ſicut litteræ ab eo ad noſtram humilitatem directæ teſtantur, &c.* Hi certè non omiſiſſent Decretum Synodale à Leone latum in gratiam Theodoriti; ſi quod ejuſmodi fuiſſet, nec ſolam communionem allegaſſent. Licet autem Synodus ob iſtam communionem Theodoritum in ſuo conſeſſu invitis Ægyptiis ſedere paſſa fuerit, non tamen arbitrata eſt eum aliquo judicio fuiſſe purgatum. Sed cauſam ejus reſervavit, & interim hunc tum ob communionem ejus cum Leone, tum ob juſſum Imperatoris admiſit. Sic enim pronuntiant Judices, *præjudicium ex perſonâ reverendiſſimi Epiſcopi Theodoriti nulli generabitur, reſervatâ poſthac omni accuſatione, & vobis & illi, & quæ invicem exercere volueritis.* Cum igitur ea quæ graviora videbantur in Concilio examinata ſunt. De causâ Theodoriti quæſitum eſt act. 8. in

eâ Theodoritus veluti in medium prodiit, dixitque ſe preces obſtuliſſe Imperatori & libellos Romano Pontifici, quibus ſcilicet ut anteà obſervavimus, petebat cauſam ſuam examinari in Synodo & fidei ſuæ rationem reddebat : poſtulavit ut relegerentur ; at Synodi Patres hoc unum ab eo petierunt ut anathematizaret Neſtorium cumque id feciſſet Theodoritus, & dixiſſet ſe ſubſcripſiſſe Leonis Epiſtolæ, judices pronuntiarunt omnem jam de illo dubitationem eſſe ſublatam, cum Anathema dixerit Neſtorio, à Leone ſuſceptus ſit, & fidei definitioni conſenſerit, ſupereſſe tantùm ut Synodi ſententiâ Eccleſiam ſuam recipiat, ut ſanctus Leo Archiepiſcopus judicavit ἐδικαίωσε, hoc eſt juſtum & æquum eſſe cenſuit. Tùm omnes Epiſcopi acclamarunt Theodoritum dignum eſſe ſede ſuâ, & ſinguli deinceps ſuffragium tulerunt de ejus reſtitutione, ac demùm judices pronuntiarunt *ſecundum Decretum ſancti Concilii Theodoritus ſanctiſſimus Epiſcopus Eccleſiam civitatis Cyri recipiat.* Conſtat ergo Theodoritum non eſſe judiciali Decreto reſtitutum ante judicium univerſalis Synodi, quamvis nec ſanctus Leo, nec Maximus, nec Anatolius, nec denique Orientalium ullus communionis nexum cum eo abruperit : atque ideo illum ad Concilium admiſerunt ante judicium de ejus causâ latum. Ex dictis liquet, primò probari minimè poſſe Theodoritum ad Leonem appellaſſe. Secundò illum non fuiſſe reſtitutum à Leone vi alicujus decreti aut judicii, ſed tantùm ſuſceptum in communionem. Tertiò hujus cauſam plenè ac integrè diſcuſſam in Synodo Chalcedonenſi, cumque in illâ poſt anathema dictum Neſtorio ab omni ſuſpicione hæreſeos liberatum & Sedi ſuæ penitùs redditum. Quæ quidem tria omnes omninò Chriſtiani Lupi de Theodorito commentationes evertunt.

De Eutherii Thyanenſis & Helladii Tarſenſis Epiſtolâ ad Xiſtum, necnon de Eutychianæ appellationis libello ad Leonem, quæ monumenta Lupo obſtetricante prodeunt in lucem.

HUc uſque nihil fermè objecit Lupus quod non fuerit ab aliis decantatum, at ſub finem libri ſui duo monumenta profert hactenùs ignota quæ cauſæ ſuæ non parum favere gloriatur.

Primum eſt Epiſtola Eutherii Thyanenſis & Helladii Tharſenſis ad Xiſtum ſcripta, quam latinè ex manuſcripto Codice Cardinalis Caſanatæ deſumpſit, in quo manuſcripto jactat ſe Lupus pluſquam ducentas Orientalium litteras inveniſſe, plurimum illuſtrantes acta Epheſini Concilii & Chalcedonenſis hactenus ignotas, quas prope diem ſe in lucem emiſſurum eſſe ſpopondit, quod & poſteà fecit atque utinam, non modò latinam iſtarum Epiſtolarum verſionem, ſed & græcum haberemus textum, ex iis fortè aliquid lucis horum temporum hiſtoriæ accederet. Sed ut de aliis nihil dicam, Epiſtolam Helladii hîc ab ipſo relatam valdè dubiam eſſe affirmo. Hæc enim ampullata eſt, næniis ac fabulis plena, ejuſque tùm ſententiæ tùm verba impoſtoris ignorantiam & ſtupiditatem arguunt. Sic autem incipit: *Multam providentiam per ſingula tempore faciens Dominus Chriſtus, alio tempore alia præparavit luminaria ad eorum ducatum qui bonæ ſunt voluntatis conjunctionemque contrariorum .... ſicut etiam ſub illo amore Pharaone beatum Moyſem contra Jannes & Mambre & ſuper Simonem Petrum bene orientem: ſic & contra eos qui nunc inſurrexerunt tuam protulit ſanctitatem, per quam bonæ ſpei ſumus & nos quod orbis terrarum ab Ægyptio liberetur errore qui Moyſes exiſtens omnem quidem Ægyptum percuties; ſalvabis verò omnem Iſraelitam populum orthodoxum: igitur contra veritatem multis millibus geſtis & mundiſſimâ ortodoxiæ margaritâ multas concipiente inimicitias & quantas nulla unquam tradit hiſtoria .... noſtrum quidem eſt qui triplices multiplicesque patimur tempeſtates & penè in pyratas incidimus, ad eum clamare qui à Deo productus eſt gubernator cumque pro amore veritatis quantum poſſibile eſt edocere; tuæ autem gratiæ ſapientiæque eſt non deſpicere neque tranſcurrere hujuſmodi quæſtionem tantamque cauſam, ſed & perſcrutari cum dilectione boni laboris & imponere emendationem cum totâ conſtantiâ.* Quis iſtæc legens non ſatis intelligat hæc eſſe recentioris cujuſ-

dam Itali figmenta quæ à Græcorum ſententia longiſſimè abſunt.

Pergit idem, *& olim ſi quidem, ſæpiùs jam, ex Alexandriâ hæreticis zizaniis inſurgentibus ſufficit veſtra Apoſtolica ſedes per univerſum tempus illud ad mendacium convincendum impietatemque convincendam, & corrigenda quæ neceſſarium fuit, muniendumque orbem terrarum ad gloriam Chriſti tum ſub illo ter beato & inter ſanctos habendo Damaſo quàm ſub pluribus aliis glorioſis & admirabilibus.* Quæro quandonam Damaſus & alii Pontifices emergentia ex Ægypto hæreſeos zizania convicerint & repreſſerint. Duo exempla profert Chriſtianus Lupus Petri Alexandrini & Maximi Cynici ut putat appellationes. Atqui neuter appellavit, neuter reſtitutus eſt à Damaſo, ſed ille à populo receptus, hic ab Alexandrino Epiſcopo ordinatus Antiſtes Conſtantinopolitanus receptus minimè eſt. Adde quod in neutrius causâ de zizaniis hæreſeos agebatur, & ideò imperitè in exemplum adducitur. Videtur impoſtor ad Arii cauſam ſpectare, ſed illa præterquam quod non eſt compreſſa Romani Pontificis autoritate, nihil ad Damaſum ſpectat qui poſt extinctum Arium ſuſcepit Pontificatum. Hoc autem impoſtoris opus eſſe arguunt hæc verba: *tam ſub illo ter beato & inter ſanctos habendo Epiſcopo Damaſo, quàm ſub pluribus aliis glorioſis & admiralilibus.* Qui ſunt iſti glorioſi & admirabiles Pontifices qui poſt Damaſum uſque ad Sixtum, hæreſim ex Ægypto naſcentem compreſſerunt. A Damaſo ad Sixtum ſex ſunt tantùm Pontifices quibus cum Ægyptiis nulla de fide dimicatio fuit. Videtur impoſtor ad ea quæ Pontificatum Sixti ſecuta ſunt attendiſſe.

Verùm Epilogus ejuſdem Epiſtolæ non minùs facetus eſt, ſic ſe habet, *hæc pauca de plurimis cum multâ abbreviatione conſcripſimus ſcientes quod horum malorum nimietas non ſolùm Jeremiæ lamentationibus digna ſit, ſed & univerſam tragœdiam ſuperaverit.* Hæc & alia ejuſmodi ab Epiſcoporum gravitate aliena ſunt & recentioris cujuſdam nugamenta eſſe potiùs videntur.

Verùm quidquid ſit, etiamſi iſtæc Epiſtola eſſet extra omne dubium, nihil tamen ex eâ poſſet Lupus inferre, nec enim illi provocant ad Romanum Pontificem à judicio in ſe lato, ſed tantùm ejus opem implorant, *Cujus*, inquit, *rei gratia & nos præſumimus has ſupplicationes offerre ut adjuvet s orbem terrarum & in illâ parte quæ errat & in illâ quæ tyrrannidem ſuſtinet*, & in fine: *Rogamus verò & ſanctis tuæ religioſitatis provolvimur pedibus, ut manum porrigas*

ſalutarem & auferas mundi naufragium, omniumque horum inquiſitionem jubeas fieri & his illicitis cæleſtem ſuperduci correctionem. Petunt ergo tantùm auxilium & opem Romani Pontificis, non autem ejus de ſuâ causâ judicium.

Alterum monumentum ibidem à Lupo prolatum eſt Epiſtolâ Eutychis ad Leonem ſcriptâ, poſtquam damnatus eſt quæ quidem Lupo non parum obeſt, & ea quæ de Eutychis negotio à nobis ſuprà dicta ſunt mirum in modum confirmat.

Ex eâ enim colligitur Eutychem ad Leonem confugiſſe, non quidem quaſi appellantem ad judicium ut reſtitueretur, ſed tantùm poſtulantem ne propter ſententiam in ſe latam à communione Epiſcopi Romani removeretur. *Obſecro*, inquit poſt expoſitam fidem ſuam, *nullo mihi judicio facto ex iis quæ per inſidias contra me geſta ſunt quæ viſa vobis fuerit ſuper fidem proferre ſententiam & nullam deinceps permittere à factioſis contra me ſententiam procedere & non excuti & eximi de numero ortodoxorum eum qui in continentiâ & charitate ſeptuaginta annos vitam peregit, ita ut in ipſo exitu vitæ naufragium patiatur.* Rogat ergo Leonem Eutyches ut ſe pro orthodoxo habeat, nec ob judicium Flaviani à communione ſuâ removeatur. At ne verbo quidem ſignificat in hâc Epiſtolâ ſe appellare aut appellaſſe Romanum Pontificem. Huc tamen trahere conatur Lupus hæc verba: *Rogabam ut innoteſcerent iſta ſanctitati veſtræ, & quod vobis videretur judicaretis omnibus modis me ſecuturum quæ probaſſetis.*

Verùm his verbis appellationem non contineri docet Baſilius in Synodo Conſtantinopolitana act. 1. Concil. Chalcedon. col. 244. tom. 4. Conc. *Scio*, inquit, *quia dixit religioſus Archimandrita Eutyches, Si præceperint mihi patres Romanus & Alexandrinus, dico hoc ipſum, hoc autem non quaſi appellans dixit, ſed dicens non ſum auſus dicere propter patres.* Itaque gratias habemus Chriſtiano Lupo qui nobis ſubminiſtravit Epiſtolam illam Eutychis ad Leonem, cum ex eâ conſtet Eutychem libellum appellationis non dediſſe ad Pontificem, ſed tantùm ab eo petiiſſe quid ille de fide Incarnationis ſentiret pollicitus ſe conſenſurum iis quæ probaſſet.

De causâ Ioannis Talaïæ, nec non de exemplis judiciorum Eccleſiaſticorum apud Græcos uſque ad diviſionem Orientalis & Occidentalis Eccleſiæ.

HUc uſque Chriſtianum Lupum & alios ejuſdem cum ipſo ſententiæ aggreſſi ſumus; nunc etiam cogimur ab ipſomet Marcâ diſſentire in causâ Joannis Patriarchæ Alexandrini, quem Petrus Mongus jubente Imperatore Zenone & conſentiente Acacio Conſtantinopolitano, Epiſcopatu deturbavit. Ille ejectus Antiochiam ad Calendionem Antiochenum perrexit & ſumptis ab eo interceſſionis litteris ad Romanum Pontificem appellavit, Romamque profugit ad Simplicium tum temporis hujus urbis Epiſcopum, eo mortuo Romanæ Eccleſiæ Epiſcopatum anno 483. ſortitus eſt Clemens qui Legatos Vitalem & Miſenum ad Zenonem miſit, quibus in mandatis dedit ut peterent Concilium Chalcedonenſe confirmari, Petrum Mongum exturbari, & Acacium Romam mitti, adjiciens ut Acacium ni ſponte Romam properaret, ad dicendam cauſam citarent.

Illi verò nihil eorum quæ in mandatis habebant perfecerunt, ſed cum Acacio communicarunt, paſſique ſunt ut Petri nomen in dypticis publicè recitaretur. Quamobrem hi in Synodo Romæ tum habitâ accuſati à communione ſuſpenſi ſunt. In eadem Synodo ſententia excommunicationis in Acacium lata. Verùm iſta nullum robur habuit in Oriente, nec enim Joannes eſt reſtitutus nec Mongus aut Acacius ſedibus ſuis exturbati ſunt.

Ex his colligit Petrus de Marcâ in cauſis fidei ad Romanum Epiſcopum appellari poſſe etiam ab Orientis Synodis. Verùm iſtud exemplum non videtur ad propoſitum pertinere; primùm enim nullum erat judicium in Joannem latum in ullâ Synodo, ſed tantùm per vim à Mongo exturbatus fuerat ſuffragante Imperatore, nec repugnante Acacio, quando igitur dicit Liberatus eum appellaſſe, non propriè id accipiendum quaſi à judicio in ſe lato provocarit; ſed quia vexatus confugit & opem imploravit à Sede Apoſtolicâ. Secundò hinc quidem apparet Pontificem Romanum ejus reſtituendi & Acacii ad cauſam dicendam evocandi jus ſibi vindicaſſe ſecundum Sardicenſes Canones & legem Valentiniani: at Orientales iſtud jus Pontifici detuliſſe ex his minimè probatur.

Tertiò Joannes Talaïa non omninò innocens videtur. Quippe qui contra jusjurandum proprium ad Sedem Alexandrinam foret evectus. Nec Acacius adeo nocens erat, cum Petrus Mongus cum quo communionem habebat, profiteretur ſe Synodi Chalcedonenſis decretis adhærere. Quartò Felix in hac causâ ſe geſſit tantùm ut executorem Concilii Chalcedonenſis: unde *meritò*, inquit Felix ad Vetranionem, *prædictus Acacius Apoſtolicæ Sedis quæ nunc executrix utique ſæpè dicti Chalcedonenſis Concilii pro fide Catholicâ tunc probati non defuit.*

Unde Gelaſius in Epiſt. ad Fauſtum ait deceſſorem ſuum *veteris executorem fuiſſe non novellæ ſanctionis*, *quod*, inquit, *Præſuli non ſolum Apoſtolico facere licet*, *ſed cuicunque Pontifici.* Hinc patet Felicem nihil in hac causâ geſſiſſe propriâ autoritate, ſed tantùm autoritate Chalcedonenſis Concilii.

Quintò cauſam Joannis Talaiæ non ſolus judicavit Felix, ſed in Synodo Occidentalium.

Sextò cauſa Joannis ad Romanum Pontificem ex utriuſque partis conſenſu devolvebatur, nam ut teſtis Gelaſius Ep. 13. Acacius & Imperator promiſerant Legatis eam Sedi Apoſtolicæ eſſe reſervandam.

Septimò peculiaris erat ratio propter quam Joannes Talaïa à Pontifice Romano judicandus erat; quia cum eſſet ſecundæ Sedis Epiſcopus, indecens videbatur eum ab aliâ Sede quàm à primâ judicari, ut docet Gelaſius Epiſt. 13. Ex his abundè liquet cauſam iſtam Joannis Talaïæ in exemplum appellationum trahi minimè poſſe, ut à Petro de Marcâ factum eſt.

Verum idem multò graviùs errat, cum dicit in eodem capite Romanos Antiſtites in cauſis fidei primam ad ſe earum cognitionem traxiſſe; miror id excidiſſe viro juſtitiæ & diſciplinæ Eccleſiaſticæ tam perito. Quis enim neſcit omnes fermè hæreſes & hæreticos à propriis Epiſcopis aut Conciliis Provinciæ fuiſſe damnatos inconſulto Romano Pontifice. Ita Ophitarum hæreſis à Synodo Epiſcoporum quondam in Bythiniâ damnata, Caianorum in Concilio Syriæ proſcriptus error. Cerdon ejuſque diſcipuli ab Orientalibus damnati. Pauli Samoſateni impietas ab Orientalibus confoſſa. Arius ab Alexandro proſcriptus. Euſthatii deliræ opiniones à Gangrenſi Synodo reprobatæ. Eunomæorum audacia in Concilio viginti Epiſcoporum repreſſa. Apollinariſtarum error in Alexandrino Concilio proſcriptus. Eutychis hæreſis à Flaviano damnata. Pelagii errores

in Conciliis Dioſpolitano, Carthaginenſi & Milevitano proſcripti. Priſcilianiſtarum fœditas à Gallis & Hiſpanis expulſa. Semipelagiani in Concilio Arauſicano damnati. Felicis & Elipandi dogma in Synodo Francofordienſi rejectum, &c. Finis enim nullus eſſet ſi cuncta vellem enumerare damnatarum à Synodis Provinciarum hæreſeon exempla,& quidem inconſulto Romano Pontifice. Non diffiteor tamen quin aliquando de illarum damnatione relatum fuerit ad Romanum Epiſcopum. Verùm iſtud privilegium quod præ cœteris Romano competebat Epiſcopo, ad cæteros etiam magnarum Sedium Epiſcopos pertinebat, ad quos judicia Synodorum paulò majoris momenti referebantur, non quidem ut retractarentur, ſed ut unanimi conſenſu confirmarentur & hæretici rejicerentur ab omnibus. Sic Synodus Antiochena ad Romanum, Alexandrinum & alios Præſules retulit de damnatione Pauli Samoſateni: ſic Alexander Alexandrinus de damnatione Arii certiores fecit Epiſcopos quamplurimos Orientis, & imprimis Conſtantinopolitanum Antiſtitem & alii quamplurimi idem ſæpè fecerunt.

Verùm ubi res videbatur eſſe minoris momenti, ut Euſtathii damnatio aut quando quis ob errorem jam unanimi conſenſu proſcriptum damnabatur ut in Eutychis negotio, tunc vel ejuſdem tantùm Provinciæ Epiſcopi vel ſaltem viciniores admonebantur. Non tamen nego quin relationes hujuſmodi ſæpè ſæpius ad Romanam Sedem factæ fuerint duabus de cauſis. Prima ob ejus Primatum. Secunda quia una Eccleſia Romana ab Orientalibus admonebatur vice omnium Occidentalium ac præcipuè Italorum & Gallorum, ut per eam quid in Oriente geſtum foret iſti cognoſcerent. Verùm præcipua relationum iſtarum neceſſitas oritur ex unitate fidei, quæ debet eſſe inter omnes Eccleſias eodem communionis vinculo conjunctas.

Idcirco cum aliquis damnatur ob fidem, de causâ communi agitur. Nam ſimul cum eo damnantur quicunque cum illo ſentiunt: hinc factum ut ita damnati confugere poſſent ad Eccleſias ſecum ſentientes ſi quas reperirent, utque illæ viciſſim Eccleſiæ poſſent iſtos tueri & illos à quibus lata eſt ſententia à communione ſuâ removere, quia communio eſſe non debet inter eos qui diverſam fidem habent. Hinc oritur inter Eccleſias ſchiſma, ad quod tollendum nullum efficacius videtur eſſe remedium quàm Concilii univerſalis convocatio, in quo inter diſſidentes Eccleſias judicium fertur. Id cernere eſt in causâ Arii & aliis ferè omnibus quæ Eccleſiam ma-

gnis motibus turbarunt. Sed ut rem in pauca conferam; conſtat ex dictis Romanum Pontificem non poſſe ad ſe trahere cognitionem primam cauſarum fidei, nec eam per appellationem ad ipſum devolvi, tanquam ad ſupremum judicem; ſed tantùm ei licere doctrinam illam quam veram eſſe putat defendere, & diverſa ſentientes à communione ſuâ removere, ac demum Concilium etiam poſtulare aut convocare ad diſceptandam controverſiam de fide.

At, inquit Marca, cum Romanus Epiſcopus primam Sedem obtineat, ejus debet prima eſſe ſententia, ut loquitur facundus Hermianenſis, eoque jure uſus eſt Papa Cæleſtinus adverſus Neſtorium.

Reſpondeo primam ac præcipuam eſſe debere Romani Ponticis ſententiam, hoc eſt judicium ejus maximi fieri & pluris æſtimari quam cæterorum. Idque ut rectè obſervat Petrus de Marcâ, quia primam ſedem tenet; at indè velle inferre ipſum primam ratione temporis debere ferre ſententiam non minùs abſurdum eſt ac ſi quis ex eo quod Præſes ſupremi Senatus primum inter judices locum obtinet, vellet concludere primam in reos ab ipſo ferri ſententiam debere etiam ante judices inferiores.

Exemplum porrò Neſtorii opinionem Marcæ non confirmat; nec enim Cæleſtinus ad ſe traxit primam cognitionem cauſæ Neſtorii, ſed ipſe Neſtorius & Cyrillus cauſam hanc ad Cæleſtinum detulerunt: is autem unà cum Synodo Romæ celebrata cum ex quaternionibus Neſtorii ad ſe miſſis intellexiſſet illum ab Alexandrinæ & Romanæ imò & univerſalis Eccleſiæ fide diſſentire, ſcripſit tùm ad Cyrillum Alexandrinum, tùm ad Joannem Antiochenum cum ni intra decem dies ab ejus decreti notitiâ numerandos revocaret errorem, & profiteretur ſe idem ſentire cum Romanâ, Alexandrinâ & univerſali Eccleſiâ, ab univerſalis Eccleſiæ communione ejiciendum eſſe. Cæleſtini ſententiam ſecutus eſt Cyrillus cum ſuis Alexandrinis & Neſtorium à communione ſuâ ſemovit. At Joannes & alii Orientales ipſum defenderunt. Hinc natum diſſidium, ad quod componendum Synodus Epheſina convocata eſt quæ Neſtorium depoſuit. Nam ille huc uſque ſedem retinuerat. Ex his diſcimus Romanum Pontificem non ad ſe traxiſſe primam cognitionem cauſæ Neſtorii, ſed hanc illi ultrò delatam, nec eam ſupremo judicio ab illo definitam, ſed tantùm Neſtorium quoniam à fide Eccleſiæ ſuæ, necnon Alexandrinæ ac ut putabat univerſalis Eccleſiæ aliena docebat

docebat declaraſſe excommunicandum quod ipſum præſtiterant ante Cælestinum Archimandritæ Conſtantinopolitani & alii multi etiam Laïci qui ab ejus communione ante Cæleſtini ſententiam receſſerant. Verùm tandem è diverticulo redeamus in viam: poſt Acacii damnationem per aliquot annos Eccleſiæ Orientales à Romanæ communione ſeparatæ ſunt, donec Juſtinus Imperator anno 510. pro bono pacis juſſit ut Epiſcopi Orientis libellum ab Hormiſda confectum probarent, & eâ lege pax inter Eccleſias ſancita eſt. Verùm hanc turbaverunt nonnulli motus ab Acephalis qui Eutychianorum erant reliquiæ concitati. Inter hos inſignis erat Anthimus Trapezuntius qui propriâ ſede relictâ Conſtantinopolitanam contra Canones invaſit, utque ſe fidem ſanam tenere perſuaderet: Imperatori rationem ejus quærenti generatim reſpondit ſe facturum *quæcumque magnæ Sedis Apoſtolicæ Antiſtes juberet*, & ad Patriarchas ſcripſit ſe ſecuturum per omnia Sedem Apoſtolicam: ita cum cauſam ſuam Romani Epiſcopi judicio, Anthimus ultrò ſubjeciſſet, venit Conſtantinopolim Agapetus apud quem Monachi accuſarunt Anthimum cujus ordinationem vitioſam eſſe cernens Agapetus, ſtatim eum Conſtantinopolitanâ ſede ejecit ſuffragante & adjuvante Imperatore & in ejus locum ordinavit Mennam. Illa autem ordinatio non magis oſtendit jus fuiſſe Romanis Pontificibus ordinandi aut dejiciendi Conſtantinopolitani Epiſcopi quam ordinatio Chryſoſtomi à Theophilo & Anatolii à Dioſcoro probet jus eſſe Alexandrino ordinandi Conſtantinopolitani Epiſcopi aut ſimiliter ordinatio Maximi ab Anatolio, & Calendionis ab Acacio probet jus eſſe Conſtantinopolitano ordinandi Antiocheni, hæc enim ſunt extra ordinem geſta ab Agapeto ad preces Orientalium. Verum adverſarii Anthimi non contenti illum de Sede Conſtantinopolitanâ deturbaſſe libellos accuſationum obtulerunt ut non modò è Sede Conſtantinopolitanâ, ſed & è Trapezuntinâ ac omni honore Epiſcopali, imò & communione privaretur. Huic licet judicium fugienti & in errore permanenti pœnitentiæ tempus dedit Agapetus qui paulò poſt è vivis abiit. Poſt ejus mortem Synodus Conſtantinopolitana cui præfuit Mennas definitivam in Anthimum ſententiam tulit, in eadem Synodo Severus, Petrus & Zoaras damnati ſunt, judiciumque iſtius Synodi in aliâ Synodo Hieroſolymitanâ ab Epiſcopis Orientis probatum. Hæc omnia geſta ſunt poſt mortem Agapeti, cum nullus eſſet Romanus Pontifex electus. Ex iis perſpicere eſt, primò Agapetum cauſam Anthimi judicaſſe ut judi-

cem ab ipſo reo electum & poſtulatum. Secundo, Agapetum omnia hæc egiſſe ex Imperatoris mandato, conſenſu Orientalium. Tertiò definitivam in Anthimum ſententiam prolatam fuiſſe non ab ipſo Agapeto, ſed à Mennâ & Synodo Orientali vacante Sede Apoſtolicâ. Quartò in Severum Petrum & alios eandem ſententiam eſſe latam quæ res oſtendit falli Marcam, cum ait cauſas fidei ſine Pontificis Romani autoritate judicari non poſſe.

Quantùm autem ab iſtâ opinione alieni fuerint Orientales maniſeſtè docet Conſtantinopolitana ſecunda Synodus. Quæ non modò abſente, ſed & reclamante ac renuente,imò & contrarium decernente Pontifice Vigilio tria capitula damnavit.

Poſt hæc Monothelitarum dogma emerſit ; hoc primum Sophronius Hieroſolymitanus in Concilio damnavit, tantumque abfuit ut Honorius Romanus Pontifex primus in hæreticos inſurgeret quin è contra illorum ad minimum Patronus extitit. In Occidentem per Pyrrhum qui illûc relegatus fuerat doctrina Monothelitarum diſſeminata ; quæ res Theodorum ac poſteà Martinum Romanum Epiſcopum ad extinguendam illam hæreſim excitavit. Hic non ſolus, ſed in Concilio plurimorum Epiſcoporum cauſam univerſam diſcuſſit & Monothelitarum dogma reprobavit : cauſa tamen non eſt finita ante judicium Synodi univerſalis Conſtantinopolitanæ ubi omnia de integro tractata ſunt.

Denique Ignatius Patriarcha Conſtantinopolitanus à Photio ejectus & in Synodo damnatus non provocavit ad Pontificem Romanum, ſed ipſe Photius ut firmius haberetur judicium in Ignatium latum Synodum majorem celebravit obtinuitque Legatos à Nicolao primo Pontifice Romano qui damnationi Ignatii conſenſerunt. Hunc illorum conſenſum reſcidit poſteà Nicolaus & Photium à communione ſuâ ejecit. Permanſit tamen ille in throno donec Baſilius Imperator poſt mortem Michaëlis Ignatium revocavit qui Romani Epiſcopi judicio non contentus, petiit ab Imperatore ut Synodum œcumenicam convocaret. Ex his ut puto demonſtratur Græcos uſque ad Photii tempora res Eccleſiaſticas in Synodis ſuis tractaſſe, nec ſupremum habuiſſe Romani Pontificis judicium etiam in rebus fidei.

Quod autem attinet ad judicia in Epiſcopos aut Clericos in his partibus ſpeciatim lata paucorum nunc memoria ſupereſt. Verum intelligere datur illa omnia finita prorſus & terminata fuiſſe in Græciâ nec datum appellationi locum, ex eo quod neminem ferè

video qui per hæc tempora dejectus in Synodis Græcorum ad Romanum Pontificem provocarit & ab eo fuerit reſtitutus, quamvis haud dubium ſit quin plurimi fuerint ibi vel ab Epiſcopis vel à Synodis dejecti. Dicendum eſt igitur apud Græcos nulli appellationi ad Romanum Epiſcopum locum fuiſſe.

§. ultimus.

Nonnulla judiciorum Eccleſiaſticorum in Occidente exempla recentiora curſim perſtringuntur.

AT in Occidente poſt quintum Eccleſiæ ſæculum appellationum ad Romanum Pontificem uſus in cauſis Epiſcoporum invaluit: nonnulla tamen extant exempla appellationum ejuſmodi vel rejectarum vel certè non multò in pretio habitarum. Sic Paulus Archiepiſcopus Cretæ Joannem Epiſcopum Lappenſem à ſuo ad Romani Epiſcopi judicium provocantem dimittere noluit, & appellationem ejus inconvenientem eſſe judicavit docet id Epiſtola Vitaliani Romani Epiſcopi ad hunc Paulum, in quâ reprehendit *eum quod non ſolum noluiſſet abſolvere;* hoc eſt mittere Joannem Lappenſem ad Principis Apoſtolorum limina, ſed quod magis ei id quærenti reſpondiſſet quia *non competenter quæris.*

In Galliâ ſæpè ſæpius appellationes ad Romanum Pontificem non magni habitæ ſunt: ſic Contumelioſus Reienſis à Cæſario Arelatenſi damnatus cum provocaſſet ad Pontificem appellatione pendente Epiſcopatu ſpoliatus & damnationis ſententia executioni mandata: quod quidem Agapetus indignè tulit putavitque per iſtud præjudicium inferri appellationi, *quia*, inquit, *ſi in executionem mittitur prima ſententia, ſecunda non habet cognitio quod requirat.*

In Concilio Lugdunenſi anni 567. Salonius Ebredunenſis & Sagittarius Vapincenſis dejecti Regem adierunt & ab eo licentiam impetrarunt eundi ad urbem Romam illuc à judicio Epiſcoporum provocantes. Verùm hanc appellationem parvi facientes Gallicani nullos Romam miſerunt qui reos accuſarent aut convincerent, cum igitur damnati dixiſſent ſe injuſtè dejectos à Joanne III. litteras obtinent ad Regem in quibus eos locis ſuis reſtitui jubebat. *Quod Rex*, inquit Gregorius, *ſine morâ caſtigatis prius illis verbis multis implevit.* At Gallicani Epiſcopi non eodem modo judicium

Romani Epiſcopi reveriti ſunt, quin imò Victorem Epiſcopum illorum priùs accuſatorem à communione ſuſpenderunt, quod cum eis in gratiam & communionem rediiſſet, illi tamen Sedem ſuam retinuerunt autoritate & gratiâ regis qui facilior erat, donec in congregatâ apud Cabillonum Synodo iterata eſt illa accuſatio, objecta illis vetera crimina & non ſolùm de adulteriis, verùm etiam de homicidiis accuſati ſunt, *ſed hæc per pœnitentiam purgari poſſe cenſentes Epiſcopi, illud eſt additum quod eſſent rei majeſtatis & patriæ proditores, quâ de causâ ab Epiſcopatu diſcincti in Baſilicam ſancti Marcelli ſub cuſtodiâ detruduntur, ex quâ per fugam elapſi diſceſſerunt per diverſa vagantes, donec in civitatibus eorum alii ſubrogati ſunt.*

Eodem ſæculo Promotus Preſbyter & Prætextatus Rothomagenſis in Synodo Pariſienſi, Ægydius Metenſis à Rhemenſi, Deſiderius Viennenſis in Cabilonenſi etiam inconſulto Romano Epiſcopo dejecti ad eum minimè provocaverunt, ſtatimque Synodorum ſententia in eos executioni mandata, quod argumento eſt nondum ſolemnem fuiſſe Gallorum morem appellandi ad Romanum Pontificem.

Sæculo item nono nonnulla occurrunt appellationum neglectarum exempla; primum eſt in causâ Aldrici Cenomanenſis qui appellato licet Pontifice dejectus eſt nulla appellationis ejus ratione habitâ, ut conſtat ex Epiſtolâ 1. Gregorii IV. in quâ queritur appellationem ejus à Gallis flocci fieri. *Liceat*, inquit, *illi poſt auditionem Primatus Diœceſeos ſi neceſſe fuerit nos appellare & noſtra autoritate aut ante nos aut ante Legatos noſtros ex latere miſſos juxta Patrum* (ſcilicet Sardicenſium) *Decreta ſuas exercere aut ferre actiones, nulluſque illum ante hæc judicet aut judicare præſumat ... nec quiſquam frivolus aut contentioſus, ſive contumax hæc irrationabiliter præcipere contendat cum & autoritate Canonum & prædeceſſorum noſtrûm decretis ſancitum ſit, ut Epiſcopus accuſatus ſi voluerit appellet Romanum Pontificem*, & poſteà, *maneat memoratus Aldricus hac Apoſtolicâ autoritate uſque ad præſentiam Sedis Apoſtolicæ ſemper Epiſcopus .... nec anteaquam huc veniat ſuccumbat judicio .... prædictæ Apoſtolicæ ſanctæ Sedis ſi voluerit & neceſſe fuerit appellet Antiſtitem.* Ex his diſcere eſt Gallicanos tùm temporis Epiſcopos nullam habuiſſe appellationum ad Romanum Pontificem rationem, & ea non obſtante ſententiam in Provincia latam executioni mandari voluiſſe, ideóque à Gregorio IV. increpatos fuiſſe.

Secundum exemplum eſt in cauſâ Rothadi Sueſſionenſis quem Gallicani Epiſcopi provocantem ad Romanam Sedem nullâ appellationis ratione habitâ de ſede dejecerunt & in Monaſterium retruſerunt alio Epiſcopo ejus in locum ordinato : id ægerrime tulit Nicolaus Pontifex ſic ad eos ſcribens Epiſt. 32. *Ignoraſſe autem fraternitatem veſtram non patimur animum noſtrum non mediocriter læſum eo quod ſecundum geſtorum tenorem & veſtrarum ſuggeſtionum quas ad Sedem Apoſtolicam direxiſtis cognitionem appellantem eumdem Rothadum Apoſtolicam Sedem depoſueritis ac in Monaſterio detruſeritis, quod nonniſi in contemptum beati Petri cujus judicium expetunt & in contumeliam ſacrorum Canonum & Eccleſiaſticarum traditionum præſumptum ac temerè admiſſum minimè dubitatur.* Allegat deinde Sardicenſes Canones. Ad hæc porrò Galli reponebant *appellationes ejus fuiſſe excuſationes.* Addebant eum poſt appellationem vocem mutaſſe & Concilium Epiſcoporum expetiiſſe, *ab electis autem judicibus appellari non poſſe.* Hoc præcipuè urget Hincmarus in Epiſtolâ quam ad Nicolaum de Rothadi negotio miſit. Cum enim tùm non liceret Gallis omninò inficiari, quin ab Epiſcoporum judicio ad Sedem Apoſtolicam appellari poſſet, rationem hanc adinvenerunt appellationum ejuſmodi impediendarum, renovantes Africanæ Synodi ſtatutum *ab electis judicibus appellare non licet.* Hac igitur utentes regulâ illorum qui ſteterant in judicio cauſamque ſuam ultrò illic egerant quaſi judices elegiſſent appellationes nihili faciebant. Porrò licet Rothadus poſteà ſit reſtitutus, non tamen à ſententiâ ſuâ receſsêre Gallicani Epiſcopi, ut docet Hincmarus in capit. 5. opuſculi 55. capit. namque Nicolaus judicium Synodi non irritavit, ſed veniam petentem Rothadum ſuſcepit, eumque pro bono pacis reſtituêre Galli, cum præſertim jam mortuus foret, is qui in locum ejus dejecti fuerat ordinatus.

Tertium exemplum eſt Hincmari Laudunenſis quem ad Sedem Apoſtolicam, ſæpius licet appellantem Epiſcopi Gallicani dejecerunt primum in Concilio apud Vermeriam, deinde in Attiniaco ac demùm in Duziacenſi & depoſitionis ſententia executioni mandata eſt reclamante licet Hadriano II. Pontifice. Porrò Hincmarus & alii Gallicani Antiſtites, tùm temporis appellationes non omninò rejiciebant ; ſed tam ſtrictis limitibus eas cohibebant ut nihil fermè reliquum eſſet Romano Pontifici.

Primò enim negabant appellari poſſe ante judicium latum & omnes hujuſmodi appellationes ut fruſtratorias rejiciebant. Secun-

dò, appellationes Romæ judicari non poſſe aſſerebant, ſed tantùm in Provinciâ. Tertiò, contendebant priores judices ſedere debere in ſecundo judicio. Quartò, cenſebant locum ſecundo judicio dari non oportere à Romano Pontifice, niſi quando veriſimillimum erat damnatum eſſe innocentem, non autem quando quis aut confeſſus aut manifeſtè convictus erat. Quintò, illum qui appellaverat pendente appellatione pro depoſito ac damnato habebant: uno verbo non aliud jus concedebant Romano Pontifici quam quod Sardicenſibus Canonibus continetur, ut à nobis expoſiti ſunt ſuprà, quod quidem propriè non eſt appellationis admittendæ, ſed tantùm reviſionis concedendæ. Illud inſuper addentes ex Africanis Canonibus ab electis judicibus vel ab iis quos primas dederit ex conſenſu partium appellari non poſſe. Hæc conſtant ex Epiſtolis Caroli Calvi ad Hadrianum II. & Joannem VIII. ab Hincmaro conſcriptis, nec non ex reſcripto Concilii Duziacenſis ad eumdem Hadrianum quæ noviſſimè edidit Gerbaſius ad finem operis ſui nunquam non ſatis laudandi de majoribus Epiſcoporum cauſis quem de cæteris Synodorum Provincialium judiciis conſulere poteris; nos ea non attingimus, quia ad appellationes de quibus hìc præcipuè agimus, non pertinent. Cæterum non omnia judiciorum Eccleſiaſticorum exempla retulimus quod infinitum fuiſſet, ſed tantùm præcipua, ſed nec iſta fusè expoſuimus quod alienum erat à propoſito, verùm ea tantum quæ ad propoſitum noſtrum faciebant obſervavimus, quia hæc & alia fuſiùs narrare hiſtoricorum eſt.

EPILOGUS.

ANtequam huic diſſertationi finem imponamus, ea quæ à nobis huc uſque probata ſunt, breviter reſumere juvat: Primùm igitur docuimus jure antiquiſſimo ſummam poteſtatem judicandi de Epiſcopis non ſecùs ac de Preſbyteris ad Synodum Provinciæ pertinuiſſe. Secundò, oſtendimus Canonibus Sardicenſibus non eſſe conceſſum ſummo Pontifici jus appellationis admittendæ, ſed tantùm reviſionis decernendæ. Tertiò, docuimus jus Canonibus Sardicenſibus ſtatutum nunquam in Oriente ac ſerò in Occidente fuiſſe receptum. Quartò, probavimus quatuor primis Eccleſiæ ſæculis nullum propriè dictæ appellationis exemplum reperiri. Quintò, demonſtravimus quinto Eccleſiæ ſæculo de jure appellationum decertatum eſſe cum Romanis Pontificibus. Sextò, adver-

timus poſterioribus Eccleſiæ ſæculis nulla fermè extare appellationum ex Oriente exempla, & in Occidente fuiſſe nonnullos qui eas non probarent vel mirum in modum coërcerent. Obſervavimus controverſias fidei primum judicatas ubi naſcebantur, quod ſi de iſto judicio Eccleſiæ ſecum invicem diſſentirent ultimum, ac ſupremum judicium fuiſſe penes Eccleſiam & Synodum univerſalem.

Cæterum licet ea fuerit Eccleſiæ ordinaria diſciplina, negare tamen nolim quin extent nonnulla exempla quibus probari videtur hanc nonnunquam obſervatam minimè fuiſſe. Verùm primò juri & conſuetudini ordinariæ ſtandum eſt, non exemplis quibuſdam hinc & inde petitis.

Secundo, obſervandum eſt id à naturâ inſitum eſſe omnibus hominibus ut cum iniquius ſecum actum eſſe putant, ad eos confugiant qui aliquam autoritatem habent & apud quos aliquam gratiam ſperare poſſunt: hinc videmus multos à Synodis damnatos non ſolùm ad Pontificem Romanum, ſed nonnunquam ad Imperatores, aliquando ad alias Sedes, & ſæpius ad majores Synodos confugiſſe.

Tertiò, eadem de causâ videre eſt homines in ſuâ Provinciâ damnatos ab aliis Synodis purgatos fuiſſe, cum præſertim accuſatores ipſi aut judices poſterius iſtud judicium non recuſabant.

Quartò, innumeris licet Canonibus eſſet vetitum ne quis excommunicatum in communionem ſuſciperet; attamen ubi perſpicuum erat aliquem innocentem per vim vel per gratiam aut omiſsâ legitimâ judicandi formâ damnatum eſſe poterat ab aliis Epiſcopis in communionem ſuſcipi, imò & reſtitui.

Quintò denique cum omnes Epiſcopi unum ac ſolidum habeant Epiſcopatum, ad ſingulos eorum ſpectat laboranti Eccleſiæ in gravi neceſſitate ſuccurrere in quavis mundi parte. Tunc enim omnes Epiſcopi ſunt quodammodo fidei & Canonum vindices quando vident periculum eſſe, ne aut fides detrimentum capiat, aut leges Eccleſiaſticæ violentur, nec debent ſtare ſegnes & otioſi, ſed omnibus modis laborare eos oportet ut fides in tuto ſit, utque Canones obſerventur. Hujus ſententiæ autor eſt Cyprianus qui multis in occaſionibus eam ſecutus eſt. Præſertim verò cum Baſilidem & Martialem Hiſpanos ſedibus ſuis reſtituendos non eſſe judicavit,

aut cum Martianum Arelatenſem deponendum eſſe ſcripſit ad Stephanum. Similiter Dionyſius Alexandrinus & Firmilianus Capadox ad Paulum Antiochenum damnandum concurrerunt; & his antiquior Irenæus Gallus Victorem Romanum reprehendit de excommunicatione in Aſianos latâ ſuumque judicium inter Eccleſias celeberrimas interpoſuit. Poſt hæc Gallicani Epiſcopi de Afris judicium tulerunt primum in Synodo Romanâ, deinde in Arelatenſi. In Arii Alexandrini causâ, Oſius Cordubenſis judex & arbiter ſedet in Synodo Alexandrinâ. Athanaſius in Tyriâ ab Orientalibus damnatus, ab Occidentalibus in Sardicenſi abſolutus eſt. Photinus ab Orientalibus æque ac ab Occidentalibus proſcriptus. Chryſoſtomus in Concilio Conſtantinopolitano Aſiaticorum Epiſcoporum nihil ad ſe pertinentium cauſam tractavit: idem laboranti Epheſinæ Eccleſiæ ſuccurrit & ordinato ibi Epiſcopo Eccleſias Aſiæ reformavit; unde dictus eſt non ſuam tantum, ſed & aliorum univerſas Eccleſias curaſſe. Euſebius Samoſatenus graſſante Valentis perſecutione totius Orientis curam geſſit & ubique Epiſcopos clanculum ordinavit. Cyrillus Alexandrinus in Neſtorium inſurrexit. Idem Joannem Antiochenum damnavit & viciſſim à Joanne damnatus eſt. Priſcilianus & Inſtantius Hiſpani Epiſcopi in Synodo Burdigalenſi exautorati ſunt. Pelagius, Britannus & Cæleſtius Aſiæ Preſbyter ab Afris damnati. Inter Paulinum & Meletium diſſidentes Capuenſis Synodus judicavit. Anatolius Photium Tyri Epiſcopum communione Eccleſiaſticâ privavit. Petrum Mongum Alexandrinum Præſulem damnavit Acacius Conſtantinopolitanus. Prætereo multa alia exempla quæ infinitum eſſet recenſere. Unum addo Romanam Eccleſiam minimè motam invidiâ fuiſſe quod alii Epiſcopi Eccleſiis omnibus invigilarent, imò eos ad id faciendum invitaſſe. Docet id Clerus Romanus ſcribens ad Cyprianum de Privato Lambeſitano: *Omnes enim*, inquit, *nos decet pro corpore totius Eccleſiæ, cujus per varias quaſque Provincias membra digeſta ſunt, excubare.* Et Cæleſtinus in Epiſtolâ ad Synodum Epheſinam: *Hæc ad omnes*, inquit, *in communi Domini Sacerdotes mandatæ prædicationis cura pervenit, hæreditario in hanc ſollicitudinem jure conſtringimur quicunque per diverſa terrarum loca Apoſtolorum vice nomen Domini prædicamus dùm illis dicitur, ite docete omnes gentes, advertere debet veſtra fraternitas quia accepimus generale mandatum & omnes id nos agere voluit, quibus in commune mandavit officium, neceſſe eſt*

ut

ut competenter noſtros ſequamur autores. Alia plura in hanc rem Pontificum Romanorum dicta prætermitto.

Cœterum etſi ad omnes Epiſcopos totius Eccleſiæ cura quodammodò pertineat, licet omnes teneantur laboranti Eccleſiæ ſuccurrere ; agnoſcendum tamen eſt id præſtanti quadam ratione primæ Sedis Epiſcopo competere. Nam ſi in quâlibet ſocietate qui in eâ Princeps eſt maximè tenetur invigilare, ne quid illa detrimenti capiat. Quis æquus rerum arbiter negare poſſit quin præ cæteris ad Romanum Epiſcopum qui primæ ac maximæ ſedi præeſt pertineat, in illud ſedulò incumbere ut ab omnibus omninò Chriſtianis fides illibata cuſtodiatur, utque Canones ubique obſerventur, hoc ſenſu intelligendum videtur illud Gregorii cunctos Chriſtianos ubi peccant Sedis Apoſtolicæ correctioni ſubjectos eſſe, hoc ego Romani Epiſcopi privilegium non ſecùs ac ejus Primatum conſtanter teneo, & ſi quid adverſus illud mihi in iſtis diſſertationibus exciderit, quod tamen factum eſſe non arbitror, illud pro non dicto haberi volo, & ſi quis oſtenderit, paratus ſum emendare.

DE
ANTIQUA ECCLESIÆ
DISCIPLINA
DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO III.

De antiquâ infligendæ excommunicationis ratione.

PRÆLOQUIUM.

NULLA eſt hominum ſocietas cui jus non ſit & poteſtas eorum expellendorum qui leges ſocietatis infringunt, vel ejus bono adverſantur. Quemadmodum enim in corpore humano membra putrida ſunt reſecanda, ne totum corpus inficiant, aut ſicut in gregibus morbidæ oves à ſanis ſecernendæ ſunt, ne per totum ovile morbus graſſetur; ita etiam in hominum ſocietatibus neceſſe eſt eos qui ſocietati peſſimis factis vel exemplis obſunt expelli, tùm ne ſocietatem perturbent, tùm nè cœteri in eamdem trahantur perverſitatem. Id ve-

rò ſi quâ in ſocietate ſit neceſſarium maximè requiritur in Eccleſiâ, cujus finis eſt rectam fidem & bonos mores in hominum animis conſervare ut beatitudinem æternam conſequi poſſint. Nam ſi non poſſet Eccleſia homines prava facientes aut docentes à ſuâ ſocietate removere, brevi tempore quamplurimi eorum exemplo in eamdem traherentur impietatem. Corrumpunt enim bonos mores tùm colloquia tùm exempla prava. Non eſt ergo denegandum Eccleſiæ illud jus quod omnibus ſocietatibus competit, ut poſſit homines ſocietate ſuâ indignos quantùm in ſe eſt ab eâ removere. Hujuſmodi porrò expulſio dicitur excommunicatio cujus ſæpè fit in ſacris litteris mentio. Et primùm quidem Chriſtus Matthæi 18. hoc telo in pertinaces utendum eſſe docet : *Si peccaverit*, inquit, *in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum, ſi autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos ut in ore duorum vel trium ſtet omne verbum, quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ : ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus. Amen dico vobis quæcumque alligaveritis ſuper terram , &c.* Quibus verbis Chriſtus docet eos qui in peccatis ſuis pertinaces fuerint, quique nec privati alicujus nec totius Eccleſiæ correptione emendati fuerint à communione alienos eſſe debere. Id enim ſignificant hæc verba *ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Alludit quippe Chriſtus ad conſuetudinem Judæorum qui ab Ethnicorum & Publicanorum conſortio abhorrebant, ut patet Act. 10. v. 28. & Galat. 2. v. 12. necnon ex eo quod Chriſtum redarguunt Judæi quod cum peccatoribus & Publicanis verſaretur. Itaque cum ait eum qui Eccleſiæ correptionem non audit habendum eſſe pro Ethnico & Publicano nihil aliud ſibi vult Chriſtus quàm eum eſſe à conſortio & communione ſeparandum nec habendum ampliùs loco fratris. Ad id verò claves Eccleſiæ à Chriſto datas pertinere, & iſtarum hoc eſſe officium ut correptos ſi emendare ſe nolint à communione Eccleſiæ expellant ex ſequentibus verbis colligitur : *Amen amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælis.* Itaque Apoſtoli clavibus hiſce utentes eos qui vel flagitiosè viverent , vel prava ſentirent ab Eccleſiâ expulerunt. Conſtat ex inceſtuoſo Corinthio quem Paulus jubet ab Eccleſiæ cœtu arceri, Corinthios graviter increpans quod hominem hujus criminis reum in communione tolerarent, generatimque pronuntiat eos omnes qui in ſimilia flagitia prolapſi fuerint arcendos eſſe ab Eccleſiæ communione. Idem circa eos qui fidem Chriſti aut diſciplinam Eccleſiæ perver-

tebant faciendum eſſe docet Epiſt. ad Theſſal. 2. c. 3. *Denuntiamus*, inquit, *vobis ut ſubtrahatis vos ab omni fratre inambulante inordinatè & non ſecundum traditionem quam acceperunt à nobis* : & ad Timot. cap. 1. *Quam* (bonam conſcientiam) *quidam repellentes circa fidem naufragaverunt, è quibus eſt Hymeneus, Philetus & Alexander quos tradidi ſatanæ ut diſcant non blaſphemare.* Tradere autem ſatanæ, licet alii aliter interpretentur, nihil aliud videtur eſſe quàm à fidelium conventu expellere, ut conſtat ex capite quinto Epiſtolæ primæ ad Corinthios. Denique idem Paulus Epiſtola ad Titum capite ultimo hæreticum hominem poſt unam & alteram correptionem devitandum eſſe docet. Quod rigidius exponit Joannes ſcribens in Epiſt. 2. v. 10. *Omnis qui recedit & non permanet in doctrinâ Chriſti Deum non habet, qui permanet in doctrinâ hic & Patrem & Filium habet ; ſi quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nec ave ei dixeritis, qui enim dicit ei ave, communicat ejus operibus malignis.* Ex quibus conſtat Apoſtolorum tempore excommunicationem in uſu fuiſſe, & ab iis commendatam adverſus eos qui doctrinam Chriſti penitùs evertebant aut gravium criminum rei erant.

Poſt Apoſtolos eamdem diſciplinam ſemper in Eccleſiâ viguiſſe res eſt extra omnem controverſiam, obſervandum ſolummodò eſt duplicem fuiſſe olim excommunicationem pro duplici reorum in quos ferebatur ratione : una etenim erat in eos qui vel per convictionem vel per ſpontaneam confeſſionem criminis alicujus comperti de eo dolentes ac gementes à communione removebantur tam ad medelam quam ad exemplum. Altera verò excommunicatio ferebatur in rebelles qui vel in ſuo errore pertinaces hærebant vel crimen ſuum agnoſcere & plangere detrectabant. Utraque excommunicatio ex ſacris litteris colligitur, & utraque apud antiquos in uſu fuit. Prior ab Auguſtino dicitur medicinalis, poſterior mortalis : *Nos verò*, inquit in lib. 50. Hom. hom. ult. *quemquam à communione prohibere non poſſumus, quamvis hæc prohibitio nondum mortalis ſit, ſed medicinalis, niſi aut ſponte confeſſum aut in aliquo ſive ſæculari ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum atque convictum.* Medicinalem excommunicationem alibi ſic explicat nomine pœnitentiæ Ep. 108. *Agunt etiam homines pœnitentiam ſi poſt baptiſmum ita peccaverint, ut excommunicari, & poſteà reconciliari mereantur.* Idem in lib. poſt collat. contra Donatiſtas hæc habet huc etiam pertinentia : *Neque enim à populo Dei ſeparamus quos vel degradando vel excommunicando ad humiliorem pœnitentiæ locum redigimus.* Hujus excommunicationis

in ſacris litteris extat exemplum ſanè graviſſimum inceſtuoſi ſcilicet Corinthii, ejuſque fit paſſim mentio tam in Canonibus quam in ſcriptoribus Eccleſiaſticis, quorum teſtimonia proferre hîc foret inutile. Eccui enim nunc ignotum eſt pœnitentes olim non ſolùm communione corporis Chriſti, ſed etiam Eccleſiæ communione orbatos fuiſſe & à precibus ac conventibus communibus ſegregatos? Sed de hac excommunicatione non agimus. Verùm de illâ quæ mortalis ab Auguſtino dicitur fertur que in reos pertinaces & rebelles qui ad meliorem frugem redire nolunt: de quâ ut tractetur ordine, inquirendum primò à quibus & quomodo inferretur. Secundò, in quos & propter quid ferretur. Tertiò, quinam ejus eſſent effectus.

CAPUT PRIMUM.

A quibus & quomodo inferretur excommunicatio.

EXcommunicatio, ut diximus, expulſio eſt è fidelium conventu & ſocietate quæ fit vi clavium à Chriſto Eccleſiæ traditarum. Eccleſiæ autem nomine licet Epiſcopi & Preſbyteri præcipuè intelligantur, optimè tamen dici poteſt claves Eccleſiæ univerſitati, ut loquitur Auguſtinus, datas eſſe, quæ ſcilicet per ejus miniſtros exerceantur. Unde licet nulli præterquam Epiſcopi & Preſbyteri poteſtatem exercendi claves habeant, ea tamen in universâ reſidet Eccleſiâ, quo nomine in ſacris litteris non ſacerdotes ſoli, ſed univerſus fidelium cœtus intelligitur. Verùm licet Eccleſia hoc ſenſu claves habeat, non tamen omnes fideles iis uti poſſunt, ſed ſolis ſacerdotibus hoc eſt reſervatum, unde etiam claves ſolis ſacerdotibus datæ rectè dici poſſent; quia illorum tantùm eſt iis uti; veruntamen haud dubium eſſe debet, quin primò & præcipuè toti Eccleſiæ ligandi ac ſolvendi poteſtas ſit data, à quâ in ejus Miniſtros derivatur. Sic quamvis in Republicâ ſoli Magiſtratus & cives, jus vitæ & mortis, belli ac pacis habeant, ea tamen poteſtas in republicâ ipſa tanquam in fonte & radice reſidet, idem ſervatâ proportione dicendum de Eccleſiâ. Atque hinc fortè primis Eccleſiæ ſæculis non ſoli Epiſcopi, ſed cum eis Preſbyteri accedente etiam nonnunquam

laïcorum conſenſu excommunicationis judicium ferebant in noxios; iſtaque diſciplina Apoſtolorum tempore viguit & ab eis commendata eſt. Nam Paulus non dicit Corinthium inceſtuoſum ab Epiſcopo aut Preſbytero excommunicandum eſſe, nec ipſe tum autoritate ſuâ ſolus excommunicat, ſed jubet id ab univerſâ Eccleſiâ fieri : *Ego quidem*, inquit, *abſens corpore, præſens autem ſpiritu jam judicavi ut præſens eum qui ſic operatus eſt in nomine Domini Jeſu Chriſti congregatis vobis & meo ſpiritu cum virtute Domini Jeſu Chriſti tradere hujuſmodi hominem ſatanæ in interitum carnis . . . neſcitis, quià modicum fermentum totam maſſam corrumpit; expurgate vetus fermentum ut ſitis nova conſperſio.* Idem 1. ad Timoth. 3. omnibus fratribus conſulit ut ſubtrahant ſe ab iis qui ambulabant inordinatè, & Joannes in Epiſtolâ ſuâ fœminam, & natos ejus privatos monet ut hæreticorum communionem fugiant.

Poſt Apoſtolos eadem diſciplina aliquandiu fuit in uſu, tunc enim communi Preſbyterorum judicio fidelium omnium conſenſu accedente rei expellebantur à communione ; teſtis eſt Tertullianus qui in Apologetico deſcribens diſciplinam Chriſtianorum ait in eorum conventibus communibus ubi ſcilicet omnes âderant judicium ferri in noxios. *Nam*, inquit, *& judicatur ibi magno cum pondere ut apud certos de Dei conſpectu ſummumque futuri judicii divini præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit ut à communicatione orationis & conventus & omnis ſancti commercii relegetur.*

Extant quoque antiquæ hujus diſciplinæ veſtigia in Epiſtolis Cypriani in quibus cernimus plebis aliquando conſenſum adhiberi ad excommunicandos aut recipiendos lapſos. *Ad id verò*, inquit Cyprianus Epiſt. 57. *quod ſcripſerunt mihi Compresbyteri noſtri reſcribere nihil potui quando à primordio Epiſcopatus mei ſtatuerim nihil ſine conſilio veſtro & ſine conſenſu plebis meâ privatim ſententiâ gerere.* Et Preſbyteri Romani Epiſt. 31. ad Cyprianum plebis quoque adhibendum in cauſâ lapſorum judicium teſtantur. *Quanquam*, inquiunt, *nobis in tam ingenti negotio placeat, quod & tu ipſe tractaſti priùs Eccleſiæ pacem ſuſtinendam, deinde ſic collatione conſiliorum cum Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, Confeſſoribus pariter ac ſtantibus Laicis factâ lapſorum tractare rationem.* Et in ipsâ Synodo Carthaginenſi eâ de re habitâ conveniſſe dicuntur Epiſcopi plurimi cum Preſbyteris & Diaconis præſente etiam plebis maximâ parte, ex quibus intelligitur tam Romanæ quam Carthaginenſis Eccleſiæ morem fuiſſe ut non ejicerentur aut reciperentur quiquam niſi accedente plebis

conſenſu. Ipſe etiam Cyprianus Epiſt. 9. eos Preſbyteros qui temerè lapſos ad communionem admittebant non eſt auſus penitùs excommunicare, ſed cauſam eorum reſervavit totius Eccleſiæ judicio: *Utar*, inquit, *eâ admonitione quâ me uti Dominus jubet, ut interim prohibeantur offerre, acturi & apud nos & apud Confeſſores ipſos & apud plebem univerſam cauſam ſuam cum Domino permittente in ſinum matris Eccleſiæ colligi cœperimus.*

Verùm licet uti diximus primis illis Eccleſiæ ſæculis plebis in excommunicatione ferendâ conſenſus adhiberetur, poſteà tamen uſus invaluit ut Epiſcopus & Clerus ſoli ac ſine conſilio plebis excommunicationis ſententiam ferrent. Ita tamen ut ab eis excommunicatus recurſum haberet ad Synodum Provinciæ in quâ cauſa ejus iterum excutiebatur.

Sed ut hæc planiora fiant, obſervandum eſt primis Eccleſiæ ſæculis Epiſcopum nihil gravioris momenti feciſſe ſine conſilio Cleri ſui ac maximè Preſbyterorum, hinc quotieſcumque privatus aliquis ſive Laïcus ſive Clericus aliquid dignum excommunicatione fecerat, deferebatur ad judicium Eccleſiaſticum Epiſcopi & Cleri Eccleſiæ in quâ degebat, à quo ſi damnatus foret & excommunicatus, non poterat ab aliis Epiſcopis in communionem ſuſcipi, ſed recurſum habebat ad Synodum Provinciæ in quâ causâ ejus examinatâ vel confirmabatur lata in eum ſententia, vel ſi injuſta videretur, reſcindebatur, & excommunicatus reſtituebatur. Firma autem manebat Synodi Provinciæ ſententia, nec poterat ab alio reſcindi cum præſertim non agebatur de fide. Nam cum de illâ erat quæſtio, quià res communis in periculum veniebat, cæteræ Eccleſiæ poterant inquirere cauſam propter quam aliquis ejectus foret, & ſi comperiſſent doctrinam orthodoxam à Synodo Provinciæ alicujus eſſe proſcriptam, & propterea tantùm aliquem eſſe damnatum quod eam doceret, tunc poterant hominis iſtius aut potius ejus doctrinæ patrocinium ſuſcipere, quæ res ſæpè ſæpius magnas in Eccleſiâ turbas excitavit, ob varias de dogmate aliquo Epiſcoporum & Eccleſiarum opiniones. Cœterum iſto in caſu nullum aliud remedium præſentius eſt inventum quam ut ex pluribus orbis partibus Epiſcopi in unum convenientes ſententiam ferrent: quo facto qui Synodi univerſalis & liberæ judicio non obtemperabant, meritò ab Eccleſiæ communione ſeparati & ſchiſmatici habebantur.

Multa ſunt in hac propoſitione quæ fusè confirmanda eſſent niſi

niſi jam abundè à nobis in præcedenti diſſertatione forent pertractata, ſingula tantùm hîc breviter reſumemus.

Primum eſt Epiſcopum vix unquam ſine Clero judicium tuliſſe. Quippe apud antiquos forum erat Eccleſiaſticum, in quo Epiſcopus & Presbyteri ſedebant. Hujus Synedrii meminere ſæpiùs antiqui. Ignat. Epiſt. ad Magneſios ait Epiſcopum præſidere *loco Dei*, & Presbyteros *loco conſeſſus Apoſtolorum*, eoſdem Presbyteros Epiſt. ad Philadelphienſes *Concilium Epiſcopi* vocat: ſimiliter Presbyteros *Præſidentes* appellat Tertullianus in Apologetico, *Præſident*, inquit, *apud nos probati quippe ſeniores hunc honorem non pretio ſed teſtimonio adepti*; cujus ſtilum imitatus Cyprianus Clerum Romanum cum Cornelio Papâ Præſidentem vocat Epiſt. 55. & Ep. 5. verendum eſſe ait quibuſdam ne Presbyterorum & Diaconorum teſtimonio & judicio condemnati eorum ſocietate priventur. Optatus item Afer fori iſtius Eccleſiaſtici meminit lib. 7. *Accuſatore*, inquit, *ſilente non licuit Macarium abſtinere: ſcriptum eſt enim ante agnitam cauſam neminem eſſe damnandum, dicite quis eum accuſavit & auditus non eſt, dicite Macarium confeſſum eſſe culpam & noſtram ſiluiſſe ſententiam, ſumus enim qualeſcumque Judices in Eccleſiâ*. Concilii Carthaginenſis 4. c. 23. diſertè id ſancitur: *Epiſcopus nullius cauſam audiat abſque præſentiâ ſuorum Clericorum, alioquin irrita erit ſententia Epiſcopi, niſi Clericorum præſentiâ confirmetur.* Concilium Eliberitanum cap. 74. *Falſus teſtis proüt crimen eſt abſtinebitur, ſi autem non probaverit conventui Clericorum, placuit per quinquennium abſtineri.* Auguſt. Homil. 56. de pœnitentiâ, ejuſdem Synedrii meminit, cum ait, *nos verò quemquam à communione prohibere minimè poſſumus .... niſi aut ſponte confeſſum aut in aliquo ſæculari ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum atque convictum.* De eodem Preſbyterorum cum Epiſcopo conſeſſu ſæpè fit mentio in Conſtitutionibus Apoſtolicis, eaque conſuetudo diù permanſit in Eccleſiâ, ut conſtat ex capitulis Egberti Eboracenſis & ex relatis à Burchardo Canonibus. Extat autem memoria plurium judiciorum ab Epiſcopo & Clero latorum in reos: ſic Marcion à Clericis Romanis repulſus eſt, cum fuiſſet à Patre Epiſcopo Eccleſiâ ejectus, Noëtus ab Epheſinis Presbyteris eſt damnatus; Arius ab Alexandro Epiſcopo Alexandriæ hujuſque urbis Clero eſt damnatus & ejectus à communione; Jovinianus à Siricio & univerſo Clero Romano proſcriptus eſt, ſed quid in his moror, cum apud omnes eruditos conſtet Epiſcopum olim nihil quidquam magni momenti ſine Presbyterio egiſſe aut judicaſſe, ſicut nec Metropo-

Ii

litanum abſque Synodo Provinciæ. Quin etiam in Conciliis Provinciarum ſediſſe legimus Preſbyteros & cum Epiſcopis judicaſſe, multò ergo magis in Synodis privatis cum Epiſcopo ſedebant & judicabant.

Secundo loco in propoſitione noſtrâ attendendum eſt, Laïcum vel Clericum peccantem ad proprii Epiſcopi tribunal deferri oportere apud alienum verò accuſari non poſſe, etiamſi ſuperior ſit putà Metropolitanus aut Patriarcha. Conſtat id ex ſolemni regulâ ab antiquis niſi ubi neceſſitas aliud poſceret ſtudioſè obſervatâ, ne quis in alienâ Diœceſi quidquam ſine illius Diœceſeos Epiſcopi licentiâ faceret. Nam ſi non licuit Epiſcopo in alienâ ditione quidquam vel minimum facere ſine juſſu & conſenſu Epiſcopi hujus loci, quantò magis hoc in caſu non licet alieno Epiſcopo Laïcum aut Clericum, alteri Epiſcopo ſubjectum judicare. Hinc egregiè Cyprianus ait quod licet univerſis Epiſcopis Eccleſia ſit à Deo commiſſa, unuſquiſque tamen ejus portionem gubernandam acceperit quam regat, actus ſui rationem ſoli Deo redditurus. Nè autem ordo iſte perturbaretur, ſæpè in Conciliis ſtatutæ ſunt pœnæ in eos qui in alienas Eccleſias haud vocati excurrerent, ibique vel ordinationes facere vel ſacra celebrare tentarent. In Concilio Antiocheno Can. 9. unicuique Epiſcopo ſuæ Eccleſiæ poteſtas & ordinationes Presbyterorum tribuuntur, Can. 15 vetatur ne quis Epiſcopus ex unâ Provinciâ in aliam tranſeat, niſi venerit accerſitus litteris Epiſcoporum & Metropolitani, decerniturque : *Vt ſi quis nullo vocante ad aliquorum ordinationem & Eccleſiaſticarum rerum ad ſe non pertinentium conſtitutionem inordinatè inſolenterque proceſſerit, ſint quidem irrita quæ ab ipſo geruntur, ipſe autem ſuæ inſolentiæ & temerè factæ aggreſſionis det pœnas è ſanctâ ſcilicet Synodo exinde depoſitus.* Idem ſancitur de Epiſcopis unius Provinciæ cap. 21. ne ſcilicet in alienam Eccleſiam excurrant, licet ea ſit ejuſdem Provinciæ, niſi vocati fuerint litteris Epiſcopi hujus Eccleſiæ. Idem ſancitur Canonibus tertio & decimoquinto Sardicenſis Concilii, necnon Canone 7. Concilii Conſtantinopolitani. Certum eſt ergo Laïcos aut Clericos non potuiſſe judicari aut excommunicari ab alienis Epiſcopis, & ne quidem à Metropolitano aut Patriarchâ omiſſo medio, hoc eſt proprio Epiſcopo; niſi fortè gravis eſſet ejus negligentia aut conniventia, tunc enim moneri eum oportebat à Metropolitano, & ſi pertinaciter recuſaret noxios punire, tùm illi tùm Epiſcopus ipſe deferendi erant ad Synodum Provinciæ ibique judicandi.

Tertium propoſitionis noſtræ caput eſt damnatum Laïcum aut Clericum recurſum habuiſſe ad Synodum Provinciæ, & in eâ examinatum fuiſſe Epiſcopi & Cleri judicium quod certò certiùs eſt & à nobis antea fusè probatum.

Quartum eſt ratam eſſe habitam olim Synodi Provinciæ ſententiam nec à quoquam reſcindi potuiſſe, vetitumque fuiſſe ne quis à Synodo Provinciæ excommunicatus à quoquam in communionem reciperetur. Hoc autem caput à nobis præcipuè in ſuperiori diſſertatione aſſertum eſt, hîc ea tantùm teſtimonia referemus, quibus ſpeciatim probatur Epiſcopum à Synodo Provinciæ excommunicatum ab aliis in communionem ſuſcipi non poſſe. Vetus eſt eâ de re Canon inter eos qui dicuntur Apoſtolici his verbis exaratus: *Si quis Clericus vel Laïcus ſegregatus vel non recipiendus diſcedens in alterâ urbe receptus fuerit abſque litteris commendatitiis ſegregetur, & qui recepit & qui receptus eſt.* Antiquiſſimum item hujus rei exemplum habemus in Marcione qui à Patre ob ſtuprum excommunicatus, cum Romam veniſſet poſt mortem Hygini & à Clero Romanæ Eccleſiæ ſe in communionem admitti poſtularet, reſponderunt Presbyteri Romani ſe id facere non poſſe ſine arbitrio & conſenſu Patris ejus. Id deinceps multis Conciliorum Canonibus eſt ſancitum, Eliberitani c. 53. his verbis: *Placuit cunctis ut ab eo Epiſcopo accipiat communionem à quo abſtentus in crimine aliquo fuerit, quod ſi aliquis Epiſcopus præſumpſerit eum admittere eo adhuc minimè ſciente vel conſentiente à quo fuerat communione privatus, ſciat ſe hujuſmodi cauſas inter fratres eſſe ſui ſtatus periculo præſtaturum.* Arelatenſis primi cap. 16. ita ſtatuitur: *De iis qui pro delicto ſuo à communione ſeparantur, placuit ut in quibuſque locis fuerint excluſi eodem loco communionem conſequantur, ut nullus Epiſcopus alium Epiſcopum conculcet.* Nicæni Can. 17. ſtatutum eſt: *Ut de iis qui communione privantur ſive ex Clero ſive ex Laïco ordine ab Epiſcopis uniuſcujuſque Provinciæ ſervetur hæc ſententia ſecundùm Canonem qui pronuntiat ut qui ab aliquibus abjiciuntur ab aliis non recipiantur.* Deinde additur ut in Synodis Provinciæ judicium Epiſcopi retractetur, & ſi confirmatum fuerit excommunicati videantur ab omnibus qui ab eo ſunt ejecti, donec Epiſcoporum cœtui viſum fuerit humaniorem ferre ſententiam. Ante Concilium Nicænum Alexander Alexandrinus pariter conqueſtus eſt Arium à ſe & Concilio ſuo excommunicatum ab Euſebio & aliis Epiſcopis fuiſſe receptum in communionem. *Quod*, inquit, *Apoſtolica regula minimè permittit.* Idem

confirmatum eſt in Concilio Antiocheno cap. 3. & 6. necnon in Sardicenſi cap. 3. Cæſarauguſtano cap. 5. & aliis. Hanc quoque regulam à ſe non ſecùs ac ab aliis Epiſcopis obſervari debere agnoſcunt Romani Epiſcopi Innocentius I. Epiſt. ad Victricium cap. 6. *Hoc etiam Synodus ſtatuit Nicæna*, inquit, *ut abjectum ab altero Clericum altera Eccleſia non recipiat.* Nicolaus I. Epiſt. 9. *At nos è diverſo credimus quod Eccleſia Chriſti ſacros Canones & præcipuè Nicænos non tradat oblivioni, præcipientes videlicet ut ii qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur.* Idem Epiſt. 31. ad Sylvanectenſis Synodi Epiſcopos ait Balduinum ſe in communionem non ſuſcepiſſe, eo quod nollet *Regulas atque ſancta Decreta corrumpere, quibus vetatur nè excommunicatus ab uno Epiſcopo ab alio recipiatur.* Idem habet aliâ occaſione Epiſt. 58. Joannes etiam VIII. Epiſt. 48. Archiepiſcopos Ravennatenſem, Mediolanenſem & Aquileienſem monet, nè Veronenſem Epiſcopum excommunicatum in communionem ſuſcipiant. *Sancti magnique Concilii Nicæni præcepta ſecuti quæ jubent regularem Epiſtolam per unamquamque Provinciam obtineri ut ii qui abjiciuntur ab aliis non recipiantur.* Sed egregia ſunt hanc in rem Joannis XX. ſeu Benedicti IX. verba, de quo cum quereretur Arvernenſis Epiſcopus quod Pontium Comitem à ſe excommunicatum ſuſcepiſſet, reſpondit ſe neſcienter id feciſſe quod non eſſet admonitus ab Epiſcopo Arvernenſi de iſtius excommunicatione ſeque ſi reſciviſſet id minimè facturum addens iſtæc: *Profiteor quippe omnibus conſacerdotibus meis ubique terrarum adjutorem me & conſolatorem potiùs eſſe quam contradictorem, abſit enim ſchiſma à me & Coëpiſcopis meis.* Demum abſolutionem ab iſto Comite fraudulenter acceptam irritam eſſe declarat. Mitto alios qui generatim tantùm dicunt ſe obtemperaturos Nicænis Canonibus, ex his autem abundè demonſtratum eſt Laïcum aut Clericum à Synodo Provinciæ excommunicatum ab omnibus Epiſcopis pro excommunicato habendum eſſe, nec à Romano aut alio quoquam ſuſcipi debere ſaltem juxta ordinariam regulam. Aliquâ tamen exceptione videtur hæc regula indigere, cum aliquis excommunicatur à Synodo Provinciæ propter aliquam doctrinam quam aliæ Eccleſiæ Catholicam arbitrantur, tunc enim non ſolùm is à communione pellitur; ſed & cæteræ Eccleſiæ quæ cùm eo ſentiunt excommunicari videntur. Hinc ſæpe factum eſt, ut aliquis propter doctrinam ab Epiſcopo ſuo Synodoque Provinciæ excommunicatus ab aliis Eccleſiis defenderetur. Quo in caſu idem judicium ferendum de excommunicatione hujus

privati ac de excommunicatione mutuâ Eccleſiarum & Epiſcoporum de quâ deinceps agemus.

Ut autem iſtud excommunicationis genus explicetur, obſervandum eſt totius orbis Eccleſias communione inter ſe junctas fuiſſe, ita ut ex iis velut una coaleſceret Eccleſia. Illa porrò communio duobus præcipuè modis innoteſcebat. Primò ex litteris communionis quas ad ſe invicem ſcribebant. Secundò, ex benignâ ſuſceptione eorum qui ab externis Eccleſiis veniebant, & ex conceſsâ illis communione: nam qui ex unâ Eccleſiâ in alias communione junctas vel peregrinationis vel alicujus negotii ergo tranſibant, ſuſcipiebantur & admittebantur ad ſacra, ſi modò litteras commendatitias haberent, quibus conſtaret eos non eſſe è numero excommunicatorum, ad eamdem enim communionem & conſenſionem Eccleſiarum pertinebat, uti modò probatum eſt, eos qui ab unâ Eccleſiâ excommunicati fuerant ad communionem non admittere.

Hujuſmodi porrò litterarum quibus Eccleſiæ ſecum invicem communicabant antiquiſſimus uſus eſt, ſolemniſque mos extitit pacem & communionem per literas dare vel auferre. Sic Tertullianus teſtis eſt Epiſcopum Romanum per litteras communionem cum Cataphrygibus iniiſſe eamque poſteà revocaſſe. Sic Cyprianus & cum eo Africani Epiſcopi causâ Cornelii & Novatiani nondum diſcuſſâ ad neutrum litteras ſcripſerunt, donec omni ſcrupulo de ſingulorum pectoribus excuſſo litteras dederunt, tùm ad Cornelium tùm ad cæteros, quæ teſtes erant communionis ſuæ cum Cornelio. Sic Concilii Antiocheni adverſus Paulum Samoſatenum Epiſcopi certiores faciunt alios Epiſcopos ut communicatorias ad Domnum mittant & ab eo ſuſcipiant, itemque Romanus Antiſtes & Itali per litteras ſuam cum iſto communionem ſignificant.

Ita quoque Optatus ut ſe ſuoſque cum totius orbis Eccleſiis communione junctos demonſtraret, ait ſe ſuoſque cum Siricio communicare: *Cum quo*, inquit, *totus orbis commercio formatarum in unâ communionis ſocietate concordat.* Eodemque in negotio Auguſtinus Epiſt. 162. ait Cæcilianum *Romanæ Eccleſiæ & cæteris terris per litteras communicatorias eſſe conjunctum.* Idem habet paſſim in libris contra Donatiſtas in quibus eos urget, ut oſtendant ſe litteras communicatorias habere ab omnibus Eccleſiis. Tunc etiam teſte Gelaſio Epiſt. 1. mos erat Romani Epiſcopi recens evecti ad cæteras Eccleſias litteras communionis mittere, atque hac de causâ Meletius Antiochenus, Atticus Conſtantinopolitanus & alii

Præſulis Romani Epiſcopi communionem ambientes petebant ad ſe litteras communionis dari, ſic etiam per litteras communione Eccleſiæ Romanæ expulſi ſunt Aſiatici à Victore, Africani & Orientales à Stephano, Neſtorius à Cœleſtino & Cyrillo, & alii quamplurimi quorum hìc catologum texere inutile foret.

Altera communionis teſſera erat, ut jam dixi, fidelium ultrò citroque commeantium admiſſio ad communionem ſi modo litteras commendatitias ab Eccleſiis ſuis deferrent. Nullum enim majus argumentum unitatis inter Eccleſias eſt, quam cum admittuntur in communionem utriuſque Eccleſiæ fideles, nullum è contra diviſionis argumentum majus quam cum aliqui ab unâ Eccleſiâ cujus membra ſunt ad aliam venientes non ſuſcipiuntur in communionem. Mos igitur fuit ut commendatitiæ darentur litteræ, Epiſcopis quidem à Metropolitano, cœteris autem Clericis aut Laicis ab Epiſcopo, quibus inſtructi ab aliis Eccleſiis quæ cum illis à quibus veniebant, erant communione junctæ, ſuſcipiebantur. Vetus eſt eâ de re Canon Apoſtolicus 32. *Nemo peregrinorum Epiſcoporum aut Presbyterorum aut Diaconorum ſine commendatitiis ſuſcipiatur litteris.* Earumdem fit mentio in Conc. Eliberitano cap. 23. & 38. & in Arelatenſi cap. 7. & cap. 9. Item in Antiocheno cap. 7. ſtatuitur, *Ut nullus externus ſine pacificis ſuſcipiatur*, & Can. 8. *ne Presbyteri qui ſunt in pagis dent Canonicas Epiſtolas vel ad ſolos vicinos Epiſcopos Epiſtolas mittant, Chorepiſcopi autem nulli reprehenſione affines dent pacificas*, item Laod. cap. 41. *quod non oportet Sacerdotem vel Clericum ſine Canonicis litteris iter ingredi.* De iiſdem vide Conc. Carth. 3. cap. 28. & quintum cap. 7. Zozimum Ep. 1. 5. & 6. Milevit. Conc. c. 20. Baſil. Epiſt. 69. Andegavenſe Conc. cap. 1. Turonicum 1. cap. 12. Veneticum cap. 5. Aurel. 1. cap. 7. Lugdunenſe 3. cap. 2. Rhemenſe ſub Sonnatio cap. 12. &c.

Cœterum quoniam fieri non poterat, ut omnes orbis Eccleſiæ ad ſe invicem ſcriberent & ſibi mutuò notæ eſſent, ac proinde immediatè communicarent, idcirco magnæ quædam ſedes eligebantur, per quas Eccleſiæ ſecum invicem communicabant. Sic Eccleſiæ Orientis cenſebantur communicare cum Occidentalibus, quando communicabant Antiocheno Patriarchæ qui junctus erat communione cum Romano, cui adhærebant Occidentales. Ita etiam Ægyptii per Alexandrinum cum Romano communicabant & Occidentales omnes cum Orientalibus & Ægyptiis per Romanum; ſicque intelligendus eſt locus Optati ſuprà citatus, *cum quo totus orbis*

commercio formatarum in unâ communionis ſocietate concordat.

His poſitis, facile eſt intelligere quomodo Eccleſiæ ſeſe mutuò excommunicarent: cum enim Eccleſia quædam aut ejus Epiſcopus in alterius Eccleſiæ aut Epiſcopi doctrinâ vel diſciplinâ perverſum quid eſſe arbitrabatur, tunc nuntium ejus communioni mittebat, vel datis litteris, vel rejectis, & à communione ſubmotis iis qui inde veniebant. Multa ſunt hujus excommunicationis apud antiquos exempla, quæ Hiſtoriam Eccleſiaſticam percurrentibus occurrunt: atque ut vetuſtiora prætermittam: ſic Epiphanius Theophilum Hieroſolymitanum excommunicavit: ſic tempore Arij Eccleſiæ & Epiſcopi ſeſe mutuò excommunicarunt: Sic ob Meletium & Paulinum ac quæſtionem de hypoſtaſi Oriens ab Occidente diviſus eſt; ſic iterùm propter Chryſoſtomum interrupta communio; ſic à Cœleſtino & Cyrillo excommunicatus eſt Neſtorius, & Cyrillus à Joanne, necnon Joannes à Cyrillo: & ante hos eumdem Neſtorium populus & Monachi Conſtantinopolitani à communione ſuâ ſegregarunt: hujus excommunicationis ſæpè meminerunt Romani Pontifices, ut cum Zozimus ait Epiſt. 2. *Sanximus memoratos perturbatores omnium ab Apoſtolicæ noſtræ Sedis communione alienos eſſe.* Cœleſtinus Epiſt. 6. *Tantiſper eos à noſtrâ communione rejicimus.* Hormiſdas Epiſt. 45. *A noſtrâ communione habeantur excepti.* S. Leo Epiſt. 42. *De fratribus quos communionis noſtræ cupidos eſſe cognovimus, approbavimus ut ſuarum interim Eccleſiarum communione contenti, pacis & communionis noſtræ unitate lætentur.*

Iſtud autem contentum eſſe Eccleſiæ ſuæ communione aliquando in pœnam adverſus Epiſcopos eſt ſtatutum, ut in Conc. Carth. 5. cap. 10. *Epiſcopo non venienti culpabiliter ad Synodum Provincialem pœna imponitur, ut Eccleſiæ communione debeat eſſe contentus.* Quod ſic explicat Gloſſa. *Iſte non eſt excommunicatus, ſed cum aliis Epiſcopis non communicabit, quia non veniet ad negotia ipſorum.* Et cap. 13. *Epiſcopus qui hoc fecerit, à cæterorum communione ſejunctus, ſuæ tantùm plebis communione contentus ſit.* Hunc Arelatenſe 2. Can. 19. alienum facit à fratrum communione, & Tarraconenſe cap. 6. cunctorum Epiſcoporum communione privat. Qui porrò hac pœnâ feriebantur, nulla viſitationis officia à collegis, nec viciſſim collegæ ab ipſis recipiebant, ut conſtat ex Concilij Toletani 1. cap. 15. nec Conciliis Provinciæ aderant, nec ordinationibus Epiſcoporum ſeſe immiſcebant, ut de Armentario ſtatutum eſt in Concilio Regienſi: verùm iſthæc excommunicationis ſpecies, pœna potiùs eſt

& mulcta, quàm vera ſeparatio.

Sed ut ad propoſitum redeamus, cùm Eccleſia Romana propter primatum centrum ſit unitatis, ejuſque Antiſtes cœterorum omnium caput conſtitutus ſit, ut ſchiſmatis tolleretur occaſio, haud dubium quin magnum ac certiſſimum ſit argumentum, eos eſſe de Eccleſiâ qui ipſi tanquam capiti adhærent, & cum eo communione junguntur. E contrà verò magnum eſſe ſchiſmatis præjudicium, ſi quis ab ejus communione ſit alienus. Quod tamen intelligendum eſt de Pontifice legitimè electo, & ſedente in Cathedrâ Petri, & clavibus ſibi à Deo datis, ut par eſt, utente. Nam ſi quis Eccleſiam Romanam invaderet, & illegitimè ordinaretur, non eſſet cum iſto communio habenda. Similiter ſi Pontifex in hæreſim incideret, & à Concilio deponeretur, jam non eſſet ſchiſmaticus is qui ab eo diſcederet. Ac demùm ſi Pontifices Romani ſine causâ excommunicationem ferrent, totaque Eccleſia judicaret excommunicationem temerè latam, tunc non ab ipſis excommunicati pro ſchiſmaticis habendi non eſſent, modò animum retinerent ſervandæ cum Romano Pontifice unitatis, & ad recuperandam ejus communionem totis viribus allaborarent. Sic nemo Aſiaticos licet à Victore excommunicatos dixerit fuiſſe ſchiſmaticos, & ab Eccleſiâ extorres. Nemo Cyprianum & Africanos Antiſtites, necnon Firmilianum & Orientales, licet à communione Stephani pulſos, ab Eccleſiâ alienos fuiſſe pronuntiabit: quin è contrà Auguſtinus ſæpè ſæpiùs probat Africanos dici non potuiſſe ſchiſmaticos, & moderationem Cypriani nunquam non commendat. Quis affirmaverit Meletium, Cyrillum & alios Orientales ab ipſo ſtantes ſchiſmaticos fuiſſe, quia cum Eccleſiâ Romanâ non communicabant, aut quis è contrà non fateatur Paulinum & ejus ſocios in periculum ſchiſmatis venire, licet cum Eccleſiâ Romanâ communione juncti fuerint? Quis audeat dicere Athanaſium & alios fuiſſe ſchiſmaticos, Arianos verò in Eccleſiâ, eo quod Liberius hos ad communionem ſuam admiſiſſet, illos ab eâ repuliſſet? Nemo item Atticum Conſtantinopolitanum, & omnes Orientis Patriarchas pro ſchiſmaticis & excommunicatis unquam habuit, licet à communione Romanæ Eccleſiæ diviſi aliquandiu fuerint. Verùm, ut jam dixi, neceſſe eſt ut iſti retineant animum uniendi ſeſe cum Eccleſiâ Romanâ, quod egregiè à Cypriano obſervatum eſt, qui licet à Stephano excommunicatus foret, pacem tamen quantùm in ipſo fuit, ſemper fovit, nec unquam voluit Romanæ Eccleſiæ communionem abrumpere: *Neminem*, inquit,

quit, *ſeparantes, aut à communione ſummoventes.* Ita etiam Meletius & alij à communione Romanæ Eccleſiæ repulſi ſemper in votis habuerunt ut cum eâ jungerentur, & nihil non effecêre ut ad optatum finem pervenirent.

Verùm ſi rem penitiùs ſcrutemur, ideò neceſſaria ſemper habita eſt Romani Pontificis communio, ut quis non haberetur pro ſchiſmatico, quia per eum tanquam per unitatis centrum omnibus Eccleſiis uniuntur fideles. Namque omnes Eccleſiaſtici ſcriptores eos ſchiſmaticos eſſe perhibent, qui à totius Eccleſiæ communione ſeparati ſunt, hoc eſt ab omnium vel penè omnium orbis Eccleſiarum communione expulſi. Sic S. Irenæus lib. 4. cap. 43. ſchiſmaticos vocat eos *qui abſiſtunt à principali ſucceſſione*, non unius Eccleſiæ, ſed Eccleſiarum omnium ac præcipuè Apoſtolicarum. Tertullianus in præſcriptionibus ad probandam Eccleſiæ & doctrinæ ſuæ veritatem, dicit ſe communicare cum omnibus Eccleſiis matricibus & Apoſtolicis. Clemens Alexandrinus hæreticos ſchiſmatis convincit ob conventiculorum ſuorum novitatem. Cyprianus in Epiſtolis ſuis eos ſchiſmaticos eſſe pronuntiat qui à communione cujuſvis Epiſcopi diſcedentes, eo ipſo cenſebantur à totius Eccleſiæ communione alieni. Optatus perpetuò Donatiſtas ſchiſmaticos eſſe probat, quod ab Eccleſiarum totius orbis communione diſceſſerant. *Videndum eſt*, inquit, *quis in radice cum toto orbe manſerit, quis foras exierit?* & lib. 2. ait extorres eſſe ab Eccleſiâ Donatiſtas, quod cœteris Eccleſiis non communicarent per Romanum Epiſcopum ut Catholici. *Quid*, inquit, *illi* (Eccleſiæ) *negatis Orientis & Septentrionis, etiam Occidentis Provinciarum omnium & innumerabilium Inſularum populos Chriſtianos, contra quos vos ſoli pauci rebelles eſtis, & cum quibus nullum communionis conſortium poſſidetis.* Centies idem argumentum in eoſdem Donatiſtas inculcat Auguſtinus, & ſchiſmaticos illos eſſe docet quod ab Eccleſiarum omnium communione eſſent alieni. Ex quibus & aliis innumeris quæ adduci poſſent efficitur, illam Eccleſiam eſſe ſchiſmaticam, quæ à cœterarum omnium vel penè omnium communione divulſa eſt. Quod ut uno verbo demonſtrem, ſchiſmaticus ille eſt, & revera excommunicatus qui ab Eccleſiâ universâ eſt præciſus & ejectus, ſed Eccleſia non eſt Epiſcopus aliquis, aut privata aliqua ſocietas, ſed ſocietas totius orbis fidelium; ergo ad hoc ut quis ſit verè ſchiſmaticus & excommunicatus, oportet ut à totius orbis Eccleſiarum communione ſit alienus: cum autem ab illorum communione alienum eſſe maximum eſt indicium, cum ab illius Eccleſiæ

ad quam omnes referuntur communione alienus eſt.

Hoc poſito jam facile eſt ſtatuere quænam è diſſidentibus Eccleſiis ſit ſchiſmatica. Manifeſtum enim eſt ex dictis illam Eccleſiam ejuſmodi habendam eſſe, à cujus communione cæteræ omnes vel penè omnes diſſidebant. Nam ſi totius orbis Eccleſiæ cum Eccleſiis diſſidentibus, & à ſe invicem divulſis communionem foviſſent, eæ licet inter ſe diviſæ ab Eccleſiâ tamen universâ non erant ſeparatæ, ut contigit in negotio Aſiaticorum, Cypriani, Meletij, &c. ſi verò totius orbis Eccleſiæ diſſentirent, ita ut magna illarum multitudo ex utraque parte ſtaret, tunc maximè lugendum erat hoc malum, & ſi de fide foret diſſenſio, adhærendum erat antiquitati, eaque pars pro verâ Eccleſiâ habenda quæ antiquam doctrinam retinebat: Si verò de diſciplinâ aut de levibus quæſtionibus eſſet tantùm quæſtio, illi erant magis culpandi qui primi pacem abrumpebant, aut qui eam ab aliis oblatam nolebant accipere. At ſi qui, ut jam diximus, privati, ſi paucæ Eccleſiæ nollent cœterarum omnium decretis obtemperare, ac propter leves quæſtiones aut diſciplinam ab earum communione ſejunctæ manerent, cenſebantur ab Eccleſiâ extorres. Sic Montaniſtæ & Novatiani licet antiquæ (ſaltem quarumdam Eccleſiarum) circa pœnitentiam ſeveritati inhærerent, quia tamen pauci erant qui iſtam retinendam eſſe ducerent, cœterique omnes volebant lapſis veniam indulgere, meritò ſchiſmatici ſunt habiti. Sic Epiſcopi qui ſtabant à Donato pro ſchiſmaticis habendi fuiſſent, quamvis Cæcilianum traditorem fuiſſe conſtitiſſet, quia ab omnium Eccleſiarum communione propter unius Epiſcopi crimen exceſſiſſent. Ita etiam licet Aſiatici tempore Victoris minimè fuerint ſchiſmatici, quia tamen poſt Concilij Nicæni Decretum eandem cum Aſiaticis diſciplinam mordicùs retinuerunt, meritò pro ſchiſmaticis habiti ſunt. Sic Lucifer & pauci factionis ejus homines licet antiquæ circa Epiſcopos lapſos diſciplinæ defenſores velut ſchiſmatici & perturbatores excepti ſunt. Denique improbati ſunt nonnulli Epiſcopi qui trium capitulorum damnationi conſentire nolebant, non quod iſthæc tria capitula neceſſariò damnanda eſſent, cum poſſint defendi & defendantur abſque fidei & Religionis periculo, ſed quia non debebant illi cœterarum Eccleſiarum conſenſui ſeſe opponere.

Ex dictis, ut puto, ſatis & abundè liquet quid & quotuplex eſſet olim excommunicatio, necnon à quibus & quomodo ferretur, quod primo loco nobis examinandum propoſueramus; nunc inquirendum eſt propter quid & in quos ferri poſſit & debeat.

CAPUT V.

CAPUT II.

In quos & propter quid ferri poſſit excommunicatio.

EXcommunicationis hæ fuerunt olim ordinariæ cauſæ: Prima prava doctrina & traditæ Chriſto & Apoſtolis diſciplinæ adverſa. Secunda vita flagitioſa & Chriſti præceptis contraria. Tertia privati alicujus adverſus diſciplinam Eccleſiæ ſuæ aut privatæ Eccleſiæ adverſus univerſæ Eccleſiæ diſciplinam rebellio. Hæ cauſæ excommunicationis ex ſacris litteris repeti poſſunt. Primam Chriſtus ipſe inſinuat Matth. 7. ita monens Diſcipulos *Attendite vobis à falſis Prophetis, &c.* Hoc eſt iſtos cavete ne commiſceamini cum eis. Hac etiam de causâ Apoſtoli quoſdam excommunicaverunt ut Paulus Hymenæum & Alexandrum: *Quos*, inquit, *tradidi ſatanæ ut diſcant non blaſphemare.* Monetque idem Apoſtolus Titum ut hæreticum hominem poſt unam & alteram correptionem devitet. Et Joannes diſtrictiùs præcipit ne in communionem ſuſcipiantur ii qui doctrinam de Chriſto veram non afferunt, undè ipſe fertur è balneo exiiſſe quod intus Cerinthum eſſe didiciſſet.

Secunda cauſa eaque meo judicio potiſſima à Chriſto ipſo traditur Matth. 18. ubi præcipuè agitur de peccato in moribus; ſed eadem cauſa fusè explicatur à Paulo in Epiſt. ad Corinth. 1. cap. 5. cùm præcipit ut inceſtuoſus Corinthius ejiciatur ab Eccleſiâ. *Neſcitis*, inquit, *quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit, expurgate vetus fermentum ut ſitis nova conſperſio . . . . ſcripſi in Epiſtolâ,* (hoc eſt dum ſcribo vobis in hac Epiſtolâ) *ne commiſceamini fornicariis, non utique fornicariis hujus mundi* (hoc eſt gentilium) *aut avaris aut rapacibus aut idolis ſervientibus, alioquin debueratis de hoc mundo exiiſſe, nunc autem ſcripſi vobis* (id eſt ſic intelligi debet quod ſcripſi) *non commiſceri ſi is qui frater nominatur & fornicator aut idolis ſerviens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum ejuſmodi nec cibum ſumere, quid enim mihi de iis qui foris ſunt judicare. Nonne de iis qui intus ſunt vos judicatis, nam eos qui foris ſunt, Deus judicabit, auferte malum ex vobis ipſis.* Ob tertiam cauſam idem Paulus monet vitandos eſſe quoſdam fratres inquietos qui traditam à ſe vivendi formam pervertebant. *Nihil operantes* (manibus ſuis) *ſed.*

curioſè agentes. De his hæc habet, *denuntiamus vobis ut ſubtrahatis vos ab omni fratre inambulante inordinatè & non ſecundum traditionem quam acceperunt à nobis*, & poſteà, *quod ſi quis non obedit verbo noſtro per Epiſtolam hunc notate & ne commiſceamini cum illo ut confundatur*, addit tamen, *& nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite ut fratrem.* Itaque aſſignatæ tres à nobis excommunicationis cauſæ in ſacris litteris inſinuantur, ſed & traditione & uſu Eccleſiæ abundè confirmantur, cum certum ſit decretam eſſe Canonibus excommunicationem & ſæpè ſæpius latam: Primò in hæreticos doctrinam Chriſti abnegantes vel novam inducentes. Secundò in homines gravium criminum convictos. Tertiò in privatos qui diſciplinam Eccleſiæ ſuæ infringerent, vel in eas Eccleſias quæ generalem Eccleſiæ diſciplinam à Conciliis univerſalibus ſtatutam obſervare pertinaciter nollent. Vix ac nec vix quidem aliis de cauſis excommunicationem latam aut decretam eſſe leges.

Cœterum propter hæc excommunicatio mortalis de quâ tantùm hîc agimus ferri non poteſt, niſi res ſit manifeſta & publica. Et certè quamvis nonnulli putent pœnitentiam publicam, ac proinde medicinalem excommunicationem inflictam eſſe pro peccatis occultis nemo hactenus exiſtimavit aut dicere auſus eſt aliquem ab Eccleſiâ invitum excommunicari aut pelli potuiſſe niſi manifeſtum foret ejus crimen. Nemo quippè poteſt aut debet excommunicatione mortali plecti qui non vel ſuo vel aliorum testimonio convictus fuerit & pœnitentiam agere detrectaret, hujuſmodi autem hominum culpas manifeſtas eſſe haud dubium. Deinde ſi quis eâ de re dubitaret ſexcentis doceri poſſet teſtimoniis quorum nonnulla hic proferam. Origenes in Joſue homil. 21. *Vbi*, inquit, *peccatum non eſt evidens, ejicere de Eccleſiâ neminem poſſumus ne fortè eradicantes zizania eradicemus & triticum.* Optatus lib. 7. *Accuſatore ſilente non licuit nobis reum abſtinere, ſcriptum eſt enim ante cognitam cauſam neminem eſſe damnandum.* S. Auguſt. lib. 3. contra Parmen. cap. 2. ait neminem poſſe anathematis ſententiâ percelli, niſi *aut ſponte confeſſum aut in aliquo ſæculari vel Eccleſiaſtico judicio nominatum atque convictum.* Antiquus Autor quæſt. in utrumque teſtamentum apud Aug. quæſt. 102. *Adhuc*, inquit, *eſt aliquod quod deprehendit Novatianus, cur*, inquit, *corpus Domini tradunt iis quos noverunt peccatores: quaſi poſſint ipſi accuſatores eſſe qui ſunt judices. Si autem accuſati fuerint & manifeſtati potuerunt abjici.* Innocentius I. Epiſt. ad Exuperium rationem reddens *cur communicantes viri cum*

adulteris uxoribus non conveniant cum contra uxores in conſortio adulterorum manere videantur; ſuper hoc, inquit, *Chriſtiana Religio adulterium in utroque ſexu pari ratione condemnat. Sed viros ſuos mulieres non facilè de adulterio accuſant & non habent latentia precata vindictam. Viri autem liberiùs uxores adulteras apud Sacerdotes deferre conſueverunt, & ideo mulieribus prodito eorum crimine communio denegatur. Uxorum autem latente commiſſo non facilè quiſpiam ex ſuſpicionibus abſtinetur, qui utique ſubmovebitur ſi ejus flagitium detegatur, cum ergo par cauſa ſit, interdum probatione ceſſante vindictæ ratio conquieſcit.*

Deinde verò non omnes publici peccatores aut hæretici ſtatim excommunicatione mortali plectendi erunt; ſed priùs corripiendi, poſteà admonendi ab Eccleſiâ & medicinali excommunicatione plectendi ac tùm demùm penitùs ab Eccleſiâ eliminandi: juxta inſtitutam à Chriſto corripiendorum fratrum rationem cui ſuffragatur Paulus in Epiſt. ad Corinthios; poſtquam enim dixit cap. 12. ſe multùm timere ne cum venerit Corinthum cogatur multos lugere ex iis qui *antè peccaverant & non egerant pœnitentiam ſuper immunditiâ, fornicatione & impudicitiâ*, ſubdit cap. 13. *Ecce tertiò venio ad vos, in ore duorum vel trium ſtabit omne verbum, prædixi & prædico ut præſens & nunc abſens iis qui antè peccaverunt & cæteris omnibus, quoniam ſi venero iterum non parcam .... ideo hæc abſens ſcribo ut præſens non duriùs agam.* Ad quem locum Chryſoſtomus obſervat Paulum in denuntiandis ſuppliciis Apoſtolum multum ac vehementem eſſe, in inferendis tardum ac ſegnem; *Neque enim de iis*, inquit, *qui peccabant pœnas ſtatim ſumpſit, ſed ſemel atque iterum admonuit, & ne ſic quidem in contumaces animadvertit, ſed rurſus admonet ac denuntiat dicens tertiò hoc venio ad vos.* Idem in homiliâ quadam de pœnitentiâ ait Paulum hac moderatione uti, ut illos per patientiam ad pœnitentiam adduceret, *non enim peccatores, ſed non pœnitentes*, lachrymis dignos fore dicit. Agit porrò hîc Apoſtolus de excommunicatione in convictos, & pœnitentiam agere detrectantes, docetque exemplo ſuo iſtam excommunicationem ferri non debere in alios quàm in publicos peccatores, & quidem pluribus vicibus admonitos, & ad pœnitentiam ſpontè agendam excitatos. Hinc aliquandò peccatores etiam convicti excommunicatione medicinali priuſquam mortali plectebantur, præcipuè ubi ſpes emendationis erat. Certè annuit Auguſtinus hunc fuiſſe morem Eccleſiæ Africanæ: *Nos verò*, inquit homil. 50. de

Pœnitentiâ, *à communione quemquam prohibere non poſſumus, quamvis hæc prohibitio nondum ſit mortalis, ſed medicinalis, niſi aut ſpontè confeſſum, aut in aliquo ſive ſæculari ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum atque convictum.* Ex quibus verbis liquet excommunicationem medicinalem præceſſiſſe mortalem, atque etiam in convictos fuiſſe latam. In poſterioribus Conciliis mortalis excommunicatio dicitur anathema, quod antequam pronuntietur in noxios, jubentur priùs excommunicari. Sic in quintâ Synodo Romanâ ſub Symmacho primùm excommunicari jubentur ii qui Decreta Concilii violarent; ac deinde ſi ſe non emendaſſent anathemate feriri. Agapetus Epiſt. 6. ait Cyrum & ejus ſequaces jam excommunicatos, ſi ſe non emendarent anathemate feriendos eſſe. Nicolaus primus Epiſtolâ 7. & Joannes octavus Epiſt. 17. anathema pariter diſtingunt à ſimplici excommunicatione. Attamen non ſemper excommunicatio medicinalis præceſſit mortalem, præcipuè ubi nulla ſpes emendationis apparebat; ſed præceſsêre ſemper admonitiones excommunicationis ſententiam, hæcque ſolemnis fuit Eccleſiæ conſuetudo. Teſtes ſunt hujus rei Patres Epheſini, qui Canonibus ſancitum eſſe aiunt, ut reus tertiò vocetur. *Sancta Synodus*, inquiunt actione 1. *Canonibus obtemperans tertiò Neſtorium vocavit:* Et poſt Juvenalis Hieroſolymitanus: *Cum leges*, inquit, *Eccleſiaſticæ jubeant tertiò reos vocari ut ſeipſos defendant ab iis de quibus accuſantur.* in relat. ad Imperatorem. *Cum Canones jubeant tertiò inobedientes vocari.* Inde à Patribus Chalcedonenſis Concilii ita ter vocatus dicitur Dioſcorus, *juxta ſanctos & divinos Canones.* Extat autem iſte Canon inter eos qui dicuntur Apoſtolici 74. atque iſta conſuetudo in novo etiam jure obtinuit. Nec alia melior hujus ratio reddi poteſt quàm maternus Eccleſiæ in cunctos affectus, quo cuperet ad exemplum Chriſti omnes ſalvos fieri, nec quemquam perire. Hinc quantùm in ſe eſt nihil omittit ut peccatores ad meliorem frugem revocet; nec quidquam eſt quod illam majori dolore afficiat, quàm cum cogitur è ſinu ſuo quoſdam è filiis ſuis expellere, & Satanæ tradere. Adde quod ſæpè ex excommunicatione multa naſcuntur mala, multa diſſidia, quæ totam Eccleſiam non mediocriter concutiunt, & multos ad perditionem trahunt.

His de cauſis impulſi ſancti Patres, in excommunicatione ferendâ valdè cauti fuerunt, & nonniſi gementes, dolentes, ac velut inviti quemquam excommunicaſſe leguntur. *Cum dolore enim*, inquit Ambroſius lib. 3. off. c. 27. *amputatur etiam quæ putruit pars corporis*

& diu tractatur ſi poteſt ſanari medicamentis, ſi non poteſt tunc à medico bono abſcinditur, ſic Epiſcopi affectus boni eſt, ut optet ſanare, ſerpentia auferre ulcera, adducere aliqua, non abſcindere, poſtremò quod ſanari non poteſt cum dolore abſcindere. Quam in rem hîc pauca de multis quæ poſſent congeri exempla producam. Firmilianus & cæteri Epiſcopi Antiochiæ congregati, haud citò & temerè in Paulum Samoſatenum ſententiam tulerunt, ſed diuturnum ipſi reſipiſcentiæ tempus dederunt. *Firmilianus*, inquiunt apud Euſebium lib. 7. c. 30. *cum bis Antiochiam veniſſet, damnavit quidem dogmatis ab illo invecti novitatem, ut teſtamur nos qui adfuimus, & alii plures perinde ac nos optimè norunt; ſed cum ille mutaturum ſe ſententiam promiſiſſet, credens ei Firmilianus, ſperanſque ſine ullo Religionis noſtræ probro atque diſpendio rem optimè conſtitui poſſe, diſtulit ſententiam ſuam deceptus ſcilicet ab homine, &c.* Et poſt alia declarant ſe neceſſitate adductos Paulum excommunicaſſe. *Hunc igitur*, inquiunt, *Deo bellum indicentem, nec cedere volentem, cum à communione noſtrâ abdicaſſemus, neceſſe habuimus, &c.* Arius ab Alexandro nonniſi poſt varias diſputationes & admonitiones eſt ejectus, & tamen Alexander in Epiſtolâ ad univerſos Epiſcopos, ait ſe dolore affici *ob exitium Arii & ſequacium præſertim quod cum Eccleſiæ doctrinam olim perceperint, nunc ab eâ deſciverunt.* Cyrillus non ſtatim Neſtorium à communione ſuâ expulit, ſed ſæpiùs monitum dato etiam reſipiſcentiæ tempore; & Synodi Epheſinæ Patres teſtantur ſe invitos ac non ſine gemitu & dolore ad damnandum Neſtorium deſcendiſſe. *Lachrymis*, inquiunt, *ſubinde perfuſi ad lugubrem hanc contra eum ſententiam neceſſariò venimus.* Flavianus in ſententiâ ipsâ adverſus Eutychem teſtatur ſe invitum eò veniſſe. *Lachrymantes*, inquit, *ac gementes perfectam ejus perditionem decrevimus, per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ab eo blaſphematum extraneum eum eſſe à noſtrâ communione & Primatu Monaſterii.* Quâ de re ſcribens poſtea ad Leonem Pontificem: *Depoſitis*, inquit, *fletibus & lachrymis quas inceſſanter fundo, quia ſub me Clericus invaſus eſt à fero dæmone.* Et ipſe S. Leo Epiſt. 13. ad Pulcheriam: *multum doleo multumque contriſtor*, de caſu ſcilicet Eutychis. Item cum in Dioſcorum lata eſt ſententia in Concilio Chalcedonenſi, Epiſcopi dolentes ac gementes ſe id facere dicunt, atque inter alios Julianus Coenſis Romani Pontificis Legatus, *dolens ac gemens*, inquit, *dico alienum eum eſſe ab Epiſcopatus dignitate.* S. Leo Epiſt. 93. *Nulli Chriſtianorum*, inquit, *facilè communio denegetur, nec ad indignantis fiat hoc arbitrium Sacerdotis, quod in magni reatûs ultionem invitus & dolens*

quodammodo debet inferre animus. Concilii Milevitani Antiſtites dum Pelagium & Cæleſtium damnant, optare ſe dicunt, *ut de correctione potiùs eorum gratulentur quàm contriſtentur interitu.* Denique ut alia mittam Leo X. Lutheri errores damnans, ait *ſe id facere præ mærore & animi anguſtiâ tantâ ut vix exprimere poſſit.*

Eadem de causâ tam proni fuerunt Antiſtites, tam faciles ad recipiendos hæreticos & peccatores reſipiſcentes, ut ipſis ad redeundum in Eccleſiam viam ultrò complanarent. Ita Marcioni ad Eccleſiam redire cupienti eâ conditione datus eſt regreſſus, ut eos qui cum ipſo aberraverant revocaret. Ita Concilium Nicænum cum Melitianis qui nullam veniam ſummoperè merebantur, clementiſſimè egit, illorum Epiſcopis honorem relinquens, & nemini eorum aditum ad officia Eccleſiaſtica intercludens. Eadem item Synodus ſimili ἐπιεικείᾳ Novatianos ad Eccleſiam invitavit. Ita etiam tempore Arianæ hæreſeos, quicunque cum Arianis communicaverant, aut in Arianum dogma lapſi fuerant, non ſolum ſuſcepti ſunt in communionem, ſed etiam Epiſcopatus retinuerunt; ac contraria Luciferi Calaritani ſeveritas improbata eſt. De hac Eccleſiæ indulgentiâ ad lapſos revocandos lege Athanaſium Epiſtolâ ad Rufinianum & Hieronymum, in dialogo contra Luciferianos. At nullum habemus inſignius exemplum iſtius ad hæreticos ad Eccleſiam invitandos indulgentiæ, quàm quod nobis ſubminiſtrant pacis conditiones à Catholicis oblatæ Donatiſtis ante & poſt collationem Carthaginenſem; proponunt enim eis per Epiſtolam, ut ſi Catholici victi fuerint in collatione cedant Epiſcopatibus ſuis, ſi è contrà victores fuerint, non idem in Donatiſtas ſtatuunt, ſed concedunt eis ut honorem Epiſcopatus non amittant, *poterit quippe*, inquiunt, *unuſquiſque noſtrum honoris ſocio ſibi copulato viciſſim ſedere eminentiùs ſicut peregrino Epiſcopo juxta conſidentem collegam, hoc cum alternis Baſilicis conceditur..... ut uno eorum defuncto deinceps jam ſingulis ſinguli priſtino more ſuccedant, aut ſi fortè populi Chriſtiani ſingulis delectantur Epiſcopis & duorum conſortium inuſitatâ rerum facie tolerare non poſſunt, utrique de medio diſcedamus & damnatâ ſchiſmatis causâ in unitate pacificâ conſiſtatis. Ab his ſingulis in Eccleſiis annuentibus unitati factæ per loca neceſſaria conſtituantur Epiſcopi.* Huic propoſitioni conſenſerunt omnes Epiſcopi Catholici, uno aut altero exceptis, qui citò cœterorum conſenſu & admonitionibus in eamdem ſententiam deſcendere coacti ſunt. Poſt collationem verò eadem conditio eſt Donatiſtis oblata, ut conſtat ex Auguſtini ſermone 37. tom. 10.

tom. 10. *Epiſcopatum*, inquit, *amatis nobiſcum habete .... diximus ut ambo ſedeant in unâ ſimplici baſilicâ*, *&c.* Ex quibus abundè liquet nihil non faciendum eſſe, ut qui ab Eccleſiæ unitate præciſi ſunt, ad eam revertantur; ac proinde multo majori curâ cavendum ne aliqui ab eâ unitate temerè aut incautè ſeparentur.

Sed ut apertiùs explicetur quibus in caſibus ferri aut non ferri poſſit excommunicatio, circa ſingulas cauſas excommunicationis à nobis allatas, pauca ſunt obſervanda. Diximus primò propter hæreſim ejici homines ab Eccleſiâ, ſed hoc intelligendum de hæreſi manifeſtâ, necnon de iis qui in eâ ſunt pertinaces, & de quibus periculum eſt ne cæteros in eumdem errorem trahant. Itaque primò non eſt excommunicatio ferenda ob leves quæſtiones quæ fidei regulam non attingunt, quæque liberum patiuntur cujuſvis judicium: *Nam*, ut inquit Tertullianus, *hæc ſola eſt regula fidei quæ hæreſes facit, & eâ ſemel poſitâ manente in ſuâ formâ, quantumlibet quæras & tractes, & omnem libidinem curioſitatis effundas, tibi licet.* Secundò non debet ferri excommunicatio niſi in pertinaces, qui moniti doctrinam ſuam revocare nolunt, ut oſtendimus.

Diximus deinde excommunicationem ferri in peccatores, ſed hoc intelligendum de iis qui in peccata gravia & Canonibus prohibita prolabuntur, quique de iis accuſati ac convicti ſunt; idque cùm nullum gravius malum timetur ſi à communione ejiciantur. Primò ergo non debet excommunicatio ferri ob levia & quotidiana peccata, imò etiam ob mortalia niſi exteriora ſint, & eorum è numero quæ ſcandalo ſunt aliis, qualia ſunt adulterium, homicidium, & alia hujuſmodi. Secundò, non debet ferri niſi in accuſatos & convictos, ut latè probatum eſt, & modò confirmabitur ex Auguſtini teſtimoniis. Tertiò, non eſt prudentiæ aliquem ob flagitia ejicere ab Eccleſiâ cum gravius malum timetur, putà Eccleſiæ perturbatio aut ſchiſma. Hanc regulam ſæpè tradit Auguſtinus in libris contra Donatiſtas. Hanc præſertim latè probat lib. 3. contra Epiſt. Parmen. è quo ſequentia ſunt deſumpta. *Sed dicet*, inquit, *aliquis*, *quomodo poterimus Apoſtolo obedire dicenti*, *cum ejuſmodi nec cibum ſumere*. Huic objectioni ſic reſpondet: *in hac velut anguſtiâ quæſtionis non aliquid novum aut inſolitum dicam*, *ſed quod ſanitas obſervat Eccleſia*, *ut cum quiſque fratrum*, *id eſt Chriſtianorum intùs in Eccleſiæ ſocietate conſtitutorum*, *in aliquo tali peccato fuerit deprehenſus*, *ut anathemate dignus habeatur*, *fiat hoc ubi periculum ſchiſmatis nullum eſt*, *atque id cum eâ dilectione de quâ ipſe alibi præcepit dicens*, *ut inimicum eum non exiſti-*

Ll

metis, ſed corripite ut fratrem; quod ſi non agnoverit nec pœnitendo correxerit, ipſe foras exiet, & per propriam voluntatem ab Eccleſiæ unitate dirimetur. Deinde regulas à nobis ſuperiùs traditas ipſe etiam tradit. *Quando*, inquit, *ita cujuſque crimen notum eſt omnibus, & omnibus execrabile apparet ut vel nullos prorſus vel non tales habeat defenſores per quos poſſit ſchiſma contingere, non dormiat ſeveritas diſciplinæ, in quâ tanto eſt efficacior emendatio pravitatis, quanto diligentior confirmatio charitatis.* Ergo ex mente S. Auguſtini, ut quis propter crimen excommunicetur, requiritur primò ut crimen ſit omnibus notum, hoc eſt manifeſtum: ſecundò, ut ſit execrabile: tertiò, ut nullum ſit ſchiſmatis periculum, quod ultimum contingit quando quis ſocios habet multos: *Neque enim*, pergit Auguſtinus, *poteſt eſſe ſalubris à multis correptio, niſi cum ſociam non habet multitudinem; cum verò idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis reſtat quàm dolor & gemitus.* Eadem fermè habet lib. 3. contra litteras Petiliani c. 36. *Apud nos*, inquit, *quicumque mali vel penitùs latent, vel quibuſdam noti propter bonos quibus ſunt ignoti, & apud quos convinci non poſſunt, propter pacis & unitatis vinculum tolerantur.... nec propterea tamen Eccleſiaſtica diſciplina negligitur à conſtantibus & diligentibus, & prudentibus diſpenſatoribus Chriſti, quando crimina ita manifeſtantur, ut nullâ poſſint probabili ratione defendi. Extant innumerabilia documenta in iis qui vel Epiſcopi, vel alicujus hujuſmodi gradus Clerici fuerunt, & nunc vel degradati, vel pudore in alias terras abierunt, vel ad vos ipſos, aut ad alias hæreſes tranſierunt, vel in ſuis regionibus noti ſunt.* Eadem centies inculcat Auguſtinus, malos ſcilicet in Eccleſiâ eſſe quos illa ferre cogitur, vel quia occulti ſunt, vel quia non accuſantur, vel quia periculum eſſet ſchiſmatis ſi ejicerentur: vide ipſum in Pſalmum contra partem Donati, necnon lib. 4. de Bapt. lib. de unit. Eccl. cap. 14. lib. 2. contra Creſc. cap. 36. & lib. 3. c. 31. 64. & 65. & alibi paſſim. Uno verbo eadem fuit Afrorum omnium ſententia in collatione Carthaginenſi, quorum nomine profitetur Auguſtinus *Eccleſiaſticam quidem diſciplinam non eſſe negligendam, & ubicumque fuerint proditi mali, coërcendos eos eſſe ut corrigantur, non ſolùm ſermone correctionis, verùm etiam excommunicationibus; ita tamen ut propter pacem unitatis etiam cogniti tolerentur.*

Denique diximus tertiam excommunicationis cauſam eſſe ob diſciplinam, vel unius Eccleſiæ ab aliquo privato, vel totius à ſingulari Eccleſiâ violatam. Verùm hoc in caſu magna debet eſſe prudentia; nam præter cautiones jam adhibitas aliis in cauſis, valdè ca-

vendum primò, ne ob levem aliquam & nullius ad Religionem aut bonos mores momenti diſciplinam ejiciantur de Eccleſiâ viri probi. Secundò, ne Eccleſiæ à ſe invicem propter diverſitatem diſciplinæ ſeparentur. Hæc enim fidei & bonis moribus nihil obeſt, conſtatque ſemper fuiſſe varios Eccleſiarum uſus & ritus ſine ullo religionis diſpendio. Egregium eſt hanc in rem à nobis non ſemel laudatum S. Irenæi & aliorum Epiſcoporum monitum ad Victorem, ne propter diſſenſionem circa Paſchæ celebrationem pacem cum Orientalibus abrumperet, ſed paci & unitati conſuleret, cum variæ eſſent tam circa Paſchæ celebrationem quam circa jejunia & alios ritus Eccleſiarum conſuetudines ortæ vel ex negligentiâ, vel ex ſimplicitate & imperitiâ eorum qui morem à majoribus traditum non obſervabant, propter quas diſciplinæ varietates communio nunquam interrupta fuerat: lege Euſeb. lib. 5. c. 24. & quæ diximus ubi de Victore. Similiter in quæſtione de hæreticorum Baptiſmo iterando, Stephanus videri poteſt reprehenſioni obnoxius, quod leviter Afros excommunicaret. *Eos autem qui Romæ ſunt*, inquit Firmilianus, *non ea in omnibus obſervare quæ ſunt ab origine tradita, & fruſtra Apoſtolorum autoritatem prætendere. Scire quis etiam inde poteſt quod circa celebrandos dies Paſchæ, & circa multa alia divinæ rei Sacramenta videat eſſe apud illos aliquas diverſitates, nec obſervari illic æqualiter omnia quæ Hieroſolymis obſervantur. Secundùm quod in cæteris quoque plurimis Provinciis multa pro locorum & nominum diverſitate variantur; nec tamen propter hoc ab Eccleſiæ Catholicæ pace atque unitate aliquando diſceſſum eſt. Quod nunc Stephanus auſus eſt facere rumpens adverſum nos pacem, quam ſemper anteceſſores ejus nobiſcum amore & honore mutuo cuſtodierant.* Et poſt multa: *Excidiſti*, inquit, de Stephano loquens, *teipſum, noli te fallere, ſiquidem ille eſt verè ſchiſmaticus qui ſe à communione Eccleſiaſticæ unitatis Apoſtatam fecerit. Dum enim putas omnes à te abſtineri poſſe, teipſum abſtinuiſti, &c.* Quibus verbis egregiè docet Firmilianus propter varietatem diſciplinæ non eſſe abrumpendam pacem. De eadem re pronuntiat Dionyſius ſe nolle tum Africanorum tum Orientalium ſententias & ſtatuta circa iterandum hæreticorum Baptiſma ſubvertere, eoſque ad jurgia & contentiones excitare, cum ſcriptum ſit, *non commutabis terminos proximi tui quos parentes tui poſuerunt.* Baſilius item in Canonibus hanc quæſtionem tractans, ſingularum Eccleſiarum diſciplinæ inhærendum eſſe docet. Et ne ſuſpectos hac in re teſtes proferre videar, ipſe Auguſtinus non obſcurè factum Stephani improbat, cum toties Cyprianum

laudat quod noluerit quemquam à communione ſuâ repellere. Aliud ad propoſitum exemplum habemus ex Cypriano Epiſt 52. ubi notat quoſdam Africanos Epiſcopos ante ſuam ætatem, dandam pacem Mœchis non putaviſſe, & in totum pœnitentiæ locum eis præcluſiſſe, nec tamen propterea à collegio cœterorum Epiſcoporum receſſiſſe, aut Catholicæ Eccleſiæ unitatem vel duritiæ vel cenſuræ ſuæ obſtinatione rupiſſe: *Vt quia*, inquit, *apud alios pax dabatur qui non dabat de Eccleſiâ ſepararetur, manente concordiæ vinculo, & perſeverante Eccleſiæ Catholicæ individuo Sacramento.* Huc etiam pertinet illud Hieronymi Epiſt. 28. unamquamque Eccleſiam ſuas obſervare debere conſuetudines quaſi traditiones Apoſtolicas, nec aliquorum conſuetudines aliorum contrario more ſubverti. Nec abludit illud Ambroſii apud S. Auguſtinum, *ad quamcumque regionem veneris, illius conſuetudinem obſerva, ne cuiquam ſis ſcandalo, aut quiſquam tibi.* Cum itaque certum ſit diſciplinæ varietatem fidei aut religioni nihil officere, plerumque ſatiùs eſt cuilibet Eccleſiæ liberum relinquere, ut diſciplinam ab aliarum conſuetudine diverſam ſequatur, quàm eam ad cœterarum mores amplectendos adigere, præſertim cum ſchiſmatis periculum imminet. Nihilominùs tamen ſi univerſa Eccleſia aut ſaltem ejus maxima pars è re ſuâ intereſſe judicaverit ut aliqua conſuetudo ubique obſervetur, privatæ Eccleſiæ cæteris conſentire debent, nec pertinaciter obluctari, & ſi poſterius id faciant, meritò pro ſchiſmaticis habentur. Vide hujus rei exempla allata in fine ſuperioris capitis, quæ hîc repetere foret inutile. Quod ſi privatus quiſpiam adverſus plurium Eccleſiarum aut etiam adverſus Eccleſiæ ſuæ conſuetudinem inſurgat, meritò punitur & excommunicatur, ac ſchiſmaticus audit, ut ſexcentis oſtendi poſſet exemplis.

Cœterùm quamvis Canoniſtæ vulgò teneant excommunicationem inferri non poſſe niſi ob peccatum mortale, conſtat tamen innumeris propè Canonibus pœnam excommunicationis ſanciri, & quod idem eſt anathema ferri propter res ad diſciplinam pertinentes, quæ non poſſunt dici materia peccati mortalis, niſi fortè ratione ſcandali & contemptûs. Verùm in excommunicatione infligendâ non tam conſideratur gravitas peccati, quàm offenſio & periculum inde imminens ſocietati fidelium, vel ex malo exemplo, vel ex pravâ doctrinâ. Porrò neceſſe non arbitror hîc exempla ſubjicere anathematis indicti, aut excommunicationis latæ propter leves cauſas; res enim notiſſima eſt, patebirque percurrenti Canones

Conciliorum etiam antiquiſſimorum ut Elibericani, Gangrenſis, Arelatenſis & cæterorum.

Sed jam ſatis de cauſis excommunicationis, nunc de iis in quos fertur quod jam ex parte effectum eſt. Primùm enim conſtat eam ferri non poſſe in occultos aut hæreticos aut peccatores. Quod etiamſi non doceret traditio ratio ipſa evincit. Nam excommucatio eſt ſeparatio è fidelium conventu & ſocietate ſeu actus clavium externus & in foro exteriori. Nam interius homo non ligatur ab Eccleſiâ, ſed ſeipſum per peccatum ligat coram Deo non coram Eccleſiâ, ergo ab Eccleſiâ exterius ligari non poteſt, niſi exterior ſit innodationis cauſa & hominibus nota. Quod adeo verum eſt ut qui cum Arnaldo & Morino contenderent propter occulta peccata pœnitentiam publicam fuiſſe impoſitam; aſſerere tamen non poſſent excommunicationem illam quæ mortalis eſt in occultos peccatores ferri poſſe. Dicere enim non poſſunt eos in foro exteriori potuiſſe compelli ad agendam pœnitentiam publicam, ſed hoc unum probare ſe putant, iis qui Sacerdotibus occulta crimina in confeſſione ſecretâ aperiebant; impoſitam fuiſſe, pœnitentiam publicam, ad quam tamen agendam in foro exteriori cogi non poſſent niſi aliundè criminis convicti forent: nullus enim ut puto dixit unquam occultum peccatorem, & peccatum ſuum ſecretò confeſſum ſacerdoti à communione Eccleſiæ invitum pelli potuiſſe.

Sed inquiet aliquis, verum id quidem eſt de excommunicatione ferendæ, ut loquuntur, ſententiæ, non autem de excommunicatione latæ ut volunt ſententiæ ipſo facto incurrendæ: celebris enim eſt ita diſtinctio apud recentiores Canoniſtas, qui excommunicationem ferendæ ſententiæ illam dicunt eſſe quam per ipſum actum peccator meretur, non incurrit, ſed tantùm per ſententiam quæ conſequitur actum, & ideò dicitur *ferendæ ſententiæ*, excommunicationem verò *latæ ſententiæ*, eam volunt eſſe quæ ipſo facto incurritur. Priorem igitur aiunt ferri tantùm poſſe in peccatorem notorium & criminis convictum ac inſuper admonitum, poſteriorem verò ipſâ perpetratione criminis incurri contendunt, imò nonnulli ex iis aiunt eam in peccatum prorſus internum quod exteriùs nullo modo proditum fuerit cadere, ut verbi gratiâ in propoſitum aliquod internum, alii verò cenſent hanc non ſecùs ac cœteras cenſuras necnon interdictum & irregularitatem (de iis enim idem judicium ferendum) non habere locum in peccatis merè internis

niſi exteriùs prodierint per aliquod dictum aut factum licet hominibus ignotum. Res exemplo illuſtrabitur, prioris ſententiæ fautores dicunt eum qui conſtituit ac propoſuit hominem occidere poſſe excommunicationem incurrere, poſterioris verò defenſores opinionis id fieri non poſſe, niſi reverâ tentaverit ac præter cogitationem animi aliquid in hunc finem prodiderit, ſive dicto, ſive facto, licet nulli præterquam Deo noto. Prioris ſententiæ Autores enumerat Suares diſp. 4. de cenſuris ſect. 2. n. 5. Gloſſæ Autorem in cap. cogit. de pœnit. D. 1. & in Clement. 1. de hæret. §. *Verùm*, Sanctum Antoninum 3. part. tit. 24. cap. 7. Panormit. in cap. extirpandæ §. *qui verò in ejus repetitione*, n. 21. Majorem in 4. diſt. 12. q. 7. §. *contra primum*. Roſellam verbo *abſolutio* & verbo *hæreſis*. Adrianum quodlibeto 8. & in 4. q. 3. Pigghium lib. 6. de Eccl. hiſt. cap. 16. Cordubam lib. 4. quæſt. Theologicarum quæſt. 13. Medinam cap. de pœnit. Poſteriorem verò ſententiam ſequitur ipſe Vaſquez ibidem, itemque Tannerus diſp. 6. de pœnit. quæſt. 10. dub. 3. num. 55. Hugolinus de cenſ. Ecc. tab. 1. cap. 9. §. 12. Bonacina de naturâ & cauſis cenſuræ puncto 3. n. 4. Becanus & alii. Sed iſti meo judicio inconſequenter ratiocinantur. Nam ſi actiones internæ ſubjectæ non ſunt juriſdictioni Eccleſiæ ut multis rationibus probant dici vix poteſt, cur idem judicium non ſit ferendum de actionibus externis quando ſunt ignotæ. Sic non video quâ de causâ homo non poſſit excommunicari ob hæreſim mente conceptam, poſſit verò ob iſtam hæreſim nullo audiente vel præſente verbis prolatam. Hoc tamen poſteriùs aſſerunt priùs negant qua in re mira mihi videtur iſtorum argutia. Verùm miſsâ Canoniſtarum autoritate videri poteſt aliquibus excommunicationem latæ ſententiæ ipſo facto incurrendæ olim in uſu fuiſſe & in peccatis occultis locum habuiſſe. Sciunt enim omnes paſſim in Canonibus anathema, ſeu excommunicationem infligi peccatoribus omnibus ſine diſtinctione occultorum & manifeſtorum, imò etiam aliquando occultos peccatores excommunicationis ſententiâ involvi. Denique jam ab aliquot ſæculis Decretales Romanorum Pontificum ſcatent excommunicationibus latæ ſententiæ ac ipſo facto incurrendæ paſſimque fulminantur, ut aiunt, ut compellantur homines ad detegendos furti, homicidii, & aliorum criminum autores.

Reſpondeo excommunicationem latæ ſententiæ non eſſe eam, quæ huc uſque deſcripta eſt. Nam quotieſcumque in Canonibus antiquis dicitur anathema generatim in eos qui hoc aut iſtud ege-

rint, hoc nihil aliud ſibi vult quam eos qui iſtud egiſſe convicti fuerint excommunicandos, non autem revera excommunicatos eſſe.

Hoc autem conſtat ex eo quod in Canonibus paulò antiquioribus nunquam leges hæc aut ſimilia verba, *ſit ipſo facto excommunicatus & depoſitus qui id fecerit.* Sed tantùm *ſi quis id fecerit excommunicetur, deponatur, ſegregetur,* quibus formulis ut conſentiunt Canoniſtæ non exprimitur excommunicatio latæ ſententiæ, ſed ferendæ.

Quod verò ſpectat ad vocem anathema quâ utuntur non rarò antiqui, hæc comminatoria tantum eſt & deteſtatoria, vox enim Græca ἀνάθεμα in ſacris litteris uſurpatur pro voce Hebræa חרמה Harma quam vulgatus expoſuit per anathema Num. 21. & Jud. 1. deſcendit autem vox Hebræa à radice חרם Haram, hoc eſt *occidit, delevit, exterminavit*, igitur anathema propriè & ſecundùm uſum Judæorum eſt res quæ execratione & ruinâ digna eſt, & verbum ἀναθεματίζειν eſt rem abolere & diris devovere. Hanc autem ſignificationem habet apud Septuaginta. Sic Num. 21. dicuntur urbes Chananæorum quæ traditæ ſunt filiis Iſraël ut delerentur, dicuntur, inquam, anathematizatæ, & vocatum inde hunc locum ἀνάθεμα καὶ κύριος ἀναθεμάτισεν αὐτὸν (τὸν Καναναῖον) καὶ τὰς πόλεις αὐτοῦ καὶ ἐπεκάλεσαν τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου Ἀνάθεμα. Hinc apud Judæos anathema vox fuit execrationis & deteſtationis, item Joſue 6. v. 17. καὶ ἔσται ἡ πόλις ἀνάθεμα αὐτὴ καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτῇ κυρίῳ, ſitque *civitas hæc anathema Domino & omnia quæ in ea ſunt.* Hoc eſt deleatur. Judicum 1. v. 17. καὶ ἐκάλεσε ὄνομα πόλεως ἀνάθεμα, *& vocavit nomen urbis horma, ideſt anathema*, quia ſcilicet deleta erat. 4. Reg. 19. v. 11. dicitur Rex Aſſyriorum ἀναθεματίσαι, hoc eſt vaſtaſſe univerſas regiones. Denique 1. Maccabæorum 5. v. 5. dicitur Judas Maccabæus, *anathematizaſſe Idumæos & incendiſſe turres eorum igni cum omnibus qui in eis erant.* Ergo in veteri teſtamento anathematizare eſt penitùs delere, ita ut nihil ſuperſit: dicere autem de aliquo *anathema ſit*, eſt eum diris devovere, optare, ut deleatur omninò. In novo teſtamento vox ἀναθεματίζειν hoc poſteriori ſenſu non rarò ſumitur Matth. 26. v. 74. & Marci 14. v. 71. de Petro Chriſtum abnegante dicitur καὶ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, hoc eſt cœpit ſeſe diris devovere & jurare ſe non noſſe Chriſtum Act. 23. v. 12. Judæi, *quidam ſe ipſos devoverunt*, ἀνεθεμάτισαν, *neque manducaturos neque bibituros donec occiderent Paulum.* Vox autem ἀνάθεμα ſæpe

uſurpatur pro re execranda Rom. 9. v. 3. *cupiebam anathema eſſe pro fratribus meis*, hoc eſt cupiebam diris devoveri propter fratres meos. 1. Cor. 12. *Nemo Spiritu Dei loquens dicit anathema Jeſu*, ſeu *Jeſum*, ideſt nemo qui per Spiritum Dei loquitur Jeſu Chriſto maledicit, Jeſum execratur, & in eadem Epiſt. cap. 16. v. 22. *Si quis non amat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ſit anathema*, hoc eſt in execratione ſit omnibus, deleatur de libro viventium, &c. Ep. ad Galat. cap. 1. *Licet nos aut Angelus aliter Evangelizet, & præterquam quod Evangelizavimus vobis anathema ſit.* Ideſt maledictus & execrabilis, idem repetit v. 9. Denique Apocalypſeos 22. v. 3. dicitur non ampliùs futurum in regno cœlorum κατανάθεμα, quod vulgatus Interpres vertit *maledictum*, hoc eſt, *homo execrabilis & exitio devotus.* Itaque anathema eſſe ſecundum propriam hujus vocis ſignificationem nihil aliud eſt quàm *execrabilem eſſe, exitio dignum judicari, diris devoveri.* Quia verò qui ab Eccleſiâ ejiciebantur execrabiles omnibus fidelibus erant, ſatanæ tradi putabantur flammis æternis digni, eodemque quo Ethnici & Publicani loco habendi. Idcircò hac voce olim uſi ſunt Epiſcopi in eos quos excommunicatione præſertim mortali plectendos eſſe ducebant, quoſque vel ob hæreſim, vel ob crimina vel ob pertinaciam averſabantur, igitur vox iſta anathema ſit, nihil aliud ſignificare poteſt quam excommunicetur vel diris devoveatur, exitio dignus habeatur, quibus formulis exprimitur excommunicatio ferendæ non latæ ſententiæ, quemadmodum hæ voces explicantur à novis Canoniſtis.

Verumtamen hæc diſtinctio duplicis excommunicationis latæ ac ferendæ ſententiæ licet olim ignota optimè poteſt defendi, ſi dicamus ut jam obſervavimus per excommunicationem latæ ſententiæ hominem re ipsâ non excommunicari, ſed excommunicandum decerni ſtatim atque convictus fuerit ejus rei propter quam excommunicatio fertur à jure ſine ullo prævio judicio. Hæc eſt Gerſonis ſententia in libro de vitâ ſpirituali animæ lib. 4. coroll. 14. propoſ. 2. *Quæret*, inquit, *aliquis quid operentur excommunicationes latæ ſententiæ per Canones. Reſpondeo ſicut accepi à præceptore meo, eas tantumdem operari ut abſque proceſſu alio aut novâ conſtitutione poſſit judex ſtatim probato facto vel confeſſato ferre juris ſententiam & eandem publicare, non ſic ubi Canones eſſent ſolum ferendæ ſententiæ, quoniam monitiones & proceſſus ſecundum terminos juris prærequiruntur multiplices.*

Quæres

Quæres utrum excommunicatio ipſo facto non id etiam operetur, ut cuilibet privato liceat ab illius qui rem ſub pœnâ excommunicationis ipſo facto incurrendæ vetitam perpetrat, communione abſque ullo prævio judicio diſcedere.

Reſpondeo eum qui in ejuſmodi peccatum incidit vel eſſe ſuperiorem, vel inferiorem, vel æqualem. Secundò ejus crimen vel eſſe notum omnibus vel paucis tantùm. Tertiò, vel eſſe crimen hæreſeos vel morum. Quartò, eum qui vult ab ejus communione ſecedere vel eſſe ſolum, vel cum pluribus. Quintò, vel ſpem eſſe ut accuſatus damnetur vel non. Secundùm hæc variè agendum.

Primò enim ſi is qui aliquid ſub pœnâ anathematis ipſo facto incurrendi prohibitum facit, ſuperior ſit, deferendus eſt ad ejus ſuperiorem, putà ſi Preſbyter ad Epiſcopum, ſi Epiſcopus ad Synodum Provincialem aut Metropolitanum. Licuit tamen olim Plebi & Clero ab Epiſcopi ſui communione propter hæreſim aut Idololatriam diſcedere; ſed quia multa inde naſcebantur incommoda, id vetitum eſt Canone 10. octavæ Synodi his verbis. *Nullus Clericus ante diligentem examinationem & Synodicam ſententiam à communione proprii Epiſcopi ſe ſeparet, licet quamlibet criminalem cauſam ejus ſe noſſe prætendat, nec recuſet nomen ipſius referre inter divina myſteria. Idem ſtatuimus de Epiſcopis erga proprios Metropolitas, ſimiliter & de Metropolitanis circa Patriarcham ſuum, qui verò contrafecerit ab omni Sacerdotali operatione & honore decidat.* Hinc intelligere eſt graviter decipi novitios quoſdam Epiſcoporum detractores qui furtivis neſcio quibus in ſcriptis aſſerere auſi ſunt, Epiſcopos ſemel in peccata Canonibus prohibita lapſos jam non habendos eſſe pro Epiſcopis, nec eis ampliùs obtemperandum: licet enim aliquis Epiſcopus ea peccata commiſerit propter quæ ſit deponendus: ſemper tamen Epiſcopus haberi debet, eique obtemperare oportet donec legitimè fuerit depoſitus, & ſi id fieri non poſſit ob ejus gratiam & potentiam, tolerandus eſt, non ſchiſma faciendum in Eccleſiâ, præſertim cùm de moribus non de fide agitur. Sic tempore Cypriani, ut obſervat Auguſtinus, tolerabantur in Eccleſiâ Epiſcopi illi quorum luxum & avaritiam deſcribit Cyprianus in libro de lapſis.

Secundò, ſi quis æqualis crimen aliquod excommunicatione dignum fecerit, debet à fratre ſecretò corripi, deindè adhibendi ſunt teſtes ac demum ad Eccleſiam deferri. Si verò damnatus non

fuerit, non propterea ſchiſma faciendum, ſed vitandus eſſe videtur ſi crimen ſit publicum, non item ſi paucis tantùm notum. Hoc autem maximè locum habet in crimine hæreſeos ut ex locis ſcripturæ à nobis ſuprà laudatis conſtat, *hæreticum hominem poſt unam & alteram correptionem devitâ. Si quis hanc fidem non affert, ne ave ei dixeritis. Subtrahite vos ab omni fratre inambulante inordinatè & non ſecundum traditionem.*

Tertiò, ſi is qui in crimen ſub excommunicatione prohibitum labitur potens ſit, ſi probabile non ſit eum aut emendandum, aut ſi ſe non emendarit damnandum: ſi periculum majus imminet Eccleſiæ ob ejus damnationem quam ob ſcandalum tolerari quoque debet etiam à ſuperioribus. Uno verbo excommunicatio fertur vel propter bonum peccatoris vel propter utilitatem Eccleſiæ. Ceſſantibus ergo his cauſis ceſſat etiam obligatio inferendæ excommunicationis. Ceſſant autem primò quando non eſt ſpes futuræ emendationis; ſecundò quando ex ejus damnatione gravius malum imminet Eccleſiæ quam toleratio alicujus improbi.

At quando quis nominatim ab Eccleſiâ excommunicatus eſt, vel accedit ad hominum ab Eccleſiâ nominatim excommunicatorum conſeſſum, tunc non eſt ei communicandum, & qui cum eo communicat, reus eſt mereturque ipſe excommunicari. Conſtat id ex ſcripturâ, *qui Eccleſiam non audierit ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus, hæreticum hominem poſt unam & alteram correptionem devita, ne ave ei dixeritis &c.* Atque hæc fuit antiqua Eccleſiæ diſciplina: nec enim ſolum hæreſeon aut ſchiſmatum autores, & anteſignani ac nominatim excommunicati, ſed & ii omnes qui cum ipſis communicabant, à communione habebantur extorres. Cyprianus lib. 1. Epiſt. 4. quoſdam è collegis qui cum Baſilide & Martiali communicabant reprehendit, *quaſi Deificam diſciplinam negligentes*, necnon in eos torquet illud Pauli Rom. 1. *qui talia agunt morte digni ſunt, nec ſolùm iſti, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.* In Concilio Laod. c. 6. vetitum eſt ne hæretici in domum Domini ingrediantur, cap. 9. vetatur ne quis adeat cœmeteria hæreticorum orationis vel venerationis ergo, & eos qui id fecerint jubet eſſe aliquantiſper excommunicatos, cap. 33. vetat ne quis cum hæreticis aut ſchiſmaticis oret. In Antiocheno Concilio c. 2. *cum excommunicatis non licere communicare neque cum iis qui in domibus conveniunt devitantes orationes Eccleſiæ ſimul orare, ab aliâ quoque Eccleſiâ non ſuſcipiendum qui ex aliâ minimè congregatur. Si quis autem de*

Presbyteris aut Diaconis ſeu quilibet ex Clero deprehenſus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam iſte privetur communione tanquam qui regulam confundat Eccleſiæ. Item cap. 4. declarat abjiciendos ab Eccleſiâ qui communicarent cum excommunicatis. Idem habet Concilium Chalcedonenſe Epiſt. ad Valent. & Marcianum. Conc. Carth. 7. cap. 7. Quartum cap. 73. Tolet. 1. c. 15. Antiſiodorenſe cap. 39. Bracarenſe 1. cap. 33. Turonenſe 2. cap. 8. & 21. Concilium Vernenſe cap. 9. Cæſarauguſtanum cap. 5. extat etiam eâ de re Canon inter Apoſtolicos undecimus, ſi quis cum excommunicato ſaltem in domo oraverit, iſte communione privetur. Huc etiam refer quæ priùs retulimus, cùm oſtendimus vetitum eſſe ne abjectus ab unâ Eccleſiâ ab aliâ ſuſcipiatur: ex quibus conſtat communicandum non eſſe cum iis qui nominatim excommunicati ſunt, necnon cum iis qui communionem hæreticorum vel ſchiſmaticorum amplectuntur & ab Eccleſiâ ſecedunt. Hi enim ipſo facto ſine ullâ ſententiâ ſunt excommunicati, vel potiùs ſe ipſos excommunicant, qui ab Eccleſiâ deficientes hæreticis vel ſchiſmaticis ſociantur & cum iis junguntur. Qui verò ad illorum conventus accedunt curioſitatis ergo aut qui cum iis orant & communicant, nec tamen ſtant omnino ab illorum partibus nec Eccleſiam deſerunt: ſimiliter qui cum privatis hominibus excommunicatis communicant, puniendi quidem ſunt & excommunicandi, ſed ipſo facto dici non poſſunt excommunicati.

Denique quod ſpectat ad excommunicationes illas latæ ſententiæ, & ipſo facto incurrendæ quæ in Decretalibus occurrunt & quotidie pro rebus temporalibus nonnunquam levis momenti feruntur, negari non poteſt quin illarum frequens & promiſcuus uſus magnus ſit in Eccleſiâ abuſus. Quem ita deflet Petrus Damiani in Epiſt. 12. ad Alexandrum Romanum Pontificem. *Præterea*, inquit, *duo quædam apud Apoſtolicam Sedem frequens uſus obtinuit quæ ſi ſancta prudentia veſtra judicat ut nobis videtur omninò digna ſunt corrigi. Unum quia cunctis ferè decretalibus paginis anathema ſubjungitur: alterum quià cujuſlibet Eccleſiæ filius ſive Clericus ſit ſive Laïcus, exponere proprii exceſſus Antiſtitis prohibetur, quorum primum quam ſit humanæ ſalutis immane periculum, & infinitè patens vorago labentium, ac pernicies animarum, clementiæ veſtræ pietas non ignorat, dicitur enim quiſquis hæc vel illa non fecerit, ſive certè quiſquis hoc quod ſuperiùs ſtatutum eſt irritum duxerit vel in aliquo violaverit, anathema ſit: ubi notandum quam lubrica, quam præceps ſubito mendi illic procure-*

tur occaſio . . . . . & cum dictante juſtitiâ aliâ ſit ultione plectendus qui plùs delinquit, aliâ qui minùs excedit, hîc graviter leviterque peccantibus æqua cunctis & indifferens pœna irrogatur. . . . . hanc itaque homo de homine pœnam ſumit quam de ſui tranſgreſſione mandati ipſe quoque Deus omnipotens non præſumit. Qui amat, inquit, *patrem aut matrem pluſquam me, non continuò addidit ſit anathematizatus vel maledictus: ſed tantum ait non eſt me dignus: & in lege oculus pro oculo, dens pro dente, percuſſura pro percuſſurâ, aduſtio pro aduſtione duntaxat exigitur, nec continuò qui reus eſt de Synagoga projicitur vel maledictione damnatur. Non enim ſecundum Stoïcos omnia peccata ſunt paria atque idcirco indifferenti ſunt ultione plectenda, ſed juxta modum culpæ temperanda eſt cenſura vindictæ. Porrò nec beatus Gregorius nec cæteri Patres qui diverſis temporibus in Apoſtolicæ Sedis regimine floruerunt, hunc morem cum ſuis reperiuntur obſervaſſe decretis, & vix eorum aliquando ſtatutis anathema ſubnectitur niſi cum Catholicæ fidei clauſula terminatur. Quamobrem ſi ſanctæ veſtræ reverentiæ placet hunc morem de cætero à decretalibus amoveri præcipiat.* Hactenus Petrus Damiani cui conſentit Gerſon in lib. de poteſtate Eccleſiæ conſ. 4. *Hæc*, inquit, *applicatio gladii ſpiritualis ad defenſionem temporalium, ſi confuſionem magnam in Eccleſiâ, ſi vilipenſionem vel contemptum Evangelicæ hujus cenſuræ ſuæ quæ eſt excommunicationis gladius extremè formidabilis, ſi denique laqueos animabus multorum magis quam ſalutem ſpiritualem induxerit vel inducat, experientiam teſtem voco. Itaque ſicut temporalitas addita eſt Eccleſiæ pro dote ſua, videri poteſt ab aliquibus quod ad ejus defenſionem addere ſuffecerat adverſus imperitiores pœnam vel cenſuram temporalem, ut eſt mulctatio pecuniaria vel corporalis detentio vel arreſtatio bonorum propriorum.* Idem in lib. de vitâ ſpirituali animæ lect. 4. corollario 7. *Nulla lex*, inquit, *neque appellanda eſt neque ferenda tanquam neceſſaria ad ſalutem æternam, quæ non eſt de jure divino in aliquo quatuor graduum quos lectio præcedens expoſuit, oppoſitum ſentientes aut facientes moliuntur jugum imponere graviſſimum ſuper cervices hominum. Doctrina hæc præcipuè locum habet in materiâ excommunicationum latæ ſententiæ, nam qui pro ſolis incommodis temporalibus evitandis aut commodis politicis conſervandis æternam vult infligere mortem, cui quæſo ſimilis erit? illi nimirum qui volens muſcam abigere à fronte vicini eam ſecuri percutiens vicinum ſtolidus exacerbaverit. Sola itaque contumacia vera vel præſumpta renuens ſtare judicio Eccleſiæ reddit hominem pro Chriſtiano gerentem dignum excommunicatione: nam ſi paratus eſt audire Eccleſiam qualiter velut Ethnicus nobis*

erit aut Publicanus? Porrò differt quamplurimùm qualis eſt contumacia, & quam damnoſa Eccleſiæ pro quâ materiâ & circa quam incurritur; nam pejor eſt contumacia in materiâ fidei & religionis quam puſillæ quæſtionis de paucis denariis, ubi nunquam tantùm prodeſt obedientia, quantùm obeſt excommunicatio ſeparativa à ſpiritualibus ſuffragiis & ſocietate Sanctorum. Multa his addere poſſem doctorum hujus ævi ſcriptorum teſtimonia, qui in frequentem iſtarum excommunicationum uſum non rarò invehuntur, ſed iſtis immorari non licet.

Summa eorum quæ in iſtâ reſponſione diximus hæc eſt, primò nullam excommunicationem propriè ferri poſſe in peccata occulta, niſi fiant manifeſta & nota per aliquod ſignum exterius, non tantùm Deo, ſed & hominibus. Secundò, excommunicationem latæ ſententiæ hoc ad ſummum operari, ut quis poſſit ſtatim excommunicari ut rebellis & pervicax. Tertiò, oſtendimus eos qui ſe ab Eccleſiâ ſeparant, & cum hæreticis aut ſchiſmaticis junguntur, ipſo facto eſſe excommunicatos, ſeu potius ſe excommunicare. Quartò, eos qui cum privatis excommunicatis aut hæreticis ad tempus communicant, eſſe tantùm excommunicatione plectendos, non ipſo facto excommunicatos. Quintò, has formulas anathema ſit, excommunicatus ſit, habeatur excommunicatus, & ſimiles, comminatorias eſſe tantùm, nec illum qui aliquid ſub iſtis imprecationibus vetitum facit, propterea ſtatim excommunicatum eſſe, ſed dignum excommunicatione ſtatim atque fecerit reddi; & ideò deferendum ad Eccleſiam ut excommunicetur. Quibus jam ſatis ſuperque aſſertis, revocari amplius in dubium non poteſt, quin ſoli peccatores publici verè ac propriè poſſint excommunicari; quo poſito quæritur an in iſtos omnes excommunicationis telum vibrari poſſit.

Conſtat primò, privatos homines Laïcos & Clericos ab Epiſcopo & Clero excommunicari poſſe. Conſtat item Epiſcopum à Metropolitano Synodo Provinciæ excommunicari & deponi. Conſtat tertiò Eccleſias inter ſe poſſe à communione mutuâ diſcedere; nec dubium eſt quin Metropolitanus à Synodo plurium Epiſcoporum poſſit excommunicari & deponi, præſertim ſi conſentiat & adſit Synodo Patriarcha. De Patriarchis ipſis ac potiſſimum de primo Patriarchâ Romano Epiſcopo à quibuſdam dubitatur. Nonnulli enim Curiales Doctores Romanum Pontificem nulli judicio obnoxium eſſe non dubitarunt aſſerere, ac proinde eum non poſſe à quoquam excommunicari aut deponi: nos verò contra iſtos ſecundum Concilii Conſtantienſis definitionem duo tenemus; primum eſt, Roma-

num Pontificem ſubeſſe Concilii præſertim generalis judicio, & ab eo deponi poſſe, necnon corrigi ac emendari: alterum eſt Pontificem Romanum in errorem circa fidem aut bonos mores labi poſſe; quo in caſu haud dubium quin liceat cœteris Epiſcopis & Eccleſiis ab ejus communione diſcedere. Hæc autem tanquam certa & indubitata nunc ſupponi poſſent, nec neceſſe eſt ea pluribus confirmare; quod & nos à propoſito longiùs avocaret, & deinceps fusè probabitur in aliis diſſertationibus.

Itaque hoc unum inquirendum reſtat, utrum Reges excommunicari poſſint, cum enim Romani Pontifices à Gregorio VII. ita Reges excommunicarint, ut ſimul eorum ſubditos à ſacramento fidei abſolverent, regnaque eorum cuilibet occupanda traderent. Hinc factum eſt ut Regum defenſores negarint abſolutè Reges excommunicari poſſe, eo ſcilicet modo quo Romani Pontifices eos excommunicare conabantur. Verùm ſi quis exactè loqui velit, dicere debet Reges abſolutè ab Eccleſiâ excommunicari poſſe, hoc eſt, indignos Eccleſiæ communione declarari in rebus ſpiritualibus, non autem in temporalibus ac civilibus; nam proprius effectus excommunicationis, uti modò dicemus, non attingit temporalia, ſed ſpiritualia. Nullum autem mihi dubium moveri poſſe videtur, quin Reges peccatores vel hæretici declarari poſſint hoc ſenſu Eccleſiæ communione indigni. Nam licet Monarchæ ſint & Principes Reipublicæ civilis, in Republicâ tamen Eccleſiaſticâ membra tantùm ſunt, & legibus hujus Reipublicæ debent obtemperare, aut ab eâ excidere; Nam Eccleſiæ nullus eſt Dominus, nullus Monarcha, nullus in eâ ab ejus legibus immunis. Poteſt ergò abſolutè is Princeps qui leges Chriſti & Eccleſiæ violat, Eccleſiâ indignus haberi & declarari. Et ſanè habemus in Hiſtoriâ Eccleſiaſticâ exempla nonnulla Regum & Principum, qui ab Epiſcopis hoc modo ſunt excommunicati. Sic Philippus Imperator fertur excommunicatus & Eccleſiâ ejectus, donec pœnitentiam egiſſet. Athanaſius Libyæ Præfectum excommunicavit, & hunc productù Baſilius in ſuâ Provinciâ ad communionem admittendum non eſſe decrevit Epiſt. 47. Ambroſius Maximum & Theodoſium à communione & aditu Eccleſiæ expulit. Joannes Chryſoſtomus Eudoxiam aditu Eccleſiæ prohibuiſſe fertur. Andronicum Præfectum Syneſius excommunicavit, ut conſtat ex ejus Epiſtolâ 58. Symmachus Anaſtaſium ab Eccleſiæ Romanæ communione alienum eſſe pronuntiavit. Recentiora exempla non percurro, quia in iis Romani Pontifices plus poteſtatis ſibi arripuerunt.

quàm ipſis conveniebat. Nam per excommunicationem non poſſunt interdici aut prohiberi quæ ſunt juris naturalis & divini; ſic verbi gratiâ, non poteſt prohibere excommunicatio ne paterfamilias ſuam regat alatque familiam, ne filiusfamilias patri & matri debitum honorem præſtet, &c. ac ſimiliter non poteſt excommunicatio impedire quominus Rex Regnum adminiſtret, regat, gubernet, moderetur; ac proinde non poſſunt ſubditi à ſacramento fidei abſolvi, & Rex regnandi jure privari.

Verùm licet abſolutè poſſint excommunicari Reges, non tamen expedit id facere, plus enim inde detrimenti Reipublicæ Chriſtianæ accedit quàm boni; nec id fieri poteſt ſine magno periculo ſchiſmatis, pacis publicæ perturbatione, Eccleſiæ vexatione & cæteris calamitatibus, quas inde ſequi moraliter, ut aiunt, certum eſt. Quapropter juxta regulam ſuperiùs ex Auguſtino traditam, vix unquam debent excommunicari Reges & Principes: atque hinc in Imperatores Chriſtianæ Religioni infenſiſſimos & hæreticis addictiſſimos nullam excommunicationis cenſuram antiqui Epiſcopi fulminaſſe leguntur, ne ſcilicet eos graviùs exacerbarent adverſus Eccleſiam. Quis ignorat quantùm fuerit Conſtantii in hæreticos ſtudium? Cui ſunt ignotæ vexationes quibus Epiſcopos orthodoxos & Eccleſiam affecit? non tamen propterea quiſquam eum excommunicavit, non Athanaſius, non Oſius, non Liberius ullam in eum excommunicationis dixêre ſententiam. Valentem Arium nemo à communione Eccleſiæ expulit, imò Baſilius eum ad ſacra myſteria admiſit, teſte Theodorito lib. 4. hiſt. c. 19. Zenonem Imperatorem fidei Catholicæ iniquiorem & hæreticis faventem benignè adhortati ſunt Romani Pontifices, nec cenſuris eum percuſſerunt, ſed totam culpam in Acacium refudêre: vide Epiſtolam tertiam Felicis tertii ad Zenonem, & Gelaſii Epiſt. 11. ad Dardanos. Vitalianus Papa Conſtantem Heraclii nepotem hæreticum, fratricidam & ſacrilegum, qui Martinum è ſede dejecerat, & relegatum fame confecerat, qui in Maximum & ejus diſcipulos ſævierat, non modò non excommunicavit, ſed & honorificè excepit. Gregorius Magnus legem Mauritii parum æquam promulgavit, nec propter eam illum excommunicatione perculit, ſed ut legem revocaret decenter admonuit. Idem Pontifex Phocam crudeliſſimum Mauritii interfectorem non modò non excommunicavit, ſed & multis laudibus extulit. Ex quibus & aliis innumeris quæ hîc afferri poſſent abundè liquet, Reges & Principes licet malos in Eccleſiâ tolerandos ſæpiùs eſſe quàm excommunicandos.

Hoc autem ita Gallis noſtris ſemper fuit perſuaſum, ut nunquam Reges ſuos excommunicari paſſi fuerint. Primum hujus rei documentum habemus in Ludovico cognomento Manſueto, quem cum Gregorius quartus filiorum impulſu excommunicare in animo haberet, ejuſque rei gratiâ in Galliam proficiſceretur, à Gallicanis Epiſcopis teſte Aimoino hoc reſponſum accepit: *nullomodò ſe velle hujus voluntati ſuccumbere, ſed ſi excommunicaturus veniret, excommunicatus abiret.* Quapropter Gregorius abjecto propoſito dixit, ſe non aliâ de cauſâ veniſſe quàm ut pacem & concordiam inter ipſum ejuſque filios procuraret.

In Lotharium Nicolaus primus excommunicationis ſententiam tulit, eo quod Theutbergâ dimiſsâ Valdradam duxiſſet uxorem; ſed id fecit tanquam judex & arbiter à partibus electus, ut conſtat tum ex Epiſtolâ Nicolai I. tum ex litteris Regis ipſius ad Adrianum ſecundum Nicolai ſucceſſorem, ubi fatetur ſe Nicolaum judicem agnoviſſe, ſed *ad tempus & in hac parte.* Nihilominus tamen Gallicani Epiſcopi excommunicationem Pontificiam parùm aut nihil curarunt, ſic reſcribentes Pontifici: *Nos cum fratribus & collegis noſtris, neque edictis tuis ſtamus, neque vocem tuam agnoſcimus, neque tuas bullas tonitruaque timemus; tu eos qui Decretis tuis non parent impietatis condemnas, iiſdem ſacrificiis interdicis, nos tuo te enſe jugulamus, qui edictum Domini, Deique noſtri conſpuis judicium.*

Similiter cum Adrianus juſſiſſet Hincmaro ut à Caroli Calvi conſortio & communione diſcederet, reſponſum hoc accepit ab Hincmaro & aliis Gallicanis Epiſcopis: *Nunquam hujuſmodi præceptionem ab illâ Sede ulli prædeceſſorum ſuorum miſſam fuiſſe, cum inter Reges ſacramentis etiam confœderatos, ſed inter patrem & filios ac inter fratres prælia & ſeditiones eorum temporibus fuiſſe noſcantur. Nec etiam ab hæreticorum vel ſchiſmaticorum, ſive tyrannorum Imperatorum ac Regum, quales fuerunt Conſtantius Arianus, & Apoſtata Julianus, & Maximus Tyrannus, præſentiâ & ſalutatione ſive collocatione Sedis Apoſtolicæ Pontifices, vel alii magnæ autoritatis atque ſanctitatis Epiſcopi, cum locus & ratio ac cauſa exegit, ſe ſubtraxiſſe leguntur .... & dicunt ſecularem ſcripturam dicere, quia omne regnum ſæculi hujus bellis quæritur, victoriis propagatur, & non Apoſtolici & Epiſcoporum excommunicationibus obtinetur, & ſcripturam divinam proponunt dicere, quia Domini eſt regnum, & cui dat illud miniſterio Angelorum & hominum .... & ſi vultis ad defenſionem habere noſtrum auxilium, ſicut volumus de veſtris orationibus habere adjutorium, nolite quærere noſtram*

ſtrum diſpendium, & petite Domnum Apoſtolicum, ut quia Rex & Epiſcopus ſimul eſſe non poteſt, ſui anteceſſores Eccleſiaſticum ordinem quod ſuum eſt, & non Rempublicam quod regum eſt diſpoſuerunt, non præcipiat nobis habere Regem qui nos in ſic longinquis partibus adjuvare non poſſit contra ſubitaneos & frequentes Paganorum impetus, & non convenit ulli Epiſcopo dicere vel Chriſtianum qui non eſt incorrigibilis, non propter propria crimina, ſed pro terreno Regno tolerando vel acquirendo nomine Chriſtianitatis debeat privare & cum diabolo collocare..... Propterea ſi Domnus Apoſtolicus vult pacem quærere, ſic pacem quærat ut rixam non moveat, quia non credimus ut ad regnum Dei pervenire non poſſumus, ſi illum quem ipſe non commendat Regem non habuerimus. Hæc tum Eccleſiaſtici tum ſæcularis ordinis viri Rhemis congregati ſenſerunt de litteris Adriani, quibus Carolum pro excommunicato haberi jubeat niſi abdicato filio Lothario, Ludovico alteri filio regnum traderet. Ex quibus intelligere eſt quanti fieri debeant & quanti ſemper habitæ fuerint ejuſmodi Romanorum Pontificum excommunicationes in Reges noſtros præſertim pro rebus temporalibus latæ.

Porrò tum temporis adeo perſuaſum habebant Gallicani Antiſtites Regem ſuum excommunicari non debere, ut inter eorum capitula quæ refert Hincmarus hæc legantur. *Dicunt ſapientes quia iſte Princeps nullorum legibus vel judiciis ſubjacet, niſi ſolius Dei qui eum in regno quod ſuus pater illi dimiſit Regem conſtituit, & ſi voluerit pro hac vel pro aliâ causâ ibit ad placitum vel ad Synodum, & ſi noluerit liberè & licenter dimittet; & ſicut à ſuis Epiſcopis quidquid egerit non debet excommunicari, ita ab aliis Epiſcopis non poteſt judicari, quoniam ſolius Dei principatui debet ſubjici, à quo ſolo potuit in principatu conſtitui.* Quin etiam indulgentia in Reges eò proceſſit, ut qui illorum communione digni ab ipſis habiti fuerant, digni etiam Eccleſiæ communione redderentur. Citat in eam rem Yvo Epiſt. 171. & 62. hanc legem tanquam ex Capitularibus deſumptam. *Si quos culpatorum regia poteſtas aut in gratiam benignitatis receperit, aut menſæ ſuæ participes effecerit, hos etiam Sacerdotum & populorum conventus ſuſcipere in Eccleſiaſticâ communione debebit, ut quod principalis pietas recipit, nec à Sacerdotibus Dei alienum habeatur.* Hæc autem lex non extat in Capitularibus, ſed eſt Canon 3. Concilii Toletani.

Philippos primum & ſecundum excommunicare conati ſunt Romani Pontifices, videnturque excommunicationes in eos latæ plus ponderis habuiſſe, quia juſtioribus de cauſis latæ erant, & ab Epiſ-

coporum Gallicanorum Synodis confirmatæ. Primus hujus nominis Galliæ Rex Bertham conjugem ex quâ filium ſuſceperat anno 1085. dimiſit, & Bertradam Montefortii quæ à Fulcone Richino, annuente Gregorio ſeptimo, diſceſſerat, uxorem ſolemniter duxit. Is propterea ab Hugone Lugdunenſi Archiepiſcopo, Urbani II. vices gerente, in Synodo Auguſtodunenſi excommunicatus eſt; ſed anno 1094. hæc ſententia in Concilio Placentino eſt revocata, & in Hugonem qui citatus non adfuerat pœna ſuſpenſionis indicta. Verùm iterùm in Concilio Claromontano ob idem repudium uxoris excommunicatus Philippus dimiſsâ Bertradâ cum Pontifice in gratiam rediit. At in propoſito diu non ſtetit, annoque 1098. rursùm Bertradam ſibi ſociavit: quapropter in Concilio Pictavienſi cui aderant Legati Paſchalis ſecundi, renovata eſt excommunicationis ſententia. Demum anno 1102. cum promiſiſſet Rex ſe cum Bertradâ conſuetudinem non habiturum, donec à Papâ diſpenſationem accepiſſet, hanc ſimul cum abſolutione obtinuit in Conventu Pariſiis habito. Hæc conſtant ex Yvonis Epiſtolis, qui cum acerrimus fuiſſet matrimonii inter Regem & Bertradam initi oppugnator, eâque de causâ bonis exutus & in carcerem conjectus eſſet, tandem tamen conſenſit, ut intelligere eſt ex Epiſtolâ 144. ad Papam Paſchalem in hanc ſententiam ſcriptâ. *Rex per ſe*, inquit, *& per nos adhuc pulſat ad aures paternitatis veſtræ, ut ſecundum moderationem litterarum veſtrarum, & verba quæ Domno Galoni Epiſcopo injunxiſtis, cauſam ejus temperetis; ne contingat de eo illud Salomonis, qui multùm emungit elicit ſanguinem. Diſpenſationis autem ratio nulli ſapientum diſplicuit .... quia hæc ſuggerendo dicimus non docendo noſtræ ſuggeſtionis ſumma eſt, ut imbecillitati hominis amodò quantùm cum ſalute ejus poteſtis condeſcendatis, & terram quæ ejus anathemate periclitatur, ab hoc periculo eruatis.*

Philippus alter hujus nominis ſecundus cognomento Auguſtus, Ingeburgem Danorum Regis filiam uxorem paucis poſt matrimonium diebus elapſis ſub conſanguinitatis obtentu dimiſit anno 1193. ac deinde anno 1196. Agnetem filiam Bertholdi Meraniæ Ducis uxorem duxit. Hac injuriâ commotus Danorum Rex Legatos Romam miſit, qui de eâ apud Pontificem Cœleſtinum quererentur. Ab iſto Legati in Galliam ſunt miſſi qui Pariſiis Concilium congregarunt, in quo de reformando Ingeburgis matrimonio eſt actum, ſed nihil eſt perfectum. Anno 1199. Francia ſub interdicto poſita eſt non propter Regis matrimonium, ſed quia captivus à Rege detinebatur quidam Petrus Daius Clericus in Epiſcopum Cameracenſem electus.

Poſt tres menſes interdictum eſt ſublatum. Quod cum renovare vellet Synodus apud Divionem congregata, Rex ad Pontificem provocavit. Sed nullâ provocationis ejus ratione habitâ, Synodus interdictum tulit, quod à quibuſdam eſt obſervatum, ab aliis verò non. At illud omninò relaxavit Pontifex Innocentius III. poſtquam Rex Ingeburgem in qualemcumque gratiam recepiſſet. Indicta deinde Sueſſione Synodus cui adfuerunt Innocentii III. Legati ibi per dies quindecim causâ Ingeburgis & Philippi ventilatâ Rex Ingeburgem quaſi uxorem ſecum abduxit, quod quamvis tunc vel tædio victus vel judicii exitum metuens ſimulatè feciſſet, poſteà tamen illam pro uxore habuit Agnete jam mortuâ. Hæc eſt rerum à Pontificibus in Philippos primum & ſecundum geſtarum ſumma, ex quâ colligere eſt, excommunicationes haud injuſtis de cauſis à Pontificibus in illos latas, eo tempore quo Romani Epiſcopi autoritas, maximè prædicabatur, & à Gallis Epiſcopis confirmatas, à pleriſque Gallis haud magni factas fuiſſe, coactoſque ipſos Romanos Pontifices eas, ad vanam reſipiſcentiæ umbram relaxare. Sub finem Regni Philippi II. in Ludovicum ejus filium Angliam occupantem excommunicationis ſententiam tulit Pontifex Honorius III. ſed Ludovicus nullâ ejus ratione habitâ à propoſito non deſtitit: cumque Pontifex in Philippum hujus Patrem, tanquam ejus protectorem eamdem ſententiam vellet extendere, idque in mandatis dediſſet Senonenſi Archiepiſcopo, Gallicani Antiſtites Meloduni congregati ſtatuerunt Pontificiæ ſententiæ rationem habendam non eſſe.

In negotio Philippi Pulchri ſicut iniquior erat Pontificum conatus, ita major etiam fuit Gallorum vigor. Cum enim Bonifacius VIII. Philippum Pulchrum ob detentum Apameenſem Epiſcopum Narbonenſis Archiepiſcopi operâ objurgaſſet datis etiam litteris quibus eum in temporalibus non ſecus ac in ſpiritualibus ſibi ſubeſſe aiebat, necnon ad ſe, non ad Regem Beneficiorum & Præbendarum collationem ſpectare: has Philippus in Palatio coram pluribus cremari juſſit reſponditque Pontifici ſe in temporalibus nemini ſubeſſe, & ad ſe Eccleſiarum & Præbendarum collationem jure regio pertinere: eos verò qui aliter ſentirent fatuos eſſe ac dementes. Hoc reſponſo exaſperatus Pontifex excommunicationem in Regem tulit, ſed hanc Gallicani Epiſcopi pro irritâ habuerunt & ad futurum Concilium generale provocaverunt, quapropter Benedictus XI. Bonifacii ſucceſſor cernens excommunicationem Pontificiam,

flocci fieri, *Regem non petentem à ſententiâ excommunicationis per prædeceſſorem ſuum latâ abſolvit.*

Benedictus XII. Avenioni ſedens, de Epiſcopatu Romano cum Gregorio tunc Romæ ſedenti contendens Carolo VI. Galliarum Regi excommunicationem interminatus eſt, eo quòd in animo Rex haberet ſe Regnumque ſuum ab utriuſque Pontificis obedientiâ ad procurandam Eccleſiæ pacem ſubtrahere & curare ut alius legitimus eligeretur Pontifex. Illius verò Bullam Pariſienſis Univerſitas & Epiſcopi qui aderant proſcripſerunt: *Tanquam de ſe iniquam, ſeditioſam & doloſam, necnon fraudulentam ac perturbativam pacis & offenſivam Regiæ Majeſtatis.* Petieruntque eam hoc nomine proſcribi & lacerari. Quod & factum eſt ejuſque delatores carpentis impoſiti ac per ludibrium veſte variegatâ & Thiarâ papyraceâ induti per urbem ignominiosè ducti ſunt. Et nihil obſtante ſententiâ Pontificis lex promulgata eſt nè alterutri è contendentibus de Epiſcopatu Romano obedientia præſtaretur.

Ludovicum hujus nominis duodecimum mitiſſimum atque optimum Principem Julius II. Pontifex diris devovere & anathemate obſtringere conatus eſt, ſed Clerus Gallicanus in civitate Turonenſium congregatus anno 1510. obſtitit, ſtatuitque ac decrevit Regem non teneri ullam habere rationem excommunicationum aut cenſurarum à Julio II. in Regem aut in regnum latarum aut ferendarum, eo quod jure ipſo forent irritæ.

Denique cum Sixtus V. & Gregorius XIV. ab hoſtibus hujus Regni ſollicitati & impulſi Bullas excommunicationis & interdicti intentaſſent in eos qui Henricum Navarræ Regem legitimum Regnum Francici heredem pro Rege agnoſcerent, iſtorum Pontificum conatum tota exhorruit Gallia. Imprimis verò Clerus Gallicanus Carnuti congregatus anno 1591. de Bullis Pontificis ita cenſuit. *Monitiones excommunicationes, ſuſpenſiones illis intentatas eſſe prorſus irritas tam ſecundum materiam quam ſecundum formam, ac prætereà injuſtas necnon hoſtium hujus Regni artibus ſuggeſtas quæ vim habere minimè poſſent ligandi aut aſtringendi.* Idque ſe cognoviſſe aiunt Antiſtites *autoritate ſacræ ſcripturæ, ſanctorum Conciliorum Decretis, Conſtitutionibus Canonicis, ſanctorum Patrum exemplis quibus antiquitas eſt referta privilegiis & libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, quibus innixi prædeceſſores ſui ſemper hujuſmodi conatibus obſtiterant.* Idem cenſuit Univerſitas Pariſienſis quæ 22. Aprilis anno 1594. vana illa fulmina non metuens decrevit Henricum IV. legitimum

eſſe Gallorum Regem eique parendum eſſe. Hujus judicium confirmavit Facultas Theologiæ Pariſienſis quæ anno 1595. 16. & 21. die Januarii in aulâ Reverendiſſimi Archiepiſcopi Pariſienſis ſimul cum urbis Pariſienſis Paſtoribus congregata, antequam revocatæ forent Pontificiæ Bullæ, declaravit his non obſtantibus teneri Francos omnes obedire Regi ac pro eo in publico officio preces fundere: nihilominus Regem ſuppliciter admoneri petierunt ut Legatos Romam mitteret ad Pontificem ſecum reconciliandum: non quod iſtud arbitrarentur neceſſarium ad reſtituendam Regi communionem; ſed tantùm ad vitandum ſchiſma. Mitto Senatuſconſulta quamplurima in Bullas lata quæ minoris ſunt apud Theologos momenti.✝

Ex his porrò & aliis Francorum geſtis abundè, ni fallor, demonſtratur excommunicationes quas Romani Pontifices in Reges noſtros aut tulerunt aut intentarunt, non modò à judicibus ſæcularibus, ſed & ab Eccleſiâ Gallicanâ tanquam iniquas exploſas ſemper fuiſſe & nonnunquam ludibrio habitas; præcipuè verò cum de rerum temporalium diſpenſatione & Regni adminiſtratione agebatur, nec enim Epiſcoporum eſt hujuſmodi negotiis ſeſe immiſcere, ſed iſta poteſtas à Deo data eſt Regibus ac Principibus, qui ſi malè ſe in iſtis gerant rationem geſtorum Deo non Epiſcopis reddere debent. Id ſagaciter obſervat Yvo Carnotenſis Epiſt. 171. his verbis: *Diſpenſationes rerum temporalium Regibus attributæ ſunt & Baſilei, ideſt fundamentum populi & caput exiſtunt. Et ſi aliquando poteſtate ſibi conceſſâ abutuntur, non ſunt à nobis graviter exaſperandi, ſed ubi ſacerdotum admonitionibus non acquieverint, divino judicio ſunt reſervandi, ubi tantò diſtrictiùs ſunt puniendi, quantò minùs fuerint divinis admonitionibus obnoxii*.

Quæres utrum Regnum integrum poſſit excommunicari & ſacris officiis interdici ob peccatum Regum & Principum.

Reſpondeo quæſtionem hanc ad nos non pertinere qui de antiquâ infligendæ excommunicationis ratione tractamus. Quippe toti antiquitati ignota eſt illa ratio excommunicandorum, ſeu, ut loquuntur, interdicto ſubjiciendorum Regnorum, Provinciarum, urbium ob Regis, Magiſtratus aut alterius cujuſdam peccatum. Cum nulla fiat ejus mentio non dico in *Canonibus antiquorum Conciliorum*; ſed ne quidem in *collectionibus Canonum recentioribus* Gratiani, Yvonis, Burchardi & aliorum. Sed nec ullum eſt apud antiquos exemplum hujuſmodi diſciplinæ, nec enim per ſex aut ſeptem & ampliùs Ec-

cleſiæ ſæcula legitur aliquam ſocietatem ob peccatum alicujus excommunicatam aut interdicto ſubjectam. Imò verò S. Auguſtinus disertè negavit familiam integram pro peccato patris familias excommunicari poſſe, ac proindè cenſuit multò minùs regnum pro peccato Regis aut Principis Eccleſiaſticâ cenſurâ non poſſe percelli. Extat Auguſtini eâ de re ſententia in Epiſt. 75. in quâ reprehendit Auxilium juvenem Epiſcopum quod Claſſicianum quemdam cum familiâ excommunicaſſet, & ab illo Epiſcopo quærit. *Vt ſi habeat eâ de re ſententiam certis ſcripturarum teſtimoniis exploratam doceat, quomodo reſbè anathematizetur pro patris peccato filius, aut pro mariti uxor, aut pro domini ſervus, aut quiſpiam etiam in domo nondum natus, ſi eodem tempore quo univerſa domus eſt anathemate obligata naſcatur, nec ei poſſit per lavacrum regenerationis in morte ſubveniri.* Hanc opinionem & Epiſcopum ejus autorem totâ Epiſtolâ ridet Auguſtinus. Quanto abſurdior ipſi viſa fuiſſet eorum, opinio qui Regnum integrum ob unius Principis peccatum excommunicari & ſub interdicto poni voluiſſent.

Sunt tamen aliqui qui interdicta Eccleſiaſtica, ſi non primis Eccleſiæ ſæculis ſaltem mediis in uſu fuiſſe probare ſe poſſe nonnullis exemplis exiſtiment. Primùm ergo afferunt ex Theodorito lib. 4. hiſt. c. 14. & 15. Samoſatenſium ſcilicet zelum qui Eunomii Lucii & Arianorum commercium adeo deteſtati ſunt, ut cum iis convenire aut congredi nefas eſſe duxerint. Secundò aiunt huc etiam pertinere quod populus Conſtantinopolitanus cum Neſtorio Synaxes habere renuit, poſtquam hæreſim ſuam ille detexit. Tertiò allegant decretum Concilii Arelatenſis 2. cap. 49. quo ſtatuitur ut ſi quis à communione Sacerdotali ſit ejectus, convivio & colloquio privetur. Quartò in medium producunt Concilii Triburienſis cap. 32. & Cabilonenſis cap. 26. decreta de Eccleſiâ quadam quæ lite de illius patrono pendente jubetur claudi, ut officium divinum in eâ minimè celebretur. Sed hæc exempla nihil omninò ad propoſitum faciunt. Primùm enim non probant aliquam Eccleſiam interdicto ſubjectam ob peccatum Principis aut alicujus in eâ Eccleſiâ primi. Secundò nè quidem iſta probant uſum interdicti, ſed tantùm excommunicatorum & hæreticorum commercium fuiſſe fugiendum etiam ab inferioribus in caſu excommunicationis à ſuperiori latæ aut hæreſeos manifeſtæ. Concilii verò Triburienſis decretum Eccleſiam de quâ agebatur interdicto non ſubjecit; ſed pro bono pacis juſſit ut Epiſcopi autoritate clauderetur, donec ea quæ

de eligendo ad illam regendam Preſbytero lis pendebat compoſita fuiſſet atque finita. Mitto autoritatem Epiſtolæ cujuſdam nomine Auguſtini ad Bonifacium Comitem quæ adducitur Can. miror 17. quæſt. 4. eſt enim illa Epiſtola omnium judicio ſubdititia.

Ad propoſitum magis pertinent tria exempla quæ nobis ſubminiſtrat hiſtoria Gregorii Turonenſis: primum extat lib. 5. c. 32. ubi ait Eccleſiam ſancti Dionyſii ob perpetratam in eâ cædem aliquandiù clauſam fuiſſe & proptereа in illa à divino ceſſatum officio. Sed hoc genus interdicti nondum eſt illud de quo agimus. Ad illud magis accedit exemplum ſecundum quod extat lib. 8. cap. 31. in quo ſcribit Leudoaldum Epiſcopum Eccleſias Rhotomagenſes claudi juſſiſſe ac vetuiſſe ne populus ſolemnia divina ſpectaret, donec autor cædis Prætextati Rhotomagenſis Archiepiſcopi detectus foret. Huc etiam revocari debet tertium exemplum quod habetur cap. 15. lib. 10. ubi refert Epiſcopum Pictavienſem ad Chrodieldem ſcripſiſſe ſe non celebraturum Paſcha Domini nec baptiſmum adminiſtraturum, niſi Abbatiſſam quam in vinculis retinebat dimitteret. Hæc pauca exempla probant interdicta ſub finem primæ Regum noſtrorum Dynaſtiæ ortum & initium habuiſſe.

At ſub ſecunda Dynaſtia interdictorum Eccleſiaſticorum uſus invaluit. Circa annum 870. Hincmarus Laudunenſis Eccleſiam ſuam quaſi interdicto ſubjicere conatus eſt, atque eâ de causâ ab Hincmaro Rhemenſi graviter increpatur in opuſculo 55. capitul. cap. 8. his verbis: *Cauſa injuriarum tuarum, ſicut in petitione ab Eccleſiâ Laudunenſi datâ continetur, Presbyteros & Diaconos ac reliquos Clericos non accuſatos, nec confeſſos, nec convictos ab omni Eccleſiaſtico officio excommunicaſti, & ut nemo ſacra Miſſarum ſolemnia in tuâ Parochiâ celebraret indixiſti.* Et capit. 30. *in tuâ Parochiâ nemo in neceſſitate mortis baptizari, nemo communionis gratiâ reconciliari, nemo ſepeliri cum debitâ commendatione poterat.* Vide etiam cap. 31. & 32.

Fulbertus Epiſcopus Carnotenſis ſcribens ad Robertum Regem Epiſt. 93. ait: *Ad Aurelianam civitatem convenire non poſſe Epiſcopos, cum ibi nec ſacrificare liceat, nec Euchariſtiam abſolutè percipere,* propter eà quod excommunicatione damnata foret. Similiter Ep. 3. ait Officium in Eccleſiâ ſuâ, *depreſſis miſerabiliter vocibus & penè ſilentio proximis celebrari.* Et poſt: *Quid reſtat aliud niſi ut penitùs interdicatis divinum Officium in toto Epiſcopatu noſtro?*

Ademarus Engoliſmenſis ad annum 994. hæc habet. *Alduinus Epiſcopus Lemovicenſis pro nequitiâ populi novam obſervantiam conſti-*

tuit. Scilicet Eccleſias & Monaſteria ceſſare à cultu divino, à ſacro-ſancto ſacrificio, & populum quaſi paganum à divinis laudibus ceſſare & hanc obſervantiam excommunicationem cenſebat. Ita tempore Ademari interdictum nova videbatur eſſe obſervantia.

In Concilio Lemovicenſi anno 1034. Oldericus Abbas ut Pontificem bellis vexatum ſublevaret conſuluit Epiſcopis, ut excommunicationis ſententiam ferrent in eos qui paci non acquieſcerent, ita ut inobedientes poſt mortem ſepulturâ privarentur Eccleſiaſticâ, interdiceretur apud eos officium publicum, atque ut, excepto parvulorum Baptiſmo & morientium Viatico, nullum adminiſtraretur Sacramentum.

Verùm uſque ad Gregorium VII. rara fuerunt admodum interdicta, & in peculiares quaſdam Eccleſias ferebantur, at ille Pontifex ſuæ autoritatis augendæ perquam ſtudioſus iis frequenter etiam in integra regna uſus eſt & aliis Epiſcopis ut idem tentarent exemplo fuit. Hinc hujus præcipuè tempore multis interdictis pax Eccleſiæ turbata eſt, quorum exempla quamplurima videre eſt apud Yvonem Epiſtolis 50, 6, 3, 120, 121, 263, 264, & 266. qui etiam Epiſt. 94. interdictum vocat remedium inſolitum, obſervatque in uſu potiſſimum fuiſſe in causâ ſacrilegii aut violationis pacis.

Cœterùm interdicta generalia ad tuendam autoritatem Eccleſiaſticam adinventa contrarium omninò effecêre, nam ut obſervat Soto in 4. diſt. 22. quæſt. 3. a. 1. *Interdictum quamvis ex unâ parte ad terrorem excommunicatorum conducat, ex alterâ tamen in periculum divini cultus vergit potiſſimum, nam tunc non ſolùm populus deſuetudine frequentandi divina officia effectum eorum & ſenſum perdit, verùm etiam & Clerus ipſe fit remiſſior & ſegnior ad eadem divina celebranda, quâ utique ratione & divina Religio detrimentum patitur & populus ſolet in moribus ſilveſcere.* Eadem mala eleganter deſcribuntur à Bonifacio VIII. in capite *Alma Mater*, de ſententiâ excommunicationis his verbis. *Tunc excreſcit indevotio populi, pullulant hæreſes, & infinita pericula animarum inſurgunt, ab Eccleſiis ſine culpâ earum divina obſequia ſubtrahuntur.* Et certè ſi quis interdicta illa omnia cujus aliqua ſupereſt memoria percurrat, intelliget ea ſemper fuiſſe diſſenſionum, ſchiſmatum, bellorum, aliarumque grandium calamitatum cauſas, & vix unquam aliquid boni, ſæpe verò multùm mali ex his Eccleſiæ acceſſiſſe.

Quapropter ii ipſi quibus hæc interdicta magis prodeſſe poterant.

rant, Romani Pontifices coacti ſunt eorum ſeveritatem ità paulatim imminuere, ut vix ullum habuerint effectum: quippe cum primum interdicta uſurpari cœperunt, cujuſlibet officii divini celebratio prohibebatur excepto tantùm puerorum baptiſmo & pœnitentiæ adminiſtratione in neceſſitate; ita Alexander III. qui anno 1170. vivebat cap. *non eſt vobis de ſponſalibus*. Deinde circa annum 1200. prædicatio Evangelii & Sacramenti Confirmationis adminiſtratio conceſſa, Innocent. III. cap. *reſponſo de ſentent. excommunicationis*. Circa annum 1230. Gregorius IX. permiſit ut in unaquaque hebdomadâ celebraretur miſſa privata oſtiis clauſis ſine pulſu tympanarum cap. *permittimus de ſententiâ excommunicationis*: poſt circa annum 1245. Innocentius IV. voluit Sacramentum pœnitentiæ adminiſtrari cruciatis & peregrinis, nec non permiſit officium à Clericis recitari ſine cantu cap. *Quod in tex. de pœnitentiâ & remiſſ.* Demùm anno 1300. Bonifacius VIII. pœnitentiam ſanis omnibus adminiſtrari juſſit, & integrum officium quotidie celebrari oſtiis tamen clauſis & ſine tympanarum pulſu. Imò etiam oſtiis apertis & prævio tympanarum pulſu in feſtis Nativitatis, Paſchæ, Pentecoſtes & aſſumptionis cap. *Alma Mater, de ſententiâ excommunicationis in Sexto*. Ex his videre eſt paulatim interdicto nihil fermè præter interdicti nomen eſſe relictum, quod argumento eſt eos ipſos quibus utilia maximè ſunt interdicta eorum moleſtiam & periculum agnoviſſe. Quid quod ſæpè ſæpiùs interdicta ab Eccleſiis ſpreta atque contempta ſunt. Quis enim ignoret quam nihili fecerit Eccleſia Gallicana interdicta in Regnum Franciæ lata, tùm à Bonifacio tempore Philippi Pulchri, tùm à Julio tempore Ludovici XII. tùm etiam aliàs ab aliis Pontificibus? Quis neſciat Rempublicam Venetam interdictum Pauli V. ita irritum judicaſſe, ut ab eo ne quidem poſt pacem initam abſolvi ſe paſſa fuerit. Quin etiam unius tantùm Eccleſiæ aut Provinciæ interdicta apud nos fuêre prohibita ſic cum anno 1488. Innocentius VII. Brugenſes, Gandavenſes & Yprenſes interdicto ſubjicere tentaſſet, ab ejus ſententiâ Advocatus Regius provocavit eo inſtrumento quod habes inter probationes libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, & Senatus Pariſienſis interdictum irritum eſſe pronuntiavit teſte Chopino. Itemque cum Paulus II. Eccleſiam Nivernenſem interdicto ſubjeciſſet, Senatus Pariſienſis ſanxit Officium divinum nullâ interdicti ratione habitâ publicè celebrandum.

Ex his abundè ut patet demonſtratum habeo interdictum Eccleſiaſticum quod in Regnum, Provinciam, Civitatem, aut Parochiam ob Regis aut alterius peccatum fertur, rem eſſe novam & odioſam, quâ valde periculoſum eſt uti, ne dicam ferè ſemper injuſtum & iniquum: repugnare etenim æquitati videtur innocentes cum noxiis involvi, & ob unius peccatum univerſam ſocietatem puniri. Quod tamen ita intelligi volo, ut non omnem interdictorum uſum damnem, ſed ut eo nonniſi cautè ac rarò utendum eſſe doceam.

Demum illud quæritur an non etiam in mortuos ferri poſſit excommunicatio? cui quæſtioni ſatisfacere haud ita arduum eſt ac multis viſum: nam vel intelligitur de propriâ & verâ excommunicatione, hoc eſt, ſeparatione è fidelium conventu; & hoc ſenſu certum eſt mortuos excommunicari non poſſe, quia amplius inter nos non verſantur. Secundò intelligi poteſt de teſtificatione deteſtationis in mortuos, ob ea quæ viventes pravè ſenſerunt aut fecerunt, & hoc ſenſu dubium nullum eſt quin anathema poſſit in mortuos ferri, hoc eſt quin poſſimus eis dira imprecari eorumque memoriam deteſtari, aut è contrà bona & fauſta illis optare, & memoriam ipſorum honore & veneratione proſequi, atque ita eos vel in communione vel extra communionem habere. Sed hæc excommunicatio non ſecus ac communicatio analoga tantùm eſt & impropria, non autem vera & propria. Nihilominus tamen illa dabatur vel auferebatur olim mortuis, nomen eorum apponendo vel detrahendo in Dypthicis ſeu tabulis Eccleſiaſticis quæ recitabantur in officio publico. Hinc ubi reſtituta eſt ab Orientis Præſulibus Chryſoſtomo communio, nomen ejus quod è Dypthicis fuerat eraſum, in iis reſtitutum eſt in ſignum communionis. Cæterùm olim quæſitum eſt utrum hominibus in communione Eccleſiæ mortuis poſſet anathema dici, ſi conſtitiſſet eos quid prave ſenſiſſe aut feciſſe, ac viciſſim utrum pœnitentibus in pœnitentiæ decurſu ſine pace defunctis dari poſſet communio; quâ in re varia fuerunt judicia; nam Eccleſia Romana de mortuis judicium ferri non poſſe aſſeruit, ut teſtis eſt B. Leo Epiſt. 9. ad Theodorum Forojulienſem. *Quod manens*, inquit, *in corpore pœnitens non receperit, conſequi exutus carne non poterit, nec neceſſe eſt nos eorum qui ſic obierint merita actuſque diſcutere, cum Dominus Deus noſter cujus judicia nequeunt comprehendi, quod ſacerdotale miniſterium implere non potuit, ſua juſtitiæ reſervavit.* Et Epiſtolâ ſequenti

quenti : *Nos autem quibus viventibus non communicavimus , mortuis communicare non poſſumus.* Gelaſ. in Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ. *Cæterùm* , inquit , *jam de eo qui divino judicio conſtitutus nobis fas aliud decernere non eſt , præter id in quo eum dies ſupremus invenit.* Eadem ferè habet in Concilio Romano pro Miſeni Epiſcopi causâ celebrato. *Quia* , inquit , *cum dictum ſit quæcunque ligaveritis ſuper terram ; quos ergo non eſſe jam conſtat ſuper terram, non humano ſed ſuo judicio reſervavit ; nec audet Eccleſia ſibimet vindicare quod ipſis beatis Apoſtolis conſpiciat non fuiſſe conceſſum , quin alia eſt cauſa ſuperſtitum , alia defunctorum.*

Ex his teſtimoniis Vigilius in conſtituto probat prædeceſſorum ſuorum decretis innoteſcere , *Sacerdotum in pace Eccleſiaſticâ defunctorum*, illæſas eſſe debere perſonas nec anathemati ſubjiciendas , & ideo tribus capitulis ſubſcribere recuſat. At contraria fuit Eccleſiæ Africanæ diſciplina, ut oſtendit Sextilianus Epiſcopus Afer in Conc. 5. generali collat. 5. t. 5. Conc. col. 480. tum ex Canone Concilii Africani , in quo ſtatutum erat *de Epiſcopis defunctis qui hæreticis ſuas facultates reliquerint,ut poſt mortem anathemati ſubjicerentur* , tum etiam ex pluribus Auguſtini teſtimoniis , in quibus ille ait ſe Cæciliano & cœteris anteceſſoribus ſuis anathema dicturum ſi oſtendi potuiſſent criminum rei. Idem Orientales probare conati ſunt, ſed non tam apertè fecerunt; nam vix unum & alterum exemplum proferre potuerunt anathematis in mortuos lati, & quidem à privatis ut à Rambulâ & Cyrillo non à Synodo , poterant tamen uti Chryſoſtomi & Flaviani exemplis quæ perperàm Vigilius adducebat. Nam licet illi in communione Eccleſiæ Romanæ mortui forent, erant tamen mortui extra communionem Orientalium , & nihilominùs eis poſt mortem ab ipſis Orientalibus reddita communio, nomenque eorum Dypthicis appoſitum. Et paulò antè Origenes à Mennâ damnatus fuerat diu poſt mortem. Poterant item Canones aliquot Synodorum proferre quibus jubetur ut iis qui pœnitentiæ tempore excedunt communio detur , commendando ſcilicet eorum memoriam , & accipiendo oblationes pro illis factas , hoc ſtatuitur c. 79. Concilii Carthaginenſis quarti , *pœnitentes qui attentè leges pœnitentiæ exequuntur , ſi caſu in itinere vel in mari mortui fuerint , ut eis ſubveniri non poſſit , memoria eorum orationibus & oblationibus commendetur.* Item Arelat. 2. c. 12. *De his qui in pœnitentiâ poſiti vitâ exceſſerunt, placuit nullum communione vacuum debere dimitti , ſed pro eo quod honoravit pœnitentiam oblatio illius ſuſcipiatur.* Idem ſtatuitur in

Concilio Valenſi primo c. 2. Autiſiodorenſi c. 7. Epaonenſi ultimo. 2. Tolet. c. 12. 2. Aurel. c. 14. Quod ſi communio reſtitui poteſt quodammodo mortuis per acceptationem oblationum pro illis factarum, necnon per ſacrificiorum ac precum celebrationem; cur non poterit item mortuis communio data auferri analogicè ſcilicet, quod eſt eradere nomen ejus è dypthicis, ſacrificia & preces pro eo non amplius offerre, & anathema illi palam ac privatim denuntiare ad memoriæ ejus ignominiam. Hinc poſt Synodum quintam ſæpè mortuis anathema dictum, ac vice versâ pœnitentibus etiam in Eccleſiâ Romanâ communio poſt mortem reddita. Nam in Concilio ſexto œcumenico anathema mortuis eſt dictum, & quinti Concilii Decreta primùm in multis Occidentis locis rejecta, paulò poſt ubique ſunt recepta, ſatagentibus præſertim Romanis Pontificibus.

Quinetiam eò res rediit ut abſolutio mortuis certâ verborum formulâ tribueretur, ut de Latinis colligitur ex Innocentio tertio in caput *extrà de ſententiâ excommunicationis* & ex antiquis ſacramentariis. De Græcis verò ex illorum euchologiis, ubi orationes habentur ad veniam eis concedendam, creditumque vulgò à nonnullis per iſtam abſolutionem mortuos ab aliquibus pœnis liberari, ut intelligere eſt ex Dialogis Gregorii nomine inſcriptis, ubi nonnulla abſolutionum iſtarum extant exempla Dialogi 2. cap. 23. & Dialogi 4. c. 55. Quibus ſimile eſt illud quod refert Joannes Diaconus in ejus vitâ, lib. 1. c. 45. Sed iſtæc perſuaſio vana omninò eſt, nec iſtæ abſolutiones aut excommunicationes animæ defuncti prodeſſe aut nocere poſſunt, ſed ejus tantùm memoriæ, ut conſtabit ex dicendis de effectibus excommunicationis.

CAPUT III.

De effectibus Excommunicationis.

EX dictis, ni fallor, jam intelligitur excommunicationis mortalis hunc eſſe effectum primarium ac præcipuum, ut aliquis ex albo Chriſtianorum expungatur, & Synaxi, Euchariſtiâ, precibus communibus, ac cœteris officiis quibus ſocietas & communio Chriſtianorum cohæret, indignus eſſe pronuntietur: id enim ſigni-

ficant verba Chriſti: *Sit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Hoc eſt, jam non habeatur ut frater & Chriſtianus, ſed quemadmodum Ethnicus & Publicanus. Sicut ergo ſocietas civilis ſervatur cum Ethnicis & Publicanis, ita per excommunicationem non excluduntur homines à ſocietate civili, nec iis privantur officiis, adjumentis & bonis quæ ipſis tanquam hominibus & civibus jure naturali, gentium & civili debentur. Itaque primus ac præcipuus effectus, imò ſi ſtrictè ac propriè loqui velimus unicus excommunicationis effectus, eſt privatio officiorum ſpiritualium, non eorum quæ jure naturali, gentium aut civili debentur, cujuſmodi eſt conjugum habitatio, parentum in liberos, liberorum in parentes, conſanguineorum inter ſe ac Regum in ſubditos, & ſubditorum in Reges officia neceſſaria. Quod verò ſpectat ad libera ut amicitiæ, mutui convictûs, & alia ejuſmodi, hæc licet non videantur jure divino prohibita eſſe, ab ipſis tamen Apoſtolorum temporibus in uſu fuit hæc excommunicatis denegare, conſtat ex beato Paulo multis in locis, 1. Cor. 15. *Scripſi vobis in Epiſtolâ ut non commiſceamini fornicariis, non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, &c. Nunc autem ſcripſi vobis non commiſceri, ſi is qui frater nuncupatur, eſt fornicator aut immundus, &c. cum ejuſmodi nec cibum ſumere.* Quibus verbis Paulus prohibet ne libera officia mutui convictûs, quæ ipſis Ethnicis impendi poterant, fratribus excommunicatis impendantur. Idem probatur ex 2. Theſſ. 3. *Denuntiamus vobis ut ſubtrahatis vos ab omni fratre inambulante inordinatè.* In Epiſt. ad Titum. *Hæreticum hominem poſt unam & alteram correptionem devita.* Quod clariùs habet Joannes. *Nolite recipere eum in domum, ne ave ei dixeritis; qui enim dicit illi ave, communicat ejus operibus malignis.* Certè hæc, non conſueſcere cum aliquo, in domum ſuam eum minimè recipere, ne quidem ave dicere, ſunt officia civilia quæ denegantur excommunicatis, ſed ut jam dixi libera, quæ nec jure naturali, nec jure civili, nec jure gentium neceſſariò debentur. Nam quæ neceſſaria ſunt, non ita poſſunt excommunicatis denegari, imò debent impendi. Sic enim Paulus jubet Principibus licet infidelibus obediri, itemque vetat ne mulier fidelis virum infidelem relinquat; jubet ſervis fidelibus ut obediant dominis ſuis, quia hæc officia ſunt neceſſaria.

Ex his intelligere datur proprium & primarium effectum excommunicationis eſſe excluſionem à jure quod habet quis in ſocietate fidelium & Chriſtianorum, & privationem eorum officiorum quæ Chriſtianis debentur, ut Euchariſtiâ, communibus precibus. Se-

cundarium verò effectum & minùs proprium quod juris eſt tantùm poſitivi hunc eſſe, ut cum excommunicatis familiaritas, convictus & colloquium non ineatur, quando nulla neceſſitas aut utilitas ad id cogit.

Hinc olim longè diſtrictius præceptum ut arcerentur excommunicati à ſynaxibus & precibus communibus, quam ut privarentur conſortio familiari; unde excommunicatio deſcribitur per priorem effectum, non per poſteriorem. Tertull. in Apologetico. *Magnum divini judicii præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit ut à communicatione orationis & communis commercii relegetur.* Firmilianus in Epiſt. ad Cyprianum ait Stephanum Legatos Afrorum *ne quidem ad colloquium ſuum admiſiſſe, & adhuc præcepiſſe ne quis eos in domum ſuam reciperet: Ut*, inquit, *venientibus non ſolùm pax & communio, ſed & tectum & hoſpitium negaretur.* Vides in mente Firmiliani proprium effectum excommunicationis non eſſe denegationem tecti & hoſpitii; quandoquidem utrumque diſtinguit. Hinc in Canonibus antiquis diſtrictiùs prohibetur, ne quis oret cum excommunicato, aut in Eccleſiam eum recipiat, quàm ne quis cum iis manducet & colloquatur; priùs enim vetitum eſt c. 33. Apoſtolico, Concilii Laodiceni, c. 33. Antiochenæ Synodi 1. c. 2. Carthaginenſis Conc. 4. c. 73. In his, inquam, & aliis ſuprà citatis ſub pœnâ excommunicationis prohibetur ne quis oret cum excommunicatis; at vix ac ne vix quidem eamdem pœnam antiquis Canonibus ſtatutam leges in eos qui cum excommunicatis cibum ſumerent; ſed recentioribus tantùm Canonibus ut Concilii Epaonenſis c. 15. Antiſiodorenſis 39. Hinc, ut jam dixi, Theologi docent non eſſe de jure divino vitare excommunicatos quoad officia civilia, ſed tantùm rem eſſe juris humani. Almainus in lib. de poteſt. Eccleſ. & Laïcâ, q. 1. *Tertium*, inquit, *corollarium quod ſequitur*, ait, *eſt quod vitare excommunicatum quantum ad collocutionem, & illa quæ ſunt merè civilia non videtur eſſe de jure divino.* Item q. 2. c. 12. *Habetur ex multis teſtibus & ex practicâ, quod familiares excommunicati poſſunt participare cum eo ad minus in civilibus.* Joannes Driedo de libert. Chriſt. c. 14. *Videtur ſequi, nos ex conſtitutione juris divini non prohiberi cum hæreticis edere & bibere, quod manifeſtum videtur multis Sanctorum exemplis, qui communicarunt Juliano Imperatori Apoſtatæ in cibo & potu*, ac etiam in militaribus actibus, ut patet ex doctrinâ Aug. XI. quæſt. 3. c. *Julianus & c. Imperatores.* Cajetanus in locum Evangelii ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus. *Libenter*, inquit, *viderem ſervari hanc deſi-*

nitam à Jeſu Chriſto ſententiam & pœnam non audientium Eccleſiam quod ſcilicet ſufficeret eos haberi ut Ethnicos, hoc eſt ut ipſi quidem ex vi excommunicationis haberentur ut Ethnici & Publicani & non includerentur innocentes, loquentes & comedentes cum eis, quia nullum peccatum incurrunt loquentes & comedentes cum Ethnicis. Sylveſter in ſummâ verbo obedientia: *Si*, inquit, *ex obedientiâ præſumitur ſtatus Eccleſiæ perturbandus vehementer, vel aliquod malum aut ſcandalum futurum, etiamſi præcipitur ſub pœnâ excommunicationis latæ ſententiæ, non eſt ei obediendum, quod enim inſtitutum eſt pro charitate, non debet militare contra charitatem.* Gregorius quidam Sayrus Monachus Caſſinenſis lib. de cenſuris num. 21. innumeros Juris Pontificii & Theologiæ doctores recenſet, quorum autoritate & conſenſu probat conſueſcere cum excommunicatis in civilibus ad ſummum non eſſe niſi veniale peccatum. *Cum duplex*, inquit, *ſit Chriſtianorum & fidelium participatio, una quæ Chriſtianorum & fidelium participatio, una quæ Chriſtianorum propria eſt quatenùs Chriſtiani ſunt, ut eſt participatio in divinis, alia quæ communis eſt hominibus quatenùs homines & concives ſunt, ut eſt communicatio in temporalibus & actibus humanis, illam Eccleſia directè prohibet, hanc verò indirectè & ex conſequenti qui in illis communicat non contra præceptum Eccleſiæ, ſed præter præceptum facit, & ideo venialiter tantùm peccat.*

Denique licet vulgò dicantur excommunicati privari bonis, hoc verſu ſignificatis,

Os, orare, vale, communio, menſa, negatur.

altero tamen verſiculo veluti redditur iis quod iſto aufertur, hoc autem eſt hujuſmodi,

Utile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

quo ſignificatur legem ſuperiorem non habere locum. Primò, inter virum & uxorem, necnon inter parentes, liberos & conſanguineos quod ſecundo & tertio vocabulo exprimitur. Secundò nihil mali eſſe ſi quis familiariter verſetur cum excommunicato quem neſcit eſſe excommunicatum, aut etiamſi ſciat quando ſperat ſuam familiaritatem illi utilem fore ad reſipiſcentiam, quod primo & quarto ſignificatur. Demùm licere cum excommunicatis loqui, verſari, imò & veſci ſi neceſſitas, utilitas aut negotia ita poſtulent. Hæc autem omnia intellige de excommunicatis denuntiatis, in confeſſo enim eſt nullum teneri ab iis recedere, qui excommunicationem tantùm latæ ſententiæ incurrunt, non autem denuntiati ſunt.

Cœterùm longè breviùs & meliùs aſſignari poſſunt occaſiones quibus non ſolùm licet, ſed & oportet cum excommunicatis in civilibus communicare hoc pacto: Primò quando officium aliquod eſt debitum: Secundò, cùm neceſſitas aut utilitas exigit, ad has enim rationes cœteræ omnes facilè reduci poſſunt.

Primò, quia poſſumus in civilibus converſari cum Ethnicis & publicanis abſque ullo peccato, Chriſtus autem non dixit excommunicatum eſſe durius tractandum quam Ethnicum aut Publicanum, ſed eodem planè loco habendum. Secundò, quia gratia non deſtruit, ſed perficit naturam ac proindè non tollit quæ juris ſunt naturalis & mutui inter homines officii, ſive neceſſarii ſive liberi; tertiò non poteſt ſocietas aliquem non modo è ſuo conventu, ſed & ex alieno pellere: Eccleſia ergo non poteſt expellere hominem è ſocietate civili, ſed tantùm ex Eccleſiaſticâ, ac proindè non poteſt eum privare officiis debitis ei ut eſt membrum ſocietatis civilis, ſed tantùm ut eſt membrum Societatis Eccleſiaſticæ. Hinc multò minùs poteſt eum pœnis temporalibus aut morte afficere vel afficiendum pronuntiare, ſed iſtud poſteriùs fusè proſequi alterius inſtituti eſt.

Nunc verò ad propoſitum hoc unum obſervo poteſtatem Eccleſiæ totam eſſe ſpiritualem, nec eam ullum habere dominium in res, actiones & perſonas civiles, nec poſſe pœnas ullas temporales infligere aut per vim cogere, ſed tantùm ſuadere, hortari & docere: ut enim egregiè ait Hier. Epiſt. 3. ad Nepot. hoc inter Reges & Epiſcopos diſcrimen eſt quod illi *nolentibus*, hi *volentibus* imperent. Eoque excellentius eſt Epiſcoporum Imperium ut notat Chryſoſtomus homil. 10. in Epiſt. 1. ad Theſſ. *Quod melius eſt imperare voluntario quam involuntario, iſtud enim eſt imperare naturâ, nam illic quidem omnia metu & neceſſitate fiunt, hic autem opus bonum per voluntatem & electionem fit.* Si autem contemnatur Epiſcopus, inquit idem in Epiſt. ad Hebr. homil. ult. & in Epiſt. ad Tit. *Non oportet ultiones ingerere, ſed tota ultio eſt plorare, ingemiſcere.* Hinc, ut obſervat Richerius, octo primis Eccleſiæ ſæculis cum de autoritate Eccleſiaſticâ mentio fiebat, non adhibebantur hæc nomina, *Juriſdictionis, Majeſtatis, aut Tribunalis, ſed duntaxat Miniſterii, Cathedræ.* Et quod longè gravius eſt, quinque primis Eccleſiæ ſæculis nullam leges pœnam temporalem ab Eccleſiâ aut Conciliis indictam in peccatores aut hæreticos, ſed tantùm excommunicationem & depoſitionem. Pœnitentibus equidem imponebantur nonnunquam

pœnæ

pœnæ aliquæ, ſed hi illas ſponte ſuſcipiebant; & ſi nollent iis defungi, non ad eas ſuſcipiendas per vim ab Eccleſiâ cogebantur, ſed tantùm excommunicatione mortali plectebantur: patet ex Canonibus Conc. Tur. 1. 18. Venetici c. 3. Aurelianenſis 1. c. 11. Epaonenſis cap. 23. Tolet. 3. Can. 11. Barcinonenſis 2. cap. 4. Tolet. 6. c. 7. in quibus excommunicationis tantùm pœna decernitur in eos qui pœnitentiam publicam ſemel inceptam deſerebant; antiquioribus verò temporibus pacis ſpes hujuſmodi hominibus præcludebatur: & poſt quintum demùm ſæculum Epiſcopi principum autoritate muniti cœperunt pœnas etiam temporales decernere.

At, inquies, ſi quis excommunicatus ad Synaxes accedere voluiſſet aut depoſitus Epiſcopus Eccleſiam retinere, quodnam eſſe poterat ad hujuſmodi homines in ordinem redigendos remedium, ſi nulla erat in Eccleſiâ autoritas & poteſtas temporalis?

Reſpondeo Eccleſiæ ſocietatem habere quod naturali & civili jure habent omnes ſocietates, ut poſſint à ſuis conventibus arcere eos quos indignos eſſe judicant. Sic unuſquiſque jure naturali & civili poteſt quoſdam à ſuis arcere conventibus vel id iſtis denuntiando, vel etiam præcludendo fores. Sed ſi vim apertam iſti moliantur, tunc recurrendum eſt ad Magiſtratus & judices ſæculares, à quibus eſt petenda aſſertio libertatis & jurium iſtius ſocietatis, quæ ſi non obtineatur tum vel ſocietas conventus ſuos amplius agere non debet, vel pro bono pacis hunc tolerare qui per vim in eam irruens autoritate ſæculari adjuvatur. Hoc poſito dicendum eſt ſocietatem fidelium & Chriſtianorum jus habuiſſe quod habent cœteræ omnes excludendi à ſuo conſortio, & Synaxi eos quos indignos eſſe judicarent, idque ex jure naturali & civili: quod ſi vim illi inferrent, tunc neceſſe erat Eccleſiæ, civilis autoritatis auxilium implorare & à judicibus ſæcularibus petere aſſertionem jurium ſuorum, quam ſi non obtineret haud dubium eſt quin potuerit à conventibus abſtinere vel eos clanculum agere niſi meliùs eſſe exiſtimaret ejectos propter bonum pacis tolerare. Idem dicendum de Epiſcopo aut Presbytero depoſito. Cœterùm imploratio auxilii ſeu, ut loquuntur, brachii ſæcularis ad executionem Canonum eſt antiquiſſima. Sic enim adverſus Paulum Samoſatenum qui domo Epiſcopali & Eccleſiâ cedere nolebat Imperatoris Ethnici Aureliani auxilium eſt imploratum, & deinde ſæpè ſæpius Chriſtianorum Principum autoritas adhibita eſt ad executionem Canonum procurandam: idque ut fieret Canonibus ſancitum eſt, ut Concilii An-

tiocheni Can. 5. his verbis : *Si autem Presbyter vel Diaconus perſeverat perturbare & Eccleſiam Dei evertere, per externam potentiam ut ſeditionis autor caſtigetur.* Idem in poſterioribus Conciliis legere eſt, ut Vermeienſi cap. 9. Tur 3. cap. 41. & aliis, quin etiam in Milevitano cap. 17. decernitur legem Imperialem petendam, ut peccatores ad pœnitentiam redigantur.

Quæres utrum excommunicatio alicujus Epiſcopi, Presbyteri, aut inferioris Clerici ſemper inferat depoſitionem, ac viciſſim utrum alicujus depoſitio ſemper inferat excommunicationem?

Reſpondeo excommunicationem ex dictis duplicem poſſe diſtingui, eam ſcilicet quæ fit à ſuperiori putà ab Epiſcopo proprio vel à Synodo, & eam quæ fit ab iis qui nullum jus in ſe invicem habent quæ denegatio eſt mutuæ communionis. Prior excommunicatio ferè ſemper importat depoſitionem, nam qui Eccleſiæ communione indignus eſt, dignus eſſe multò minùs poteſt Eccleſiæ communione, ac proindè cum declaratur quis indignus Eccleſiæ communione ab eo qui poteſtatem habet ejus deponendi tunc deponi debet. Cum verò ab eo qui poteſtatem non habet ejus deponendi judicatur indignus Eccleſiæ communione, deponi non poteſt, ſed tantùm depoſitione dignus judicari, quæ debet fieri à legitimo & ordinario ejus judice, ſi omnes Eccleſiæ privatum aliquem ſuâ communione indignum eſſe decernant.

At verò non ſemper neceſſe eſt ut qui depoſitione dignus judicatur, indignus etiam judicetur Eccleſiæ communione. Imò Clericus peccans ſatis punitus videtur per depoſitionem, nec iniquum eſt ut ei communio laïca non denegetur, quod olim factum fuiſſe nemo neſcit. Poteſt etiam Clericus à Miniſteriis Eccleſiaſticis per aliquod tempus arceri atque id dicitur ſuſpenſio, poteſt item aliquâ debilitate corporis vel animæ reddi minùs aptus ad miniſteria ſua, & hoc dicitur irregularitas, ſed quæ iſta ſpectant ex antiquitate repeti vix poſſunt & ab novis Canoniſtis ad ſaturam tractata ſunt, nunc ad alia pergamus.

Diximus huc uſque de effectibus externis excommunicationis, nunc examinandum eſt utrum poſſit habere aliquem effectum internum in eos qui non ſunt per peccatum ligati, nullum etenim dubium eſt quin excommunicatio peccatores etiam coram Deo magis noxios efficiat, cum ad inſtar Pharaonis iſtâ plagâ percuſſi in peccatis ſuis indurantur, at quæri poteſt utrum per excommunicationem aliquis innocens & per peccatum non ligatus interiùs

ligetur coram Deo ſicut coram hominibus exterius ligatur. Jam verò ſi quis rem bonâ fide perpendat nullo negotio intelligit concipi non poſſe quomodo Eccleſia interiùs liget hominem qui per peccatum non eſt ligatus. Deinde ſi quis ad ea quæ diximus attendat cognoſcet Eccleſiam olim excommunicando fideles hoc præcipuè intendiſſe ut eos ab Eccleſiæ hujus viſibilis conſortio ejiceret: *Quod*, ut inquit Tertullianus, *ſummum futuri judicii præjudicium eſt*, non certiſſimum damnationis argumentum, quia ſcilicet humanum omne judicium in factis errori obnoxium eſt.

Demùm ſancti Patres apertè declarant neminem coram Deo per Eccleſiam ligari poſſe qui non ſit ligatus per peccatum, eoſque qui ab Eccleſiæ hujus viſibilis communione ſine ullâ eorum culpâ ſecernuntur, non propterea ligatos eſſe coram Deo aut damnationi obnoxios. Origenes in caput 16. Matth. 1. edit. Huet. p. 179. *Igitur*, inquit, *adverſus eum qui injuſtè judicat & non juxta verbum Dei ligat ſuper terram neque ex illius ſententiâ ſolvit ſuper terram, portæ inferi prævalebunt, adverſus quem autem portæ inferi non prævalent is juſtè judicat, idcirco claves habet Regni Cælorum aperiens iis qui ſoluti ſunt ſuper terram ut & in cælis ligati ac condemnati ſint, quoniam autem qui Epiſcopatus locum vindicant dictum hoc uſurpant ſicut Petrus & acceptis à Servatore clavibus Regni Cælorum docent ea quæ à ſe ligata ſunt, hoc eſt condemnata ligata eſſe in cælis pronuntiandum eſt rectè illos dicere, ſi factum etiam habuerint propter quod Petro huic dictum eſt: tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & ſi tales ſunt ut ſuper illos ædificetur Eccleſia à Chriſto & ad illos jure referri poſſit.. Portæ autem inferri prævalere non debent adverſus eum qui ligare vult & ſolvere, quod ſi funibus peccatorum ſuorum conſtringitur, fruſtrà ligat ac ſolvit.... eum autem qui funes peccatorum non habet nec peccato funiculo longo & vinculo jugi non alligatur, ne Deus quidem liget, ita nec quiſquis Petrus fuerit. Si quis autem qui Petrus non fuerit, nec ea habuerit quæ hic dicta ſunt, ſicut Petrus ligaturum ſe credit ſuper terram ita ut quæ ligata fuerint ſunt ligata in cælis, & ſoluturum ſe ſuper terram ita ut quæ ſoluta fuerint ſint ſoluta in cælis, ſuperbus ille eſt neſciens ſcripturarum ſenſum.* Hactenus Origenes qui duo diſertè docet, quorum unum eſt Epiſcopos qui ipſi ligati ligare præſumunt eſſe ſuperbos & impudentes. Alterum neminem ligari poſſe interiùs ſive ab Eccleſiâ ſive à Deo; qui peccato ſuo ligatus minimè ſit.

Sanctus Hieronymus eadem fermè habet in eumdem locum Matthæi: *Illum*, inquit, *locum Epiſcopi & Presbyteri non intelligentes ali-*

quid ſibi de Phariſæorum aſſumunt ſupercilio ut vel damnent innocentes vel ſolvere ſe noxios arbitrentur, cum apud Deum non ſententia ſacerdotis, ſed reorum vita quæratur. Legimus in Levitico de Leproſis ubi jubentur ut oſtendant ſe ſacerdotibus. Et ſi lepram habuerint tunc à ſacerdote immundi fiant, non quod Sacerdotes leproſos faciant & immundos: ſed quod habeat notitiam leproſi, & poſſint diſcernere qui mundus quive immundus ſit. Quomodo ergo ibi leproſum ſacerdos mundum vel immundum facit ità hic alligat vel ſolvit Epiſcopus & Presbyter. Non eos qui ſunt inſontes vel noxii, ſed pro officio cum peccatorum audierit varietates, ſcit qui ligandus ſit quive ſolvendus.

Auguſtinus c. 6. libri de vera religione notat ſæpè homines ab Eccleſiâ injuſtè ſine ſpe reditus expulſos, à Deo qui novit interiora cordis coronari. *Sæpè etiam*, inquit, *ſinit divina providentia per nonnullas nimium turbulentas carnalium hominum ſeditiones expelli de congregatione Chriſtianâ etiam bonos viros. Quam contumeliam vel injuriam ſuam cum patientiſſimè pro Eccleſiæ pace tulerint neque ullas novitates vel ſchiſmatis vel hæreſis moliti fuerint docebunt homines quam vero affectu & quantâ ſinceritate charitatis Deo ſerviendum ſit. Talium ergo virorum propoſitum eſt, aut ſedatis remeare turbinibus, aut ſi id non ſinantur vel eâdem tempeſtate perſeverante, vel ne ſuo reditu talis aut ſævior oriatur. Tenent voluntatem conſulendi etiam eis ipſis quorum motibus perturbationibuſque ceſſerunt; ſine ullâ conventiculorum ſegregatione uſque ad mortem & teſtimonio juvantes eam fidem quam in Eccleſiâ Catholicâ prædicari ſciunt. Hos coronat in occulto pater in occulto videns. Rarùm hoc videtur genus, ſed tamen exempla non deſunt, imò plura ſunt quam credi poteſt.* Et lib. 1. de bapt. cap. 17. *Spiritales autem ſive ad hoc ipſum pio ſtudio proficientes, non eunt foras quia vel cum aliquâ perverſitate vel neceſſitate hominum, videntur expelli, ibi magis probantur, quam ſi intus permaneant, cum adverſus Eccleſiam nullatenùs eriguntur, ſed in ſolidâ unitatis petrâ fortiſſimo charitatis robore radicantur.* Itaque ex mente S. Auguſtini homines ità ab Eccleſiâ excommunicati & ejecti ut nullam ſpem habere poſſint, non propterea coram Deo ſunt ligati aut damnationi obnoxii. Imò ſi hanc ſeparationem humiliter & patienter ferant à Deo, propterea coronabuntur. Ergo ex ejuſdem mente excommunicatio etiamſi ſuprema ſit, non poteſt innocuum intus ligare.

Gregorius magnus homil 26. in Evangelia Hieronymi & Auguſtini veſtigia relegit: *Cauſæ ergo*, inquit, *penſandæ ſunt, & tunc li-*

gandi atque ſolvendi poteſtas exercenda .... tunc enim vera eſt abſolutio præſidentis quando æterni ſequitur arbitrium judicis. S. Nico in Epiſt. cujus fragmentum extat in Bibliothecâ Sanctorum Patrum t. 3. col. 149. dicit excommunicationes injuſtas non ligare excommunicatos coram Deo, ſed in eos qui ipſas tulerunt recidere.

Denique communis hæc eſt ſententia Theologorum & Canoniſtarum, ut Hugonis à ſancto Victore, Alenſis p. 4. q. 22. a. 1. in reſol. Innocent. III. de excomm. c. 28. Gratiani §. 24. q. 3. C. ſi quis. Gerſonis Bielis lect. 20. in Can. Miſſæ, & aliorum ferè omnium. Nemo enim affirmat excommunicationem clave, ut loquuntur, errante latam, aliquid in animam excommunicati operari eumque damnationi obnoxium reddere.

Adverſus hæc duo tantùm objici cum aliquâ veriſimilitudine poſſunt. Primum eſt communem hanc eſſe ac ſolemnem ſanctorum Patrum doctrinam, extra Eccleſiam nullam eſſe ſalutem, ac proinde eos qui ſunt ab universâ Eccleſiâ excommunicati, non poſſe ſalutem conſequi & interiùs eſſe ligatos. Alterum eſt Sacerdotis ſententiam licet injuſtam eſſe timendam, ut teſtes ſunt S. Leo Epiſt. 93. & Gregorius homil. 26. in Evangelia, non eſſet autem timenda niſi ligaret conſcientiam.

Reſpondeo ad primum Patres illud axioma non intellexiſſe de iis qui inviti extra illam exiſtunt, habentes, ut inquit Auguſtinus, animum redeundi, cum id facere licebit, ſed de illis qui ultrò extra illam manent. Ad ſecundum dico timendam eſſe Paſtoris ſententiam etiam injuſtam, non quod liget interiùs conſcientiam; ſed quia per eam privatur homo ſacramentis, precibus & aliis officiis quibus Chriſtianum defungi par eſt, atque hinc, ut inquit S. Leo loco citato: *anima ejus veluti ſauciata & inermis quodammodo exutaque omni munimine diabolicis incurſibus, ut facile capiatur, objecta eſt.* Deinde timenda eſt coram hominibus non coram Deo; timenda eſt quia per eam ab Eccleſiæ viſibilis communione removemur, non autem eo quod à ſanctitate propterea excedamus.

Atque hæc de excommunicatione quod ad præſens inſtitutum dicta ſufficiant.

DE ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO IV.

De Primatu Romani Pontificis.

PRÆLOQUIUM.

VETUS eſt & celebris de Primatu Romani Pontificis quæſtio, de quâ innumeri ferè ſcripſerunt; ſed quoſdam adulatio, alios odium ad ſcribendum impulit, ita ut vix ullum invenias qui ſolius veritatis defendendæ ſtudio & ab omni affectu vacuus ad hanc quæſtionem tractandam acceſſerit. Percurre omnium fermè qui huc uſque eâ de re ſcripſerunt lucubrationes aut fœdâ aſſentatione, aut acerbis conviciis ſcatent: inde conſilium mihi ſine irâ & ſtudio de Primatu Romani Pontificis diſſerere, & quæſtionem hanc non in diſputantis, ſed potiùs in

quærentis modum tractare. Porrò duplex hîc quæſtio ſub unâ comprehenditur, quarum prima eſt de Primatu ſancti Petri inter Apoſtolos; ſecunda de Primatu Eccleſiæ Romanæ inter Eccleſias cœteras, & conſequenter de prærogativis Epiſcopi hujus urbis inter cœteros.

CAPUT PRIMUM.

De Primatu B Petri inter Apoſtolos.

§. I.

Vtrum & quomodo Primatus ſancti Petri poſſit ex Scripturis demonſtrari.

AD demonſtrandum Petri inter Apoſtolos Primatum, Bellarminus & alii ſolemnia quædam adducunt Scripturæ teſtimonia; ac imprimis urgent illud Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Item illud: *Tibi dabo claves Regni cælorum.* Joan. ult. Singula nos expendemus, ac deinde quæremus num alio pacto poſſit ex Scripturâ Petri Primatus aſſeri.

Primus locus: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, ab Interpretibus & ſanctis Patribus variè exponitur; ſunt enim non pauci qui per Petrum hic intelligunt fidem & confeſſionem Petri. ita Hilarius lib. 6. de Trinit. *Super hanc igitur confeſſionis petram Eccleſiæ ædificatio eſt.* Greg. Nyſſ. in opere de adventu Domini: *Petra verò fidei tanquam fundamentum, ut ipſe Dominus ait ad Principem Apoſtolorum: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: ſuper confeſſione videlicet Chriſti, quia dixerat: Tu es Chriſtus filius Dei viventis.* Ambroſ. lib. 6. in Luc. & in cap. 11. Ep. ad Epheſ. *ſuper iſtam petram ædificabo Eccleſiam meam;* hoc eſt, *in Catholicæ fidei confeſſione ſtatuam fideles ad vitam.* Idem de Incarnat. c. 5. non enim de carne Petri, ſed de fide dictum eſt; *quia portæ mortis ei non prævalebunt*, ſed confeſſio vincit infernum, Chryſoſt. hom. 55. ſuper Matt. *ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, id eſt, *fidem*, ſupple ſuper, *& confeſſionem.* Idem habet ibid. homil. 83. & cap. 9. Epiſt. ad Galatas, & in ſerm. de pœnit. *Tu es Petrus, &*

ſuper

ſuper hanc petram: non dixit ſuper Petrum, non enim ſuper hominem, ſed ſuper fidem fundata eſt Eccleſia. Hunc ſenſum fusè explicat Auguſtinus tractatu 123. in Joannem: *non enim*, inquit, *à Petro petra, ſed Petrus à petrâ: ideò quippe ait Dominus, ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, quia dixerat Petrus: *Tu es Filius Dei vivi. Super hanc ergo*, inquit, *petram quam confeſſus eſt ædificabo Eccleſiam meam. Petra enim erat Chriſtus, &c.* & ſermone 13. de verbis Domini: *Tu es ergo*, inquit, *Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam; ſuper hanc petram quam confeſſus es, ſuper hanc petram quam cognoviſti, dicens, tu es Chriſtus Filius Dei vivi, ædificabo Eccleſiam meam*, id eſt, *ſuper meipſum Filium Dei vivi, ſuper me ædificabo te, non ſuper te me.* Acacius Melitenes in homil. in Conc. Epheſ. c. 7. p. 3. eundem ſequitur. *Hæc fides*, inquit, *noſtra ſuper hoc fundamentum Eccleſia ædificata eſt.* Adſtipulatur Cyrillus Alex. lib. 4. de Trinit. *Petram*, inquit, *opinor, nihil aliud quam inconcuſſam & firmiſſimam fidem vocans.* Idem habet tom. 14. in Eſ. orat. 11. Item Juvenalis Hieroſol. in litteris Synodicis. *Super hanc petram & ſuper hanc confeſſionem roborata eſt Eccleſia Dei.* Theodorit. Ep. 146. & 77. *confeſſionem Petri fundamentum & baſim aſſerit.* Ita etiam exponunt hunc locum anonymus ſcriptor in Catenâ Nicetæ. *Petram*, inquit, *confeſſionem vocavit.* Gregor. Mag. Ep. lib. 3. Ep. 33. Felix 3. Ep. 5. ad Zenonem Iſidorus Hiſp. lib. 7. orig. Beda homil. de ſancto Petro, & homil. 3. in Dominic. Palmarum Druthmarum inexp. Matt. c. 35. Hincm. opucul. 33. c. 5. & 45. Rupert. lib. 3. in Matt. Toſtatus in hunc locum, & alii.

Ab iſtâ expoſitione non multùm abludunt ii qui Petrum interpretantur Chriſtum, quem Petrus erat confeſſus. Ita Hier. in cap. 7. Matt. ac præcipuè Aug. qui in lib. retractat. cap. 21. hanc expoſitionem cum alterâ componit, & neutram alteri præfert in lib. contra Ep. Donati. *Dixi in quodam loco de Apoſtolo Petro, quod in illo tanquam in petra fundata ſit Eccleſia, quo ſenſu etiam cantatur in ore multorum in verſibus beatiſſimi Ambroſii; ubi de Gallo Gallinaceo ait: Hoc ipsâ petrâ Eccleſiæ canente culpam diluit, ſed ſcio me poſteà ſæpiſſimè ſic expoſuiſſe, quod à Domino dictum eſt. Tu es Petrus, &c. ut ſuper hanc intelligatur quam confeſſus eſt Petrus dicens. Tu es Petrus Filius Dei vivi, ac ſi Petrus ab hac petrâ appellatus perſonam Eccleſiæ figuraret. ... harum autem duarum ſententiarum quæ ſit probabilior, eligat lector.* Vide eundem tract. 124. in Joannem, & ſerm. 13. de verbis Domini. Huic adjungendus Theodorit. in cap. 3. Ep. 1. ad Corint. Beda in c. 16. Matt. Magiſter in cap. 2. Ep. ad Epheſ. & alios quos videre

poteris apud Launoium Ep. part. 5. Ep. ad Voellum.

Tertia expoſitio eſt nomine petræ ipſum Petrum intelligi. Tertull. in lib. de præſcript. hæreticorum. *Latuit*, inquit, *aliquid Petrum ædificandæ Eccleſiæ petram dictum.* Et in lib. de Monogam. c. 7. Origenes homil. 5. in Exodum: unde magno illi Eccleſiæ fundamento, & petræ ſolidiſſimæ ſuper quam Chriſtus fundavit Eccleſiam, dicatur à Domino *modicæ fidei, & quare dubitaſti?* Et apud Euſeb. lib. 6. hiſt. c. 19. *Petrus ſuper quem Chriſti Eccleſia.* Cypr. Ep. ad Jub. *Petro ſuper quem Dominus ædificavit Eccleſiam. Eccleſia quæ una eſt ſuper Petrum.* Item lib. de unit. Eccleſ. & Firmil. Ep. ad ipſum Hil. Can. 16. in Matt. *in nuncupatione novi nominis fælix Eccleſiæ fundamentum.* & in Pſal. 131. *Cui Petro ſuperiùs claves Regni Cælorum dederat, ſuper quem ædificaturus erat Eccleſiam.* Hier. Ep. 57. ad Damaſum: *Beatitudini tuæ*, id eſt, *Cathedræ Petri in communione conſocior, ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio.* Et in Ep. ad Marcellam: *ſi igitur Apoſtolus Petrus ſuper quem Dominus fundavit Eccleſiam.* Auguſt. in lib. de retract. ſuprà, eandem expoſitionem tradit. Item Cyrillus lib. 2. in Joann. Leo Ep. 75. Maximus Taurinenſis in hom. de Petro & Paulo, Theophylactus & alii.

Denique non hoc tantùm de Petro, ſed & de aliis Apoſtolis dictum eſſe affirmant plerique. Origenes tract. 1. ſuper cap. 16. Matt. *Tu es Petrus. Petra enim eſt*, inquit, *quilibet Chriſti Diſcipulus, & ſuper talem petram conſtruitur omnis Eccleſiaſtica doctrina.... Quod ſi ſuper illum unum Petrum tantùm exiſtimas ædificari totam Eccleſiam, quid dicturus es de Joanne filio Tonitrui, & Apoſtolorum unoquoque?* Cyp. Ep. 27. de omnibus Epiſcopis id dictum eſſe ait. Hier. lib. 3. contra Jovin. at dicis ſuper Petrum fundatur Eccleſia, licet idipſum in alio loco ſuper omnes Apoſtolos fiat... *tamen propterea inter omnes unus eligitur, ut capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio.* Et in Pſal. 86. cunctos Apoſtolos Eccleſiæ fundamenra eſſe dicit. Baſil. in cap. 1. Eſ. ait *Eccleſiam ædificatam in Apoſtolis, quorum unus erat Petrus.* Aug. in Pſal. 86. Apoſtolos omnes fundamenta Eccleſiæ appellat: & Epiſt. 165. ait hunc Petrum dictum fuiſſe, eo quod gereret totius Eccleſiæ perſonam. Theodoret. in Pſal. 86 Fundamenta vocat Apoſtolos. Deinde Paſchaſius Ratbertus lib. 4. in Matt. *non ſuper unum Petrum, verùm ſuper omnes Apoſtolos, Apoſtolorumque ſucceſſores Eccleſia Dei ædificatur:* unde David. *Fundamenta ejus in montibus ſanctis.*

His de loci hujus expoſitione præmiſſis, inquirendum quo pacto

& qualis inde Petri Primatus poſſit colligi. Ex primâ & ſecundâ expoſitione nulla ferè Petri ſuprà cœteros Apoſtolos prærogativa colligitur; nam ex iis minimè ſequitur Petrum eſſe fundamentum Eccleſiæ, imò id vel Chriſto, vel confeſſioni & fidei quam emiſerat Petrus adaptatur. In tertiâ expoſitione Petrum fateri oportet eſſe fundamentum Eccleſiæ; ſed inde non videtur ſequi eum Apoſtolis omnibus ſuperiorem fuiſſe, cum ex quartâ expoſitione conſtet idem de Apoſtolis omnibus dictum. Et certè ratio fundamenti hîc conſiſtit in promulgatione Evangelii & Eccleſiarum adminiſtratione; ſed hæc non ſecus Apoſtolis cœteris ac Petro data ſunt, & illi non ſecus ac Petrus hoc ſenſu dicuntur fundamentum Eccleſiæ. Epheſ. 2. *ædificati ſupra fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum*. Et Apocalypſ. c. 21. *Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipſis duodecim nomina, duodecim Apoſtolorum agni.* Nec aliud probant allata à Bellarmino teſtimonia. Chryſoſtomus homil. 55. in Matt. Petrum futurum eſſe dicit eo ſenſu fundamentum, quod Eccleſiæ Paſtor futurus ſit & Evangelii Prædicator: cum verò idem ait Petrum præpoſitum eſſe univerſo terrarum orbi, ſenſus non eſt quod omnibus omninò Eccleſiis ſit præpoſitus, ſed quod non uni populo, ut Jeremias, ſed omni Genti Evangelium eſſet annuntiaturus. *Jeremiam quidem uni Genti pater, Petrum autem univerſo terrarum orbi Chriſtus præpoſuit.* Similiter autor ſermonis 47. apud Ambroſ. non aliâ ratione Petrum ait eſſe ſaxum immobile, quod totius operis Chriſtianiſſimi compagem molemque contineat, *niſi quia primus nationibus fidei fundamenta propoſuerit.* Gregorius denique qui tertius eſt à Bellarmino teſtis allatus, ait Ep. 32. lib. 4. Petro totius Eccleſiæ curam eſſe commiſſam, ſed idem de ſe Paulus ait, *ſibi ſollicitudinem omnium Eccleſiarum incumbere.* Itaque poſito quod hæc verba, *& ſuper hanc petram*, à Chriſto de perſonâ Petri dicta ſint, ut ego probabilius eſſe arbitror, nihil aliud his ſibi vult Chriſtus, quàm Petrum ad ædificationem Eccleſiæ, hoc eſt, fidelium converſionem & Eccleſiarum adminiſtrationem plurimùm laboraturum. Ad ſummùm igitur inde deduci poteſt eum primum ac præcipuum fore inter eos qui Evangelium erant annuntiaturi: at inde colligi minimè poteſt cum Bellarmino, *Petro totius Eccleſiæ regimen eſſe commiſſum, præſertim circa fidem.*

Atque id abundè confirmatur ex ſequentibus Chriſti verbis, quibus exponit id quod dixerat, *ædificabo Eccleſiam meam. Tibi*, inquit, *dabo claves Regni Cælorum, & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis.* Hanc enim poteſtatem clavium quam Chriſtus

hîc Petro promittit, iiſdem deinde verbis omnibus omninò Apoſtolis promittit, Matt. 18. & deinceps cunctis largitur, Matt. 28. & Joan. 20. Illi igitur oppidò falluntur, qui ſoli Petro datas claves eſſe autumant. At non ita Antiqui qui unanimi conſenſu tradunt claves iſtas in perſonâ Petri toti Eccleſiæ datas. Tertull. in Scorpiaco. *Memento claves ejus hîc Dominum Petro & per eum Eccleſiæ reliquiſſe.* Cyprianus in lib. de unitate Eccleſiæ ait Chriſtum unum Petrum allocutum eſſe ut commendaret unitatem. *Hoc erant utique*, inquit, *cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus pari conſortio præditi honoris & poteſtatis, ſed exordium ab unitate proficiſcitur.* Exordium dicit promiſſum: *Dabo tibi claves, &c.* quod deinde cunctis ſimul dedit. *Loquitur*, inquit idem ibid. *Dominus ad Petrum. Ego tibi dico*, inquit, *quia tu es Petrus, &c. Super illum unum ædificat Eccleſiam, quamvis Apoſtolis omnibus poſt Reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat, & dicat: ſicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos: ſi cujus remiſeritis peccata, &c. Tamen ut unitatem manifeſtaret, unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſuâ autoritate diſpoſuit.* Hæc verba commentario non indigent; uni Petro promiſſas eſſe claves ait, ut unitas commendaretur, cunctis autem reverà datas eſſe. Eodem ſenſu Hieronymus cap. 14. lib. 1. adverſus Jovin. *At dicis*, inquit, *ſuper petram fundatur Eccleſia, licet idipſum alio in loco ſuper omnes Apoſtolos fiat, & cuncti claves Regni Cælorum accipiant, & ex æquo ſuper illos fortitudo Eccleſiæ ſolidetur, tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio.* Quibus ſimile eſt illud Optati lib. 7. *Et claves Regni Cælorum communicandas cæteris* (id eſt, quas Chriſtus commendaturus erat cœteris) *ſolus accepit. An verò ſoli Petro dantur claves Regni Cælorum, nec alius quiſquam eas accepturus? quod ſi dictum tibi claves Regni Cælorum commune eſt, cur non ſimul omnia, & quæ dicta ſunt, & quæ ſequuntur, velut ad Petrum dicta ſunt omnium communia?* Gaudentius Brixienſis tract. in die ordinationis ſuæ. *omnes Apoſtoli Chriſto ſurgente in Petro claves accipiunt, quin imò tum Petro cæleſtis Regni claves ab ipſo Domino accipiunt.* Ambroſ. in Pſ. 38. Quod Petro dicitur, cœteris Apoſtolis dicitur: *tibi dabo claves.* Idem centies inculcat Auguſtinus. In lib. de Agone Chriſtiano c.30. *Eccleſiæ claves Regni Cælorum datæ ſunt*, Concione 2. in Pſ. 30. *cujus Eccleſiæ perſonam gerebat Petrus.* Enarrat. in Pſ. 108. *Agnoſcitur Petrus in figurâ geſtaſſe perſonam Eccleſiæ ob primatum quem in Diſcipulis habuit*, tract. 50. in Joannem. *Petrus quando claves accepit Eccleſiam ſanctam ſignificavit.* & tract. 108. *Unus pro omnibus dixit* (*tu es Filius Dei vivi & propter hoc*

claves cum omnibus tanquam perſonam gerens Eccleſiæ accepit: ideò unus pro omnibus, quia unitas in omnibus, & in ſerm. de quatuor quæſtionibus. *Petrus*, inquit, *multis locis ſcripturarum apparet quod perſonam geſtet Eccleſiæ, maximè in loco ubi dictum eſt tibi dabo claves, &c. Nunquid iſtas claves Petrus accepit, Joannes & Jacobus non accepit & cæteri Apoſtoli?* Tractatu 124. *cujus Eccleſiæ Petrus Apoſtolus. Propter Apoſtolatus ſui Primatum gerebat figuratâ generalitate perſonam: Idem paſſim habet in ſuis ſermonibus.* Sed iſta retuliſſe ſatis eſt. Sanctus Leo ſerm. 3. de anniverſ. *Tranſivit in alios Apoſtolos vis iſtius poteſtatis & ad omnes Eccleſiæ Principes hujus Decreti conſtitutio commeavit:* iſtis addit ſerm. 2. de natali Apoſt. *Non fruſtra uni commendatur quod omnibus intimetur, Petro enim ſingulariter hoc creditur, quia cunctis Eccleſiæ rectoribus forma præponitur.* Fulgent. Auguſtini diſcipulus in lib. de fide ad Petrum cap. 3. *Deus*, inquit, *in perſonâ beati Petri Eccleſiæ ligandi ac ſolvendi tribuit poteſtatem.* Theophilactus in hunc locum, *licet ad Petrum tantum dictum ſit illud. Tibi dabo claves, &c. Tamen omnibus Apoſtolis olim datum eſt*, quando dixit, *quorum remiſeritis, &c.* Eucherius in Homil. de natali Petri. *Hoc enim quod Petro principaliter dicitur, cæteris quoque Apoſtolis dictum eſſe intelligi debet.* Beda ad hæc quodcumque ligaveris; hæc poteſtas ſine dubio cunctis datur Apoſtolis, quibus ab eo poſt reſurrectionem generaliter dicitur accipite Spiritum ſanctum: Ita etiam Rabanus: Lyranus in hunc locum: Hincm. in Epiſt. 33. ad Hincmarum Laudunenſem cap. 20. & alibi: Odo Cluniacenſis lib. 4. collat. cap. 19. Petrus Bleſenſis ſerm. 44. & alii innumeri quos referre longiùs foret. Nunc ex his Patrum dictis ſequentia colligimus.

Primùm eſt Petro promiſſas eſſe eas ipſas claves quæ poſteà cæteris conceſſæ ſunt, ac proindè per claves hîc non intelligi, ut vult Bellarminus, ſummam poteſtatem in omnem Eccleſiam.

Secundùm claves iſtas hîc non datas eſſe Petro, ſed promiſſas.

Tertiùm, in perſona Petri promiſſas eſſe Eccleſiæ & cunctis Apoſtolis quibus poſteà datæ ſunt.

Quartum id ſingulariter dictum eſſe Petro tunc, ut unitas commendaretur, tùm quia Primatum inter Apoſtolos obtinebat, hoc eſt, primus erat Apoſtolorum.

Itaque ex hoc loco Petrum inter Apoſtolos primum fuiſſe colligi poteſt, at eum tunc aliquid accepiſſe quod cæteris Apoſtolis datum non ſit, inde inferri minimè poteſt.

2. Unus ſupereſt ex locis à Bellarmino prolatis ex Joannis cap. 21. ubi Chriſtus Petrum alloquens hæc ait: *Paſce oves meas*, quibus verbis aiunt Petrum inſtitutum eſſe Paſtorem & Doctorem totius Eccleſiæ, quaſi verò non idem omnes privilegium olim habuerint Apoſtoli, & nunc etiamnum habeant Epiſcopi omnes, qui dicuntur Eccleſiæ, ac proinde ovium Chriſti Paſtores. Sed ambiguitas latet in verbo *totius*: nam ſi collectivè iſtud ſumatur & definitè ut omnes omninò comprehendat, quaſi Petrus Paſtor fuerit univerſæ omninò Eccleſiæ, ſequetur non alios fuiſſe propriè Paſtores quam Petrum quod falſum: ſi verò ſumatur indefinitè, ut ſumi ſolent propoſitiones hujuſmodi particulares, ut ſenſus ſit, ſi me amas paſce aliquas oves meas, idem fuit munus cæterorum omnium Apoſtolorum, & id ipſe Petrus disertè tradit Epiſt. 1. cap. 5. ubi ſeniores alloquens ipſe conſenior: *Paſcite*, inquit, *qui in vobis eſt gregem Dei*. Eodem ſenſu Apoſtoli omnes, imò Epiſcopi & Presbyteri ſemper dicti ſunt Paſtores ovium Chriſti, quod notius eſt quam ut probari debeat. Sed illòrum ſunt commemoranda teſtimonia qui dicunt non ſoli Petro, ſed & cæteris commiſſas eſſe oves per hæc verba paſce oves meas. Ambroſ. lib. 2. de dignitate Sacerdotali cap. 2. *repetitum eſt ter à Domino paſce oves meas: quas oves & quem gregem? tunc beatus ſuſcepit Petrus, ſed & nobiſcum eas ſuſcepit, & cum eo illas nos ſuſcepimus omnes:* Chryſoſtomus homilia 79. in Matth. *amas me, Petre, paſce oves meas, quod non ad Sacerdotes ſolummodo dictum eſt, verum etiam ad ſingulos noſtrum quibus vel minimus grex commiſſus eſſe videtur.* Auguſt. hîc pro more ſuo ait Petrum geſſiſſe perſonam Eccleſiæ, & in illius perſonâ cunctis id eſſe dictum lib. de Agone Chriſt. cap. 30. cum ei dicitur. *Amas me, paſce oves* tract. 47. in Joannem, *non ipſo Petro ſed in corpore ſuo, ait Petre amas me, paſce oves meas.* Baſil. in conſtitutione Monaſtica cap. 22. *Hoc*, inquit, *à Chriſto ipſo docemur dum Petrum Eccleſiæ ſuæ Paſtorem poſt ſe conſtituit: Petre enim*, inquit, *amas me: plùs his paſce oves meas & omnibus. Præterea deinceps Paſtoribus ac Magiſtris eamdem tribuit poteſtatem.* Uno verbo quotidie in miſſa de omnibus Apoſtolis dicitur; *quos gregi tuo contuliſti præeſſe Vicarios & Paſtores.* At inquiunt hoc diſcrimen eſt inter Petrum & cæteros quod hi partem tantum ovium, ille omnes oves paſcat.

Reſpondeo id ex verbis Chriſti non effici, nam ut obſervavimus, propoſitio iſta *paſce oves*, eſt indefinita & in hiſtoriâ, ut à dialecticis obſervatur, plerumque particularis eſt, quemadmodum illa *mi-*

lites plectentes coronam de ſpinis.

Nec refert quod nonnulli aiunt Petro totius mundi oves eſſe commiſſas. S. Leo ſerm. 3. de Aſſumpt. Gregor. lib. 4. Epiſt. 32. Theophilact. in cap. ult. Joannis, & ante hos Chryſoſt. Homil. 87. in Joannem & 80. ad populum Antiochenum, necnon in ſexta adverſus Judæos, cum enim Petrus & reliqui Apoſtoli per totum orbem prædicandi poteſtatem accepiſſent, ita ut omnibus & ſingulis indefinitè per univerſum orbem oves ſint commiſſæ, dici poſſunt totius orbis Paſtores : ſic Chryſoſtomus Timotheum totius orbis Epiſcopum dicere non veretur, & Paulum ſæpiùs, præſertim homil. 2. de Pauli laudibus. Itaque Petro totius orbis oves commiſſæ dici poſſunt, quia non unius certi cujuſdam regni aut loci oves regendas accepit, ſed indefinitè totius mundi oves ad quas ille accederet.

Sunt qui dicant iſtud, *paſce oves meas*, de Judæis intelligi oportere quæ ſpeciales dici poſſunt oves Chriſti, & quorum curam Petrus veluti propriarum & ſibi ſpecialiter demandatarum ovium habuit : ſed iſta interpretatio haud videtur eſſe veriſimilis, quia Chriſtus nomine ovium & ovilis ſui, non Judæos tantùm, ſed omnes qui ſibi credituri erant intelligit : *Habeo*, inquit, *alias oves quæ non ſunt ex hoc ovili, eas oportet me adducere & fiet unum ovile & unus Paſtor*, nempè Chriſtus qui Paſtor eſt bonus κατ᾽ ἐξοχήν.

Itaque ex locis à Bellarmino allatis non poteſt colligi Primatus Petri ut ipſe colligit, at aliter poteſt colligi, ut obſervavimus, quia his in locis, Petrus perſonam gerit Eccleſiæ, pro cæteris Apoſtolis loquitur & ipſe à Chriſto nomine eorum compellatur quaſi primus ac præcipuus, nunc aliunde Primatum Petri ſtabiliamus.

In omni hominum collegio debet aliquis ordo ſervari, & neceſſe eſt aliquem primum inter plures eſſe : haud igitur dubium quin in Collegio Apoſtolico primus aliquis fuerit, ſed hunc Petrum fuiſſe diſertè teſtantur Evangeliſtæ, qui cum Apoſtolos enumerant Petrum non modò ſemper primo collocant ordine, ſed primum fuiſſe affirmant, Matth. cap. 10. *Duodecim Apoſtolorum nomina hæc ſunt. Primus Simon qui dicitur Petrus*, apud Marc. Evangelii cap. 3. Simon Petrus primus commemoratur, in multis exemplaribus græcis πρότος etiam dicitur, non ſecus ac apud Matth. Denique Lucas cap. 6. v. 14. electos à Chriſto Apoſtolos numerans orditur à Petro : atque hinc ſatis luculenter conſtat Petrum inter Apoſtolos primum fuiſſe.

Ut verò probetur Petrum hunc habuiſſe Primatum jure divino, advertendum eſt: Petrum habere non potuiſſe hunc Primatum niſi Chriſto inſtituente aut ſaltem approbante: Unde Lucas de electione ipſius Chriſti loquens Petrum primum commemorat, quaſi primo loco electum, & Chriſtus, ut obſervavimus, hunc præ omnibus alloquitur & curam ovium peculiariter ipſi commendat: Itaque negari non debet quin ex Chriſti inſtituto Petrus fuerit primus: Cur autem hanc prærogativam ipſi Chriſtus conceſſerit, nemo certò definire poteſt. Sunt qui id ei ob ætatem delatum dicant ut Hieron. lib. 1. contra Jovin. *Ætati*, inquit, *delatum, quia Petrus ſenior erat*, Caſſ. lib. 3. de Incarnat. *Primum*, inquit, *hunc docuit reſpondere ut idem ordo eſſet reſponſionis qui erat honoris, & ipſe antecederet confeſſione qui antecedebat ætate:* Chryſoſt. Homil. 59. in Matth. ait: *Didrachma pro Petro ſolutum quod ipſe eſſet primogenitus*, ac proinde Andrea ſenior quem tamen Epiph. Petro ſeniorem eſſe arbitratur hæreſi 51. ſed ſine fundamento. Alii Primatum Petri repetunt ex eo quod primus fuerit vocatus. Nam licet Andreas prior acceſſerit ad Chriſtum, videtur tamen primus Petrus ad munus electus eſſe, cum dixit ei Chriſtus Luc. 1. *Noli timere, ex hoc enim eris homines capiens:* Ita Epiph. hæreſi 51. *Occurſus Andreæ primus contingit, poſteà rurſus quando perfecta renuntiatio facta eſt, ipſe fratrem ſuum præceſſit*, & in Ancorat. *ipſe Dominus conſtituit Petrum primum Apoſtolorum.* Cypr. item in lib. teſtim. ad Quirinum ait Petrum primum eſſe quem Chriſtus elegit. Hil. in Matth. cap. 7. *Petrus primus credidit & Apoſtolatus eſt Princeps.* Gregor. Magn. lib. 2. ſuper Ezech. Homil. 18. *& non in memoriam revocat quod primus in Apoſtolatum vocatus ſit*, & Chryſoſt. Hom. 9. de pœnit. *Petrum cum dico, Petrum nomino, primum diſcipulorum, primum vocatum & primum obedientem.*

Denique quod minus ad propoſitum facit à nonnullis dicitur primus Petrus eſſe conſtitutus ob eximiam in Chriſtum charitatem, ita Auguſt. ſermone 13. de verbis Domini. *Petrus in Apoſtolorum ordine primus, in Chriſti amore promptiſſimus.* Cyrillus in Joann. lib. 12. cap. 64. *Præveniebat*, inquit, *Petrus alios ardore, namque Chriſti præcipuè fervens & ad faciendum & ad reſpondendum paratiſſimus erat:* Illius porrò amoris in Chriſtum multa extant in ſcripturis veſtigia quæ hic commemorare non eſt neceſſe.

Sed nihil intereſt quâ ratione motus Chriſtus Petrum primum Apoſtolorum conſtituerit, ſufficit illud extra controverſiam poſuiſ-

ſe

ſe Petrum inter Apoſtolos primum locum obtinuiſſe vivente Chriſto. Nunc breviter oſtendo illum hunc etiam locum poſt ejus mortem retinuiſſe conſtat id ex Actis ubi cap. 1. commemorantur omnes Apoſtoli, & inter eos primus nominatur Petrus; primus ibi cæteros alloquitur, & quid ſit faciendum præſcribit: capite ſecundo primus omnium Apoſtolorum Chriſtum annuntiat, & iterum cap. 3. & 4. comitem habens Joannem, ſolus tamen orationem habet, & pro ſe ac pro iſto reſpondet.

Omitto quaſdam alias prærogativas quas fusè digerit Bellarminus, nam ex iſtis nonnullæ ſunt gratis confictæ, aliæ nihil omnino adPrimatum Petri pertinent: hoc facilè eſſet demonſtrare, ſed in his immorari tædet, cum unuſquiſque illarum levitatem poſſit vel eas percurrendo ſtatim perſpicere.

§. II.

Petri Primatus ex veterum teſtimoniis aſſeritur.

QUæſtio hæc utrùm primum inter Apoſtolos locum Petrus habuerit, hiſtorica eſt, poteſtque probari tùm æqualium tùm ſupparium ſcriptorum teſtimonio: de iis qui ejuſdem ætatis ſunt jam ſatis dictum, de poſterioribus hîc dicendum.

Verùm iſtud quoque eſt extrà omne dubium veteres omnes exiſtimaſſe Petrum omnium Apoſtolorum primum fuiſſe, innumeris id penè illorum teſtimoniis probari poſſet, aliqua tantùm nos ex iis ſelegimus.

De Petri Primatu nihil apud, Juſtinum Irenæum, Clementem, Alexandrinum & alios antiquiſſimos. Apud Origenem Homilia ſecunda de diverſis ſummus Apoſtolorum vertex appellatur, & in capite ſexto Epiſtolæ ad Romanos. *Petro*, inquit, *cum ſumma rerum de paſcendis ovibus traderetur, & ſuper ipſum velut ſuper petram fundaretur Eccleſia.* Sed utriuſque loci αὐτόγραφον non habemus, & verſio Ruffini innumeris ejuſmodi additionibus ſcatere creditur: At Clementis Origene antiquioris locum refert Euſeb. *Poſt Servatoris aſcenſum Petrum, Jacobum & Joannem, quamvis Dominus ipſos cæteris prætuliſſet, non idcircò de primo honoris gradu inter ſe contendiſſe, ſed Jacobum cognomine juſtum Hieroſolymorum Epiſcopum elegiſſe.* Vides Petrum, Jacobum & Joannem

cæteris Apoſtolis Prælatos & ex his primum fuiſſe Petrum. Citatur ex Cypriano locus in lib. de unit. Eccleſiæ. *Primatus Petro datur ut una Chriſti Eccleſia monſtretur.* Verùm ut admonet Rigaltius hæc verba ſunt adſcititia, nec habentur in vetuſtiſſimis duobus Mſſ. & à propoſito Cypriani aliena planè ſunt, quod & agnovit auctor notarum ad calcem editionis Romanæ.

Addit Bellarminus Petrum dici à Cypriano fontem & radicem & caput totius Eccleſiæ, undè unitas oritur: Verum ſenſum ille Cypriani minimè aſſecutus eſt, non enim intendit probare unam eſſe Eccleſiam ex eo quod ſuper unum Petrum ſit ædificata, ſed ideò in uno Petro ædificatam Eccleſiam dicit, ut unitas Eccleſiæ monſtraretur, vide locum ſuprà à nobis allatum ex libro de unitate Eccleſiæ, ubi mentem ſuam diſertè explicat: negari tamen non poteſt, quin Cyprianus in Petro Primatum agnoverit, ſed non eum quem Bellarminus intendit: *Nam nec Petrus*, inquit Epiſt. 70. *quem primum Dominus elegit & ſuper quem ædificavit Eccleſiam ſuam, cum ſecum Paulus de Circumciſione diſceptaret, vindicavit ſibi aliquid inſolenter, aut arroganter aſſumpſit, ut diceret ſe Primatum tenere & obtemperari à novellis & poſteris ſibi oportere.* Hoc eſt, ut inquit Rigaltius, non imperium, non dominatum, non potentatum, ſed primum locum.

Eundem Petro tribuit honorem, Petrus Alex. cap. 9. Epiſt. Canonicæ: *Petrus*, inquit, *Apoſtolorum primus ſæpè comprehenſus & cuſtodiæ traditus ignominiaque affectus ac poſtremò Romæ crucifixus eſt.*

Euſeb. lib. 2. cap. 14. Petrum vocat fortiſſimum & inter reliquos Apoſtolos virtutis merito facilè Principem, ſed hic locus eſt de virtutis non de loci Primatu.

Optatus lib. 2. *Negare*, inquit, *non potes ſcire te in urbe Roma Petro primo cathedram Epiſcopalem eſſe collatam, in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus, unde & Cephas appellatus eſt, in quâ unâ Cathedrâ unitas ab omnibus ſervaretur, ne cæteri Apoſtoli ſingulas ſibi quiſque defenderent, ut jam ſchiſmaticus & peccator eſſet qui contra ſingularem Cathedram aliam convocaret*, & lib. 7. *potuit itaque Petrus caput Apoſtolorum.*

At ſi Petrus eſt caput, certè primum membrum eſt, ac proinde Primatum obtinet, id ex Optato liquet. Sed ejus verbis abutuntur qui inde concludere volunt Cathedram Romanam unicam eſſe in totâ Eccleſiâ: enim per Cathedram intelligit ſucceſſionem Epiſcoporum ab Apoſtolis decurrentem, non enim inquit lib. 1. Cæci-

lianus exivit à Majorino avo tuo, ſed Majorinus à Cæciliano, nec Cæcilianns receſſit à Cathedra Petri vel Cypriani, ſed Majorinus cujus tu Cathedram ſedes quæ ante ipſum Majorinum originem non habebat: Ergo Optatus Cypriani non ſecus ac Petri Cathedram eſſe agnoſcit, & eos qui ab illâ ſep arantur non minus ſchiſmaticos quam eos, cur ergo Cathedræ Romanæ ſucceſſionem adducit, quia hujus notior erat ſucceſſio: *Videndum eſt*, inquit, *qui & ubi prior Cathedra ſederit. Igitur negare non potes ſcire te in urbe Roma Petro primo Cathedram Epiſcopalem eſſe conſtitutam, &c. Ergo Cathedra unica quæ eſt prima de dotibus, ſedit prior Petrus cui ſucceſſit Linus*, & poſt enumeratos omnes ad Damaſum, *Qui noſter*, inquit, *eſt ſocius cum quo nobis totus orbis commercio formatarum in una communionis ſocietate concordat. Veſtræ Cathedræ vos originem reddite.*

Probat igitur Optatus ex communione quam habebant cum Damaſo & cæteris Epiſcopis ſuam eſſe Cathedram, hoc eſt, ſe eſſe inter eos qui legitimam habebant ſucceſſionem, unde idem Optatus paulo poſt aliarum quoque Eccleſiarum ſucceſſionem & communionem adducit. *Ergo*, inquit, *ex dotibus ſupradictis Cathedra eſt prima quam probavimus per Petrum noſtram eſſe.* Dein allegat ſeptem Angelos qui ſunt in Aſiâ, ad quorum Eccleſias Apoſtolus Joannes ſcripſit, *Cum quibus*, inquit, *Eccleſiis nullum communionis probamur habere conſortium*, & poſteà: *Argue nos Theſſalonicenſibus, Corinthis, Galatis, ſeptem Eccleſiis quæ ſunt in Aſiâ communicaſſe*, ex quibus conſtat Optatum non præcisè probare ſe ſuoſque in Eccleſia eſſe quod adhærerent Cathedræ Petri, ſed ſe ſuoſque veram Cathedram, hoc eſt ſucceſſionem Apoſtolicam retinere, quod communicarent Petri & aliorum Apoſtolorum ſucceſſoribus.

Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 2. & 7. Petrum Apoſtolorum Principem ac ſupremum appellat.

Baſilius in ſermone de Judicio Dei: *Ille*, inquit de Petro, *Beatus qui cæteris prælatus diſcipulis fuit.*

Gregorius Nazianzenus orat. de moderat. in diſputationibus ſervandâ. *Vides*, inquit, *quemadmodum ex Chriſti diſcipulis, magnis utique omnibus & excelſis, atque electione dignis hic petra vocetur atque Eccleſiæ fundamenta ſuæ fidei commiſſa habeat, ac reliqui diſcipuli poſthaberi ſe tranquillo animo ferant.*

Epiphanius hæreſi 51. *Si elegit Dominus Petrum ut Dux eſſet diſcipulorum.*

Gregorius Nyſſenus ſeu potiùs Autor incertus libelli de delectis

teſtimoniis ex veteri teſtamento hæc habet, ut ipſe Dominus ait ad Principem Apoſtolorum : *Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam* , ſuper confeſſionem videlicet Chriſti.

Ambroſius in caput ultimum Lucæ, *Quia*, inquit, *ſolus Petrus profitetur & omnibus antefertur*, & in capite 12. Epiſt. 2. ad Corinth. *primatum*, inquit, *non accepit Andreas ſed Petrus.* Affertur ejuſdem locus ex ſerm. 11. ſed iſti ſermones mihi valdè ſunt dubii. Hieronymus ſæpè Petrum Apoſtolorum Principem appellat, ut in lib. de viris illuſtribus, & lib. 1. adverſus Pelag. *Ut Plato*, inquit, *fuit Princeps Philoſophorum, ita Petrus fuit Apoſtolorum.*

Necnon in lib. 1. adverſus Jovin. *Ubi dicit inter 12. unum electum Petrum, ut capite conſtituto ſchiſmatis tolleretur occaſio : ſed cur non Joannes electus eſt virgo; ætati delatum eſt, quia Petrus erat ſenior.*

Chryſoſt. Homil. 55. in Matth. *Eccleſiæ paſtor & caput homo piſcator & ignobilis.* Orat. 4. adverſus Judæos, *Petrus adeo abluit illam negationem ut etiam primus Apoſtolorum fuerit factus.* Et Homilia 3. in Acta, *quam eſt fervidus, quam in choro princeps eſt & ubique primus omnium incipit loqui.* Denique Homil. 86. in Matth. vocat Petrum caput & verticem Apoſtolorum.

Sanctus Auguſtinus multis in locis Petri primatum aſſerit lib. 2. de Baptiſmo cap. 2. Petrum commemorat his verbis, *In quo primatus Apoſtolorum tam excellenti gratiâ præeminet.* Hinc eundem, ob primatum perſonam Eccleſiæ geſtaſſe ſæpiùs ſcribit ut enarrat. in Pſalm. 108. *Agnoſcitur*, inquit, *Petrus in figura geſtaſſe perſonam Eccleſiæ ob primatum quem in diſcipulis habuit :* Idem lib. 2. de Baptiſmo cap. 1. principatum Apoſtolatus Petri cuilibet Epiſcopatui præferendum eſſe docet, ubi comparat ille Apoſtolatum Petri cum Epiſcoporum poteſtate, & dignitatem Apoſtolatus, ac maximè Apoſtolorum principis Epiſcoporum dignitate ſuperiorem eſſe affirmat.

Cyrillus Alexandrinus Petrum Apoſtolorum πρόκριτον vocat Theſaurorum aſſert. 34. necnon 12. in Joannem. De S. Leonis mente, nullum eſt dubium; is enim primatum Petri ſæpe extollit : ſermone 3. in anno Aſſumptionis : *Et tamen*, inquit, *de toto mundo unus Petrus eligitur qui & univerſarum gentium vocationi & omnibus Apoſtolis, cunctiſque Eccleſiæ patribus præponatur, ut quamvis in populo Dei multi ſacerdotes ſint, omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus.* Deinde jus poteſtatis illius non ſoli Petro datum, ſed in omnes Apoſtolos tranſiiſſe ait : ideò tamen

ſingulariter Petro intimatum, quia cunctis Eccleſiæ rectoribus forma præponebatur. Denique auream hanc ſententiam ſubjungit: *Manet ergo Petri privilegium, ubicumque ex ipſius fertur æquitate judicium.* Serm. 72. *Beato Apoſtolo Petro ſupra cæteros, hoc eſt, præ cæteris, poſt regni claves ovilis Dominici cura mandatur.* Serm. 81. beatus Petrus princeps Apoſtolici ordinis item Epiſt. 86. Petrum vocat Apoſtolici chori primum ac principem. His addi poſſent alii recentiores, tùm è Græcis, tùm è Latinis. Sed id minimè neceſſe eſt quæ ſcilicet extra dubium eſt eos Petri primatum agnoviſſe. His igitur miſſis ad alia veniamus.

§. III.

In quo oſtenditur nihil obſtare Petri Primatui Apoſtolorum inter ſe æqualitatem, & recentioris de Petri & Pauli individuo Primatu ſententia examinatur.

PEtrum inter Apoſtolos Primatum obtinuiſſe ſatis demonſtratum eſt: unus tamen ſupereſt eximendus ſcrupulus qui pleroſque non parum commovet, arbitrantes obſtare Petri primatui Apoſtolorum inter ſe æqualem poteſtatem: nam, inquiunt, Apoſtoli omnes eadem autoritate, eadem poteſtate à Chriſto donati ſunt, illamque eodem modo quo Petrus exercuerunt, nam Eccleſias, ut ille, fundarunt; Evangelium ubique annuntiaverunt, Epiſcopos conſtituerunt, nec quidquam aſſignari poteſt quod iſte fecerit, illi verò non fecerint, ergo conſtat eos fuiſſe æquales, ac proinde ruit primatus Petri.

Confirmatur hæc objectio multis & apertis teſtimoniis ſanctorum Patrum, ut Cypriani in lib. de unit. Eccleſ. ſcribentis. *Et quamvis Apoſtolis omnibus parem poteſtatem tribuat poſt reſurrectionem, hoc erant utique & cæteri Apoſtoli quod fuit Petrus pari conſortio præditi honoris & poteſtatis:* Eadem eſt ſententia Hieronymi lib. 1. adverſus Jovinianum: *At dicis*, inquit, *ſuper Petrum fundatur Eccleſia, licet hoc ipſum alio in loco ſuper omnes Apoſtolos fiat, & cuncti claves regni cælorum accipiant & ex æquo ſuper eos Eccleſiæ fortitudo ſolidetur.* Hinc Apoſtoli omnes à Patribus dicuntur Vicarii Chriſti: *Conſtat*, inquit Hilarius Diaconus in Epiſt. 1. ad Cor. *Apoſtolos eſſe Dei adjutores, quia Vicarii ſunt Chriſti.* Et Chryſoſtomus explicans

illud Pauli pro Chriſto: *Legatione fungimur*, ait, *omnes Apoſtolos illius loco officium ejus ſuſcepiſſe*: mitto illud omnibus notum Præfationis Miſſæ Apoſtolorum: *quos operis tui Vicarios eidem contuliſti præeſſe paſtores.* Quapropter illi ipſi qui primatum Pontificis maximè extollunt, fatentur vulgò Apoſtolos omnes æquales fuiſſe; ſed aiunt ex ipſis plerique Apoſtolicam illam autoritatem ad tempus tantùm datam fuiſſe cæteris, & Petro conceſſam ut ad ſucceſſores ejus permanaret. Verùm hæc reſponſio mihi videtur eſſe fictitia, & Petri primatui non parùm derogare. Fictitia quidem eſt, quia nullâ ratione, nullo teſtimonio ſcripturæ aut traditionis docemur poteſtatem Apoſtolatûs Petri ad ejus ſucceſſores permanaſſe, non autem poteſtatem cæterorum Apoſtolorum, cùm ex æquo Eccleſiarum Apoſtolicarum Epiſcopi, dicantur eorum Apoſtolorum à quibus Eccleſiæ ſunt fundatæ ſucceſſores: imò omnes Epiſcopi Apoſtolorum omnium ſucceſſores eſſe perhibeantur. Deinde hæc opinio primatui Petri derogat; nam ex eâ ſequitur quidem Petri ſucceſſores præferri debere cæteris Epiſcopis, at Petrum propterea inter Apoſtolos primatum habuiſſe non convincitur.

Itaque reſpondeo æqualitatem illam Apoſtolorum nihil obſtare Primatui, quia ſemper ille excipiendus eſt ab iſtâ æqualitate; nam ut monuimus, plures eſſe non poſſunt primi, ſed unum eſſe primum neceſſe eſt: cum ergo haud dubium ſit Petrum fuiſſe primum inter Apoſtolos, fieri non poteſt ut illi fuerint ei æquales in Primatu, æquales igitur ſunt ſi ita vis in omnibus, excepto Primatu, qui pluribus conferri non poteſt. Porrò teſtimonia in contrarium adducta hoc unum probant, Apoſtolos in clavium adminiſtratione, fidei prædicatione, Eccleſiarum fundatione, poteſtate, autoritate æquales fuiſſe: at eos in Primatu Petro æquales fuiſſe nullus dicit, imò contrarium omnes dicunt iis ipſis in locis, ubi æqualitatem Apoſtolorum maximè commendant.

Ex his videre eſt falli eos qui Petrum & Paulum in primatu æquales, imò ejuſdem omninò primatus ex æquo participes eſſe aſſeruerunt; nam, ut diximus, plures non poſſunt eſſe primi ſub eadem ratione: cum ergo Petrum primum fuiſſe conſtet, fieri non poteſt ut Paulus ſit etiam primus: Primatus enim res eſt quæ uni tantùm convenit, nec alteri poteſt communicari. Verum iſtos in errorem induxêre multorum Patrum dicta, quibus Petri ac Pauli æqualitas commendatur; ſed æqualitas illa eſt in Apoſtolatûs poteſtate, non autem in Primatu; ut autem illorum argumenta ſigillatim excutia-

mus. Primùm igitur aiunt Antiquos omnes unanimi conſenſu tradere, Eccleſiam Romanam à Petro & Paulo fundatam, utrumque Eccleſiæ hujus Epiſcopum fuiſſe, utriuſque hanc fuiſſe Cathedram, Romanos Pontifices, non ſolùm Petri, ſed & Pauli ſucceſſores eſſe ac Vicarios, & ab eis autoritatem & Epiſcopatum accepiſſe. Hinc illi concludunt, cum urbis Romæ Epiſcopus fuerit cum Petro, cum eo quoque Primatum obtinuiſſe.

Verùm id immeritò concludunt illi, namque ex eo quod Petrus & Paulus Romanam Eccleſiam ambo fundarint, non ſequitur eos individuum habuiſſe Primatum, ſed tantùm eos ſimul ad urbem Romam acceſſiſſe, ibique fidem annuntiaſſe, & Eccleſiam licet diverſis temporibus rexiſſe. Huc accedit quod ſimul ibi martyrio coronati ſunt, & hanc Eccleſiam ſanguine ſuo conſecraſſe videntur: hac de causâ uterque meritò dici poteſt Epiſcopus Romæ, non quod illi Eccleſiæ ita fuerint addicti, ut non aliarum etiam curam ſuſceperint; ſed quia ad hanc urbem ambo venerunt, ambo Evangelium ibi annuntiaverunt; ambo multos illic ad fidem adduxerunt; ambo hanc Eccleſiam per tempus aliquod rexerunt; ambo ſibi ſucceſſores ordinarunt, ſi fides nonnullis habeatur; ambo denique ibi glorioſè vitam pro Chriſto finierunt: ergo haud immeritò Eccleſiæ hujus ambo dicuntur Epiſcopi, & Romani Pontifices iſtorum ex æquo ſucceſſores eſſe perhibentur; ſed non video cur inde Primatum utriuſque individuum aſſerere ſit neceſſe: non valet enim hæc conſecutio, Petrus & Paulus Eccleſiam Romanam in commune rexerunt, ergo in commune Primatum habuerunt; quippe Epiſcopatus Romanus cura eſt gregis Romani, cujus partem unus, partem alius poteſt ſuſcipere: at Primatus non ita ſe habet, nec iſte partem Primatûs unam, ille alteram poteſt habere.

Ergo, inquiet aliquis, inde ſequetur aliquem fuiſſe Epiſcopum Romanum qui Primatu caruerit; at proinde dici poterit Eccleſiam Romanam Primatu caruiſſe.

Reſpondeo falſum eſſe conſequens, quia ſcilicet ſemper Eccleſia Romana prima dici potuit omnium Eccleſiarum, tum ob urbis illius amplitudinem, tum quia unus ex ejus Epiſcopis Primatum inter Apoſtolos habebat, licet alter ad eum proximè accederet, & in omnibus ei foret æqualis, ſi Primatum excipias.

Alterum argumentum multò gravius eſſe videtur: petitur illud ex ſummâ Petri Paulique æqualitate, quam non raro commendant ſancti Patres. Sic Ambroſius lib. de Spiritu ſancto cap. 12. *Nec Pau-*

lus, inquit, *inferior Petro, quamvis ille Eccleſiæ fundamentum, & hic ſapiens Architectus ſciens veſtigia credentium fundare populorum, nec Paulus, inquam, indignus Apoſtolorum collegio, cum primo quoque facilè conferendus, & nulli ſecundus; nam qui ſe imparem neſcit, facit æqualem.* Et Aug. ſerm. 25. de Sanctis. *Et ſi Petrum priorem, tamen ambos ditavit honore uno.* Nec non Maximus Taurinenſis homil. 5. in natali Apoſtolorum. *Ergo beati Petrus & Paulus eminent in univerſos Apoſtolos, & peculiari quadam prærogativâ præcellunt; verùm inter ipſos quis cui præponatur incertum eſt, puto enim illos æquales eſſe meritis, quia æquales ſunt paſſione, & ſimili eos fidei devotione vixiſſe, quos ſimul videmus ad martyrii gloriam perveniſſe.* Greg. 1. Dialog. cap. ult. *Paulus Apoſtolus Petro Apoſtolorum primo in principatu frater eſt.* Hinc Petrus & Paulus æquè dicuntur Apoſtolorum Principes, Apoſtolorum primi, ſummi Apoſtoli, ad culmen & apicem Apoſtolorum ſubvecti. Paulus non ſecus ac Petrus totius orbis curam habere dicitur, & omnium orbis Eccleſiarum Paſtor; quin etiam Paulus ſæpè ſolus dicitur Princeps Apoſtolorum, caput Apoſtolorum, qui Primatum Apoſtolatûs inter gentes habuerit, quemadmodum Petrus inter Judæos. Hinc in imaginibus Petrus & Paulus velut æquales depingi ſolent, imò nonnunquam Paulus ad dexteram, Petrus ad ſiniſtram ponitur. His & aliis argumentis ex Patribus collectis vincere conantur illi, Petrum & Paulum eſſe individui Primatûs participes.

Sed his quæ huc uſque expoſuimus ſuppoſitis, nullo negotio ad hæc omnia reſpondetur, Petrum & Paulum in Apoſtolatu, in poteſtate, in autoritate æquales fuiſſe, in Primatu non item. Imò etiam præter hanc æqualitatem, quam etiam cæteri Apoſtoli habuerunt, ſpecialiter Paulus æqualis Petro dici poteſt: primò, quod ſicut iſte Judæorum, ita ille Gentilium fuit Apoſtolus. Secundò, quod ille non ſecus ac iſte plurimùm laboraverit ad annuntiandum Evangelium, ac innumeras gentes adierit, & ad fidem converterit. Tertiò, quod uterque Romanam Eccleſiam fundarit, & ibi martyrio vitam finierit: at his non obſtantibus Petrus in Primatu Paulo fuit ſuperior: atque idipſum conſtat ex teſtimoniis allatis. Ambroſius ait Paulum cum primo conferendum, & nulli propriè ſecundum, ſupponens ſcilicet Petrum inter Apoſtolos primum fuiſſe, cum quo tamen Paulus conferri poſſet.

Sanctus Leo honorem unum eſſe ait Petri ac Pauli, ob fundationem ſcilicet Eccleſiæ Romanæ, & martyrium ibidem perpeſſum.

Hinc

Hinc gloriæ ejuſdem conſortes ſæpè dicuntur, ac Petrus Pauli in dignitate frater à Gregorio dicitur: eadem de causâ Maximus Taurinenſis ait Paulum eſſe æqualem Petro in meritis & in martyrio.

Quod deinceps additur, Petrum & Paulum dici principes, apices & capita Apoſtolorum, oſtendit hos equidem præ cœteris inſignes fuiſſe, at eos inter ſe in primatu æquales fuiſſe non probat. Namque non rarò non ſolùm Petrus & Paulus, ſed & alii Apoſtoli his nominibus decorantur; ſic ipſe Paulus comparat ſe cum magnis Apoſtolis: hoc nomine Petrum, Jacobum, & Joannem indicans, quos Eccleſiæ columnas appellat. Sic Chryſoſtomus tres iſtos cœteris omnibus Apoſtolis præſtitiſſe ait, in ſerm. de præmiis Sanct. & in cap. 15. 1. ad Corinth. & in Ep. ad Galatas, initio. *Petrus*, inquit, *Jacobus & Joannes non prohibebant circumcidi, cum eſſent inter Apoſtolos primæ dignitatis.* Iidem Apoſtoli tres à Victore Antiocheno in Marc. cap. 9. dicuntur Apoſtolorum Coriphæi, qui primas inter Apoſtolos obtinebant. S. Aug. in Ep. ad Galatas. *Petrus*, inquit, *Jacobus & Joannes honoratiores erant cæteris Apoſtolis.* His adde Clementis locum ex Euſebio ſuperiùs citatum, ex quibus pariter inferri poſſet, ſi quid valeat adverſariorum conſecutio, Petrum, Jacobum & Joannem primatûs individui fuiſſe participes, non ſecus ac Petrum & Paulum; ſed iſtud imprudenter omninò fieret. Sciunt enim omnes hiſce phraſibus non ſignificari omnimodam eorum qui cœteris præferuntur æqualitatem, ſed tantùm eorum ſuper alios præſtantiam: ſic cum Virgilium, Horatium & Ovidium voco Poëtarum principes, non intendo iſtos ſecum invicem comparare, & omni modo æquales ſtatuere, ita ut nullus inter eos ſit ſuperior; ſed hoc unum volo eos inter Poëtas eminere & cœteris præſtantiores eſſe. Quin etiam fieri poteſt, imò ſæpiſſimè fit ut iſtæ appellationes latè ſumantur, & nonnunquam primus aliquis vocetur ac princeps qui non abſolutè primus eſt, ſed inſignis tantùm. Sic Cicero dicitur Oratorum princeps, licet Demoſthenes cum eo de primo gradu contendere poſſit. Sic Horatium Poëtarum principem dicere nemo veretur, quamvis Virgilium ei præferendum eſſe vix quiſquam dubitet. Haud ergo mirum ſi nonnunquam Paulus ſolus dicatur primus ac princeps Apoſtolorum, non quod abſolutè primus ſit, ſed quia inter primos & principes numerari poteſt. Adde quod unus dici poteſt alio prior ac præſtantior ſecundum aliqua: & ſic Paulus Petro præferri poteſt, quia, ut ipſe ait cœteris, abundantiùs pro Chriſto laboravit, unde & ſeipſum comparat magnis Apoſtolis Petro, Jacobo & Joanni, nec mi-

nus quidquam ſe feciſſe ait, quamvis alibi minimum ſe Apoſtolorum appellet.

Unus jam ſupereſt eximendus ſcrupulus, quod ſcilicet huic dicatur non ſecùs ac Petro commiſſa totius orbis cura. Verùm ut advertimus, id fuit Apoſtolatûs proprium, non primatûs; omnium mundi Eccleſiarum curam habere, & ubique tum Chriſtum annuntiare, tum fideles confirmare: id autem præcipuè Paulo conveniebat, quia Gentium erat Apoſtolus, & innumerarum Eccleſiarum fundator, quarum proinde ſpecialem curam habere tenebatur. *Quis*, inquit, *infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandaliſatur, & ego non uror? quotidiana mihi incumbit ſollicitudo omnium Eccleſiarum.* Ob charitatem ſcilicet & affectum quo fideles omnes, ac præſertim eos quos ipſe ad fidem adduxerat complectebatur. Argumentum ultimum ex imaginibus repetitum, ego nihil moror, nihil enim illo levius; nam ex eo quod Petrus & Paulus ſimul pingantur, non ſequitur eos eſſe æquales in primatu, ſed ad ſummum in Apoſtolatu: cur verò nonnunquam Paulus dextrum locum occupet, ratio certa reddi non poteſt præter pictorum arbitrium, quibus *quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.*

His de Petri primatu præmiſſis, in illâ diſputatione celebri de ejus Monarchiâ, non hæreo. Nam ſi Monarcha dicitur is qui primum obtinet locum, qui primatum inter alios tenet, haud dubium eſt Petrum hoc ſenſu fuiſſe Monarcham. Si verò Monarchia ſumatur pro autoritate abſolutâ, necnon pro dominatu, cui nullus ſeſe poteſt opponere, nego Petrum hoc ſenſu Eccleſiæ Monarcham fuiſſe; hanc etenim Monarchiam à ſe & ſuis rejicit Chriſtus cum ait: *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non ſic.* Et Petrus ipſe ſcribens: *paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, non coactè, ſed ſpontaneè, non dominantes in Cleris, ſed formâ facti gregis ex animo.*

Et certè quoad regimen prima illa Eccleſia ariſtocratiâ uſa eſt; nihil enim ſolus Petrus ſtatuit, ſed ſimul cum Apoſtolis & ſenioribus: ſic cum eligendi fuerunt Diaconi, communi Apoſtolorum conſilio & autoritate id factum eſt; cumque de circumciſionis & legalium obſervatione longè gravior difficultas foret exorta, illa non Petri autoritate, ſed Apoſtolorum ſeniorumque Hieroſolymis congregatorum judicio definita eſt. Atque adeò verum Petrum non fuiſſe abſolutum Monarcham aliorum Apoſtolorum, ut Paulus non ſit veritus ei in faciem reſiſtere, cum Gentes ad Judaïcas ceremonias obſervandas vellet impellere. Conſtat ergo Petri primatum non fuiſſe

Monarchiam abſolutam, aut dominatum in cœteros Apoſtolos; quod idcircò monui, quia ſolent hæretici hæc ſecum invicem confundere, & Catholicos accuſare quaſi Monarchiam abſolutam & dominatum in Eccleſiâ admittant, quod à veritate alienum eſt : ſed de hoc fuſiùs dicemus capite ſequenti.

CAPUT II.

De Romanæ Eccleſiæ Primatu.

§. I.

In quo demonſtratur Primatus Eccleſiæ Romanæ ſupra cæteras orbis Eccleſias.

AD demonſtrandum Romanæ Eccleſiæ Primatum, non ſufficit oſtendiſſe Petrum inter Apoſtolos primum habuiſſe locum, quippe non omnis à Petro fundata & inſtituta Eccleſia primatum hunc habuit; alioquin Antiochena & aliæ quamplurimæ orbis Eccleſiæ quas conſtituit, & ſaltem ad tempus rexit, primatum ſibi vindicarent : quapropter ex traditione oſtendendum eſt, quænam ex Eccleſiis à Petro fundatis primatûs honore dignata fuerit : id porrò ſoli Romanæ Eccleſiæ, non alteri ſemper competiiſſe unanimis traditio docet. Hujus primus teſtis eſt Irenæus, qui lib. 3. cap. 3. Romanam Eccleſiam maximam & antiquiſſimam vocat. *Maximæ & antiquiſſimæ*, inquit, *& à duobus Apoſtolis Petro & Paulo Romæ fundatæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis fidem per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenientem uſque ad nos indicantes confundimus omnes eos qui præterquam quod oportet, colligunt ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorem principalitatem neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam : hoc eſt eos qui ſunt undique fideles in quâ ſemper ab iis qui ſunt undique conſervata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis traditio.* Quæ verba oſtendunt Irenæi tempore Romanam Eccleſiam antiquiſſimam & ampliſſimam traditionis teſtem locupletiſſimam fuiſſe, & cœteris o mnibu Eccleſiis eminentiorem ac celebriorem fuiſſe.

Secundus erit Cyprianus Ep. 54. *Navigare*, inquit, *audent ad Petri cathedram, atque ad Eccleſiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta eſt.*

Tertius, Gregorius Nazianzenus in carmine de vitâ ſuâ, ubi ſic canit.

Natura binos haud quidem ſoles dedit.
Dedit ipſa binas attamen mundi faces,
Romas, vetuſtam ſcilicet & novam:
Fides vetuſtæ recta erat, jam antiquitùs
Et recta præſtat, nunc item nexu pio
Quodcumque labens videt ſol diminuens,
Ut univerſi præſidem mundi decet.

Quanquam iſte novam Romam cum vetuſtâ comparet, hanc tamen totius orbis præſidem eſſe fatetur.

Quartus, Ruffinus qui invect. ſecundâ in Hieron. Romanam Eccleſiam omnium Eccleſiarum caput vocat.

Quintus, Auguſtinus Ep. 162. nunc 43. ubi ait principatum Apoſtolicæ Cathedræ ſemper in Romanâ Eccleſiâ viguiſſe, & Ep. 105. nunc 194. *De cujus*, inquit, *gratiæ commendatione maximè ad Romanos Apoſtolica Epiſtola loquitur, ut inde ſe prædicatio ejus velut à capite orbis toto orbe diffunderet.* Et contra duas Epiſtolas Pelagij lib. 1. cap. 1. ad Bonifacium Romanæ urbis Epiſcopum hæc ait. *Communis eſt nobis qui fungimur Epiſcopatûs officio, quamvis in eo præemineas celſiore faſtigio ſpeculæ paſtoralis.* Et anteà, *quamvis altiùs præſideas.*

Sextus, Theodorit. qui in Ep. ad Leonem, Romanam Eccleſiam orbi univerſo præeſſe ſcribit.

Septimus, Proſper in carm. de ingrat. in quo leguntur hi verſus.

Sedes Roma Petri quæ Paſtoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non poſſidet armis,
Religione tenet.

Quæ poſtrema verba non hunc habent ſenſum, quod Roma per religionem domina ſit omnium Eccleſiarum, ſed quod ea religio quæ Romæ viget, ubique vigeat, iis etiam in locis quo Romanorum arma penetrare non potuerunt.

Octavus, autor libri de vocatione Gentium lib. 2. cap. 6. cujus ſimilis omninò eſt ſententia. *Roma*, inquit, *per Sacerdotij principatum amplior facta eſt arce religionis, quàm olio poteſtatis.*

Hos

Hos ſequuntur Fulgentius lib. de Incarnatione & gratiâ cap. 11. Vincentius Lyr. commonit. cap. 42. Victor Uticenſis lib. 2. de perſecutione Vandalicâ, qui Romanam Eccleſiam mundi caput appellant, & alii benè multi quos impræſentiarùm commemorare longum foret.

Addam nonnulla Romanorum Pontificum qui hanc ſibi dignitatem vindicant, teſtimonia. Siricius Ep. ad Himerium Romanam Eccleſiam caput mundi appellat. Idem habet Innocent. Epiſt. 22. & 91. ubi vocat eam fontem & caput omnium Eccleſiarum. Sanctus Leo ſerm. 1. de natali Apoſtolorum, & alibi paſſim Eccleſiæ ſuæ primatum inculcat. Joannes 2. Epiſt. ad Juſtin. ſeniorem Romanam Eccleſiam verè Eccleſiarum caput eſſe dicit, *ut Patrum*, inquit, *regulæ & Principum ſtatuta declarant.* Anaſt. 2. in Ep. ad Anaſtaſium Imperatorem, ait Romanam Eccleſiam in univerſali Eccleſiâ tenere principatum. Fœlix 4. Epiſt. 1. & Pelag. 2. Epiſt. item 1. ſedem ſuam vocant caput omnium Eccleſiarum. Gregorius Magnus licet univerſalis Epiſcopi nomen rejiciat, primæ tamen ſedis Epiſcopi nomen & honorem ſibi vindicat; ſed iſtorum in ſuâ causâ teſtimonium non magni fortaſsè momenti videbitur, quapropter ad primatum Eccleſiæ Romanæ ſine controverſiâ aſſerendum, Conciliorum Decreta ſunt producenda, in quibus ipſi etiam Græci Romanæ Eccleſiæ primatum agnoverunt.

Adducitur Concilii Nicæni Canon ſextus, ſed in eo prout in Græcis editionibus legitur. Nihil eſt unde poſſit dignoſci quem locum inter Patriarchales Sedes obtineat Romana: verum nonnullæ ſunt Canonis hujus editiones, in quarum initio legitur *Eccleſia Romana ſemper habuit primatum*, vel *de primatu Romanæ Eccleſiæ.* Et quidem primò ita refertur à Paſchaſino Leonis in Concilio Chalcedonenſi Legato act. 16. *quod Eccleſia Romana ſemper habuit, ſeu Eccleſia Romana ſemper habuit primatum.* At ſtatim Chalcedonenſes Patres eundem Canonem ex codice ſuo ſine iſtâ additione retulerunt. Quapropter conſentiunt omnes eruditi verba hæc non eſſe genuina, ſed aſſuta eſſe. Et hæc quidem primùm inſcriptionis loco fuerunt, & ab aliquibus Canoni ſexto Nicæno præfixa ſunt hoc modo. *De primatu Eccleſiæ Romanæ*, vel certè ad marginem adſcripta: *Eccleſia Romana ſemper habuit primatum.* Hinc in multis manuſcriptis hæc verba optimè diſtinguntur ab ipſo Canone, præſertim verò in codice Juſtelli & Vaticanæ Bibliothecæ à Sirmundo edito, ubi extat hæc inſcriptio, *de primatu Eccleſiæ Romanæ & aliarum civitatum Epiſcopis.* At poſtea, ut

fieri ſolet, hæc eadem verba in textum irrepſerunt. Id ex eo perſpicuè patet quod illa cum ſequentibus cohærere minimè poſſint & ad hujus Canonis ſcopum nihil quidquam faciant, deinde nec in Græco, nec in ulla verſione, nec in ipſo poſteriori Codice Romano Dionyſii Exigui re periuntur.

Porrò inſcriptio hæc parum fidelis eſt, namque,ut diximus ſupra, in ſexto Canone Nicæno non agitur de Primatu Romanæ Eccleſiæ præ cæteris orbis Eccleſiis, ſed de ejus juriſdictione in Eccleſias ſuburbicarias, ac proinde qui hanc inſcriptionem primi appoſuerunt, quique eam deinde in textum immiſerunt à Canonis mente aberrarunt.

Itaque prima Concilii alicujus univerſalis ſanctio de Primatu Romani Pontificis, hæc eſt quæ extat Canone 2. Conſtantinopolitani Concilii: *Conſtantinopolitanus habeat Primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum:* quo in Canone ſupponunt Græci Romanam Eccleſiam omnium Eccleſiarum primam eſſe, nec id illi ſuo Canone indulgent ut viſum eſt Græcis recentioribus, ſed privilegium quo ab antiquo fovebatur, ei ſartum, tectumque eſſe volunt, ut nihil ejus obſit primatui honor Antiſtiti Conſtantinopolitano delatus.

Concilium Aquileienſe eodem fermè tempore habitum Pontificis quoque Primatum agnoſcit in Epiſt. ad Imperat. de Urſicino. *Obſecranda fuit*, inquiunt, *Epiſcopi clementia veſtra ne totius orbis Romani caput Romanam Eccleſiam turbari ſineret.*

In Concilio Chalcedonenſi primus locus Leonis Legatis datus eſt & Romanæ Eccleſiæ primatus communi omnium conſenſu comprobatus, necnon à judicibus ita confirmatus. His verbis: *Glorioſiſſimi judices dixerunt ex his quæ geſta ſunt vel ab unoquoque diſpoſita perpendimus omnem quidem primatum & honorem præcipuum ſecundum Canones antiquæ Romæ Dei amantiſſimo Epiſcopo conſervari.* Iſta ſanctio confirmatur Canone 36. Synodi Trullanæ. His accedit Imperatorum autoritas ſic Theodoſ. & Valent. Imperatores *Cum igitur Sedis Apoſtolicæ primatum ſancti Petri meritum qui Princeps eſt Epiſcopalis coronæ, & Romanæ dignitas civitatis, ſacræ etiam Synodi firmarit autoritas.* Valentinianus item in Epiſt. ad Theodoſ. ante Concil. Chalced. *Quatenus Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus cui Principatum Sacerdoti ſuper omnes antiquitas contulit.*

Juſtinianus Novell. 131. tit. 14. c. 2. *Sancimus ſecundum Eccleſiaſticarum Regularum definitiones ſanctiſſimum ſenioris Romæ Papam primum*

eſſe omnium Sacerdotum : Beatiſſimum autem Archiepiſcopum Conſtantinopoleos novæ Romæ ſecundum habere locum poſt ſanctam Apoſtolicam ſenioris Romæ Sedem : aliis autem omnibus Sedibus præponatur.

Idem Romanæ Eccleſiæ privilegium agnoverunt Gallicani & Hiſpani Antiſtites illi in Epiſt. ad Leonem Principatum Eccleſiæ Romanæ ſuper omnes Eccleſias prædicant. Iſti in Synodi Tarraconenſis Epiſt. ad Hilar. *Cujus*, inquiunt (Petri Vicarii) *principatus ſicut eminet ; ita ab omnibus metuendus & amandus.* Sed hæc ad aſſerendum Eccleſiæ Romanæ Primatum abundè ſufficiunt, nunc illi ſunt refellendi qui adverſus eum inſurgunt.

§. II.

De Primatu quem ambiit Conſtantinopolitana Eccleſia, necnon de Græcorum recentiorum eâ de re ſententia.

QUibus gradibus Sedes Conſtantinopolitana ad Patriarchalem dignitatem ſit evecta ex dictis ſuperiori diſſertatione liquet : at quia ſunt nonnulli qui quæ à Concilio Conſtantinopolitano & Chalcedonenſi facta ſunt Primatui Romano obfuiſſe putent res paulò exactiùs examinanda.

Ex Concilii Conſtantinopolitani Canone vix quidquam objici poteſt : nam ut probavimus in eo honoris primatus Conſtantinopolitano Epiſcopo nonniſi poſt Romanum conceditur.

In Chalcedonenſi major difficultas, namque Epiſcopi in definitione act. 16. ἴσα πρεσβεῖα, hoc eſt eadem & æqualia privilegia tribuunt Epiſcopo novæ Romæ, ac veteris Romæ Epiſcopo & judices in ſua determinatione æqualia primatus honoris jura concedunt utrique : verùm ſi quis hæc diligentiùs attendat, videbit hæc non obeſſe primatui veteris Romæ, nam hic Epiſcopi fatentur Conſtantinopolim eſſe ſecundo loco. *Secundam*, inquiunt de novâ Româ, *poſt illam veterem exiſtentem.* Et poſteà : *Epiſcopum tamen Conſtantinopolitanum habere* πρεσβεῖα τῆς τιμῆς *poſt Romanum Epiſcopum.* Judices verò Romanæ Eccleſiæ tribuunt, πρὸ πάντων μὲν τὰ πρωτεῖα καὶ τὴν ἐξαίρετον τιμὴν. Conſtantinopoli verò tribuunt τὰ αὐτὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς. Sed tantùm *poſt Romanum* : Itaque dum idem primatus honor Conſtantinopolitano defertur his Canonibus Romani Pon-

tificis primatus non læditur, ſed tantummodò Antiochenæ & Alexandrinæ, aliarumque Eccleſiarum privilegiis derogatur. Hinc S. Leo Epiſt. 56. non queritur ſuum primatum læſum eſſe Canone Chalcedonenſi, *Sed quod ſecundi honoris privilegium Sedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena Eccleſia proprietatem tertiæ dignitatis amiſerit.* Et poſteà: *Non convellantur provincialium jura primatuum nec privilegiis antiquitùs inſtitutis Metropolitani fraudentur Antiſtites. Nihil Alexandrinæ Sedis ejus quam per ſanctum Marcum Evangeliſtam beati Petri diſcipulum meruit, pereat dignitatis. Antiochena quoque Eccleſia in paternæ conſtitutionis ordine perſeveret.* Eadem expoſtulat Epiſt. 57, 58, 63, 66. at nuſquam queritur hanc Chalcedonenſis Concilii ſanctionem ſibi, ſuoque Primatui obeſſe.

Sed deindè ulteriùs progreſſa novæ Romæ ambitio ſuam Eccleſiam cum Romana coæquare quantum potuit conata eſt: ſic Joannes conſt. ad Hormiſdam ſcribens Epiſt. eam quæ inter Epiſt. Hormiſdæ eſt 54. *Sanctiſſimas*, inquit, *Dei Eccleſias hoc eſt ſuperioris veſtræ & novellæ iſtius Romæ unam eſſe accipio. Illam Sedem Apoſtoli Petri & iſtius auguſtæ civitatis unam eſſe definio.* Et poſt alia: *ſicut oportet dicere & olim ſcripſi utraſque Eccleſias tam ſenioris quam novæ Romæ unam eſſe evidenter intelligens & utriuſque unam Sedem rectè definiens.*

Hinc etiam Conſtantinopolitanus œcumenicum ſe Patriarcham dici amavit, ſibique illud nomen vindicavit. Hoc primum Joanni Cappadoci tributum legitur in Concil. Conſtant. ſub Menna & Anthimo conceditur in cod. lib. 4. cap. 7. & novella 16. Deinde Maxentio imperante Joannes cognomento jejunator ſeipſum œcumenicum Epiſcopum appellavit in Synodo adverſus quendam Gregorium Epiſcopum. Tum Pelagius II. ob elationis hujus vocabulum inquit Gregorius lib. 4. Epiſt. 38. hujus Concilii acta diſſolvit. Hujus Pelagii ſucceſſor Gregorius eundem titulum quem Joannes Mauritii gratiâ fretus retinebat, impugnavit litteris ad Imperatorem, ad Patriarchas & ad ipſum Joannem ſcriptis.

Ex his Eulogius Alexandrinus reſcripſit Gregorio ſe pariturum, & iſta voce œcumenici abſtenturum. Hunc tamen titulum in his ipſis litteris Gregorio aſcripſit, quod ei non placuit, ſed Eulogium monuit ne vel ſibi, vel alteri cuiquam tale aliquid aſcriberet.

Poſt Joannis mortem Cyriacus hujus ſucceſſor eundem titulum detinuit, autorque fuit Mauritio & Anaſtaſio Antiocheno ut Gregorio ſcriberent rem eſſe levem & omninò indignam ejus diſſentionem.

tionem & ſcandala generaret: Ideò Gregorius licet invitus, ſed pacis ergò Cyriaci litteras communicatorias hocce titulo inſcriptas ſuſcepit: at graviter eum admonuit *ut à ſtulti* (verba ſunt Gregorii) *vocabuli ſe appellatione compeſceret.* Attamen hunc retinuerunt Conſtantinopolitani Antiſtites fruſtra reclamantibus Pontificibus Romanis: nam licet Phocas in odium Cyriaci & in gratiam Romani Pontificis adverſus hanc Conſtantinopolitani Antiſtitis dignitatem decretum emiſiſſe dicatur, ſtatim tamen Heraclius rem in integrum reſtituit, poſterioreſque Antiſtites Conſtantinopolitani hunc ſemper titulum uſurparunt. Quamvis autem ambitioſus ille ſit, ut rectè viſum eſt Gregorio, attamen Romani Pontificis Primatui non obeſt, dici etenim poteſt aliquis Epiſcopus univerſalis ratione Diœceſeos cui præeſt, quo ſenſu non ſolum Conſtantinopolitano, ſed & Alexandrino & Antiocheno id nominis indultum eſt. Hinc Anaſtaſius Bibliothecarius in præfat. 7. Synodi ad Joannem 8. hunc titulum excuſat. *In eo*, inquit, *quo frequenter œcumenicum in hac Synodo Græci Patriarcham ſuum inconvenienter appellant, Apoſtolatus veſter adulationi veniam det. Verum cum apud Conſtantinopolim poſitus frequenter Græcos ſuper hoc vocabulo reprehenderem, & faſtus vel arrogantiæ redarguerem, aſſerebant quod non ideo œcumenicum quem multi univerſalem interpretati ſunt, dicerent Patriarcham, quod univerſi orbis teneat præſulatum, ſed quod cuidam parti præſit orbis quæ inhabitatur. Nam quod Græci, οἰκουμένην vocant, à Latinis non ſolum orbis, à cujus univerſitate univerſalis appellatur, verum etiam habitatio vel locus habitabilis nuncupatur.*

Denique quamvis Græci poſtquam à Latinorum communione ſejuncti ſunt, in Romanam Eccleſiam fuerint iniquiores, nunquam tamen ejus primatum directè impugnaverunt, nec enim aut Photius, aut Michaël Cerularius hanc diſſenſionis cauſam allegant, nec de primo loco cum Romano Epiſcopo contendunt: Unde & Græci recentiores fatentur primum locum deberi Romanæ Eccleſiæ. Verùm id ipſi à Conciliis & Imperatoribus indultum, vel ob amplitudinem orbis conceſſum eſſe contendunt, non autem jure divino, & à Petro illam iſtud privilegium habere autumant. Sic Barlaam Monachus in libello de Papæ Principatu cap. 2. ait omnes Apoſtolos quoad Eccleſiam attinet in pari honore fuiſſe, ſacri autem duodenadrii Principem fuiſſe Petrum, cap. 3. negat Romanum Pontificem peculiariter eſſe ſucceſſorem Petri, cap. 4. ait: *Romanam*

Sedem multis ſæculis poſt Petrum Sanctorum Patrum, piiſſimorumque Imperatorum beneficio primas fuiſſe nactam. Cap. 6. ait Sedem Conſtantinopolitanam dignitate parem eſſe, & in rebus Eccleſiaſticis, perinde atque Romanam ſummâ eminere poteſtate, ſed ordine ſecundam eſſe: *quemadmodum enim*, inquit cap. 7. *nova Romæ Epiſcopus à Papa ſecundus ordine eſt, ita planè Alexandrinus huic ſecundus, deinde Alexandrino proximus Antiochenus, Hieroſolymitanus, denique Antiocheno.*

Hac ratione negat Conſtantinopolitanos Antiſtites à Pontifice creandos eſſe & cap. 9. Papæ prærogativam in eo ſitam eſſe docet *ut primo ſederet loco, primuſque frater appellaretur, atque adeò in myſticis divinæ liturgiæ precibus prima illius mentio fieret. Tu ſi quid ampliùs*, inquit, *dicere habeas è ſacris Canonibus, id demonſtra, minimè refragabimur.*

Eadem habet Nilus in lib. de Primatu: *Cum*, inquit, *duo circa Papam conſideranda ſint, quod & Romæ Epiſcopus ſit, & præterea quod ſit primus aliorum Epiſcoporum, priùs illud à Petro accepit, quod ſcilicet ſit Romæ Epiſcopus, alterum verò à ſanctis Patribus & piis regibus multò poſt tempore. Etenim Sedi veteris Romæ quod urbs illa Imperatrix eſſet, meritò Patres primatus dignitatem tribuerunt.* Idem in lib. de diſſenſ. Eccleſ. *Neque verò*, inquit, *illud in causâ eſt quod Latini affirmant nos nobis primatum arrogare velle, & in ſecundis poſt Romanum principatum nolle conſiſtere, ſimulque ideò pacem detrectare, neque enim, inquam, cum Romana Eccleſia de primatu contendimus, neque de ſecundo loco nunc agitur.* Ex his perſpicere licet quæ ſit recentiorum Græcorum de Primatu Romanæ Eccleſiæ ſententia & in quibus vera dicant, in quibus à vero aberrent.

§. III.

Sententia Vvicleſiſtarum, Lutheranorum, & Calvinianorum de Eccleſiæ Romanæ Primatu refertur. Huic ſubjicitur oppoſita Curiæ Romanæ Theologorum opinio, ac demum refertur & probatur aliorum Theologorum, & præſertim Gallorum doctrina, inter utramque media.

UT rectè de primatu Romanæ Eccleſiæ ejuſque prærogativis ſtatuatur, examinandæ ſunt omnium ea de re ſententiæ, ut ea quæ æquior eſt retineatur: Primum ergo Heterodoxorum opinationes percurrendæ ſunt.

Joannes Vvicleſus referente Thomâ Valdenſi doctrinalis fidei antiquæ tom. 1. lib. 2. art. 3. ait profuturum Eccleſiæ: *Si careret Papa, Capitaneo, quia tunc deſcenderet gratia in omnes homines perpendiculariter ut ſunt digni.*

Idem Vvicleſus in concluſ. ſuis num. 5. *Statuit Papam eſſe Antichriſtum. Papa*, inquit, *eſt ille Antichriſtus*, unde colligit *expedire ut nullus ſit Papa: experimento, inquit, cognoſcimus quod Papâ vel mortuo vel depoſito cum ſuis Cardinalibus & Prælatis Cæſareis, non minus ſed amplius proſperaretur Eccleſia.*

Inde in Concilio Conſtantienſi damnatur hæc propoſitio Vvicleſi: *Non eſt de neceſſitate ſalutis credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias.*

Ibidem in articulis Joannis Hus damnantur iſti 9. *Papalis dignitas à Cæſare inolevit. Et Papæ perfectio & inſtitutio à Cæſaris potentiâ emanavit.* 10. *nullus ſine revelatione aſſereret de ſe quod eſſet caput particularis Eccleſiæ ſanctæ nec Romanus Pontifex eſt caput Romanæ Eccleſiæ.* 27. *non eſt ſcintilla apparentiæ quod oporteat unum eſſe caput in ſpiritualibus regens Eccleſiam, quod ſemper cum ipsâ Eccleſiâ militante conſervetur.*

Poſt Huſſium & Vvicleſum Lutherus Papæ Primatum aggreſſus eſſe videtur in Theſibus Lipſiæ diſputatis cum Ecchio anno 1519. quarum propoſitio 13. hæc eſt: *Romanam Eccleſiam eſſe aliis omnibus ſuperiorem, probatur ex frigidiſſimis Romanorum Pontificum decretis circa quadringentos annos natis quibus adverſantur hiſtoria approbatæ mille &*

centum annorum, *textus ſcripturæ divinæ*, *& Decretum Nicæni Concilij omnium ſacratiſſimi*. In diſputatione cum contenderet Ecchius Monarchiam in Eccleſiâ eſſe, reſpondit Lutherus ejus caput eſſe Chriſtum, non hominem: deinde propoſitiones Huſſii & Vuiclefi in Synodo Conſtantienſi damnatas probavit, & in diſputationis æſtu omnem primatum, tùm Petro, tùm Romanæ Eccleſiæ eripuit. In fine tamen primatum honoris concedit Petro, ſed nunquam Romanis Pontificibus: attamen in reſolutionibus propoſitionum Lypſiæ diſputatarum numero 15. primatum ejus admittit humano jure: *Si Romana Eccleſia*, inquit, *eſt prima propter primum Apoſtolum Petrum, eadem neceſſitate confitebuntur Compoſtellanam eſſe ſecundam propter Apoſtolum ſanctum Jacobum, & Epheſinam tertiam propter Apoſtolum tertium Joannem, & ſic per ordinem Apoſtolorum. At ordo iſte nunquid ſervatur? quo jure ergo ſolus Petrus facit primam Eccleſiam niſi humano?* Et ibidem: *Nec Papa Epiſcopis, nec Epiſcopus eſt Presbyteris ſuperior jure divino.* Unde Melancthon in Epiſt. de diſput. Lypſicâ, *teſtatur quæſtionem fuiſſe utrum jure divino probari poſſet œcumenici Pontificis autoritas*, & poſtea, *Lutherus œcumenici Pontificis autoritatem veneratur ac tuetur, de jure divino diſputari voluit.*

Idem Lutherus in Epiſtolâ ad Emſerum propiùs ad nos accedens. *Volo &*, inquit, *Romanum Pontificem eſſe primum omnium, verùm eſſe Romanum Pontificem jure divino ſuperiorem nullâ ratione credam.* At poſtquam damnatus eſt à Leone X. anno 1520. nullum jam ſervavit modum, ſed Pontificem paſſim Antichriſtum appellavit.

Zuinglius in Comment. ad Coloſſ. negat Papam dici poſſe caput Eccleſiæ, imò impoſſibile eſſe ait viſibilem hominem eſſe caput Eccleſiæ, cum ipſa ſit inviſibilis.

Calvinus hac in re Lutherum & Zuinglium ſecutus eſt lib. 4. in Inſtit. c. 6. §. 1. negat primatum aut ex Chriſti inſtituto, aut ex Eccleſiæ veteris uſu ſumpſiſſe originem, & §. 8. Pontificem negat eſſe caput non ſolùm principale, ſed & miniſteriale, cap. 7. §. 1. primatus Romanæ Eccleſiæ exordium Synodi Nicænæ Decreto tribuit. In aliis quoque operibus ut in lib. de verâ Eccleſiæ reformatione, & in Harm. Evangelicâ ad caput 16. Matthæi, negat ex primatu Petri Romanæ Eccleſiæ primatum ſequi.

Eadem docent Calviniani & Lutherani, qui ſi quem Pontifici Romano primatum tribuunt, illum quantùm poſſunt extenuant & referunt tantùm ad humanas conſtitutiones.

Huic oppoſitum planè callem inſiſtunt Theologi Romanæ Curiæ

placitis nimiùm addicti, dum enim Pontificis primatum defendunt, ita eum extollunt ut invidiam ipſi maximam conflent.

Primò igitur aiunt Pontificem Romanum eſſe abſolutum Eccleſiæ Monarcham, & ita jure divino conſtitutum eſſe; Monarchiam autem hanc Eccleſiæ nullâ Ariſtocratiâ aut Democratiâ temperatam eſſe.

Secundò, dicunt Romanum Pontificem habere claves & juriſdictionem immediatè à Deo, cœteros autem Epiſcopos hanc à Romano Pontifice accipere.

Tertiò, aiunt eum eſſe controverſiarum omnium de religione judicem ſupremum, appellationes univerſæ Eccleſiæ ipſi jure divino competere.

Quartò, eum leges de novo condere poſſe quæ univerſam Eccleſiam obligent.

Quintò, eum non modò debere præeſſe Conciliis omnibus, ſed etiam ſupra omnia Concilia eſſe, & à nemine judicari poſſe.

Sextò, iidem tribuunt Pontificibus jus ordinandorum ubique non modò Patriarcharum & Metropolitanorum, ſed etiam Epiſcoporum.

Septimò, Romanum Pontificem ſaltem ex cathedrâ loquentem infallibilem eſſe in judiciis ſuis de fide perhibent.

Octavò, ipſum eſſe Dominum totius mundi, dominio temporali, & habere poteſtatem deponendorum Regum & fidelium à ſacramento fidelitatis abſolvendorum.

Has & alias ejuſmodi incredibiles prærogativas Romanæ Eccleſiæ ejuſque Epiſcopo deferunt Turrecremata, Sanderus, Bellarminus, Baronius, Lupus, & alii Curiæ Romanæ plus æquo addicti.

At cœteri Theologi, præſertim verò Galli, illi magni Leonis dicto obſequentes: *manet Petri privilegium, ubicumque ex ipſius fertur æquitate judicium.* De primatu Romanæ Eccleſiæ ſecundum hanc æquitatem judicant, nec eam extenuant cum hæreticis, nec nimiùm extollunt cum prædictis Theologis.

Primò itaque ſtatuunt in Eccleſiâ jure divino eſſe quandam Monarchiam, hoc eſt, in eâ primum eſſe Romanum Pontificem. Attamen aiunt Chriſtum immediatè ac per ſeſe claves toti Eccleſiæ collectim ſumptæ dediſſe, & ſubjectum, ut loquuntur, immediatum poteſtatis Eccleſiaſticæ non eſſe Papam, aut Prælatos, ſed totam Eccleſiam; ita tamen ut per Prælatos jus clavium exerceatur, non

per ſolum Pontificem, licet primus ſit inter eos qui jus illud habent. Hinc aiunt ſtatum Eccleſiæ Monarchicum eſſe, regimen Ariſtocraticum, ſeu Eccleſiam Monarchiam eſſe Ariſtocratico regimine temperatam.

Quod ad hunc primatum Pontificis Romani, aiunt illum eſſe de jure divino, quia ſcilicet Petrus à Chriſto Collegii Apoſtolici primus eſt inſtitutus, eo conſilio ut ad huius rei exemplum ſemper Eccleſia primum aliquem agnoſceret Epiſcopum. Cum ergò conſtet Romanum Pontificem omnium primum ſemper habitum fuiſſe, haud dubium eſt quin ad eum ille primatus Petri pervenerit. Hoc ipſum tradit Bellarminus, ubi ſic ratiocinatur, lib. 2. de Romano Pontifice cap. 12. *Oportuit*, inquit, *Petro aliquem ſuccedere in primatu Eccleſiæ, cum certum ſit primatum hunc eſſe propter Eccleſiam: igitur moriente Petro interire non debuit primatus, ſed ſubſiſtere debet ac perſeverare quandiu manet Eccleſia: atqui*, inquit, *quod iſte Petri ſucceſſor ſit Romanus Pontifex facilè probari poteſt, nullus enim eſt, nec fuit unquam qui ſe Petri ſucceſſorem ullo modo aſſeruerit, vel pro tali habitus ſit præter Romanum.*

Unum habent quod opponant Calviniani, talem ſucceſſionem non eſſe ex Chriſti inſtituto: ſic Ameſius relatis his Bellarmini verbis. *Fundatur*, inquit, *iſte primatus non in jure, ſed in facto, ſecundò, in facto quod in ſcripturis non narratur. Tertiò, in tali facto quod non conſtituit jus divinum, ſed humanum. Quartò, in tali facto quod non videtur vim habere communicandi juris hujus, ut doctiſſimi Pontificiorum negant: nam Scotus* in 4. diſt. 24. *Cordubenſis* lib. 4. q. 1. *Cajetanus* de primatu Papæ. *Bannes* in 2. quæſt. 1. art. 10. *contendunt per accidens tantùm conjungi Epiſcopatum urbis & orbis, non jure divino, aut imperio Chriſti; ita ut jure divino Epiſcopus Romanus non ſit ſucceſſor Petri, ſed poſſit eligi in ſucceſſorem Petri Epiſcopus Pariſienſis, aut quilibet alius.*

Ut huic reſpondeas duo ſunt diſtinguenda cum Bellarmino; ſucceſſio Romani Pontificis, & ratio ſucceſſionis: ſucceſſio eſt ex Chriſti inſtituto, ratio ſucceſſionis non item, quia ſcilicet ex inſtituto Chriſti eſt aliquem eſſe primum in Eccleſiâ, at Romanæ urbis Epiſcopum eſſe primum, non eſt ex inſtituto Chriſti, ſed ex facto Petri & Eccleſiæ conſenſione, ſicut Epiſcopos eſſe in Eccleſiâ eſt ex jure divino & inſtituto Chriſti; verùm licet non ſit de jure divino Romanum Pontificem qua Romanus eſt eſſe primum, de jure divino eſt eum eſſe primum, quatenus ſuccedit Petro; ut enim dica-

tur jure divino primus, ſufficit ut habeatur ſucceſſor Petri, cum ipſa ſucceſſio in primatu divi Petri (cuicumque tandem Epiſcopo competat) ſit de jure divino, utpote cum in Eccleſiâ debeat ſemper aliquis ordo ſervari, ut à Chriſto inſtitutum eſt: igitur dato quod Romanus Pontifex ſit nunc fueritque ſemper habitus ut ſucceſſor Petri in primatu, nemo negare debet dici poſſe ipſum jure divino primatum habere, & licet negaretur Romanum Pontificem Petro in Epiſcopatu ſuccedere, negari tamen non poſſet eum ſuccedere in primatu, ut anteà probatum eſt, Porrò ſi quæras cur potiſſimùm Romana Eccleſia ſit electa quæ primatum obtineret, reſponderi poteſt id factum, quia Romana urbs erat prima, nec alia congruentior ratio videtur reddi poſſe.

Verùm ut majorem his lucem afferamus, diſtinguenda ſunt plura in Romano Pontifice. Primò, quod ſit primus Epiſcoporum. Secundò, quod ſit Metropolitanus & Patriarcha. Tertiò, quod aliquas habeat prærogativas, aliqua jura ſibi peculiariter conceſſa. Quartò, quod habeat poteſtatem temporalem in patrimonium ſancti Petri. Primum habet, ut jam diximus, præſertim ex inſtituto Chriſti, Secundum & tertium habet ex conſuetudine & Canonibus ob urbis & Eccleſiæ dignitatem. Quartum partim ex donatione Pipini & Caroli Magni, partim jure gentium & præſcriptionis more aliorum Principum politicorum. Ita optimè Valentinianus in Novellâ quam obtinuit. S. Leo poteſtatem Epiſcopi Romani à triplici capite repetit, à Petri merito, à dignitate Sedis Romanæ, & à Synodorum autoritate. Sic etiam conciliantur invicem dicta Patrum & Pontificum, quorum alii primatum ſuum & prærogativas repetunt à Chriſti inſtituto, alii à conſtitutionibus & decretis Synodorum, alii ab uſu & conſuetudine. Conciliari item poteſt per ea quæ tradidimus Græcorum ſententia cum noſtrâ. Denique iſtis ritè explicatis ac perpenſis, facilior reddetur Heterodoxorum reditus ad Eccleſiam.

Ex hoc primatu Romani Pontificis fluunt multæ prærogativæ quæ ipſi non ſecus ac Primatui jure divino competunt.

Prima eaque potiſſima eſt curam habere ut per univerſum orbem Canones obſerventur, uſque fides illibata cuſtodiatur. Atque ob id poteſtatem habere uti, pœnis Eccleſiaſticis per ipſos Canones ſtatutis, & refragantes ad id compellere. Hoc autem privilegium habet Romanus Pontifex jure Primatus ſui. Nam qui primus eſt in aliquâ ſocietate, is lege naturali tenetur invigilare ut leges ſocietatis obſerventur, atque ut id procuret neceſſaria auto-

Ttiv

ritate debet eſſe inſtructus. Hinc ſummi Pontifices ſe ſe paſſim Canonum executores eſſe perhibent, & ſi qui ubique terrarum, fidem aut diſciplinam Eccleſiaſticam Canonibus ſancitam violaſſent, ſtatim adverſus eos primi inſurgebant, & malum in ipſo exordio autoritate ſedis Apoſtolicæ ſi fieri poſſet comprimebant. At ſi pertinacius eſſet malum, nec tantæ Sedis judicio poſſet omnino extingui ob contumaciam Hæreticorum vel Schiſmaticorum, cum neceſſe ſit hoc in caſu Concilium generale univerſam Eccleſiam repræſentans congregari, nemo dubitare poteſt quin ſecundo loco Romanus Pontifex vi Primatus ſui potuerit ad hujuſmodi Concilium Epiſcopos convocare, ut infallibili ejus autoritate, controverſia terminaretur. Verum equidem eſt prima Concilia generalia ab Imperatoribus eſſe convocata, ſed ſæpe ſæpius Imperatores id fecerunt ad preces Romanorum Pontificum, qui eò recurrebant ut faciliùs ac promptiùs Epiſcopi congregarentur, ſed dubium eſſe non poteſt quin ubi fidei vel diſciplinæ periculum imminet, nec jam unius Romani Pontificis autoritas ad comprimenda Eccleſiæ diſſidia ſufficit, dubium, inquam non eſt quin hoc in caſu Romanus Pontifex claſſicum canere poſſit, & vi Primatus ſui cunctos Epiſcopos ad Synodum generalem vocare, atque in eos ſi legitimè vocati adeſſe renuerint velut in Eccleſiæ deſertores excommunicationis ferre ſententiam.

Tertio licet Romani Pontificis definitiones de fide & moribus non ſint omnino infallibiles, ſunt tamen magni apud omnes momenti & univerſam ſpectant Eccleſiam. Atque hinc ſingulæ privatim Eccleſiæ magnam ejus definitionibus reverentiam præſtare debent, nec poſſunt pro libito eas vel contemnere vel rejicere.

Quartò, Licet Romanus Pontifex, non ſit ſolus omnium controverſiarum judex, ſunt tamen ejus præcipuæ in judicando partes nec quidquam in Eccleſiâ magni momenti definiri par eſt, quod non ad ipſum referatur vel de quo non conſulatur. Innumera ſunt ejuſmodi relationum & conſultationum, ut ita loquar, exempla, quæ aliàs retulimus, nec hic repetere neceſſe eſt.

Quintò, Theologi noſtri cenſent Romanum Pontificem à legibus à Conciliis etiam generalibus latis ſapienter diſpenſare poſſe eo in caſu quò Concilium ipſum diſpenſaret nec non agnoſcunt ipſum leges Generales poſſe condere & toti Eccleſiæ obſervandas proponere, ſed quæ

vim

vim habeant niſi ſint promulgatæ & receptæ communi omnium conſenſu.

Sextò, aiunt προέδρειαν in Conciliis ipſi quidem ex convenientiâ deberi, ſed non ex neceſſitate, quandoquidem tribus primis Conciliis generalibus non præfuit, negant porrò illum eſſe ſuprà Concilia aut à nemine judicari poſſe, quin imò contrarium diſertè affirmant & probant ex ipſorum Pontificum exemplis.

Septimò, probavimus in diſſertatione præcedenti jus ordinationum Pontificem non habuiſſe extrà Patriarchatus ſui limites.

Octavò, Pontificem infallibilem eſſe negant, & de facto plures erraſſe contendunt.

Nonò, contendunt ipſum œcumenicis Conciliis inferiorem eſſe & ab ipſis judicari ac deponi poſſe.

Decimò, execrantur illorum ſententiam qui aſſerunt Pontificem jus habere deponendorum Regum & ſubjectorum à ſacramento fidei abſolvendorum, regnorumque aut transferendorum, aut cuilibet occupanti tradendorum.

Sunt & alia quædam privilegia quæ ſibi atrogant Romani Pontifices quæ ex iſtis fluunt, quæ illi pariter non agnoſcunt: ut quod ſolus Papa poſſit deponere, Epiſcopos quod falſiſſimum eſt & innumeris exemplis refellitur: quod neceſſe ſit Concilia ab ipſo confirmari ut robur habeant, quod pariter falſum eſſe docent prima Concilia quæ à Pontificibus confirmata minimè ſunt. Item quod ſolus jus habeat ea convocandi, quod adeo falſum eſt, ut octo priora Concilia ab Imperatoribus convocata eſſe conſtet. Hæc ſunt quæ noſtri præſertim Theologi ad Primatum Pontificis Romani pertinere negant: vide de his Gerſonem in tractatu de poteſtate Eccleſ. de Auferibilitate Papæ, de ſtatibus Eccleſ. de pace & in articulis contra Petrum de Luna, Petrum de Alliaco in tract. de Eccleſiæ autoritate, Jacobum Almaïnum tract. de Dominio naturali, civili & Eccleſiaſtico, de autoritate Eccleſiæ, de poteſtate Eccleſiaſtca & laica, Joannem majorem diſput. de autoritate Concilii ſupra Pontificem & in 4. diſt. 24. & poſt hos Richerium tract. de Eccleſ. & politica poteſtate in Apolog. pro Gerſonio & in hiſtoriâ octo Conciliorum generalium nuper editâ, Simonem Vigorium in reſponſione Synodali & in libro gallicè edito, cui titulus *De l'état & gouvernement de l'Egliſe*, Joannem Launoium in Epiſtolis variiſque tractatibus, Petrum de Marca in libro de concordia, aſſer-

tiones Pariſienſium Theologorum & cenſuram eorumdem in Vernantium cum ejus aſſertione, librum de antiquis & majoribus Epiſcoporum cauſis, librum Gerbaſii Doctoris Pariſienſis de eodem argumento, & alios.

Eadem nos poſt tot graves ac ſummos Theologos de Primatu & prærogativis ſummi Pontificis aſſerere non dubitamus, & jam ex iis nonnulla probavimus, cœtera fusè deinceps probabuntur.

DE ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO V.

In quâ probatur Romani Pontificis judicium non eſſe irreformabile.

PRÆLOQUIUM.

CUM ea communis ſit omnium hominum conditio, ut multis ac variis erroribus ſint obnoxij; nullum præſtantius mortali cuiquam munus à Deo concedi poteſt, quàm ut aliquibus in rebus falli non poſſit, præſertim verò in iis quorum cognitio, licet neceſſaria, rationis tamen viribus haberi non poteſt: Hinc nullum majus Romanis Pontificibus privilegium tribui potuit, quàm certum & infallibile in rebus fidei definiendis judicium; ſed quo majus & excellentius eſt iſtud donum, eo diligentiùs cavendum eſt, ne illud temerè ac ſine fun-

docet, ſed nec iſta nodum planè ſolvit; ulterius enim quæritur unde cognoſcatur utrùm Eccleſiam doceat univerſam, an verò ut privatus loquatur. Hic eis aqua hæret! quidam dicunt Pontificem tunc cenſeri Eccleſiam docere, cùm decretalem condit, alii cum conſultus reſpondet; nonnulli cum Bulla ejus certo tempore ad valvas S. Petri affixa eſt, quo nihil ineptius dici poteſt. Cæterùm inde colligitur quanta ſit eorum qui Pontificem Romanum infallibilem eſſe docent in ſuâ opinione tuendâ anxietas & inconſtantia ex quâ de ejus falſitate præjudicari quodammodo poteſt: Enimverò ut certi eſſe poſſimus de infallibilitate judicii alicujus à Romano Pontifice lati, debemus habere certam regulam, per quam manifeſtè cognoſcamus hoc illorum de numero eſſe quæ neceſſariò infallibilia ſunt; at nondum de ejuſmodi regulâ convenit inter eos ipſos qui Pontificem infallibilem eſſe prædicant, ſed hi quidem unam, alii verò aliam conditionem ad certitudinem alicujus judicii Pontificii requiſitam eſſe contendunt, ac proinde neceſſe eſt judicium illud in dubium ab aliquibus revocari quod ab aliis pro certo & infallibili habebitur.

Quomodo ergo quiſquam poteſt eſſe certus hoc vel illud judicium de numero infallibilium eſſe, cum ſecundùm aliquos in dubium revocari poſſit, ſecundùm alios de eo dubitare ſit nefas: ergo hic ἐπέχειν oportet, & neutrum judicium pro infallibili habere: Sed his præmiſſis, Romanos Pontifices aut ſolos, aut cum ſuâ Romanâ Synodo etiam cum ex Cathedrâ loqui perhibentur, in judicando falli poſſe oſtendamus.

Ad hoc autem ſufficeret adverſæ opinionis argumenta refellere, quia ipſorum eſt (ut obſervavimus) probare ex ſcripturâ, & traditione Pontificem Romanum inerrantiæ privilegio gaudere: quapropter ſatis nobis eſſet argumenta quibus id ſuadere conantur inania demonſtrare, nec opus foret rationibus & exemplis docere Pontifices in definiendo errare poſſe & de facto erraviſſe, ſed quia non nocet (ut loquuntur) abundantia juris, utrumque nos, Deo dante, præſtabimus.

CAPUT PRIMUM.

In quo oſtenditur Romanos Pontifices non eſſe in judicando infallibiles.

§. I.

Docetur id ex ſcripturâ.

ET primum quidem Pontificem Romanum infallibilem non eſſe, colligitur ex ſcripturâ: nam Galatarum 2. v. 14. Petrus à Paulo reprehenſibilis fuiſſe perhibetur, accuſaturque ab eodem, quòd non rectè ad Evangelii veritatem ambularet, quodque gentes autoritate ſuâ ad judaïzandum impelleret. Jam verò ſi potuit Petrus adverſus veritatis regulam, quam poſteà Eccleſia ſecuta eſt, cogere gentes ad judaïzandum (ut obſervat Auguſtinus) cur non poterunt Petri ſucceſſores contra veritatis regulam aliquid aut docere, aut faciendum præſcribere? hæc verò ratio non à nobis primùm inventa eſt, ſed ab Auguſtino centies inculcata: is enim ex hoc loco ſæpius concludit nullum omninò Epiſcopum nullam Synodum Provincialem eſſe infallibilem. Sic lib. 2. de Baptiſmo c. 1. ita ratiocinatur.

Si quiſquam nunc cogat circumcidi aliquem more Judaïco, & ſic baptizari, multo ampliùs hoc deteſtatur genus humanum quam ſi aliquis cogatur rebaptizari, quapropter cum Petrus illud faciens à Paulo poſteriore corrigitur.... quantò faciliùs & fortiùs quod per univerſæ Eccleſiæ ſtatuta firmatum eſt, vel unius Epiſcopi autoritati vel unius Provinciæ Concilio præferendum eſt. Ante Auguſtinum verò Cyprianus idem ex iſto Apoſtoli Pauli facto intulit in Epiſt. ad Quintum: *Nam nec Petrus quem primum Dominus elegit, & ſuper quem ædificavit Eccleſiam ſuam, cum ſecum Paulus de Circumciſione poſtmodum diſceptaret, vindicavit ſibi aliquid inſolenter aut arroganter aſſumpſit ut diceret ſe Primatum tenere & obtemperari à novellis & poſteris ſibi potius oportere, ſed conſilium veritatis admiſit & rationi legitimæ, quam Paulus vindicabat facilè conſenſit ut non pertinaciter noſtra amemus, ſed quæ*

aliquandò à fratribus & collegis noſtris utiliter & ſalubriter ſuggeruntur ſi ſint vera & legitima noſtra potius ducamus. Ex quibus conficitur exemplo Petri doceri Epiſcopos omnes nullo excepto in errores prolabi poſſe & ab aliis emendari. Id verò ad Romanos etiam Pontifices pertinere docet Pelagius II. in Epiſt. ad Iſtriæ Epiſcopos: *Debet*, inquit, *perpendere veſtra dilectio, quia prædeceſſorum noſtrorum in hac causâ (trium capitulorum) conſenſus tanto poſt inanis non fuit, quantò priùs duris contradictionum laboribus inſudavit: ſed his inſuper factum Petri qui & Paulum ſuperat veſtra fraternitas ad memoriam reducat, diu quippe reſtitit, ne ad fidem gentes ſancta Eccleſia ſine circumciſione reciperet: diù ſe à converſarum Gentium communione ſubtraxit, Paulo atteſtante, qui ait, cum veniſſem Antiochiam in faciem ei reſtiti,&c.qui tamen ab eodem Paulo poſtmodum ratione ſuſcepta, dum quoſdam conſpiceret qui Gentiles ad Eccleſiam venientes pondere ſervandæ circumciſionis onerarent: dicit cur tentatis Deum, imponentes jugum cervicibus diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus, nunquid,fratres dilectiſſimi, Petro Apoſtolorum Principi ſibi diſſimilia docenti debuit ad hæc reſponderi. Hæc quæ dicis audire non poſſumus, quia aliud antè prædicaſti. Si igitur in trium capitulorum negotio, aliud cùm veritas quæreretur, aliud autem inventâ veritate dictum eſt, cur mutatio ſententiæ huic ſedi in crimine objicitur, quam cuncta Eccleſia in ejus autore veneratur.*

§. II.

Idem probatur ex veteris Eccleſiæ diſciplinâ.

SEcundò, idem conficitur ex diſciplinâ Eccleſiæ in judicandis cauſis Eccleſiaſticis in aliâ diſſertatione à nobis expoſitâ, ex eâ etenim luculenter demonſtratur ignotum fuiſſe per decem & amplius ſæcula illud non errandi privilegium quod Romano tribuitur Epiſcopo, nam ut abundè ibi probatum eſt, non pauca etiam de fide olim lata ſunt judicia inconſulto Romano Pontifice, nec habitus eſt ille ſummus controverſiarum judex: Sed ſæpè ſæpius judicia ab ipſo lata in Conciliis præſertim œcumenicis, iterum examinata & retractata ſunt: jam verò ſi extrà controverſiam tunc fuiſſet Romani Pontificis infallibilitas, an credibile eſt cæteros Epiſcopos quidquam judicaturos fuiſſe abſque illius conſenſu & auto-

ritate, aut aliquid ab ipſo judicatum retractaturos fuiſſe. Nam poſito quod infallibile ſit aliquod judicium, abſurdum eſt cauſam in eo terminatam iterum examinare & judicare. Quid ergo neceſſe erat totius orbis Epiſcopos fatigari? Quid opus Eccleſias Paſtoribus orbari ad cogenda Concilia, quorum judicium non pluris fieri deberet quam unius Romani Epiſcopi: nam è duobus infallibilibus judiciis, unum pluris altero fieri non poteſt, nec duo infallibilia judicia majorem habent autoritatem quam unum; quod enim infallibile eſt omnem omninò meretur fidem, nec quidquam huic certitudinis ex illo judicio, licet infallibili accedit.

Verùm id argumentum quod ineluctabile eſt, majorem etiam lucem accipit ex his controverſiis, quas nonnulli Epiſcopi maximè Catholici cum Romanis Pontificibus habuerunt; nam ſi Romani Pontificis infallibilitas in judicando ab omnibus Catholicis tùm fuiſſet agnita, cæteri Epiſcopi Catholici illius proculdubio judicio ceſſiſſent, & ab eo diſſentire nefas eſſe duxiſſent: ſic verbi gratiâ, ſi tempore Victoris Romani Pontificis judicium infallibile habitum fuiſſet, ei non reſtitiſſent, non modò Aſiatici, ſed nec Irenæus & cæteri orbis Epiſcopi, qui in illorum communione contra Romani Pontificis ſententiam permanſerunt. Similiter ſi tempore Stephani compertum fuiſſet Romanum Pontificem errare non poſſe, Cyprianus & Africani Præſules, necnon Dionyſius & alii Orientis Epiſcopi in Stephani ſententiam pedibus iviſſent, nec diſciplinam ſuam contra ejus autoritatem mordicùs retinuiſſent: & certè S. Auguſtinus hac de re agens, ſupponit eos illæsâ fide & charitate à Stephano diſſenſiſſe, quia res nondum fuerat ſupremo judicio & infallibili determinata. *Fuit*, inquit lib. 2. de Bapt. c. 5. *aliquando de Baptiſmo dubitatio, qui diverſa ſenſerunt in unitate manſerunt, ea dubitatio procedente tempore perſpectâ veritate ſublata eſt.*

Jam verò ſi Romani Pontificis judicium tempore Auguſtini habitum fuiſſet indeficiens, nonne Stephani judicio veritas perſpecta & ſublata quæſtio dici debuiſſet?

Denique ut alia mittam tempore Baſilii Magni judicium Romani Pontificis, etiamſi cum Epiſcopis Occidentalibus ſentiret, non habebatur infallibile. Nunquam enim ille (Baſilius) aut cæteri Orientales tres hypoſtaſes rejicere voluerunt, & eos probare qui unam dicebant hypoſtaſim; quamvis id maximè urgerent cum Romano Pontifice Occidentales, nec aliâ conditione cum Meletio communionem habere vellent, quorum propterea typhum Baſilius acriter reprehendit.

Confirmatur

Confirmatur idem ex Romanis Pontificibus, qui ad cauſas Eccleſiaſticas finiendas, Synodos petierunt convocari: ſic Liberius ad Athanaſii cauſam judicandam Synodum petiit à Conſtantio, Damaſus & Occidentales petierunt Synodum fieri univerſalem ad res Orientis componendas. Siricius Bonoſum ad Concilium remiſit judicandum. Innocentius petiit Synodum fieri ad cauſam Chryſoſtomi examinandam. S. Leo ad Eutychis cauſam retractandam, reſcindendumque latrocinii Epheſini decretum, Synodum univerſalem neceſſariam eſſe duxit. Mitto alios innumeros: quod ſi Romani Pontifices ſe in judicandis rebus fidei aut morum infallibiles eſſe præſumpſiſſent, nunquam illas Synodos fieri petiiſſent, ſed judicium ſuum veluti ſupremum & infallibile interpoſuiſſent.

Confirmatur item hæc ratio multis Auguſtini teſtimoniis, in quibus aſſerit nullius Epiſcopi aut etiam Synodi Provincialis judicium eſſe infallibile. Sæpiſſimè id habes in libris ejus de Baptiſmo, cùm obſervat nec Stephani, nec Cypriani judicio quæſtionem de rebaptiſatione hæreticorum fuiſſe terminatam, ſed univerſalis Concilii ac totius Eccleſiæ judicio. Hinc ibidem apertè pronuntiat omnes omninò Epiſcoporum litteras, & omnia omninò Concilia Provincialia, ne exceptis quidem Romanis, emendari poſſe à Conciliis majoribus. Speciatim verò hanc regulam Romano Pontifici ejuſque Synodo adaptat, lib. 2. ad Bonifac. c. 3. cum enim jactarent Cæleſtiani Romanum Pontificem Zozimum Cæleſtii dogma approbaſſe, reſpondet primò Cæleſtium Zozimo impoſuiſſe: deinde verò hæc addit. *Sed ſi, quod abſit, ita tunc fuiſſet de Cæleſtio & Pelagio in Romanâ Eccleſiâ judicatum, ut illa eorum dogmata quæ in ipſis & cum ipſis Papa Innocentius damnaverat, approbanda & tenenda pronuntiarentur, ex hoc potiùs eſſet prævaricationis nota Romanis Clericis inurenda.* Siccine loqueretur Auguſtinus, ſi credidiſſet Romanum Epiſcopum cum ſuo Clero non poſſe à fide deficere? Cæterùm tunc temporis adeo perſuaſum erat Epiſcopis Africanis Romanum Pontificem non eſſe in judicando Spiritûs ſancti adjutorio infallibilem, ut non dubitent id veluti certum proponere: *niſi fortè*, inquiunt, *quiſquam eſt qui credat unicuilibet noſtrum poſſe Deum inſpirare juſtitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium Sacerdotibus denegare.* Unus ille Epiſcopus, non alius eſt quàm Romanus, ad quem hæc verba diriguntur.

Eadem eſt fermè ſententia Concilii 5. generalis collat. 8. tom. 5. Concil. colum. 562. & 563. unde hæc exſcripta ſunt.

Licet Spiritûs ſancti gratiâ circa ſingulos Apoſtolos abundaret, ut non indigerent alieno conſilio ad ea quæ agenda erant, non tamen aliter voluerunt de eo quod movebatur, ſi oporteret gentes circumcidi definire, priuſquam communiter congregati, divinarum ſcripturarum teſtimoniis unuſquiſque dicta ſua confirmaverunt, unde communiter de eo ſententiam protulerunt ad gentes ſcribentes, viſum eſt Spiritui ſancto & nobis: ſed & ſancti Patres qui per tempora in ſacris quatuor Conciliis convenerunt, utentes communiter de exortis hæreſibus & quæſtionibus diſpoſuerunt certo conſtituto quod in communibus de fide diſputationibus, cum proponantur ex utraque parte quæ diſcutienda ſunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacii: nec enim poteſt in communibus de fide diſceptationibus aliter veritas manifeſtari, cum unuſquiſque proximi adjutorio indiget. Ex quibus cernere eſt iſtius Concilii Patribus fuiſſe perſuaſum veritatem alibi definiri non poſſe quàm in Conciliis generalibus, nec ab ullo privato Epiſcopo etiam Romano quidquam circa fidem decerni poſſe, quod ita certum ſit ac ea quæ in Conciliis definita ſunt.

§. III.

Idem probatur exemplis Romanorum Pontificum qui de facto à fide & veritate deviarunt.

TErtiò, Pontificem Romanum indeficientis judicii privilegio non gaudere ad oculum demonſtratur exemplis Romanorum Pontificum, quos in quæſtionibus fidei aut morum etiam conſultos, & decretalibus Epiſtolis Eccleſiam docentes, & proinde, ut loquuntur, ex Cathedrâ loquentes, à veritate deviaſſe certum eſt.

Primus eſt Eleutherius ſeu quiſquis alius Romanus Pontifex, quem teſtis eſt Tertullianus in lib. contra Praxeam litteras pacis miſiſſe ad Montaniſtas, & eas poſtea revocaſſe: verba Tertulliani hæc ſunt. *Nam idem Praxeas tunc Epiſcopum Romanum agnoſcentem jam prophetias Montani, Priſcæ, Maximillæ, & ex eâ agnitione pacem Eccleſiis Aſiæ & Phrygiæ inferentem, falſa de ipſis Prophetis & eorum Eccleſiis aſſeverando & prædeceſſorum ejus autoritates defendendo; coëgit litteras pacis revocare jam emiſſas, & à propoſito recipiendorum chariſmatum conceſſare.* Fuit ergò tum temporis Romanus Pontifex, qui novas Montani prophetias approbavit, & per litteras Montaniſtis communionem

impertiit, quas errore cognito revocare coactus eſt.

Secundus eſt Victor qui temerè in Aſianos Epiſcopos ſententiam excommunicationis tulit, & ideò acerbè reprehenſus eſt à cœteris Epiſcopis, ut ex Euſebio liquet. Quamvis autem res iſta diſciplinæ tantùm fuerit, nihilominùs tamen graviter erravit iſte Pontifex, qui ob rem tam parvi momenti totum orbem laceraſſet, niſi cœterorum Epiſcoporum prudentia hujus temeritatem correxiſſet.

Tertius eſt Stephanus qui in oppoſitum Cypriano errorem videtur incidiſſe, docens quoſlibet hæreticos à quacumque hæreſi venientes ſine iterato Baptiſmo ſuſcipiendos, quo omnium omninò hæreticorum baptiſmata, ſive in nomine Trinitatis, ſive ſecùs collata approbavit: ita certè mentem ejus intellexerunt Cyprianus & Firmilianus, ejuſque verba id omninò ſonant: adde quod omnes ferè hæretici qui tunc exorti erant, exceptis Novatianis, de quibus nondum erat quæſtio, cum Trinitatem non agnoſcerent, in Trinitatis nomine minimè baptiſabant, ſed in baptiſmate abſurdis utebantur quibuſdam formulis, ut videre eſt apud eſt apud Irenæum. Cùm ergò omnes aut ferè omnes hæretici qui à Chriſto ad Stephanum uſque exorti erant, in Trinitatis nomine minimè baptiſarent; Stephanus autem à quacumque hæreſi venientes ſine iterato baptiſmo ſuſceperit, quid aliud inde inferri poteſt; niſi eum illorum qui in Trinitatis nomine minimè baptiſabant, rata habuiſſe baptiſmata, qui error eſt Cypriani errori oppoſitus, quem tamen ille ita acriter defendit, ut Cyprianum & alios aliter ſentientes à communione Eccleſiaſticâ ſummovere ſit conatus.

Quartus eſt Liberius qui non tantùm Athanaſii damnationi, ſed & fidei formulæ hæreticæ ſubſcripſit: quænam autem iſta fuerit fidei formula, cui ſubſcripſit, hìc ego inquirere nolo. Unum hoc mihi ad propoſitum ſufficit, antiquos pro certo habuiſſe Liberium hæreticæ fidei formulæ ſubſcripſiſſe, & Arianæ perfidiæ conſenſiſſe. Hoc autem manifeſtum eſt ex Hilarii teſtimonio, qui ſæpiùs in fragmentis formulam illam, cui ſubſcripſit, Arianam perfidiam vocat, atque identidem Liberio anathema dicit: unde patet eam formulam cui ſubſcripſit Liberius, primam non eſſe Sirmienſem, utpote quam Hilarius defendit, ac velut Catholicam exponit. Similiter Hieronymus in Chronico ſcribit Liberium hæreticæ pravitati ſubſcripſiſſe, atque omnes antiqui uno ore de lapſu Liberii, velut de apoſtaſiâ à fide loquuntur, & ſanè ita verum eſt hæreticam fuiſſe formulam cui ſubſcripſerat, in exilio Liberius quæque ipſi à Demo-

philo fuerat oblata, ut hujus ſubſcriptionis occaſione Ætiani ſparſerint in vulgus Liberium diſſimilem Patri Filium agnoviſſe, quæ res movit eos qui Semiariani dicebantur, ut ab eo Sirmium reverſo exigerent, ut Filium Patri naturâ ſimilem ſcripto profiteretur. Nam bis ſubſcripſit Liberius, primum quidem in exilio fidei formulæ ſibi à Demophilo oblatæ, quæ quidem procul dubio Ariana prorſus erat, nam Demophilus Arianam hæreſim palàm profiteri non verebatur: huic autem cum ſubſcripſiſſet, ſcripſit ad Orientales litteras obteſtans eos ut quoniam in omnibus Demophilo & Orientalibus conſenſerat, apud Imperatorem efficiant ut ab exilio revocetur, & ad Eccleſiam ſuam redeat. Evocatus itaque Sirmium Liberius occurrit ibi Synodi Ancyranæ Legatis, qui quoniam Ætiani in vulgus ſparſerant, Liberium Filium Patri diſſimilem profiteri, eo quod conſubſtantialis vocabulum damnaſſet, ab eo exegerunt ut tomo formularum ſubſcriberet, atque Filium naturâ Patri ſimilem profiteretur. Ita rem narrat Sozomenus lib. 4. Hiſt. c. 15. cui conſentiunt antiqua monumenta quæ reperiuntur in fragmentis Hilarii, unde liquet Liberium ab hæreſi liberari non poſſe.

Quintus eſt Zozimus qui Cæleſtii hæretici libellum Catholicum eſſe pronuntiavit, eumque datis ad Africanos litteris comprobavit: nam etſi errorem Cæleſtii non approbaverit Pontifex, attamen ejus de peccato originali dubitationem procul dubio approbavit; ita Aug. lib. 2. ad Bonif. c. 3. *Quænam tandem*, inquit, *querela venerandæ memoriæ Papæ Zozimi, quæ interlocutio reperitur ubi præceperit, credi oportere ſine ullo vitio peccati originalis hominem naſci, nuſquam prorſus hoc dixit, nuſquam omninò conſcripſit, ſed cum hoc Cæleſtius in ſuo libello poſuiſſet inter illa dumtaxat de quibus ſe dubitare & inſtrui velle confeſſus eſt in homine acerrimi ingenii, qui profectò ſi corrigeretur, plurimis profuiſſet, voluntas emendationis, non falſitas dogmatis approbata eſt, & propterea libellus ejus Catholicus dictus eſt, quia & hoc Catholicæ mentis eſt, ſi qua fortè aliter ſapit quam veritas exigit, non ea certiſſimè definire, ſed detecta ac demonſtrata reſpuere.* Ita primùm Auguſtinus excuſare conatur factum Zozimi probantis libellum Cæleſtii, qui dubitationem de peccato originali præferebat. Deinde verò huic reſponſioni parum fidens hæc addit. *Sed ſi*, quod abſit, *tunc fuiſſet de Cæleſtio vel Pelagio in Romana Eccleſia judicatum, ut illa eorum dogmata quæ in ipſis & cum ipſis Papa Innocentius damnaverat, approbanda & tenenda pronuntiarentur, ex hoc potius eſſet prævaricationis nota Clericis Romanis inurenda.* Hæc Au-

guſtini reſponſio nodum planè ſolvit, necnon Pontificem & Eccleſiam quæ Romæ eſt, à fide majorum deficere poſſe ſupponit.

Sextus eſt Honorius qui à Sergio Patriarcha conſultus Monothelitarum errorem decretali Epiſtola definivit, & propterea à Synodo ſexta œcumenica non ſemel anathemate percuſſus eſt, nec tantùm damnatur ut fautor hæreſeos, ſed ut illius reus & ex Epiſtolâ convictus ſic act. 13. damnatur ejus Epiſtola ut contraria rectæ fidei & hæreticorum doctrinæ conſentanea p. 944. his verbis: *Retractantes Dogmaticas Epiſtolas quæ tanquam à Sergio ſcriptæ ſunt tam ad Cyrum quam ad Honorium quondam Papam antiquæ Romæ. Similiter & Epiſtolam ab illo, id eſt Honorio, reſcriptam ad eundem Sergium haſque invenientes alienas exiſtere ab Apoſtolicis Dogmatibus & à definitionibus ſanctorum Conciliorum & cunctorum probabilium Patrum, ſequi verò falſas doctrinas hæreticorum, eas omnimodo abjicimus:* Si quis ab hæreſi excuſare velit Epiſtolam Honorii, is pariter Epiſtolas Sergii poteſt excuſare, deinde de Honorii Epiſtola non ſecùs ac Sergii dicitur, *quod aliena exiſtat ab Apoſtolicis Dogmatibus & à definitionibus Conciliorum & cunctorum probabilium Patrum & quod ſequatur doctrinas hæreticorum.* Nec eſt quod dicat Garnerius hîc mentionem nullam eſſe de una Chriſti voluntate, ſed tantùm generatim de falſis doctrinis; agebatur enim in illa Synodo tantùm de Monothelitarum dogmate: cùm ergo Epiſtola Honorii jungitur Epiſtolæ Sergii & ambæ damnantur quaſi abhorrentes ab Apoſtolicis Dogmatibus, de alio Dogmate id non poteſt intelligi, quàm de una Chriſti voluntate. Nam quod addit Garnerius, abhorrere Epiſtolam Honorii à doctrina Apoſtolorum, non in fide Epiſtolam Sergii, ſed in conſtantia & fortitudine, à mente verbiſque Synodi prorſus abhorret, nec quiſquam cordatus huic unquam aſſentietur expoſitioni, eamque refellit id quod ſequitur in eodem loco, ubi Patres ita loquuntur. *Cum his verò ſimul projici à vultu Dei Eccleſia Catholica, ſimulque anathematiζari prævidimus & Honorium qui fuerat Papa antiquæ Romæ, eo quod invenimus per ſcripta quæ ab eo facta ſint ad Sergium, quia in omnibus mentem Sergii ſecutus eſt & impia dogmata confirmavit.* Hinc p. 972. Epiſtolæ Honorii lectæ in Concilio: *Non ſecùs ac cætera cartæ & litteræ hæreticorum igni addicuntur, eo quod,* inquiunt Patres, *cognovimus in unam ipſam, eandemque impietatem tendere, cum ſcriptis hæreticorum*, Act. 8. pag. 1024. ait Synodus, dæmonem per organa ſua, id eſt, *Theodorum, Sergium, Pirrhum, Paulum, Honorium & Cyrum atque Marianum & Stephanum*

Eccleſiæ continenter erroris ſcandala excitare, unius voluntatis & operationis in duabus naturis Chriſti hæreſim in populum ſpargendo.

In Proſphonetico ad Imperatorem eadem actione pag. 1033. anathematizatur Honorius cum cœteris hæreticis : *Utpote*, inquit Synodus, *qui eos in omnibus ſecutus eſt.* Mitto alia loca innumera in quibus Honorius unà cum cœteris Hæreticis anathemate percutitur, nullâ factâ mentione cur damnetur, quod vel unum ſufficeret ad probandum eum fuiſſe hæreticum.

Quantùm verò iſtud argumentum adverſarios premat, ex eo videre eſt quod Baronius vir acerrimi judicii non aliâ ratione ſeſe ab eo expedire poſſe judicavit, quam ſcribendo acta Concilii eſſe adulterata : Sed hujus opinionem nunc omnes rident & actorum his in locis γνησιότητα nullus non agnoſcit : Quapropter alii eò confugiunt, ut dicant Honorium fuiſſe damnatum non ut hæreticum : ſed tantum eo quod hæreſim naſcentem negligendo ac connivendo foverit. Verùm ſi hæc fuiſſet Concilii mens, cur nunquam Honorium à cœteris hæreticis diſtinxiſſet, cur ubique eodem anathemate iiſdem verbis tum illius perſonam, tum ejus Epiſtolas confixiſſet : durum id & odioſum, diverſis longè criminibus eandem pœnam infligere. Quid quod verba Concilii hunc ſenſum habere non poſſunt, quis enim patiatur de eo qui hæreſi non conſenſerit, ſed tantum illam, non eâ quâ par eſt diligentiâ compreſſerit illa dici quæ de Honorio ſexta Synodus habet, *quod ejus epiſtola ſit contraria Apoſtolicis dogmatibus, quod ſequatur doctrinas hæreticorum, quod per ſcripta inveniatur mentem hæreticorum in omnibus ſequi & impia dogmata confirmare, & in unam eandemque impietatem tendere, unius voluntatis & unius operationis hæreſim in vulgus ſpargere*, & alia ſimilia quæ dici non poſſunt, niſi de eo qui hæreſi planè conſentit. Maneat ergo perſuaſum fuiſſe ſextæ Synodo Honorium in ſuis Epiſtolis hæreſim Sergii apertè docuiſſe.

Ipſæ verò Epiſtolæ ſi legantur hæreſim Monothelitarum omninò ſapiunt, nam in iis Honorius unam profitetur Chriſti voluntatem & de duplici Chriſti operatione aut voluntate ſileri vult, & quod Monothelitarum præcipuum erat dogma, totiuſque hæreſeos principium, *dicit Jeſum operatum eſſe divina, mediâ humanitate & humana plenè à divinitate*; Nam Monothelitæ aiebant humanam in Chriſto naturam eſſe divini verbi inſtrumentum quod tantùm ageretur: Excuſatur equidem Honorius eo quod rationem reddens cur unam dicat voluntatem, excludere tantum videatur eam quæ ex ori-

ginis vitio in nobis eſt: Verùm hac etiam ratione utebantur Monothelitæ, ſtatuentes omnem voluntatem humanam ex peccato eſſe & ad peccatum eſſe proclivem: Unde non mirum ſi Honorius ut probaret voluntatem humanam in Chriſto nullam eſſe hanc rationem reddit, *Quia à divinitate aſſumpta eſt noſtra natura non culpa.* Et licet Joannes ac Maximus aliter ejus verba interpretentur, ſic tamen illa intellexit totus Oriens, imò & ipſa Eccleſia Romana quæ in veteri Breviario in feſto Leonis II. hæc ad tertiam quartamque lectionem legebat. *Hic ſuſcepit ſanctam ſextam Synodum quæ nuper per Dei providentiam in regia urbe celebrata eſt .... in qua Synodo condemnati ſunt Cyrus, Sergius, Honorius, Pyrrhus, Paulus & Petrus, necnon Macarius cum diſcipulo ſuo Stephano, ſed & Polychronius, novus Simon, qui unam voluntatem & operationem in Domino Jeſu Chriſto dixerunt vel prædicaverunt, &c.* nec verò pugnat cum iſtius Breviarii teſtimonio Leonis ipſius ſecundi autoritas. Quem nonnulli putant Honorium eo tantum nomine accuſare, quod negligentia ſua errorem Monothelitarum foverit: Utrumque enim in Honorio reprehendi meritò potuit, & quod à fide deviarit ipſe, & quod alios deviantes non correxerit; Utrumque dicit Leo II. Epiſtola ad Imperatorem Conſtantium, *necnon*, inquit, *& Honorium anathematiſamus*, qui hanc Apoſtolicam Eccleſiam non Apoſtolicæ traditionis doctrina illuſtravit, ſed prophana traditione immaculatam maculari permiſit. Ita etiam Conſtantinus in Edicto: *Anathematiſamus qui novorum Dogmatum auctores & fautores ſunt, Theodorum, Sergium, &c. atque etiam Honorium horum fautorem, adjutorem & confirmatorem hæreſis, & alias ad hæc Honorius hujuſmodi hæreſeos confirmator qui etiam ſibi ipſe pugnat, &c.* Ita non tantùm Honorius hæreſim Monothelitarum naſcentem comprimere neglexit, non tantùm Sergii & aliorum hæreticorum perſonis favit; ſed & ipſius hæreſeos fautor & confirmator fuit ex mente Leonis & Conſtantini, quam perperam aliò trahunt plerique, non diſtinguentes inter fautorem hæreticorum & hæreſeos. Qui perſonæ tantùm hæreticorum fautor eſt, poteſt non eſſe hæreticus, at qui fautor & confirmator eſt hæreſeos, qualis fuit Honorius, is non poteſt non eſſe hæreticus: ruit ergo vana illa diſtinctio, quâ ſolâ poteſt Honorius ab hæreſeos crimine cum nonnullo colore vindicari.

Porrò exemplum iſtud Honorii & alia quæ ſuperius adduximus, probant Romanos Pontifices etiam ut Pontifices; atque ut aiunt

ex Cathedra loquentes erroribus obnoxios eſſe poſſe : namin exemplis propoſitis cernere eſt eos conſultos univerſam Eccleſiam docentes litteris & ſcriptis publicis animo definiendi emiſſis à veritate & fide deviaſſe.

Denique Joannis XXII. exemplum in medium poteſt adduci, qui Pontifex,tum prædicationibus publicis,tum etiam litteris & ſcriptis & legationibus conatus eſt ſuum de medio animarum poſt mortem ſtatu errorem in Eccleſiam univerſam inducere & contrarium ſentientes à ſua opinione demovere. Rem ſic narrat Continuator Nangii ad annum 1333. *Hoc anno 1333. cum prædicatio qua dictus Dominus Joannes Papa, in qua publicè ut ferebatur dixerat quod animæ decedentium in gratia non vident Deum per eſſentiam, nec ſunt perfectè beatæ uſque poſt reſurrectionem corporum (quod dictum multos ſcandalizaverat) tacebatur publicè tamen apud Avenionem, ubi Papa tunc reſidebat, iſtud dictum à pluribus ab aliquibus & maximè à quibuſdam Cardinalibus ob favorem, ab aliis propter timorem prædicti Pontificis. Nam quemdam fratrem Prædicatorem, qui contra iſtud dictum ſive errorem iſtum prædicaverat, in carcerem fecit poni : Pariſiis autem ut à magiſtris & tota Theologiæ Facultate approbaretur, miſſi ſunt à latere ipſius Papæ duo Magiſtri in Theologia, qui ſibi in opinione ſua conſentiebant ..... ut Magiſtros Pariſienſes ad opinionem ſuam adducerent, ſed ita Dei gratiâ non contigit.* Narrat deinde quemadmodum hæc opinio ab illis propoſita fuerit Facultati, & repetit dein quomodo coram Rege à decem Magiſtris fuerit damnata ; denique vocatos ait à Rege omnes Magiſtros in Vincennas, miſſamque ab eo ad Papam Epiſtolam qua mandatur ut *ſententiam Magiſtrorum Pariſienſium teneat, qui melius ſcirent quid deberet teneri & credi in fide quam Juriſtæ aut alii Clerici.*

Tum per litteras petiit Pontifex ut liceret Baccalariis utramque opinionem defendere, his acceptis tribus vicibus congregata Facultas opinionem Joannis improbavit & vetuit eam defendi : Eadem habet Petrus Alliacus Cameracenſis horum ferè oculatus teſtis ann. 1406. In oratione ad Regem : *Quand l'on traita l'erreur Ioannis Papæ XXII. de Viſione beata Rex Franciæ, qui étoit au Bois de Vincennes, envoya pardevers la Faculté de Theologie, non mie pardevers l'Univerſité, & luy envoya l'on à Vincennes la Faculté vingt-neuf Maîtres, & l'appointement qu'ils firent, il l'executa & manda lors Joanni Papæ 22. qu'il ſe revoquât, ou qu'il le feroit ardre.*

Item Joannes Gerſo in ſerm. de feſto Paſchatis : propter quod inſuper apparet falſitas doctrinæ Papæ Joannis XXII. quæ damnata fuit cum ſono

ſono Buccinarum vel tubarum coram Rege Philippo.

Gobelinus Coſmodromii ætat. 6. cap. 71. *Joannes XXII. poſtquam ſenex effectus eſt deſipuit prædicans animas ſeparatas non videre eſſentiam divinam ante diem judicii contra quem Thomas Vvalleis de Ordine Prædicatorum ſe exponens periculo propter fidem Catholicam publicè prædicavit, itaque propter hoc Papa miſit eum in carcerem, & ibidem fame cruciatus eſt. Papa anno 20. Ludovici in extremis conſtitutus ad inſtantiam quorumdam amicorum ſuorum prædictum errorem revocavit.*

Longius in Monaſterii Ciſtercienſis Chronic. *Thomas de Valas prædicavit Avenione contra Papam Joannem propter errorem ejus de cæcitate animarum.* Joannes antequam migraret è vita revocavit errorem, verba revocationis ſunt: *Et ſi forſan in prædictis ſermonibus collationibus aliqua diximus quæ ſcripturæ ſacræ quoviſmodo eſſent vel viderentur obvia, ea revocamus expreſſè.*

Ex his & aliis quæ huc afferri poſſent teſtimoniis conſtat Joannem XXII. non tantùm in eo errore fuiſſe animas ſanctorum beatitudine non frui ante judicii diem, ſed etiam nihil non molitum eſſe ut errorem iſtum tota Eccleſia, ac præcipuè Gallicana amplecteretur: atque ob eam rem Legatos à latere cum litteris in Galliam miſiſſe, & fortè multos Gallos in eam ſententiam traxiſſet niſi Facultatis noſtræ autoritas obſtitiſſet. Habemus ergo in iſto Pontifice exemplum quo manifeſtè probatur Papam Romanum etiam cum Eccleſiam docere intendit, errorem poſſe tanquam fidei dogma proponere, ac proinde ruit Romani Pontificis ex Cathedra loquentis, hoc eſt, Eccleſiam docentis infallibilitas.

§. IV.

Ex recentiorum Pontificum pugnantibus inter ſe definitionibus rejicitur infallibilitas.

VEritas cum una ſit nunquam poteſt ſecum invicem pugnare, nec poteſt aliquo tempore falſum eſſe quod aliquando verum fuit. Ubi ergo occurrunt Pontificum pugnantes inter ſe definitiones, neceſſe eſt ex iis alteram à vero eſſe alienam. Hoc autem Pontificibus recentioribus uſu ſæpè veniſſe ut contraria definirent, haud ignorant qui in jure Canonico paululùm verſati ſunt. Duo hujus

rei exempla paulò vetuſtiora referuntur ab Almaino in tractatu de autoritate Eccleſiæ his verbis: *Secundò*, inquit, *Innocentius III. & Caleſtinus determinaverunt contraria ſuper iſta propoſitione uno conjugum ad hæreſim tranſeunte, alter qui remanet in fide, poteſt ad ſecunda vota tranſire, determinatio Innocentii III. quod non poteſt, ponitur in capite quanto de divortiis, determinatio Caleſtini ut dicit Gloſſa in eodem capite olim ponebatur in Decretalibus de converſione conjugatorum in fine. Tertiò*, pergit idem, *aliqui Pontifices ſtatuerunt contra Evangelium ut Pelagius qui fecit conſtitutionem quod omnes Subdiaconi Siciliæ à ſuis uxoribus abſtinerent quas in minoribus ordinibus duxerant ut ab officio ceſſarent, quam quia erat iniqua & contra Evangelium, retractavit Gregorius primus ejus ſucceſſor ut patet 31. diſtinct. c. ante triennium in textu & Gloſſa: ſi enim potuerit judicialiter ſtatuere contra Evangelium ita & definire.*

Innocentius IV. in caput Preſbyter de Sacramentis non iterandis, ait *formas Sacramentorum poſt Apoſtolos eſſe inventas & ab Eccleſia ordinatas. De rita inquit Apoſtolico invenitur in Epiſt. ad Timotheum quod manum imponebant ordinandis, & orationem fundebant, aliam autem formam non legimus ab eis ſervatam, unde credimus quod niſi eſſent formæ poſteà adinventæ, ſufficeret ordinatori dicere ſis Sacerdos vel alia æquipollentia verba: ſed ſubſequentibus temporibus formas quæ ſervantur Eccleſia ordinavit:* Hæc Pontificis hujus ſententia adverſatur Eugenii IV. definitioni & vulgatæ ſcholaſticorum opinioni.

Similiter Stephanus II. conſultus reſpondens & Decretalem condens, ac proinde ex Cathedra loquens de Baptiſmo in vino collato, ſic ſtatuit c. 11. Epiſt. *Si in vino quis propterea quod aquam non inveniebat omnino periclitantem infantem baptiſavit, nulla ei exinde adſcribitur culpa. Infantes ſic permaneant in ipſo baptiſmo, nam ſi aqua adfuit præſens, ille Presbyter excommunicetur & pænitentiæ ſubjiciatur.* Hæc definitio adverſatur contrariæ Eugenii IV. in reſponſis ad Conſulta Bulgarorum ſanctioni & Eccleſiæ univerſæ diſciplinæ.

Aliud hujuſmodi contradictionum in Romanis Pontificibus exemplum admodum facetum nobis ſubminiſtrat Franciſcanorum de paupertate contentio, quæ Pontifices quoque inter ſe commiſit: quippe cum Franciſcanis quibuſdam veniſſet in mentem omnem omnino rerum ad uſum pertinentium proprietatem abjicere curarunt, ita Franciſci Regulam à Gregorio IX. anno 1230. explicari ut nulla omninò proprietas ipſis, ſive in communi, ſive in ſpeciali competere deberet. *Dicimus*, inquit iſte Pontifex, *quod neque in com-*

muni, neque in ſpeciali debent proprietatem habere, ſed uſtenſilium & librorum, & eorum mobilium quæ licet habere, eorum uſum habeant . . . . nec vendi debent mobilia vel extra ordinem commutari aut alienari quoquomodo, niſi Eccleſiæ Romanæ Cardinalis qui fuerit Ordinis Gubernator, Generali, ſeu Provincialibus Miniſtris autoritatem ſuper hoc præbuerit vel aſſenſum.

Poſt hæc Innocentius IV. *rerum quarum* uſus minoribus conceditur proprietatem ad Sedem Apoſtolicam ſpecialiter pertinere declaravit anno 1245. Itemque Alexander IV. anno 1254. decrevit loca Fratrum ad Pontificem & Sedem Apoſtolicam ſpecialiter pertinere : cum verò hujuſmodi proprietatis abdicationem quidam irriderent Nicolaus III. in Decretali exiit, eos velut errantes damnavit & excommunicatione perculit, *Dicimus*, inquit, *quod abdicatio proprietatis hujuſmodi omnium rerum non tam in ſpeciali quam in etiam in communi meritoria eſt & ſancta, quam & Chriſtus viam perfectionis oſtendens verbo docuit & exemplo firmavit, quamque primi fundatores militantis Eccleſiæ, proüt ab ipſo fonte hauſerunt volentes perfectè vivere per doctrinæ & vitæ exempla in eos derivarunt. Aliter ſentientes excommunicationis ſententiæ quam nunc in ipſos proferimus ſe noverint ſubjacere, à qua per neminem niſi per Romanum Pontificem poſſint abſolvi :* Ita occaſione contentionis Franciſcanorum, Innocentius dogma condit de abdicatione proprietatis omnium rerum, eoſque qui illam meritoriam aut ſanctam eſſe negarent proſcribit, idque tam diſertis verbis adhibita etiam ſacrarum litterarum autoritate decernit, ut facilè intelligatur eum habuiſſe in animo univerſam Eccleſiam docere, ac rem ex Cathedra definire. Hujus ſucceſſor Martinus IV. in Bulla data 10. Kal. Februarii anno 1282. *pariter ſtatuit ad Eccleſiam Romanam omnium rerum mobilium & immobilium quibus fratres uti poſſunt, jus, proprietatem & dominium nullo modo ſpectare.* Idem decernit Nicolaus IV. anno 1298. ac demùm Clemens III. in Concilio Viennenſi circa ann. 311. eadem quæ anteceſſores ſui declaraverant confirmat conſtitutione ſatis prolixâ quæ inter Clementinas legitur cujuſque principium eſt *Exivi*; ita ſeptem Romani Pontifices non modò approbarunt eos Franciſcanos, qui illarum quibus utebantur rerum proprietatem abdicabant, eamque Pontifici ultrò largiebantur, ſed & eos qui iſtud improbarent damnare non dubitarunt.

At è contra Joannes XXII. qui Clementi ſucceſſit Minores quoſdam qui fratres de paupere vita, necnon Biſocchi ac Bèguini

dicebantur ſeque D. Franciſci regulam ad litteram ſervare profitebantur, damnavit & abolevit, conſtitutione, cujus initium ſancta Romana Eccleſia, necnon altera Directorio Inquiſitorum inſerta, quæ incipit glorioſam Eccleſiam, utraque anno ipſius 2. data, tunc ait Eymericus quatuor fratres hujuſmodi velut hæretici apud Maſſiliam anno 1318. per Inquiſitorem hæreticæ pravitatis, velut hæretici condemnati ſunt & flammis addicti, qui ab eorum collegis tanquam Martyres honorati ſunt: Porrò præcipua cauſa quæ Joannem XXII. in iſtos exacerbaverat, hæc erat quod Nicolai III. de proprietate bonorum quibus utebantur ſententiam mordicùs retinerent. Hinc 7. Kal. Aprilis anno 1322. conſtitutionem (*quia nonnunquam*) promulgavit, quâ ſuſpendit excommunicationis ſententiam à Nicolao latam, in eos qui decretalem ſuam *Exiit*, aliter quam littera ipſa ſonat exponeret, aut aliquid in ea declaratum in dubium revocarent: At ex alia parte Michaël Ceſenas Generalis Minorum, Gulielmus Provincialis, & alii Conſtitutionem Nicolai III. tueri cœperunt & contrariam ſententiam velut hæreticam oppugnare tum Joannes ut eos proſcriberet conſtitutionem *Cùm inter*, emiſit, in qua fundamentum opinionis Nicolai velut hæreticum & erroneum proſcribit *declarans erroneum & hæreticum eſſe pertinaciter aſſerere quod Chriſtus ejuſque Apoſtoli, nec in ſpeciali nec in communi aliqua, nec hæc ipſa vendendi vel donandi jus habuerint.* Deinde in alia Extravaganti *ad conditorem* declarat è tranſlato & recepto per Nicolaum III. in Romanam Eccleſiam, rerum quæ Minoribus conferrentur dominio, ſervato tamen ab iis ab uſu, nihil commodi Romanis Pontificibus accedere, nec propterea fratres fieri pauperiores. *Cùm*, inquit, *nec intentio reſervantis, nec fratrum ipſorum fuerit, quod ad quemcumque alium quam ad fratres dictarum rerum perveniret compendium.* Cùm verò fratres minores à Nicolai ſententia minimè propter hæc diſcederent, iterum Joannes novam edidit ſanctionem (*quia quorumdam*) anno 1324. promulgatam, ubi manifeſtè illam Nicolai III. de expoliatione Chriſti & Apoſtolorum doctrinam *peſtiferam, erroneam, damnatam doctrinam & hæreſim ac blaſphemiam Catholicæ fidei inimicam pronuntiat, omnes & ſingulos qui eam docuerint verbo vel ſcripto vel in poſterum docturi & defenſuri ſunt hæreſeos damnat, ac tanquam hæreticos contumaces, Romanæque Eccleſiæ rebelles ab omnibus haberi mandat.* Hinc Nicolaus Eymericus in Hiſpania Tarraconenſi Inquiſitor creatus, 20. circiter annis poſt obitum Joannis XXII. Fratrum Minorum Joanni adverſantium, quos fra-

ticellos, ſeu fratres de paupere vita appellat, errores recenſens, director p. 2. q. 51. *Primus*, inquit, *error & hæreſis eſt, quod Dominus Jeſus Chriſtus in quantum fuit homo, & ejus Apoſtoli nihil habuerunt in proprio, nec in communi; quia fuerunt perfecti pauperes in mundo. Secundò quod dicunt hanc eſſe perfectam Evangelicam paupertatem videlicet nihil habere in proprio, nec in communi.* Item Antoninus qui Eymerico paulò recentior eſt eorumdem fratricellorum mentionem faciens, ait ſummæ Theologi p. 4. tit. 11. c. 7. §. 5. *in Extravagantibus Joannis XXII. Determinatur pro hæreſi habenda opinio eorum qui dicuntur fratricelli, ſeu fratres de opinione dicentium Chriſtum nihil habuiſſe cum Apoſtolis proprium, nec in particulari, nec in communi etiam rerum mobilium: ſed ſolum nudum uſum facti eorum quibus utebatur ſibi conceſſis per eleemoſinam vel alium modum, cum tamen Joannis IV. dicatur, quod diſcipuli ejus iverunt in civitatem ad emendum cibum & Joannis XIII. quod Judas habebat loculos, &c. multi pertinaces in dicta opinione fuerunt combuſti.*

Ex his autem ut ad propoſitum noſtrum revertamur abundè liquet Romanos Pontifices etiam ſolemniter aliquid definientes errori obnoxios eſſe, cum enim Nicolaus & Joannes contrarium planè definiant, atque huic videatur hæreticum quod ab illo determinatum eſt, neceſſe eſt alterutrum eorum non modò in errore verſari, ſed & errorem ſolemniter definiviſſe.

Et certè Joannes ultrò agnovit ſtare non poſſe ſuam definitionem cum infallibilitate Pontificia, cum enim Michaël Generalis Minorum cum aſſeclis ſuis Joanni *objiceret quod in his quæ pertinent ad fidem & mores, determinatum ſemel per ſummum Pontificem non poteſt per alium revocari*, reſpondit pro Joanne Cardinalis qui poſteà Pontifex eſt creatus, dictuſque Benedictus XII. id falſum eſſe, cum exemplis pluribus conſtet quod illud quod circa fidem & mores *malè determinatum eſt, per unum Papam vel Concilium, poteſt per alium perſpecta melius veritate corrigi & emendari & ideò non eſſe mirum ſi dominus Joannes diligenti deliberatione cum multis peritis in Theologia, & in utroque Jure habita revocavit quæ malè dixerat D. Nicolaus de Chriſti & Apoſtolorum paupertate*: Hæc refert Eymericus Direct. p. 2. q. 17. itaque fruſtra Bellarminus Pontificem utrumque conciliare conatur lib. 4. c. 14. de Romano Pontifice, cum ultrò Joannes agnoſceret ſe Nicolai III. ſententiæ adverſari: nec eſt quod dicat Bellarminus Joannem non negare Chriſtum aliquando nihil habuiſſe proprii, nec in ſpeciali, nec in communi, ſed negaſſe quod

ſemper talem vitam egerit. Non eſt, inquam, quod Bellarminus hoc pacto velit contradictionem inter Nicolaum & Joannem aut tollere aut ſaltem lenire: nam primò Joannes vigeſimus ſecundus exappropriationem ſeu abdicationem dominii in rebus quæ uſu conſumuntur impoſſibilem eſſe putavit: *Cùm*, inquit, *in ipſo actu res conſumatur hujuſmodi ac in ipſius rei exerceatur ſubſtantiâ, nec ſine ipſius conſummatione eſſe valeat.* At Nicolaus eam poſſibilem eſſe arbitrabatur. Secundò, Joannes vigeſimus ſecundus hujuſmodi abdicationem inutilem eſſe ſanxit, quippe ex quâ nihil commodi accederet Romanæ Eccleſiæ, nihil incommodi fratribus minoribus, qui nec propterea fuerint pauperiores.

At è contrà Nicolaus III. eam ſanctam & meritoriam eſſe ſanxit, in eaque perfectionem paupertatis conſiſtere definivit, & contrarium ſentientes proſcripſit. Tertiò Joannes hæreticum & blaſphemum eſſe ait dicere Chriſtum & Apoſtolos non habuiſſe proprietatem aliquarum rerum, ſive in communi, ſive in particulari. At Nicolaus dicit Chriſtum & Apoſtolos verbo & exemplo hujuſmodi abdicationem docuiſſe. Quartò Joannes non ſolùm damnat ut hæreticos, ſed & igni addici jubet eos fratres qui abdicationem hujuſmodi pertinaciter profiterentur: Nicolaus verò cum ſex aliis Pontificibus hoc inſtitutum commendat, laudat, approbat.

Aliud exemplum nobis præbet diſſidium inter Clementem quintum & Bonifacium octavum. Hic enim Extravaganti *unam ſanctam*, veluti fidei articulum definivit, Reges ſuæ ſedi in temporalibus ſubeſſe; ille verò eam conſtitutionem revocavit in capite *Meruit de privilegiis*. Sed de hoc diſſidio agemus diſſertatione ultimâ, quâ conſtabit Bonifacii ſententiam cum rectâ & ſanâ fide manifeſtè pugnare.

Denique ut alia plura ejuſmodi exempla omittam, quæ Decretales & Bullas Pontificum legentibus paſſim occurrent, ſic ſecum invicem pugnant Sixtus quintus & Clemens octavus circa Bibliorum correctionem: Sixtus enim in bullâ editioni Bibliorum præfixâ, hanc ſuam vulgatæ editionem emendatiſſimam eſſe, & priſtinæ puritati reſtitutam ſanxit: nihilominus tamen Clemens octavus cum multos in illâ editione errores relictos deprehendiſſet, illam ſimul cum bullâ jam promulgatâ ſuppreſſit, & novæ editioni emendatiori conficiendæ operam poſuit, quæ innumeris penè in locis à Sixtinâ diſſidet: ergò vel hic de novo Biblia corrigendo, vel ille ſuam editionem

emendatiſſimam, & priſtinæ puritati reſtitutam eſſe pronuntiando, in negotio maximi ad religionem momenti, à veritate deviavit.

§. V.

Ex Romanorum Pontificum confeſſione probatur eos non habere indeficientis judicij privilegium.

SI Romani Pontifices indeficientis judicii privilegio fruerentur, nulli eſſent qui de eo ſecuri magis eſſent quam ipſimet Pontifices, quippe qui illius eſſent conſcii; at ſi conſulantur, tantùm abeſt ut iſtud non errandi privilegium in ſeipſis agnoſcant, ut è contrà ultrò ſuam ipſi confiteantur infirmitatem, ſeque non ſecus ac cœteros Epiſcopos à fide poſſe deviare fateantur. E multis, qui id ſponte agnoſcant paucos tantùm ſelegimus quos hîc teſtes laudaremus; atque ut à recentioribus ordiamur, fatetur id Paulus quartus in conſeſſu quodam frequenti propter quandam conſultationem congregato anno 1557. ut ſtatueretur num ille poſſet ſolvere matrimonium, quod per verba de præſenti inter Franciſcum Montmorancium & Joannam Halluyriam Pienneam contractum fuerat, quâ occaſione ſic locutus eſt. *Ne, quæſo, vos teneant deceſſorum meorum facta & exempla quæ eatenus ſequi volo, quatenus ſcripturæ autoritas & Theologorum rationes vos ad illud agendum inducent.... Non dubito quin ego & prædeceſſores mei errare aliquando potuerimus; non ſolùm in hoc, ſed etiam in pluribus aliis rerum generibus, & tamen condemnandi planè non ſumus: nam Deus ſuam ita regit Eccleſiam, ut illi certum ad tempus abſcondat multa quæ tum inde patefacit*: Hæc refert Joannes Haga Pariſienſis Theologus, qui in illo conſeſſu aderat, ut refertur in Michaëlis de Calſtenau tom. 2. comment. & in lib. 6. addit ad illos commentarios qui anno 1659. Lutetiæ prodierunt.

Fatetur Adrianus ſextus qui in 4. art. 3. de miniſtro confirmationis ait, *ad ſecundum principale de facto Gregorij primi, dico quod ſi per Romanam Eccleſiam intelligatur caput illius, putà Pontifex, certum eſt quod poſſit errare, etiam in iis quæ tangunt fidem, hæreſim per ſuam determinationem aut decretalem docendo; plures enim fuerunt Pontifices Romani hæretici, item & noviſſimè fertur de Joanne XXII. qui publicè docuit, declaravit, & ab omnibus teneri mandavit.* Hæc ille ſcripſit cum eſſet adhuc Lovanienſis Theologus, quæ Pontifex factus non

retractavit, ſed rurſùm edi voluit in novâ editione Commentariorum ſuorum in quatuor ſentent. libros, quam Romanus Pontifex adornari curavit.

Fatetur idem Eugenius quartus qui in tertiâ bullâ adverſus Concilium Baſilienſe, licet ſe ſuprà Concilium generale efferret, ait in quæſtionibus *quæ ad fidem reſpiciunt, vel ſtatum univerſalis Eccleſiæ, potiùs attendendam eſſe Concilii quàm Papæ ſententiam.*

Fatetur Gregorius undecimus in teſtamento ſuo: *Item*, inquit, *volumus, dicimus & proteſtamur ex noſtrâ certâ ſcientiâ, quod ſi in Conſiſtorio, in Concilio, vel in ſermonibus, vel in collationibus publicis, vel privatis ex lapſu linguæ, aut aliàs ex aliquâ turbatione, vel etiam lætitiâ inordinatâ, aut præſentiâ magnatum ad eorum forſitan complacentiam, ſeu ex aliquâ diſtemperantiâ, vel inadvertentiâ, aut ſuperfluitate aliquâ dixerimus erronea contra Catholicam fidem, quam coram Deo & hominibus, ut tenemur, præ cæteris profitemur, colimus & colere cupimus; ſed forſitan adhærendo opinionibus contrariis fidei Catholicæ ſcienter quod non credimus, vel etiam ignoranter, aut dando favorem aliquibus contra Catholicam Religionem obloquentibus, illa expreſſè & ſpecialiter revocamus, deteſtamur, & habere volumus pro non dictis.* Hæc Pontifex ille tom. 6. Spicilegii Dacheriani.

Innocentius tertius ſe in errorem & hæreſim labi poſſe fatetur, & ab Eccleſiâ propter eam judicari, ſerm. 3. de Conſecrat. Pontificis *in tantùm, mihi fides*, inquit, *neceſſaria eſt ut cum in cæteris peccatis Deum judicem habeam, propter peccatum quod in fide committitur poſſim ab Eccleſiâ judicari.*

Fatetur idem Adrianus ſecundus in Epiſtolâ quæ Synodi ſextæ act. 7. lecta & approbata eſt: *Licet*, inquit, *Honorio ab Orientalibus poſt mortem anathema ſit dictum, ſciendum tamen eſt, quia ſuper hæreſi fuerat accuſatus, propter quam ſolùm licitum eſt minoribus majorum ſuorum moribus reſiſtere, vel pravos ſenſus liberè reſpuere.*

Fatetur Leo ſecundus in Epiſt. ad Conſt. in quâ confirmat Synodum ſextam ubi de Honorio ait, *ipſum Romanam Apoſtolicam Eccleſiam non Apoſtolicæ traditionis doctrinâ luſtraſſe, ſed prophanâ traditione immaculatam fidem maculari permiſiſſe*, & in Epiſt. ad Ervigium, *accuſat eum quod immaculatæ Apoſtolicæ traditionis regulam quam à prædeceſſoribus acceperat maculari conſenſerit.*

Denique huc afferri poſſent ii omnes Pontifices, qui nonnulla prædeceſſorum ſuorum ſtatuta infirmarunt; ſed unus ſit præ omnibus Clemens quartus, qui ad Abbatem caſæ Dei ſcribens, ait, *cernere*

ſe

ſe deceſſores ſuos Monaſteriis dediſſe privilegia juri divino contraria, quæ rationabiliter annulare ſe poſſe dicit, adjiciens, *& quamvis noſtris prædeceſſoribus, prout neceſſitas exigit, geramus honorem, multa tamen eorum aliquibus placuerunt, quæ nobis imparis meriti & ſcientiæ nullâ poſſent ratione placere.* Ex his patet non eſſe audiendos eos qui invitis & reclamantibus ſummis Pontificibus ipſis indeficientis judicii privilegium aſcribere conantur.

§. VI.

Rejicitur infallibilitas Pontificis ex Decretis Conciliorum.

AD rejiciendam Romani Pontificis infallibilitatem, nihil clarius, nihil apertius eſt quàm Concilii Baſileenſis ſanctio, quæ ſic ſe habet in Epiſtolâ Synod. tom. 12. Concil. col. 682. *Si Eccleſia errare poſſit, cum certum ſit Papam errare poſſe; tunc & Papâ & reliquo toto corpore errantibus, tota erraret Eccleſia, quod eſſe non poteſt. Experientia etiam demonſtrat quia ſæpè experti ſumus, & legimus Papam licet caput & principalem partem erraſſe, reliquum autem corpus, Papâ errante, erraſſe nunquam legimus, propterea reliquum ſæpè totum corpus condemnavit, aut excommunicavit, aut depoſuit Papam tam ratione fidei quàm morum.* Hæc eſt definitio Concilii generalis & approbati à Pontifice: nam Baſileenſe Concilium approbavit, & œcumenicum eſſe declaravit Eugenius quartus in bullâ quæ lecta eſt ſeſſione decimâ-quartâ. *Decernimus*, inquit, *& declaramus præfatum Concilium generale Baſileenſe à tempore prædictæ inchoationis ſuæ legitimè continuatum fuiſſe & eſſe, &c.* Cum ergò Epiſtola illa Synodica à Synodo probata fuerit ſeſſione tertiâ, haud dubium quin pro definitione Concilii generalis habenda ſit, & inter acta Concilii ab Eugenio approbata numeranda. Adde quod Nicolaus quintus Eugenii ſucceſſor, omnia facta, geſta, conceſſa, data, indulta, diſpoſita & ordinata Concilii Baſileenſis approbavit, ut videre eſt tom. 12. Concil. col. 665. Ergò non eſt quod reſpondeant adverſarii, hanc Epiſtolam Synodicam Concilii non fuiſſe à Romanis Pontificibus approbatam, &c. ideò nullam vim habere. Addi poteſt Synodi Conſtantienſis ſanctio quæ Concilium Papâ ſuperius eſſe definivit: quod verum eſſe non poteſt, niſi Pontifex errori ſit obnoxius, ut nos obſervavimus anteà. Adjice etiam illa quæ diximus §. 2. hujuſce diſſertationis.

§. VII.

Adducuntur Academiarum, ac præſertim Pariſienſis adverſus infallibilitatem Pontificiam Decreta.

DEinde accedit his omnibus Academiarum Theologicarum autoritas, ac imprimis Pariſienſis Facultatis, quæ ſemper tenuit ac docuit Pontificem Romanum errare poſſe.

Sic cenſuit, cum anno 1033. Philippo Pulchro conſulenti reſpondit, licitum eſſe à Bonifacii octavi ſententiâ ad Concilium generale appellare.

Sic cenſuit anno 1333. ſub Philippo Valeſio cum Joannis XXII. ſententiam de ſtatu animarum rejecit, eumque hæreſeos & erroris arguit, ut ſuprà diximus.

Sic cenſuit in Concilio Piſano anno 1409. ubi nomine Academiarum Pariſienſis, Andegavenſis, & Toloſanæ Doctor Gallus aſſeruit, Petrum de Lunâ eſſe hæreticum.

Sic cenſuit in causâ Monteſoni Dominicani, qui cum à cenſurâ Facultatis anno 1387. in ipſum latâ appellaſſet, hoc fundamento quod ſolus Papa de fide & doctrinâ judicare poſſet, in actis quæ Facultas ad cenſuræ ſuæ defenſionem confecit; reſpondit in cauſis fidei licitè ad Concilium appellari poſſe. *Secunda pars*, inquit, *illius dicti quod ſcilicet ad ſummum Pontificem pertinet eorumque tangunt fidem, examinatio & deciſio continet manifeſtam hæreſim, imò multas hæreſes.* Prima hæreſis, primò, *quia per illam excluſionem excluditur univerſalis Eccleſia & generale Concilium eam repræſentans quod eſt hæreticum, quia in cauſis fidei à ſummo Pontifice appellari poteſt ad Concilium, ſicut patet in diſtinctione* cap. *Anaſtaſius, & manifeſtum eſt quod ad ipſum pertinet Concilium res fidei definire*, ſicut patet ex autoritate Gregorii 15. diſt. cap. *Sicut, &c.* Hæc ex mſ. codice Collegii Navarrici in urbe Pariſ.

Sic cenſuit in causâ Sarraceni ex eodem Ordine Prædicatorum Monachi, qui cùm in Actu Veſperiarum hanc propoſitionem in Theſi inſeruiſſet, *quandocumque in alio Concilio aliqua inſtituuntur, tota autoritas dans vigorem ſtatutis, in ſolo ſummo reſidet Pontifice.* Facultas hanc propoſitionem velut erroneam ab ipſo revocari voluit anno 1429. contrariâ hac propoſitione aſſertâ. *Quandocumque*

in alio Concilio aliqua inſtituuntur, tota autoritas dans vigorem ſtatutis, reſidet non in ſolo ſummo Pontifice, ſed principaliter in Spiritu ſancto & Eccleſiâ Catholicâ.

Sic cenſuit in articulis contra Lutheranos, in quibus infallibilitatem poteſtatemque rerum fidei ſupremo judicio judicandarum, Eccleſiæ ſoli & Concilio generali eam repræſentandi vindicat art. 18. *Tenetur & quilibet Chriſtianus firmiter credere unam eſſe in terris univerſalem Eccleſiam viſibilem, quæ in fide & moribus errare non poteſt, cui omnes fideles in iis quæ ſunt fidei & morum obedire aſtringuntur*, art. 12. *Quod ſi quid in ſcripturis ſacris controverſiæ aut dubii oriatur, ad præfatam Eccleſiam definire & determinare ſpectat* a. 22. *certum eſt Concilium generale legitimè congregatum univerſam repræſentans Eccleſiam in fidei & morum definitionibus errare non poſſe: de Pontifice verò Romano nihil ſimile ait; ſed hoc tantùm* a. 23. *nec minùs certum eſſe de jure divino ſummum in Eccleſiâ Chriſti militante Pontificem, cui omnes Chriſtiani parere tenentur, qui quidem poteſtatem habet indulgentias conferendi, &c.*

Sic cenſuit in cenſurâ propoſitionum Joannis Angeli Minoritæ anno 1482. ubi damnat has propoſitiones. *Undecimus articulus Papa poſſet ab uno Eccleſiaſtico tollere medietatem redituum beneficiorum, & uni alteri dare, non exprimendo aliquam cauſam: hæc propoſitio eſt periculoſa, & nullo modo prædicanda, ut jacet articulus* 12. *Quicumque contradicit voluntati Papæ paganiſat, & ſententiam excommunicationis incurrit ipſo facto. A nullo Papa reprehendendus niſi in causâ hæreſis: hæc propoſitio eſt falſa, ſcandaloſa, & ſapiens hæreſim manifeſtam.*

Sic cenſuit anno 1663. cum Senatui Pariſienſi ſex propoſitiones obtulit, quarum ſexta eſt ejuſmodi, *non eſſe doctrinam ſacræ Facultatis quod ſummus Pontifex nullo accedente Eccleſiæ conſenſu ſit infallibilis.* Cùm enim Facultas procul dubio aliquam circa quæſtionem hanc doctrinam habeat, declaretque doctrinam ſuam non eſſe quod Pontifex ſit infallibilis: ergò contrariam habet doctrinam, quod ſit fallibilis, nullum quippe eſt inter utrumque medium.

Denique anno 1664. diſertè & abſque ambagibus mentem ſuam aperuit in cenſurâ contra Vernantium editâ, in quâ falſas, temerarias, ſcandaloſas, & in fide periculoſas eſſe pronuntiat propoſitiones Vernantii, quibus infallibilitatem ſummi Pontificis aſſerebat.

Academiæ Pariſienſi conſentiunt hac in re plures aliæ, inter eas Herfodienſis in tract. ſuper unione & neutralitate Principum electorum, ubi hæc habet. *Cùm Papa poſſit errare, reſiduum corpus Ec-*

cleſiæ ſynodaliter congregatum errare non poteſt, experientia hoc ipſum demonſtrat; ſæpiùs enim compertum eſt Papam errare reſiduo Eccleſiæ corpore rectè ſentiente, Papâ autem rectè ſentiente reſiduum totum Eccleſiæ corpus erraſſe nunquam eſt compertum.

Cracovienſis Academia anno 1441. de autoritate ſacrorum Conciliorum ad Uladiſlaum Poloniæ & Hungariæ Regem hæc ſcripſit conclusione quartâ. *Sic etiam eſt de judicio Eccleſiæ reſpectu actionum Papæ, quia Eccleſia nunquam deviare poteſt aut aberrare à fide rectâ, Papa verò frequenter,* 19. diſt. Anaſtaſius. *Ideo judicium Eccleſiæ dignius eſt judicio Papæ.*

Viennenſis in opere quo Electorum conſultationi reſpondit, approbat Concilii Baſileenſis & Conſtantienſis Decreta de autoritate Concilii ſupra Pontificem Romanum.

Colonienſis idem facit in tractatu de poteſtate Concilii & Papæ ad Theodoricum Tolonienſem.

Idem etiam cenſent aliæ quamplurimæ, quarum teſtimonia relata ſunt à Launoio in Epiſtolâ ad Barillonium tom. 1. Epiſt. 4.

§. ultimus.

Ex Theologis idem docetur.

DEnique innumeri penè Theologi ac præſertim antiquiores & doctiores Pontificem errori obnoxium eſſe aſſeruerunt, & infallibilitatis Pontificiæ figmentum multis argumentis oppugnarunt: imprimis verò Joannes Gerſo Pariſienſis Cancellarius multis in locis hanc doctrinam propugnavit, ac præcipuè in tractatu, *utrum liceat in cauſis fidei à Pontifice provocare*, in quo hæc habet *propoſitio quarta in cauſis fidei: nulla determinatio judicialis Epiſcopi vel Papæ ligat fideles ad credendum quod ita ſit de veritate fidei, ſicut prætendit ſua declaratio, quoniam tam Papa quam Epiſcopus, deviabiles ſunt à fide, obligat tamen ſubditos ſub pœnâ excommunicationis talis determinatio, quod non dogmatiſent oppoſitum niſi appareat manifeſta ratio repugnandi, vel per ſacram ſcripturam, vel per revelationem, vel per Eccleſiæ ſeu generalis Concilij determinationem.*

Gerſonem ſequitur Toſtatus defenſorii cap. 3. *Apparet*, inquit, *quod jura ſupponunt Papam fieri poſſe hæreticum & confirmatur experimento: nam Papa Marcellinus fuit hæreticus:* & poſt alia. *Item de*

Joanne XXII. qui tenuit hæreſim circa viſionem beatam, &c. Et Præfat. in Evangel. Matthæi. *Quilibet homo quantumcumque ſanctus & quantæcumque poteſtatis poteſt errare in fide & effici hæreticus, ſicut de multis ſummis Pontificibus legimus, ut de Liberio, de Joanne XXII. & aliis quibuſdam.* Dionyſius Carthuſianus lib. 1. de autoritate Papæ & Concilii cap. 51. *Cùm Papa poſſit errare in fide, moribus, & cæteris quæ ſunt de neceſſitate ſalutis, ejus judicio non videtur ultimatè & certitudinaliter ſtandum in iſtis, cum non ſit infallibilis fidei regula, neque indeviabile fundamentum.*

Petrus de Alliaco Cardinalis & Epiſcopus Cameracenſis, tract. de autor. Eccleſ. p. 3. c. 3. *Talem*, inquit, *autoritatem, nempe ſummam non habet Papa, cum errare poſſit in fide.*

Adrianus Galterus ex Ordine D. Benedicti Pariſienſis Theologus, tract. de Primatu Petri & Eccleſiæ. *Quis*, inquit, *tàm vafrè imponere, ſuaviterque didicit obtrudere palpum, ut glorioſis mendaciis & coacervatis fabulamentis tantâ ſoliditate firmare contendat, & judicium ejus (ſucceſſoris Petri) in iis quæ ſunt fidei & bonorum morum, errare à veritate non poſſe mordicùs aſſereret.*

Joannes Arboreus Pariſ. Theologus lib. 4. Theologiæ cap. 32. *Papa in fide errare poteſt*, ut dicit Innocentius hujus nominis quartus. vel in cap. 1. de ſummâ Trinitate: *Et totâ mihi viâ aberrare videtur, qui aliter ſentit, & plus veritati tribuendum eſt quàm amico: aſſentantur ſanè Romano Pontifici qui faciunt eum immunem à peccato & à lapſu hæreſeos & ſchiſmatis, cum non ſit divino munere confirmatus in gratiâ.*

Claudius Santeſius qui Tridentino Concilio interfuit, in reſp. ad Apolog. Theodori Bezæ. *Licuit*, inquit, *non ſolis Sorbonicis, ſed in omni orbe Chriſtiano Theologis diſſerere an Papa, ſi à fide defecerit, privari poſſet gradu ſuo.*

Gulielmus Okamus lib. 3. p. 1. Dialogorum c. 3. multis probat, Papam poſſe, ut ipſe loquitur, hæreticari, ac potiſſimum exemplo Joannis XXII. & Nicolai III. à nobis ſuprà expoſito.

Gratianus ipſe diſtinct. 40. C. *Si Papa. Cujus*, inquit, *iſtic redarguere præſumit mortalium nullus, quia cunctos ipſe judicaturus à nemine eſt judicandus, niſi deprehendatur à fide devius.* Et in cap. Anaſtaſius diſt. 19. *Videtur quod Papa*, inquit gloſſa, *tenetur requirere Concilium Epiſcoporum, quod verum eſt ubi de fide agitur, & tunc Synodus major eſt Papâ*, ut 15. diſt. *Sicut videtur ergò quod Papa non poſſit deſtruere ſtatuta Concilij, quia orbis major eſt urbe.*

Guido Archidiaconus Bononienſis diſt. 21. nunc autem : *Hinc Papa poteſt condemnari de hæreſi, cum pertinax fuerit, aliàs non.* Eadem eſt ſententia Auguſtini ab Ancona Eremitarum S. Auguſt. Theologi in ſumma q. 5. a 1. Alvari Pelagii lib. 1. de planctu Eccleſiæ, Joannis de Imola in capite de electione & electi poteſtate, & aliorum benè multorum.

CAPUT II.

In quo reſpondetur argumentis quibus adverſarii Romani Pontificis infallibilitatem ſuadere conantur.

Diximus adverſariorum eſſe privilegium illud indeficientis judicii, quod Romano Pontifici tribuunt ex ſcriptura & traditione aſſerere, noſtramque ſententiam, etiamſi nullo argumento poſitivo probaretur, neceſſariò tenendam eſſe, ſi vanis tantùm ac futilibus argumentis adverſariorum opinio niteretur; hoc autem ita ſe habere ex ſequentibus eorum argumentis noſtriſque ad ea reſponſionibus unuſquiſque facilè intelliget.

Ex ſacris litteris adducunt, primò illud Chriſti dictum ad Petrum, Lucæ 22. v. 32. *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Unde concludunt fidem Romanorum Pontificum Petri ſucceſſorum deficere non poſſe.

Verùm ſi quid probet iſtud teſtimonium plus probat quam adverſarii poſtulant non enim probaret tantùm Romanos Pontifices non poſſe à fide deficiendo aberrare, ſed etiam nullatenùs poſſe à fide & gratia excidere : itaque intelligi debet iſta promiſſio Chriſti de ſola Petri perſona, docet id & intentum Chriſti prædicentis futurum ut Petrus aliquando ipſum negaret, ita tamen ut à fide penitus, & uſque ad finem vitæ non excideret. *Simon, Simon*, inquit Chriſtus, *ecce ſatanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticum, ego autem rogavi pro te, &c.* Tentatio illa ſatanæ reſpicit perſonam Petri & Apoſtolorum, & ſimiliter oratio Chriſti non habet alium finem quam ut Petrus licet à Diabolo tentatus, à fide tamen penitus & uſque ad finem vitæ non deficiat, ſed ut poſt negationem conver-

ſus confirmet fratres, hoc autem totum in ipſa perſona Petri adimpletum eſt. Nam & tentatus eſt à diabolo & in tentatione victus Chriſtum negavit. Verùm ei profuit oratio Chriſti: ſtatim enim pœnitentiâ ductus reſipuit, & poſt Paſſionem ac Reſurrectionem Chriſti non modò conſtantior cæteris apparuit, ſed & generoſis dictis & factis fratres ſuos confirmavit: ita hunc locum exponunt, Tertull. lib. de fuga in perſ. cap. 2. S. Cyprianus Epiſt. 8. & in lib. de orat. Dominica. S. Hilar. lib. 1. de Trinitate. Baſilius Homil. 22. de humilitate: Ambroſ. in Pſalm. 43. Chryſoſt. Homil. 63. Carth. Conc. in Ep. ad Innoc. I. & Innocenius I. in Ep. ad Carth. Conc. S. Aug. pluribus in locis & alii Interpretes quos numero 43. conſulere poteris apud Launoium Epiſt. ad Jacobum Bevilaquam Epiſt. tom. 5. Porrò ex hac expoſitione nihil poteſt colligi ad probandum Pontificis Romani judicium eſſe indeficiens: Si quid enim ex iſtâ oratione Chriſti pro Petro de ejus ſucceſſoribus colligeretur, inferri deberet pro Petri ſucceſſoribus, non ſecùs ac pro ipſo Petro oraſſe Chriſtum, ut à fide ipſi privatim minimè deficerent, at nullus huc uſque ſomniavit id ipſis privilegii adſcribi poſſe.

Sunt & alii Patres ac Interpretes quos apud eundem Launoium ibidem collectos reperies qui dicant oraſſe Chriſtum ut univerſalis Eccleſia, vel etiam generale Concilium à fide nunquam deficiat, quorum interpretatio, licet minus ad litteram, eo magis adhuc cum adverſariorum placitis pugnat, cum ex illa ſequatur infallibilitatem Eccleſiæ & Concilio adſcribi debere, non autem Pontifici Romano, ut quid enim locus ille qui de Petro ad litteram intelligendus eſt ad Eccleſiam & Concilium inflecteretur, niſi certum eſſet Petrum & ejus ſucceſſores potuiſſe à fide deficere, Eccleſiam & Concilium non item.

Secundo loco profertur ab iis qui infallibilitatem defendunt illud Matth. 16. *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Unde colligunt Petrum & ejus ſucceſſores eſſe Eccleſiæ fundamentum: cum autem impoſſibile ſit Eccleſiæ fundamentum ruere, impoſſibile eſſe concludunt Romanum Pontificem à fide deficere.

Verùm uti diximus anteà locus ille quatuor modis exponitur à Patribus & Interpretibus ſcripturæ, alii enim de perſona ipſius Petri hæc verba interpretantur, dicuntque ſuper illum fundatam Eccleſiam, quia ipſe cum cæteris ad eam fundandam adlaboravit, alii dicunt ſuper omnes Apoſtolos fundatam pariter eſſe Eccleſiam,

Petrumque cum hæc ei dicta ſunt geſtaſſe perſonam Eccleſiæ : ſunt qui nolunt Petrum hîc petram eſſe dictum, ſed petram aiunt eſſe fidem & confeſſionem Petri, vel, ut alii volunt, ipſum Chriſtum : nulla autem ex iſtis expoſitionibus Pontificum infallibilitati favet : ſicut enim qui in ſecunda expoſitione ſentiunt ſuper Apoſtolos omnes eorumque ſucceſſores fundatam eſſe Eccleſiam, non propterea putant Apoſtolos omnes aut eorum ſucceſſores indefectibiles fuiſſe, ita non ſequitur ex prima expoſitione Petrum & ejus ſucceſſores indefectibiles, eo quod ſuper eos tanquam ſuper petram & fundamentum Eccleſia ſit ædificata, ex tertia & quarta expoſitione in gratiam Romanorum Pontificum nihil concludi poſſe perſpicuum eſt.

Tertio loco Bellarminus objicit, illud Chriſti dictum ad Petrum Joannis ult. *Paſce oves meas*, atque ex eo ſic ratiocinatur, *Pontifex eſt Doctor & Paſtor totius Eccleſiæ, ergo tota Eccleſia illum audire & ſequi tenetur, ergo ſi ille erret, tota Eccleſia errabit.*

Reſpondeo non ſolum Petrum, ſed omnes Apoſtolos & eorum ſucceſſores Paſtores eſſe ovium Chriſti, ipſiſque in perſonâ Petri dictum fuiſſe illud *paſce oves meas*, & tamen nemo contendit ſingulos Eccleſiæ Paſtores infallibili judicio præditos eſſe : Ita hunc locum ad omnes omnino Apoſtolos & animarum curam habentes referunt Ambroſius lib. 2. de dignitate ſacerdotali : *Paſce*, inquit, *oves meas, quas oves & quem gregem non ſolum tunc B. Petrus ſuſcepit, ſed & nobiſcum eas ſuſcepit, & cum illo eas nos ſuſcepimus omnes.* S. Aug. tract. 47. in Joannem : *Et quidem fratres quod Paſtor eſt* (Chriſtus) *dedit & membris ſuis. Nam & Petrus Paſtor, & Paulus Paſtor & cæteri Apoſtoli Paſtores & boni Epiſcopi.* Verùm etiamſi iſtud dictum ad ſolum Petrum & ejus ſucceſſores pertineret, non ſequitur eos eſſe infallibiles, nec valet ratiocinium Bellarmini, cum enim errant, deſinunt Eccleſiam paſcere ut oportet : imò occidunt eas potius quam paſcunt, unde non tenentur ejus oves eum ſequi, cum vident ſe in mortifera paſcua duci : non enim oves paſcit irrationales, quas pro arbitrio & nutu quò voluerit agere poſſit, ſed quæ ratione & perſuaſionibus paſci debeant, hoc eſt, doceri & moveri, ut ſponte Chriſtum colant, ejuſque fidem ac religionem illibatam ſervent. Hæc ferè ſunt quæ adverſarii ex ſacris litteris argumenta depromunt, quæ nullius planè roboris eſſe ex dictis nemo non videbit, nec gravioris ſunt momenti ea quæ ex ſanctorum Patrum aut Pontificum operibus genuinis deſumunt.

Inter ea verò primum ac principem locum tenere videtur illud Hieron.

Hieron. Ep. ad Damaſum, in qua poſtquam dixit: *Cathedra Petri communione conſocior, ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio, quicumque extrà hanc domum agnum comederit prophanus erit, ſi quis in arcâ Noë non eſt, peribit regnante diluvio.* Addit, *diſcernite ſi placet, obſecro, non timebo tres hypoſtaſes dicere, ſi jubetis, &c. ubi*, inquiunt aſſerit Hieronymus ſe tutò ſequi poſſe ſententiam Romani Pontificis, quia novit ſuper eum Eccleſiam eſſe fundatam, & extra ejus communionem ſalutem non eſſe: deinde cur, inquiunt, Hieronymus totius Orientis de hypoſtaſibus ſententiæ & judicio acquieſcere noluiſſet? Imperiumque Romani Pontificis ad tres hypoſtaſes agnoſcendas expectaſſet, niſi putaſſet eum in judicando falli non poſſe.

Reſpondeo ex verbis Hieronymi inferri non poſſe Romani Pontificis judicium eſſe infallibile, ſed magni tantùm ponderis & momenti apud ipſum fuiſſe Eccleſiæ Romanæ ſententiam atque communionem: hoc tantum ejus verba ſonant quæ immeritò ad infallibilitatem aſtruendam trahuntur: ait autem ſe tutò ſequi poſſe Romani Pontificis ſententiam, quia ſcilicet diſſidentibus de hypoſtaſeos voce Eccleſiis totius orbis, poterat ipſe ad eam quam vellet partem accedere, unde non ſolius Romanæ Eccleſiæ autoritatem adducit, ſed Occidentalium omnium & Ægyptiorum. *Hæreticum*, inquit, *me cum Occidente, hæreticum cum Ægypto, hoc eſt, cum Damaſo Petroque*, quia ſcilicet iſtis duobus adhærebant Occidentales & Ægyptii omnes, *condemnent; quid enim hominem exceptis ſociis criminantur.* Sequebatur porrò ille iſtorum potiùs quàm aliorum ſententiam: Primò, quia ordinatus fuerat à Paulino trium hypoſtaſeon hoſte qui Occidentem & Ægyptum hypoſtaſibus minùs æquum effecerat: Secundò, quia timebat ne nomine hypoſtaſeos aliqui non perſonam, ſed ſubſtantiam ſignificarent: Quod verò ait; *ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio: quicumque extra hanc domum comederit agnum prophanus eſt; ſi quis in Arca Noë non eſt, peribit regnante diluvio.* Dictum eſt officioſè & per exagerationem: Deinde id non probat Sedis Romanæ ſententiam infallibilem eſſe ſemper fidei regulam, ſed ad ſummum ordinariò adhærendum eſſe Romani Pontificis ſententiæ, eoſque qui à ſede Apoſtolica diſſident in periculum ſchiſmatis venire, at nihil id facit ad fidem & judicium Romani Epiſcopi, ſed tantùm ad communionem. Denique perſpicuum eſt ex dictis cur Hieronymus Romani Epiſcopi Imperium ad tres hypoſtaſes profitendas expectarit, quippe ſentiebat quæſtionem eſſe de nomine, nihil mali eſſe ſi tres hypoſtaſes bono ſenſu profitere-

tur, verum cum id ab ipſo exigeretur, nolebat id facere, quia cum Occidente & Ægypto communicabat, qui tres non dicebant hypoſtaſes, fueratque ordinatus à Paulino trium hypoſtaſium adverſario: ipſeque peculiares habebat inimicitias cum iis qui tres dicebant hypoſtaſes. Quid aliud, quæſo, poterat facere cùm ab eis urgeretur, ut tres hypoſtaſes diceret, quam à Romano Epiſcopo petere num vellet, num juberet ut tres diceret hypoſtaſes; nam ſi citra ejus autoritatem id feciſſet, viſus fuiſſet ab Eccleſiæ Occidentalis & Ægyptiæ communione diſcedere, quod imprimis cavebat: ergo imperium & judicium Romani Epiſcopi non expectat ut ſententiam ferat de quæſtione circa tres hypoſtaſes: ipſe enim ſciebat quid de ea eſſet ſentiendum, & ante Damaſi reſponſionem ſuum tulerat judicium, ſed volebat ejus autoritatem habere quam Orientalibus opponeret.

Poſt Hieronymum profertur Auguſtinus qui ſerm. 2. de verbis Domini cap. 10. *Jam enim*, inquit, *de hac cauſa Pelagii atque Cæleſtii, duo Concilia miſſa ſunt ad Sedem Apoſtolicam, inde etiam reſcripta venerunt cauſa finita eſt, error utinam aliquando finiatur.* Unde inquiunt cum finitam putet Auguſtinus cauſam fidei quando poſt Concilia Sedes Apoſtolica, judicavit, dicendum eſt hujus eſſe ſupremum & infallibile judicium.

Reſpondeo finitam dici cauſam Pelagianorum poſt Conciliorum & Apoſtolicæ Sedis judicium, non quod nullum ſuperius eſſet judicium, ſuperius enim agnoſcit in ſimili cauſa Auguſtinus, cum ait, poſt judicium Romanæ Sedis adhuc reſtaſſe plenarium Eccleſiæ Concilium, ſed quia poſt damnationem Romani Pontificis Pelagianorum cauſa omni defenſione ſpoliata erat. Nam antequam à Zozimo proſcriptus fuiſſet Cæleſtius, jactitabant Pelagiani ſe à Romano Epiſcopo & multis Occidentalibus probari, ubi verò ab iſto Pontifice Pelagius & Cæleſtius apertè damnati ſunt, jam defenſione omni carebant, ac propterea finita dici poterat eorum cauſa, quia unanimi conſenſu ab omnibus Occidentalibus damnabantur, porrò tantùm abeſt ut Auguſtinus ſcripſerit hanc cauſam finitam eſſe judicio Sedis Apoſtolicæ, quia ſupremum erat & infallibile, ut ipſe de ea dicat quod ſi de Cæleſtio & Pelagio in Romana Eccleſia fuiſſet aliquid ſecùs judicatum nota prævaricationis eſſet Clericis Romanis inurenda.

His additur Petri Chryſologi teſtimonium Epiſt. ad Eutychem ante Concilium Chalcedon. ubi hæc habet. *Hortamur te, frater ho-*

norabilis, ut his quæ à Beatiſſimo Papa Romanæ civivitats ſcripta ſunt, obedienter attendas, quia beatus Petrus qui in propria ſede vivit & præſidet, præſtat quærentibus fidei veritatem.

Reſpondeo, aliud eſt beatum Petrum veritatem fidei quærentibus præbere, aliud infallibiliter eam præbere: priùs de Romano Epiſcopo dicit Chryſologus, non poſterius, quod tamen unum eſt probandum.

Denique Bernardi teſtimonium profertur qui Epiſt. 190. ad Innocentium II. ita loquitur. *Oportet*, inquit, *ad veſtrum referri Apoſtolatum pericula quæque & ſcandala regni Dei, ea præſertim quæ de fide contingunt, dignum namque arbitror ibi potiſſimum reſarciri damna fidei, ubi non poſſit fides ſentire defectum, cui enim alteri ſedi dictum eſt aliquando, oravi pro te Petre ut non deficiat fides tua.*

Reſpondeo primò, ex uno Bernardi officioſo dicto infallibilitatis privilegium Romano Pontifici tribui non poſſe, niſi accedat ſcripturæ & traditionis autoritas. Nam etiam ſi conſtaret mentem Bernardi fuiſſe his verbis Pontificem Romanum infallibilem prædicare, hujus unius autoritas ad iſtud privilegium Romano Pontifici aſſerendum minimè ſufficeret.

Secundò, non loquitur Bernardus de perſona Papæ Romani, ſed de ſede Petri, ac proinde ex iſto loco probari tantùm poteſt Romanam Eccleſiam totam non poſſe à fide deficere; at immeritò concluditur Romano Pontifici ſoli idem privilegium competere.

Tertiò, loquitur Bernardus comparatè, non abſolutè exagerando Pontificis Romani autoritatem, quâ tunc opus habebat ad Abaëlardi errores proſcribendos.

Quartò Innocentius non putavit hæc verba Bernardi ad ſe ſolum pertinere, nam Abaëlardi errores, licet à duobus Conciliis jam damnatos, non niſi coacto iterum Concilio proſcripſit: *Nos itaque*, inquit in Epiſt. quæ inter Bernardinas eſt 294. *qui in Petri Cathedra cui & Domino eſt dictum, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos, licet indignè reſidere conſpicimur, communicato fratrum noſtrorum conſilio deſtinata nobis à veſtrà dilectione capitula & univerſa ipſius Petri Abaëlardi perverſa dogmata Canonum autoritate cum ſuo autore damnavimus.*

Denique Bernardus lib. 3. conſiderat. ad Eugenium de Romanis Pontificibus, ut errori obnoxiis loquitur præſertim l. 4. *Tunc*, inquit, *tibi licitum cenſeas ſuis Eccleſias mutilare membris, confundere*

ordinem, perturbare terminos quos poſuerunt Patres tui, ſi juſtitiæ eſt jus cuique ſervare ſuum auferre jus juſto, quomodo poterit convenire? Erras ſi ut ſummam tuam ita & ſolam inſtitutam à Deo veſtram Apoſtolicam poteſtatem exiſtimas.

Ex dictis jam abundè conſtat è Latinis Patribus nullum teſtimonium proferri quo diſertè Romani Pontificis infallibilitas aſtruatur, imò nullum proferri è quo poſſit illa per legitimam conſecutionem deduci, cùm verò inter opera Patrum Græcorum genuina, nullum teſtimonium inveniretur quod illuc ullo modo trahi poſſet, confecta ſunt plura teſtimonia quæ ipſis aſcriberentur & ſub eorum nomine venditarentur : ſed eorum νοθείαν deprehendere haud difficile fuit. Inter ea verò inſignia ſunt illa quæ ex Libris Theſaurorum Cyrilli laudantur à D. Thoma multis in locis ut in 4. diſt. 24. q. 3. art. 2. *Ut membra maneamus in capite noſtro Apoſtolico Throno Romanorum Pontificum à quo noſtrum eſt quærere, quid credere, quid ſinere debeamus, ipſum venerantes, ipſumque rogantes pro omnibus, quoniam ipſius ſolius eſt reprehendere, corripere, ſtatuere & diſponere, ſolvere & ligare loco illius qui ipſum ædificavit & multi alii quod ſuum eſt & plenum, ſed ipſi ſoli dedit cui omnes jure divino caput inclinant & primatis mundi tanquam ipſi Domino Jeſu Chriſto obediunt :* Idem teſtimonium repetit in libro contra impugnantes Religionem & in opuſculo contra errores Græcorum ac demum in catena aurea aliud ſub ejuſdem Cyrilli nomine teſtimonium refert his verbis. *Cyrillus*, inquit, *in libro Theſauri: ſecundum autem hanc Domini promiſſionem Eccleſia Apoſtolica Petri ab omni ſeductione, hæreticaque circumventione manet immaculata, ſuper omnes primates Eccleſiarum & populorum in ſuis Pontificibus in fide pleniſſima & autoritate Petri & quamvis aliæ Eccleſiæ quorundam errore ſint verecundatæ, ſtabilita inquaſſabiliter illa ſola regnat ſilentium imponens & omnium obturans ora hæreticorum, &c.*

Hæc autem loca Cyrilli eſſe ſubdititia luce clarius eſt. Primò enim non extant in genuinis Theſaurorum Cyrilli libris, unde illa refert D. Thomas, nec extare illic poſſunt, cum nihil faciant ad ſcopum qui hîc in eo totus eſt ut Trinitatem ex ſacris litteris probet, nec aliò excurrit. Deinde iſtorum locorum ſenſus & ſtylus longè abeſt à doctrina & ſtylo Cyrilli. Demum qui eos laudarit primus eſt D. Thomas, quem nemo neſcit ſæpè ſæpiùs ſubdititia ſcripta & teſtimonia Patrum pro veris laudaſſe.

Ejuſdem farinæ eſt teſtimonium Chryſoſtomi, ab eo laudatum ex reſponſis ad Conſulta Bulgarorum, cum Chryſoſtomus diu ante

Bulgarorum nomen auditum, fuerit mortuus: nec majoris fieri debet neſcio quis Canon Conſtantinopolitanus ab eodem laudatus qui ſe ſic habet. *Antiqua Romæ Epiſcopum primùm eſſe & maximum omnium Epiſcoporum.* Idem dicendum de acclamatione Synodi Chalcedon. ab eodem D. Thoma laudata, quæ nec in Græcis nec in Latinis Concilii Chalcedonenſis exemplaribus reperitur & in qua reperitur vox *Icumeraïcos*, quæ nec græca nec latina eſt. Denique non magis fidei habendum eſt aliis locis Chryſoſtomi, Maximi, Cyrilli & aliorum ab eodem ſcriptore laudatis quæ in eorum operibus non inveniuntur: hæc enim Patrum iſtorum genuini fœtus minimè ſunt, ſed ipſi ab aliis ſubjecti à B. Thoma qui in iſtis rebus acutum non cernebat in ſuos commentarios tranſlata ſunt, qui plura de iis volet, Launoium conſulat in Epiſt. t. 1. ubi fusè hæc loca ſubdititia eſſe demonſtrat, ſed res clarior eſt quam ut in eâ diutius immoremur.

Ultimo loco proferimus Romanorum Pontificum autoritatem qua maximè nituntur adverſarii, quamvis ipſis in ſua cauſa loquentibus tantum fidei quantum cœteris haud debeatur. Verùm ut probavimus antea ex iis quamplurimi agnoſcunt errare ſe poſſe & decipi, imò & in hæreſim labi; quare etiamſi nonnulli hoc ſibi privilegium vindicaſſent reclamantibus aliis non eſſent audiendi. At præterea nullam eſſe qui ſibi jus infallibiliter judicandi tribuerit, ut ex locis ab adverſariis allatis conſtabit.

Objiciunt primò verba Epiſtolæ quæ nomen Lucii I. præfert quæ ſunt ejuſmodi. *Eccleſia Romana Apoſtolica & mater Eccleſiarum omnium quæ à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probatur, nec hæreticis novitatibus depravata ſuccubuit ſecundum ipſius Domini pollicitationem dicentis: Ego rogavi pro te Petre, &c.* Eadem ferè habentur in Epiſt. Felicis primi.

Reſpondeo teſtimonia hæc nullius eſſe momenti, utpote deſumpta ex Epiſtolis quas ſubdititias eſſe conſtat apud omnes, in utraque iſta falſa Conſulum nota earum νοθείαν ſpeciatim prodit.

Objiciunt ſecundò teſtimonium Agathonis Papæ in Epiſtola ejus quæ lecta eſt & probata in Synodo 6. art. 4. in qua ſic loquitur. *Hæc eſt vera fidei regula quam in proſperis & in adverſis vivaciter tenuit Apoſtolica Chriſti Eccleſia, quæ per Dei gratiam à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probatur, aut hæreticis novitatibus unquam depravata ſuccubuit. Quia dictum eſt Petro: Simon, ecce ſatanas ex-*

petiit : Ego autem rogavi pro te Petre, &c. Hic Dominus fidem Petri non defecturam promiſit, & confirmare eum fratres ſuos admonuit, quos Apoſtolicos Pontifices meæ exiguitatis Prædeceſſores feciſſe cunctis eſt agnitum.

Reſpondeo primò adverſarios, cum ab Agathonis teſtimonio ordiantur, agnoſcere nullum Pontificem per quinque & ampliùs Eccleſiæ ſæcula ſibi infallibilitatem arrogaſſe.

Secundò, non dicit Agatho Romanum Pontificem infallibilitatis privilegium habere, ſed tantum Romanam Eccleſiam à tramite Apoſtolicæ traditionis non aberraſſe, quæ aſſertio eſt facti, non juris, nam ex eo quod aliquis non erraverit, non ſequitur eum errare non poſſe.

Denique id non dicit Agatho de Romano Pontifice ſolo, hoc enim falſum fuiſſet, nam Liberium & Honorium à traditionis Apoſtolicæ tramite deviaſſe ignorare non poterat, ſed de Romana Eccleſia quæ deficientibus à fide Epiſcopis ſuis, nunquam tamen à fide defecerat.

Poſt Agathonem laudant Epiſtolam 8. Nicolai primi ad Michaëlem Imperatorem, ubi de ſuâ ſede ſic loquitur. *Privilegia iſtius Sedis perpetua ſunt divinitus radicata atque plantata, impingi poſſunt, transferri non poſſunt, quæ ante Imperium veſtrum fuerunt permanent, Deo gratias, hactenus illibata, manebuntque poſt vos, quo uſque Chriſtianum nomen prædicatum fuerit, illa ſubſiſtere non ceſſabunt :* Et mox oſtendens unde illa privilegia tam liberè prædicaret, hæc ait, nam & inter cœtera *is per quem nobis præcipuè iſta ſunt privilegia collata, aliquando converſus audivit à Domino, confirma fratres tuos.*

Reſpondeo hic nihil à Nicolao dici ex quo infallibilitas deduci poſſit. Privilegia Sedis ſuæ commendat, ea transferri non poſſe, & in æternum permanſura eſſe dicit : hoc nihil ad infallibilitatem Pontificis Romani. Nam licet Eccleſiam Romanam ſemper ſubſiſtere & à fide penitùs non deficere neceſſarium ſit, haud inde ſequitur ejus Epiſcopum in errorem cadere non poſſe. Quod verò addit Petro à quo hæc privilegia Romanæ Sedi ſunt collata dictum eſſe, *& tu confirma fratres tuos*, ſi probaret aliquid de Romano Pontifice, probaret eum non poſſe in culpam cadere quin pœnitentiam agat, & ſic non poſſe damnari: addit enim Nicolaus poſt hæc verba : *& tu confirma fratres tuos, ſiquidem & in culpam cecidit Petrus, ut ſciret qualiter infirmitatis aliorum miſereri deberet, &c.* Ergo ſi idem privilegium haberent ſucceſſores Petri quod habuit Pe-

trus, haberent omnes donum perſeverantiæ finalis : ſed, ut jam dixi, Nicolaus ex his probare minimè vult ſe errare non poſſe, ſed ſuum eſſe, ſollicitudinem Eccleſiarum omnium gerere, & fratres per vim oppreſſos adjuvare : colligitur ex antecedentibus verbis. *Hæc*, inquit, *Ignatium Patriarcham nullâ regulâ, nulloque ordine dictante dejectum, tanquam fratrem adjuvare compellunt : nam inter cætera, is per quem nobis ſunt hæc privilegia collata ſic aliquando converſus audivit à Domino, confirma fratres tuos :* ubi videre eſt privilegia Romanæ Sedis à Nicolao commendata eò tantùm ſpectare, ut Romanus Epiſcopus Ignatium Patriarcham injuſtè dejectum poſſit adjuvare.

Poſt hæc profertur Leonis IX. qui circa annum 1050. Romanam Eccleſiam rexit, Epiſtola ad Petrum Antiochenum quinta, ubi commendans Sedem Romanam hæc habet : *Nimirum ſolus eſt Petrus pro quo ne deficeret fides ejus, Dominus & Salvator aſſeruit ſe rogaſſe, dicens : Rogavi pro te, &c. quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius uſque in ſæculum ſæculi, ſed confirmabit corda fratrum variis concutiendæ fidei periclitationibus, ſicut uſquequaque confirmare non ceſſavit.*

Reſpondeo hæc verba Leonis IX. non eſſe ita ſtrictè accipienda, quaſi Romanus Pontifex à fide deficere non poſſit; alioquin probarent eum non tantùm docendo Eccleſiam errare non poſſe, ſed nec fidem eum poſſe amittere : non loquitur ergò de perſonâ Romani Epiſcopi, ſed de Eccleſiâ Romanâ : unde in Epiſtolâ ad Michaëlem Conſtantinopolitanum Patriarcham eumdem ſcripturæ locum allegans, ex eo probat fidem Petri non defecturam in univerſâ Eccleſiâ. *Taliter*, inquit, *ſancta Eccleſia ſuper Petrum*, id eſt, *Chriſtum & ſuper Cepham Filium hominis ædificata, quia inferi portis, diſputationibus ſcilicet hæreticorum nullatenus foret ſuperanda, ſic pollicetur ipſa veritas, portæ inferi non prævalebunt adverſus eam ; cujus promiſſionis effectum ſe impetraſſe à Patre Filius proteſtatur, dicendo ad Petrum : Ego pro te rogavi, &c. Erit ergo quiſquam tantæ dementiæ, qui orationem illius cujus velle eſt poſſe, audeat in aliquo vacuam putare ? nonne à Sede Principis Apoſtolorum, Romanâ videlicet, tàm per eumdem Petrum quàm per ſuos ſucceſſores convicta atque expugnata ſunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit, nec uſque in finem deficiet, ſunt confirmata.*

Ex his videre eſt per fidem Petri non defuturam, Leonem intelligere ipſam fidem quam prædicavit Petrus; per fidem verò ſeu thronum Petri ipſum non intelligere ſolum Romanum Pontificem,

ſed Eccleſiam univerſam Romanam: ſenſus ergò ejus non eſt, haud defecturam fidem Petri in Romanis Pontificibus, ſed non defecturam in universâ Eccleſiâ Romanâ.

Denique Innocentii III. teſtimonium præ cæteris opponitur, hoc habetur in cap. *Majores*, extrà de Baptiſmo & ejus effectu, ubi hæc habet. *Majores cauſæ præſertim articulos fidei contingentes ad Petri Sedem referendos intelliget, qui novit pro eo Dominum exoraſſe, ne deficiat fides ejus.*

Reſpondeo Innocentium hoc poſcere, ut majores cauſæ ac præſertim fidei ad ſe referantur, at ipſum non dicere eas ſupremo & infallibili judicio à ſe judicandas: nec alio fine adducit hæc verba Chriſti ad Petrum · *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides.* Ergo immeritò ab adverſariis ad probandam infallibilitatem adducuntur, cùm ex iis tantùm probet Innocentius cauſas majores ad ſe referendas, & alio in loco diſertè dicat ſe in fide poſſe aberrare, & ab Eccleſiâ judicari, ſerm. ſcilicet 3. de conſecratione Romani Pontificis, ubi ſic loquitur: *In tantùm mihi fides neceſſaria eſt, ut cùm de cæteris peccatis Deum judicem habeam, ob peccatum quod in fide committitur, poſſim ab Eccleſiâ judicari.* Porrò peccatum in fide committi non poteſt, de quo Eccleſia poſſit cognoſcere & judicare, niſi fiat docendo pravum aliquod dogma. Hoc autem ipſi Innocentio contigit: conſultus enim ab aliquo Abbate Ciſtercienſi de quodam qui ſibi confeſſus fuerat ſe celebraſſe Miſſas, etſi Laïcus eſſet, & ſic vellet permanere, an poſſet in hoc caſu revelare ſecretum confeſſionis, ex conſilio Cardinalium cenſuit Innocentius revelandum eſſe in eo caſu confeſſionis ſecretum. Id refert Cæſarius Ciſtercienſis Monachus Innocentio æqualis, lib. 3. hiſt. memorab. c. 32. ubi ait, *Innocentii reſponſionem ſimpliciter & abſolutè datam, non ſolùm communi Theologorum doctrinæ adverſari, ſed etiam videri repugnare Lateranenſi Concilio c. 21. ſub eodem Innocentio celebrato.*

Ex his abundè, ni fallor, demonſtratum habemus nihil afferri poſſe quo verè ſolidéque Romani Pontificis in rebus fidei definiendis infallibilitas aſtruatur: nunc ad alia properemus.

DE

DE
ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA
DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO VI.

De Concilii generalis ſupra Romanum Pontificem autoritate.

PRÆLOQUIUM.

QUAM aggredimur de comparatione poteſtatis Pontificiæ cum autoritate Concilii generalis quæſtionem, quibuſdam primâ fronte ſuperfluam & odioſam videri poſſe non diffiteor. Eccui enim bono, inquiet aliquis, de duarum maximarum, ut nemo dubitat, poteſtatum, ſupra ſe invicem excellentiâ tam acriter diſceptare. Quid opus eſt eas ſecum invicem committere, & de Primatu contendentes inducere: quid religionis intereſt, utrùm Papa ſit ſuprà vel infrà Concilium; ſed qui ità ratiocinantur, quæſtionis hujus conſectaria prorsùs igno-

rant. Nam qui ad illa vel modicum attenderint, ſtatim intelligent non de quæſtione aliquâ metaphyſicâ & ludicrâ hìc agi, ſed eam controverſiam moveri, è cujus determinatione Eccleſiaſtica diſciplina tota pendeat; nam ſi Papa ſit ſupra Concilium, ſequitur eum eſſe ſummum Eccleſiæ Monarcham & Dominum, Eccleſiam autoritate ſupremâ, non autem Canone regi; nullum eſſe Ariſtocraticum in eâ regimen; Conciliorum nullam eſſe neceſſitatem, horum autoritatem omnem non à communi & Catholico Eccleſiarum conſenſu, ſed ab unius Papæ ſententiâ & voluntate pendere, proptereaque Papam poſſe ex animi ſui arbitrio Canones abrogare, alios condere, ab illorum obſervatione pro libito diſpenſare, Epiſcopos ejus eſſe Conſiliarios, non legitimos & neceſſarios controverſiarum Judices. Hæc ſunt conſectaria quæ Theologi Curiæ Romanæ obnoxii, ex falsâ & perversâ quæſtionis hujus definitione inferunt. Nos autem è contrà qui tenemus Concilium generale eſſe ſupra Papam, ex hac aſſertione contraria prorsùs elicimus conſectaria, Papam ſcilicet non eſſe ſupremum ac abſolutum Eccleſiæ Monarcham & Dominum, Eccleſiam non abſolutâ autoritate ſed Canone regi. Statum ejus licet Monarchicum Ariſtocratico regimine temperari, frequentem Conciliorum celebrationem eſſe neceſſariam, horum autoritatem non pendere à ſolo Papâ, ac proinde Papam non poſſe leges à Conciliis latas abrogare, nec ab earum obſervatione diſpenſare, niſi legitimâ de causâ, & in eo caſu in quo Concilium ipſum diſpenſaret: Epiſcopos in Concilio congregatos eſſe Judices omnium controverſiarum & perſonarum, atque ipſorum etiam Pontificum Romanorum, ſi in fide & moribus peccent. Ex quibus intelligere eſt, ex hujus quæſtionis determinatione totam Eccleſiæ οἰκονομίαν pendere. Quare ſatis mirari non poſſum Petrum de Marcâ Pariſienſem Archiepiſcopum, virum alioquin acerrimi judicii, pronuntiaſſe controverſiam hanc nullius eſſe ad diſciplinam Eccleſiaſticam, libertateſque Eccleſiæ Gallicanæ vindicandas, momenti. Nam ſi ſemel Pontifex Romanus Conciliis omnibus ſuperior aſſeratur, ruit profectò omnis Eccleſiæ libertas, Concilia ſua autoritate ſpoliantur, Canones in irritum mittuntur, omnia ad unius Pontificis nutum & arbitrium revocantur, quæ ſi ſemel admittas, Eccleſiæ Gallicanæ libertates tueri nullo pacto potes.

Porrò quæſtio propoſita tripliciter intelligitur. Primò enim quæritur utrum Concilium generale legitimè congregatum, cui adeſt Pontifex Romanus, vel ad quod legitimè vocatus adeſſe renuit,

majorem habeat autoritatem quàm Pontifex Romanus ſolus, & ſine Concilio generali. Secundò, utrum Concilium generale habeat poteſtaten condendi Canones, quibus ipſe Pontifex teneatur. Denum, utrum Concilium poſſit judicare de perſonâ Papæ, ipſumque in errorem aut in crimen lapſum deponere. Hæc tria ſunt quæ propoſita quæſtio de autoritate Concilii generalis ſupra Papam involvit. Qui negant Pontificem eſſe ſupra Concilium, affirmant tria; majorem eſſe Pontificis quàm Concilii autoritatem, aut ſaltem æqualem; Romanum Pontificem non teneri Concilii generalis legibus, eaſque poſſe pro libito ab ipſo abrogari: demùm Pontificem non poſſe à Concilio judicari aut deponi. Qui verò Concilium Pontifice Romano ſuperius eſſe aſſerunt, tria hæc negant, & oppoſitum tenent. Quæſtio porrò iſta videtur primùm in controverſiam veniſſe, atque hinc & inde agitari cœpiſſe circa tempora Concilii Piſani, ut Bellarminus obſervat, quâ de re nobis cum illo nulla lis erit; ſed tota difficultas eò redit, quid ante iſtud tempus Eccleſia univerſa de autoritate Pontificis & Concilii ſenſerit, & quid deinde in Conciliis generalibus de iſtâ quæſtione judicarit, contendit Bellarminus Eccleſiam ante iſtud tempus ſtatuiſſe Pontificem Concilio ſuperiorem, tuncque primùm fuiſſe aliquos qui Concilium ſupra Papam extollerent: nos è contrà dicimus Bellarmini ſententiam ad illud uſque tempus fuiſſe orbi univerſo ignotam, tuncque primùm inventam & invectam fuiſſe, atque anteà Eccleſiæ ſemper perſuaſum fuiſſe majorem eſſe Concilii præſertim generalis, quàm Romani Pontificis autoritatem: ac demum idem ab ipsâ poſt motam litem in Conciliis generalibus ſtatutum atque definitum eſſe: hæc ſunt quæ nobis adverſus Bellarminum oſtendere oportet.

§. I.

Poteſtatis Eccleſiaſticæ immediatum ſubjectum eſſe univerſam Eccleſiam.

PRopoſitarum quæſtionum definitio tota pendet ex hujus principii determinatione, quod hiſce verbis à noſtris Theologis concipitur: *quodnam ſit ſubjectum immediatum poteſtatis Eccleſiaſticæ.* Senſus eſt, an poteſtas clavium ſit immediatè conceſſa univerſitati Eccleſiæ, ut per ejus Miniſtros ac per ſummum Pontificem exerceatur, an verò ſummo Pontifici aut etiam Epiſcopis ſit immediatè colla-

ta: hoc eſt ſcilicet, quæſtionum propoſitarum fundamentum; nam ſi clavium poteſtas eſt penes ſolum Pontificem Romanum, haud dubium eſt quin ſuper univerſam Eccleſiam poteſtatem habeat, cùm aliam poteſtatem hac in hypotheſi non habeant Eccleſia & Prælati, quàm quæ illis ab ipſo communicatur, ſecus verò ſi vice versâ Eccleſia ſupremam habet poteſtatem, quæ ab eâ in Miniſtros ejus ſummumque Pontificem derivatur. Operæ pretium eſt ergò, antequam ultrà progrediamur, opinionis noſtræ fundamentum ex traditione confirmare. Ut ergò pateat mentem antiquorum omnium fuiſſe, claves non uni Petro, ſed in perſonâ Petri univerſitati Eccleſiæ collatas eſſe, quas illa Miniſtris ſuis atque ipſi ſummo Pontifici communicat, nonnulla veterum id disertè aſſerentium teſtimonia referam. Imprimis verò ſpectat illuc Chriſti dictum apud Matthæum Evangelii c. 18. *Si eos teſtes non audierit* frater peccans, *dic Eccleſiæ, ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Quo patet ſupremam excommunicandi poteſtatem penes Eccleſiam eſſe. Hoc autem ex iſto loco aliiſque ſimilibus intulerunt antiqui Patres, quorum ſelecta tantùm & aperta teſtimonia referam.

Tertullianus Scorpiaci cap. 10. *Memento claves hîc Dominum Petro & per eum Eccleſiæ reliquiſſe.* Cyprianus lib. de unitate Eccleſiæ. *Loquitur Dominus ad Petrum: Tu es Petrus, &c. Tibi dabo claves regni cælorum. Et quamvis Apoſtolis omnibus poſt Reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat, & dicat: Sicut miſit me vivens Pater, &c. tamen ut unitatem manifeſtaret, unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſuâ autoritate diſpoſuit, hoc erant utique & cæteri Apoſtoli quod fuit Petrus pari conſortio præditi honoris & poteſtatis.*

Optatus lib. 7. *Præferri Petrus cæteris Apoſtolis meruit, & claves regni cælorum communicandas cæteris ſolus accepit:* id eſt, accepit eas ut cæteris etiam communicarentur, perſonam gerebat omnium.

S. Baſilius Monaſticarum Conſtitutionum c. 23. *Petre*, inquit, *amas me plus his, paſce oves meas: & omnibus deinde Paſtoribus ac Magiſtris eamdem tribuit poteſtatem, cujus quidem rei ſignum eſt quod omnes ſimiliter atque ille ligent & ſolvant.*

Ambroſius lib. de dignitate ſacerdotali c. 2. *Quas oves*, inquit, *& quem gregem non ſolùm tunc beatus ſuſcepit Petrus, ſed & nobiſcum eas ſuſcepit, & cum illo eas nos ſuſcepimus omnes.*

Chryſoſtomus homil. 79. ad eadem verba. *Amas me, Petre, paſce oves meas: Quod*, inquit, *non ad Sacerdotes ſolos dictum eſt, verum etiam ad ſingulos noſtrûm, quibus vel minimus grex commiſſus eſt.....*

Habet unuſquiſque ovem, ad pinguia eam paſcua ducat.

Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum. *At dicis ſuper Petrum fundatur Eccleſia, licet idipſum in alio loco ſuper omnes Apoſtolos fiat, & cuncti claves regni cælorum accipiant, & ex æquo ſuper eos fortitudo Eccleſiæ ſolidetur, tamen propterea unus eligitur ut capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio.*

Sanctus Auguſtinus diſertè & centies lib. de Agone Chriſtiano c. 30. *Huic enim Eccleſiæ claves regni cælorum datæ ſunt, cum Petro datæ ſunt, & cum ei dicitur, ad omnes dicitur paſce oves meas;* concione 2. ſuper Pſalmum 30. *cujus Eccleſiæ perſonam gerebat Petrus;* & enarratione in Pſalmum 108. *Agnoſcitur ille in figurâ geſtaſſe perſonam Eccleſiæ.* Tractatu 50. in Joannem. *Petrus quando claves accepit, Eccleſiam ſanctam ſignificavit.* Item tractatu 118. *Claves unus tanquam perſonam gerens ipſius unitatis accepit.* Item tract. 124. *Cujus Eccleſiæ Petrus Apoſtolus propter Apoſtolatûs ſui primatum gerebat figuratâ generalitate perſonam.... Eccleſia ergo quæ fundatur in Christo, claves ab eo regni cælorum accepit in Petro*, id eſt, *poteſtatem ligandi ſolvendique peccata.* Mitto alia innumera ejuſdem teſtimonia in eamdem ſententiam, viginti ſex collegit Launoius Epiſtolarum p. 2. Epiſt. ad Adrianum Vallantium, ſed citata ſufficiunt ad mentem ejus cognoſcendam.

Cyrillus lib. 12. in Joannem: *Accipite Spiritum ſanctum, reſpondemus virtutem in omnes permanaſſe, & ſcopum largientis impleſſe; dedit autem Chriſtus non aliquibus ſeorſum, ſed univerſis diſcipulis.*

Sanctus Leo ſerm. 3. de anniverſario Aſſumptionis ſuæ, *propter quod dicitur beatiſſimo Petro: Tibi dabo claves regni cælorum, tranſivit quidem in alios Apoſtolos vis iſtius poteſtatis, & ad omnes Eccleſiæ Principes Decreti hujus conſtitutio commeavit; ſed non fruſtrà uni commendatur quod omnibus intimetur. Petro enim ſingulariter id creditur, quia cunctis Eccleſiæ rectoribus præponitur.* Idem habet ſerm. 2. de natali Apoſtolorum.

Fulgentius in lib. de fide ad Petrum c. 3. *Deus in perſonâ B. Petri ligandi ſolvendique tribuit poteſtatem.* lib. 1. de peccat. meritis & remiſſ. *Cui* (Eccleſiæ) *claves regni cælorum dedit, cui etiam poteſtatem ligandi ſolvendique conceſſit.* Et cap. 20. *Hinc eſt quod etiam B. Petro, id eſt, Eccleſiæ ſuæ in terra ligandi ſolvendique tribuit poteſtatem.*

Eucherius Lugdunenſis homiliâ de natali Petri: *Et tibi dabo claves regni cælorum, hoc enim quod principaliter Petro dicitur, cæteris quoque Apoſtolis dictum intelligi debet, & non tantùm Apoſtolis, verum etiam Epiſcopis & Sacerdotibus.*

Gregorius primus lib. 6. expoſit. in caput 16. lib. 1. Regum cap. 3.

Nam quod antiquis nunquam dicitur, quodcunque ligaveris ſuper terram, modò univerſali Eccleſiæ dicitur.

Beda in cap. 19. Matthæi: *Claves regni cælorum Petrus tanquam perſonam gerens ipſius unitatis accepit.* Et in cap. 21. *Eccleſia ergo in Petro claves regni cælorum accepit.* Et lib. 4. in cap. 16. Matth. *Hæc poteſtas* (ligandi atque ſolvendi) *ſine dubio cunctis datur Apoſtolis, necnon Epiſcopis, Presbyteris, & omni Eccleſiæ.*

Ambroſius Auſpertus lib. 4. in Apocalypſim. *Huic Petro typum gerenti Eccleſiæ dicit, quodcumque ligaveris*, idem habet lib. 5. & lib. 7.

Dungalus Diaconus in lib. contra Claudium Taurinenſem citata B. Auguſtini teſtimonia tranſcribit Rabanus lib. 5. in Matt. c. 16. *Quæ ſolvendi atque ligandi poteſtas, quamvis ſoli Petro data videatur à Domino abſque illâ dubietate.* Tamen noſcendum eſt quod & cæteris datur ipſo teſte.

Meldenſe Concilium anni 845. *Ut clavibus Eccleſiæ datis aditus ad vitam claudi debeat aut reſerari.*

Paſchaſius Radbertus lib. 8. in Matt. cap. 16. *Videtur cum Petro & cum omnibus Apoſtolis hæc poteſtas ſpecialiùs à Domino attributa, & licet Eccleſiæ eadem ſit conceſſa.*

Hincmarus Rhemenſis Epiſt. 33. cap. 20. cap. 36. & 47. necnon in libello expoſtulationis, qui in Concilio Duziacenſi primo refertur cap. 26. citata ex Auguſtino & Bedâ teſtimonia exſcribit.

Odo Cluniacenſis lib. 4. collat. c. 19. *Qui* (Chriſtus) *ligandi atque ſolvendi poteſtatem Eccleſiæ rectoribus in perſonâ beati Petri conceſſit.*

Hugo de ſancto Victore lib. 1. de Sacramentis cap. 26. *Quid eſt quod in typo Eccleſiæ dictum eſt Petro; quodcumque ligaveris.* Sequuntur eamdem ſententiam Magiſter ſententiarum diſtinct. 18. & 19. Alanus lib. 2. contra Valdenſes. Thomas Valdenſis tom. 1. de Sacramentis cap. 145. Joannes Gerſo tract. de poteſtate Eccleſiaſticâ, conſiderat. 4. Toſtatus Abulenſis in cap. 13. Num. quæſt. 48. Dionyſius Carthuſianus lib. 1. de autoritate Papæ & Concilii art. 34. Almainus de poteſtate Eccleſiaſticâ cap. 17. Adrianus ſextus in 4. q. 1. Gulielmus Okamus, & alii: ſed ex iis Theologis non eſt qui opinionem noſtram diligentiùs explicet & accuratiùs expendat quàm Toſtatus Abulenſis, è quo non pauca referre haud pigebit.

Quæſtionem ſic proponit ille loco ſuprà citato, *an communitas ſeu Eccleſia poſſit habere exercitium juriſdictionis, & an Chriſtus dederit claves ſoli Petro ſpecialiter, vel ſoli Eccleſiæ, & quomodò transfertur autoritas clavium de uno Prælato ad alium.* Huic autem quæſtioni reſ-

pondet, Juriſdictionem quidem ſecundum actum cadere non poſſe in communitatem, ſed in perſonam determinatam quæ poſſit actus aliquos exercere, ſed eam eſſe in communitate ſecundum originem & ſecundum virtutem, quia omnes perſonæ quæ accipiunt juriſdictionem ex virtute communitatis accipiunt. *Ita autem*, inquit, *videtur de clavibus Eccleſiæ, quia illæ datæ ſunt à Chriſto toti Eccleſiæ, quia tamen non poterat univerſa Eccleſia diſpenſare illos cum non eſſet aliqua perſona, eas Petro dedit nomine Eccleſiæ; ſi tamen intelligeretur claves traditas eſſe Petro ſpecialiter, non ſolùm ſequeretur inconvenienter quod inducitur, ſcilicet quod alii Apoſtoli non habuiſſent, &c. ſed adhuc inconveniens majus erat quod defuncto Petro non manſiſſent claves, quod neceſſe erat ſi ſoli Petro datæ fuiſſent, & non ſolum ſi ipſi ſoli, ſed etiamſi omnibus Apoſtolis datæ fuiſſent, tanquam determinatis perſonis defunctis illis non manſiſſent claves in Eccleſiâ, quia iſti non habent poteſtatem dandi aliis claves, faciendo eos ſucceſſores ſuos, cum nemo poſſit Prælatum ſucceſſorem ſibi facere.... Ergo non fuerunt datæ claves illis tanquam determinatis perſonis, ſed tanquam Miniſtris Eccleſiæ; & tunc magis dabantur claves Eccleſiæ, cum Eccleſia quæ ipſas habet radicaliter nunquam moriatur. Hinc leviter apparet quomodò mortuo Petro ſuccederent alii ſummi Pontifices in æquali poteſtate, quia illa poteſtas clavium erat in Eccleſiâ ... Hinc mortuo Petro poteſt eligere ſucceſſorem, & eligendo confert eam poteſtatem. Hoc idem patet in communitatibus, ſi enim aliqua communitas vel collegium eſt, ibi erit juriſdictio, & quia non poteſt adminiſtrari per univerſam ſocietatem, adminiſtratur per unum de communitate: non eſt tamen juriſdictio in illo, ita quod non ſit in communitate, ſed eſt magis in communitate, quia antequam ille conſtituatur in judicem vel rectorem, nullam habet juriſdictionem illo mortuo vel cadente, juriſdictionem non penitùs expirat juriſdictio: poteſt alius præfici in rectorem vel judicem, non tamen poſſet hoc fieri ſi non maneret juriſdictio in communitate: ergo ipſa communitas habet magis juriſdictionem. Adhuc patet hoc, quia ſede vacante capitulum habet, omnia quæ pertinent ad juriſdictionem Prælati: licet non ea quæ ſunt ordinis.... Ergo videtur quod juriſdictio illa radicaliùs erat in Eccleſiâ quàm in Prælato: non tamen haberet eam Eccleſia niſi in principio ei tradita fuiſſet, quia juriſdictio clavium non eſt talis qualis ſunt juriſdictiones quas conſtituunt ſibi homines, quia cum juriſdictio ſit in remittendo peccata & ligando, non poſſunt eam homines ſibi fingere, ſed à Deo ſolo eſt, cum ipſe ſolus remittat peccata, in Eccleſiâ autem eſt iſta juriſdictio. Ergo oportet quod illam aliquando acceperit, & hoc non fuit niſi cum primo traditæ ſunt claves à*

Chriſto. Et quæſt. 49. *Eccleſia ſuſcipit claves à Chriſto, & Apoſtoli tanquam Miniſtri Eccleſiæ, & nunc Eccleſia illas habet & Prælati etiam, ſed aliter Eccleſia quàm Prælati; nam Eccleſia illas habet ſecundum originem & virtutem, Prælati autem habent ſecundum uſum earum. Dicitur Eccleſia habere ſecundum virtutem claves, quia poteſt illas conferre Prælato per electionem..... Exemplum hujus rei in domino rei & uſufructuario atque uſuario; nam dominus rei habet uſum rei, & confert illum uſum alteri, ſed non eo modo quo habet, quia ſibi reſervat uſum, ut proprietario alteri concedit vel uſuario, vel uſufructuario; & in hoc confert dominus quod habet, quia dominus rei non eſt uſufructuarius vel uſuarius conformiter in Eccleſiâ, ipſa enim non habet claves quantùm ad uſum; omnia autem iſta deſcendunt ex hoc quod Eccleſiarum eſt aliquid, unum per ſe potens habere adminiſtrationem clavium, ſi autem poſſet per ſe adminiſtrare, non committeret alicui Prælato.* Ita Epiſcopus Abulenſis opinionem noſtram, quæ ſacræ Facultatis Pariſienſis eſt, mirum in modum illuſtrat & invictè probat, ita ut nihil à nobis addi poſſit ad eam explicandam aut aſſerendam.

Ut tamen ad propoſitum revertamur, oſtendendum eſt quo pacto ex hoc principio & fundamento ſequantur ea quæ nobis in hac diſſertatione probanda ſumpſimus. Hoc autem facile eſt ad oculum demonſtrare; nam nemo eſt qui non ſtatim intelligat illum ſupremam habere poteſtatem, qui poteſtatem ipſam habet ſecundum originem & virtutem, eum verò poteſtatem non habere ſupremam, qui tantùm poteſtatem habet ab alio ſibi commiſſam quoad uſum. Patet autem ex dictis poteſtatem Eccleſiaſticam eſſe penes Eccleſiam, Romanum autem Pontificem, cœteroſque Prælatos eam accipere ab Eccleſiâ quoad uſum tantummodò. Non ergo Summus Pontifex habet poteſtatem in univerſam Eccleſiam, licet habeat in univerſâ Eccleſiâ, ſed vice versâ Eccleſia poteſtatem habet in Pontificem; & quemadmodum mortuo Pontifice alium ſufficit, ita poteſt eum corrigere atque deponere, non quidem ipſa per ſe, nam univerſam ſocietatem Eccleſiæ convenire aut judicare non eſt poſſibile; ſed per Concilium generale quod cum univerſam Eccleſiam repræſentet, habet univerſam Eccleſiæ poteſtatem in ſe unitam, cùm præſertim Eccleſiæ univerſæ habeat aſſenſum. Cum ergo Eccleſiæ poteſtas ſit ſuperior poteſtate Papæ, cum Eccleſia leges dicere poſſit Papæ; cum Eccleſia poſſit auferre à Papâ juriſdictionem quam ipſi commiſit; nemo dubitare poteſt quin hæc omnia fieri poſſint à Concilio generali ipſam repræſentante: ſed hæc ſunt ſigillatim expendenda.

§. II.

§. II.

Majorem eſſe Concilii generalis quàm Romani Pontificis autoritatem.

AD probandum majorem eſſe Concilii præſertim generalis quàm Romani Pontificis autoritatem hoc unum obſervaſſe ſufficeret a Concilio generali Eccleſiam univerſam repræſentari, non item à Romano Pontifice; quippe cum ſuprema poteſtas ſpiritualis toti Eccleſiæ in commune à Chriſto collata ſit, ut paragrapho ſuperiori abundè probatum eſt, aliunde verò certum ſit Concilium generale univerſam Eccleſiam repræſentare non item Romanum Pontificem, quis negare poſſit quin major ſit Concilii quàm Romani Pontificis autoritas?

Præterea Romanis Pontificibus adeò perſuaſum fuit Concilii autoritatem ſuâ majorem eſſe, ut ultrò ipſi Concilia poſtularint, tanquam ad dirimendas controverſias neceſſaria, ſuaque judicia in illis retractari poſtularint, aut ſaltem paſſi fuerint, docet id conſtans ac perpetua Romanorum Pontificum diſciplina.

Atque ut à beato Petro ordiamur, *nihil ille*, ut Chryſoſtomus obſervat, nihil, inquam, alicujus momenti ſolus, egit nihil alicujus momenti ſine Concilio ſtatutum eſſe voluit: cum eligendus Apoſtolus in locum Judæ, cum conſtituendi Diaconi, cum aliquid de legalium obſervatione ſtatuendum in commune conſulit, & omnia fratrum electioni ac judicio permittit. Id verò maximè elucet in illâ celebri de legalium obſervatione controverſiâ, quæ in Concilio Hieroſolymis congregato diſceptata ac judicata eſt; totiuſque Synodi non unius Petri nomine definita. His verbis, *viſum eſt Spiritui ſancto & nobis, &c.* Hoc exemplo utuntur Synodi 5. generalis Patres, ut oſtendant Concilii præſertim generalis autoritatem ſingulorum Epiſcoporum ipſiuſque Romani Pontificis autoritate ſuperiorem eſſe ac majorem. His verbis: *Licet*, inquiunt, *Spiritus ſancti gratia circa ſingulos abundaret Apoſtolos, ut non indigerent alieno conſilio ad ea quæ agenda erant, non tamen aliter voluerunt de eo quod movebatur, ſi oporteret Gentes circumcidi, definiri priuſquam communiter congregati diverſarum ſcripturarum teſtimoniis unuſquiſque ſua dicta confirmaverunt, unde communiter de eo ſententiam protulerunt ad gentes ſcri-*

bentes viſum eſt Spiritui ſancto & nobis, &c. Sed & ſancti Patres qui per tempora in ſanctis quatuor Conciliis convenerunt antiquis exemplis utentes communiter de exortis hæreſibus & quæſtionibus diſpoſuerunt, certo conſtituto quod in communibus de fide diſceptationibus cum proponuntur quæ ex utraque parte diſcutienda ſunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacii. Nec enim poteſt in communibus de fide diſputationibus aliter veritas manifeſtari, cum unuſquiſque proximi adjutorio indiget.

Hinc quoties in Eccleſiâ majores ac graviores controverſiæ ſunt exortæ, congregata ſemper fuêre Concilia. Quid autem neceſſe fuiſſet ea congregari, ſi ſolius Romani Pontificis autoritas Concilii autoritatem ſuperaret. At non iſta fuit Romanorum Pontificum ſententia, cum ipſi Concilia ultrò ut neceſſaria poſtulent etiam poſt judicium ſuum.

Sic Clerus Romanus, tempore Cypriani, cauſam lapſorum non aliter tractari poſſe affirmat, *quam collatione conſiliorum cum Epiſcopis, Presbyteris Confeſſoribus factâ, quoniam nec firmum decretum poteſt eſſe, quod non plurimorum videbitur habuiſſe conſenſum.*

Sic Julius ad Orientalium diſſidia finienda, Athanaſii cauſam judicandam, necnon ad fidem confirmandam Concilium neceſſarium eſſe affirmat, atque ad illud Euſebium & ejus ſocios invitat.

Sic etiam Liberius ad eandem cauſam judicandam, Concilium petiiſſe ſe teſtatur, & iterum enixè poſtulat in litteris ad Conſtantium, atque illâ de cauſâ Legatos ad eum mittit, idem cum in Imperatoris conſpectum veniſſet, eandem poſtulationem iterato renovavit, & interroganti Imperatoris Miniſtro *quota pars orbis eſt Liberi*, non reſpondet ſe ſupra Concilia eſſe, ſuamque autoritatem omni aliâ majorem eſſe, ſed tantùm ait quod etiam ſi ſolus ſit cum paucis, non ideò cauſam fidei minui. Quoniam tres tantùm fuerunt, qui Nabuchodonozori reſtitêre.

Damaſus & alii Epiſcopi Occidentales poſt Aquileïenſem Synodum ad Imperatorem Theodoſium ſcribentes ad componendas Orientis res, Synodum generalem fieri enixè poſtulant: iidem autem ſe non prærogativam examinis ſibi vindicare aiunt, ſed tantùm conſortium communis arbitrii. Cauſam Bonoſi, quæ Concilii Capuenſi ſtatuto finitimis Epiſcopis, Anyſio ſcilicet, Theſſalonicenſi & Macedonibus fuerat commiſſa, non audet ipſe judicare, *Cum hujuſmodi*, inquit, *fuerit Synodi Capuenſis judicium ut finitimi Bonoſo*

de eo cognoſcant advertimus nobis judicandi formam competere non poſſe. Quibus verbis agnoſcit Siricius ſe non ſolum Concilii generalis, ſed & alterius Synodi, qualis erat Capuenſis autoritate ita aſtringi ut non poſſit cauſam ab iſtâ Synodo aliis judicibus commiſſam ipſe judicare, agnoſcit etiam judicium ab iſtis qui à Synodo delegati fuerunt, ferendum ſuo judicio firmius ac ſuperius fore: *Vos enim*, inquit, *ut ſcripſimus, Synodi vice decernitis nos quaſi ex Synodi autoritate judicare non convenit.* Innocentius primus ad motas in Chryſoſtomum turbas componendas ſuam non interponit autoritatem tanquam ſupremam, ſed Synodum neceſſariam eſſe judicat: *Quodnam*, inquit in Epiſt. ad Clerum Conſt. *remedium iſtis rebus in præſenti afferemus, neceſſaria erit Synodalis cognitio quam etiam multo jam antea congregandam diximus, ea enim ſola eſt quæ hujuſmodi procellarum impetus retundere poteſt.*

Cæleſtinus primus cognitâ Neſtorii hæreſi privatam Sedis Apoſtolicæ, ſed in Concilio Occidentalium ſententiam in eum profert, ac deinde cum convocata Synodus generalis foret, ipſe ad eam Legatos miſit, litteris ſuis ita Synodorum generalium autoritatem extollens. *Non poterit*, inquit, *veritas mentiri, cujus in Evangelio iſta ſententia eſt, ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorum, quod cum ita ſit, ſi nec huic tam brevi numero Spiritus ſanctus deeſt, quantò magis eum nunc intereſſe credimus, quando in unum convenit tanta turba ſanctorum.*

Sed nullus eſt Pontifex qui de Conciliorum neceſſitate & autoritate plura ſcripſerit quam beatus Leo, præſertim verò in cauſâ Eutychetis. Licet enim Flavianus ad judicandum Eutychem Synodum generalem neceſſariam non eſſe crediſiſſet, nihilominus S. Leo Concilii celebrationi annuit, petiitque ab Imperatore, *ut intra Italiam habere juberet Epiſcopale Concilium, quo conciliante Deo poſſent omnia ſcandala quæ in perturbationem Eccleſiæ commota erant reſecari.* Cùm verò Imperator eam Synodum Epheſi indixiſſet, ultrò beatus Leo ad eam Legatos miſit. *Unde*, inquit in Epiſt. ad Theodoſium, *quamvis ad diem Concilii Epiſcopalis quem pietas veſtra conſtituit occurrere me ratio nulla permittat, cum nec aliqua ex hoc exempla præceſſerint & temporalis neceſſitas me non patiatur deſerere civitatem; præſertim cum tam evidens fidei cauſa ſit, ut rationabilibus cauſis ab indicendâ Synodo fuiſſet abſtinendum. Tamen in quantum Dominus juvare dignatur, meum ſtudium commodavi, ut clementiæ veſtræ ſtatutis aliquatenus pareatur. Ordinatis hinc fratribus meis qui amputandis ſcan-*

dalis pro cauſæ æquitate ſufficiant, quique præſentiæ meæ impleant vicem. Nec beatus Flavianus, nec ſanctus Leo inutilem eſſe Synodum judicant, eo quod judicium Pontificis Concilii judicio ſit ſuperius, ſed quia ut obſervavimus, atque ut hîc habet ſanctus Leo, evidens omnino cauſa fidei ſit in anterioribus Conciliis apertè definita, ſed cùm Synodum neceſſariam judicaſſet Imperator, ipſe ſanctus Leo ultrò aſſenſus eſt, nec putavit ullum fieri Sedi aut autoritati ſuæ præjudicium, ſi ad illam Legatos mitteret. Cùm verò Synodus illa Dioſcori nefariis artibus compulſa perperam judicaſſet, ſi S. Leo ſuam autoritatem Concilii poteſtate ſuperiorem credidiſſet, quis dubitet quin ille, proüt affectus erat, ſtatim ejus Decreta in irritum miſiſſet; verùm nihil hujuſmodi fecit, aut facere ſe poſſe arbitratus eſt, imò nullum alium huic malo remedium eſſe ratus eſt, quam Concilii alterius generalis celebrationem. Quapropter Imperatorem ſupplex per litteras non ſemel obteſtatus eſt, *ut majorem ex toto orbe Sacerdotum numerum congregaret.* Quum demùm Synodum, imperante Martiano, obtinuit, & in quâ Chalcedone habitâ Eutychetis causâ ſupremo judicio terminata eſt. Quis porrò credat Leonem dignitatis ſuæ defenſorem acerrimum aut Concilia generalia poſtulaſſe, aut ſua judicia in iis retractari permiſiſſe, ſi ſuam autoritatem Concilii autoritate ſuperiorem fuiſſet arbitratus.

Denique diſertè teſtatur in Epiſt. ad Theodoritum poſt Synodum ſcriptâ, judicium ſuum poſt Synodi confirmationem magnum robur accepiſſe, & jam non poſſe ullatenus convelli aut labefactari. *Gloriamini*, inquit, *in Domino, qui nullum nos in fratribus detrimentum ſuſtinere permiſit, ſed quod noſtro prius miniſterio definierat, non univerſæ fraternitatis privavit aſſenſu, ut verè à ſe prodiiſſe oſtenderit, quod priùs à primâ omnium ſede firmatum, totius Chriſtiani orbis judicium recepiſſet.* Ergo non exiſtimavit judicium ſuum æqualis fuiſſe ponderis cum judicio Synodi.

Felix III. & Gelaſius I. ad damnandum Acacium Conſtantinopolitanum, non ſuam, ſed Concilii Chalcedonenſis autoritatem adducunt: cùm enim ille Synodum peteret in quâ judicaretur, non aïunt illi opus non eſſe Synodo, eo quod ſua ſufficiat autoritas Pontificis, utpotè quæ qualibet Synodo major ſit atque ſuperior, ſed Synodum minimè neceſſariam eſſe dicunt, eo quod Acacius jungeret ſe Eutychianis in Synodo Chalcedonenſi damnatis: *Nec enim*, inquit Gelaſius Epiſt. 9. *dubium eſt, quod ſicut in unaquâque hæreſi, quod inceſſabiliter repetendum eſt, quia firmum eſſe nullus ambigit Chriſtia-*

nus, omnes complices ſectatores communicatores damnatæ ſemel pravitatis pari ſorte cenſentur, ideoque ſit conſequens, ut ſicut Timotheus atque Petrus talium ſectatores communicatores damnato ſemel pravitatis pari ſorte cenſetur, ſecundùm illius tenorem Synodi, nullâ recenti factâ Pontificum congregatioue damnati ſunt. Sic & qui Petro communicavit Acacius ut criminis particeps, ita conſors factus ſit & pœnæ. Itaque Romani Pontifices non ſuam in Acacium, ſed Concilii Chalchedonenſis autoritatem allegant, cujus ſe tantùm executores, ſic enim Gelaſius Epiſt. 4. ait deceſſorem ſuum *executorem fuiſſe veteris conſtituti non novæ Conſtitutionis auctorem, quod non ſolùm*, inquit, *Præſuli Apoſtolico facere licet, ſed & cuicunque Pontifici ut quoſlibet & quemlibet locum ſecundum regulam hæreſeos ipſius ante damnatæ à Catholicâ communione diſcernant.* Siccine ſe geſſiſſent iſti Pontifices, niſi autoritatem Concilii ſuâ ſuperiorem exiſtimaſſent. Quid opus fuiſſet ſtudiosè obſervare, ſe non ſuo marte pugnare, ſed tantùm ex autoritate Concilii Chalcedonenſis. Non poteſt alia ratio afferri, cur eam tantùm venditent, niſi quod illam ſuâ majorem eſſe arbitrentur.

Vigilius Papa in causâ trium capitulorum ad eorum damnationem non potuit compelli, niſi autoritate Concilii generalis, hoc teſtantur Italiæ Clerici in litteris ad Legatos Francorum Conſtantinopolim euntes. *Cœpit*, inquiunt, *Papa Vigilius ad hoc compelli, ut abſolutè ipſa capitula ſine Synodi Chalcedonenſis mentione damnaret, ſed Papa non acquieſcens hoc facere, & videns ſe nimium ingravari dixit tunc ſereniſſimo Principi, veniant huc fratres noſtri ex omnibus Provinciis quini aut ſeni, & quicquid ſub tranquillitate tractatu habito omnibus viſum fuerit cum pace diſponemus. Quia ſine conſenſu omnium, iſta quæ & Synodum Chalcedonenſem in dubium venire faciunt, & ſcandalum fratribus meis generant, ſolus facere nullatenus acquieſcam. Et poſteà ſi quis Græcorum Epiſcoporum uſque ad univerſalis Concilii tractatum de iſtis capitulis aliquid feciſſet, aut facientibus acquieviſſet à communione Sedis Apoſtolicæ alienus exiſteret.* Cùm verò quinta Synodus generalis de tribus capitulis judicium poſteà tuliſſet repugnante ac reſiſtente Vigilio, ejus tùm Decretum vim habuit, coactuſque fertur ipſe Vigilius tandem ei conſentire. Agatho Romanus Pontifex Synodo generali propter Monothelitarum cauſam indictâ non deprecatur eam minimè fieri, eò quod in Synodo Lateranenſi, Præſide Martino I. jam judicata cauſa videri potuiſſet, quin imò ultrò ad eam Legatos mittit, eamque neceſſariam fuiſſe fatetur in Epiſ.

tolâ Synodicâ, *Ut*, inquit, *veritas adhuc in ancipiti poſitis clareat, & eam ferventer amplectentibus robur accreſcat, & Zizaniorum genimina ſpirituali falce abſcindantur.*

Mitto alia plurima Pontificum Romanorum teſtimonia, quibus centies ipſi profitentur, ſe nihil quippiam momenti definire au gerere poſſe ſine Concilii autoritate, unus erit inſtar omnium.

Innocentius III. qui Philippo petenti ut ſibi liceret cum uxore divortium facere: Reſpondet ſe id ſine Concilio generali facere non poſſe lib. 3. regiſt. 15. Epiſt. 104. *Verùm*, inquit, *ſi ſuper hoc abſque generalis deliberatione Concilii determinare aliquid tentaremus, præter divinam offenſam & mundanam infamiam, quam ex eo poſſemus incurrere, forſan ordinis & officii nobis periculum immineret.* Putavit ergo poſſe aliquid Concilium generale, quod ſibi facere non liceret ac proinde autoritatem generalis Concilii ſuâ ſuperiorem agnovit.

Gregorius X. in Indictione Concilii Lugdunenſis agnoſcit ſe ſolum ſine Concilio generali non ſufficere ad res Eccleſiæ reſtituendas. *Ad quod*, inquit, *cum nos ſufficere non poſſe ſciamus, levamus oculos ad montem, montem quidem Dei, montem uberem, montem pinguem, unde opportunum nobis provenire auxilium & humiliter petimus & devotè ſperamus, & quia ſalubre in his adhiberi remedium intereſt generaliter omnium nos cum fratribus noſtris aliiſque viris prudentibus exacto & frequenti tractatu præhabito, prout tantæ neceſſitatis inſtantia exigebat, de ipſorum conſilio generale Concilium, ſicut imitatione digna ſanctorum Patrum conſuetudo laudabilis, longæque obſervationis exemplum nos inſtruit opportuno tempore decernimus congregandum, in eo tam circa præmiſſa, quam circa cætera quæ ſalutem reſpiciunt animarum, illa Deo auſpice, communi conſilio inveniatur proviſio, & ejuſdem approbatione Concilii roboretur.* Eadem verba repetit Clemens V. in Epiſt. ad Philippum Francorum Regem.

Denique ut alia mittam, Romani Pontifices ad Lutheranorum, Calvinianorum, aliorumque Novatorum errores peremptorio judicio damnandos Concilii generalis autoritatem neceſſariam eſſe crediderunt, nec conqueſti ſunt rem à ſuâ Sede judicatam in Synodo Tridentinâ iterum examinari, ac de novo judicari. Non ergo putaverunt ſuam autoritatem autoritate Concilii majorem aut ſuperiorem eſſe.

Denique eandem ſemper fuiſſe de Concilii autoritate totius Eccleſiæ ſententiam docet ea quam in definiendis Eccleſiaſticis perpe-

tuò ſervavit diſciplina de quâ diſſertatione ſecundâ ſatis & abundè dictum. Ex eâ quippe liquet ſupremum ſemper Eccleſiæ judicium fuiſſe penes Synodum generalem à quâ non poterat ulla ad Pontificem eſſe provocatio, cum è contra à Pontificis Romani judicio ad Synodum generalem confugere liceret. Docet id diſertè Divus Auguſtinus Epiſt. 162. ubi Donatiſtis Romæ à Pontifice Synodoque proſcriptis ait unum adhuc confugium ſupereſſe ad plenariam ſcilicet Synodum. *Ecce putemus*, inquit, *illos Epiſcopos qui Romæ judicarunt non bonos fuiſſe judices, reſtabat adhuc plenarium Eccleſiæ univerſæ Concilium, ubi etiam cum ipſis judicibus cauſa poſſet agitari, ut ſi malè judicaſſe convicti eſſent, eorum ſententiæ ſolverentur.* Haud dubitavit ergo S. Auguſtinus majorem eſſe Concilii plenarii & generalis (quod ad ejus Africanorumque mentem potuit eſſe tantùm nationale) non dubitat, inquam, quin hujuſmodi Concilium Romani Pontificis & ejus Synodi, quæ novemdecim erat Epiſcoporum, judicium infirmare poſſet ac ſolvere. Et ſanè ut jam multoties à nobis obſervatum ac probatum eſt univerſæ fermè cauſæ fidei, poſtquam à Romanis Pontificibus judicatæ ſunt, iterum in Synodis agitatæ, atque definitæ fuerunt, nec res ante Concilii definitionem penitus eliquatæ atque definitæ cenſebantur. Sic Auguſtinus obſervat in negotio Baptiſmi hæreticorum judicio Stephani litem non fuiſſe definitam, ſed tantùm Synodi plenariæ ſanctione; beatumque Cyprianum potuiſſe ſine hæreſi à Stephani opinione diſſentire, quod non poterant Donatiſtæ, poſtquam res in Synodo plenariâ definita fuerat. Sic etiam in negotio celebrationis Paſchæ quandiu Victoris tantum & Romanæ Eccleſiæ ſententiâ, reprobata eſt Aſianorum conſuetudo, pro hæreticis aut ſchiſmaticis habiti minimè fuerunt. At ſtatim atque à Concilio Nicæno ſtatutum eſt Paſcha, nonniſi die Dominicâ celebrandum, qui aliâ die illud celebrarunt ſchiſmatici ubique audiêre.

Mitto alia innumera exempla atque primùm iſtud diſſertationis hujus caput concludo autoritate & ratiocinio ſancti Auguſtini lib. 2. de Bapt. cap. 4. *Univerſum*, inquit in ſimili negotio, *partibus ſemper optimo jure præponitur.* Cum ergo Concilium ſit totum reſpectu Papæ, qui membrum ejus eſt, cum Concilium univerſam repræſentet Eccleſiam, cujus Pontifex eſt membrum, licet primum atque præcipuum, quis ſanus in dubium revocare poſſit, quin univerſa Eccleſia, & Concilium eam repræſentans majori autoritate polleat, quam ſolus Pontifex Romanus, addi poſſet & illud Hieronymi

Epiſt. 85. *ſi autoritas quæritur, orbis major eſt urbe*, Quod ſi ita eſt, major quoque debet eſſe Epiſcoporum univerſi orbis, quam Epiſcopi unius urbis autoritas.

§. III.

Pontificem Romanum Concilii Legibus teneri, nec poſſe illas pro libito irritare, immutare, quamvis poſſit ab iis ſapienter diſpenſare in eo caſu quo Concilium diſpenſaret.

SEquitur hæc propoſitio ex præcedenti, nam ſi Papæ autoritas inferior eſt autoritate Concilii, ſi judicium Concilii ſuperius eſt judicio Pontificis, cùm inferior nihil poſſit in ſuperiorem, neceſſariò dicendum eſt leges & judicia Concilii generalis non poſſe à Romano Pontifice pro libito diſſolvi aut mutari, at vice verſa cum ſuperior inferiori leges dicere poſſit, Pontificem Romanum Conciliis & legibus teneri fatendum eſt; ſed ut omnibus id conſtet, non aliis utemur teſtibus quam ipſis Romanis Pontificibus qui omnes uno ore clamant, ſe Conciliorum legibus teneri, nec poſſe ſe illas infringere, aut pro libito immutare. Sed præſtat ipſorum audire verba quibus nihil diſertius, nihil luculentius eſt, audiantur ergo.

Julius primus Epiſt. ad Orientales: *Id verè ad Synodi & Epiſcoporum qui in Concilio* (Nicæno) *fuerant, contumeliam vergeret, ſi quæ illi tanto ſtudio & curâ, velut Deo præſente egiſſent, à nobis ut vana futiliaque abrogarentur.* Et ibidem: *Nos omnia ſecundùm Canonem facimus.*

Liberius in Epiſt. ad Conſt. *Ad iſtud officium teſtis eſt mihi Deus meus invitus acceſſi, in quo cupio quidem ſine offensâ Dei, quandiu in ſæculo fuero, permanere, & nunquam mea ſtatuta, ſed Apoſtolica ut eſſent ſemper firmata & cuſtodita perfeci ſecutus morem ordinemque majorum, nihil addidi Epiſcopatui urbis Romæ, nihil minui paſſus ſum.*

Bonifacius primus in Epiſt. ad Hilarium Narbonenſem. *Quod nequaquam poſſumus ferre patienter, quia convenit nos paternarum ſanctionum diligentes eſſe cuſtodes.* Et poſt alia: *Nemo ergo eorum terminos audax temerator excedat, nec aliquid in illorum contumeliam partibus*

ſuis

ſuis quæ tibi non videntur conceſſa defendat. Ceſſet hujuſmodi præſumptio eorum qui ultra licitum ſuæ limitem dignitatis extendunt. Quod idcirco dicimus ut advertat charitas tua adeo nos Canonum præcepta ſervare, ut ita quoque conſtitutio noſtra definiat, quatenus Metropolitani ſui unaquæque Provincia in omnibus rebus ordinationem ſemper expectet.

Cælestinus primus in Epiſt. ad Perigenem Dinatum, Baſilium, & alios Illyrici Epiſcopos, *dominentur nobis regulæ non regulis dominemur, ſimus ſubjecti Canonibus, qui Canonum præcepta ſervamus.*

Sixtus III. in Epiſt. ad Epiſcopos per Illyricum, *ſed ut omne corpus capite regitur, ita ipſum caput, niſi ſuo corpore ſuſtentetur, firmitatem & vigorem ſuum perdit, & non tenet quam habuerat dignitatem.*

Leo primus, *Nimis hæc improbanda, nimis ſunt prava, quæ ſanctis Canonibus inveniuntur eſſe contraria.* Et paulò poſt: *Abſit à conſcientiâ meâ, ut tam prava cupiditas ſtudiis meis adjuvetur...... ſancti illi & venerabiles Patres qui in urbe Nicæna ſacrilego Ario cum ſua impietate damnato manſuras uſque in finem mundi leges Eccleſiaſticorum Canonum condiderunt, & apud nos in toto orbe terrarum in ſuis conſtitutionibus vivunt, & ſi quid uſque aliter quam illi ſtatuerunt præſumitur, ſine cunctatione caſſatur, ut quæ ad perpetuum generaliter inſtituta ſunt, nulla commutatione varientur.*

Idem in Epiſt. ad Pulcheriam de iiſdem Canonibus Nicænis loquens, *Quoniam*, inquit, *contra ſtatuta paternorum Canonum, quæ ante longiſſimæ ætatis annos in urbe Nicænâ ſpiritualibus ſunt fundata Decretis nihil cuique addere conceditur, ita ut ſi quis diverſum aliquid decernere velit ſe potius minuat quam illa corrumpat. Quæ ſi ut oportet à cunctis Pontificibus intemerata ſerventur.* Et cap. 3. *conſenſiones verò Epiſcoporum ſanctorum Canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes unitâ nobiſcum veſtræ fidei pietate in irritum mittimus, & per autoritatem beati Petri Apoſtoli generali prorſus definitione caſſamus, in omnibus Eccleſiaſticis his legibus obſequentes quas ad pacificationem omnium ſacerdotum per trecentos decem & octo Antiſtites Spiritus ſanctus inſtituit.*

Simplicius in Epiſt. ad Acacium ait *contra definitiones Concilii Chalcedonenſis nihil retractari poſſe, quia per univerſum mundum inſolubili obſervatione retinetur quod à ſacerdotum univerſitate conſtitutum eſt.*

Gelaſius I. Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ, *Quibus*, inquit, *convenienter ex paternâ traditione perpenſis confidimus, quod nullus jam*

Ddd.

veraciter Chriſtianus ignoret uniuſcujuſque Synodi conſtitutum, quod univerſæ Eccleſiæ probavit aſſenſus, non aliquam magis exequi ſidem oportere, quam primam.

Similiter Hilarius Papa in Romano Concilio, qui præfuit. *Nos*, inquit, *potiſſimi Sacerdotis adminiſtramus officia, talium tranſgreſſionum culpa reſpiciet .... ſi quidem reatu majore delinquit, qui potiori honore perfruitur, & graviora facit vitia ſacerdotum ſublimitas perſonarum.*

Agapetus Epiſt. 6. ad Cæſarium Arelatenſem: *Revocant*, inquit, *nos quominus deſideriis tuis annuamus veneranda Patrum maniſeſtiſſima conſtituta, quibus ſpecialiter prohibemur prædia juris Eccleſiæ, cui nos omnipotens Dominus præeſſe conſtituit quolibet titulo ad aliena jura transferre qua in re ſapientiæ veſtræ quoque credimus eſſe gratiſſimum, quod in nullo contra priſcas definitiones, conſtituta vel regulas quâlibet occaſione, ſub cujuſcunque perſonæ reſpectu venire concedimus; nec tenacitatis ſtudio, aut ſæcularis utilitatis causâ hoc facere nos credatis, ſed divini conſideratione judicii, neceſſe nobis eſt quicquid Synodalis decrevit autoritas, inviolabiliter cuſtodire.*

Gregorius I. lib. 3. indict. 12. Epiſt. 30. Conſtantinæ Auguſtæ negat quod illa petierat, ut caput Sancti ad ſe tranſmitteret, *Quod*, inquit, *vos illa præcipitis, quæ facere nec poſſum, nec audeo.* Lib. 2. ind. 11. Epiſt. 52. *Si Canones non cuſtoditis, & majorum vultis ſtatuta convellere, non cognoſco qui eſtis.* Idem lib. 1. Epiſt. 24. ait ſe quatuor Concilia generalia, velut quatuor Evangelia venerari.

Martinus I. Epiſt. 5. ad Joannem Philadelphiæ Epiſcopum, *defenſores enim*, inquit, *divinorum Canonum & cuſtodes ſumus, non prævaricatores.* Et in Epiſt. ad Amandum Trajectenſem: *Ideo*, inquit, *neceſſe habuimus ..... Cœtum generalem fratrum & Coepiſcoporum noſtrorum in Romanâ civitate congregare.*

Zacharias Epiſt. 1. ad Bonif. cap. 5. *Abſit ut hoc prædeceſſor noſter ita credatur præcepiſſe, nec enim ab hac Apoſtolicâ Sede illa diriguntur quæ contraria eſſe Patrum ſive Canonum inſtitutis invenirentur.*

Leo III. in dialogo quem de additione particulæ Filioque ſymbolo factâ habuit cum Legatis Caroli Imperatoris, negat quidquam ſe poſſe Symbolo adjicere, *Quia*, inquit, *me illis Patribus Conſtantinopolitani Concilii non dico præferam, ſed abſit ut coæquare præſumam.*

Nicolaus I. Epiſtola 32. ad Epiſcopos Silvanectenſis Concilii, *Sciat beatitudo veſtra, non nos regulas atque Decreta velle corrumpere.*

Adrianus II. de his *nihil audemus judicare quod poſſit Nicano Concilio & quinque cæterorum Conciliorum regulis vel decretis noſtrorum anteceſſorum obviare.*

Joannes VIII. Epiſt. 231. *Et quia*, inquit, *Eccleſiæ Dei privilegium nos decet immutilatum ſolemniter conſervare, ne in aliquo Patrum terminos præferre videamur contra ſtatuta majorum agere nequivimus.*

Sylveſter II. Epiſt. 145. *Itaque in causâ Roberti Abbatis, ob eam quam ſervamus ac ſemper vobis ſervare volumus fidem, hæc tria conſultando proponimus, primum non eſſe noſtri juris falcem in alienam meſſem ponere.*

Gregorius VII. *Et quia*, inquit lib. 2. Epiſt. 5. *venerandi Canones ad ſacerdotii gradum, tales provehi contradicunt probare eos non ſatis cautum fore putamus, ne quidquam à nobis contrarium ſanctis Patribus in exemplum & autoritatem relinquatur; ſolet enim ſancta & Apoſtolica Sedes pleraque conſiderata ratione tolerare, ſed nunquam in ſuis decretis & Conſtitutionibus à concordiâ Canonicæ traditionis diſcedere.*

Eugenius III. Epiſt. 8. *Contra Deum*, inquit, *& ſacrorum Canonum ſanctiones nulli omninò petitioni poſſumus præbere conſenſum.*

Innocentius III. *Si ſuper hoc abſque generali deliberatione Concilii ſtatuere aliquid tentaremus, præter divinam offenſam & mundanam infamiam forſan ordinis & officii nobis periculum immineret, cum contra præmiſſam veritatis ſententiam noſtra non poſſit autoritas diſpenſare.*

Idem agnoverunt Antiſtites Græci & Latini in Decreto unionis Concilii Florentini quo ſtatuitur Romano Pontifici *paſcendi, regendi ac gubernandi univerſam Eccleſiam à Domino Jeſu Chriſto poteſtatem eſſe traditam, quemadmodum & in actis Conciliorum œcumenicorum & in ſacris Canonibus continetur.* Hoc eſt *juxta eum modum quo & in actis Conciliorum œcumenicorum & in ſacris Canonibus continetur*, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσι διαλαμβάνεται. Quæ voces paſcendæ & regendæ Eccleſiæ univerſæ rationem & formam reſtringunt, oſtenduntque Pontificem in regendâ & paſcendâ Eccleſiâ teneri Conciliorum & Canonum autoritatem & Decreta ſequi nec poſſe aliter Eccleſiam univerſam regere aut paſcere. Ita verò legi & intelligi debere decretum Synodi Florentinæ, non autem ut recenter à quibuſdam legitur *quemadmodum etiam* docet tùm textus Græcus Decreti, tùm ii qui ita in Latino legêre ſcriptores Blondus Eugenii

Papæ IV. Notarius lib. 3. decade 10. Marcus Vigerius Patavinus qui Romæ anno 1516. obiit, in Decachordo chorda 10. Roffenſis art. 25. contra Lutheranos. Ekius lib. 2. de Primatu Petri c. 25. Albertus Pighius lib. 4. de Hierarchiâ c. ultimo. Hi omnes ſcriptores minimè ſuſpecti ſunt, & tamen Decretum Concilii Florentini legerunt & intellexerunt, quemadmodum & nos legimus atque intelleximus. Majorem autem ipſis quàm recentioribus, qui aliter verba Concilii legerent & intelligerent, fidem deberi nemo non intelligit.

In eadem Synodo Beſſarion ſeſſione nonâ, velut principium apud Græcos & Latinos minimè controverſum, ſupponit *Eccleſiam Romanam quantacumque facultate polleat, minùs tamen pollere Synodo œcumenicâ & univerſali Eccleſiâ.* Quod quidem principium à Latinis minimè rejectum legitur; imò in Decreto unionis modò relato confirmatum eſt, cum modus Eccleſiæ paſcendæ & regendæ Pontifici præſcriptus eſt, juxta acta veritatis, & Canones Conciliorum.

Poſt tantam nubem teſtium, quis niſi excæcatus & vecors affirmare audeat Romanos Pontifices Decretis Conciliorum non teneri, ſed ea poſſe pro libito abrogare, & ſine causâ quolibet ab iis diſpenſare, cùm contrarium tot ac tanti Romani Pontifices diſertè ac ſine ambagibus proteſtentur: nam in teſtimoniis ſuperiùs allatis videre eſt eos ſæpè ſæpiùs affirmantes, ſe Concilii legibus ita teneri, ut eas vel in leviſſimis rebus infringere aut violare minimè valeant.

Nec verò diſpenſationes Canonum à Pontificibus olim licet rarò conceſſæ, ſuperiori doctrinæ adverſantur; quippe diſpenſatio non eſt infractio aut violatio legis, ſed declaratio cum autoritate factà legem non habere locum in tali vel tali caſu; nam cum Legiſlator legem ferat generalem, nec poſſit omnes caſus prævidere, neceſſe eſt legem locum non habere, cum præſumitur mens Legiſlatoris non fuiſſe, ut in illo caſu obligatoria eſſet, ut loquuntur. Itaque conſideranda eſt in diſpenſationibus mens Legiſlatoris, & eo tantùm in caſu diſpenſatio danda, quo in caſu eam ipſe Legiſlator conceſſiſſet. Sed quia ſi permitteretur unicuique hujuſmodi interpretatio legis, ſi cuivis liceret de mente Legiſlatoris judicare, ſub hoc obtentu leges ab omnibus infringerentur; neceſſe fuit jus iſtud reſervari iis qui autoritate pollent, quibus permiſſum eſt cum autoritate declarare legem, locum non habere in hoc vel illo caſu, & ita ab ejus obſervatione diſpenſare. In hoc enim differt interpretatio à diſpenſatione, quod interpretatio fiat ab eo qui autoritatem non ha-

bet; diſpenſatio verò ab eo qui autoritatem habet. Sic Doctor aut Juriſconſultus poteſt quidem interpretari legem, non autem poteſt efficere quominus ii quos cenſet à lege debere eſſe immunes, ab illâ fiant immunes. Hoc autem faciet Senatus, faciet Prætor, & alius qui autoritatem habet. Ita Pontifex Romanus poteſt non ſolùm interpretari legem, quod quilibet Doctor poſſet, ſed & declarare cum autoritate in tali vel tali caſu hunc vel illum ab eâ eſſe immunem; hoc autem non poteſt facere, niſi cum evidens & juſta ratio faciendum eſſe ſuadet, alioquin diſſipatio potiùs eſt quàm diſpenſatio, inquit egregiè Bernardus, hac de re conſulendus in libro de præcepto & diſpenſatione, & in Epiſtolâ primâ.

§. IV.

In quo probatur Pontificem Romanum à Concilio judicari & deponi poſſe.

ROmanos Pontifices in errores prolabi poſſe ſuperiori diſſertatione oſtenſum. Eoſdem gravibus turpibuſque vitiis depravari poſſe certò certius eſt. Aliundè verò conſtat ab Eccleſiaſticâ communione ejiciendos, & de Epiſcopatu dejiciendos eſſe illos, qui vel in fide vel in moribus peccant, ut à nobis demonſtratum & explicatum eſt in diſſertatione de excommunicatione. Ex quibus ſimul junctis infertur fieri poſſe aliquandò, ut Pontifex Romanus ſit excommunicandus & deponendus. Quod etiamſi nunquam eveniſſet, attamen fieri poſſe quis dubitaret? Verùm non unum ſupereſt exemplum Epiſcoporum Romanorum, qui à Conciliis propter hæreſim ac vitia judicati, damnati, atque etiam de ſede dejecti fuerunt.

Et quidem antiquum fuiſſe Eccleſiæ Romanæ morem, ut cum in hæreſeos vel criminum ſuſpicionem veniſſent à Synodis judicarentur, docet Concilium Italiæ ſub Damaſo in Epiſtolâ tertiâ ad Gratianum & Valentinianum: *Memoratus*, inquit, *frater Damaſius quoniam in ſuâ causâ veſtri tenet inſigne judicii, non fiat inferior, quibus & ſi æqualis eſt munere, prærogativâ tamen Apoſtolicæ Sedis excellit, ut judiciis publicis videantur eſſe ſubjecti, quibus ſacerdotale caput lex veſtra ſummovit.* Et poſt pauca: *Quod verò ad prædicandam Epiſcopi conſcientiam ſeverioribus ſe dedit ipſe judiciis Sacerdotum, à*

quibus non nominis, ſed etiam morum ratio penſatur. Et poſteà: *Quoniam non novum aliquid petit, ſed ſequitur exempla majorum, ut Epiſcopus Romanus, ſi Concilio ejus cauſa non creditur, apud Concilium ſe Imperiale defendat. Nam & Sylveſter Papa à ſacrilegis accuſatus apud parentem veſtrum Conſtantinum cauſam propriam proſecutus eſt.* Quo ex teſtimonio liquet conſuetudinem Eccleſiæ Romanæ eſſe, ut ejus Epiſcopus à Synodo, etiam in moribus judicaretur.

Rariora ſunt hujus rei apud antiquos exempla, quia tum temporis ad Epiſcopatum Romanum ii tantùm promovebantur, quorum integra erat vita moreſque probati. Nihilominus tamen cum aliquid in iis reprehenſione dignum erat, cœteri Epiſcopi Pauli Apoſtoli libertatem imitabantur, qui Petrum minus rectè ad Evangelii veritatem ambulantem reprehendit. Sed ut illa mittam in Romanos Pontifices à Synodis lata judicia memorabo.

Honorium ſexta Synodus cum cœteris hæreticis damnavit, licet mortuum; quod ſi mortuum potuit anathemate percellere, quis dubitet quin potuerit eum ſi vixiſſet de Epiſcopatu dejicere.

Ad Symmachi, qui quorumdam accuſabatur criminum, cauſam judicandam, Rex Theodoricus Synodum Italiæ indixit, quâ quidem in Synodo Symmachi cauſa ventilata eſt; ſed cum deficerent probationes, Concilium judicavit hunc, quantùm ad homines reſpicit, immunem & liberum eſſe ab objectis criminibus: *Decernimus*, inquiunt Patres Synodi Romanæ anno 501. habitæ, *ut Symmachus Papa Sedis Apoſtolicæ Præſul ab hujuſmodi propoſitionibus impetitus quantùm ad homines reſpicit, quia totum cauſis obſiſtentibus deſignatis* (hoc eſt quia deficiebant adverſus eum probationes.) *Conſtat arbitrio fuiſſe divino dimiſſum, ſit immunis & liber, &c. totamque cauſam Dei judicio reſervantes, univerſos hortamur ut ſacram communionem ab eo recipiant, &c.* Verum quidem eſt, ut nihil diſſimulem, fuiſſe tum nonnullos qui exiſtimarent Synodum Italorum Epiſcoporum, utpote minorum & inferiorum Pontifice Romano, non habere de eo judicandi poteſtatem. Ita ipſa Synodus initio Theodorico Regi duo ſuggeſſit, quorum alterum erat debuiſſe Synodum ab ipſo Pontifice convocari; alterum Romanum Pontificem minorum nunquam ſubjacuiſſe judicio. Quamvis autem alii legant *inimicorum* pro minorum, alii *minorum* nomine non Epiſcopos, ſed Laicos Judices intelligant: malim bonâ fide fateri eos minorum nomine intellexiſſe Epiſcopos; at cum Theodoricus affirmaſſet Synodum conſenſu Romani Epiſcopi cele-

bratam, cauſam ejus ipſi ventilarunt, Deoque dimiſerunt, non ob defectum poteſtatis, ſed ob defectum probationum. Videtur tamen Ennodius aliter mentem Synodi intellexiſſe, cum ait in Apologetico: *Aliorum fortè hominum cauſas Deus voluerit per homines terminare, Sedis iſtius Præſulem ſuo ſine quæſtione reſervavit arbitrio.* Quod ab Ennodio dictum videtur per adulationem, ad mentem quorumdam qui in moribus Pontificem à Synodo præſertim Provinciali judicari non poſſe jam tum aiebant, ſed fatebantur omnes in rebus fidei à Synodo generali ipſum judicari poſſe; ut egregiè docet Adrianus ſecundus in Epiſtolâ quæ Synodi octavæ actione ſeptimâ lecta eſt: *Licet*, inquit, *Honorio ab Orientalibus anathema ſit dictum, ſciendum tamen eſt quia ſuper hæreſi accuſatus fuerat, propter quam ſolùm licitum eſt minoribus majorum ſuorum moribus reſiſtere, vel pravos ſenſus liberè reſpuere.* Fuit ergò quorumdam licet vana perſuaſio propter mores à Concilio Romanum Epiſcopum judicari non poſſe, quamvis nemo dubitaret, quin propter fidem deponi poſſet; quod unum, nobis ſufficit: Sed nec alterum illud verum eſt, nam poſt Symmachi & Honorii tempora exempla ſuperſunt Romanorum Pontificum à Conciliis propter corruptos mores depoſitorum.

Imprimis verò inſigne eſt judicium à Romano Concilio in Joannem duodecimum latum, à quo propter horrenda flagitia depoſitus eſt Joannes, & alius in ejus locum electus, ut narrat Luitprandus Ticinenſis lib. 6. cap. 6. his verbis. *Poſt triduum rogantibus tam Romanis Epiſcopis, quàm plebe, magnus in ſancti Petri Eccleſiâ fit conventus, ſederuntque cum Imperatore Archiepiſcopi ab Italiâ pro Engelfrido Aquileenſi Patriarchâ, quem in eadem urbe languor repentè ut fit arripuerat.* Rodulphus Diaconus, Albertus Mediolanenſis, &c. & enumeratis ſexaginta & amplius Archiepiſcopis, Epiſcopis & Cardinalibus, cum aliquot Romanæ Eccleſiæ Officiariis, urbiſque Primatibus. *His itaque reſidentibus*, pergit Hiſtoricus, *ſilentiumque ſummum tenentibus, ita ſanctus Imperator exorſus. Quoniam decorum eſſet tam claro ſanctoque dominum Papam Joannem intereſſe Concilio, cur tantum declinaverit cœtum, vos ò ſancti Patres conſulimus, quibus communis labor Eccleſiaſticus, ac commune negotium exiſtit; tunc Romani Pontifices & Cardinales, Presbyteri & Diaconi cum univerſâ plebe dixerunt; miramur ſanctiſſimam prudentiam veſtram, vos hoc velle percontari, quod nec Ibericos, nec Babylonicos, nec Indicos Incolas latet, non hic eſt ex iis qui veniunt in veſtimentis ovium, intùs autem ſunt lupi rapaces; ita apertè*

ſævit, ita apertè diabolica pertractat negotia, ut nihil circuitionis utatur. Imperator reſpondit. *Juſtum nobis videtur ut accuſationes nominatim exprimantur. Tum à Narnienſi Epiſcopo execrandorum criminum accuſatus Joannes litteris ad Synodum vocatur, ut ſe de impoſitis criminibus & ſacrilegiis purgaret.* Hanc Epiſtolam cum legiſſet Joannes, nullâ accuſationum in ſe prolatarum mentione factâ, reſcripſit tantùm ſe audiviſſe Synodum in mente habere, ut alium crearent Papam: *Quod*, inquit, *ſi facitis, excommunico vos de Deo omnipotente, ut non habeatis licentiam ullum ordinare & Miſſam celebrare.* Hæc Synodus Kalendis Decembris congregata reſpondit Joanni: *Si ad Synodum venire & objecta purgare non differtis, autoritati veſtræ proculdubio obediemus; ſed ſi venire & objecta capitalia crimina purgare diſſimulatis, tunc excommunicationem veſtram parvi pendemus, eam potius in vos retorquebimus, quandoquidem juſtè facere poſſumus.*

Hæ litteræ Adriano datæ ut ad Joannem deferrentur, ſed cum inveniri non potuiſſet, conſtaretque eum ad Synodum non venturum, totius Synodi judicio depoſitus eſt, & electus in ejus locum Leo IV. quem quidem Joannes poſt diſceſſum Imperatoris Româ ejecit; ſed ipſe Joannes paulò poſt è vivis abiit Idibus Maii anno 964. Poſt hujus mortem à Romanis Benedictus eſt ſubrogatus, ſed eo rejecto Leo coadunatâ Epiſcoporum Synodo reſtitutus eſt, & in Benedictum tanquam in invaſorem prolata ſententia. Hæc narrant præter Luitprandum Continuator Reginonis Adamus Bremenſis, Sigebertus, & alii benè multi, quorum teſtimonia collegit Launoïus p. 4. Epiſt. Ep. 1. ad Mareſium. Ex iis verò nullus eſt qui factum Concilii improbet, aut depoſitionem Joannis iniquam & illicitam eſſe ſcribat, imò omnes uno ore eam approbant, Joannem Expapam & Leonem legitimum Pontificem appellant.

Primus omnium Baronius Joannis videtur ſuſcepiſſe patrocinium, ſed infeliciter omninò: quod enim ait eum fuiſſe à Synodo reſtitutum, depoſitumque per eam Leonem, id non aliundè habet quàm ex additamento quodam inſerto in Chronicon. Sigeberti, quod Aubertus Miræus non invenit in manuſcrip. Gemblacenſis Monaſterii, quodque manifeſtè patet eſſe aſſutum & à mente Sigeberti, qui Joannem Expapam & Leonem legitimum Pontificem ibidem agnoſcit, omninò alienum eſt. Nec verò fides ulla debetur actis quibuſdam è Vaticano codice prolatis, quæ feruntur eſſe Synodi à Joanne adverſus Leonem celebratæ; cum enim nullum hujuſmodi Concilium habitum fuiſſe conſtet, non poſſunt ejus acta eſſe genuina, cum

præſertim

præſertim hæc aliundè ſuppoſitionis argui poſſint, ut oſtendit Launoius citatâ Epiſtolâ ad Marcelium.

Ut verò minùs odioſum autoritatis à Concilio in Romanum Pontificem exemplum proferam, addam ſententiam à Concilio Lateranenſi anno 1112. celebrato in Paſchalem ſecundum latam, quâ tum Pontificis illius ſententia de inveſtituris eſt reſciſſa, tum ipſe Pontifex à Synodo emendatus, & ad fidei ſuæ profeſſionem emittendam impulſus. Primùm ergo Paſchalis ſe correctioni Concilii ſubjicit his verbis. *Porrò*, inquit, *ſcriptum illud quod magnis neceſſitatibus coactus, non pro vitâ meâ, non pro ſalute & gloriâ, ſed pro ſolis Eccleſiæ neceſſitatibus, ſine fratrum conſilio, aut ſubſcriptionibus feci, ſuper quo nullâ conditione, nullâ promiſſione conſtringimur, ſicut pravè factum cognoſco, ita pravè factum confiteor, & omninò corrigi, Deo præſtante, deſidero. Cujus correctionis modum fratrum qui convenerunt Concilio, judicioque conſtituo, ne fortè per hoc impoſterùm detrimentum aliquod Eccleſiæ aut animæ meæ præjudicium relinquatur.* His à Paſchali dictis, *communi omnium favore laudatum eſt, ut fratres omnes qui donum à Deo ſapientiæ ſcientiæque perceperant, maturiùs ſuper hoc conſilium communi collatione ſuſciperent, quid ſequenti die per inſpirationem Spiritûs ſancti reſponderent. Die itaque ſextâ, quæ & ultima Concilij fuit, fidei ſuæ veritatem ſanctis Patribus per omnia congruentem, Dominus Papa Paſchalis in audientiâ Concilij totius expoſuit, aſſerens ſe ſcripturas ſanctas veteris & novi Teſtamenti & Concilia univerſalia veneranda ſuſcipere*, Decreta Romanorum Pontificum, ac præcipuè Decreta Domini Papæ Gregorii, & B. memoriæ Papæ Urbani, quæ cùm ſe probare & ſemper probaturum eſſe profeſſus eſſet; in calce profeſſionis Engoliſmenſis Gerardus hanc ex ſcriptis ſententiam recitavit: *Privilegium illud quod non eſt privilegium, ſed pravilegium pro libertate captivorum & Eccleſiæ à Domino Papâ Paſchali per violentiam Henrici Regis extortum, nos omnes in hoc ſancto Concilio cum eodem Papâ congregati, canonicâ cenſurâ & Eccleſiaſticâ autoritate judicio ſancti Spiritûs damnamus & irritum eſſe judicamus, atque omninò caſſamus.* Ex his multa inferri poſſunt Curialium placitis adverſa; primò, Pontificem errare poſſe: ſecundò, errorem ejus à Concilio corrigi & emendari: tertiò, modum correctionis ipſi à Concilio præſcribi: quartò, coram Concilio Pontificem ſe purgare, fideique profeſſionem ut ſe purgaret emittere: demum errorem Pontificis à Concilio damnari & rejici.

Denique in Conciliis Piſano, Conſtantienſi, ac Baſileenſi, Ro-

mani Pontifices, ut Conciliorum Patribus eſt viſum, depoſiti ſunt, aliique ad ipſorum nutum in eorum locum ſubrogati, qui ab universâ Eccleſiâ pro legitimis habiti ſunt; ſed eâ de re plura paragrapho ſequenti.

Unum hîc addam Concilii octavi Decretum, quod rem extra omnem controverſiam ponit; hoc quippe Canone vigeſimo primo reverentiam quidem Romano Epiſcopo debitam tuetur, ita tamen ut poſſit in eum à Concilio ſententia ferri, his verbis: *Si quis tantâ efferatus audaciâ, quemadmodùm Photius & Dioſcorus, ſive ſcripto, ſive ſine ſcripto inſanias quaſdam contra cathedram Coriphæi Apoſtolorum Petri audeat jactare, eandem atque illi ſententiam damnationis ſubeat. Si quâ verò œcumenicâ collectâ Synodo de Romanâ etiam Eccleſiâ controverſia extiterit, licebit cum decenti reverentiâ de propoſitâ quæſtione veneranter percontari, reſponſumque admittere, & ſive juvari, ſive juvare, non tamen impudenter contra ſenioris Romæ Pontifices ſententiam dicere.* Quibus poſtremis verbis non adimit Concilio Synodus octava poteſtatem judicandi de Epiſcopo Romano, quam præcedentibus ei conceſſit; ſed tantùm cavet ne impudenter & audacter privati Epiſcopi, quales Photius & Dioſcorus, ſententiam in Pontificem dicant. Quod ex primis Canonis verbis liquet, *ſi quis tantâ efferatus audaciâ, quemadmodum Photius & Dioſcorus, &c.* Et ſanè Synodus permittit Concilio œcumenico de iis quæ ſpectant ad ſummum Pontificem quærere & judicare, eumque, ut habet, juvare, vel ab eo juvari, hoc eſt vel eum docere, vel ab eo doceri: vetat autem tantummodò ne temerè ſententia in eum proferatur, ſupponens eam ferri poſſe, ſi non temerè & imprudenter id à privatis fiat, ſed ab universâ Synodo. Uno verbo non negat Synodus œcumenico Concilio judicium Pontificis Romani competere, imò id aſtruit, ſed tantùm definit non eſſe de eo temerè judicandum. Nec eſt quod putet Cajetanus hoc ſe telum vitare, dicendo ſenſum Canonis eſſe non poſſe ſine audaciâ de Pontifice Romano judicari. Contrarium enim ſupponit Synodus, cum vult de rebus ad Pontificem Eccleſiamque Romanam ſpectantibus à Synodo inquiri; ad quid enim inquireretur, niſi ut judicium ferretur? quid ſi inquiſitione factâ inveniretur hæreticus, aut graviſſimorum criminum reus, nolletque juvari, hoc eſt emendari à Synodo? Quis dubitet quin mens Synodi fuerit, hoc in caſu ſine temeritate ſententiam in eum dici poſſe.

§. V.

In quo Conciliorum Piſani, Conſtantienſis & Baſileenſis circa propoſitam quæſtionem definitiones referuntur & ab adverſariorum objectionibus vindicantur.

POſtquam à nobis oſtenſum eſt quæ fuerit antiquæ Eccleſiæ circa Concilii & Pontificis Romani autoritatem mens & diſciplina, ſupereſt ut quid de illa in Conciliis generalibus poſt motam litem definitum fuerit expendamus.

Tria porrò ſunt Concilia in quibus hæc quæſtio diù multumqne ventilata ac tandem definita eſt, & factis confirmata, Piſanum ſcilicet Conſtantienſe ac Baſileenſe, quorum hiſtoriam breviter ab origine deducere à propoſito non erit alienum.

Cum Gregorius XI. Avenione ubi 73. annos Pontifices ſederunt, Romam rediiſſet, atque paulò poſt anno 1378. è vivis exceſſiſſet, populus Romanus ſeditione facta, in Conclave, ut vocant, irrupit, atque omnibus Cardinalibus mortem interminatus eſt, ni Romanum aut ſaltem Italum crearent Pontificem ; hi ut ſaluti ſuæ conſulerent Bartholomæum Neapolitanum qui Cardinalis non erat, Pontificem delegerunt, qui dictus eſt Urbanus VI. ſed ægrè ferentes vim à populo ſibi illatam aliquantò poſt Fundos ſe ſe tranſtulerunt, ubi Cardinalem Robertum qui Clemens VII. eſt dictus, Pontificem elegerunt. Is Avenione ſedit uſque ad annum 1394. quo mortuus ſucceſſorem habuit Petrum de Lunâ qui Benedictus XIII. eſt dictus. Aliundè verò Urbano VI. ſucceſſit Bonifacius hujus nominis nonus, Bonifacio, Innocent. VII. ac demum Innocentio, Angelus de Corario, qui anno 1406. eâ conditione electus eſt, ut ſtatim poſt electionem ad finem imponendum Schiſmati Pontificatu ſe ſe abdicaret. Verùm ubi Pontificatum adeptus eſt eo cedere noluit, ſeque Gregor. XII. appellari voluit. Ita res ad duos rediit Antipapas, Benedict. XIII. & Gregorium XII. Neutrum pro legitimo Pontifice agnoſcebat Gallia, & tertium eligi volebat. Hinc habitum eſt Concilium Piſanum anno 1409. & ex conſenſu Chriſtianorum omnium Principum celebratum, cui quidem adfuerunt pluſquam ducenti Epiſcopi ex Italiâ, Franciâ, Germaniâ, & Angliâ. Ad illud vocati Gregorius & Benedictus, cum non

adfuiſſent, de Pontificatu dejecti ſunt, electuſque Alexander V. Nec ſolùm Piſana Synodus ſuam in Pontifices autoritatem exercuit, ſed etiam Decreto ſancivit: *Concilium generale univerſam repræſentans Eccleſiam eſſe ſuperiùs Papâ & ad illud pertinere cognitionem ac judicium controverſiarum quæ Pontificatum Romanum ſpectant.* Ea verò quæ à Concilio Piſano geſta & definita fuerunt, approbavit & confirmavit Alexander V. qui cùm ab omnibus pro legitimo Pontifice habebatur, & Piſanum Concilium legitimum & generale pronuntiavit. Quo etiam nomine donatur Concilium illud ab omnibus qui de eo tum temporis ſcripſerunt.

Poſt mortem Alexandr Vi. Joannes XXIII. hujus ſucceſſor Concilium Conſtantienſe quaſi ad continuationem Piſani anno 1414. indicit. Huic ipſe Pontifex adfuit, promiſitque ſe pro bono pacis Pontificatu ceſſurum, modò Benedictus XIII. & Gregorius XII. idem facerent. Sed hujus pollicitationis pœnitentiâ ductus à Concilio ſeceſſit. Nihilominus Concilium non propterea interruptum eſt, imò decretum emiſit quo definiebatur Concilium, ſeceſſu Joannis XXIII. non eſſe diſſolutum: Deindè verò ſeſſionibus 4. & 5. *diſertè definivit Concilium generale univerſam repræſentans Eccleſiam, poteſtatem ſuam immediatè habere à Chriſto cuilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem ſchiſmatis & reformationem Eccleſiæ generalem in capite & in membris.* Hocce decretum probatum fuit nationaliter ac deinde ſynodaliter, hoc eſt ſejunctim ut fiebat ab unâquaque natione ac deinde ab univerſis in Synodo Patribus.

Omnia porrò ita decreta & definita in Concilio à Martino V. probata ſunt, qui illa tantum excipit, quæ nationaliter & non ſynodaliter definita fuerant.

Poſt hæc Joannes XXIII. ad Synodum citatus reſpondit ſe diſceſſus ſui pœnitentia duci, probari à ſe quæ facta fuerant à Concilio, quæque deinceps erant ſtatuenda, paratumque ſe eſſe quæcumque à Concilio etiam adverſum ſe decernerentur, approbare. Idem fecit Gregorius XII. ſolus Benedictus XIII. ſe ipſum Pontificatu abdicare, & Concilii judicio cauſam ſuam committere renuit, atque ideò à Concilio ut contumax eſt proſcriptus ſeſſione 37. Deinde ſeſſione 39. Concilium Decretum condidit de celebrandis ſingulis quinquenniis Conciliis generalibus.

Quæcunque autem in Concilio nationaliter & ſynodaliter fuerant definita Martinus V. legitimus Pontifex à Concilio electus rata habuit & probavit, in primis verò decreta ſeſſionis 4. & 5. Nam inter articulos Bullæ in errores Vvicleffi conditæ jubet interrogari Vvicleffiſtas, num teneant Concilium generale univerſam Eccleſiam repræſentare, num doceant ea quæ à Concilio Conſtantienſi probata ſunt, ab omnibus Chriſtianis probari debere, quod quidem ſeſſiones quartam & quintam reſpicit.

Idem Pontifex Decreto Conſtantienſis Concilii morem gerens Concilium generale indixit primo Papiæ, deinde Senis ac demum Baſileæ, at ante hujus initium è vivis exceſſit, hujus verò ſucceſſor Eugenius IV. Julianum Cardinalem Legatum illuc deſtinavit, ut Concilio præeſſet. In eo 2. ſeſſione Concilii Conſtantienſis de autoritate Concilii ſupra Papam Decreta renovata ſunt. Conatus eſt deinde Eugenius Concilium diſſolvere, at ſtetit illud nihilominus, ſtatuitque ſeſſione 13. Pontifici non competere hujuſmodi poteſtatem, ipſum quidem eſſe Eccleſiæ caput, ſed non universâ Eccleſiâ ſuperius. Ipſum quippe falli procul dubio poſſe, quod de Eccleſiâ dici ſine piaculo non poſſet. Hæreticum eſſe dicere Papam non teneri Concilio parere, tum Eugenius IV. mutatâ ſententiâ Concilii acta probavit, & ea omnia confirmavit quæ à principio decreta fuerant uſque ad ſeſſionem decimam ſextam, in quâ Bulla confirmatoria actorum Synodi continetur.

Ex his, ut puto, abundè evincitur quæſtionem iſtam de autoritate Concilii generalis etiam ſupra Papam in tribus Conciliis generalibus per tres Pontifices legitimos & ab omnibus receptos approbatis diſertè & apertè definitam fuiſſe, ita ut de illa jam non ſine temeritate dubitari poſſe videatur.

§. VI.

Reſpondetur iis quæ à nupero quodam ſcriptore ad elevanda & eludenda Concilii Conſtantienſis Decreta, objecta ſunt; ſimulque Conſtantienſis Concilij necnon Baſileenſis, & Cleri Gallicani nuperrimè congregati Patres ab hujus calumnijs vindicantur.

AD elevanda Concilii Conſtantienſis de autoritate Conciliorum generalium Decreta multa commenti ſunt adverſarii. Ex iis enim aliqui ea quaſi dubiæ autoritatis, ac ut minus approbata rejecerunt, alii ad tempus tantum ſchiſmatis Concilii dicta detorſerunt; hæc duo recentior quidam Cleri Gallicani Patrum cavillator poſt alios adverſus Concilii Conſtantienſis Decreta rudi & incondito ſermone crocitavit, quibus & tertium addidit, à quo libellum ſuum orditur, ſeſſionis 4. Decreta vitiata eſſe & corrupta. Cum ergo hujus opus licet exiguum omnes adverſariorum adverſus Concilii Conſtantienſis Decreta cavillationes contineat, operæ pretium facturos nos eſſe arbitrati ſumus, ſi ejus argumenta expenderemus.

Primùm ergo ut vitiatum eſſe probet ſeſſionis 4. Decretum, ait in aliquot editionibus poſt hæc verba, *quod ipſa Synodus in Spiritu ſancto legitimè congregata, cui cuilibet cujuſcumque ſtatus vel dignitatis exiſtat obedire tenetur.* Poſt hæc, inquam, verba non reperiri hæc, *in his quæ pertinent ad fidem:* ſed tantùm iſta quæ ſequuntur, *ad extirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationem generalem Eccleſiæ in capite & in membris.*

Addit hæc omnia verba poſtrema, *ad reformationem Eccleſiæ in capite & in membris*, in tribus codicibus mſſ. actorum Concilii necnon in quatuor aliis mſſ. geſtorum indubitatorum Conſtantienſis Synodi, ac demum in duobus mſſ. codicibus Cardinalis Sirleti non haberi. Hinc ille concludit ea quæ ſpectant ad reformationem generalem Eccleſiæ in capite & in membris adventitia eſſe, & inſerta Decreto ſeſſionis 4. hujus autem interpretationis auctores eſſe non tantùm comminiſcitur, ſed & velut exploratum affirmat Baſileenſes Patres, *Concilii*, inquit, *Baſileenſis Patres cum jam viderent autoritatem ſuam*

apud pleroſque vili pendi cogitare cœperunt de publicandis actis Conſtantienſis Concilii, ideoque mandarunt duobus, Cardinalibus, duobus Epiſcopis, duobus Theologiæ Doctoribus, & Archidiacono Zagabienſi ut ex actis Conſtantienſis Synodi Decreta extraherent, hoc verò cum anno 1442. abſolutum eſſet à deputatis ſuprà dictis, opus fideliter conſcriptum fuit. Ex hoc codice juſſu Baſileenſis Synodi ex ſcripto Joannes quidam Hobert ex Inderdof ſacræ Theologiæ Baccalaureus copiam propria manu extraxit, & hæc quæ anno 1499. ad Hieronymum de Crooria Juris utriuſque Doctorem ſpectabat. Eodem anno typis mandata eſt in Imperiali oppido Hagenou. Hæc ſunt quæ de actorum 4. ſeſſionis vitiatione affert iſte recentior, quæ quidem & vana eſſe, & etiamſi vera eſſent, quantum ipſi & ejus ſcopo inutilia ſint, nemo non animadvertit.

Primùm enim, etiamſi ſeſſionis 4. Decreto nonnihil additum eſſe conſtaret, quid quæſo inde lucraretur, cum certum ſit, ipſeque non diffiteatur Schelestratus, eadem omninò verba ſeſſione 5. haberi, ibique adjecta dici minimè poſſe, cum ubique atque in ipſis mſſ. ab eo laudatis reperiantur. Dicet fortè minorem eſſe ſeſſionis 5. quàm 4. autoritatem, atque in illa communi conſenſu Decretum, hocce non eſſe editum, ſed hoc illi effugium modo præcludemus; interim certum maneat & indubitatum à Concilio Conſtantienſi iſtud integrum de autoritate Concilii generalis Decretum eſſe editum, ſi non ſeſſione 4. ſaltem ſeſſione 5.

Secundò demus abeſſe ab iſto Decreto hæc verba, *in iis quæ ſpectant reformationem generalem Eccleſiæ, &c.* autoritas Concilii generalis ſuprà Papas ſatis & abundè ſtabilitur præcedentibus hiſce, *quod ipſa Synodus in Spiritu ſancto legitimè congregata Generale Concilium faciens Eccleſiam Catholicam militantem repræſentans poteſtatem à Chriſto immediatè habet cui quilibet cujuſcumque ſtatus, vel dignitatis etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur.* Inutile eſt ergo Schelestrato oſtendere ſequentia de reformatione verba eſſe adjecta, cùm non minùs ex præcedentibus autoritas Concilii generalis ſupra Papam aſſeratur. Nam ſi quilibet, cujuſcumque dignitatis ſit, ſi ipſe Papa, nominatim tenetur obedire Concilio generali univerſam Eccleſiam repræſentanti, quis dubitet majorem eſſe hujus quam cujuſlibet, atque ipſius Papæ autoritatem?

Tertiò, hæc verba eſſe addita nullatenus eſt veriſimile. Primùm

enim id aſſerit contra editionum omnium Concilii Conſtantienſis, fidem atque etiam contra mſſ. omnium ad quas editiones recenſitæ ſunt, fidem, in quibus omnibus habetur Decretum ſeſſione 4. cum hac additione *& ad reformationem, &c.* Quod verò in quibuſdam non habetur *ad fidem*, nihil ad propoſitum Schelestrati conducit. Deinde idem aſſeritur contra fidem plurimorum optimæ notæ antiquiſſimorumque mſſ. qui in bibliothecis occurrunt, etiam eorum quæ fortè ante Baſileenſium Patrum collectionem conſcripta ſunt. Quid habet quod his opponat Schelestratus, aliquot tantùm mſſ. profert de quorum antiquitate non conſtat, & quidem è loco ſuſpecto deprompta eſt, Bibliothecis ſcilicet urbis Romæ, in quarum mſſ. certum eſt pleraque eorum quæ Curiæ Romanæ placitis adverſabantur eſſe eraſa aut omiſſa. Sed demus de induſtria factum id non eſſe, an non faciliùs fuit hæc verba in quibuſdam mſſ. omitti quàm in aliis ſuppleri.

Quartò, additamenti hujus ratio à Schelestrato adjuncta, non tantùm fictitia, ſed & abſurda planè; quis enim credat Baſileenſes Patres de induſtriâ, hæc ſeſſioni 4. inſeruiſſe, aut ſi inſeruiſſent à nemine fuiſſe animadverſum, eo tempore quo Concilii Conſtantienſis actorum recens adhuc erat memoria. Quis putet eos gratis eam fraudem admiſiſſe, cujus ſtatim ab omnibus argui atque convinci potuiſſent; deinde cui bono iſta ſeſſioni 4. adjeciſſent, cum eadem prorſus reperirent ſeſſione 5. cujus non minorem autoritatem eſſe arbitrabantur. Fictitium ergo eſt & abſurdum hanc eis ſine ullo fundamento dicam impingere.

Denique ſi fides mſſ. à Schelestrato citatis habeatur, hoc unum poteſt inferri, primum quidem ſeſſione 4. conditum eſſe decretum ſine iſtâ additione *& ad reformationem Eccleſiæ.* Sed ſeſſione ſequenti Decretum iſtud fuiſſe reformatum ab ipſis Patribus Synodi.

Hoc patet ex geſtis quibuſdam Concilii Conſtantienſis ab ipſo editis, in quibus poſtquam narratum eſt ſeſſione 4. capitulum iſtud editum eſſe ſine iſtis verbis *& ad reformationem, &c.* poſtea narratur ſeſſione 5. actum fuiſſe: *Super correctione & emendatione capitulorum in præcedenti ſeſſione ſtatutorum, & concluſum eſſe quod ſuprà dicta capitula hoc modo corrigerentur.* Ergo ſi fides habeatur ipſis actis à Schelestrato prolatis in ipſo Concilio Conſtantienſi ſeſſionis 4. Decretum fuit reformatum, & cum priùs ſine iſtis verbis, *& ad reformationem,*

formationem, *&c.* prodiiſſet, poſtea ab ipſa Synodo fuit cum iſtis editum. Non eſt ergo quod hujus additamenti reos peragat Patres Baſileenſes, quod ab ipſa Synodo Conſtantienſi factum eſſe docent acta ab ipſo probata.

Pergit deinde ad elevandam Decreti hujus autoritatem, aitque primùm, ſeſſionis 5. Decreta non fuiſſe ex conſenſu omnium facta, quod ut probet acta quædam Concilii Baſileenſis huc uſque inedita profert, quibus oſtendere conatur ſeſſionem 4. & 5. reclamantibus multis è Patribus celebratas fuiſſe, imò & libellum conteſtatorium adverſus eas à Cardinalibus eſſe emiſſum, aſſentientibus Regis Galliæ Legatis qui ſeſe Cardinalibus adjunxerunt. Specioſa quidem primâ fronte videtur hæc exceptio ; ſed ſi accuratè expendatur, ſtatim concidit. Primùm enim acta illa quæ profert Schelestratus non ſunt authentica, nihilque ſimile habetur in veris & genuinis, imò ex iis conſtat unanimi Cardinalium, Epiſcoporum & Oratorum conſenſu Decreta hæc primùm nationaliter propoſita ſynodaliter eſſe concluſa atque decreta. Deinde verò etiamſi fides aliqua adhiberetur actis à Schelestrato prolatis, quæ nihil aliud videntur eſſe quàm commentarioli cujuſdam, qui Concilio adfuerat Pontificis partibus addicti ; etiam ſi, inquam, in autoritatem admittantur, nihil tamen hæc ad cauſam Schelestrati, quippe ex iis minimè probatur litem & controverſiam fuiſſe de duobus Decretis, de quibus inter nos agitur, imò inter eos qui ſeſſionis celebrationi ſeſe opponebant, numerantur Legati Regis Franciæ, quos Decretis iſtis ſeſe oppoſuiſſe planè abſurdum : ſed tantum ex iis videtur oſtendi poſt diſceſſum Papæ, quoſdam è Patribus Baſileenſibus dubitaſſe, num expediret eo abſente & reditum promittente ſeſſionem inchoare, ſic enim incipiunt actorum iſtorum fragmenta à Schelestrato prolata : *Omnia tanquam ludicra & fictè pro parte Domini noſtri Papæ oblata per Dominum Regem Romanorum & alios ibidem adſtantes reputata fuerunt, fuitque unanimiter vociferatum his non obſtantibus fiat ſeſſio, fiat ſeſſio, propter quæ tam ipſa die, quam die Veneris ſequenti altercationes maximæ fuerunt inter Dominos Cardinales & Nationes.*

Ex iis patet, & ex actis authenticis confirmatur Joannem diſceſſus ſui varias excuſationes attuliſſe, quarum una erat ſe ſanitatis ergo Conſtantiâ diſceſſiſſe, moxque rediturum. Hæ porrò excuſationes licet ſtatim ludicræ ac fictæ omnibus eſſe viderentur, nihilominus fuêre nonnulli qui expectandum adhuc eſſe arbitrarentur. Narratur deindè

in iiſdem actis nationes de celebrandâ ſeſſione deliberaſſe, atque interim Cardinales obtuliſſe Regi paratum eſſe Papam procuratores mittere adcedendum Papatu, paratoſque ſe eſſe ſeſſioni ſi fieret, adeſſe, dum non fierent alia capitula quàm infra ſcripta. (Hoc eſt ea quæ habentur ſeſſione 4. inter quæ decretum eſt de autoritate Concilii generalis.) Hæc capitula Rex nationibus propoſuit, quæ cum de iis deliberaſſent habitâ die Sabbati ſeſſione poſt habitam diſceptationem inter Cardinales & nationes de capitulis jam prælibatis, *tandem*, verba ſunt actorum *divino flamine inſpirante in unam ſententiam convenerunt, quod tantùm capitula infra ſcripta in dictâ ſeſſione ſtatuerentur. Fuit ergo dicta ſeſſio de conſenſu & voluntate Domini Regis, & omnium Dominorum Cardinalium in Conſtantiâ exiſtentium, quatuor Nationum & Oratorum Regum & omnes Cardinales in Conſtantiâ exiſtentes qui non erant infirmitate gravati interfuerunt.* Hæc autem narratio tantum abeſt ut nobis obſit & Scheleſtrato faveat, quin è contra non pauca continet, quæ noſtram mirum in modum cauſam juvant: ex eâ enim primum conſtat ab ipſis Cardinalibus propoſita fuiſſe capitula, quæ in ſeſſione ſunt definita. Secundò, eadem eſſe ventilata apud ſingulas nationes. Tertiò, cum Cardinalibus circa hæc eſſe deliberatum, demùm omnes uno flamine inſpirante in unam ſententiam conveniſſe, atque unanimi conſenſu decreta ſeſſionis 4. eſſe promulgata. Inter hæc autem primùm eſt de autoritate Concilii generalis, in quo etiamſi non habeantur hæc verba, *& ad reformationem Eccleſiæ, &c.* ſufficiunt ea quæ præcedunt ad probandam autoritatem Concilii Pontificiâ ſuperiorem eſſe. Itaque videre eſt rem definitam fuiſſe poſt maturam deliberationem, & primùm nationaliter ac deinde ſynodaliter eſſe concluſam.

Poſt hæc cum adhuc de capitulis ſeſſionis eſſet altercatum, non quidem quoad ipſam ſubſtantiam, ſed quoad quaſdam circumſtantias, tandem unanimi conſenſu ſtatutum eſt, ut corrigerentur & emendarentur eo modo quo habentur ſeſſione 5. verum eſt quidem Cardinales & Legatos Regis Franciæ (ſi fides habeatur commentariis Scheleſtrati) proteſtationem ſecretò feciſſe antequam venirent ad ſeſſionem ſe tantùm propter ſcandalum evitandum ad ſeſſionem ire, non animo conſentiendi his quæ audiverant in ſeſſione ſtatui debere, verùm proteſtatio iſta primò non poteſt dici fuiſſe facta adverſus Decretum de autoritate Concilii generalis, cum Legati Franciæ huic ſeſe adjunxerint, quos huic decreto ſeſe op-

poſuiſſe omni veriſimilitudine caret, iſta ergo proteſtatio facta fuit adverſus alia quædam quæ in ſeſſione 5. definienda eſſe ferebantur, Cùm verò ſeſſio habita fuiſſet & decreta emiſſa, nulla ampliùs adverſus ea proteſtatio facta eſt, imò omnium conſenſu promulgata fuit, & ab omnibus nullo reclamante probata.

Ex his abundè, ni fallor, demonſtratum eſt, illos ipſos commentarios Synodi Conſtantienſis, qui à Schelestrato prolati ſunt, noſtram confirmare potiùs quàm infirmare ſententiam. Nihil dico de proteſtatione quæ ſequitur, factaque dicitur poſt ſeſſionem 38. qua Nationes Italica, Hiſpanica & Gallicana Pontificem eligi poſtulant: hæc enim à propoſito omninò aliena eſt.

Duo ſunt alicujus momenti quæ nobis opponit Schelestratus, unum eſt non fuiſſe ſufficienter deliberatum, ſed tantùm ut habetur in iſtis actis *aliqualiter*; alterum recitata fuiſſe ſeſſionis 5. Decreta per Electum Poznanienſem, quia Cardinalis Florentinus illa noluit pronunciare, unde concludit iſtorum Decretorum autoritatem infirmari.

Verùm hæc duo, licet ita ſe haberent non tanti viderentur, ut propterea Decretorum Concilii autoritas penitùs labefieret. Nam primò certùm eſt quæſtionem iſtam de autoritate Concilii novam non fuiſſe, ſed jam agitatam atque definitam in Concilio Piſano, imò & in hac ipsâ Synodo Conſtantienſi jam motam, ut teſtis eſt Petrus de Alliaco. Deinde verò conſtat capitula propoſita & Decreta ſeſſione 4. & 5. inter nationes primùm fuiſſe ventilata, ac de iis cum Cardinalibus diù diſceptatum. Quod verò in actis habetur, *aliqualiter eſſe diſputatum*, non ita intelligendum quaſi leviter res agitata fuerit, ſed ſenſus eſt non propriè diſputatum aut altercatum fuiſſe, ſed tantùm aliquatenus, hoc eſt rem ventilatam ſine diſputationis æſtu. Quòd verò ſecundo loco addit recitata fuiſſe capitula per Electum Poznanienſem, *Quia Cardinalis Florentinus noluit ea recitare*, non habetur in actis Concilii, ſed tantùm ea fuiſſe recitata à Cardinali Poznanienſi: verùm voluerit nec ne Florentinus ea recitari nihil ad rem: ſufficit ea mandato Concilii univerſi fuiſſe recitata, & ab aſtantibus probata.

Quæ verò fuerit Cardinalium, Florentini, Cameracenſis & aliorum mens, quâ de cauſâ ſeſſiones prorogari voluerint, patet tum ex actis Concilii Conſtantienſis tom. 12. Concil. col. 25. tùm etiam ex proteſtatione ab ipſis emiſsâ poſt tertiam ſeſſionem ibidem col. 1464. Ex quibus monumentis liquet, eos proteſtatos eſſe ſe, ſi

Joannes XXIII. vellet in propoſito ſeſe abdicandi permanere, ab ipſius partibus futuros. Si verò ſecùs faceret, ſe Concilio adhæſuros atque idcirco petiiſſe, ut donec de ejus propoſito liqueret, ſeſſiones differrentur. Has tamen Concilium propterea intermitti debere non exiſtimavit, & Cardinales pro bono pacis eis adfuerunt, cumque cognoviſſent Joannem XXIII. de induſtriâ moras nectere & Papatu cedere bona fide nolle cum cœteris Epiſcopis adverſus eum conſenſerunt. Itaque nulla fuit in Synodo altercatio de autoritate Concilii generalis ſupra Papam quam omnes agnoſcebant, ſed tantùm de celebratione ſeſsionum, quas Cardinales nonnulli prorogandas eſſe arbitrabantur, donec de Pontificis ſententiâ & mente planè conſtitiſſet.

Et ſanè Decretum de autoritate Concilii generalis ſupra Papam etiam ad reformationem Eccleſiæ in capite & in membris unanimi Patrum Concilii conſenſu factam fuiſſe, ſemper apud omnes indubitatum fuit : Sic Gerſo Patres Concilii alloquens in ſermone quem habuit coram ipſis in feſto ſancti Antonii, Concilii Conſtantienſis Decretum laudat in quo hæc verba reperiuntur, *& ad reformationem Eccleſiæ & in capite & in membris* ; itemque in ſermone habito 21. Julii die idem Decretum impensè laudat atque ſaluberrimum illud eſſe & dignum quod ubique inſcribatur. Siccine, quæſo, de Decreto controverſo aut ſuppoſito coram ipſis Concilii Patribus Gerſo auſus fuiſſet proloqui?

Tranſit deinde Scheleſtratus ad Concilii Conſtantienſis in Decretis iſtis condendis autoritatem eamque tribus elevat rationibus, primùm quia Decreta à Concilio ſub unâ obedientiâ Joannis XXIII. ſunt condita. Secundò, quia aliter ſenſiſſe videntur Patres poſt tres obedientias. Tertiò, quia Decreta hæc minus approbata ſunt, aut tantùm ad tempus ſchiſmatis confecta. Hæc ſunt quæ nobis ex ejus libro refutanda ſuperſunt, quod breviter præſtabimus.

Ad primum dicimus Concilium vim & autoritatem ſuam non habuiſſe ex obedientiis trium Pontificum, quippe Joannes XXIII. erat legitimus Pontifex, à quo fuerat vocata Synodus, alii duo non erant legitimi, & ideo conſenſus illorum non erat requiſitus ad convocationem aut celebrationem Synodi. Joannes verò XXIII. ultrò ceſſurum ſe Pontificatum promiſerat, poterat ergo Concilium tum autoritate ſuâ, tum vi illius ceſsionis agere & decernere. Nec opus erat ut expectaret alias obedientias, unde ipſe Joannes ſeſsione 12. & qui poſteà electus eſt Martinus V. ut mox

dicturi ſumus, Concilium Conſtantienſe pro generali habuerunt, & quæ ab ipſo fuerant etiam tempore unius obedientiæ Decreta approbarunt.

Secundum argumentum, Patres ſcilicet Conſtantienſes aliter ſenſiſſe poſt tres obedientias probat tantummodo Schelestratus ex proteſtatione à ſe primùm editâ quam poſt ſeſſionem 38. Cardinales unà cum nationibus tribus, Italicâ, Hiſpanicâ, & Gallicanâ, adverſus Germanicam condidiſſe feruntur ad electionem Pontificis, ſed hoc ut jam dixi ad propoſitum nullatenus pertinet, in eo quippe queruntur differri electionem Pontificis legitimi, obteſtanturque nationem Germanicam, ut ſinat Papam eligi à Collegio Cardinalium cum deputatis aut deputandis à Synodo, proteſtantur ſe ſi quid inde detrimenti Eccleſiæ accidat innoxios fore, convenientius eſſe reformationem poſtponi electioni Pontificis. Hac non obſtante proteſtatione, reformatio non eſt intermiſſa & electio rejecta, donec tandem concordia unita eſt, eâ conditione ut Decretum fieret, quo futurus Pontifex obligaretur Eccleſiam reformare in capite & Curiâ Romanâ ſimul cum Concilio & deputatis à nationibus; quod Decreto facto & capitibus reformationis propoſitis electus eſt Pontifex Martinus V.

Hæc porrò tantùm abeſt ut oſtendant improbatum eſſe à Synodo Decretum de autoritate Concilii ad reformationem Eccleſiæ in capite & in membris, ut è contra oſtendant Patres in hac opinione ſemper perſtitiſſe. Sed hoc unum fuiſſe inter eos controverſum, utrum expediret ante reformationem Pontificem eligere, an verò ejus electio reformationi eſſet poſtponenda. Ac noviſſimè inter partes conveniſſe, ut Pontifex eligeretur eâ conditione, ut priùs Decreto obligaretur unà cum Concilio Eccleſiam in capite & Curiâ Romanâ reformare, necnon articulos reformationis ipſi à Synodo præſcriptos obſervare, an quæſo iſta probant Concilium derogaſſe iis quæ ſtatuerat de autoritate Concilii ad reformationem Eccleſiæ? An non potiùs oſtendunt iis Concilium ſemper adhæſiſſe? Unum tamen & alterum verbulum ex iſtâ proteſtatione & concordiâ nobis objicit Schelestratus, quod non eſt omninò intactum prætermittendum, priùs eſt in proteſtatione iſtud haberi, *licet aſſeratis ſine veſtro conſenſu & ordinatione Concilii ſuper modo, formâ, loco, tempore & materia ad dictam electionem non poſſe procedi obſtantibus quibuſdam hujus Concilii Decretis, quibus nos Hiſpanica, etiamſi aliàs valida exiſterent, non ligaremur.* Unde vellet inferri Schelestratus Decre-

ta prius edita de autoritate Concilii ad reformationem Eccleſiæ non eſſe valida.

Poſterius eſt in inſtrumento concordiæ ubi inducitur natio Germanica, hanc rationem reddens cur electio ſit poſtponenda reformationi, quod ſcilicet *Papa electus ligari non poſſit.* Unde concluditur exiſtimaſſe nationes Concilium non poſſe legitimo Papæ leges dare.

Reſpondeo levia eſſe omninò hæc momenta, primum quidem quia non loquuntur nationes de Decretis de autoritate Concilii ad reformationem Eccleſiæ in capite & in membris, ſed de Decretis quibus cavebatur ne Pontifex fieret ſine conſenſu Concilii & eo modo ac tempore quo Concilium præſcriberet. Deinde iſtud dicitur tantùm nomine Hiſpanicæ nationis, quæ quia favebat Benedicto XIII. ſeu Petro de Luna, hæc in ejus gratiam proteſtationi potuit inſerere. Denique proteſtationis hujuſmodi nulla eſt autoritas, cùm præſertim res in Synodo poſtea fuerit definita; adde quod ipſi Hiſpani Decreto Concilii paruerunt, & electionem Pontificis cum deputatis à Synodo fieri conceſſerunt.

Ad alterum momentum facilis quoque eſt reſponſio non fuiſſe mentem Synodi Papam ligari non poſſe per Decreta Synodi, ſed induci tantum Germanos hanc rationem afferentes ad procraſtinandam ejus electionem, non quod re verâ crederent Papam ligari non poſſe Decretis Concilii, ſed quia timebant ne ille ſemel electus reformationem pati aut facere non poſſet. Quare priuſquam eligeretur, Decretum, ut diximus, de reformatione per Concilium faciendâ emiſſum eſt. Quod in actis authenticis Concilii ita habetur ſeſſione 40. *Sacroſancta Generalis Synodus Conſtantienſis in Spiritu ſancto legitimè congregata univerſalem Eccleſiam repræſentans ſtatuit & decernit quod futurus Romanus Pontifex per Dei gratiam de proximo aſſumendus cum hoc ſacro Concilio vel deputandis per ſingulas nationes debeat reformare Eccleſiam in capite & in membris & Curiam Romanam, &c.*

Cæterum approbatum eſſe à Romanis Pontificibus Decretum ſeſſionis 4. & 5. dubitari non poteſt, quin de omnibus quoque actis Concilii dubitetur, nam primò Joannes XXIII. ipſe ut habetur ſeſſione 12. Concilii declaravit atque profeſſus eſt, *Synodum Conſtantienſem eſſe legitimam Concilii Piſani continuationem, atque errare non poſſe, propterea que ejus ordinationi, declarationi & determinationi omnibus in rebus ſtare ſe, ac contra ſe aliquo temporis proceſſu nunquam iturum promittere.*

Deinde verò Martinus quintus ſummus Pontifex electus, & omnium conſenſu tanquam legitimus approbatus, Decreta Conſtantienſis etiam ſub unâ obedientiâ facta non ſemel approbavit. Primum ſeſsione 42. Concilium Conſtantienſe generale Concilium vocat, approbatque depoſitionem ab eo factam Joannis XXIII. ſeſſ. 44. Decretum Concilii quo jubeatur futurus Pontifex Concilium generale indicere, confirmat, & executioni mandat futuri Concilii generalis locum, Papienſem civitatem deſignans his verbis, ſeſſ. 44. *Cupientes ac volentes Decreto hujus generalis Concilÿ ſatisfacere inter alia diſponente, quod omninò generalia Concilia celebrentur, &c.*

Demùm ſeſsione 45. proteſtatus eſt, *ſe omnia & ſingula determinata, & concluſa, & decreta in materiis fidei per præſens Concilium conciliariter tenere & inviolabiliter obſervare, & nunquam contraire quoquo modo, ipſaque ſic conciliariter facta approbare, ratificare, & non aliter nec alio modo.* Inter ea porrò quæ conciliariter facta ſunt, haud ambigendum quin collocanda ſint Decreta ſeſsionis quartę & quintæ, quæ quidem primùm nationaliter expenſa in Synodo definita ſint, & quidem definita quaſi ad fidem pertinerent. Ruunt ergo adverſariorum effugia, qui ut Decreta ſeſsionis quartæ & quintæ approbata eſſe negent, aiunt cum Bellarmino ea conciliariter non eſſe facta, vel cum Cajetano ad fidem illa non pertinere; utrumque autem falſum eſſe patet ex ipſo Concilio, primum quidem quia ex actis authenticis, atque ex iis ipſis quæ à Scheleſtrato probata ſunt, liquet hanc quæſtionem in nationibus ſingulis primùm examinatam, atque diſcuſſam poſteà fuiſſe in Synodo generali omnium conſenſu definitam. Hoc eſt autem quod Martinus appellat conciliariter factum; cætera verò alio modo facta, hoc eſt, apud nationes tantùm deliberata atque concluſa, ut loquuntur, non autem ab universâ Synodo probata, ut concluſio nationis Gallicanæ de Annatis non ſolvendis, & propoſitio de damnando libro Joannis Falkemberg, & alia ſimilia, quæ universâ Synodi ſententiâ non ſunt confirmata.

Alterum verò effugium, Martinum ſcilicet agere tantùm de rebus fidei, ad quam Decreta hæc non pertinent, pariter à Concilio præcluditur, quod illa quaſi ad fidem pertinentia definivit atque ſancivit. Et ſanè quis neget ad fidem pertinere quod Concilium generale univerſam Eccleſiam repræſentet, quod errare non poſsit; quæ cùm Decretis quartæ ac quintæ ſeſsionum Synodi contineantur, quis eas ad fidem pertinere poſſe neget.

Denique Martinus quintus in Bullâ adverſus errores Vuicleffi & Concilii Conſtantienſis definitiones, probat & ſatis indicat Decreta ſeſſionum quartæ & quintæ à ſe probata fuiſſe, & ad fidem pertinere. Primò cum jubet interrogari ſuſpectos hæreſeos, *utrum credant & teneant quod quodlibet Concilium generale & etiam Conſtantienſe univerſam Eccleſiam repræſentet.* Quo reſpicit ad Decretum ſeſſionis quartæ & quintæ. Item, *utrum credant quod illud quod Concilium Conſtantienſe univerſalem Eccleſiam repræſentans approbavit, & approbat in favorem fidei, & ad ſalutem animarum, quod hoc eſt ab univerſis fidelibus approbandum & tenendum, & quod condemnavit & condemnat eſſe fidei & bonis moribus contrarium, hoc ab eiſdem eſſe tenendum pro condemnato & approbato.* Non poſſunt ad iſtam interrogationem reſpondere, qui Decreta Concilii Conſtantienſis de autoritate Synodi generalis ſupra Papam impugnant; non poſſunt, inquam, huic interrogationi reſpondere, quin vel opinionem ſuam abjurent, approbando univerſa Concilii Decreta, vel Martinum quintum temeritatis, erroris & impudentiæ arguant, qui ea probari voluerit, quæ improbari oporteat. Uno verbo, Martinus quintus univerſa Concilii Conſtantienſis Acta & Decreta probat conciliariter facta ea omnia, quæ ab ipſo ad fidem & ſalutem animarum ſpectantia definita ſunt, approbari, quæ ab eo damnata ſunt, damnari jubet. Nuſquam excipit ſeſsionis quartæ & quintæ Decreta; quâ ergo autoritate, quâ fronte ea volunt eſſe adverſarii excepta?

Eſt & aliud in eadem Bullâ, quo conſtat Martinum Concilii Conſtantienſis Decretis de autoritate Concilii generalis prorsùs aſſenſiſſe; nam ad articulum 41. errorum Vuicleffi, qui eſt hujuſmodi: *Non eſt de neceſſitate ſalutis credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias.* Hæc habet Pontifex ad mentem Concilii Conſtantienſis. *Error eſt ſi per Romanam Eccleſiam intelligat univerſalem Eccleſiam aut Concilium generale, aut pro quanto negaret Primatum Romani Pontificis ſuper alias Eccleſias particulares.* Ex quâ quidem obſervatione ſatis intelligitur Martinum exiſtimaſſe univerſalem Eccleſiam, & Concilium generale majorem habere autoritatem, Romanum verò Pontificem Primatum habere in Eccleſiâ ſuper alias Eccleſias particulares, non autem poteſtatem Eccleſiâ universâ & Concilio generali ſuperiorem. Maneat ergo Decreta ſeſsionum quartæ & quintæ de autoritate Concilii ſupra Papam à Pontifice Martino quinto fuiſſe probata.

Ad hæc opponit duo Schelestratus; alterum eſt, Martinum quintum.

tum ea tantùm approbaſſe Concilii Decreta, quæ ad materiam fidei pertinebant, iis autem verbis comprehendi non poſſe Decreta de autoritate Concilii ſupra Papam; quia ſcilicet ea nomine tantùm conſtitutionum appellantur ſeſſione quintâ : cùm ea quæ ſpectant ad Bohemorum & Huſsitarum negotium eadem ſeſsione dicantur *ſuper materiâ fidei.* Hinc intelligitur hoc nomine ea tantùm Decreta comprehendi quæ hæreticos ſpectant : unde in duobus manuſcriptis Bibliothecæ Vaticanæ, ſingulis ſeſsionibus ubi agitur de Vuicleſiſtis, Huſsitis & Bohemis, præfigitur titulus iſte *in materia fidei*, vel *in cauſa fidei.* Cæteris autem non item : *Quippe*, inquit, *tria materiarum genera in Conſtantienſi Concilio diſtingui ſolebant; unum, materiæ fidei; ſecundum, unionis; tertium, materiæ reformationis. Per primum intelligebatur id quod fiebat contra hæreticos; per ſecundum, quod fiebat contra tres contendentes de Papatu, & pro trium obedientiarum unione ac electione veri & indubitati Pontificis. Per tertium, quod fiebat pro reformandâ Eccleſiâ in capite & in membris.* Reſpondeo inter ea quæ ſpectabant unionem & reformationem, eſſe nonnulla quæ non ſolùm ad diſciplinam, ſed etiam ad fidem pertinent; talem autem eſſe hanc definitionem, *quod Concilium generale univerſam Eccleſiam repræſentans, &c.* Manifeſtè patet ex eo quod hocce Decreto non tantùm de negotio aliquo diſponitur, aut ad tempus aliquod cavetur, ſed dogma conditur atque decernitur, quod perpetuò idem eſt, nec mutari poteſt. Quippe licet res diſciplinæ & œconomiæ variari poſsint; quod tamen circa hæc eſt dogmatis, mutationem non habet. Sic, verbi gratiâ, uſum calicis laicis concedere vel interdicere, res eſt diſciplinæ, at dogmatis eſt non eſſe de neceſsitate ſalutis calicem ſumere. Et hoc cum definit Synodus Conſtantienſis, cenſetur de fide aliquid definire; ita pariter cum ad dogma pertineat dicere & credere, utrum Concilium Eccleſiam univerſam repræſentet, necne, utrum errare poſsit, necne, utrum immediatè à Deo habeat poteſtatem, necne; utrum ei omnes atque etiam Romani Pontifices parere teneantur, tum in fide, tum in reformatione Eccleſiæ in capite & in membris. Cum hæc definit Synodus aliqua generalis, non poſſunt ejus Decreta ad fidem non pertinere. Et quemadmodum ad fidem pertinent Decreta Concilii in Huſsitas, quibus Romani Pontificis & Eccleſiæ Romanæ ſupra alias prærogativa decernitur : ita ad fidem pertinere debent Decreta, quæ univerſæ Eccleſiæ & Concilii generalis ſupra Romanam Eccleſiam prærogativa ſtabilitur. Quod verò ait Schelcſtratus, hæc De-

creta conſtitutionum nomine in Concilio indigitari, non impedit quominùs ad fidem ſpectent, cum conſtitutiones Synodales Decreta fidei contineant. Quod autem ea quæ errores hæreticorum ſpectant, vulgò appellentur materia fidei, factum eſt ex communi loquendi more, quo ſolent ejuſmodi controverſiæ ſpecialiter nomine fidei indigitari: quamvis & alia ſint de quibus cum hæreticis nulla lis quæ non minùs ad fidem pertinent. Sic in Concilio Tridentino, licet Decreta & Canones in hæreticos ſpecialiter appellentur Decreta, de fide nihilominus multa ſunt in capitibus de reformatione quæ ad fidem non minùs pertinent, quàm quæ in Canonibus. Mitto autoritatem manuſcriptorum Vaticanorum, in quibus titulus iſte recentiori manu adjici potuit, & ab aliquo ejuſdem cum Bellarmino & Cajetano ſententiæ ſeſſionibus præfigi.

Alterum Scheleſtrati argumentum, ut probet non fuiſſe confirmata per Martinum quintum ſeſſionis quartæ & quintæ Decreta, eſt ejuſmodi. Tantùm abeſt ut Martinus quintus hæc Decreta approbarit, quin è contrà dum ſolus obſtitit Concilio, ne liber Joannis Falkemberg damnaretur, cumque unus ex Poloniæ Regis Legatis ad futurum Concilium ſeſe appellaturum diceret, Pontifex ei ſilentium ſub pœna excommunicationis impoſuit. Demum finito Concilio, teſte Gerſone, conſtitutionem promulgavit, in qua hæc reponebatur aſſertio: *Nulli fas eſt à ſupremo judicio, videlicet Apoſtolico, ſeu Romano Pontifice Jeſu-Chriſti Vicario in terris appellare, aut illius judicium in cauſis fidei, quæ tanquam majores ad ipſum & Sedem Apoſtolicam deferendæ ſint declinare.*

Reſpondeo Martinum id feciſſe quod facere conſueverunt omnes ad ſummum evecti faſtigium, ut immemores eorum quæ prius tenuerunt, aliam mentem induant: quippe is ad Pontificatum à Concilio evectus, quamdiu Concilium ſtetit, ſe ſe morigerum & obedientem Synodo præſtitit, nec ſuam poteſtatem illius autoritati prætulit. At ſtatim atque Concilio finis impoſitus ſuam cœpit extollere autoritatem. Primùm cum de libri Joannis Falkemberg damnatione actum eſt, noluit de eo mentionem amplius fieri; cum verò de appellatione ad futurum Concilium actum eſſet, diſplicuit hæc propoſitio Pontifici, & demum ſtatuit non poſſe à Pontifice ad Concilium appellari, non advertens id ſi verum eſſet, ſtare non poſſe ejus electionem, & Joannis XXIII. Benedicti XIII. ac Gregorii XII. abdicationem quippe tantumdem ſibi juris potuiſſent arrogare contra Piſanam & Conſtantienſem Synodum, & prohibere ne à ſuis ſen-

tentiis ad Concilium provocaretur; cum præſertim unus ex iis legitimus eſſet Pontifex. Quod ſi dicant in caſu ſchiſmatis id locum habere, Martini conſtitutionem de non provocando ad Concilium quomodo defendent, cum necdum ſchiſma finitum fuerit eo tempore quo promulgata eſt, ſuperſtite adhuc Petro de Lunâ, qui ſe legitimum Pontificem eſſe jactitabat. Sed utut ſit de Martini V. privatâ mente, reſponderi poteſt nunquam eum Decreta ſeſſionis quartæ & quintæ publicè & authenticè reprobaſſe, quemadmodum ea non ſemel approbavit, ut à nobis oſtenſum eſt. Nam conſtitutio illa cujus adornatæ mentionem facit Gerſo, promulgata non fuit per orbem, ſed huc uſque latuit ignota.

Supereſt ultimum adverſariorum effugium, quod leviter omninò attingit Schelestratus, quamvis aliis mirum in modum placeat. Hoc autem eſt, Decreta hæc quartæ quintæque ſeſſionum Concilii Conſtantienſis ad tempus tantùm ſchiſmatis pertinere, nec extendi debere ad illud tempus quo unus eſt Pontifex legitimus. Verùm hoc quoque effugium facile eſt præcludere.

Primò enim Concilium Conſtantienſe generatim loquitur de omni tempore, & de omni reformatione Eccleſiæ in capite & in membris, tam in fide quam in moribus, non autem tantùm de extirpatione ſchiſmatis.

Secundò, non tantùm loquitur de hoc vel illo Concilio, ſed generatim de cujuſcumque generalis Concilii Decretis, quibus omnes atque ipſos etiam Pontifices quovis tempore parere oportere definit.

Tertiò, pœnam excommunicationis & pœnitentiæ fert in eos qui Decretis Conciliorum non parerent.

Quartò, ſupremam hanc Concilii autoritatem deducit ex eo quod univerſam repræſentet Eccleſiam, & errare non poſſit, quod cuivis Concilio generali quovis tempore celebrato æquè convenit.

Quintò, Concilium non ſolùm in illegitimum Pontificem fert judicium, ſed etiam in legitimum, Joannem ſcilicet XXIII.

Sextò, Concilium leges condit, ſeſſ. 17. & 39. quibus futuros Pontifices teneri vult; non ergo cenſuit tantùm ſe tempore ſchiſmatis legem Pontificibus imponere poſſe, ſed etiam leges condere, quibus Pontifices legitimi tenerentur.

§. VII.

Academiarum & Theologorum aſſertur autoritas.

ULtimo loco ſuccenturiantur nobis doctiſſimorum Theologorum ſententiæ, ac celeberrimarum toto orbe Academiarum definitiones.

Et quidem primùm Pariſienſis Academia cæterarum omnium facilè princeps, à primis incunabulis hanc doctrinam habuit, eamque ubi ſe dedit occaſio defendit atque definivit. Primum hujus rei monumentum extat ſub Philippo Pulchro, quo tempore ſimul cum Rege & Eccleſiâ Gallicanâ, ac proceribus Regni, à ſententiâ Pontificis ad futurum Concilium generale provocandum eſſe cenſuit. *Nos*, inquiunt in Inſtrumento publico die Veneris ante feſtum Joannis Baptiſtæ, anno Domini 1303. dato, *convocationem & congregationem ipſius Concilij reputantes utilem, neceſſariam & ſalubrem, ac expedientem fidei negotio, & Eccleſiæ ſanctæ Dei, ejuſdem convocationi & congregationi aſſentimus, ac opem & operam libenter dabimus juxta poſſe, & provocationi & appellationi præfati domini Regis adhæremus quantùm de jure poſſumus & debemus ſecundum Deum & juſtitiam, & ſanctæ permittent Canonicæ ſanctiones.* Hæc univerſa tum temporis Academia.

Speciatim verò Facultas Theologiæ Pariſienſis adverſus Monteſonum & Saracenum, autoritatem Concilii generalis ſupra Papam aſſeruit; adverſus primum in tractatu quem compoſuit nomine Facultatis Petrus de Alliaco, quo probat in cauſis fidei à Pontifice ad Concilium appellari poſſe; adverſus Saracenum verò in ipsâ cenſurâ quâ configit has propoſitiones, *quandocumque in aliquo Concilio generali aliqua inſtituuntur, tota autoritas dans vigorem ſtatutis in toto ſummo reſidet Pontifice, omnes aliæ poteſtates de jure nihil poſſunt contra ſummum Pontificem*: & contrarias Saracenum profiteri jubet, quæ ſunt hujuſmodi: *quandocumque in aliquo Concilio aliqua inſtituuntur, tota autoritas dans vigorem ſtatutis reſidet non in ſolo ſummo Pontifice, ſed principaliter in Spiritu ſancto & Catholicâ Eccleſiâ, aliqua poteſtas ſcilicet Eccleſiæ de jure poteſt aliquid, & certis in caſibus contra ſummum Pontificem.*

Item eadem Facultas in cenſurâ adverſus Joannem Angeli Minoritæ

ad annum 1482. damnat propoſitiones ſequentes 8. hæc eſt, *Papa poſſet totum jus Canonicum deſtruere & novum conſtituere ; hac propoſitio*, inquit, *eſt ſcandaloſa, blaſphematoria & notoriè hæretica & erronea.* Item 11. quæ eſt ejuſmodi*: Papa poſſet ab uno Eccleſiaſtico tollere mediam partem redituum beneficiorum ſuorum & uni alteri dare non exprimendo aliquam cauſam,* Cujus propoſitionis hæc eſt cenſura. *Hæc propoſitio eſt periculoſa, & nullo modo prædicanda,* Demùm in cenſurâ 12. *Quicumque contradicit voluntati Papæ, paganiſat & ſententiam excommunicationis incurrit ipſo facto, à nullo Papa reprehendi poteſt niſi in materia hæreſis ; hæc propoſitio eſt falſa, ſcandaloſa & ſapiens hæreſim manifeſtam*, mens propoſitionum eſt Papam ſupra Concilium extollere, cenſuræ verò Papam Concilio ſtatuere inferiorem.

Tota Pariſienſis Academia anno 1491. pro libertate Eccleſiæ & virorum Eccleſiaſticorum immunitatibus ad generale Concilium appellavit, *à ſanctiſſimo*, inquiunt in libello appellationis, *Domino noſtro Papâ Innocentio VIII. minùs debitè conſulto ad ſe ipſum meliùs conſulendum, & ad ſanctam Sedem Apoſtolicam etiam meliùs conſulendam, necnon ad ſacroſanctam univerſalem Synodum celebrandam . . . . provocamus & appellamus proteſtantes nominibus quibus ſupra de prædictis ſententiarum & cenſurarum nullitate juxta Canonicas ſanctiones, ſubmittentes tamen omnia judicio univerſalis Eccleſiæ.*

Hanc fuiſſe Pariſienſis Academiæ & Gallorum omnium tempore ſententiam teſtatur Cardinalis à Lotharingia in Epiſtolâ Romam miſsâ ad Britonem qui ipſi erat à ſecretis. *Nunc ſupereſt*, inquit, *ultimus è titulis quem volunt ſummo Pontifici tribuere, is eſt quem Florentina Synodus ipſi aſcribit in fidei definitione quam confecit, ego verò negare non poſſum, quin Gallus ſim, in Pariſienſi educatus Academia, quæ Concilii autoritatem Pontificiâ majorem eſſe conſtantiſſimè docet ; atque eos qui docent contrarium hæreticos eſſe cenſet, nam apud Gallos Concilium Conſtantienſe pro œcumenico quoad omnes partes habetur, & Baſileenſe ſequitur : Florentinum perinde nec œcumenicum nec generale rejicitur, & res eo redacta eſt, ut Galli de vitâ potius quam de ſententiâ diſcederent.*

Hanc opinionem iſto etiam tempore retinuit cum anno 1663. propoſitiones condidit, quarum una doctrinam à nobis traditam diſertè definit.

Denique Clerus Gallicanus quænam fuerit Eccleſiæ Gallicanæ

eâ de re ſententia apertè definivit & omnia adverſariorum effugia præcluſit in nuperâ definitione.

Mitto alias Academias, ut Lovanienſem, Cracovienſem, Colonienſem, Herfordienſem, &c. Mitto etiam Theologorum innumerorum teſtimonia, paucorum tantùm hic nomina perſcribam, quorum teſtimonia qui volet quærat apud Launoïum p. 1. Epiſt. ad Frankevillam: hi ſunt autem, Gerſo, Petrus de Alliaco, Joannes Major, Dionyſius Carthuſianus, Robertus Corceon, Adrianus VI. primùm Doctor Lovanienſis, deinde Pontifex, Galerus, Clictoveus, Arboreus, Franciſcus Victoria, Joannes Celaïa, Thomas Campegius, Dominicus Sotus, Toſtatus Abulenſis, Martinus Navarrus, Thomas de Corſellis, Henricus Haiſſianus, Philippus Abbas Monaſterii ſancti Dionyſii in Franciâ, Petrus Ortiſius, Claudius Santeſius, Renatus Benedictus, è Lovanienſi Academia præter Adrianum, Joannes Driedo, Jacobus Latomus, Ricardus Capperus & alii plures, quorum teſtimonia ſtudiosè & accuratè pro more ſuo Launoius collegit locis ſuprà citatis & alibi.

§. ultimus.

Reſpondetur adverſariorum objectionibus.

POſtquam aſſertionem noſtram ſatis & abundè confirmavimus, adverſariorum argumenta repellenda nobis ſunt, quod quidem non erit admodum arduum, cum levibus omninò, & vanis illi nitantur rationibus.

Objiciunt ergo primò locum hunc Evangelii Lucæ cap. 12. *Quis putas fidelis ſervus & prudens quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam?* quem quidem locum de Pontifice Romano intelligendum eſſe contendunt, addunt autoritatem Hilarii Diaconi in commentariis ad Epiſtolas Pauli dicentis Eccleſiæ Rectorem eſſe Damaſum.

Verùm argumentum iſtud adeò alienum eſt à propoſito, ut vix perſpici poſſit quid inde deducant & quomodo id faciant. Laudata quippe in objectione ſcripturæ verba de Romano Pontifice ſolo non intelliguntur, ſed de omnibus Epiſcopis, Paſtoribus, imò ſi ad litteram ea ſumas, de omnibus omninò Chriſtianis ſic locum hunc explicant ſancti Patres, vel de Epiſcopis & Paſtoribus vel de

omnibus fidelibus, ita Irenæus lib. 4. cap. 44. de omnibus id dicit Presbyteris. Hilarius Can. 27. in Matt. *Quanquam*, inquit, *in commune nos ad indefeſſam vigilantiæ curam hortetur, ſpecialem tamen populi principibus, id eſt Epiſcopis ſollicitudinem mandat, &c.* Ambroſius in cap. 12. ad hæc verba, *& illa quidem in omnes præcepti forma generalis, verùm ſenes ſequentis exempli diſpenſatoribus id eſt Sacerdotibus videtur eſſe propoſita, &c.*

Chryſoſtomus homiliâ 78. in cap. 24. Matthæi de divitibus & potentibus Chriſtianis id interpretatur. Autor operis imperfecti in Matt. apud eundem Chryſoſtomum de Sacerdotibus., & Hieronymus in cap. 24. Math. de omnibus Chriſtianis.

Auguſtinus lib. 2. quæſt. Evangelicarum cap. 26. dicit hunc locum propter modum capacitatis unicuique Chriſtiano convenire, Iſidorus Peluſiota lib. 3. Epiſt. 145. de Epiſcopis interpretatur. Petrus Chryſologus de omnibus Chriſtianis, *Eccleſiæ*, inquit in ſermone 26. de fideli diſpenſatore, *præſules iſta ſimilitudo quamprimum conſtringit, ſed hominem nullum mortalem, nullum prorſus eximit hæc figura quæ dùm loquitur ad diſpenſatorem, omnibus uno interrogante reſpondit, ſi eſt quiſquam qui à Deo nihil acceperit, &c.*

Ex his patet ſanctos Patres locum hunc intellexiſſe de omnibus fidelibus, & maximè de Epiſcopis & Paſtoribus quibus omnibus hæc verba adaptat Eccleſia in officio publico. Quid verò ex iſto loco ita intellecto deducere poſſint adverſarii, ego prorſus capere non poſſum.

At, inquit Bellarminus, quamvis Patres non loquantur *expreſsè de Epiſcopo Romano, tamen ſine dubio ſententia ſcripturæ eſt ut ſicut Epiſcopi particulares ſunt ſummi œconomi in ſuis Eccleſiis, ita eſſe Epiſcopum Romanum in universâ Eccleſiâ.*

At inquam ego, ſententia hæc eſt Bellarmini non ſcripturæ, non Patrum qui nullam Romani Epiſcopi mentionem faciunt, ut autem rectè inſtitueretur comparatio, deberet ita procedere, ut Epiſcopi particulares ſunt ſummi œconomi in ſuâ Eccleſiâ, ita Epiſcopus Romanus in Romanâ, ita tamen ut propter amplitudinem ſedis, habeat quandam ſuper univerſam Eccleſiam inſpectionem, ſed tantùm ut Canones ubique obſervari procuret: Et ſic aliquo modo dici poteſt univerſæ Eccleſiæ œconomus. Atque ita forſan intelligitur iſtud Hilarii, *Domus Dei ſeu Eccleſia cujus Rector eſt Damaſus.* Nam vel id intelligere oportet, de ſolâ Eccleſiâ Romanâ vel ſi de universâ intelligas, non poteſt aliter accipi quam de gene-

rali illâ totius Eccleſiæ curâ, quam ſummus Pontifex ob Primatum habere tenetur, ut obſervavimus alibi.

Urget Bellarminus, quemadmodum œconomus ita eſt ſupra familiam, ut non poſsit ab eâ judicari & puniri, ſed à ſolo Directore, idem dicendum eſt de Romano Pontifice reſpectu Eccleſiæ.

Reſpondeo Bellarminum ſemper falsò ſupponere id de ſolo Pontifice dictum; deinde falsò etiam ſupponere eum eſſe œconomum univerſæ Eccleſiæ eo modo quo Epiſcopi ſunt œconomi ſuarum Eccleſiarum. Tertiò falsò etiam ſupponere comparationem in omnibus eſſe æqualem; quæ tria cum neceſſariò ſupponat, ratiocinium Bellarmini totum planè concidit ex dictis.

Objicitur ſecundò locus alius Evangelii Joannis ſcilicet ultimo capite, ubi Chriſtus Petrum ita alloquitur *paſce oves meas*. Conſtat autem, inquit Bellarminus, Paſtorem ita præeſſe ovibus, ut nullo modo ab eis judicari poſsit.

Reſpondeo locum hunc de omnibus omninò Paſtoribus intelligi & intellectum ſemper fuiſſe; ita Petrus ipſe Epiſt. 1. cap. 5. omnes alloquens Presbyteros, *paſcite qui in vobis eſt gregem Dei*, inquit, Ambroſius de dignitate ſacerdotali t. 2. *quas oves*, inquit, *quem gregem non ſolùm tunc B. Petrus ſuſcepit, ſed & nobiſcum eas ſuſcepit, & cum illo eas nos ſuſcepimus omnes.* Chryſoſtomus homilia 79. in Matt. ad hæc verba. *Amas me, Petre, &c. quod non*, inquit, *ad ſacerdotes ſolummodo dictum eſt, verum etiam ad ſingulos noſtrûm quibus vel minimum Grex eſt commiſſus.* Verbo dicam, antiqui omnes, id quod dictum eſt Petro ad omnes Paſtores dictum eſſe autumant, unde Auguſtinus ait multoties Petrum tunc Eccleſiæ ſuſtinuiſſe perſonam. Hoc poſito ruit ratiocinium Bellarmini. Probaret enim Paſtores omnes à nemine poſſe judicari; ſed etiamſi Petro ſoli id dictum conveniret, *paſce oves meas, paſce agnos meos*, nonniſi ſophiſticè inde inferri poteſt non poſſe eum ab Eccleſia judicari; his enim verbis nihil aliud Chriſtus ſignificare vult, quàm pabulo verbi oves ſuas, agnos ſuos, hoc eſt fideles à Petro nutriendos eſſe. Qui autem inde inferre vult Petrum in omnibus Paſtoribus eſſe planè ſimilem, & oves Chriſti nihil plus habere juris, quam oves vulgares, is ſanè deſipit.

Mitto alia duo teſtimonia ex Epiſt. ad Epheſios à Bellarmino prolata, quia ad propoſitum planè non pertinent, pigetque in iſtis immorari. Hoc unum obſervo perpetuâ Bellarminum in iſtis laborare

rare

rare fallaciâ, cum ſupponit nomina diſpenſatoris, Paſtoris & capitis eodem modo convenire Petro ac Chriſto: hoc enim falſum eſſe quivis ſtatim deprehendit. Et quidem nomen capitis Eccleſiæ Chriſto convenit ſecundum omnem ſuum intellectum, Romano autem Pontifici quomodo conveniat docent ſequentia Romanorum Pontificum teſtimonia. Gregorii I. Epiſt. 38. ad Joannem. *Certè*, inquit, *Petrus Apoſtolus primum membrum eſt ſanctæ & univerſalis Eccleſiæ, Paulus, Andreas, Joannes quid aliud quàm ſingularum ſint plebium capita & tamen ſub uno capite (Chriſto) omnes membra ſunt Eccleſiæ.* Sixtus III. in Epiſtolâ ad Epiſcopos Illyrici, *ut omne corpus capite regitur, ita ipſum caput niſi ſuo corpore ſuſtentetur, firmitatem & vigorem ſuum perdit, & non tenet quam habuerat dignitatem.* Joannes VIII. Epiſt. 199. ad Baſilium: *Totius*, inquit, *familiæ Domini ſtatus & ordo nutabit, ſi quod requiritur in corpore non ſit in capite, & inde fiet ut omnis Eccleſiaſtica diſciplina reſolvatur, omnis ordo turbetur.*

Hinc videre eſt quomodo nomen capitis conveniat Romano Pontifici. Caput eſt Eccleſiæ, hoc eſt primum ejus membrum, quod tamen indiget ab univerſo corpore ſuſtentari, ne firmitatem ſuam amittat. Et ſi contingat aliquando caput morbidum fieri, *Melius eſt*, inquit Turonenſe Concilium Canone 13. *ut caput hujuſmodi, ſi curari non poteſt, amputetur, quam grex per eundem inficiatur.*

Objiciunt tertiò in Concilio Chalcedonenſi Pontificem ſemper ante Concilium nominari.

Reſpondeo inde minimè probari Concilium univerſum eſſe inferiùs Pontifice, ſed tantùm primum Concilii membrum fuiſſe Romanum Pontificem; quia conſuetudo eſt ut cum ſocietas aliqua ſcribit litteras, iis primum ſocietatis membrum, quod ejus caput eſt, nomen prætermittatur, ſic Rectoris nomen præponitur Univerſitati & Decani nomen Facultati aut Capitulo. Nemo tamen inde inferat Rectorem Univerſitate integrâ aut Decanum Facultate & Capitulo ſuperiorem eſſe.

Objiciunt quartò, ad ſummos Pontifices à judiciis Epiſcoporum & Synodorum ſemper fuit provocatum.

Reſpondeo ex Diſſertatione ſecundâ abundè liquere, primò jus provocationis Romano Pontifici jure divino non competere, ſecundò, nec olim illud fuiſſe ab omnibus admiſſum, imò vetitum fuiſſe multis in locis, ne provocatio ad eum fieret, ter-

Hhh

tiò, nunquam ad eum provocatum poſt Synodi generalis judicium, cùm è contra poſt judicium ſummi Pontificis ad Synodum generalem ſæpe provocatum fuerit. Quæ omnia cum abundè ſint probata petitum ab appellationibus argumentum in adverſarios retorquere facile eſt, verùm dato quod appellationum ſolemnis olim fuerit uſus, hoc unum inde probatur Pontificem ſuperiorem eſſe ſingulis Epiſcopis, & Synodum Romanam cœteris Synodis Provincialibus majorem habere poteſtatem, quod ad propoſitam quæſtionem non pertinet.

Objiciunt quintò Concilia generalia fuiſſe ſemper convocata & confirmata per Pontifices Romanos, qui non modò iis præſidebant, ſed & ſummam rerum in illis tenebant. Unde ſic argumentari poſſunt. Illi ſunt Superiores Concilio generali quorum eſt primum convocare Concilium generale, deinde ei convocato præeſſe & cuncta in eo pro libito moderari, ac demum ſine quorum confirmatione Synodi Decreta vim non haberent, ſed hæc omnia Romanis Pontificibus competunt, ergo ſuperiores ſunt Concilio generali.

Reſpondeo, primò nullam eſſe legem ſive divinam, ſive Eccleſiaſticam, quâ irrita & nullius roboris eſſe pronuncientur Concilia generalia, aut ab aliis quàm à Romanis Pontificibus convocata, aut quibus alii quàm Romani Pontifices præfuerint, aut quæ ab ipſis ſpecialiter non fuerint confirmata.

Reſpondeo ſecundò, octo priora Concilia generalia ab Imperatoribus eſſe convocata, nullum à Romano Pontifice, quædam ex iis etiam invitis aut ignorantibus Romanis Pontificibus, tribus verò primis, necnon Sardicenſi Romanos Pontifices non præfuiſſe, ſed alios Epiſcopos. Demùm quædam Concilia generalia non fuiſſe à Pontificibus confirmata aut approbata, ea verò quæ ipſi approbarunt, non ita approbaſſe quaſi ea nullum ſine hujuſmodi approbatione robur haberent, ſed tantùm illos conſenſiſſe iis quæ à Concilio facta fuerant & decreta, ejuſque judicio adhæſiſſe.

Reſpondeo tertiò, etiamſi convocatio Synodorum generalium, earum confirmatio atque in ipſis προεδρία neceſſariò competeret Romano Pontifici, nihilominus tamen non propterea dicendum fore, illum ſuperiorem eſſe Concilio generali. Primò enim neceſſe non eſt, ut qui convocat aliquem cœtum, eo convocato, ſuperior ſit univerſo cœtu. Imò verò ordinariè qui cœtum aliquem convocat, eo inferior eſt, ejuſque Decretis parere debet, alioquin quid

opus eſſet cœtum congregare, idem eſto judicium de Concilio. Secundò, nec neceſſe eſt eum, qui primum in aliquo cœtu locum obtinet, univerſo cœtu ſuperiorem eſſe, ſufficit ut ſit primus in cœtu ut debeatur illi προέδρια, alioquin dicendum eſſet nullam eſſe ſocietatem cujus Præſidens non eſſet universâ ſocietate ſuperior, quod eſt abſurdum. Porrò in antiquis Conciliis licet præeſſet Papa, cuivis proponere deliberanda licitum erat: ſed etiam ſi Præſidens eſſet rerum gerendarum moderator, non tamen eſſet propterea ſuperioris autoritatis univerſo cœtu. Denique ponatur conſenſus legitimi Pontificis neceſſarius ad robur dandum Decretis Synodi generalis, non tamen inde ſequitur Pontificem eſſe Concilio ſuperiorem, ſicut licet ad firmitatem Senatuſconſulti aut Decreti Facultatis requiratur Præſidis ſubſcriptio & Decani concluſio, non licet inde inferre Præſidem univerſo Senatu, & Decanum integrâ Facultate ſuperiorem. Dixi, ubi legitimus eſt Pontifex, nam ubi Pontifex eſt hæreticus aut ſchiſmaticus, aut graviſſimorum criminum reus, ſi quis vellet eum depoſitioni ſuæ aſſentiri, is profectò incaſſum laboraret. Sufficiet ergo hoc in caſu, ut legitimus Pontifex à Synodo electus poſt hujus depoſitionem acta Synodi confirmet. Atque ita nec ex confirmatione, nec ex præſidentia Synodorum generalium poteſt inferri Pontificem eſſe Concilio ſuperiorem.

Objicitur ſextò, dictum Concilii Romani ſub Symmacho, *Papam nunquam minorum ſubjacuiſſe judicio.*

Reſpondeo minorum nomine forſan alios intelligi quàm Epiſcopos, qui minores dici nec debent nec poſſunt. Deinde verò etiamſi de Epiſcopis loqueretur Concilium, non loquitur de Concilio generali, ſed de Concilio quorumdam Italiæ Epiſcoporum; denique loquitur ad mentem Romanorum qui tùm temporis exiſtimabant Pontificem à Synodo præſertim particulari deponi non poſſe niſi in caſu hæreſeos. Agebatur autem de moribus Pontificis, quo in caſu exiſtimabant temporis nonnulli eum reſervandum eſſe divino judicio.

Objiciunt ſeptimò, quædam Romanorum Pontificum dicta, ut Leonis I. Ep. 48. ſcribentis ad Petri Sedem, univerſæ Eccleſiæ curam pertinere. Gelaſii I. Epiſt. 13. dicentis quod ſacroſancta Romana Eccleſia de omnibus habeat judicandi poteſtatem, nec cuiquam liceat de ejus judicare judicio. Gregorii I. qui Epiſt. 39. lib. 9. ait Petrum reſpondere potuiſſe iis qui eum culpabant, non eſſe ovium

Paſtorem ſuum reprehendere. Nicolai I. dicentis in Epiſtolâ ad Michaëlem Imperatorem *judicium Sedis Apoſtolicæ quæ ſuperiorem non agnoſcit, à nemine refricari poſſe*, Paſchalis II. cujus verba referuntur in capite *ſignificaſti* extra de electionibus in hunc modum, *Aiunt*, inquit, *in Conciliis ſtatutum non inveniri quaſi Romanæ Eccleſiæ legem Concilia ulla præfixerint, cum omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ autoritatem & facta ſint & robur acceperint, & in eorum ſtatutis Romani Pontificis patenter recipiatur autoritas.*

Alexandri III. cap. *licet* extra de electione, ubi ſtatuitur majori cautelâ eligendum eſſe Romanum Epiſcopum quam cœteros, quia ſi malus eligatur Pontifex, nullum erit remedium, cum non habeat ſuperiorem à quo deponi poſſit. Innocentii III. dicentis ſermone 2. ſe propter ſolum in fide peccatum poſſe ab Eccleſiâ judicari, in cœteris Deum habere judicem. Bonifacii denique VIII. in Extravaganti *unam ſanctam*, ubi ait ſupremam eſſe Romani Pontificis poteſtatem, quæ nonniſi à Deo poſſit judicari.

Reſpondeo ad ſingula teſtimonia, ad primum Leonis I. verum eſſe Romanum Epiſcopum curam gerere univerſæ Eccleſiæ, ſed diſtributim non collectim ſumptæ, unde non valet conſecutio Bellarmini. Ergo etiam curam Concilii generalis habet. Sed eſto habeat curam, ut in Concilio generali omnia ſecundum ordinem fiant, non ſequitur, ergo ſuperior erit Concilio generali.

Ad ſecundum Gelaſii primi, dico eum non loqui de Concilio generali aut Provinciali, ſed de ſingularibus Epiſcopis docet id vox cuiquam, quæ de Concilio intelligi non poteſt, docet ſcopus Epiſtolæ, in quo agit contra eos qui nomen Acacii retinere volebant in dypthicis.

Ad tertium Gregorii reſpondeo non negare Gregorium, quin oves aliquando Paſtorem reprehendere potuerint, ſed tantùm dicere potuiſſe Petrum hac uti reſponſione, ſed maluiſſe *non ex poteſtate, ſed ex ratione reſpondere.* Poſt quæ hæc adjicit: *Si ergo Paſtor Eccleſiæ Apoſtolorum Princeps ſigna & miracula ſingulariter faciendo non dedignatus eſt in causâ reprehenſionis ſuæ rationem humiliter reddere, quantò magis nos peccatores, cum de re aliquâ reprehendimur, reprehenſores noſtros ratione humili placare debemus.*

Ex quo patet ſcopum Gregorii non eſſe ut oſtendat Pontificem non poſſe ullo in caſu reprehendi & judicari. Imò contrarium infert ex facto Petri, deinde non loquitur de Concilio aut Eccleſiâ, quaſi

Petrus non potuiſſet à Concilio reprehendi, ſed tantùm de privatis quibuſdam reprehenſoribus.

Ad quartum Nicolai primi patet eum non aſſerere ſuam autoritatem Concilii autoritate majorem, ſed tantùm Sedem ſuam quâvis aliâ majorem, *patet*, inquit, *profectò Sedis Apoſtolicæ, cujus autoritate major non eſt, judicium à nemine fore retractandum.* Sedem ille ſuam cum aliis Sedibus ſeque cum aliis Epiſcopis comparat, ſed diſtributim; hoc eſt Sedem ſuam cum qualibet aliâ, ſe cum quolibet alio Epiſcopo, non Sedem ſuam cum omnibus, aut ſe cum collectis in Concilium Epiſcopis univerſis alioquin vitio laboraret ejus ratiocinium, *univerſum enim*, ut ait S. Auguſtinus, *partibus ſingulis merito præponitur.*

Paſchalis II. teſtimonium quod eſt ordine quintum, benignè oportet explicare, alioquin ſuſtineri non poterit ejus dictum, cum certum ſit Concilia leges omnibus Epiſcopis atque etiam Romanis dixiſſe: ſic verbi gratiâ Concilium Antiochenum & Arelatenſe ſua Decreta per litteras Romano Epiſcopo ſignificant ut ea executioni mandet, ipſique Romani Pontifices legibus à Conciliis latis ſe obnoxios eſſe non ſemel proteſtantur, quare verba Paſchalis benignè ſunt interpretanda de poteſtate diſpenſandi ſapienter à Canonum obſervatione, quæ Romano Epiſcopo præ cœteris competit.

Alexandri III. teſtimonium quod eſt ſextum, non bonâ fide refertur, nec enim ait ille nullum eſſe remedium ſi malus Pontifex ſit electûs, ſed tantùm non poſſe recurſum haberi ad ſuperiorem, cum nullum ſcilicet Concilium eſt convocatum. Unde major cautela eſt adhibenda ad ejus electionem, quia non facilè Concilium convocatur, nec poteſt à ſuperiore Epiſcopo quemadmodum cœteri judicari.

Innocentius III. cujus teſtimonium 7. refertur, videtur in eorum ſtare opinione, qui tenebant Papam ob ſolam fidem poſſe deponi; ſed fortè per fidei negotium intelligit etiam pravitatem inemendabilem quæ univerſæ officiat Eccleſiæ: unde ad Philippum Regem Francorum ſcribens ait ſi abſque generalis Concilii deliberatione ipſum ſepararet ab uxore ſuâ, ordinis & officii periculum ſibi imminere.

Denique Bonifacii VIII. Extravagantem omni ratione & autoritate deſtitutam nihil omninò moror.

Objicitur ultimò Concilii Lateranenſis ſeſſione 11. ſeu potiùs

Leonis X. in Concilio edita conſtitutio de abrogatione Pragmaticæ, in quâ poſtquam dixit ea quæ geſta ſunt in Concilio Baſileenſi poſt tranſlationem ejus Eugenii IV. autoritate factam nullum habere poſſe robur. Hæc addit : *Cùm præſertim ſolum Romanum Pontificem tanquam autoritatem ſuper omnia Concilia habentem Conciliorum indicendorum , transferendorum , ac diſſolvendorum plenum jus & poteſtatem habere,nedum ex ſacræ Scripturæ teſtimonio dictis ſanctorum Patrum & aliorum Romanorum Pontificum etiam prædeceſſorum noſtrorum ſacrorumque Canonum Decretis , ſed ex propriâ etiam eorumdem Conciliorum confeſſione.* Quibus verbis videtur Synodus Lateranenſis aut potius Leo X. approbante Concilio rem planè definiviſſe.

Reſpondeo magnum eſſe diſcrimen inter hanc ſanctionem & definitionem Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis : primum enim, ut mittam hæc Concilia numeroſiora fuiſſe, cum Lateranenſi Concilio vix octoginta Patres adfuerint, è quibus ſexaginta tantùm aut circiter Epiſcopi , quorum magna pars ex Italiâ : Chriſtianiſſimi Regis Orator nullus , è Gallicanis partibus Antiſtites nulli , ideóque à non paucis haud immeritò in dubium revocetur utrum reverâ ſit generale , ut, inquam, id mittam, perſpicuum eſt definitionem iſtam non eſſe à Concilio univerſo , ſed à Romano Pontifice ſolo editam;& quamvis initio Bullæ præfigatur , *ſacro approbante Concilio,* patet tamen rem non fuiſſe in Concilio diſcuſſam & examinatam , ſed tantùm perlectum in Concilio Pontificis Decretum, quod quidem non erat conditum de hoc negotio, ſed de abrogatione Pragmaticæ. Hoc verò Decretum inſeritur Bullæ tanquam ratio definitionis, non autem tanquam definitio. Quapropter licet conſtaret approbatam à Concilio definitionem Pontificis de Pragmaticæ abrogatione, remque in Concilio examinatam ac diſcuſſam,non proptereà idem dici poſſet, imò idem dici non poſſet de hac ratione quam Pontifex Bullæ inſeruit. Hæc omnia ad Concilii Lateranenſis Decretum reſponderi poſſe notaverunt Duvallius & Bellarminus , licet in diverſâ opinione fuerint. *Ad Concilium Lateranenſe ,* inquit Duvallius, 4. part. q. 7. libri de ſupremâ poteſtate Papæ , *quod multò expreſſius loquitur quam Florentinum , variæ ſunt reſponſiones. Quidam enim aiunt non fuiſſe verè & propriè generale , cum ei vix centum interfuerint Epiſcopi ; alii dicunt caput illud 21. in quo de autoritate Concilii ſuprà Pontificem mentio fit, à Concilio non fuiſſe diſcuſſum aut examinatum , ſed tantùm perfectum coram Prælatis Concilii , qui ſine prævio examine illud approbarunt , ideoque dici non poſſe conciliariter*

concluſum & definitum, ſicut de Concilii Conſtantienſis definitione dictum eſt. Alii rem ſic expediunt, etiamſi, inquiunt, Concilium fuiſſet abſolutè generale, (quod adhuc propter Epiſcoporum paucitatem relinquitur incertum) tamen rem ipſam ut Decretum fidei Catholicæ non definiunt. Nulla enim in verbis Concilii nota apparet ex qua fidei definitionem colligamus. Nam nec anathema pronunciat in eos qui contra ſentiunt, nec dicit ſe hoc expreſsè aut propriè definire aut eſſe de neceſſitate ſalutis ita credere, vel quid ſimile, ex quo expreſſa definitio colligatur. Alii denique reſpondent Concilium eatenus autoritatem Papæ ſupra Concilium definire, quatenus id ex ſcripturis, Patribus, & antiquis Canonibus manifeſtè conſtare cenſetur. Ad hæc enim ſi omnia verba attentè expendantur, vim ſuæ definitionis, ſi quæ ſit, Concilium revocat. Potuitne clariùs atque diſertiùs oſtendi Decretum Leonis in Concilio Lateranenſi nullius eſſe ponderis? Cautior eſt Bellarminus, ſed tamen fatetur decretum iſtud non eſſe de fide, & de Concilio Lateranenſi dubitari poſſe utrum ſit generale: fatentes ergo habemus adverſarios Concilii Lateranenſis ſeu potius Leonis X. in Concilio Lateranenſi ſententiam noſtræ nihil præjudicare opinioni. Hoc autem magis adhuc conſtabit, ſi rationes & autoritates hîc allatæ ponderentur: ut enim obſervabat Duvallius, non definit id Pontifex, niſi quatenus manifeſtè conſtat ex ſcripturis, Patribus & Conciliis quæ allegat nobis, ergo examinandum relinquit utrum conſtet nec ne. Hæc autem non tantùm non id probant manifeſtè, ſed omnia aut falſa ſunt, aut à propoſito aliena. Scripturæ ſacræ generatim laudatur autoritas, at nullus extat locus qui id probare ullatenus poſſit, Patrum quoque generatim allegantur dicta, ſed nullum ſpeciatim refertur, Romanorum Pontificum Decreta venditantur, ſed nullum ſpeciatim promitur. Ipſa Conciliorum confeſſio pro argumento adducitur, at tantum abeſt ut Concilia generalia ſupra ſe Romanos agnoverint Pontifices, & in iis venerati fuerint poteſtatem convocandorum, diſſolvendorumque Conciliorum ut ſæpè leges Pontificibus etiam Romanis tulerint, ſeque paſſim ab Imperatoribus non à Romanis Pontificibus convocatos eſſe teſtificati ſint, ut alibi oſtenſum eſt. Alexandrina Synodus adducitur, quæ ſcripſiſſe dicitur Felici Romano Pontifici Nicænam Synodum ſtatuiſſe non debere abſque Romani Pontificis autoritate Concilia congregari, ſed hæc Synodus & Epiſtola illius nomine ad Felicem ſcripta ſuppoſititia procul dubio eſt, & talis eſſe ab ipſo Baronio agnoſcitur. Dicitur poſteà Beatus Leo Synodum Epheſinam 2. ad Chalcedonenſem tranſtuliſſe,

quis hoc unquam dixit aut dicere potuit, cum Epheſinam Synodum ab Imperatore convocatam ſine ullâ tranſlatione finitam eſſe conſtet, & Chalcedonenſem poſt aliquot annos ab Imperatore convocatam aliâ de causâ quàm Epheſinam. Martinus V. fertur dediſſe poteſtatem legatis ſuis in Concilio Senenſi transferendi Concilium, nullâ conſenſus Concilii ipſius mentione habitâ, at exequebatur Martinus Decretum *Frequens* Concilii Conſtantienſis, deinde non excludit conſenſum Concilii. Et re verâ tranſlatio Concilii Senenſis Baſileam facta eſt ex conſenſu deputatorum nationum, ut patet ex Exordio Concilii Baſileenſis. Laudantur deinde plures Synodi, quæ Pontificibus Romanis dicuntur magnam exhibuiſſe reverentiam, Epheſina prima Cæleſtino, Chalcedonenſis Leoni primo, ſexta Generalis Agathoni, ſeptima Adriano primo, octava Nicolao & Adriano II. Quid tùm? An inde ſequitur unicum Pontificem Romanum autoritatem ſuper omnia Concilia habentem Conciliorum indicendorum, transferendorum ac diſſolvendorum poteſtatem habere? Citantur Damaſus Papa & Occidentales ſcribentes per numerum Epiſcoporum Arimini congregatorum præjudicium fieri non potuiſſe, *quandoquidem Romanum Pontificem cujus expectanda erat imprimis autoritas, conſtabat his non præbuiſſe conſenſum.* Sed non de uno Romano Pontifice id decretum, ſed etiam Vincentio & aliis pluribus. Deinde quis neget imprimis expectandam eſſe Romani Pontificis autoritatem, ſed an inde ſequitur id quod ſibi ſumit Leo X. Romanum Pontificem, *tanquam autoritatem ſuper omnia Concilia habentem, &c.* Citantur denique plures Synodi quæ dicuntur geſtorum confirmationem à Pontifice petiiſſe, atque inter has Conſtantienſis laudatur. Quod argumento eſt ex confirmatione ſeu conſenſu & approbatione geſtorum in Conciliis à Pontifice Romano requiſitis non inferri Pontificem eſſe ſupra Concilium, cum Synodus Conſtantienſis à quâ petitam à Martino geſtorum approbationem dicit, Leo diſertè contrarium definierit. Sed de hoc argumento jam dictum eſt ſuprà. Ex his patet neque ex autoritate, neque ex rationibus Concilii Lateranenſis, ſeu potiùs Leonis X. in Concilio Lateranenſi confici Romanos Pontifices eſſe ſupra Concilia, quâ de re jam ſatis & abundè à nobis dictum eſſe arbitror.

DE

DE
ANTIQUA ECCLESIÆ DISCIPLINA
DISSERTATIONES HISTORICÆ.

DISSERTATIO VII.

In qua probatur Pontificem aut Eccleſiam nullam habere in Reges eorumque bona autoritatem directam vel indirectam, nec poſſe reges ab ipſis ullatenus deponi aut eorum ſubditos à fide & obedientiâ eximi.

PRÆLOQUIUM.

DUÆ ſunt inter homines maximæ atque præſtantiſſimæ Societates, Civilis & Eccleſiaſtica, quæ licet inter eoſdem ineantur ideóque ſæpe videantur inter ſe confuſæ atque permixtæ, revera tamen ad diverſos fines diverſis modis tendunt, poteſtatemque diverſi planè generis obtinent: ſocietatis quippè Eccleſiaſticæ finis eſt vita æterna, ſocietatis verò civilis finis eſt

pax ac tranquillitas Reipublicæ, qui fines cum ſint omninò diſparati, nihil mirum ſi media quæ ad illos fines conducunt, ſint planè diverſa. Ad vitam quippè æternam nemo pervenit niſi per eas actiones quæ liberrimo voluntatis motu ex amore Dei fiunt: atque hinc religionis eſt fide & pietate hominum animos excolere ut ſponte & libenter præceptis Chriſti obtemperent. At è contra nihil ad reipublicæ tranquillitatem conducit utrùm leges libenti animo an ſecùs obſerventur, modò exteriùs obſerventur. Atque ideò ſocietatis civilis hoc munus eſt ut ità eas obſervari procuret, quod fit ſuppliciorum & mortis metu : uno verbo poteſtas ſocietatis civilis in corpora extenditur, ſocietatis Eccleſiaſticæ autoritas tota ad animos ſpectat ; cum ergo corpora cogi poſſint, eorum eſt qui poteſtate civili potiuntur, noxios ſuppliciis & morte afficere : ſed cum in animos nihil omninò poſſit vis exteriùs adhibita, nullam hujuſmodi poteſtatem habet ſocietas Eccleſiaſtica, nec alio modo peccantes à vitiis revocare poteſt quàm exhortationibus & præceptis, quibus illi ſi non obtemperent nullam aliam pœnam in eos ſtatuere valet præter quàm excommunicationis qua ſocietate Eccleſiæ & vitâ æternâ indigni pronuntiantur. Denique leges ſocietatum civilium reipublicæ tantùm bonum & tranquillitatem reſpiciunt, cùm è contra Eccleſiaſticarum legum nullus ſit alius finis quàm doctrinæ & diſciplinæ Chriſtianæ ſanctitatem & puritatem illibatam ſervare. Ex his principiis quæ evidentiſſima & certiſſima ſunt, ſequitur, poteſtatem Eccleſiæ totam eſſe ſpiritualem, quæ ſe in temporalia ſive Regum ſive aliorum bona minimè extendat, ita ut neque Reges deponi poſſint neque privati bonis ſuis ulla ratione ſpoliari autoritate merè Eccleſiaſticâ. Quod quamvis ita perſpicuum eſſe videtur, ut nemo cordatus de eo dubitare poſſit, ad revincendam tamen eorum qui aliter ſentiunt pertinaciam multis rationibus ſacrarum Litterarum & traditionis autoritati innixis oſtendam : primò poteſtatem Eccleſiaſticam in temporalia nullatenùs extendi : ſecundò poteſtatem Regum temporalem Eccleſiaſticæ minimè ſubjici, ſed antequam ultra progrediar præmittenda obſervatio quædam planè neceſſaria, tùm ad lucem opinioni noſtræ afferendam, tùm ad repellenda adverſariorum ſophiſmata, quorum omnium futilitas hac unâ obſervatione detegitur.

Itaque obſervandum eſt magnum eſſe diſcrimen inter ipſam poteſtatem & eum qui poteſtate utitur, ita ut fieri poſſit ut is qui po-

teſtate utitur, ſit ſubjectus alteri poteſtati, quamvis poteſtas illa quam exercet, nulli poteſtati ſubjecta ſit: quod ut ad præſens negotium adaptetur, attendendum eſt eundem hominem ſimul eſſe membrum ſocietatis civilis & Eccleſiaſticæ, ac proindè ipſum ratione perſonæ ſubjectum eſſe poteſtati tùm Eccleſiaſticæ tùm civili, at inde minimè ſequitur poteſtatem civilem quam habere poteſt ſubjectam eſſe poteſtati Eccleſiaſticæ aut viciſſim Eccleſiaſticam civili, quia ſcilicet in civilibus tantùm civili ſubjicitur poteſtati, in inſpiritualibus Eccleſiaſticæ. Sic Epiſcopi ſubjecti quidem ſunt regiæ poteſtati, ſed in civilibus, ita ut poteſtas Epiſcoporum non ſit ſubjecta poteſtati civili: unde non poteſt Rex aut Imperator Epiſcopos conſtituere aut deponere vi & autoritate civili; ita etiam Reges ſubjecti quidem ſunt Epiſcopis ac ſummo Pontifici & ſpirituali poteſtati, ſed in ſpiritualibus tantùm, ita ut poteſtas eorum temporalis quam habent ut Reges, minimè ſubjecta ſit poteſtati ſpirituali: unde Reges aut inſtitui aut deponi minimè poſſunt autoritate Eccleſiaſticâ, itaque quamvis Reges poteſtate ſpirituali ac viciſſim Epiſcopos temporali ſubjectos eſſe, ſit extra dubium, non propterea dicendum eſt poteſtatem Eccleſiaſticam poteſtati civili ſubjectam eſſe aut civilem Eccleſiaſticæ: quippè ambæ iſtæ poteſtates ſunt penitus diſparatæ & à Deo ſolo à quo ſunt inſtitutæ dependent, ita ut neutra illarum in alteram quidquam poſſit, quamvis tamen ſpiritualis, ſit temporali nobilior. His ita elucidatis propoſitum ſtatim aggredior.

CAPUT PRIMUM.

In quo demonſtratur poteſtatem Eccleſiæ totam eſſe ſpiritualem & in temporalia nullatenus extendi.

§. I.

In quo exponitur prima ratio Chriſtum ſcilicet, ut Eccleſiæ caput eſt, nullam habuiſſe aut exercuiſſe in temporalia poteſtatem.

NOn aliam poteſtatem præter eam quam Chriſto autori & fundatori refert acceptam Eccleſiam habere certiſſimum eſt, nec minus perſpicuum Chriſtum non aliam ei contuliſſe præter eam quam à Deo Patre quatenus homo eſt accepit. *Sicut me miſit vivens Pater* (inquit Chriſtus Joannis 20. v. 21.) *& ego mitto vos*, docens ſe nihil aliud Apoſtolis contuliſſe quam quod ipſi Pater contulerat. Unde Eccleſiæ miniſtri dicuntur à beato Paulo Chriſti vices implere, & pro ipſo legatione fungi. Non poteſt ergo dici aut Apoſtolos aut eorum ſucceſſores aliquam poteſtatem habuiſſe aut habere quam Chriſtus non habuerit ſub ea ratione qua Eccleſiæ caput eſt, nec enim agitur de poteſtate Chriſti quâ Deus eſt. Hanc enim ab ipſo Eccleſiæ collatam nemo dicere poteſt, quapropter ut oſtendamus Eccleſiam non habere temporalem ullam poteſtatem demonſtraſſe ſufficiet, Chriſtum quatenus inter homines eſt verſatus, quatenus Eccleſiæ caput fuit & fundator, nullam ſibi arrogaſſe in temporalia Regum autoritatem, nullam exercuiſſe temporalem poteſtatem, eumque non Regis majeſtate, ſed magiſtri autoritate inſtructum fuiſſe : eumdem non vi aut armis uſum ut homines ſub jugum mitteret, ſed rationibus ac miraculis ut eos ad veritatem & pietatem adduceret : Quod quidem ut demonſtretur, non eſt multum laborandum, cum Chriſtus ipſe diſertè ſe ad hoc non veniſſe dicat, aut ullam temporalem poteſtatem à Patre accepiſſe : cum enim Judæi ipſum apud Pilatum accuſaſſent quod ſe

Judæorum Regem eſſe dixiſſet, *interroganti Pilato* num eſſet *Rex Judæorum*, ita reſpondet ut ſe nullam autoritatem Regiam in terris habuiſſe demonſtret, *Regnum*, inquit, *meum non eſt de hoc mundo, ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum, miniſtri mei utique decertarent ut non traderer Judæis, nunc autem Regnum meum non eſt hinc.* Urget eum iterum Pilatus, *ergo Rex es tu?* reſpondet Jeſus ſe Regem equidem eſſe, ſed in hoc tantùm ut teſtimonium perhiberet veritati. *Tu dicis*, inquit, *quia Rex ſum. Ego in hoc natus ſum & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati*, poteratne clariùs Chriſtus profiteri ſe non veniſſe in mundum ut temporalem exerceret poteſtatem, præcipuè verò in Reges. *Audite ergo Judæi & Gentes*, inquit ſanctus Auguſtinus in hunc locum tract. 15. in Joannem, *audi circumciſio, audi præputium, audite omnia regna terrena, non impedio dominationem veſtram in hoc mundo .... venite ad Regnum quod non eſt de hoc mundo, venite credendo, & nolite ſævire metuendo: dicit quidem prophetia de Deo Patre, ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus, ſed Sion illa & mons ille non eſt de hoc mundo, quod eſt enim ejus Regnum, niſi credentes in eum, quibus dicit de mundo non eſtis ſicut & ego non ſum de mundo.*

Sunt alii Patres qui locum hunc aliter interpretentur quorum expoſitio licet minùs ad litteram, noſtro tamen propoſito non minùs favet. Dicunt illi Chriſtum licet quâ Deus eſt Rex ſit, & Dominus univerſi orbis, Regem tamen non eſſe aut Dominum eo modo quo Reges terræ, ſed eâ ratione quæ nihil obſit Imperio Regum, ſic Chryſoſtomus hunc locum explicat Homil. 82. his verbis: *Vult*, Chriſtus, *oſtendere ſe non purum hominem, ſed Deum & Dei Filium eſſe, tollit autem Tyrannidis ſuſpicionem. An non eſt mundi hujus Chriſti Regnum quidni? Quomodo inquit non eſſe, non quod etiam poſſideat, ſed quod in cœlo habeat Imperium non humanum, ſed longè majus atque præſtantius;* itaque ſecundùm Chryſoſtomi mentem Chriſtus ut homo nullam habebat poteſtatem regiæ ſimilem ſeu ejuſdem generis, licet ut Deus poteſtatem in omnia, regiâ majorem & ſuperiorem haberet.

Eadem eſt Ambroſii ſententia in Lucam lib. 3. *Qui dicit*, inquit, *non eſſe de hoc mundo Regnum ſuum, oſtendit eſſe ſupra mundum, ita & erat Regnum ejus, & non erat in ſæculo, erat ſupra ſæculum*, quid hoc aliud ſibi vult quam Chriſtum non habuiſſe poteſtatem regiam, ſed poteſtatem regiâ ſuperiorem alterius ordinis & dignitatis, unde ut ob-

ſervat Chryſoſtomus, nihil erat metuendum Cæſari ex iſto Chriſti Imperio, cum id non eſſet ejuſdem conditionis ac Imperium Cæſaris & cœterorum Regum, ita ut non poſſent regna terrena cum iſto conſiſtere, quod etiam clariùs obſervat Cyrillus in hunc locum. *Liberavit*, inquit, *à formidine Pilatum qui dignitatem Cæſaris in Judæa ſervare debebat; credidit enim forſan more hominum rebellionem à Chriſto cogitatam. Chriſtus autem Pilato reſpondens Regem ſe eſſe non negat, mentiri enim non poterat, ſed Regni Cæſaris non eſſe hoſtem oſtendit, quia principatus ejus mundanus non eſt, ſed cœli, terraque cæterarumque rerum omnium.* Denique duplex tantùm in Chriſto Regnum reperiri poteſt, unum adoptionis & familiaritatis ut loquitur Chryſoſtomus, homil. 39. in cap. 15. Epiſt. 1. ad Cor. alterum creationis, illud habet ex humanâ naturâ aſſumptâ, hoc ex divinitate: neutrum porrò iſtorum idem eſt cum dominio Regum in temporalia. Nam quatenus Deus eſt, habet ſupremum in omnia Imperium, quatenus homo eſt, regnum ejus totum eſt ſpirituale, nec enim homo factus eſt ut totum orbem more Regum terrenorum regeret, aut ut ſibi Reges omnes ſubjiceret, eorumque Imperium ac poteſtatem Eccleſiæ aut impertiretur aut ſubjiceret, atque hoc ſenſu Regnum ejus minimè eſt de hoc mundo. Nec ſolùm verbis, ſed & factis docuit Chriſtus ſe minimè veniſſe ut rerum temporalium curam aut regimen ſuſciperet, tùm quando aufugit ne à Judæis Rex eligeretur, tùm quando recuſavit temporalium rerum judicium. Roganti enim cuidam ut fratri ſuo juberet hæreditatem partiri, *homo*, inquit Chriſtus, *quis me conſtituit judicem aut diviſorem ſuper vos?* quaſi diceret, non veni in mundum ut de his judicarem, illos adite quibus hæc poteſtas eſt commiſſa. Unde Ambroſius in hunc locum: *Benè*, inquit, *terrena declinat qui propter cæleſtia tantùm deſcenderat, nec dignatur judex eſſe litium & arbiter facultatum*, & Bonaventura item in hunc locum, *quia Deus miſerat eum ad ſpiritualia communicanda, ideo deſcendere recuſabat ad temporalia dividenda.* Uno verbo Chriſtus non venit in mundum ut Regnum temporale ſtatueret, vel ut res terrenas regeret & moderaretur, *ſed ut mundus per ipſum ſalvus fieret, ut ſalvum faceret quod perierat, ut teſtimonium perhiberet veritati, ut mundaret ſibi populum acceptabilem ſectatorem bonorum operum*, ut cunctos ad veram fidem & pietatem adduceret vitâque æternâ dignos redderet.

Ad hæc autem tanta tamque ſublimia opera perficienda non armis, non coactione, non imperio, uſus eſt, ſed manſuetudine,

patientiâ, documentis, miraculis, ipsâ morte. *Cum enim in forma Dei eſſet non rapinam arbitratus eſt ſe eſſe æqualem Deo*, hoc eſt cum poſſet in forma Dei hominibus apparere non tribuit ſibi divinam gloriam ac majeſtatem, *Non tantùm exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens in ſimilitudinem hominum factus & habitu inventus ut homo, ſed & humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis.* Quid poteſt excogitari magis alienum ab autoritate illâ regiâ & temporali, quam quidam fingunt ab ipſo fuiſſe uſurpatam & Eccleſiæ collatam. Non ſum neſcius adverſarios nonnullis ſcripturarum & ſanctorum Patrum teſtimoniis niti, quibus probant Chriſtum Regem fuiſſe, Regnorum ac regum terrenorum Dominum, verùm illa nihil probant, de quo non inter omnes non conſtet: extra omnem quippe controverſiam eſt Chriſtum Dominum quatenus Deus eſt, Dominum eſſe regnorum ac Regum omnium, nec quiſquam diffitetur quin ob arctiſſimam utriuſque in Chriſto naturæ unionem poteſtas iſta quæ divinitati convenit, poſſit non ſecus ac cœtera attributa divina homini in Chriſto, per communicationem ut loquuntur idiomatum, adaptari, & homo Chriſtus dici Dominus regum omnium quemadmodum dicitur & creator, quamvis ratione divinæ naturæ tantùm id ipſi competat, quapropter adverſarii fruſtra multis teſtimoniis probare moliuntur id de quo nullus dubitare poteſt, niſi Arianus, Photinianus aut Neſtorianus ſit. Etenim in hos tantùm hæreticos ſancti Patres adducunt ſcripturæ teſtimonia, in quibus Chriſto dominium rerum terrenarum tribui videtur, ut ſcilicet inde inferant Chriſtum eſſe verè Deum, ſupponentes ſcilicet eum non habere iſtud dominium ratione naturæ humanæ. Nam ſi cum adverſariis ſentirent Chriſtum, ut homo eſt, habuiſſe iſtud dominium perperam omninò ex his locis inferrent in Chriſto, præter humanam naturam, divinam eſſe ratione cujus rerum terrenarum ſit Dominus. Ergo ea ipſa teſtimonia quæ ab adverſariis producuntur, ipſorum opinionem evertunt, oſtenduntque dominium in temporalia Chriſto competiiſſe ratione divinæ naturæ tantùm proüt creator eſt, non ratione humanæ proüt redemptor eſt & Eccleſiæ caput, ac proinde cum certum ſit Chriſtum Eccleſiæ communicaſſe tantùm eam poteſtatem quam habuit, ut homo, ut redemptor & Eccleſiæ caput; non autem illam quam habuit ut Deus & creator pro certò tenere debemus nullam poteſtatem temporalem à Chriſto Eccleſiæ collatam eſſe.

Addam tamen quod etſi probaretur Chriſtum ut hominem ha-

buiſſe poteſtatem in Reges & Regna , dici tamen non poſſit iſtæc Eccleſiæ collata cum hanc poteſtatem Chriſtus nec exercuerit nec Eccleſiæ contulerit, nec aliud Regnum aut ipſe, aut Eccleſia habuerit præter ſpirituale : quod ſi quis de Regno Chriſti & Eccleſiæ fieri mentionem audiens, de Regno temporali cogitaret,ſimilis profecto foret Judæis qui prophetias de Regno futuri Meſſiæ de terreno & temporali interpretabantur, intelligere non valentes eas ad Regnum Chriſti ſpirituale quod eſt Eccleſia pertinere. Turpe eſt Chriſtianis poſtquam revelata ſunt & aperta Prophetiarum ſenſa eodem adhuc errore implicari.

§. II.

Continens rationem ſecundam propoſitionis : poteſtatem ſcilicet à Chriſto Eccleſiæ collatam totam eſſe ſpiritualem.

NOn alio pacto faciliùs ac certiùs nobis innoteſcere poteſt quænam ſit Eccleſiæ & miniſtrorum ejus poteſtas,quam ſi ea ſcripturæ loca conſulamus in quibus mentio fit poteſtatis à Chriſto Apoſtolis collatæ : cum enim Eccleſia non aliam habeat poteſtatem præter eam quam Chriſtus Apoſtolis tradidit ut per eos ad eorum ſucceſſores perveniret,ſi ex ſcripturâ conſtet nullam omninò poteſtatem quæ ſpiritualis non ſit Apoſtolis eſſe collatam , fruſtrà eorum ſucceſſores aliam ſibi arrogant, illud verò unicuique percurrenti & conſideranti ſingula Evangelii loca in quibus Chriſtus inducitur aliquam poteſtatem Eccleſiæ conferens liquidò conſtabit nullam ab eo niſi ſpiritualem accepiſſe.

Prima eaque potiſſima à Chriſto Apoſtolis collata poteſtas eſt annuntiandi Evangelium per totum orbem & eos qui crediderint baptizandi, Matth. 28. v. 18. quam quidem totam eſſe ſpiritualem nemo ambigit.

Secunda poteſtas quam Chriſtus Petro pollicitus eſt, Matth. 16. cunctis verò Apoſtolis & in illorum perſona Eccleſiæ contulit Matt. 18. eſt poteſtas ligandi & ſolvendi ſuper terram : *Amen , amen dico vobis*, inquit, *quæcumque ligaveritis ſuper terram erunt alligata in cælis, & quæcumque ſolveritis ſuper terram erunt ſoluta in cælis.* Hæc eſt poteſtas quam nonnulli contendunt ad temporalia extendi, ſed contra.

contra mentem Chriſti quæ exponitur Joan.20.his verbis, *ſicut me miſit vivens Pater & ego mitto vos; quæ cum dixiſſet inſufflavit in eos, dicens accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt.* Unde perſpicuè oſtenditur poteſtatem ligandi & ſolvendi à Chriſto collatam Apoſtolis ad peccata tantum pertinere ita ut vincula illa quibus utuntur, animas tantùm non corpora reſpiciant, ut egregiè obſervat in hunc locum Chryſoſt. nec aliter è ſanctis Patribus quiſquam hunc locum interpretatus eſt quàm de peccatis, excommunicatione & abſolutione ſacerdotali, quapropter illi qui ad temporalia poteſtatem illam pertinere arbitrantur ſcripturam ſacram contra unanimem ſanctorum Patrum conſenſum exponunt, quod à Concilio Tridentino *ad coërcenda petulantia ingenia* ſeveriſſimè prohibitum eſſe legitur.

Tertia poteſtas à Chriſto Apoſtolis collata eſt poteſtas, Euchariſtiæ conſecrandæ ac celebrandæ in ejus memoriam: *Hoc facite*, inquit Luc. 22. *in meam commemorationem*, quam quidem actionem merè ſpiritualem eſſe nemo dubitat.

Quarta poteſtas delinquentium pœnam reſpicit Joannis 10. *ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Quibus verbis intelligimus nullam aliam pœnam ab Eccleſiâ infligi poſſe in noxios quam ut ab ejus conſortio removeantur, nec ampliùs in Chriſtianorum habeantur numero. Itaque fruſtrà quidam contendunt poteſtatem eſſe Eccleſiæ noxiorum vel pœnis temporalibus vel bonorum privatione puniendorum, cum Chriſtus nihil aliud in eos poteſtatis Eccleſiæ contulerit quam ut ab eo declarentur velut Ethnici & Publicani, alludens, ut obſervavimus, ad conſuetudinem Judæorum qui nullum cum iſtis conſortium habere volebant.

Denique poſtrema poteſtas à Chriſto Apoſtolis collata eſt condendarum legum quæ ad diſciplinam Eccleſiæ pertineant & conſtituendorum ſibi ſucceſſorum, hoc eſt Epiſcoporum, Presbyterorum, Miniſtrorum, ſed hæ leges bonum tantum Societatis Eccleſiaſticæ reſpiciunt non temporalem fœlicitatem; iſti Miniſtri ad regendam Eccleſiam non ad Rempublicam adminiſtrandam conſtituuntur, nec aliam quam animarum curam habent, juxta illud Pauli. *Obedite præpoſitis veſtris, ipſi enim invigilant quaſi rationem de animabus veſtris reddituri.* Nihil dico de cœteris Apoſtolorum inſignibus donis, qualia ſunt poteſtas miraculorum edendorum, ſanandorum infirmorum, expellendorum dæmonum, &c. Hæc enim dona ad tempus tantùm Apoſtolis ſunt collata, nec ad eorum ſucceſſores promanarunt.

§. III.

In quo tertia ratio exponitur, Chriſtum nempe & Apoſtolos omnem Poteſtatem & Iuriſdictionem temporalem ab Eccleſia amandare.

AD demonſtrandum nullam eſſe in Eccleſiâ temporalem poteſtatem ſufficeret oſtendiſſe omnem illam poteſtatem quæ à Chriſto Apoſtolis eſt collata ſpiritualem eſſe, cùm enim nullam aliam habeat Eccleſia poteſtatem præter illam quàm à Chriſto accepit, neceſſe eſt eam temporali carere, ſi quidem Chriſtus ſpiritualem tantum ei ſit largitus. Verùm præterea Chriſtus omnem omninò poteſtatem temporalem ab Eccleſiâ amandavit & ſuos miniſtros tùm per ſe ipſum tùm per Petrum docuit nullam eos temporalem Juriſdictionem habere, ſed illam eſſe Regum terrenorum propriam, *Reges gentium*, inquit Marc. 10. v. 42. & Luc. 22. v. 25. *dominantur eorum, & qui poteſtatem habent ſuper eos benefici vocantur, vos autem non ſic.* Quæ admonitio duo docet Eccleſiæ Miniſtros. Primum quidem Apoſtolos, eorumque ſucceſſores omni temporali poteſtate & juriſdictione carere, ſecundum poteſtatem illam ſpiritualem quam habent non eſſe dominii aut imperii poteſtatem, ſed manſuetudinis & charitatis, quia ſcilicet terrenæ poteſtatis eſt exteriora tantum adminiſtrare, ſpiritualis verò proprium eſt interiorem cordis affectum flectere, *Sicut enim*, inquit Origenes in hunc locum Matth. 12. *omnia carnalia in neceſſitate ſunt poſita non in voluntate, ſpiritualis autem in voluntate non in neceſſitate, ſic & principum ſpiritualium principatus in dilectione ſubjectorum debet eſſe poſitus, non in timore corporali.* Idem hoc in loco & in Iſai. homil. 6. obſervat Miniſtros Eccleſiæ non eſſe vocatos ad Principatum, ſed ad ſervitutem totius Eccleſiæ, unde & Hieronymus egregiè Epiſt. 3. ad Nep. hoc præcipuum diſcrimen inter Principis & Epiſcopi poteſtatem ſtatuit, *Quod ille nolentibus præſit hic volentibus; ille terrore ſubjiciat, hic ſervituti donetur: ille corpora cuſtodiat ad mortem, hic animas ſervet ad ſalutem.* Hocce inter poteſtatem Eccleſiaſticam & ſæcularem diſcrimen multis in locis tradit Chryſoſtomus, præcipuè verò lib. 2. de ſacerdotio ubi hæc ait, *neque homini licet tanta cum autoritate homines curare, cum quanta Paſtor oves curat. Hic enim poteſt &*

vincire & à pabulo arcere, urere & ſecare, cum illic medicina ac curationis ſuſcipiendæ facultas poſita minimè ſit in illo qui medicinam adhibet, ſed in eo tantùm qui laborat. Hoc enim admirandus ille vir cum intelligeret, ſic Corinthios alloquitur, non quod dominemur vobis nomine fidei, ſed adjutores ſumus gaudii veſtri; Chriſtianis enim minimè licet peccantium lapſus corrigere, exteri quidem judices cum facinoroſos homines leges tranſgreſſos fuiſſe deprehenderunt, magna ſe præditos autoritate ac poteſtate oſtendunt, eoſdemque vel invitos ſuos ipſorum mores mutare cogunt. Hic verò non vim afferre, ſed ſuadere tantum oportet atque hac ratione meliorem efficere quemadmodum ſuſceperis, neque enim nobis facultas noſtra à legibus data ad delinquentes coërcendos, ac ne ſi dediſſent quidem, haberemus ubi vim ejuſmodi potentiamque exercere poſſemus, cum Chriſtus eos æternâ coronâ donet, non qui coacti, ſed certo animæ propoſito à peccato abſtinent. Idem Chryſoſtomus aliis in locis inculcat onus Epiſcoporum majus eſſe quam parentum & judicum, quia ſcilicet poteſtatem non habent cogendi aut coërcendi eos qui ſuæ curæ commiſſi ſunt. Homil. 1. in Epiſt. ad Tit. Hom. 3. in Acta, Homilia 10. in Ep. 1. ad Theſſ. Sed in iſtorum poteſtate eſt obedire vel non : *In principibus*, inquit, *movet metus, in his verò nequaquam.* Addit verò alio in loco : *Idcirco etiam excellentiorem eſſe poteſtatem Epiſcoporum poteſtate Principum, quod majus ſit imperare volentibus quam invitis.* Homil. 6. in Iſaïam. Hinc negat Epiſcopum ullatenus dici poſſe veraciter Principem, quia munus ejus tantùm eſt exhortari, monere, increpare, ipſum verò nulla habere arma ſenſibilia, ſed tantùm ſpiritualia, quibus noxios ab Eccleſiæ communione expellat, quibus ſi victi non fuerint, nihil ſacerdoti ſupereſſe præter lachrymas & preces, ſed hæc fuſiùs poſteà referemus.

Nunc verò properamus ad Apoſtoli Petri Chriſti Magiſtri veſtigiis inſiſtentis admonitionem, *Paſcite*, inquit Ep. 1. cap. 5. v. 2. *qui in vobis eſt gregem Dei, non coactè ſed ſpontaneè ſecundum Deum, neque turpis lucri gratiâ, ſed voluntariè, neque ut dominantes in Cleris, ſed forma facti gregis ex animo.* Quî porrò clariùs potuit beatus Petrus illorum prædamnare ſententiam qui contendunt Chriſtum, cum dixit ei paſce oves meas, dediſſe illi poteſtatem Regum per depoſitionem privationemque Regni ſui cogendorum. Quid enim erit dominatio, ſi non hæc dominatio eſt? Cùm ergo Petrus omnem dominatum præpoſitis Eccleſiæ interdicat, eum certè maximè, qui exerceretur in eos qui dominandi poteſtatem habent. Cœterum iſtud Petri mandatum non dominantes in Cleris generatim ad omnes

dirigitur Epiſcopos, ejuſque ſucceſſores non ſecus ac cæteros ſpectat, quapropter Bernardus ſcribens ad Eugenium ingenioſè admodum ut ſolet ex his verbis elicit Romanos Pontifices nullum habere dominatum, nullum imperium in Eccleſiam: *Nec enim*, inquit conſiderationum lib. 2. cap. 6. *tibi ille Petrus dare quod non habuit potuit, quod habuit hoc dedit, ſollicitudinem ſcilicet ſuper Eccleſias numquid dominationem? audi ipſum non dominantes ait in Clero, ſed forma facti gregis ex animo, & ne dictum ſola humilitate putes non etiam veritate, vox Domini eſt in Evangelio Reges gentium dominantur eorum, vos autem non ſic, planum eſt Apoſtolis interdicitur dominatus. I ergo tu & tibi uſurpare aude aut dominans Apoſtolatum aut Apoſtolicus dominatum, planè ab alterutro prohiberis, aut ſi utrumque ſimiliter habere velis, perdes utrumque, alioquin non te exceptum illorum numero putes de quibus queritur Deus, ipſi regnaverunt, ſed non ex me, Principes extiterunt & non cognovi eos. Jam ſi regnare ſine Deo juvat, habes gloriam, ſed non apud Deum, at ſi interdictum tenemus, audiamus edictum, qui major eſt veſtrum, ait, fiat ſicut minor, & qui præceſſor eſt ſicut qui miniſtrat. Forma Apoſtolica hæc eſt, interdicitur dominatio, indicatur miniſtratio quæ commendatur ipſius exemplo Legiſlatoris, qui ſecutus adjungit ego autem in medio veſtrum ſicut qui miniſtrat, quis jam ſe titulo hoc inglorium putat, quo ſe prior Dominus gloriæ præſignivit, meritò Paulus gloriatur in eo dicens, Miniſtri ſunt & ego, & addit ut minùs ſapiens dico, plus ego in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter, ô præclarum miniſterium!* Huic Bernardi ratiocinio nihil addi poteſt ut probetur Romanum Ponficem, quatenus eſt Romanus Pontifex, nullum habere dominium temporale, dixi quatenus eſt Pontifex, non enim negat Bernardus quin poſſit habere temporalia, ſed ea negat ad ipſum pertinere, quia ſucceſſor eſt Petri, *Eſto*, inquit ibidem, *ut aliâ quacumque ratione hæc tibi vindices, ſed non Apoſtolico jure, nec enim ille tibi dare quod non habebat potuit.* Quæro nunc ab iis qui Reges à Romanis Pontificibus deponi illorumque ſubditos à fide & obedientiâ eximi poſſe contendunt, quæro, inquam, ab illis, an unquam fuerit ullum Imperium iſti æquale aut majus? an etiam credibile ſit, Chriſtum qui dominationem omnem regiam Apoſtolis interdixit eiſdem contuliſſe dominantium longè majorem in ipſos Reges, qualem nemo Regum habet.

§. IV.

Seu quartum argumentum petitum ex teſtimoniis Romanorum Epiſcoporum, ſanctorumque Patrum, quibus efficitur Eccleſiam in ſpiritualia tantùm habere poteſtatem, non ſecus ac Reges in ſola temporalia, ita ut neutra poteſtas à ſe invicem dependeat.

POſtquam è ſacris litteris ſatis perſpicua protulimus argumenta, nunc traditionem afferre oportet, eaque primùm teſtimonia proferre, quibus apertè probatur duas eſſe poteſtates à ſe invicem independentes, Eccleſiaſticam & civilem, quarum prior in ſpiritualia tantùm, poſterior in ſola temporalia autoritatem habeat.

Initium faciam à teſtimoniis Romanorum Pontificum, inter quæ mihi primùm occurrit præclarum Gelaſii Pontificis effatum Ep. 8. ad Anaſtaſium, tom. Conc. 4. col. 1182. *Duo ſunt*, inquit, *Imperator Auguſte, quibus hic mundus principaliter regitur, autoritas ſacra Pontificum, & Regalis poteſtas .... Noſti enim, Fili clementiſſime, quod licet præſideas humano generi dignitate, rerum tamen præſulibus divinarum devotus colla ſubmittis, atque ab iis cauſas tuæ ſalutis expetis, inque ſumendis cæleſtibus ſacramentis, eiſque ut competit diſponendis ſubdi te debere cognoſcis religionis ordine, potiùs quàm præeſſe.... Si enim quantùm ad ordinem pertinet publicæ diſciplinæ cognoſcentes imperium tibi collatum legibus tuis ipſi quoque parent religionis Antiſtites: quo rogo te decet affectu eis obedire, qui pro erogandis venerabilibus ſunt attributi myſteriis.* Idem habet in tomo de anathematis vinculo: *Quod ſi hæc*, inquit, de Eccleſiaſticis rebus loquens, *tentare formidant, nec ad ſuæ pertinere cognoſcunt modulum poteſtatis, cui tantùm de humanis rebus judicare permiſſum eſt, non etiam præeſſe divinis, quomodò de his per quos divina miniſtrantur judicare præſumunt, fuerint hæc ante adventum Chriſti, ut quidam figuraliter adhuc tamen in carnalibus actionibus conſtituti pariter Reges exiſterent, pariter Sacerdotes.... Sed cum ad verum ventum eſt eumdem* (Chriſtum) *Regem atque Pontificem, ultrà ſibi nec Imperator Pontificis nomen impoſuit, nec Pontifex regale faſtigium vindicavit.... Chriſtus memor fragilitatis humanæ, quod ſuorum ſaluti congrueret diſpenſatione magnificâ temperans, ſic actionibus propriis dignitatibuſque diſtinctis officia poteſtatis utriuſque diſcrevit, ſuos volens medi-*

'cinali humilitate ſalvari, non humanâ ſuperbiâ rursùs intercipi, ut & Chriſtiani Imperatores pro æternâ vitâ Pontificibus indigerent, & Pontifices pro temporalium curſu rerum Imperialibus diſpoſitionibus uterentur, quatenus ſpiritalis actio à carnalibus diſtarctur curſibus, & ideo militans Deo minimè ſe negotiis ſæcularibus implicaret, ac viciſſim non ille rebus divinis præeſſe videretur, qui eſſet negotiis ſæcularibus implicatus, ut & modeſtia utriuſque ordinis curaretur; ne extolleretur utraque ſuffultus & competens qualitatibus actionum ſpecialiter profeſſio aptaretur. Ecce utramque poteſtatem & utriuſque limites optimè diſtinctos, ita ut nihil liceat ſæculari in Eccleſiaſtica, aut Eccleſiaſticæ in ſæcularia, & pariter Antiſtites teneantur obedire legibus Principum, ac Principes Epiſcoporum admonitionibus parere.

Symmachus Papa in Apologetico adverſus Anaſtaſium tom. Conc. 4. col. 1298. Ep. 6. eodem quo Gelaſius modo loquitur. *Conferamus*, inquit, *honorem Imperatoris cum honore Pontificis, inter quos tantùm diſtat quantùm ille rerum humanarum curam gerit, hic divinarum, tu Imperator à Pontifice baptiſmum accipis, ſacramenta ſumis, orationem poſcis, benedictionem ſperas, pœnitentiam rogas, poſtremò tu humana adminiſtras, ille divina diſpenſat, itaque, ut non dicam ſuperior, æqualis honor eſt.* Nicolaus quoque primus Ep. 8. verba Gelaſii exſcribit. Atque ita videre eſt Romanos Pontifices ultrò agnoſcere ſibi nullam in temporalia poteſtatem eſſe, ſed hanc totam ad Reges pertinere. At nullus eſt qui diſertiùs & luculentiùs id profeſſus fuerit, quàm Gregorius ſecundus, Ep. 2. ad Leonem Iſauricum: *Alia eſt*, inquit, *Eccleſiaſticarum rerum conſtitutio, & alius ſenſus ſæcularium; nam quemadmodum Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet, ac dignitates regias deferendi, ſic neque Imperator in Eccleſias introſpiciendi, & electiones ſacras in Clero peragendi.* Itaque ex Romanæ Eccleſiæ traditione conſtat nihil magis eſſe juris Romano Pontifici, cæteriſque Epiſcopis in Reges & eorum Regna, quàm Regibus in Epiſcopos & res Eccleſiaſticas; quemadmodum ergo licet Epiſcopus in civilibus Imperatori ſubſit, non poteſt tamen ab eo Epiſcopatu dejici, ita Imperator quamvis in Eccleſiaſticis rebus ſit Romano Epiſcopo ſubjectus, non poteſt Regno ſpoliari aut temporalibus bonis privari, & quemadmodum Reges res Eccleſiaſticas, ut Reges ſunt, adminiſtrare minimè poſſunt, ita etiam Sacerdotes, ut ſunt Sacerdotes, nullam habent in res terrenas poteſtatem.

Hinc Eccleſia Romana olim in publico officio profitebatur Petrum & ejus ſucceſſores claves accepiſſe ad regendum tantùm animas:

hanc enim in officio Cathedræ beati Petri recitabat orationem: *Deus qui beato Petro collatis clavibus regni cœleſtis, animas ligandi atque ſolvendi pontificium tradidiſti; concede ut interceſſionis ejus auxilio à peccatorum noſtrorum vinculis liberemur.* Hæc oratio quam Anaſtaſius Bibliothecarius Leoni IV. perperam aſcribit, extat in libro ſacramentorum Gregorii, & in antiquis Breviariis ac Miſſalibus Romanis à Paulo III. & Gregorio XIII. approbatis, quamvis in poſterioribus vox iſta *animas* ſit abraſa, neſcio quo conſilio. Hujus certè vocis ſenſus quod ſcilicet poteſtas clavium tota ſpiritualis ſit, & animas tantùm reſpiciat conſtanti traditione nititur, & Romanorum Pontificum confeſſione. Hæc quippe ſententia eſt Julii II. in diplomate 23. his verbis: *Liquet omnibus Chriſtianæ fidei cultoribus, beatum Petrum ab ipſo Salvatore noſtro Jeſu Chriſto Apoſtolorum Principem fuiſſe conſtitutum, eique ligandi ac ſolvendi animas cœleſti privilegio traditam eſſe poteſtatem, cum ei dicitur, tu es Petrus:* & hæc ſententia eſt Adriani I. in Concilii Francofordienſis initio: *Petrus*, inquit, *in præmium ſuæ confeſſionis cœli janitor, & ligandi ſolvendique arbiter factus eſt animarum.*

Hæc eſt Petri Damiani ſermone 1. de beato Joanne Evangeliſtâ. *Tacet is*, inquit, *cui portæ inferi non prævalent, qui ligandi animas atque ſolvendi obtinet principatum.*

Hæc eſt etiam Agobardi in libello de diſcrimine utriuſque regiminis ad Ludovicum: eademque ibidem ſententia eſt Gregorii IV. Pontificis in Ep. ad Epiſcopos Regni Francorum: *Neque*, inquit, *ignorare debueratis majus eſſe regimen animarum quod eſt pontificale quàm imperiale, quod eſt temporale.*

Eadem eſt ſententia Chryſoſtomi multis in locis, præſertim verò homil. 4. de verbis Iſaiæ de Oſia. *Regi*, inquit, *corpora commiſſa ſunt, Sacerdoti animæ; Rex maculas corporum remittit, Sacerdos autem maculas peccatorum.*

Ante Chryſoſtomum affirmavit quoque Nazianzenus in oratione apologeticâ, totam Paſtoris curam circa occultum & internum hominem verſari.

Eadem quoque fuit mens Valentiniani Imperatoris cùm referente Theodorito, poſt electionem Ambroſii dixit ſe gratias agere Deo, quod ei viro animas commendaſſet, cui ipſe corpora commiſerat. Hæc eſt ſententia Patrum omnium qui unanimi conſenſu verba hæc, *quæcumque ligaveris ſuper terram*, de poteſtate ligandi & ſolvendi peccata interpretantur, nunquam de poteſtate privandi Regis impe-

rio, aut privatis bonis ſibi propriis.

Denique hæc ipſa eſt ſententia Apoſtoli Pauli ſcribentis præpoſitos Eccleſiæ animarum curam tantùm gerere, *quia ipſi*, inquit, *invigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri.*

Poſſem hîc etiam addere multa Patrum teſtimonia, quæ in ſequentibus argumentis referentur; ſed ne bis eadem repetam, unum tantùm referam quod omni exceptione majus eſt: hoc autem eſt celeberrimi illius Oſii Cordubenſis, qui Conſtantium Imperatorem tantâ alloquitur conſtantiâ, ut diſſimulationis aut adulationis accuſari minimè poſſit: *Deſine, quæſo*, inquit apud Athanaſium in Ep. ad ſolitariam vitam agentes, *& memineris te mortalem eſſe, reformida diem judicij, ſerva te in illum purum, ne te miſceas Eccleſiaſticis, neque nobis in hoc genere præcipe, ſed potiùs à nobis diſce. Tibi Deus imperium commiſit, nobis quæ ſunt Eccleſiæ credidit; & quemadmodum qui tuum imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ, ita & tu cave ne quæ ſunt Eccleſiæ ad te trahens magno crimini obnoxius fias. Date, ſcriptum eſt, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo: neque igitur fas eſt nobis in terris imperium tenere, neque tu thymiamatum & ſacrorum poteſtatem habes Imperator.* Hæc magnus ille Oſius, quibus docet nihil plus juris eſſe Epiſcopis in poteſtatem civilem, quàm Regibus in Eccleſiaſticam.

§. V.

In quo quinto argumento evincitur Eccleſiam in temporalia nullam habere autoritatem; eo quod per vim gladiumque materialem homines cogere minimè poſſit.

SI qua foret Eccleſiæ in temporalia poteſtas, dubium nullum eſt quin poſſet temporalem aliquam pœnam, putà mortem, ſupplicium, aut ſaltem bonorum privationem infligere, quod etiam ab adverſariis ſupponitur, cum inde probant Reges in pœnam læſæ fidei ab Eccleſiâ regnis privari poſſe, illorumque ſubditos à fide & obedientiâ eximi. Verùm enimverò nihil eſt certius quàm Eccleſiam non habere ullum jus puniendorum noxiorum pœnis & ſuppliciis corporis, aut etiam bonorum privatione. Inauditum certè eſt apud Antiquos quemquam aliâ quàm excommunicationis aut depoſitionis pœnâ fuiſſe ab Eccleſiâ mulctatum; quin è contrà Eccleſia agnovit

vit nullam aliam ſibi poteſtatem eſſe, quippe cum eos qui ſuis Decretis adverſabantur, in exilium ejici, & bonis mulctari ne turbas cierent, expetivit, Imperatores ſemper aut Magiſtratus civiles adiit, ut hæc pœna legibus civilibus in eos ſanciretur. Adeo perſuaſum erat ipſi nullam ſe poteſtatem habere hujuſmodi pœnarum in quemquam decernendarum. Et quidem multis annis Eccleſia civili autoritate adverſus hæreticos & rebelles minimè uſa eſt, quia nullum ſperabat ab Imperatoribus Ethnicis auxilium. Ut ut ſit, primùm legitur autoritatem civilem imploraſſe in cauſâ Pauli Samoſateni, cum ille Antiochenâ Sede dejectus, domo & Eccleſiâ Epiſcopali cedere nollet, quæ res Eccleſiam coëgit Aurelianum Imperatorem adire, ut inde exturbaretur: qui Imperator licet Gentilis prudenter omninò ſtatuit Eccleſiam & domum Epiſcopalem ei tradi, ad quem Romanus Epiſcopus & cæteri Italiæ Antiſtites litteras communionis mitterent. Poſtquam verò Imperatores Chriſtiani fuerunt tum illorum in Chriſtianam Religionem affectus, tum proprii Imperii cujus tranquillitas religionis conſervatione plerumque pendebat cura & ſollicitudo in cauſâ fuerunt ut hæreſiarchas & rebelles ne turbas cierent, in exilium mitterent, aut mulctâ aliquâ pecuniariâ plecterent; quod quidem ſæpiſſimè proprio motu, aliquando ab Epiſcopis eâ de re rogati præſtiterunt. Verùm non niſi poſterioribus Eccleſiæ ſæculis conceſſa eſt Eccleſiæ ab Imperatoribus poteſtas ſtatuendarum in hæreticos aut peccatores pœnarum temporalium; atque hinc Epiſcopi poteſtatem iſtam obtinent ab Imperatoribus & Regibus, non ab Eccleſiâ, ſicut Reges debent Eccleſiæ multa alia Eccleſiaſtica munia quibus ipſi fruuntur; ſed en tibi argumenta quibus id conficitur.

Primò Chriſtus nullam Eccleſiæ poteſtatem contulit præterquam ſpiritualem, nec aliter pertinaces & rebelles ab Eccleſiâ puniri juſſit, quam ut haberentur tanquam Ethnici & Publicani; hoc eſt, ut indigni Eccleſiæ communione declararentur, quod quid ſit fusè anteà explicatum eſt.

Secundò, idem Chriſtus docuit nos, nihil magis abhorrere ab Evangelii mente quam dominium & imperium terrorem incutiens. Cum enim Apoſtoli vellent ignem è cœlo in Samaritanos educere, vetuit Chriſtus hæc dicens: *Neſcitis cujus Spiritûs eſtis, Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare.* Luc. 9. v. 55.

Tertiò, Chriſtus Apoſtolos materiali gladio uti prohibuit, etiam

ad defendendam religionem, Petrum qui gladio uſus fuerat graviter increpavit: ſic rem narrant Evangeliſtæ Matthæus c. 26. v. 25. Lucas c. 22. v. 49. & Joannes 18. v. 10. *Videntes autem hi qui circa ipſum erant* (Chriſtum mox capiendum) *dixerunt ei: Domine ſi percutimus in gladio. Simon ergo Petrus unus ex his qui erant cum Jeſu, extendens manum exemit gladium ſuum, & percutiens ſervum Principis Sacerdotum, amputavit auriculam ejus dexteram, erat autem nomen ſuum Malchus. Reſpondens Jeſus ait, ſinite uſque huc; & cum tetigiſſet auriculam ejus, ſalvavit eum. Dixit ergo Jeſus Petro: mitte gladium tuum in vaginam, omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt: an putas quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit plus quàm duodecim legiones Angelorum?* Quâ ex narratione Evangeliſtarum conſtat Chriſtum dictis & exemplo ſuo docuiſſe gladium non eſſe ab Eccleſiâ exercendum pro religione; quare Origenes in hunc locum hæc obſervat: *Sed & ſimpliciter*, inquit, *audientes quod dicit, qui accipiunt gladium, gladio peribunt; cavere debemus ne occaſione malitiæ aut vindictæ propriarum injuriarum eximamus gladium, aut ob aliquam occaſionem quam omnem Evangelica abominatur hæc Chriſti doctrina, præcipiens ut impleamus id quod ſcriptum eſt: cum his qui oderunt pacem eram pacificus. Si ergo cum odio habentibus pacem debemus eſſe pacifici, adverſus neminem gladio uti debemus: & paulò anteà pacificos vult eſſe Chriſtus Diſcipulos ſuos, ut bellicum gladium hunc deponentes, alterum pacificum accipiant gladium, quem dicit Scriptura gladium Spiritûs.*

Quartò, ſancti Patres unanimi conſenſu docent Eccleſiam carere omni gladio materiali ſeu poteſtate civili ad homines cogendos & puniendos, nec aliud quidquam poſſe quàm hortari, monere & excommunicare eos qui ſibi nolunt obedire, Canon Apoſtolicus 26. *Epiſcopum qui fideles delinquentes vel infideles injuriam inferentes percutit, & terrorem ipſis propter hujuſmodi vult incutere, deponi præcipimus; nuſquam enim Dominus hoc nos docuit, imò verò contrà cum ipſe percuteretur, non percutiebat, cum laceſſeretur convitiis, non regerebat convitium, cum pateretur, non comminabatur.* Tertull. in lib. ad Scapulam. *Non eſt*, inquit, *religionis cogere religionem.* Cui ſuccinens Lactantius lib. 5. divinarum Inſtitutionum: *Non eſt*, inquit, *opus vi & injuriâ, quia religio cogi non poteſt... defendenda eſt non occidendo, ſed moriendo, non ſævitiâ, ſed patientiâ, non ſcelere, ſed fide.* Quid, quæſo, faciunt Romani Pontifices cum Reges regnis ſuis ſpoliare conantur? nonne per vim eos cogere volunt, nonne religionem (ſi tamen religionem) innumerorum hominum ſan-

guinem fundendo defendere ſe putant, hoc ipſum principium latè extendit Athanaſius Apologiâ ſecundâ. *Diabolus*, inquit, *quia nihil veri habet in ſecuri & aſcia invadens concutit fores eorum à quibus recipitur.... Salvator autem è contrà manſuetus eſt. Si quis*, inquit, *velit me ſequi, & meus eſſe Diſcipulus, ita docens ſe cum ad quemquam venit non vi inſtare, ſed potius pulſare & dicere, ſoror mea ſponſa, quod ſi aperiat, intrat; ſin graventur, aut nolint aperire, abſcedit; non enim gladiis, aut jaculis, aut militari manu veritas prædicatur, ſed ſuadendo & conſulendo: piæ religionis eſt proprium, ut dixi, non cogere, ſed ſuadere. Siquidem Dominus non cogens, ſed libertatem concedens dicebat omnibus: ſi quis vult venire poſt me: Apoſtolis verò omnibus: Numquid & vos vultis abire.* Idem in Arianos inculcat Hilarius lib. 2. ad Conſtantium: *Deus*, inquit, *cognitionem ſui docuit potius quàm exegit & operationum cæleſtium admiratione præceptis ſuis concilians autoritatem coactam confitendi ſe, eſt aſpernatus voluntatem, ſi ad fidem veram iſtiuſmodi vis adhiberetur, Epiſcopalis doctrina obviam pergeret, diceretque Deus univerſitatis obſequio non indiget neceſſario, non requirit coactam confeſſionem, noſtrâ potiùs causâ non ſuâ venerandus eſt. Non poſſum niſi volentem recipere, niſi orantem audire, niſi profitentem ſignare.* His concinunt, Gregorius Nazianzenus in carmine de vitâ ſuâ, his verſibus.

Suadere quippe æquius eſt quàm cogere,
Magiſque nobis convenit, & illis item
Favere ſummo nitimur quos numini.

Idem orat. 1. de Theologiâ, & cum eo Ambroſius lib. 7. in Lucam, obſervant Evangelium non eſſe per vim promulgatum, nec miſſos eſſe Apoſtolos qui gladio aut imperio uterentur ad ſtabiliendam fidem, ſed qui humilitate & patientiâ cunctos ad eam adducerent, unde nobiſcum concludunt Chriſtum hanc non dediſſe Eccleſiæ poteſtatem. Hæc ſunt Ambroſii verba in Lucam c. 22. *O Domine, cum emere jubes gladium, qui ferre me prohibes? cur haberi præcipis quod vetas promi, niſi fortè ut ſit parata defectio non ultrò neceſſaria, ut videar potuiſſe vindicari, ſed noluiſſe, lex tamen referire non vetat; & ideo fortaſſè Petro duos gladios offerenti, ſat eſt, dicit, quaſi licuerit uſque ad Evangelium, ut ſit in lege æquitatis eruditio, in Evangelio bonitatis perfectio. Multis hoc iniquum videtur, ſed non iniquus Dominus, qui cum ſe poſſet ulciſci, maluit immolari; eſt enim gladius ſpiritualis ut vendas patrimonia, emas verba quo nuda mentis penetralia veſtiuntur, eſt enim gladius paſſionis, ut jacias corpus & immolatæ carnis exuviis ema-*

tur tibi ſacri corona martyrii. Sic Ambroſius dictum illud Chriſti de duobus gladiis (quod Bonifacius VIII. in ſuâ Extravaganti *Unam ſanctam* ad mentem ſuam detorquet, ut probet in Eccleſiâ gladium materialem eſſe) ita explicat ut contrarium Bonifacio inferat, gladium de quo hîc agitur ſpiritualem paſſionis eſſe gladium, quod Eccleſia debeat pati, non quod ipſa poſſit in alios exercere.

Auguſtinus quoque docet Eccleſiam nullas alias pœnas infligere poſſe, quàm degradationis & excommunicationis, lib. de fide & operibus c. 2. &c. *Phinees Sacerdos*, inquit, *adulteros ſimul inventos ultore ferro transfixit, quod utique de degradationibus & excommunicationibus ſignificatum eſt, faciendum in hoc tempore, cum in Eccleſiæ diſciplinâ viſibilis gladius fuerit ceſſaturus:* Eadem eſt ante hunc Cypriani ſententia Epiſt. 11. lib. 1. *Interfici Deus juſſit à Sacerdotibus ſuis non obtemperantes judicibus à ſe ad tempus conſtitutis, & tunc quidem gladio occidebantur, quando adhuc & circumciſio carnalis manebat, nunc autem quia circumciſio ſpiritualis eſſe ad fideles Dei cœpit, ſpirituali gladio ſuperbi & contumaces necantur, dum de Eccleſia ejiciuntur.*

Verùm nullus eſt à quo luculentiùs propoſitio noſtra aſſerta fuerit, & eloquentiùs expoſita quàm à beato Chryſoſtomo cujus extat eâ de re inſignis locus homil. 4. de verbis Iſaiæ t. 3. p. 758. ubi de facto Oziæ diſſerens, latè docet Reges nullâ temporali pœnâ à Sacerdotibus poſſe mulctari: *Regi*, inquit, *corpora commiſſa ſunt, Sacerdoti animæ, Rex maculas corporum remittit, Sacerdos autem maculas peccatorum; ille cogit, hic exhortatur; ille neceſſitate, hic liberâ voluntate; ille habet arma ſenſibilia, hic arma ſpiritualia; ille bellum gerit cum barbaris: mihi bellum eſt adverſus dæmones, major hic principatus, propterea Rex caput ſubmittit manui Sacerdotis, & ubique in veteri ſcripturâ Sacerdotes inungebant Reges; verùm Rex ille* (Ozias) *ſua tranſiliens ſepta modumque Regni tranſgreſſus, conatus eſt aliquid addere, atque ingreſſus eſt templum cum autoritate incenſum adolere volens. Quid igitur Sacerdos non licet adolere incenſum, vide libertatem, vide mentem, ſævire neſciam..... Rex autem Ozias non ſuſtinuit admonitionem, ſed arrogantiâ inflatus ingreſſus eſt templum, aperuit Sancta Sanctorum, volens adolere incenſum, quid autem Deus ubi Sacerdos contemptus eſt, dignitaſque Sacerdotij conculcata ubi nihil ampliùs potuit Sacerdos (nam Sacerdotis tantùm eſt arguere & audacter ac liberè admonere, non movere arma, non clypeos uſurpare, non vibrare lanceam, nec arcum tendere, nec jacula mittere, ſed tantùm arguere ac conſtantiam oſtendere.) Poſtea quàm igitur arguiſſet Sacerdos, Rex autem non ceſſiſſet, ſed arma mo-*

veret, clypeos & haſtas, ſuâque uteretur potentiâ, ibi Sacerdos dicit: Ego, inquit, *quod erat mei officij præſtiti, nihil ampliùs poſſum: ſuccurre Sacerdotio quod conculcatur, leges violantur, fas ſubvertitur.* Quæ quidem Chryſoſtomi in Oziæ Sacerdotiſque magni facta & dicta, obſervationes Sacerdotibus omnibus documenta eſſe poſſunt, quo pacto ſeſe gerere debeant, quando tenentur adverſus Reges, velut ſummus Sacerdos adverſus Oziam, jura ſua tueri, uti ſcilicet debent, non ſecus ac ille exhortationibus, increpationibus, imò & excommunicationibus: at nequeunt regnis eos ſpoliare, arma in ipſos movere, aut quemquam ad ea movenda exhortari & impellere: quid autem aliud fecerunt Romani Pontifices, qui Reges regno indignos eſſe pronunciarunt, ſubditos illorum à fide & obedientiâ immunes pronunciarunt, & regna eorum cuilibet occupanti, aut certè alteri tradiderunt.

Denique ut alios mittam quorum teſtimonia jam laudavimus, & infrà laudabimus, Gregorio Magno perſuaſum erat non licere Sacerdotibus vim ullam adhibere; hic quippe lib. 2. Ep. indict. 11. Ep. 52. ad Joannem Hieroſolymitanum, eos Epiſcopos qui vi externâ in rebus religionis uti vellent, ita increpat. *Quid autem de Epiſcopis qui verberibus timeri volunt, Canones dicant bene veſtra fraternitas novit, Paſtores enim facti ſumus non perſecutores, & egregius Prædicator dicit, argue, obſecra, increpa cum omni patientiâ, nova verò atque inaudita eſt ipſa prædicatio, quæ verberibus exigit fidem.* Itaque ex Gregorio omnia Sacerdotum in peccantes officia his tribus comprehenduntur, *argue, increpa, obſerva*, nec verberibus aut ſuppliciis peccantes coërcere ipſis licitum eſt. His Veterum teſtimoniis addam nonnulla recentiorum magnæ autoritatis & doctrinæ virorum teſtimonia.

Petrus Damiani egregiè probat Eccleſiam uti minimè poſſe vi externâ & gladio materiali: hæc ſunt ejus verba lib. 4. Ep. 9. ad Odericum Firmanum Epiſcopum. *Sicut ipſe Dei Filius*, inquit, *cuncta mundi obſtacula non per diſtricti examinis ultionem, ſed per invictam ſuperavit inconcuſſæ patientiæ majeſtatem, ita decet mundi rabiem potiùs æquanimiter ferre, quàm vel arenâ corripere, vel lædenti læſionibus reſpondere, præſertim cum inter Regnum & Sacerdotium propria cujuſque diſtinguantur officia, ut Rex armis utatur ſæculo, & Sacerdos accingatur gladio Spiritus qui eſt Verbum Dei & Aſarias Rex, quia Sacerdotale uſurpat miniſterium leprâ perfunditur; & ſi Sacerdos arma corripit, quod utique Laïcorum eſt quid meretur? ... Si ergo pro fide quâ univerſalis*

vivit Eccleſia, nuſquam ferrea corripi arma conceditur, quomodo pro terrenis & tranſitoriis Eccleſiæ facultatibus loricatæ acies in gladios debacchantur. Porrò ſancti viri cum prævalent hæreticos hæreticorumque cultores nequaquam perimunt, ſed potiùs ab iis perimi pro fide Catholicâ non refugiunt.... Si aliquis objiciat bellicis uſibus Leonem ſe frequenter implicuiſſe Pontificem, verumtamen ſanctum eſſe: dico quod ſentio, quoniam nec Petrus ob hoc Apoſtolicum obtinet Principatum, quia negavit, nec David idcircò prophetiæ meretur oraculum, quia torum alieni viri invaſit, cum mala vel bona non pro meritis conſiderentur habentium, ſed ex propriis debeant qualitatibus judicari: numquid hoc legitur, vel legiſſe vel litteris docuiſſe Gregorius? qui tot rapinas ac violentias à Longobardorum eſt feritate perpeſſus; num Ambroſius bellum Arianis, ſe ſuamque Eccleſiam crudeliter infeſtantibus, intulit: numquid in arma Sanctorum traditur quiſpiam inſurrexiſſe Pontificum? Cauſas igitur Eccleſiaſtici cujuſcumque negotii leges dirimant fori, vel Sacerdotalis edicta Concilii, ne quod gerendum eſt in tribunalibus judicum, vel ex ſententiâ debet prodire Pontificum, in noſtrum vertatur opprobrium congreſſione bellorum.

Anſelmus in cap. 26. Matthæi notat duos gladios eſſe in Eccleſiâ, unum materialem, ſed hunc à ſæcularibus Miniſtris exercendum. *Sunt*, inquit, *& Miniſtri ſæculares à quibus temporalia, & ſpirituales à quibus debent tractari ſpiritualia. Datur ergo materialis gladius carnalibus, ſpiritualis autem Miniſtris ſpiritualibus; ſed ſicut non convenit Regibus quod ad ſtolam pertinet, ſic nec Epiſcopus quæ Regis ſunt exercere, quod quia Petrus qui figuram rerum ſpiritualium, materialem gladium quodammodo exercuit, dum auriculam ſervi amputavit, à Domino increpari meruit.*

Sanctus Bernardus de conſiderat. ad Eugenium lib. 1. c. 6. *Non monſtrabunt, puto, qui hoc dicent ubi aliquando quiſpiam Apoſtolorum judex ſederit hominum, aut diviſor terminorum, aut diſtributor terrarum ſteterit. Denique lego Apoſtolos judicandos ſediſſe, judicantes non lego, erit illud, non fuit ergo in criminibus, non in poſſeſſionibus poteſtas veſtra, quoniam propter illa, non propter has accipitis claves regni cælorum, prævaricatores utique excluſuri non poſſeſſores, habent hæc infima & terrena judices ſuos Reges & Principes terræ, quid falcem veſtram in alienam meſſem extenditis.* Quæro nunc ab adverſariis, an non Pontifices cum Imperatores aut Reges deponunt, & regna eorum aliis occupanda tradunt, an non, inquam, tunc uſurpent ſibi judicium illud de poſſeſſionibus & limitibus quod ipſis prorſus interdictum

eſſe ex ſcripturâ docet Bernardus: falcem ergo in aliam meſſem mittunt, & prævaricatores meritò audiunt. Hugo à ſancto Victore de ſacramentis fidei, lib. 2. p. 2. c. 7. *Spiritualis ſiquidem poteſtas non ideo præſidet ut terrena in ſuo jure præjudicium faciat, ſicut ipſa terrena poteſtas, quod ſpirituali debetur nunquam ſine culpâ uſurpat.* Quodnam, quæſo, majus poteſt præjudicium fieri quàm cum regno privatur?

Alexander Alenſis p. 3. q. 40. m. 5. recitat eadem Hugonis verba, additque: *Regum eſt exercere pœnam corporalem, Sacerdotum ſpiritualem inferre vindictam; ſicut enim judex terrenus non ſine causâ gladium portat*, Rom. 13. *ita non ſine causâ, claves Eccleſiæ Sacerdotes accipiunt; ille portat gladium ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum; iſti claves habent ad excluſionem excommunicandorum & reconciliationem pœnitentium. Igitur à Deo tantùm eſt Rex puniendus ſupple (pœnâ materiali.) Et iterùm non habet hominem qui facta ejus disjudicet*, ad pœnam ſcilicet corporalem inferendam.

Thomas Valdenſis doctrinalis fidei antiquæ, lib. 2. art. 3. c. 78. *Ergo*, inquit, *magis placet ut ſint duæ poteſtates primæ ita ut neutra ab alterâ ſecundum originem pendeat, & hæc illi ſubjecta ſecundum perfectionis ſimplicis dignitatem, utraque tamen major alterâ ſibi comparatâ in exercitio poteſtatis; & poſteà ex hac particulâ occaſionaliter delinquunt quidam dicentes, quod radix poteſtatis terrenæ in tantum dependet à Papâ, ut ex commiſſione ejus exercitio derivetur in Principem, & Principe deviante, poteſt ſummus Sacerdos temporale illud adminiſtrare negotium, ſed in præſumptione delinquunt, quia & conjuges habet Sacerdos inſtituere ut ſint per ſolemnitatem ſacramenti, & judicare ſi boni non fuerint: non tamen adminiſtrare conjugale negotium ſi delinquant, nec poteſtas conjugalis ſecundum autoritatem capitis à Sacerdote dependet, ſed à Deo..... Similiter nec terrena ſeu regia poteſtas, quæ ſub annulo fideî diſpenſatur, ad regnum in quemquam autoritate reducitur ſupra Regem citra Chriſtum.* Quo exemplo optimè illuſtrat ille diſtinctionem quam initio adhibuimus inter poteſtatem, & eum qui poteſtate utitur, docetque terrenos Reges ſubdi equidem poteſtati Eccleſiæ, licet illorum poteſtas tunc non ſubdatur, nec à Sacerdotibus exerceri poſſit. Poſſem & alios plures proferre Theologos, quos brevitatis causâ hîc omitto, de his fortè dicturus aliàs.

CAPUT II.

In quo demonſtratur civilem poteſtatem de ſe & ex naturâ ſuâ independentem eſſe à ſpirituali.

HActenus oſtendimus ſocietatis Eccleſiaſticæ finem, objectum, mercedem, pœnam, poteſtatem, ſpiritualia tantùm eſſe: unde neceſſariò conſequitur Eccleſiam neminem poſſe bonis temporalibus ſpoliare, multò minùs Reges è regnis ſuis deturbare; nunc oſtenſuri ſumus poteſtatem regiam à ſpirituali naturâ ſuâ minimè pendere, quæ res propoſitionem noſtram, ſed diverſimodè, demonſtrat.

§. I.

In quo probatur poteſtatem regiam immediatè eſſe à Deo & ab illius ſolius poteſtate pendere.

CUm homines omnes à naturâ ſint ad ſocietatem deſtinati, quæ ſine poteſtate & autoritate ſtare nequit, neceſſe fuit ut Deus, qui rerum omnium eſt Dominus, ſocietati in hominum bona & corpora poteſtatem commiſerit: nam ſi Deus nulli poteſtatem hanc contuliſſet, homines in pace ac tranquillitate degere foret impoſſibile, quippe ſi nulla eſſet in terris condendarum legum autoritas, ſi nulla poteſtas quâ poſſent homines ad illarum obſervationem cogi, ſi impunè liceret omnibus ſeſe mutuò interficere boniſque ſpoliare; quomodò poſſet nomen ſocietatis obtinere hominum inter ſe coëuntium inordinata multitudo, confuſa turba, ubi nemo audit neminem: *Niſi*, inquit Chryſoſtomus homil. de ſtatuis, *rectores civitatum eſſent, feriorem feris vitam viveremus, non mordentes tantùm, ſed & vorantes alios alÿ: tolle tribunalia, & omnem de vitâ tranquillitatem abſtuleris; quod enim in domibus faciunt tignorum contignationes, hoc Principes in civitatibus; & ſicut ſi illas ſuſtuleris diſſoluti parietes per ſe corruunt, ſic ſi ex mundo Principes tollas, & horum metum, & domus, & civitates, & gentes, cum multâ inter ſe licentiâ corruent, cum nemo*

ſit

ſit qui contineat & repellat, & pœnæ timore quietem procuret. Cum ergò ſolus Deus vitæ, bonorumque noſtrorum ſummus ſit Dominus, neceſſe eſt ut poteſtatis hujus partem contulerit iis qui ſocietates civiles regunt, ac proinde ſive Reges, ſive Magiſtratus, ſive Principes, ſive populus univerſus poteſtatem illam exerceant, neceſſe eſt eam à Deo, qui ſolus illam hominibus concedere poteſt, in ipſos immediatè derivari. Hoc principium quod lumine naturali notum eſt, *cum*, ut obſervat S. Auguſtinus lib. 3. Confeſſ. c. 8. *generale pactum ſit ſocietatis humanæ obedire Regibus ſuis*, inculcant Apoſtoli. Paulus quidem Rom. 13. v. 1. his verbis. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, non eſt enim poteſtas niſi à Deo, quæ autem ſunt, à Deo ordinatæ ſunt. Itaque qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, qui autem reſiſtunt ipſi, ſibi damnationem acquirunt..... Dei enim miniſter eſt tibi in bonum, non enim ſine causâ gladium portat, miniſter enim eſt Dei in iram ei qui malum agit; ideoque ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.* Cui concinens B. Petrus Ep. 1. cap. 2. v. 13. *Subjecti*, inquit, *eſtote omni creaturæ propter Deum, ſive Regi quaſi præcellenti, ſive Ducibus tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, quia ſic eſt voluntas Dei.* Igitur poteſtas temporalis ſive Regum, ſive Magiſtratuum eſt à Deo qui illam ipſis commiſit, ut egregiè habet Autor libri Sapientiæ, c. 6. v. 4. & 5. *Quoniam*, inquit Reges alloquens, *data eſt à Domino poteſtas vobis, & virtus ab Altiſſimo qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur, quoniam cum eſſetis miniſtri regni illius, non rectè judicaſtis.*

Quapropter cùm ſolus Deus Reges conſtituat, ita ſolus eis regnum adimere poteſt, idque ſæpè in veteri Teſtamento docuit. Regum 1. c. 10. Samuël dixit ad Saül: *Ecce unxit te Dominus ſuper hæreditatem ſuam in Principem, & liberabis populum ſuum de manibus inimicorum qui in circuitu ejus ſunt, & hoc tibi ſignum, quia unxit te Deus in Principem*, v. 24. Et ait Samuël ad omnem populum: *Certè videtis quem elegit Dominus, quoniam non ſit ſimilis illi in omni populo.* Ejuſdem libri 24. v. 7. *Dixit David ad viros ſuos: propitius ſit mihi Dominus ne faciam hanc rem Domino meo Chriſto Domini, ut mittam manum meam, quia Chriſtus Domini eſt, & confregit David viros ſuos ſermonibus, & non permiſit eis ut conſurgerent in Saül..... Non extendam manum in Dominum meum, quia Chriſtus Domini eſt, manus autem mea non ſit in te*: Ejuſdem lib. c. 26. *Ne interficias eum; quis enim extendit manum ſuam in Chriſtum Domini & innocens erit? & dixit David,*

vivit Dominus, quia niſi Dominus percuſſerit eum, aut dies ejus venerit, ut moriatur, aut in prælium deſcendens perierit, propitius ſit mihi Dominus ne extendam manum meam in Chriſtum Domini.... Dominus autem retribuet unicuique ſecundum juſtitiam ſuam & fidem; tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, & nolui extendere manum meam in Chriſtum Domini. Adeo perſuaſum erat Davidi nunquam licitum eſſe quidquam in Reges à Deo conſtitutos licet tyrannos & impios tentare. Similiter Jobi 34. v. 3. *Deus qui regnare facit hypocritam propter peccata populi:* Et Danielis 4. v. 8. *Dominatur Excelſus in regno hominum, & cuicumque voluerit dat illud.* Ozeæ 13. *Dabo tibi Regem in furore meo, & auferam in indignatione meâ.* Ex iis conſtat Reges à Deo ſolo conſtitui aut deponi poſſe, nec licere hominibus adverſus eorum vitam aut regnum aliquid tentare.

Nunc recenſere oportet ſanctorum Patrum ſententias eodem tendentes.

Extat eâ de re Canon inter eos qui dicuntur Apoſtolici, qui licet Apoſtolorum non ſint, ſunt tamen antiquiſſimi, octuageſimus tertius qui ſic habet: *Quiſquis Imperatorem aut Magiſtratum contumeliâ affecerit, ſupplicium luito; & quidem ſi Clericus, deponitor; ſi Laïcus, à communione removetor.*

Juſtinus Martyr in Apolog. 2. ſic Imperatores alloquitur. *Vectigalia & collationes eis qui à vobis ſunt ordinati exactoribus præ omnibus ubique inferre contendimus, quemadmodum ab eo* (Chriſto) *ſumus inſtituti. Proinde nos ſolum Deum adoramus, & vobis in aliis rebus læti inſervimus, Imperatores ac Principes hominum eſſe profitentes, & ſimul precantes, ut cum imperiali poteſtate ſanam quoque mentem obtinere comperiamini.* Addit, eos, ſi quid malè egerint, non ab hominibus, ſed à Deo plectendos.

Irenæus lib. 5. c. 24. probat poteſtates non eſſe à Diabolo, ſed à Deo, Deique miniſtros eſſe Reges, quibus obedire tenentur omnes: *Quoniam*, inquit, *abſiſtens à Deo homo in tantùm efferavit, ut etiam conſanguineum hoſtem ſibi putaret..... Impoſuit illi Deus humanum timorem, ut poteſtati hominum ſubjecti, & lege eorum aſtricti aliquid aſſequantur juſtitiæ, & moderentur ad invicem in manifeſto poſitum gladium timentes, & ſecundum hoc miniſtri Dei ſunt qui tributa à nobis exigunt, in hoc ipſum ſervientes poteſtates à Deo ordinatæ ſunt, cujus juſſu homines naſcuntur, hujus juſſu & Reges conſtituuntur, apti his qui in illo tempore ab ipſis regantur.*

Theophilus ad Autolycum: *Quæ cum ita ſint, magis honorabo Re-*

gem, ſive Cæſarem, non tamen eum adorabo, verùm pro eo orando Deum qui verè Deus eſt adorabo, ſciens Cæſarem ab ipſo eſſe ordinatum. Dices ergo mihi, quare Regem ſive Cæſarem adorare recuſas, quia non ad id inſtitutus eſt ut adoretur, ſed ut legitimo qui ipſi congruit honoretur honore.... Regem quidem ſive Cæſarem honora, ſubjectus ei exiſtens & orans pro eo; hæc enim faciens, Dei voluntatem exequeris: nam divinæ legis hic tenor eſt: Honora, fili mi, Deum & Regem, nec cuiquam eorum inobediens ſis. Huic ſimile eſt illud Dionyſii Alexandrini apud Euſeb. lib. 7. c. 10. *Nos unum Deum omnium rerum Fabricatorem, qui Valeriano & Galieno Cæſaribus Auguſtis viris ſanctiſſimis imperium largitus eſt, & colimus & veneramur: huic etiam ſine intermiſſione pro eorum (licet perſecutorum) regno, ut ſtabile & firmum maneat, preces adhibemus.* Tantùm abeſt ut Dionyſius crediderit quemquam Epiſcopum debere aut poſſe Galienum aut Valerianum hoſtes Chriſtianorum infenſiſſimos deponere, ut è contrà pro iis orandum eſſe doceat, ut ſtabile & firmum eſſet illorum regnum.

Tertullianus in Apologetico. *Sed etiam quod temperans majeſtatem Cæſaris infra Deum, magis illum commendo, cui ſoli ſubjicio; ſubjicio autem non adæquo: ſciunt Imperatores quis illis dederit imperium, ſentiunt enim Deum eſſe ſolum in cujus ſolius poteſtate ſunt, & à quo ſunt ſecundi, poſt quem primi.* Et in libro ad Scapulam. *Colimus ergo Imperatorem ſic quomodò nobis licet, & ipſi expedit, ut hominem à Deo ſecundum, & quidquid eſt à Deo conſecutum ſolo Deo minorem, hoc & ipſe volet, ſic enim omnibus major eſt, cum ſolo Deo minor eſt.*

Optatus lib. 3. ſuper Imperatorem: *Non eſt niſi ſolus Deus qui fecit Imperatorem.*

Gregorius Nazianzenus oratione alterâ de ſeipſo: *Orbis*, inquit, *hic univerſus, Imperator, ſub manu veſtrâ eſt, ſuperna ſolius Dei ſunt, inferna vobis cum Deo communia.*

Ambroſ. orat. de obitu Theodoſii. *Hoc erat*, inquit, *remedium reorum, quoniam cum haberet (Imperator) ſupra omnes poteſtatem, quaſi parens expoſtulare malebat.*

Oſius Cordubenſis Conſtantium alloquens: *Tibi Deus imperium commiſit, nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit.* Ad eundem etiam ita Liberius apud Theodoritum: *Ne pugnes contra eum qui tibi hoc imperium dedit.*

Hilarius Diaconus in Epiſtolâ ad Rom. cap. 13. *Sciant*, inquit, *non eſſe ſe liberos, ſed ſub poteſtate degere; Principi enim ſuo qui vicem Dei agit ſubjiciuntur.*

S. Aug. lib, 4. de Civit. Dei c. 33. *Deus ille*, inquit, *fælicitatis autor, quia ſolus verus eſt Deus, ipſe dat regna terrena & bonis & malis.* Et lib. 5. c. 21. *Non tribuamus*, inquit, *dandi regni atque imperij poteſtatem, niſi vero Deo.*

Chryſoſtomus homil. 2. ad populum Antiochenum: *Læſus eſt*, inquit, *qui parem non habet ullum ſuper terram. Summitas & caput omnium ſuper terram hominum, propterea ad ſupernum Regem confugiamus, illum in auxilium invocemus.* Et in cap. 13. Ep. ad Romanos, in hæc verba. *Omnis anima, &c. Etiamſi*, inquit, *Apoſtolicus ſis, ſi Evangeliſta, ſi Propheta, ſive quiſquis tandem fueris, neque enim pietatem ſubvertit iſta ſubjectio.*

Theodoritus in eundem locum. *Sive ſit Sacerdos, ſive Antiſtes, ſive Monachus, iis cedat quibus ſunt mandati Magiſtratus.*

Fulgentius in lib. de verit. prædeſt. & gratiæ, lib. 1. c. 3. *Quantùm pertinet*, inquit, *ad hujus temporis vitam in Eccleſiâ, nemo Pontifice potior, & in ſæculo Chriſtiano Imperatore nemo celſior invenitur.* Ea verba laudantur in Concilio Pariſienſi, ſub Ludovico & Lothario, anno 829. & in Aquiſgranenſi anno 836.

Agapetus in Parænetico ad Juſtinianum num. 1. *Homine quolibet ſublimiorem habes dignitatem Imperator.* Et num. 21. *Eſſentiâ corporis æqualis eſt cuilibet homini Imperator, poteſtate autem dignitatis cunctorum præſidi Deo, non enim ſe habet in terris quemquam altiorem.*

Pelagius primus. *Cum igitur etiam de puſillis iſtâ formâ præceptum ſit, quanto nobis ſtudio ac labore ſatagendum eſt, ut pro auferendo ſuſpicionis ſcandalo obſequium confeſſionis noſtræ Regibus miniſtremus, quibus nos etiam ſubditos eſſe ſanctæ Scripturæ præcipiunt.*

S. Gregorius Magnus lib. 2. Ep. 61. *Ad hæc poteſtas ſupra omnes homines dominorum meorum pietati cœlitùs data eſt.* Et in fine Epiſtolæ. *Ego quidem juſſioni ſubjectus, &c. Utrobique ergo quod debui, exolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod ſenſi minimè tacui.*

Theophilactus in c. 13. Ep. ad Rom. univerſos audit: *Sive Sacerdos ſit, ſive Monachus, ſive Apoſtolus, ut ſe Principibus ſubdant.*

Oecumenius in eundem locum. *Inſtituit omnem animam, etiamſi Sacerdos ſit, ſive Monachus, ſive Apoſtolus, ſubjici Principibus; hæc enim ſubjectio non deſtruit pietatem. Ad hoc verò hortatur Apoſtolus, oſtendens quod Evangelium neque apoſtaſiam, neque inobedientiam doceat, ſed potiùs modeſtiam & obedientiam.*

Bernardus Ep. 42. ad Henricum Archiepiſcopum Senonenſem.

Intelligitis quæ dico, cui honorem, honorem; omnis anima, inquit, *poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, ſi omnis & veſtra, quis vos excepit ab univerſitate, ſi quis tentat excipere, conatur decipere.*

Hugo de ſancto Victore, de ſacramentis fidei lib. 2. p. 3. c. 4. *Terrena poteſtas caput habet Regem, ſpiritualis poteſtas habet ſummum Pontificem; ad poteſtatem Regis pertinent quæ terrena ſunt, & ad terrenam vitam facta omnia; ad poteſtatem ſummi Pontificis pertinent quæ ſpiritualia ſunt, & vitæ ſpirituali attributa univerſa.*

Alexander Alenſis parte 3. q. 40. memb. 5. Hugonis verba refert & probat, ac deinde ex verbis Petri ſic concludit: *Ad illud quod objicitur de Canonicâ quod Rex præcellit, verum eſt in ordine ſuo, ſcilicet ad corporalem vindictam exercendam, quâ vindicta ſi delinquat, non habet qui eum puniat niſi Deum.*

Innocentius III. cap. *per venerabilem qui filij ſunt legitimi. Rex Franciæ*, inquit, *ſuperiorem in temporalibus minimè recognoſcit.*

Innocentius IV. cap. *Noverit*, de ſentent. excommunicationis, *in temporali autem generaliter & generalis Eccleſiæ ſolus Imperator, qui univerſis & Clericis & Laïcis in temporalibus præeſſe debet, privilegium concedere poteſt.*

Ex iis & aliis ſimilibus invictè, ni fallor, demonſtratur poteſtatem civilem & temporalem Regum non dependere à poteſtate Eccleſiaſticâ: illa enim poteſtas ab aliâ non dependet quæ à ſolo Deo emanat, quæque non aliam ſupra ſe agnoſcit præter divinam; ſed ut ex teſtimoniis allatis liquet, poteſtas Regum à Deo emanat, nec in ſuo genere ullam aliam poteſtatem præter divinam ſuperiorem agnoſcit; ergo poteſtas civilis naturâ ſuâ non dependet ab Eccleſiaſticâ, ac proinde Romani Pontifices neque directam neque indirectam in temporalia Regum autoritatem habent.

Dico nec directam, nec indirectam ad ſenſum adverſariorum, ex illis namque quidam aiunt Pontificem Romanum directam habere in temporalia autoritatem; modeſtiores verò eam vocant indirectam, ſed utraque ſententia videtur in idem recidere, quippe utraque ſupponit Reges regnis ſpoliari poſſe autoritate pontificiâ. Totum diſcrimen in eo eſt, quod illi dicant per autoritatem pontificiam immediatè id fieri: iſti verò contendant ex ſpiritualis poteſtatis uſu effectum hunc ſequi, ita ut ex excommunicatione, quæ pœna ſpiritualis eſt, ſequatur neceſſariò privatio bonorum temporalium. Hinc videre eſt omnia noſtra argumenta tam indirectam hanc poteſtatem, quàm directam impugnare; quippe cum oſtendamus Ec-

vilem poteſtatem ab Eccleſiaſticâ minimè pendere; inde ſequitur ex ſpirituali pœnâ temporalem minimè ſequi. Deinde ut oſtendimus ubi de excommunicatione, abſurdum eſt dicere hominem per eam privari bonis aut officiis temporalibus ſibi jure naturæ debitis. Itaque poteſt equidem Eccleſia Regem tyrannicè imperantem, aut veræ religionis hoſtem, monere & adhortari ut rectiùs imperet, vel ut religionem tueatur, & ad ſummum aliquibus fortè in caſibus ipſum communione Eccleſiæ privare. At inde minimè ſequitur eum regno aut bonis temporalibus privatum eſſe, cum Eccleſiæ poteſtas nullos alios, ſive proximos, ſive remotos effectus habeat præter ſpirituales: ſed hoc fuſiùs oſtendetur in ſequentibus.

§. II.

Reges peccantes à nemine præterquam à Deo temporali pœnâ plecti poſſe.

NUlla major Regibus pœna poteſt inferri quàm ſi regnis ſuis ſpolientur, adeo ut plerique malint vitam potiùs quàm regnum amittere. Quare ſi Reges peccantes poſſent ab Eccleſiâ directè vel indirectè deponi, neceſſe foret pro falſis habere illa Patrum teſtimonia, quæ peccata Regum & Imperatorum ſolius Dei judicio, examini & correctioni quoad materialem ſive temporalem pœnam reſervata eſſe docent, & judicio humano ſubjacere negant: enimverò hoc ſenſu plerique ſanctorum Patrum interpretantur hæc Davidis verba, Pſal. 50. *Tibi ſoli peccavi.*

Clemens Alexandrinus lib. 4. Stromat. *Deinde*, inquit, *tacitè ſignificans peccatum quod legi non ſubjicitur, ſcitè modeſtiam ſuam oſtendens, ſubjungit: Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci.*

Autor Commentarii in Pſalmos, qui ſub Arnobii nomine vulgatus eſt, in Pſal. 50. *Tibi ſoli peccavi, omniſque ſub judicio venit cum deliquerit, Deo peccat & legibus mundi: hic autem Rex ſub nullo alio niſi ſub Deo ſolo agens, ipſum ſolum ſuper poteſtatem metuens Deo ſoli peccavit.*

S. Hieronymus Ep. 46. ad Ruffinum: *Tibi ſoli peccavi, Rex enim eram, & alium non timebam.* Idem habet Epiſtolâ 22. ad Euſtochium c. 5.

S. Ambroſius in Apolog. David. c. 4. *Qui tenentur legibus audent*

ſuum negare peccatum, dedignantur rogare indulgentiam quam petebat qui nullis dedignabatur legibus humanis. Et c. 10. *Tibi ſoli peccavi, Rex utique erat, nullis ipſe legibus tenebatur, quia liberi ſunt Reges à vinculis delictorum, neque enim ullis legibus ad pœnam vocantur tuti imperii poteſtate. Homini ergo non peccavit, cui non tenebatur obnoxius.* Idem lib. 2. Ep. 7. *David Rex ait, Tibi ſoli peccavi: Regali enim ſubnixus faſtigio quaſi legum Dominus legibus reus non erat, ſoli Deo obnoxius tenebatur, qui Dominus eſt poteſtatum.*

Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Joann. c. 56. *Sic enim in rebus etiam humanis fieri conſpicimus; quippe nemo leges Regum impunè reprobat, niſi Reges ipſi in quibus prævaricationis crimen locum non habet: prudenter enim dictum eſt impium eſſe qui Regi dixerit, iniquè agis.* Caſſiodorus in Pſalm. 50. *Tibi ſoli peccavi, quia Rex omnibus ſuperior eſt, & à Deo ſolo puniendus.*

Agapetus in Parænetico ad Juſt. num. 27. *Tibi ipſi cuſtodiendi leges impone neceſſitatem, cum non habeas in terris, qui te poſſit cogere: ſic enim tu legum præ te feres cultum.*

Gregorius Turonenſis hiſt. lib. 3. c. 17. *Si quis è vobis, ô Rex, juſtitiæ limites tranſcendere voluerit, à te corripi poteſt; ſi verò tu receſſeris, quis te corripiet; loquimur enim tibi, ſi volueris, audis, ſi autem nolueris, quis te condemnabit, niſi is qui ſe pronuntiavit eſſe juſtitiam.*

Iſidorus Hiſpalenſis: *Difficile eſt Principem regredi ad meliùs, ſi vitiis fuerit implicatus; populi enim peccantes judicem metuunt, & à malo ſuo legibus coërcentur: Reges autem niſi ſoli Dei timore metuque gehennæ coërceantur, liberè in præceps ruunt, & per abruptum licentiæ in omne facinus vitiorum labuntur.*

Hincmarus Rhemenſis...... *Dicunt ſapientes, quia iſte Princeps Rex Gallorum nullorum legibus vel judiciis ſubjacet, niſi ſolius Dei, qui eum in regno quod ſuus Pater illi dimiſit, conſtituit; quoniam ſolius Dei debet principatui ſubjici, à quo ſolo potuit in principatu conſtitui.*

Yvo Carnotenſis Ep. 171. *Et quia diſpenſationes rerum temporalium Regibus attributæ ſunt, & baſilei, id eſt, fundamentum populi & caput exiſtunt, ſi aliquando poteſtate ſibi conceſſâ abutuntur, non ſunt à nobis graviter exaſperandi; ſed ubi Sacerdotum monitionibus non acquieverint, divino judicio ſunt reſervandi; ubi tantò diſtrictiùs ſunt puniendi, quantò minùs fuerint divinis admonitionibus obnoxii.*

Euthymius in Pſalm. 50. *Tibi ſoli peccavi: cùm Rex ſum, & te ſolum commiſſorum à me ſcelerum judicem habeam, tibi ſoli peccaſſe videor;*

hoc eſt, tibi ſoli judici ſubjicior; cæterorum enim omnium ego Dominus ſum, & ob potentiam meam licere videtur quæcumque libuerint.

Innocentius III. in 4. Pſalm. Pœnitentialem. *Tibi ſoli, &c. Si diceret manifeſtius peccatum meum tibi ſoli relinquitur puniendum, eo quod alium non habeam ſuperiorem qui me poſſit punire, cum ipſe ſim Rex.* Et infrà: *Aliud eſt in aliquem peccare, & aliud alicui; in aliquem peccat qui committit in illum offenſum: alicui peccat qui ejus ſubjacet ultioni; Rex utique ſoli Deo, cæteri verò & Deo peccant & Regi: ſubdit hoc tempore legis naturæ fuiſſe, non Evangelij: ſed non video quâ de causâ diſcrimen iſtud ſtatuat.*

Haymo in Pſalm. 50. *Tibi ſoli peccavi, quia cum Rex ſim, nullus habet poteſtatem punire peccatum meum niſi tu ſolus.*

Alenſis in eundem Pſalmum. *Tibi ſoli, &c. quia non eſt ſuper me alius quàm tu qui poſſit punire; ego enim ſum Rex, & non eſt aliquis præter te ſuper me.*

Lyranus in eundem Pſalmum. *Tibi ſoli peccavi tanquam judici, & punire potenti, peccaverat enim contra Vriam, & alios occaſione hujus interfectos: tamen quia Rex erat, non habebat judicem ſuperiorem qui poſſet eum punire niſi Deum.*

S. Thomas 1. 2. q. 96. a. 5. ad 3. Ad tertium *dico quod Princeps dicitur eſſe ſolutus à lege, quantùm ad vim coactivam legis, nullus enim propriè cogitur à ſeipſo, lex autem non habet vim coactivam, niſi ex Principis poteſtate: ſic igitur Princeps dicitur eſſe ſolutus à lege, quia nullus in ipſum poteſt judicium condemnationis ferre, ſi contra legem agat: Vnde ſuper illud Pſalmi 50. Tibi ſoli peccavi, gloſſa dicit quod Rex non habet hominem qui facta ſua dijudicet, ſed quantùm ad vim directivam legis Princeps ſubditur legi propriâ voluntate.* Mitto innumeros alios recentiores qui locum illum Pſalmi 50. eodem modo interpretantur.

Itaque ex hoc ſcripturæ loco juxta unanimem ſanctorum Patrum & Scriptorum Eccleſiaſticorum ſenſum explicato, evidenter deducitur Reges à ſolo Deo judicari, corrigi, puniri poſſe pœnâ aliquâ temporali; quod quidem verum eſſe non poſſet, ſi Romani Pontifices eorum deponendorum poteſtatem haberent, ergo ſcriptura & traditio huic adverſatur opinioni.

Mitto quod nonnulli dicunt diſcrimen eſſe inter veteris & novi Teſtamenti ſacerdotium, & illud quidem nihil autoritatis temporalis in Reges habuiſſe: at verò non idem dicendum de iſto. Quippe ſancti Patres ex hoc loco non tantùm concludunt Reges Iſraël

haud

haud fuiſſe ſubditos Sacerdotibus Judaïcis, ſed univerſim Reges nulli niſi Deo ſubjectos eſſe, quod & ipſum ſonat ſcripturæ locus, dum enim dicit David ſe ſoli Deo peccare, ſatis indicat regalem poteſtatem in causâ eſſe ut à ſolo Deo pendeat, non autem Sacerdotii Judaïci imperfectionem: adde quod nulla ratio ſolida reddi poteſt, propter quam Reges Judaïci non potuerint à Sacerdotibus deponi, poſſint verò Reges Chriſtiani à ſummo Pontifice; nam quod nonnulli nugantur rationem diſcriminis inter vetus ac novum Teſtamentum hanc eſſe, quod in antiquo fœdere regnum ſacerdotale eſſet, in novo verò ſacerdotium regale, puerile planè commentum eſt quod refutatione non indiget: nec enim verum eſt aut Reges veteris legis fuiſſe Sacerdotes, aut Sacerdotes novæ legis eſſe Reges. Nec illuc pertinet B. Petri dictum: *Vos autem eſtis regale ſacerdotium, gens ſancta, &c.* quod de omnibus omninò Chriſtianis dictum eſt, qui Sacerdotes & Reges metaphoricè ab ipſo dicuntur.

§. III.

In quo oſtenditur Eccleſiam non poſſe vi & armis reſiſtere Regibus, etiam poteſtate ſuâ abutentibus, ſed teneri eos patienter ferre.

TAntùm abeſt ut Eccleſia poſſit peccantes Reges regnis ſuis ſpoliare, ut è contrà teneatur eos patienter ferre, nec unquam illi liceat quovis obtentu, vi & armis illis obſiſtere, etiamſi hæretici ſint aut impii, vel quemquam ad reſiſtendum, ſive directè, ſive indirectè ſollicitare. Ad id verò probandum adducere oportet tum dicta, tum facta eorum qui Regibus impiis & hæreticis aut parendum eſſe docuerunt, aut reverà paruerunt, quamvis facilè potuiſſent illorum jugum excutere, & alios in eorum locum Reges conſtituere.

Primùm autem in antiquo fœdere plurima extant exempla obſequii à viris ſanctis & piis, impiis Regibus exhibiti. Sic Iſraëlitæ in Ægypto Pharaoni licet impio & tyranno ſemper paruerunt, nec ipſi adverſus eum rebellarunt, à Deo ſolo opem expectantes, quam licet præſentem eſſe ſatis ſentirent, non egreſſi ſunt tamen ex Ægypto niſi permittente Pharaone. Poſtquam verò proprios Reges aut

Judices habuerunt, licet ex iis quamplurimi fuerint impii & religionis patriæ deſertores, ut Achaz & Manaſſes Reges Juda, qui templum Hieroſolymitanum idolis polluerunt, nunquam tamen quidquam à Sacerdotibus ad eos regno exturbandos tentatum eſſe leges; quin etiam cùm in ſervitutem ſunt tranſacti, per Jeremiam juſſit Deus ut eſſent ſubditi Nabuchodonoſori Jeremiæ 27. utque pacem civitatis, ad quam volente Deo deducendi erant, procurarent; ideoque Regibus ſucceſſoribus Nabuchodonoſoris paruerunt, & non ſine eorum mandato Hieroſolymam redierunt. Cumque Aſſuerus edictum tuliſſet ut Judæi omnes necarentur, Mardochæus & alii Judæi ad preces & jejunium tantùm confugerunt. Quod verò apud Samuelem eſt de jure Regis omninò rectè inſpicienti apparet, ut obſervat Grotius, nec de jure vero intelligendum, id eſt de facultate honeſtè & juſtè aliquid agendi; longe enim alia ratio præſcribitur in eâ parte legis, quæ eſt de officio Regis, neque nudum factum judicari; nihil enim eſſet in eo eximium: ſed factum, quod effectum aliquem juris habeat, id eſt, non reſiſtendi obligationem, ut ſenſus ſit Regi iſta in vos tam crudelia molienti reſiſtere non poteritis: ideò additur populum iſtis injuriis preſſum Dei opem imploraturum, quia ſcilicet humana remedia nulla extarent.

In novo verò fœdere, dum Chriſtus reddi jubet quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo, *Matt. 22. v. 21.* intelligi ſatis voluit obedientiam deberi Regibus cum patientiâ conjunctam. Huc reſpicit Paulus Rom. 13. ſcribens: *Reddite omnibus debitum, cui vectigal, vectigal, cui honorem, honorem, cui timorem, timorem.* Ibidem monet eos qui reſiſtunt poteſtati, reſiſtere divinæ ordinationi, jubetque iis obediri, non tantùm propter iram, ſed & propter conſcientiam. Idem Ep. ad Titum 3. v. 1. commendat obſequium Principibus debitum, admone, inquit, illos Principibus & Poteſtatibus ſubditos eſſe. Præcipit eadem Petrus Ep. 1. c. 2. *Subjecti eſtote omni creaturæ propter Deum, ſive Regi quaſi præcellenti, ſive Ducibus tanquam ab eo miſſis, quia ſic eſt voluntas Dei.* Porrò ſubjectio illa quam Chriſtus & Apoſtoli docent Imperatoribus & Regibus (qui tum impii erant, & idolorum cultores) deberi, in alio conſiſtere nequit quàm in non obſiſtendi neceſſitate. Hinc idem Apoſtolus Petrus dum docet obediendum eſſe dominis diſcolis, nihil aliud ſibi vult quàm eſſe patienter ferendas eorum injurias. *Regem*, inquit, *honorate, ſervi ſubditi eſtote in omni timore dominis non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis: Hæc enim gratia ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet, quis*

triſtitias patiens injuſtè, quæ enim eſt gloria, ſi peccantes & colaphiſati ſufferetis; ſed ſi benè facientes patienter ſuſtinetis, hæc eſt gratia apud Deum.

Quod ſi ſervos reſiſtere non oportet dominis etiam iniquis & moroſis, multò magis non licet obſiſtere Regibus & Principibus licet injuſtis & impiis; ſed patienter iſtorum non ſecus ac illorum ferendæ ſunt injuriæ propter Reipublicæ tranquillitatem; nam ſi Regi reſiſtere liceret, quotidie in Republicâ turbæ ſeditionis orirentur, ut obſervat Dio Caſſius hanc in rem à Grotio relatus: *Ego verò*, inquit, *neque decorum exiſtimo ut Rector civitatis ſubditis cedat, neque ſpem eſſe ad ſalutem, ſi quod parere poſitum eſt velit imperare: cogitate enim quis futurus ſit ordo in familiâ, ſi à junioribus ſenes ſpernantur. Unde ſanitas ægrotantibus, ſi non per omnia medicis pareant, quid tuti navigantibus ſi plebs nautica gubernantium juſſa contemnat; natura quippe id neceſſarium & hominibus ſalutare, ut alij quidem imperent, alij verò pareant.* Eâ de causâ Livius lib. 27. ait, *ut parentum ſævitiam, ſic patriæ patiendo ac ferendo leniendam eſſe.* Et Tacitus hiſt. lib. 6. *bonos Imperatores voto expetendos, qualeſcumque tolerandos.* Ab hac porrò lege non diſcedit conſuetudo veterum Chriſtianorum; nam quanquam Imperatores tunc peſſimi forent & religionis Chriſtianæ infenſiſſimi hoſtes, nunquam tamen Chriſtiani qui ob multitudinem non parùm potuiſſent, adverſus eos arma moverunt, aut iis qui ipſis ſeſe opponebant, adjunxerunt: *Circa majeſtatem Imperatoris*, inquit Tertullianus ad Scapulam, *infamamur, tamen nunquam Albiniani, vel Nigriani, vel Caſſiani inveniri potuerunt Chriſtiani:* Et ex Apologetico: *Unde*, inquit, *Caſſii, & Nigrij, & Albini, qui inter duas lauros obſident Cæſarem; unde qui faucibus ejus exprimendis palæſtricam exercent; unde qui armati palatium irrumpunt, omnibus tot Sigeriis & Partheniis audaciores? de Romanis, ni fallor, id eſt non Chriſtianis.*

At, inquiunt, vires tum temporis Chriſtianis non animi defuerunt, imò eodem Tertulliano teſte, *vires iis erant tantæ, ut una nox pauculis faculis largitatem ultionis potuiſſet operari, ſi malum malo diſjungi per nos licuiſſet; ſed abſit ut aut igne humano vindicetur divina ſecta, aut doleat pati in quo probatur, ſi enim hoſtes & apertos non tantùm vindices occultos agere vellemus, deeſſet nobis vis numerorum & copiarum: plures nimirum Mauri & Marcomanni, ipſique Parthi vel quanticumque, unius tamen loci & ſuorum finium gentes quam totius orbis externi ſumus, & veſtra omnia implevimus, urbes, inſulas, ca-*

ſtella, municipia, conciliabula, caſtra ipſa, tribus, Decurias, Palatium, Senatum, forum, ſola vobis relinquimus templa: cui bello non idonei, non prompti fuiſſemus, etiam copiis impares, qui tam libenter trucidamur, ſi non apud iſtam diſciplinam magis occidi liceret quàm occidere.

Ergo non quia vires ipſis deerant, primi illi Chriſtiani Reges impios & perſecutores tolerarunt; ſed quia iſtud ſuæ religionis eſſe arbitrabantur, ſequebantur ſcilicet illi exemplum Chriſti, qui cum poſſet legiones Angelorum accerſere, ut defenderetur, maluerat crucem ſubire, ut nobis eſſet exemplum patientiæ: ſciebant eum nihil aliud Chriſtianis in aliquo loco vexatis conceſſiſſe, quàm ut fugam capeſſerent. In animo habebant monitum Petri adhortantis Chriſtianos ad patientiam exemplo Chriſti, qui cum peccato vacaret, & doli omnis immunis eſſet, convitia convitiis non repoſuit, neque inter patiendum minatus eſt, *ſed tradidit ſe judicanti injuſtè*, aut ut in Græco habetur, *juſtè*. Hac præcipuè patientiâ Chriſtianam Religionem invaluiſſe legimus: *Inde eſt*, inquit Cyprianus in lib. ad Demetr. *quod nemo noſtrum quando apprehenditur, reluctatur, nec ſe adverſus injuſtam violentiam veſtram, quamvis nimius & copioſus ſit noſter populus ulciſcitur, patientes facit de ſecuturâ ultione ſecuritas.* Et Lactantius: *Confidimus enim majeſtati qui tam contemptum ſui poſſit ulciſci, quàm ſervorum ſuorum labores & injurias: & ideò cum tam nefanda perpetimur, ne verbo quidem reluctamur, ſed remitttimus ultionem:* quibus conſentiens Auguſt. de Civitate Dei lib. 22. hæc ait: *neque tunc ſub Imperatoribus Ethnicis, civitas Chriſti quamvis peregrinaretur in terris, & haberet tam magnorum agmina populorum, adverſus impios perſecutores pro ſalute temporali pugnavit, ſed potiùs ut obtineret æternam non repugnavit. Ligabantur, cædebantur, includebantur, torquebantur, urebantur, læviabantur, trucidabantur, & multiplicabantur. Non erat eis pro ſalute pugnare, niſi ſalutem pro ſalute contemnere:* hinc celebre illud Proverbium, *ſanguis Martyrum ſemen Chriſtianorum.*

Quod ſi quis dicat Eccleſiam equidem nihil poteſtatis habere in Reges Ethnicos qui nunquam fuerunt baptiſati; at rem diverſo modo ſe habere in eos qui vel Chriſtiani ſunt, vel baptiſati à fide defecerunt: attendere hunc jubemus ad ea quæ Chriſtiani tolerarunt, cum Principes baptiſati à fide Catholicâ defecêre. Dicat an quiſquam in Julianum Apoſtatam inſurrexerit? Num Romani Pontifices quidquam adverſus Conſtantium, Valentem, & alios Arianos Imperatores moliti fuerint? Num Reges Gothos in Italiâ regnan-

res, & ſæpè ſibi inſidiantes, aut bona Eccleſiæ invadentes, deponere tentaverint? Uno verbo num quiſquam ante Gregorium VII. aliquam ſibi in temporalia Regum autoritatem aſſeruerit, aut in quemquam ſententiam privationis regni tulerit: hoc ſi oſtendant adverſarii, ipſi vicerint; ſi verò oſtendere minimè poſſint, fateantur ergò neceſſe eſt, Romanos Pontifices hujuſmodi poteſtatem non habere; nec enim dubium eſt quin ſi illam habuiſſent, eâ fuiſſent uſi, cum multoties ejus executioni mandandæ ſeſe obtulerit occaſio.

Verùm enimverò Epiſcopi ſolùm iſtâ in Reges poteſtate uſi non ſunt, verùm etiam declararunt ſe nihil ejuſmodi poſſe tentare. Sic Gregorius Nazianzenus orat. 1. in Julianum Apoſtatam, docet nullum aliud remedium adverſus ejus ſævitiam in Eccleſiâ eſſe, præter preces, lacrymas, & patientiam: *Cæterùm*, inquit, *Dei clementiâ inhibitus atque repreſſus eſt, Chriſtianorumque lacrymis quas multas multi profuderunt, quod ſolum adverſus perſecutorem remedium eſt. Oſtendant tandem quæ ratio atque æquitas ſit nos injuriis etiam & cruciatibus affectos tolerare, ipſos autem ne parcentibus quidem parcere: ſi enim rem expendamus, cum quibuſdam temporibus ipſi potentiâ floruerimus... Quid tandem ſimile à Chriſtianis veſtri perpeſſi ſunt, qualia ſæpe numerò à vobis Chriſtiani pertulerunt? Quam libertatem vobis eripuimus? In quos plebem furentem concitavimus? Quibus Præfectos immiſimus, plura etiam ipſis quam imperatum eſſet exequentes? Quibus periculum vitæ creavimus, imò quoſnam à Magiſtratibus dignitatibuſque ſummovimus, aliiſque honoribus qui præſtantiſſimis quibuſque viris debentur: & ut compendio dicam, eccui aliquid ſimile intulimus, qualia multa à vobis partim admiſſa, partim denuntiata ſunt.* Ita Gregorius Nazianzenus declarat nec licere Chriſtianis, cum perſecutionem patiuntur adverſus eos à quibus vexantur inſurgere, nec cum potentiores ſunt eos vexare à quibus aliquandò vexati ſunt.

Adverſus Chriſtianum Imperatorem injuſta tentantem, & Eccleſiæ jura invadentem, nulla præter patientiam arma adhiberi oportere, nec ullo pacto reſiſtendum eſſe ſæpiùs docet Ambroſius: *Coactus*, inquit, *oratione in Auxentium repugnare non novi, dolere potero, potero flere, potero gemere, adverſus arma, adverſus milites Gothos quoque, lacrymæ meæ arma ſunt, aliter nec debeo, nec poſſum reſiſtere.* Idem lib. 2. Ep. 4. ad Marcellinam ſororem, cùm Valentinianus junior Eccleſiam majorem Arianis tradi juſſiſſet, ait ſe quamvis potuiſſet, non obſtitiſſe Imperatori, & hoc illicitum judicaſſe: *Exigebatur*, inquit, *à me ut compeſcerem populum, referebam in meo jure*

eſſe ut non excitarem in Dei manu ut mitigaret : poſtremò ſi me incentorem putant, jam in me vindicari oportere vel adducere in quas vellent terrarum ſolitudines .... Rogamus Auguſte, non pugnamus, non timemus, ſed rogamus; hoc Chriſtianos decet, ut tranquillitas pacis optetur, & ſidei veritatiſque conſtantiâ, nec mortis revocetur periculo .... Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Eccleſiæ: publicorum tibi mœnium jus commiſſum eſt, non ſacrorum: interroganti deinde Ambroſium Notario; ſi tyrannus eſt, ſcire volo, ut ſciam quemadmodum adverſus te præparem, ut reſpondes. Retuli, inquit, dicens me nihil in præjudicium feciſſe Eccleſiæ, eo tempore quo audieram occupatam eſſe militibus Baſilicam, gemitum tantummodò liberiorem habuiſſe, multiſque adhortantibus ut eo pergerem, dixiſſe, tradere Baſilicam non poſſum, ſed repugnare non debeo .... Si hæc tyrannis videtur, habeo arma, ſed in Chriſti nomine habeo offerendi mei corporis poteſtatem: quid moraretur ferire, ſi tyrannum putaret? Veteri jure à Sacerdotibus donata imperia, non uſurpata, & vulgò dici quod Imperatores Sacerdotium magis optarint quàm imperium: Chriſtus fugit ne Rex fieret, &c. Ex his conſtat Ambroſium exiſtimaſſe Imperatoribus etiam injuſta adverſus Eccleſiam tentantibus non eſſe vi & armis reſiſtendum, nec eos propterea de throno dejiciendos, ſed patienter ferendos illorum conatus, licet non iis aſſentiendum ſit.

Sanctus Auguſtinus in expoſitione propoſitionum in Ep. ad Rom. obſervat nullum Chriſtianorum per religionem ab obedientiâ Regibus debitâ immunem fieri. *Rectiſſimè*, inquit, *admonet ne quis ex eo quod à Domino ſuo in libertatem vocatus eſt, factus Chriſtianus, extollatur in ſuperbiam, & non arbitretur in hujus vitæ itinere ſervandum eſſe ordinem ſuum, ut poteſtatibus ſublimioribus, quibus pro tempore rerum temporalium gubernatio tradita eſt, exiſtimes non eſſe ſubdendum; cum enim conſtemus ex animo & corpore, quandiu in hac vita temporali ſumus, etiam rebus temporalibus ad ſubſidium degendæ hujus vitæ utamur: oportet nos ex eâ parte quæ ad hanc vitam pertinet, ſubditos eſſe poteſtatibus, id eſt, hominibus res humanas cum aliquo honore adminiſtrantibus; ex illâ verò parte quâ credimus Deo, & in regnum ejus vocamur, non nos oportet eſſe ſubditos cuiquam homini idipſum in nobis evertere cupienti, quod Deus ad vitam æternam donare dignatus eſt. Si quis ergo putat, quoniam Chriſtianus eſt, non ſibi eſſe vectigal reddendum aut tributum, aut non eſſe exhibendum honorem debitum iis qui hæc curant poteſtatibus in magno errore verſantur. Item ſi quis putat ſe eſſe ſubdendum, ut etiam in ſuâ ſide habere poteſtatem arbitretur, eum quâ*

Temporalibus adminiſtrandis aliquâ ſublimitate præcellit in majorem errorem labitur; ſed modus iſte ſervandus eſt quem Dominus ipſe præſcribit ut reddamus Cæſari quæ Cæſaris ſunt, & Deo quæ Dei ſunt; quanquam enim ad illud regnum vocemur, ubi nulla erit poteſtas hujuſmodi, in hoc tamen itinere dum agimus donec perveniamus ad illud ſæculum, ubi ſit evacuatio omnis principatus & poteſtatis, conditionem noſtram pro ipſo rerum humanarum ordine toleremus, nihil ſimulatè facientes, & in eo ipſo non tam hominibus quàm Deo qui hæc jubet obtemperantes. Ad id verò quod objiciunt à poteſtatibus iſtis Chriſtianos eſſe vexatos, ac proinde illis obedientiam non deberi, ſic reſpondet: *Poteſt*, inquit, *movere aliquos cum cogitaverint ab iſtis poteſtatibus, ſancti pœnis affecti & necati ſunt. Quod ait, ideoque neceſſitate ſubditi eſtote, ad hoc valet ut intelligamus, quia neceſſe eſt propter hanc vitam ſubditos nos eſſe oportere, non reſiſtentes ſi quid illi auferre voluerint, in quo ſibi poteſtas data eſt de temporalibus rebus quæ quoniam tranſeunt, ideo & iſta ſubjectio non in bonis quaſi permanſuris, ſed in neceſſariis huic tempori conſtituenda eſt. Tamen quoniam dixit neceſſitate ſubditi eſtote, ne quis non integro animo & purâ dilectione ſubditus fuerit hujuſmodi poteſtatibus, addidit dicens, non ſolùm propter iram, ſed & propter conſcientiam, id eſt, non ſolùm ad iram evadendam, quod poteſt etiam ſimulatè fieri; ſed ut in tuâ conſcientiâ certus ſis illius dilectione te facere cui ſubditus fueris juſſa Domini tui.* Ita Auguſtinus ſolidè & luculenter aſſertionem noſtram ex ſcripturis aſtruit, & omnia adverſariorum effugia præcludit. Idem inculcat in Pſalm. 124. his verbis. *Ille fortè impius eſt & iniquus, tu autem fidelis & juſtus: indignum eſt ut juſtus & fidelis ſerviat iniquo & infideli: non hoc dixit, ſed magis ſerviat. Quod autem dixi de domino & ſervo, hoc intelligite de poteſtatibus, Regibus, & de omnibus culminibus hujus ſæculi; aliquando enim poteſtates bonæ ſunt & timent Deum, aliquando non timent. Julianus extitit infidelis Imperator, nonne extitit Apoſtata iniquus & idololatra? Milites Chriſtiani ſervierunt Imperatori infideli, ubi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant niſi eum qui in cælo erat. Quando volebat ut idola colerent, ut thurificarent, præponebant illi Deum: quando autem dicebat producite aciem, ite contra illam gentem, ſtatim obtemperabant; diſtinguebant Dominum æternum à Domino temporali, tamen ſubditi erant propter Dominum æternum Domino temporali.*

Concilium Toletanum 4. c. 75. definit nunquam & nullâ de cauſâ fideles à ſacramento Regibus præſtito abſolvi poſſe. *Poſt inſtituta quædam Eccleſiaſtici ordinis, vel decreta*, inquiunt hujus Concilii anno

633. habiti Patres, *quæ ad quorumdam pertinent diſciplinam poſtrema nobis cunctis Sacerdotibus ſententia eſt pro robore noſtrorum Regum & ſtabilitate gentis Gothorum Pontificale ultimum ſub Deo judice ferre Decretum.* Et poſt multa de obligatione ſervandi ſacramenti Regibus præſtiti, ſententia his concipitur verbis : *Quicunque à nobis vel totius Hiſpaniæ populis qualibet conjuratione vel ſtudio ſacramentum fidei ſuæ quod pro patriæ gentis Gothorum ſtatu vel conſervatione regiæ ſalutis pollicitus eſt, temeraverit, aut Regem nece attrectarit, aut poteſtate regni exuerit & præſumptione tyrannicâ regni faſtigium uſurparit, anathema ſit, &c.*

Poſt hanc ſententiam tertiò pronuntiatam & ab omnibus probatam, additur admonitio ad Reges, de modo quo populum regere debeant; deinde in eos qui tyrannicè & crudeliter ſe geſſerint, nulla ſtatuitur pœna, ſed imprecatio fit ut à Chriſto inferatur. *Anathematis*, inquiunt, *ſententia à Chriſto Domino condemnetur, & habeat à Deo ſeparationem atque judicium propter quod præſumpſerit prava agere, & in perniciem regnum convertere.* Ergo non exiſtimabant illi Epiſcopi mortali cuiquam licere Reges deponere, & eorum ſubditos & fide & obedientiâ ullo pacto eximere.

Unum addam Coronidis vice Gregorii Magni teſtimonium diſertè aſſerentis ſibi nullatenus licuiſſe in mortem cujuſquam conſentire, lib. 7. Ep. 1. Indict. 1. *De quâ re*, inquit, *unum eſt quod breviter ſuggeras ſereniſſimis Dominis veſtris, quod ſi ego ſervus ſervorum in morte Longobardorum me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorum gens, nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in ſummâ confuſione eſſet diviſa; ſed quia Deum timeo, in mortem cujuſlibet hominis me miſcere formido.* Quantùm ab illâ Gregorii Magni ſententiâ fuerunt alieni Pontifices, qui magnorum bellorum innumerarumque cædium autores fuerunt, cum ſententiâ depoſitionis in Reges prolatâ ipſorum regna, vel aliis, vel primo occupanti tradiderunt, cunctoſque inſuper ad bella gerenda commoverunt; quod quantùm à religionis Chriſtianæ præceptis inſtituto abhorreat, ex dictis hoc paragrapho ſatis & abundè liquet.

§. IV.

§. I V.

Principibus in rebus civilibus & temporalibus omnes eſſe ſubjectos.

NEminem à ſummis Pontificibus, à fide & obedientiâ quæ in rebus temporalibus Principibus debetur eximi poſſe ex eo manifeſtè colligitur, quod omnes omninò Regibus in iſtis ſubjecti eſſe neceſſariò debeant. Quippe omnes Paulus alloquitur, cum ait Rom. 13. *omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Hanc porrò obedientiam Regibus ita debitam eſſe, ut nullus ab eâ eximatur, aut religionis causâ eximi poſſit, ex ipſius Chriſti verbis colligere eſt: cum enim hujus temporibus quidam apud Judæos emerſiſſent qui docerent illicitum eſſe tributum pendere Cæſari, utpote tyranno & religionis hoſti, interrogatus eâ de re quid ſentiret Chriſtus, cùm petiiſſet numiſma cenſus, interrogaſſetque cujus eſſet inſcriptio & effigies, & reſponſum fuiſſet eam eſſe Cæſaris, adjecit: *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Matth. 22. v. 2. Quibus verbis probatur non modò religioni non officere ſi tributum reddatur Cæſari, ſed partem religionis eſſe, ut quæ ſunt Cæſaris reddantur Cæſari: quò certè reſpicit Paulus Rom. 13. ſcribens: *Reddite omnibus debitum; cui vectigal, vectigal; cui tributum, tributum; cui honorem, honorem.* Ipſe etiam Chriſtus tributum pro ſe & pro ſuis ſolvi voluit, Matth. 17. Itaque ex Evangelio conſtat omnes omninò Chriſtianos teneri obedientiam in temporalibus præſtare Regibus & Principibus; allatis enim in locis poteſtatis nomine ſola intelligitur poteſtas civilis, non Eccleſiaſtica, ejus enim poteſtatis quæ gladio utitur ibi fit mentio, quæ vindex eſt Dei in iram, quæ timorem incutit, cui vectigal debetur & tributum: ſed iſta poteſtas non eſt Eccleſiaſtica, ſed civilis, nec aliter ſancti Patres poteſtatem de quâ hîc fit mentio intellexerunt, Irenæus lib. 1. c. 24. Tertull. in Apologetico, Origenes lib. 9. in Epiſt. ad Romanos homil. 23. Auguſt. Homil. 31. in Pſalmum 118 & lib. de Catechiſandis rudibus, c. 21. contra Ep. Parm. lib. 1. c. 7. Hilar. Diaconus in cap. 13. Ep. ad Rom. Baſil. Monaſt. Inſtit. c. 22. ubi etiam poteſtates ſpirituales excludit poteſtatibus, inquit, mundi non ſpiritualibus, atque id ex iis quæ deinceps adjecit, declaravit, cum de tributis & vectigali

locutus eſt : qui verò inde probant obediendum eſſe non tantùm temporali , ſed & ſpirituali poteſtati , id concludunt, *quia*, ut inquit Symmachus in Apologiâ, *ſi Paulus in humanis ſeipſum etiam ſubjicit Imperatori quoad ſpiritualia, tamen adhuc magis docet Imperatorem ſubdi debere Eccleſiaſticæ poteſtati.* Itaque ex Apoſtoli Pauli teſtimonio conſtat omnes debere eſſe in temporalibus civili poteſtati ſubjectos, nec ab eâ ſubjectione quemquam per ſpiritualem poteſtatem eximi poſſe.

Hoc ipſum profitentur ſancti Patres, Juſtinus Apol. 2. *Non ſolum Deum*, inquit, *Chriſtianorum omnium nomine adoramus, & vobis læti inſervimus Imperatores ac Principes hominum eſſe profitêtes.* Athanaſius Conſtantii Imperatoris mandatis licet injuſtis parere ſe ſcribit in apologético ad ipſum. *Nequaquam*, inquit, *reſtiti mandatis tuæ pietatis ...... Certè me profectioni adornabam, nam & hujus quoque rei conſcius eſt Montanus, ut litteris ſuis acceptis, ſi damnatus fuiſſet ſcribere ſtatim decederem, & promptitudine obſequendi mandatum tuum anteverterem. Non enim ita inſanio ut hujuſmodi mandatis contradicendum putarim: non enim reſtiti Decreto pietatis tuæ, neque Alexandriam ingredi conabor, quandiu id per tuam humanitatem non licebit.*

Oſius Cordubenſis ad Conſtantium. *Tibi*, inquit, *imperium Deus commiſit, nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit, & quemadmodum qui imperium tuum malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ, &c.* Hîc adde multa alia teſtimonia paragrapho præcedenti præſertim à nobis prolata : ſed ne in his diutiùs hæream, addam tantùm Romanorum Pontificum teſtimonia, qui ſe in civilibus Imperatoribus obedientiam debere proteſtati ſunt.

Primus eſt Gelaſius in Epiſt. ad Anaſtaſium Imperatorem, quæ eſt octava: *Si*, inquit, *quantùm pertinet ad ordinem publicæ diſciplinæ, cognoſcentes imperium tibi supernâ diſpoſitione collatum, legibus tuis ipſi quoque parent religionis Antiſtites, ne vel in rebus mundanis excluſæ videantur obviare ſententiæ.* Sic fatetur ille ipſos religionis Antiſtites teneri obedientiam præſtare Regibus, in iis quæ pertinent ad Reipublicæ adminiſtrationem.

Alter eſt Symmachus in Apologetico: *Nos quidem*, inquit, *poteſtates humanas meritò ſuſcipimus, defer Deo in nobis, & nos Deo deferemus in te.* Utraque ergo poteſtas eſt à Deo, & ſicut Imperator poteſtatem ſpiritualem in Pontifice veneratur ac colit tanquam à Deo ipſi collatam, nec à ſuâ dependentem, ita Sacerdos poteſtati Regum temporali à Deo ipſis collatæ, & ab Eccleſiaſticâ non pendenti ſubjectus eſt.

Gregorius Magnus cum accepiſſet à Mauritio Imperatore mandatum de promulgandâ quadam lege, quâ vetitum erat militibus in Monaſteriis monaſticam vitam profiteri, eam licet injuſtam eſſe exiſtimaret, & Eccleſiæ libertati contrariam; Imperatoris tamen mandato parens promulgavit, etiam antequam ſententiam ſuam Imperatori ſignificaret. *Ego quidem*, inquit lib. 2. Ep. 62. *juſſioni ſubjectus per diverſas terrarum partes tranſmitti feci, & quia lex ipſa omnipotenti Deo minimè concordat, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam ſereniſſimis Dominis nuntiavi; utrobique ergo quod debui exolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod ſenſi minimè tacui.* Idem Ep. 64. ad Theodorum Medicum Imperatoris: *Valdè autem*, inquit, *mihi durum videtur, ut ab ejus ſervitio milites ſuos prohibeat, qui ei & omnia tribuit, & dominari eum non ſolùm militibus, ſed & Sacerdotibus fecit.* Ex illo facto Gregorii conſtat in civilibus neceſſariò obtemperandum eſſe Imperatoribus, nec ipſos etiam Romanos Epiſcopos poſſe quidquam in illorum temporalia, quando leges injuſtas de rebus civilibus ferunt. Mitto Gregorii II. Joannis & aliorum dicta ſuperiùs laudata.

§. ultimus.

In quo refellitur adverſariorum opinio ex novitate.

ULtimum argumentum petitur ex novitate contrariæ ſententiæ, quæ priſcis inaudita ſæculis ubi primùm decimo Eccleſiæ ſæculo in lucem prodiit, omnes novitate ſuâ perculit: quippe in religione illud omne verum eſt quod prius eſt illud quod ab initio; illud verò falſum & erroneum, quod aliquando ignotum fuit & poſteà inventum: nobis enim nihil ex noſtro ingenio indulgere licet, aut ſequi quod ab aliis fuerit inventum; ſed oportet nos iis tantùm fidem adhibere quæ à Chriſto ab Apoſtolis ad nos uſque per traditionem manarunt: nec verò neceſſe eſt ut aliqua opinio ad religionem pertinens falſa demonſtretur, non eſt, inquam, neceſſe ut oſtendatur contrarium unquam fuiſſe creditum, quod tamen nos hac in quæſtione præſtitimus, ſed ſufficit ut aliqua opinio recenter nata demonſtretur; hoc enim poſito, ſequitur nullam ei fidem adhibendam eſſe, nam fidem ſoli debemus doctrinæ à Chriſto & Apoſtolis traditæ, de quâ conſtat per ſcripturam aut traditionem: cùm ergo ali-

quid docetur quod neque ex ſcripturâ, neque ex traditione probari poteſt ab Apoſtolis traditum, illud meritò tanquam commentitium rejicitur. Hoc verò ſuppoſito principio quod ab iis qui vel mediocriter religionis fundamenta norunt, in dubium revocari non poteſt, nihil facilius eſt quàm adverſariorum opinionem disjicere, quippe primus hujus parens fuit Gregorius VII. Romanus Pontifex, ante hunc inaudita hæc opinio, unde Bellarminus initio libri adverſus Barclaium, inter autores quos tanquam hujus opinionis fautores laudat, nullum hoc Gregorio antiquiorem profert; nec certè ullus proferri poteſt Romanus Pontifex ante hunc, qui hanc poteſtatem vel ſibi arrogarit, vel de facto exercere conatus fuerit.

Hujus verò Pontificis tum opinio, tum actio, totum orbem novitate ſuâ obſtupefecit, ut teſtes ſunt omnes ſcriptores qui de eâ ſcripsêre, à quibus unanimi conſenſu proditum eſt, depoſitionem Henrici IV. Imperatoris ab eo tentatam, omnes homines novitate ſuâ perculiſſe.

Id teſtatur Otho Friſingenſis hujus temporis ſcriptor, in fragmento quod extat in faſciculo rerum ſciendarum: *Gregorius ſeptimus*, inquit, *qui tunc urbis Romæ Pontificatum tenebat, eundem Imperatorem Henricum quartam tanquam à ſuis deſtitutum, anathematis gladio feriendum decernit, cujus rei novitate eò vehementiùs indignatione motum ſuſcepit imperium, quò nunquam ante hæc tempora hujuſmodi ſententiam in Principem Romanorum promulgatam noverat.* Idem Chronicorum 6. cap. 35. *Romanus Pontifex*, inquit, *Regem Henricum ſæpè vocatum excommunicavit, ejuſque, ut dicitur, conſilio & autoritate Rudolphus Allemannorum Dux à quibuſdam Principibus Rex creatur, quo non multò poſt in publico bello occiſo, atque Hermanno Lotharingiæ Principe ſibi ſubſtituto, & ipſe non multò poſt à fidelibus Regis occiditur. Lego & relego Romanorum Regum & Imperatorum geſta, & nuſquam inveni quemquam eorum ante hunc à Romano Pontifice excommunicatum vel regno privatum.*

Teſtatur etiam Benno Cardinalis qui quanquam Imperatoris partes ſecutus eſt, & in aliis forſan nonnulla de Gregorio exageraverit, in hoc tamen cum cæteris tum temporis ſcriptoribus, & rei evidentiæ conſentiat, non eſt cur ei fides derogetur. Teſtatur autem in primo & ſecundo libro de Hildebrandi ſeu Gregorii VII. vitâ, Imperatorem Henricum IV. ab eodem Pontifice ex improviſo ſine legitimâ accuſatione, ſine canonicâ vocatione, ſine judiciario ordine, præter voluntatem & conſilium Cardinalium

excommunicatum fuiſſe, novo ac peſſimo exemplo.

Teſtantur quoque idem Epiſcopi & Clerici, quorum nomine apologia eſt conſcripta pro Henrico, quæ eſt apud Aventinum Annalium Boïorum lib. 5. fol. 179. *In Conciliabulo Romano*, ait Aventinus Papa, *Cæſarem excommunicat, proſcribit, Cæſareâ dignitate privat, idque per orbem terrarum atrociſſimis bellis denuntiat, omnes contra eum religionis prætextu inſtigat, etiam ſubditos ejus, quos à præſtito juramento omnique obligatione ſolvit. Plerique tum privatim, tum publicè indignum facinus clamitant, pro concione Gregorio maledicunt, Hildebrando malè precantur, ipſum odio atque libidine dominandi præcipitem agi vociferantur, cæleſtia oracula adulterat, divinas litteras falsò interpretando ſuæ libidini inſervire cogit.* Idem ei objicitur à Conrado Epiſcopo Trajectenſi, in oratione pro Henrico IV. in Conventu Gerſtengenſi, anno Domini 1085. habitâ.

Valtramus Epiſcopus Hamburgenſis anno 1093. duos Apologiæ libros edidit pro Henrico IV. adverſus Gregorium VII. in quibus ex ſcripturâ & traditione docet injuſtum eſſe Gregorij conatum, & lib. 2. c. 14. exprobrat Epiſcopis qui ab eo ſtabant, *quod contra Dei ordinationem, uſum atque diſciplinam Eccleſiæ uſurpaverint ſibi ordinationem regiæ dignitatis.*

Sigebertus Abbas Gemblacenſis in Ep. pro Leodegariis ſuis anno 1103. ſcriptâ. Hildebrandus, inquit, Papa, qui autor eſt hujus no-" velli ſchiſmatis, & primus levavit ſacerdotalem lanceam contra dia-" dema regni: quis Pontificum Romanorum ſuis unquam Decretis " autoriſavit, ut debeat Pontifex gladio belli in peccantes uti. Gre-" gorius primus hujus nominis Papa: Quid omnes ante ſe Papæ ſuper " hoc ſenſerunt, & quid omnes poſt ſentire debeant, oſtendit ſcribens " Sabinario Diacono: *Unum eſt quod ſuggeras ſereniſſimis Dominis noſtris, quia ſi ego ſervus eorum in morte Longobardorum conſentire voluiſſem, eorum gens nec Duces, nec Comites haberet; ſed quia Deum timeo, in mortem cujuſlibet hominis me miſcere formido.* Hoc exemplo omnes" à primo Gregorio Pontifices utebantur ſuo gladio ſpirituali uſque ad " ultimum Gregorium, id eſt Hildebrandum, qui primus ſe & ſuo " exemplo alios Pontifices contra Imperatorem accinxit gladio belli." Idem anno 1088. hanc dicit eſſe novitatem, ſeu potiùs hæreſim Hildebrandinam. Eadem ſunt verba Arronici Belgæ & Vincentij Bellovacenſis, lib. 26. c. 84. ſpeculi hiſt.

Osbertus Leodienſis Epiſcopus in Epiſtolâ de vitâ & obitu Henrici IV. anno 1106. ſcriptâ, poſtquam narravit Gregorium VII. ad-

verſariorum Henrici calumniis deluſum, & cupiditate creandi Imperatoris impulſum, Henricum non ſolùm excommunicaſſe, ſed & abſolviſſe omnes qui fidem ei juraverant, hæc addit. *Quod factum multis diſplicuit (ſi cui diſplicere licet quod Apoſtolicus facit) & aſſerebant tam efficaciter quàm illicitè factum quod factum eſt, ſed non auſim aſſertiones eorum ponere, ne videar cum eis Apoſtolici factum refellere:* hæc ille timidus licet vir & Pontifici plus æquo devotus.

Eberhardus Archiepiſcopus Salisburgenſis in oratione de Hildebrandi Antichriſtiano imperio, recitatâ in Comitiis Ratisbonenſibus ſub Frederico II. *Hildebrandus*, inquit, *ante omnes centum & ſuptuaginta, primus ſub ſpecie religionis Antichriſti Imperij fundamenta jecit. Hoc bellum nefandum primus auſpicatus eſt, quod per ejus ſucceſſores huc uſque continuatur.*

Ipſe etiam Rodolphus Dux Sueviæ à Gregorio I. Imperator creatus in locum Henrici IV. moriens veritati teſtimonium perhibuit: ſic enim locutus fertur, cum vulneratus in prælio morti proximus eſſet: *Videtis manum dextram meam de vulnere ſauciam; hoc ego juravi Domino Henrico ut non nocerem, nec inſidiarer gloriæ ejus: ſed juſſio Apoſtolica Pontificumque petitio me ad id deduxit, ut juramenti tranſgreſſor honorem mihi indebitum uſurparem. Quis igitur finis nos acceperit videtis, cum in manu unde juramenta violavi, mortale hoc vulnus accepi. Viderint ergo ij qui nos ad hoc inſtigaverunt, qualiter nos duxerint, ne fortè deducti ſimus in præcipitium æternæ damnationis.* Hæc ejus ultima verba referunt Helmoldus Chronici Sclavonici autor, c. 29. & Albertus Staddenſis ad annum 1080.

Joannes Trithemius in Chronico ad annum 1106. *Ipſe autem*, inquit, *Henricus IV. primus eſt inter omnes Imperatores per Papam depoſitus.*

Onufrius Panvinius in vitâ Gregorij VII. Cæſar & multi alij Principes ac Prælati fuerunt, qui Romani Pontificis anathema tanquam iniquum & injuſtum, & præter leges factum contemnebant, alioſque contemnere perſuadebant & cogebant. Nicolaus Trevirenſis c. 1. cont. Imp. ſententiam Gregorij, obſtupendam abuſionem novitatis ſuæ, & inauditum decretum appellat.

Venericus Vercellenſis, ſive autor libri de conſervandâ Eccleſiæ unitate: *Nova*, inquit, *& inaudita eſt prædicatio hujuſmodi, cùm Eccleſia non habeat ſibi conceſſum gladium, niſi Spiritus quod eſt Verbum Dei.*

Leodienſes Ep. ad Paſchalem II. *Hildebrandus Papa qui autor eſt hujus*

Hujus novelli ſchiſmatis, & primus levavit ſacerdotalem lanceam contra diadema Regis.

Gotofredus Viterbienſis. *Ante hunc Imperatorem non legimus aliquem à Pontifice excommunicatum, aut imperio privatum.* Idem habet autor Chronicorum æt. 6. Cuſpinianus in Henrico IV. Guillielmus Malmeſburienſis de Guillielmo I. lib. 3. & alii.

Anonymus Autor Apologiæ pro Henrico quam edidit Urſtitius inter veteres rerum Germanicarum Hiſtoricos: *Factum*, inquit, *Gregorij VII. multis diſplicuit, & aſſerebant tam inefficaciter quàm illicitè factum quod factum eſt.*

Lambertus Scafnaburgenſis ait, Henricum poſtquam iniquas pacis conditiones cum Gregorio VII. iniiſſet, omnibus odio & execrationi fuiſſe. Mitto alios, cum hi abundè ſufficiant, ad oſtendendam opinionem adverſariorum novam eſſe, & à Gregorio VII. primum aſſertam, & cum ſummo Reipublicæ Eccleſiaſticæ damno defenſam.

CAPUT III.

In quo reſpondetur objectionibus.

§. I.

Reſpondetur autoritatibus & exemplis quæ ex ſacris litteris deſumuntur.

PRimum argumentum ex veteri teſtamento petit Bellarminus ab exemplo Oziæ Regis, qui lepra divinitùs percuſſus Sacerdotum judicio ſeparatus eſt à cœtu populi, ex quo factum ſupponit ut regni adminiſtratione privatus fuerit: unde ſic argumentatur: *Si ob lepram corporalem poterat Sacerdos olim Regem judicare & regno privare, quare id non poterit novæ legis Sacerdos nunc, ob lepram ſpiritualem, ideſt propter hæreſim?*

Reſpondeo primò, non eſſe idem judicium ferendum de leprâ ſpirituali ac de corporali, quippe corporalis lepra in veteri Teſta-

mento hominem privabat omni prorsùs aliorum commercio & ſocietate, tam in civilibus quàm in cæteris: at verò lepra ſpiritualis peccati vel hæreſeos hominem tantùm privat bonis ſpiritualibus, & argumentum rectè ſic procedit: *Lepra corporalis privabat hominem commercio civili, ergo ſpiritualis, ſpirituali: non autem ſic lepra corporalis privabat hominem ſocietate civili, ergo multò magis lepra ſpiritualis hominem civilibus bonis fraudat; quemadmodum enim ultio lepræ corporalis tantùm corporalis erat, ut ſcilicet qui eâ laborabat, habitaret extra civitatem, ita ultio lepræ ſpiritualis tota debet eſſe ſpiritualis, ita ut qui eâ laborat, ab Eccleſiâ ejiciatur.*

Reſpondeo Oziam leprâ divinitùs percuſſum eo quod incenſum adolere vellet ſuper altare thymiamatis à Sacerdotibus declaratum eſſe immundum, & templo expulſum, at regno minimè privatum. Sic rem narrat Autor libri Paralipomenon c. 26. *Ingreſſus Templum Domini adolere voluit incenſum ſuper altare thymiamatis; ſtatimque ingreſſus eſt poſt eum Azarias Sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini octoginta fortiſſimi: reſtiterunt Regi atque dixerunt, non eſt tui officij, Ozia, ut adoleas incenſum Domino, ſed Sacerdotum, hoc eſt filiorum Aaron, qui conſecrati ſunt ad hujuſmodi miniſterium. Egredere de Sanctuario, ne contempſeris, quia non reputabitur in gloriam hoc à Domino Deo; iratuſque Ozias, tenens in manu thuribulum ut adoleret incenſum, minabatur Sacerdotibus; ſtatimque orta eſt lepra in fronte ejus, & feſtinato expulerunt eum: ſed & ipſe perterritus feſtinavit egredi, eo quod ſenſiſſet illicò plagam Domini: fuit igitur Ozias Rex leproſus, & habitavit in domo ſeparatâ plenus leprâ, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porrò Joathan filius ejus habebat domum Regis, & judicabat populum terræ.* Ex hac narratione liquet,

Primò, Sacerdotes, ut obſervat Chryſoſtomus, Oziæ ſacra munia invadenti, admonitionibus reſtitiſſe, non armis, non minis, non ſententia depoſitionis in eum intentata conatus ejus repreſſiſſe.

Secundò, Sacerdotes eum leprâ percuſſum juxta legem indignum conſortio cœterorum Judæorum declaraſſe.

Tertiò, ipſum pœnam facinoris ſibimet repræſentantem, ultrò Sacerdotum judicio paruiſſe, & templo egreſſum.

Quartò, inde etiam liquet eum regno privatum minimè, aut de ſolio dejectum: id enim tantùm dicit ſcriptura, Sacerdotes videntes lepram in fronte ejus, eum feſtinatò de templo expuliſſe, ob lepram ſcilicet, non ob peccatum; quare nihil gravius in eum ſtatui potuit,

potuit, quàm quod in leproſos omnes per Sacerdotem ſtatui Deus juſſit, at nullibi in lege veſtigium extat ut de rerum ſuarum dominio exciderent, ſed tantùm ut ſepararentur à cœtu filiorum Iſraël, Levit. 13. *Qui fuerit leprâ percuſſus & ſeparatus ad arbitrium Sacerdotis, habitabit extra caſtra.* Quare etiamſi poſteà Ozias regnum penitùs amiſiſſet, non id ex Sacerdotum judicio ac ſententiâ factum fuiſſet.

Quintò, disertè ſcriptura teſtatur eum nec regno, nec regnandi jure propterea excidiſſe: nam v. 2. ejuſdem capitis ait, eum regnare cœpiſſe anno ætatis 16. & regnaſſe annos 52. uſque ad mortem ſcilicet: & v. 23. poſt hujus mortem regnaſſe dicitur filius Joathan pro eo, ergo huc uſque ipſe regnaverat. Nec verò nomen inane Regis retinuit, ſed & jus regium ac præcipuam autoritatem, quamvis gubernationis onus in filium rejeciſſet; quippe cum vi morbi urgeretur, nec liceret ei ſecundum legem, cæterorum conſortio frui, vix poterat per ſeipſum regnum adminiſtrare, quare in domo habitans ſeparatâ, non privatus in eâ vixit, ut vult Bellarminus, imò ut habent 70. ἐβασίλευσεν, hoc eſt, regnavit in eâ quandiu vixit, ſed adminiſtrationem regni ſui filio commiſit; ipſe verò Regis autoritatem & nomen reſtituit, unde filius ejus nunquam dicitur Rex, quandiu pater ejus vixit, ſed ejus tantùm vices egiſſe legitur, & pro eo tum Palatii curam habuiſſe, tum populum terræ judicaſſe: tunc Joſephus de illo hæc ait: *Non vocabatur Rex, nec ſedebat in ſolio Regis, ſed Ozias vocabatur Rex toto tempore quo vixit, & ſub eo computatur tempus regni, & ab eo pendebat rerum poteſtas quæ fiebant in regno, licet per Joathan filium ſuum adminiſtrarentur. ..... Iſte Joathan erat unicus filius ejus, vel ſaltem primogenitus, ideò patri morienti ſucceſſit in regno; nam vivente patre ipſe Palatium gubernabat, & ſuſtinebat totum pondus regalis laboris.* Itaque Ozias ſemper retinuit, non modò nomen Regis, ſed & jus regnandi, ac autoritatem regiam. Hæc enim duo ſeparari poſſunt, & ſæpe ſæpiùs contingit, ut is qui regnandi jus autoritatemque regiam poſſidet, regnum ipſe non adminiſtret, vel quia non poteſt, ut, verbi gratiâ, ſi ſit impubes aut furioſus, vel quia onus gubernationis in alium transferre ſatiùs judicavit.

Denique Ozias non eſt privatus adminiſtratione regni per ſententiam ſacerdotum, ſed ipſe cum ſenior jam eſſet, ac vi morbi urgeretur, nec poſſet in publicum prodire, & cum cæteris qui eum abominati fuiſſent verſari, ſatiùs eſſe duxit in filium adminiſtrationem regni transferre; quare id fecit non aliquo Sacerdotum judicio,

Ppp

coactus, ſed ſpontè ac lubens, morbi tum pudore, tum gravitate ad id faciendum impulſus : ex quibus abundè liquet hoc exemplum à Bellarmino prolatum, propoſitum ejus nullatenus adjuvare.

Secundum exemplum à Bellarmino petitur ex lib. ſecundo Paralip. cap. 23. ubi inquit : *Cum Athalia tyrannicè occupaſſet regnum, & foveret cultum Baal, Joïada Pontifex vocavit Centuriones & Milites, & juſſit eis ut Athaliam interficerent, quod & fecerunt, & pro eâ Joam Regem creavit.* Idem exemplum urgent Sanderus & Becanus, & ex eo probare volunt licere ſummo Pontifici in Reges, quod licuit Joïadæ in Athaliam.

At primùm ſi quid probaret iſtud argumentum, probaret non tantùm Reges à ſummis Pontificibus deponi poſſe, ſed & eorum juſſu interfici, quod dicere non audent ipſi adverſarii.

Secundò longè diſpar ratio eſt Athaliæ & Regis legitimi, quippe illa per tyrannidem imperium invaſerat poſt mortem Ochoziæ, occiſis ejus filiis è quibus unus ſuperſtes ſelectus fuit Joas, ad quem morte patris & fratrum de jure regnum jure ſucceſſionis devolutum erat : itaque Athalia non erat legitima Regina, ſed uſurpatrix, quam proinde proceres regni Judaïci poterant non ſolùm ſpoliare, ſed & occidere : nec eſt quod dicat Bellarminus ejus regnum initio tyrannicum poſteà fuiſſe legitimum, & à populo approbatum, poſſe autem tyrannica imperia & violenta conſentiente populo fieri legitima : non eſt, inquam, quod hac utatur exceptione Bellarminus, nam Athalia non potuit jus regium habere quandiu legitimus regni ſuperſtes erat, præſertim cum ſexennio tantùm regno potita fuerit ; nam eſto quod imperia tyrannica, conſentiente populo, fiant juſta & legitima, ad hoc tamen requiritur, primò, ut aliquo, ſi non alio ſaltem armorum jure quis imperium obtineat. Secundò, ut ſat diuturnum tempus poſſeſſionis interfluat. Tertiò, ut legitimus hæres vel conſentiat, vel rem habeat pro derelicta. Quartò, ut conſenſus populi ſit liber, at nihil horum ibi occurrit, primò enim Athalia nullo jure belli, ſive alio jure regnum ſibi vindicavit, ſed turpiſſimo impetu & proditione oppreſſis nepotibus poteſtatem regiam uſurpavit. Secundò, brevi admodum tempore Athalia regno potita erat. Tertiò, legitimus hæres adhuc in vivis erat nec conſenſerat, aut conſentire potuerat. Quartò, populus non conſenſerat regno Athaliæ, niſi quemadmodum populi jugum tyrannorum, quod amoliri non poſſunt, aliquando patiuntur, ut Syra-

cuſani Dionyſios & Athenienſes Pyſiſtratum aliquandiu ferre coacti ſunt. Unde Athaliâ mortuâ, *populus omnis, tanquam tyranno ſublato, lætatus eſt*, inquit ſcriptura 2. Paralipomen. c. 23. & 4. Reg. 11. *omnis populus terræ & urbs quievit.* Ergo nonniſi invitus tyrannidem aliquot annis paſſus fuerat, non autem propriè conſenſerat: adde quod Bellarminus ipſe fatetur conſenſum hunc populi profectum eſſe *ex eo quod ignoraretur ſupereſſe adhuc unum è filiis defuncti.* Ergo ſtatim atque eâ de re conſtitit jam populi conſenſu, non poterat Athalia à tyrannide excuſari; itaque ex eo quod Joïadas Athaliam uſurpatricem occidi juſſerit, non ſequitur idem licere in Reges legitimos.

Tertiò Athalia licet idololatriam foverit, non tamen propter hoc crimen occiſa eſt à Joïadâ & iis qui cum eo erant, ſed propter ſolam uſurpationem regni, ut ſcilicet Joæ legitimo hæredi regnum reſtitueretur: quapropter inde non ſequitur Reges regno ob hæreſim vel peccatum privari poſſe, ſed tantùm manifeſtos uſurpatores regni poſſe conſentientes optimatibus à populo ſolio deturbari.

Quartò, non fecit id ſolus Joïada, non fecit autoritate ſuâ, non fecit id quaſi ſummus Sacerdos, ſed ut ex optimatibus regni Judaïci præcipuus, ut Regis tutor, ac defenſor; ubi enim opportunum vidit eſſe tempus reſtituendi Joæ, Centuriones, Levitas, & alios conſilii ſui participes fecit. *Iniitque*, inquit ſcriptura, *omnis multitudo pactum in domo Dei cum Rege, dixitque ad eos Joiada: ecce filius Regis regnabit ſicut locutus eſt Dominus ſuper filios Iſraël.* Non ergo Joïada Athaliam depoſuit, aut Joam conſtituit autoritate ſummi Sacerdotis, ſed tantùm populo declaravit Joam hunc eſſe filium Regis cui regnum debebatur, populus verò ſtatim eum Regem agnovit: *Et eduxerunt*, inquit, *filium Regis, & impoſuerunt ei diadema & teſtimonium, dederuntque in manu ejus tenendam legem, & conſtituerunt eum Regem, unxit quoque illum Pontifex & filij ejus, imprecatique ſunt ei, Vivat Rex.* Ergo non à ſolo ſummo Sacerdote Joïadâ, ſed à populi maximâ parte Joas legitimus regni hæres coronatus eſt, & pro Rege agnitus; Joïadas verò non ut ſummus Sacerdos, ſed ut tutor ac defenſor Regis & æquitatis, conſilium de expellendâ Athaliâ, & reſtituendo Joâ iniit, Centurionibus, Levitis, & populo ut id ſine morâ facerent autor fuit, ac demum Athaliam extra templum, non ſuâ, sed Regis autoritate gladio juſſit interfici.

Aſſeruntur præter hæc duo à nonnullis alia exempla, ut Saülis à Samuele dejecti, & Davidis uncti, 1. Reg. 15. Roboami ab Azia.

Propheta regni parte mulctati, 3. Reg. 11. Jehu à Propheta Eliſæo uncto in Regem Iſraël in locum impii Joram, Antiochi à Mathatia expulſi, 1. Mac. 2. & ſequentibus.

Verùm hæc omnia exempla à propoſito aliena ſunt: primò enim qui hoc fecerunt maximi Sacerdotes non erant; deinde id non fecerunt aliquâ autoritate ordinariâ, ſed ex ſpeciali mandato Dei, & à ſpiritu prophetico impulſi: ſic Samuël ex mandato Dei Davidem unxit, cùm cognoviſſet quod Deum pœniteret quod unxiſſet Saülem Regem ſuper Iſraël. Aſias haud ſuâ autoritate Roboamum regni parte privavit, illamque Jeroboamo tradidit; jamdudum enim prædixerat Deus Salomoni fore ut maxima regni ejus pars à filio ejus auferretur, tradereturque ſervo, 3. Reg. v. 12. *Scindam regnum tuum*, inquit Deus, *& dabo illud ſervo tuo.* Quare Aſias ibidem v. 30. non ſuo, ſed Dei nomine prædicit Jeroboamo fore ut eſſet Rex decem tribuum. *Apprehendens Aſias pallium ſuum novum quo coopertus erat, ſcidit in duodecim partes, & ait ad Jeroboam: tolle tibi duodecim ſciſſuras, hæc enim dicit Dominus Deus Iſraël: Ecce ego ſcindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus, &c.*

Similiter Eliſæus Dei ipſius autoritate ac mandato Jehu, & à Spiritu prophetico ad id faciendum impulſus Jehu unxit in Regem Iſraël.

Denique Mathatias legitimum Regem non depoſuit, ſed Antiochum ſæviſſimum tyrannum atque Judæi regni invaſorem juſtiſſimis armis expulit, & patriam à tyrannide liberavit.

Mitto quod plurima in veteris teſtamenti libris facta leguntur à Prophetis impulſu divino, quæ trahi in exemplum ſine ſcelere non poſſunt. Sic Elias 1. Regum c. 18. Prophetas Baal ad torrentem Cedron occidi juſſit. Quis propterea ſomniet Sacerdotibus Chriſtianis ac Catholicis idipſum in falſos & hæreticos Sacerdotes licere? Oſee fornicariam duxit uxorem ex mandato Dei, quis id in aliquo Sacerdote probet? Innumera ſunt hujuſmodi, ex quibus ſi quid aliquis velit concludere, pariter inferat Sacerdotes noſtros ignem è cælò poſſe deducere, quia Elias deduxit, poſſe paritèr imbres ſummovere, quia Eliâ jubente per triennium minimè pluit; nihil ergo eſt abſurdius quam ex illis quæ Prophetæ vel divinâ virtute, vel prophetico impulſu fecerunt aut potuerunt, inferre velle idem à Sacerdotibus noſtris fieri aut poſſe, aut debere.

E novo Teſtamento nullum teſtimonium proferunt adverſarii quod non in alienum planè ſenſum non detorqueant, qualia ſunt hæc

Matth. 16. *Tibi dabo claves regni cælorum.* Joannis 20. *Paſce oves meas.* Quæ loca Gregorius VII. Bonifacius VIII. & Nicolaus IV. in ſuis Decretalibus allegant ad vindicandam ſibi in temporalia poteſtatem. Sed hæc, ut latè probavimus, de ſpirituali tantùm poteſtate poſſunt intelligi, & ab universâ Eccleſiâ ſemper intellecta ſunt; quique aliter ea interpretari non verentur, ab univerſæ Eccleſiæ Catholicæ ſenſu recedunt, ut illicitos conatus quoquo pacto defendant.

Mitto alia quædam teſtimonia quæ Marſilius Patavinus defenſ. pacis c. 3. à ſophiſtis ſui temporis propoſita eſſe ait, ut probarent Eccleſiæ poteſtatem eſſe in temporalia, qualia ſunt hæc Matth. 11. *Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo.* Et c. 28. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terrâ.* Item iſtud Marci 5. *Si ejicis nos, mitte in gregem porcorum.* Et Joann. 12. *Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me.* Matth. 21. & Luc. 19. *Invenietis pullum aſinæ alligatum, ſolvite & adducite mihi.* Et 1. Cor. 6. *Neſcitis quod Angelos judicabimus, quantò magis ſæcularia?* Et cap. 9. *Nunquid non habemus poteſtatem manducandi?* Ex quibus inferebant Chriſtum & ejus Vicarios poteſtatem aliquam temporalem habuiſſe. Verùm uti diximus de Chriſto, prout Deus eſt, nemo dubitat quin habuerit poteſtatem ſummam in res omnes, atque hoc ſenſu intelligi illud Matth. 11. *Omnia mihi tradita ſunt à Patre.* Et c. 28. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terrâ.* Niſi quis malit id de regno Chriſti ſpirituali, & de omnibus iis qui credituri in eum erant dictum interpretari: quo certè ſenſu intelligendum eſt illud Joannis 12. *Cùm exaltatus fuero, omnia traham ad meipſum:* Id eſt, ex omni hominum genere, ex omnibus gentibus homines adducam ad mei cultum.

Quod verò ex Paulo profertur ad præſens negotium, omninò impertinens eſt; quippe ſecundum eum non ſolùm Apoſtoli, ſed & omnes juſti judicabunt Angelos & ſæcularia, ſed in reſurrectione, non in hoc ſæculo. Poteſtatem verò manducandi & bibendi ſibi ipſe arrogat, non ob ullam autoritatem temporalem, ſed quia dignus eſt operarius cibo ſuo, æquumque eſt ut qui altari ſervit, de altari vivat. Supereſt illud de porcis & de aſinæ pullo; quæ ſi quis & alia hujuſmodi præſenti in negotio allegans, ad illud minimè pertinere, probare tentaret, operâ ſuâ & lectoris abuteretur patientiâ. Satiùs eſt hæc contemnere, quàm ſeriò refellere, nam hujuſmodi ſophiſmata indigna ſunt revinci, ne gravitate adorentur.

§. II.

In quo refutantur rationes & inductiones Bellarmini.

QUantùm adverſariorum opinio rationibus verè Theologicis deſtituta ſit, ex eo liquet quod Bellarminus in comprobandâ autoritate temporali Pontificis ſolis rationibus uſum ſe dicat, non Scripturis, Conciliis, Patribus, quod iis jam uſus eſſet in ſpirituali Primatu probando, quo probato, facile eſſe arbitrabatur *tanquam ex fonte diducere rivulos rationum ad poteſtatem in temporalibus comprobandam.* Ex ipſius igitur Bellarmini confeſſione, Scriptura, Patres, & Concilia nihil probant præter Primatum ſpiritualem Pontificis; autoritas autem illa temporalis etiam indirecta tota rationibus & inductionibus innititur, quæ ſi vel minùs certæ ſint, vel minùs evidenter deductæ, ruit totum ejus ſyſtema. Quid ergò cenſendum erit, ſi illas omnes ſophiſticas eſſe ad oculum demonſtraverimus?

Prima ratio ejuſmodi eſt: *Poteſtas civilis ſubjecta eſt poteſtati ſpirituali, quandoquidem utraque pars eſt ejuſdem Reipublicæ Chriſtianæ: ergò poteſt Princeps ſpiritalis imperare Principibus temporalibus, & diſponere de temporalibus rebus in ordine ad bonum ſpirituale, omnis enim ſuperior imperare poteſt inferiori.*

Reſpondeo antecedens eſſe falſum: nam licet, ut obſervavimus, perſonæ civiles ſint ſubjectæ poteſtati ſpirituali, poteſtas tamen temporalis non eſt ſubjecta poteſtati ſpirituali, ut à nobis explicatum eſt ſuprà. Ratio item hujus antecedentis falſa, nam poteſtas temporalis non eſt pars Reipublicæ Chriſtianæ, ut Chriſtiana eſt; ſed utraque poteſtas duas conſtituit Reſpublicas, diverſos fines, diverſa media, diverſas leges habentes, & quanquam iidem homines utriuſque membra ſint, munera duarum Rerumpublicarum ſunt diverſa.

Ad probationem conſequentis, *omnis ſuperior imperare poteſt inferiori*, reſpondeo illam non eſſe veram; non enim ſuperior poteſt imperare in omnibus, ſed in iis tantùm rebus in quibus eſt ſuperior: ſic præceptor non poteſt diſcipulo imperare in hæreditate adeundâ, uxore ducendâ, &c. Deinde plus habetur in conſequenti quàm in præmiſſis; nec enim tantùm infertur, *Ergo poteſt Princeps ſpiritualis imperare Principibus temporalibus;* quod unum ex præmiſſis ſequitur & verum eſt, ſi rectè intelligatur: ſed additur, *& diſponere de temporalibus*

poralibus rebus in ordine ad bonum ſpirituale. Hoc autem ex præmiſſis non ſequitur, poteſt enim imperare tantum Princeps ſpiritualis temporali in iis in quibus ſuperior eſt, ſed ſuperior eſt tantum in ſpiritualibus, cum in temporalibus ei ſubſit, ut latè probatum eſt. Demùm ſi quid probaret hoc argumentum, probaret unumquemque Principem ſpiritualem, unamquamque Eccleſiam poſſe de rebus temporalibus Principum ſuorum diſponere, cum eo ſuperiores ſint, quod ipſi nolunt adverſarii.

Inſtat Bellarminus, *poteſtas politica non ſolùm ut Chriſtiana, ſed etiam ut politica ſubjecta eſt Eccleſiaſticæ, ut talis 1. demonſtratur ex finibus utriuſque, nam finis temporalis ſubordinatur fini ſpirituali ut patet, quia fœlicitas temporalis non eſt abſolutè ultimus finis, & ideò referri debet in fœlicitatem æternam: Conſtat autem ex Ariſtotele lib. Ethic. cap. 1. ita ſubordinari facultates ut ſubordinantur fines.*

Reſpondeo alium eſſe finem operantis, alium artis. Finis Principis Chriſtiani poteſt eſſe non tantùm fœlicitas temporalis, ſed & æterna ſui ac ſuorum, ſicut finis Epiſcopi poteſt eſſe non tantùm ſalus æterna hominum ſuæ curæ commiſſorum, ſed & tranquillitas civitatis. Sed finis artis politicæ quatenus politicæ eſt fœlicitas, tantùm temporalis & quidem finis hujus ultimus, non poteſtas politica ut talis alio non refertur ex ſeipſa. De fœlicitate vero æterna ſi Princeps cogitet, non id habet à politica, ſed ab Eccleſiaſtica poteſtate cujus conſiliis adjuvatur, itaque nec artes iſtæ, nec earum fines propriæ ſubordinantur: requiritur enim ad ſubordinationem ut finis artis ſubordinatæ per ſe, & ex naturâ ſuâ inſerviat fini ſubordinantis, ſed tranquillitas reipublicæ per ſe & natura ſua non inſervit ad æternam ſalutem, ſed tantùm per accidens, quemadmodum finis medicinæ qui eſt ſalus corporis, poteſt etiam inſervire ſaluti animæ, & tamen medicinam Eccleſiaſticæ poteſtati ſubordinatam eſſe quis dicat?

Addit ſecundò Bellarminus, Reges & Pontifices, Clerici & Laïci non faciunt duas Reſpublicas, ſed unam, ideſt unam Eccleſiam, ſumus enim omnes unum corpus Rom. 12. & 1. Cor. 12. at in omni corpore membra ſunt connexa & dependentia unum ab alio, non autem rectè aſſeritur ſpiritualia pendere à temporalibus: ergo temporalia à ſpiritualibus pendent, illique ſubjecta ſunt.

Reſpondeo hæc omnia argumenta eodem laborare vitio, quod perſonas & poteſtates confundant, faciunt quidem omnes homines unam Eccleſiam, ſed non faciunt duæ poteſtates unam rem-

publicam Eccleſiaſticam; ſumus omnes unum corpus ex Apoſtolo quatenus omnes membra ſumus Eccleſiaſticæ reipublicæ, licet etiam membra quoque ſimus civilis reipublicæ: non eſt ergo dicendum temporalia à ſpiritualibus pendere, quia cives imò & Reges in ſpiritualibus ab Eccleſia pendent, & ſimiliter Chriſtiani ac Epiſcopi in rebus civilibus ac temporalibus Principibus ſunt ſubditi.

Tertiò ad idem confirmandum, Bellarminus adjicit hoc argumentum, ſi temporalis, inquit, adminiſtratio impedit ſpirituale bonum, tenetur Princeps temporalis mutare illum modum adminiſtrandi etiam cum detrimento temporalis tranquillitatis, quando obviat bono ſpirituali non præcisè ut Regem, ſed ut Regem Chriſtianum, quia bonum ſpirituale dignius eſt & excellentius bono temporali. At indè non ſequitur ſubjectam eſſe poteſtatem temporalem ſpirituali, ita ut Reges id non facientes deponi poſſint aut bonis privari ab Eccleſiaſtica poteſtate. Rem exemplo illuſtro. Coquus tenetur mutare modum condiendi optimum, ſi ſanitati officiat, quia ſanitas quæ finis eſt medicinæ, eſt bonum nobilius quam voluptas guſtus quæ eſt finis artis coquinariæ, ergo, inquiet aliquis, res coquinaria ſubjecta eſt medicinæ, ergo medicus poteſt coquum officio privare. Quis iſtud ferat? Similiter licet teneantur Reges bonum Eccleſiæ procurare etiam cum detrimento temporalis boni, ſcilicet bonum ſpirituale nobilius eſt atque præſtantius, non tamen propterea ſpiritualis poteſtas poteſt eos ſi id non fecerint pœnis temporalibus afficere, ſed tantum ſpiritualibus poteſt ſcilicet eos admonere, poteſt increpare, poteſt & eos communione Eccleſiaſtica indignos pronuntiare ut Theodoſium Ambroſius, idque ſervato honore, ſervata reverentia quam ſubditus ſuo Principi debet. At nihil præterea debet, etſi Rex iſtis non pareat, Deus ſolus vindex eſt expectandus.

Urget Bellarminus ut probet Eccleſiam & regnum non poſſe conſtituere duas reſpublicas: *Hoc rectè, inquit, diceretur ſi politica & Eccleſiaſtica poteſtas ejuſdem ordinis eſſent ut ſunt Pagi Helvetiorum, at ex ſcripturis divinis Pontifices & Reges, Clerici & Laici in Chriſto regenerati unam rempublicam, imò unam civitatem, imò unam domum, unum corpus efficiunt.*

Reſpondeo Bellarminum ſemper in eadem perſeverare fallaciâ, Pontifices & Reges, Clerici & Laici unam faciunt rempublicam, unum corpus, ſed in ordine ad bonum ſpirituale, & unam item rempublicam, unum corpus, in ordine ad bonum temporale, licet

autem

autem ambæ iſtæ reſpublicæ non ſint ejuſdem ordinis, ſed ſpiritualis ſit civili longè præſtantior, non tamen ſequitur illam ſummum habere in hanc imperium ac dominium, ſicut etiamſi medicus ſit coquo dignior, Philoſophus Publicano, argentarius aut lapidarius fabriferrario, &c. haud ſequitur illos iſtis imperare in iis quæ artis ſuæ ſunt.

Pergit Bellarminus, *Neque*, inquit, *poteſtas ſpiritualis & temporalis in Eccleſia conveniunt ut duæ Reſpublicæ in unam, ſed ut ſpiritus & caro in unum hominem, ut Gregorius Nazianzenus ait.* Reſpondeo ſpiritualem & temporalem poteſtatem non convenire in Eccleſia, ſed Principes & Pontifices, Laïcos & Clericos Eccleſiam conſtituere; & ex iis unam fieri rempublicam Eccleſiaſticam, nec verò Gregorius in Oratione ad populum timore perculſum aliud habet quam ſpiritualem poteſtatem excellentiorem eſſe temporali, ut eſt ſpiritus excellentior carne, at utramque poteſtatem ut ſpiritum in unum hominem, aut in unam ſocietatem conveniſſe, nemo eſt qui dixerit.

Denique addit Bellarminus, *neque ſunt Chriſti Pontifices & Reges ut principales arietes in ovili, ſed ut Paſtores & oves, neque in dubium revocari poteſt, an Paſtores ovibus, vel oves Paſtoribus cum imperio præſint.* Reſpondeo Reges in republica Eccleſiaſtica oves eſſe, ſed ſpirituales & ſpiritualiter paſcendas, non cum imperio & dominatione temporali, ſed ſpontaneè & liberè, ut ex Chriſti, Petri, ſanctorumque Patrum teſtimoniis ſuprà allatis, ſatis & abundè liquet atque hæc de prima Bellarmini ratione.

Secunda ratio hæc eſt, *Reſpublica Eccleſiaſtica debet eſſe perfecta & ſibi ſufficiens in ordine ad ſuum finem, tales enim ſunt reſpublicæ benè inſtitutæ: ergo debet habere omnem poteſtatem ad ſuum finem conſequendum: ſed neceſſaria eſt ad finem ſpiritualem poteſtas utendi & diſponendi de temporalibus rebus, quia alioquin poſſent mali Principes fovere hæreticos & evertere religionem, igitur & hanc poteſtatem habet.*

Reſpondeo primò retorqueri poſſe à Principibus iſtud argumentum in Papam & Eccleſiam ac inde probare ſe poteſtatem habere ſpiritualem, quia alioquin eorum reſpublica foret imperfecta, ſi eis deeſſent vires diſponendi de rebus ſpiritualibus, Pontifices creandi, malos ac improbos deponendi, cum ex religione & Eccleſiaſtica adminiſtratione ſæpè pendeat reipublicæ tranquillitas.

Reſpondeo ſecundò propoſitionem iſtam: *Reſpublica Eccleſiaſtica perfecta eſt & ſibi ſufficiens;* ambiguam eſſe: duplex enim excogi-

gitari poteſt perfectio reipublicæ Eccleſiaſticæ, una quæ removeat omnia impedimenta ſalutis æternæ, altera quæ contineat quidquid neceſſarium eſt ut poſſint homines per eam ad ſalutem æternam pervenire; prima perfectio procul dubio non convenit Eccleſiaſticæ reipublicæ quandiu in terris degit: nam ſi ita eſſet, cur non poſſet animos ad pœnitentiam flectere, cur non infanti in utero materno exiſtenti aut homini in inſaniam lapſo indulgere? Cur non omnibus peccata donare poſſet? Quorſum mundus in Eccleſiam concupiſcentiis, terroribus & blandimentis ſuis graſſaretur? Quorſum perſecutionibus & hæreſibus infeſtaretur? Uno verbo, cur non omnia amovere poſſet impedimenta quæ cœlum claudunt? Cur non & omnia quæ Eccleſiæ pacem & tranquillitatem perturbant è medio tollere: patriæ eſt, non viæ iſta fœlicitas. At Eccleſiaſtica reſpublica ſecundam habet perfectionem, ut ſcilicet habeat omnem poteſtatem neceſſariam ad finem ſuum conſequendum ſuæ poteſtatis reſpectu non eorum quæ quomodocumque conducere poſſent ad ſalutem: habet quippe omnem poteſtatem ſpiritualem qua volentes homines ad cælum inducat, habet etiam in ſuâ poteſtate omnia media proportionata ad iſtum finem, verbum nempe divinum & ſacramenta: at poteſtas temporalis non eſt medium ad ſalutem proportionatum, nam, ut diximus, poteſtas temporalis in corpora extenditur, invitos cogit, atque ob id pœnis corporeis plectit: ſalus autem æterna animarum eſt, non corporum, volentibus tantùm atque ultrò & ſpontè ad eam adipiſcendam laborantibus dari poteſt, non autem invitis & metu pœnarum temporalium ad bonum faciendum adactis.

At, inquit, *neceſſaria eſt ad finem ſpiritualem poteſtas utendi & diſponendi de rebus ſpiritualibus, quia alioquin poſſent mali Principes impunè fovere hæreticos & evertere religionem.*

Reſpondeo non propterea impunè Regibus licere hæreticos fovere & Eccleſiam vexare, nam vindicem ſemper ſive in hac ſive in altera vita ſentient Deum, & in iſta ſi Chriſtiani ſunt poſſunt excommunicatione plecti: Religionem verò & Eccleſiam penitus evertere nunquam poterunt, quia ſemper obſtabit religionis conditor Chriſtus qui promiſit portas inferi adverſus eam non prævalituras, ſeque ad conſummationem ſæculi cum ſuis futurum, itaque quandiu erit Eccleſia in terris, tandiù velut navis variis agitabitur tempeſtatibus. Hinc eam tyranni vexabunt adverſus quos inſurgere minimè poteſt; inde eam hæretici perturbabunt erroribus ſuis, nec non im-

probi ſceleribus commaculabunt,& tamen extra ſinum ſuum iſtos, hos in ipſis viſceribus ſuis patienter ferre cogetur, atque hoc ſenſu nunquam erit in terris perfecta. Verumtamen eam neque tyrannorum ſævitia, neque hæreticorum rabies, neque improborum perverſitas unquam evertent.

Inſtat Bellarminus & ait : *poteſt qualibet reſpublica, quia perfecta eſt & ſibi ſufficiens eſſe debet, imperare alteri reipublicæ, non ſibi ſubjectæ & eam cogere ad mutandam adminiſtrationem : imò etiam deponere ejus Principem, & alium inſtituere, quando non poteſt aliter ſe defendere ab ejus injuriis : ergo multo magis poterit ſpiritualis reſpublica imperare reipublicæ ſibi ſubjectæ, & eam cogere ad mutandam adminiſtrationem & deponere Principes atque alios inſtituere, quandò aliter non poteſt ſuum ſpirituale bonum tueri.*

Reſpondeo Bellarminum neque exactè loqui, neque directè ratiocinari : Primum enim falſum eſt reſpublicas aut Reges ſibi mutuò imperare poſſe, par enim in parem non habet imperium ; ſed contingit nonnunquam, ut Rex,aut reſpublica vicinorum imperiis provocati juſtiſſimis armis ſeſe tueantur, aut illatas injurias ulciſcantur, ex quo nonnunquam fit ut domitis in pœnam injuriarum ſibi allatarum populis leges & dominos pro libito imponant, ſed non eſt par ratio Eccleſiaſticæ & civilis reipublicæ, ſunt enim diverſi generis, nec poteſt Eccleſiaſtica aut ſe tueri aut injurias ſibi illatas ulciſci armis temporalibus, ſed tantùm ſpiritualibus ut latè demonſtratum eſt ſuprà.

Urget Bellarminus, atque ut probet gladii materialem poteſtatem in Eccleſia eſſe, adducit autoritatem Bernardi lib. 4. de conſid. c. 3. ubi ex eo loco Evangelii *duo gladii ſunt hic*, &. ex illo *conde gladium tuum in vaginam, infert gladium Pontificis eſſe, licet non ejus manu evaginandus ſit, addens utrumque gladium materialem ſcilicet & ſpiritualem eſſe Eccleſiæ, ſed hunc quidem pro Eccleſiâ, illum & ab Eccleſia exercendum, illum Sacerdotis, hunc militis, ſed ſanè ad nutum Sacerdotis & juſſa Imperatoris:* Ubi duo dicit Bernardus quæ ſibi favere autumat Bellarminus,prius eſt gladium materialem eſſe Pontificis & Eccleſiæ : alterum hunc nutu, hoc eſt juſſu & Imperio Pontificis exercendum.

Reſpondeo primò locum Evangelii à Bernardo in ſenſum alienum detorqueri, ut agnoſcit ipſe Maldonatus in hunc locum : ſanè nullus unquam ante Bernardum, ita hunc locum expoſuit. Secundò, negari non poteſt quin ſenſus iſte à Bernardo excogitatus.

allegoricus ſit, & myſticus, è quo nihil concluditur. Tertiò, dubitanter loquitur Bernardus: *Tuo*, inquit, *forſitan nutu etſi non tua manu evaginandus.* Quartò, nutus apud Bernardum non ſignificat poteſtatem coactivam, ſed directivam, ſeu conſilium: ſic Bernardum exponunt Joannes de Pariſiis, Antonius de Roſellis, Alvarus, Pelagius & Almaricus; in idem recidit quod habet Joannes Major Pontificem habere gladium materialem habitu non actu, *quia poteſt rogare Principes terrenos ut ſint ſibi ſubſidio.* Porrò nutum apud Bernardum non intelligi imperium, ſed tantùm conſilium, ex eo conſtat quod opponitur juſſui ſeu imperio Regis & Imperatoris. Nam apud Bernardum tres ſunt perſonæ: Pontifex, Imperator & miles quibus attribuuntur tria reſpectu gladii materialis, Pontifici nutus, Imperatori juſſus, & militi manus ſive executio. Igitur per nutum non intelligit Bernardus imperium quod vult eſſe Imperatoris, ſed tantùm conſilium, admonitionem & exhortationem: gladium autem dicit eſſe Pontificis & Eccleſiæ, eo quod debeat pro Eccleſiâ ad nutum Pontificis & Imperatoris juſſum exeri. Enimverò tempore Bernardi hæc conſuetudo invaluerat ut Imperatores & Reges ad recuperandam terram ſanctam ad nutum Romani Pontificis copias cogerent atque ad bellum ſacrum proficiſcerentur. Hujuſmodi expeditionum magnus prædicator fuit ipſe Bernardus, & huc ſpectat cum ait gladium materialem ad Pontificem & Eccleſiam pertinere, licet non hujus manu ſit exerendus.

Denique nutus ille Pontificis aut poteſtas gladii de quibus Bernardus agit, Regum depoſitionem minimè ſpectant. Nam ex ejus mente tantùm abeſt ut gladius materialis ex nutu Eccleſiæ à milite contra Imperatorem ſtringi poſſit, ut ſine hujus juſſu ſtringi non poſſit.

Itaque manifeſtè hoc loco Bellarminus abutitur cum ex eo vult oſtendere Reges poſſe deponi, regniſque ſpoliari juſſu Romanorum Pontificum.

Nec enim dicit Bernardus quod adverſariis probandum eſſet, quod ſi Imperator nolit ad nutum Pontificis gladium ſtringere, aut ſi contra ejus nutum evaginet, tunc poſſe illum à Pontifice deponi, & gladium in eum ipſum exerceri. Hoc, inquam, non dicit Bernardus, imò ſupponit exerendum non eſſe niſi Imperatoris juſſu.

Tertia Bellarmini ratio hæc eſt. Non licet Chriſtianis tolerare Regem infidelem aut hæreticum, ſi ille conetur pertrahere ſubditos ad ſuam hæreſim vel infidelitatem: at judicare an Rex pertra-

hat ad hæreſim, necne, pertinet ad Pontificem cui eſt commiſſa cura religionis; ergo Pontificis eſt judicare Regem eſſe deponendum vel non deponendum.

Reſpondeo propoſitionem Bellarmini, ut patet, ſeditioſam eſſe, verbo Dei contrariam, & antiquæ Eccleſiæ adverſam. Seditioſa eſt, quia omnibus ſubditis in Reges ſuos, ſi ſemel ſibi perſuaſerint Reges ſuos à fide deviare, arma ſubminiſtrat proditioni, inteſtinis & civilibus bellis, ac quod pejus eſt occultis in Regum vitam molíminibus viam pandit latiſſimam; verbo Dei contraria, quo ſcilicet jubetur obediri dominis etiam diſcolis, & rogari Deum pro Imperatoribus & Regibus iis qui in ſublimitate conſtituti ſunt, reddi quod Cæſaris eſt Cæſari, eo tempore quo Imperatores erunt Ethnici & Chriſtianæ religioni, demum Eccleſiæ antiquæ praxi adverſantur: numquid enim illa Nerones, Trajanos, Diocletianos non toleravit? Numquid Apoſtatæ Juliano? numquid non hæretico Conſtantio, Valenti, aliiſque ſemper paruit? an aliquid in eos molita eſt? Nec dicat Bellarminus vires Eccleſiæ tum non ſuppetiiſſe; ſuppetebant enim tum longè majores quàm cum Romani Pontifices iſtud in Reges longè minùs noxios conati ſunt. Quid quod pro illorum ſalute & incolumitate quotidie preces tanquam ex officio fuderunt, & propter conſcientiam, non propter iram obedire ſe proteſtati ſunt, ut latè probavimus ſuprà. Itaque propoſitio Bellarmini hoc ſenſu accepta, quod non liceat Reges hæreticos ullo pacto tolerare, ita ut oporteat eos dejicere de throno, obedientiam eis negare, alios conſtituere ſeditioſa eſt, verbo Dei contraria, & antiquæ Eccleſiæ praxi adverſa. Si verò eo ſenſu ſumatur quod non licet conſentire Regi infidelitatem profitenti, quod oportet eum hortari, arguere, increpare, cum animi patientiâ, quod etiam nonnunquam utile eſt cenſuras & excommunicationes interminari, aut inferre, hoc ſenſu verum eſt non licere Regem tolerare hæreticum & impium: ſic Chriſtus Herodem non toleravit, quem ut vulpem redarguit: Herodem item non toleravit Joannes quem adulterii palàm reprehendit. Non toleravit Ambroſius Theodoſium homicidii reum, quem pœnitentiæ ſubjecit, & Eccleſiæ ingreſſu prohibuit: verumtamen non propterea Reges deſinunt haberi pro Regibus; imò dum reprehenduntur eorum flagitia, regia in eis dignitas ac majeſtas ſola in veneratione habetur. Verbo dicam Regum impietates & flagitia minimè tolerantur, ac Reges ipſi propter poteſtatem ipſis à Deo creditam, ac Reipublicæ tranquillitatem tolerantur. Sic Marcellus

meliùs proculdubiò quàm Bellarminus bonos Imperatores ſe voto expetere aiebat, qualeſcumque tolerare, apud Tacitum libro 4.

Propoſitionem ſuam confirmare conatur Bellarminus, atque oſtendere Reges Ethnicos & Hæreticos fuiſſe olim ab Eccleſiâ toleratos tantùm ob defectum virum; primò, quia prohibiti ſunt Judæi Regem eligere qui non eſſet Judæus, quod præceptum morale fuit: ac proinde eadem æquitate Chriſtiani tenentur ſibi non conſtituere Reges niſi Chriſtianos; ergo ſi conſtituti Chriſtianæ religioni deficiant, debent deponi.

Secundò, quia primi Chriſtiani ex Apoſtolo 1. Cor. 6. novos Judices temporalium cauſarum conſtituebant. Tertiò, quia tolerare Regem hæreticum & infidelem, conantem pertrahere homines ad ſuam ſectam, eſt religionem exponere evidentiſſimo periculo.

Reſpondeo ex iſtarum confirmationum levitate dignoſci quantùm Bellarmini propoſitio ſolidis deſtituatur fundamentis. Ad primum dico præceptum Judæis datum de non habendo Rege niſi Judæo, non eſſe præceptum naturale quod ſemper locum habeat, alioquin natura ipſa dictaret non eſſe habendum alium Regem niſi ſuæ gentis: ſed conſtat aliquando evenire ut exteri potiùs ſint eligendi in Reges quàm ipſius religionis incolæ: unde præceptum iſtud de eligendo Rege Judæo, ceremoniale potiùs dici debet aut politicum, quàm morale: ſed eſto naturali æquitati convenientius ſit eligere Regem ejuſdem gentis, quàm exterum; an propterea ſi quis electus fuerit, tolerandus non eſt? Hic fallit Bellarminus perſuadere volens idem eſſe conſtituere Regem, & conſtitutum tolerare: eſto non debeant in regnis electivis Reges eligi niſi Chriſtiani, an propterea ſi ſemel electi in hæreſim prolapſi fuerint, dejiciendi ſunt aut deturbandi? Deinde etſi locum iſtud haberet in regnis electivis, ubi poteſtas regia tota eſt in plebe aut magnatibus, locum non habet in regnis ſucceſſivis, ubi poteſtas regia non pendet amplius à populo. Denique probaret iſtud argumentum Regem à populo deponi poſſe, non autem à Papâ aut Eccleſiâ.

Ad ſecundam confirmationem reſpondeo Judices iſtos à primis Chriſtianis conſtitutos, haud fuiſſe Judices ſæculares poteſtatem coactivam habentes, ſed tantùm arbitros, ex quorum conſtitutione nihil detrahebatur juris Romanis Imperatoribus: fatetur ipſe Bellarminus, eos non habuiſſe poteſtatem coactivam, ſed negat arbitros fuiſſe, quia non eligebantur à partibus, ſed à cœtu Chriſtia-

norum, mihi verò ſufficit eos nom aliam quàm arbitrorum poteſtatem habuiſſe, ſive à populo, ſive à partibus electi fuerint: at, inquit, obligabantur Chriſtiani qui cauſas habebant, eas ad illos deferre, imò id conſilii & perfectionis erat potiùs quàm præcepti: utut ſit, obligari non poterant niſi ex conſuetudine aut lege Eccleſiaſticâ, iſtos adire ſub pœnis tantùm ſpiritualibus & Eccleſiaſticis.

Ad tertiam confirmationem reſpondeo tolerare Regem hæreticum aut infidelem, non eſſe exponere religionem evidentiſſimo periculo, ſed tantùm pati religionem eſſe in periculo, quia ei niſi injuſtè agendo occurri non poteſt: non ſunt autem facienda mala ut eveniant bona; quippe cum jure naturali & divino legitimis Principibus vi & armis reſiſtere nunquam liceat, aut eos de throno dejicere, ne propter bonum quidem religionis id licebit. At, inquit Bellarminus, quando jus divinum & humanum pugnant, debet ſervari jus divinum omiſſo humano. De jure autem divino eſt ſervare veram fidem & religionem quæ una tantùm eſt, non multæ: de jure autem humano eſt quod hunc aut illum habeamus Regem. At, inquam ego, non pugnant iſta, ſervare veram fidem & religionem, & tolerare Regem hæreticum; nam ſervari poteſt religio & tolerari Princeps infidelis: deinde tam juris eſt divini Regibus obedire legitimis, quàm religionem ſervare; & quamvis jure humano hic aut ille Rex conſtitutus ſit, juris tamen divini eſt Regi hoc modo conſtituto obedire, ſicut etſi jure tantùm humano hoc vel illud tuum ſit vel meum, juris tamen divini eſt tuum non furari: ſicut ergo non licet ad bonum religionis furari, perfidè agere, patrare parricidia, ita etiam non licet Regem regno ſpoliare. Denique iſta omnia Bellarmini argumenta non probant Regem à Pontifice poſſe deponi, ſed à populo, quod ab intento Bellarmini alienum eſt.

Inſtat denique Bellarminus, cur non poteſt liberari populus fidelis à jugo Regis infidelis. & pertrahentis ad infidelitatem: ſi conjux fidelis liber eſt ab obligatione manendi cum conjuge infideli, quando ille non vult manere cum conjuge Chriſtianâ ſine injuriâ fidei, ut apertè deduxit ex Paulo 1. Cor. 7. Innocent. in cap. *Gaudemus*, extra de divortiis.

Reſpondeo primò, dupliciter retorqueri poſſe hoc argumentum in Bellarminum; primò enim licet conjugi fideli tolerare infidelem, ſi conſentiat infidelis: *Si infidelis*, inquit Apoſtolus, *conſentit habitare cum illâ, non dimittat virum*. Ergo etiam licet tolerare Regem infidelem, quod Bellarminus negat. Secundò, non diſſolvitur

matrimonii vinculum ob apoſtaſiam & hæreſim, ſed tantùm ob infidelitatem; ergo nec ſolvitur obedientia Regibus debita ob eorum apoſtaſiam aut hæreſim: igitur argumentum Bellarmini ad ſummum de infidelibus tantùm Regibus aliquid probaret, de iis verò qui in hæreſim aut apoſtaſiam lapſi ſunt contrarium demonſtraret.

Reſpondeo ſecundò, in illorum ſententiâ qui dicunt matrimonium ab infidelibus contractum, uno conjugum ad fidem veniente ſolvi, vel indiſſolubile non eſſe matrimonium ab infidelibus contractum; vel ſi dicatur indiſſolubile in hoc caſu diſpenſaſſe ipſum Dominum, per legem à D. Paulo promulgatam, at in lege publicâ, communi & divinâ, de obedientiâ Regibus debitâ non diſpenſavit Chriſtus, quin imò Evangelicum addidit de illâ præſtandâ præceptum, atque ideo diſpar eſt utriuſque ratio. Denique ſi quid probaret iſtud Bellarmini ratiocinium, probaret hominem ab obedientiâ Regi infideli debitâ, ſtatim atque convertitur ad fidem, eximi, ſicut ſtatim atque unus conjugum ad fidem convertitur, vinculum matrimonii diſſolvi dicitur.

Quarta ratio Bellarmini ejuſmodi eſt. *Quando Reges & Principes ad Eccleſiam veniunt ut Chriſtiani fiant, recipiuntur cum pacto expreſſo vel tacito, ut regna ſua ſubjiciant Chriſto, & polliceantur ſe Chriſti fidem ſervaturos & defenſuros, etiam ſub pœnâ regni perdendi; ergo quando ſunt hæretici, aut religioni obſunt, poſſunt ab Eccleſiâ judicari, atque etiam deponi à Principatu.*

Reſpondeo primò, hujuſmodi pactum inauditum prorsùs eſſe, nec in Baptiſmo aut inauguratione cujuſquam Regis expreſsè aut tacitè factum haberi poſſe: Reges equidem ad Baptiſmum accedentes, ſolemni ſacramento ſicut & cæteri homines ſe obſtringunt ad fidem Chriſti ſervandam, ſed ſub pœnis tantùm ſpiritualibus, ſi ab eâ defecerint: nullo autem pacto ſub pœnâ depoſitionis, privationis bonorum, aut aliâ hujuſmodi; deinde etſi Reges fortè hujuſmodi ſacramentum emitterent in Baptiſmo vel inauguratione ſuâ, *ſi à fide defecero, aut Eccleſiam deſeruero; regnum & vitam amittam.* Si quis, inquam, iſtis uſus eſſet verbis in Baptiſmo aut inauguratione, non propterea poſſet ab Eccleſiâ deponi, ſi fieret hæreticus aut Eccleſiam deſereret, quia hæc nihil aliud ſunt quàm imprecatio quâ Dei vindictam in caput ſuum armat, non autem poteſtatem dat aliis ut regno privetur.

Quinta & ultima ratio Bellarmini hæc eſt, cum Petro dictum eſt Joannis 21. *Paſce oves meas*, data eſt ei omnis facultas quæ neceſſaria eſt

ria eſt Paſtori ad gregem tuendum ; ſed Paſtori neceſſaria eſt poteſtas triplex. Prima, circa lupos, *ut eos arceat omni ratione quâ poterit ;* altera, circa arietes, *ut ſi quando cornibus lædant, poſſit eos recludere:* tertia, circa oves reliquas. *Primò lupi ſunt hæretici, &c. ergo ſi Princeps aliquis ex ove aut ariete lupus fiat, id eſt, ex Chriſtiano hæreticus, poterit Paſtor Eccleſiæ eum arcere per excommunicationem & ſimul jubere populo ne eum ſequatur, & proinde privare dominio quod habet in fideles.*

Reſpondeo Petrum accepiſſe triplicem iſtam poteſtatem, quoniam ita placet Bellarmino paſcendi ovium poteſtatem diſtinguere, ſed ſpiritualem & in ordine ad ſpiritualia: itaque potuit ipſe, poſſunt & ejus ſucceſſores lupos, vel hæreticos, & errantes arcere per excommunicationem, ſed ab Eccleſiâ non à ſocietate civili: poteſt itidem eos privare bonis & communione in ſpiritualibus, non autem bonis temporalibus, rebuſque jure divino & naturali debitis, ſicut poteſt oves paſcere, ſed ſpirituali tantùm pabulo, hoc eſt, verbo Dei & ſacramentis: quapropter hujus argumenti negatur tantùm poſtrema concluſio, *Et proinde privare dominio quod habet in fideles ;* nam licet Pontifex poſſit Principem hæreticum excommunicatione plectere, licet poſſit populum admonere, imò & ei jubere ne hæreſim Regis ſequatur, non poteſt tamen Regem privare regno, aut jubere populo ne ipſi in rebus temporalibus pareat. Hanc certè poteſtatem paſcendi non agnovit in ſe Petrus, qui Neroni Chriſtianos obedire juſſit, nec agnoverunt ejus ſucceſſores, qui Principibus infidelibus & hæreticis obedientiam ſe debere proteſtati ſunt ; non agnovit denique univerſa Eccleſia, quæ verba hæc, *paſce oves meas*, de ſpirituali tantùm poteſtate quæ ſpiritualia ſola reſpiciat, intellexit. Mitto quod iſtud argumentum, ſicut & alia omnia, non magis probant Pontifici Romano poteſtatem eſſe deponendorum Regum, quàm cuivis Epiſcopo, quod à Bellarmini placitis alienum maximè eſt.

Rite

§. III.

Reſpondetur rationibus ab exemplis, ſive à factis ad jus concludentibus.

ANte omnia obſervandum eſt Theologis omnibus perſuaſum ſemper fuiſſe à facto ad jus raro rectè concludi, cum ſingularia facta ſine regulâ, ſine lege præcedenti jus facere minimè poſſint. Unus eſt Chriſtus, cujus acta totidem ſunt documenta, & cujus exempla imitari non tantùm poſſumus, ſed & debemus. At quantum ad alios qui in cathedrâ Moyſis ſedent, monuit idem Chriſtus Matth. 23. *Quæ dicunt facite, at ſecundum facta eorum ne faciatis.* Porrò ſi exempla & facta in genere ad jus conſtituendum raro vim habent, nullius certè ſunt autoritatis aut ponderis, quando ea tantùm ſunt illius partis cujus intereſt jus aliquod conſtitui; reclamante alterâ cujus intereſt non conſtitui. Ut enim aliquis longi temporis poſſeſſione jus aliquod uſu capiat, neceſſe eſt ut ſit poſſeſſor bonæ fidei; talis autem eſſe non poteſt, niſi qui ſub aliquo titulo, ſive vero, ſive apparenti, & nemine reclamante poſſidet, neutrum autem in præſenti negotio contingit; nam Pontifices Romani à Gregorio ſeptimo, ſine ullo titulo, ſive vero, ſive apparenti, Reges deponere conati ſunt, & ſententias in eos tulerunt; at ſemper reclamatum eſt, tum ab ipſis Regibus, tum ab eorum ſubditis, tum denique à viris doctrinâ, eruditione & pietate præſtantibus. Atque ideo exempla à Bellarmino cæteriſque allata, ad jus Pontificum in temporalia Regum bona ſtabiliendum haud magni ſunt ponderis: ea tamen nos breviter percurremus, & ex ſingulis nihil omnino probari docebimus.

De excommunicatione Theodoſij.

PRimum & antiquiſſimum de excommunicatione Theodoſii ad præſens inſtitutum haud pertinere ipſe quoque fatetur Bellarminus, agnoſcens ſe illud non in Barclaium, ſed in quoſdam Anglocalviniſtas attuliſſe, qui negant Principem ſupremum excommunicari poſſe. Et certè Ambroſius nihil quidquam in regnum Theodoſii, aut Regem ejus tentavit, ſed eum tantummodo ob cædem

Theſſalonicenſem aditu Eccleſiæ prohibuit. Nec propriè illum excommunicavit; nam, ut diximus, excommunicatio duplex fuit, mortalis & medicinalis. Patet autem Theodoſium neutrâ propriè excommunicatione fuiſſe perculſum, non mortali, qui facti ſui eum dolebat, ultroque ſe pœnitentiæ ſubjacebat: nec propriè medicinali, nam pœnitentiæ publicæ laboribus ſubjectus non fuit, & cum cæteris pœnitentibus ad fores Eccleſiæ non ſtetit. Quid ergo? Theodoſium Ambroſius aditu Eccleſiæ & participatione ſacramentorum per aliquod tempus prohibuit, ut non pauci Chriſtiani tum temporis ob delicta non ita gravia abſtinebantur. Sic in Concilio Eliberitano abſtineri jubentur per aliquod tempus, qui muneribus publicis fuerint defuncti, aut qui per tres Dominicas ad Eccleſiam non acceſſerint, non autem pœnitentiæ ſubjici & propriè excommunicari ut cæteri graviorum criminum rei. Hujuſmodi pœnæ, quâ qui plectebantur, dicebantur abſtenti, nonnunquam aliis etiam in Canonibus aliquot veſtigia cernere eſt, ejuſque non rarò mentionem injicit S. Auguſtinus; ſed quidquid ſit, certum eſt Theodoſium ab Ambroſio limine Eccleſiæ, precibus, oratione, admonitione, non ſententiâ prohibitum, ultrò paruiſſe, nec non aliquandiu ſine communione ſtetiſſe, ac deinde ſpontè & liberè publica reſipiſcentiæ ſigna dediſſe, ut reſtitueretur Eccleſiæ: ſic rem refert Theodoritus lib. 5. hiſt. c. 18. *Imperatori Mediolanum ingreſſo, ac more ſolito ad Eccleſiam venienti obviam proceſſit extra veſtibulum (Ambroſius) & à ſacri liminis ingreſſu eum prohibuit, his verbis: ignoras, ut puto, Imperator, perpetratæ abs te cædis gravitatem, & furore jam ſedato nondum ratio ſcelus quod admiſſum eſt intellexit..... quibus oculis templum communis Domini aſpecturus, quibus pedibus ſanctum ſolum calcaturus, quomodo manus extenſurus es, injuſtè cæſorum ſanguine ſtillantes, quomodo ſacroſanctum Domini corpus manibus excepturus es? quomodo pretioſum ſanguinem admoturus es ori tuo, qui verbo furoris tui tot hominum ſanguinem injuſtè fudiſti. Abſcede igitur nec poſterioribus factis prius peccatum augere velis. Accipe vinculum quod Deus omnium Dominus ſuffragio ſuo comprobat, medicabile eſt enim, & ſanitatis reſtituendæ vim habet. His verbis obtemperans Imperator, divinis quippe innutritus oraculis, probè norat quæ Sacerdotum, & quæ Imperatorum eſſent officia, flens ac gemens reverſus eſt in Palatium, longo poſt tempore elapſo, octo enim menſes exceſſerunt, Servatoris noſtri dies advenit.* Narrat deinde quomodo Imperator eo die ad Eccleſiæ aditum venerit, & ab Ambroſio ſuppliciter ſibi vincula relaxari pe-

tierit, fueritque Eccleſiæ ab illo reſtitutus eâ conditione ut legem ferret, ut ſententiæ de cæde aut bonorum proſcriptione, non ante triginta dierum ſpatium executioni mandarentur. Itaque Ambroſius neque pœnas temporales Imperatori irrogavit, neque necatus eſt, neque Imperatorem, ſi admonitioni ſuæ non paruiſſet, regno privaturus erat; imò cùm audiſſet eum per vim Eccleſiam ingreſſurum, eodem referente Theodorito: *Si regnum flectit in tyrannidem paratus ſum occidi.* Et lib. 5. Ep. 23. ad Theodoſ. *Cauſam*, inquit, *contumaciæ in te nullam habeo, ſed habeo timoris, offerre non audeo ſacrificium ſi volueris aſſiſtere.* Itaque hoc unum poterat Ambroſius, ſi non paruiſſet Imperator, ſed vi in Eccleſiam irrupiſſet, à divinis ceſſare ſacrificiis. Sic in aliâ occaſione: *Rogamus*, inquit, *Auguſte Imperator, non pugnamus, reſiſtere non poſſumus, ſed Eccleſiam tradere non debemus.*

Ex eo tamen exemplo Bellarminus oſtendere ſe voluiſſe ait, *poſſe Principes Eccleſiaſticos non ſolùm in foro interno conſcientiæ, ſed etiam in foro externo Eccleſiaſtico diſponere de temporalibus in ordine ad ſpiritualia.* Primò, quia cauſam cædis ab Imperatore imperatæ, tanquam ad ſuum tribunal pertinentem judicavit. Secundò, quia Imperatori mandavit ut legem de civilibus ferret.

Reſpondeo dubium non eſſe quin Epiſcopus poſſit cognoſcere de crimine Principis in foro interno Eccleſiaſtico & illud punire pœnâ Eccleſiaſticâ, imò & ſub pœnâ Eccleſiaſticâ jubere ut hoc vel illud emendet, hoc vel illo modo de bonis diſponat. Ubi enim temporalis res cum manifeſto aut facto aut peccato conjuncta eſt, tunc illa ratione peccati Eccleſiaſticæ eſt notionis non ut abſolutè de ea diſponat Eccleſia, ſed ut moneat hanc aut illam actionem Dei lege non licere, ut verbi causâ decernere uſuras duello, exercere: ac præterea delinquentes Eccleſiaſticis pœnis coerceat, non temporalibus: quia hæ ſcilicet in ſolius Magiſtratus poteſtate ſunt. De temporalibus igitur agi poteſt in foro Eccleſiæ, ſed ſpiritualiter & in ordine ad ſpiritualia quatenus adjunctam habent bonitatem vel malitiam moralem. Itaque potuit Ambroſius Theodoſium ob cædem Theſſalonicenſem quæ manifeſtum erat peccatum objurgare, reprehendere, excommunicare; potuit etiam ei ſub pœnâ excommunicationis & retentionis peccatorum mandare ut legem ferret quæ ejus furori deinceps obviaret. Non potuit autem aliam pœnam in eum ſi parere noluiſſet irrogare. Deinde verò Ambroſius cauſam illam non egit in foro contentioſo Eccleſiaſtico coram Presbyterorum aut Epiſco-

porum Concilio, ſed ad fores Eccleſiæ oratione potiùs & exhortatione quam ſententiâ & judicio. Quod verò ſpectat ad mandatum de lege promulganda, reſponderi primò poſſet non omninò certum videri utrum lex illa hac occaſione facta fuerit, quippe illa data legitur, tùm apud Caſſiodorum, tùm in utroque Codice ubi extat Antonio & Siagrio Coſſ. octo annis ante cædem Theſſalonicenſem ſub Gratiano & Valentiniano, quapropter vel lapſus eſt Theodoritus dum dixit illam legem hujus cædis occaſione latam fuiſſe, vel ſaltem ea lex priùs à Gratiano lata à Theodoſio tantùm tunc eſt renovata, ut ut ſit, hoc non arguit in Epiſcopis ſupremam poteſtatem de temporalibus diſponendi aut cogendi Reges pœnis temporalibus ad leges quaſlibet ferendas ut inde inferre vult Bellarminus, ſed tantùm probat Epiſcopo & Presbytero poteſtatem eſſe indicendi etiam Regibus ſub pœna retentionis peccatorum, ut remedia, quæ ad ea ſananda neceſſaria eſſe duxerint, adhibeant. Neceſſariam autem putabat Ambroſius legem in remedium furoris Imperatoris nec non ad converſionis indicium, quapropter potuit ei ſub pœnâ abſolutionis non conſequendæ imperare ut legem iſtam ferret, cùm præſertim nova non eſſet, ſed antea promulgata, at imperitè inde inferretur licere Pontificibus mandare Regibus omnibus ſine ordine ad pœnitentiam ut has vel illas leges civiles ferant, & niſi paruerint eos non tantum excommunicationibus plectere, ſed & regnandi jure privatos decernere. Mitto quod totum iſtud exemplum Theodoſii, ſi quid probaret, probaret ſanè Epiſcopos omnes id juris in Reges habere quod Curiales Romani procul dubio nollent.

De Privilegio Sammedardenſi aliiſque ſimilibus.

POſt Theodoſii tempora nullum antiquius monumentum habent adverſarii quod opponant quam privilegium quod à S. Gregorio primo Monaſterio ſancti Medardi indultum eſſe dicitur. Nam excommunicationem Arcadii Imperatoris & Eudoxiæ ab Innocentio I. quam nonnulli opponebant ex Nicephoro lib. 13. c. 34. commentitiam eſſe jam conſtat apud omnes, itaque hac miſſa de privilegio ſancti Medardi breviter dicemus. In eo poſt multa & extraordinaria privilegia Abbati Monaſterii Sammedardenſis conceſſa in eos qui illa violaverint, hæc ſubjiciuntur, *ſi quis Regum, Antiſtitum, Judicum & quarumcumque ſecularium perſonarum hujus Apoſtolicæ autoritatis & noſtræ præceptionis Decreta violaverint, & cujuſcumque dignitatis*

Rrr iij

vel ſublimitatis ſit, honore ſuo privetur, &c.

Reſpondeo privilegium hoc eſſe ſubdititium & ab aliquo recentiore Gregorio affictum, ut concedunt jam eruditi omnes & invictè ab eruditiſſimo viro Launoïo demonſtratum eſt. Primò enim nullus eſt MS. Codex Epiſtolarum Gregorii ante quingentos annos editus ubi privilegium Sammedardenſe occurrat, recentiores verò vel nulli vel pauci ſunt qui illud repræſentent; non habent illud MSS. Codices qui ſequuntur, MS. Codex Monaſterii ſancti Audoeni Rhotomagenſis 2. MS. Carmelitarum Pariſienſium, item Ciſtercienſis, MS. Cluniacenſis, Corbeïenſis, Geneſecenſis, Lyrenſis, Moſciaſenſis, ſancti Petri Carnotenſis, Pratellenſis, S. Remigii Rhemenſis, Codex MS. Puteanus in Bibliothecâ Regiâ, Codex Bibliothecæ Sorbonicæ, Codices duo MS. Bibliothecæ Tellerianæ, Codex Mſſ. Thuanæ. Codices antiquiores MSS. Bibliothecæ Victorinæ, nam in alio recentiori ibidem reperitur. Cum primùm verò Codex ille Lutetiæ editus eſt anno 1508. privilegium illud in Archivis Sammedardenſium ad calcem lib. 2. tanquam aliorum opus eſt rejectum atque hunc locum retinuit, donec Romæ edita ſunt opera Gregorii ſub Sixto V. quo tempore ad lib. 2. Ep. revocatum eſt, & inter Ep. 38. & 39. interpoſitum.

Secundò, nullam hujus privilegii mentionem facit Diaconus exſcriptor vitæ ſancti Gregorii, etſi ſe dederit occaſio cum lib. 3. c. 1. de reſcripto Gregorii ad Brunichildem & Theodebertum Regem Galliæ mentionem facit, nullam item Greg. VII. qui in Ep. ad Herimannum Metenſem ubi laudat privilegium Xenodochii Auguſtodunenſis eidem Gregorio attributum ad probandam abdicationem Henrici IV. de hoc verò Sammedardenſi privilegio quod ejus propoſito longè magis faviſſet, omninò ſilet.

Tertiò, ſtylus hujus privilegii alienus à ſtylo Gregorii & recentius ævum ſapit, ridiculâ inſcriptio ei præfixa eſt qualem nunquam habet Gregorius. In eo poſſeſſiones & villæ vocantur Manſi, fundi Regii fiſci, ſanctus Medardus Dominus Medardus quæ omnia ſunt ævi Gregorio multum recentioris. Succeſſorum itidem nomen ibi ſæpè occurrit quod ante Dagoberti tempora non erat in uſu.

Quartò, multa continet hoc privilegium falſa, qualia ſunt Monaſterium S. Medardi, olim dictum fuiſſe Monaſterium ſanctæ Dei Genitricis Mariæ & beatorum Petri ac Stephani, patet enim ex Gregorio Turonenſi lib. de glor. Conf. cap. 95. lib. 4. Hiſt. Franc. 19. Fortunato lib. 4. de vitâ Martini & ab ipſo Gregorio ſæpè & aliis

nunquam aliter dictam hanc Eccleſiam quam ſancti Medardi Baſilicam, quam tempore Gregorii Monaſterium fuiſſe probari minimè poteſt.

Quintò ſubſcriptiones νοθέιαν hujus inſtrumenti ſtatim produnt. Subſcribunt ei Alexandrinus & Carthaginenſis Antiſtites, ad quos res iſta quid pertinet? Numquid illi Romam veniſſent ut Monaſterii Gallicani, & ne quidem de nomine ſibi noti privilegio ſubſcriberent? Subſcribunt item duo Portuenſes Epiſcopi, unus Gregorius, alter Felix nomine, Eutherius Arelatenſis ſubſcribit qui tunc Arelatæ non præſidebat, ſed Virgilius: Ætherius verò non Eutherius Lugdunenſis erat, non Arelatenſis Epiſcopus. Auguſtinus Cantuariorum & Meletius Londaniæ Epiſcopi ſubſcribunt qui tùm nondum erant Epiſcopi: ſubſcribit neſcio quis Satellius Burdegalenſis cujus nulla alibi memoria, imò tùm florebat Burdegalæ Epiſcopus Gundegiſilus. Flavius Rhemenſis cujus ſubſcriptio quoque legitur, ante hæc tempora Rhemorum Epiſcopus fuit juxta Fortunatum, & Concilio Arvernenſi anno 535. ſubſcripſit. Denique poſt Epiſcopos ſubſcribit Rex Theodoricus qui nondum Rex erat vivente adhuc Childeberto Patre.

Sextò, datum dicitur iſtud privilegium 7. Kalendas anno ab Incarnatione Domini 594. Indictione 11. hæc autem Indictio non in annum 593. incidit.

Septimò, privilegia hîc indulta Abbati Sammedardenſis Monaſterii & faſtuoſa illa verba in Reges longiſſimè abſunt à genio & mente ſancti Gregorii.

Demum anno 1131. nondum fuiſſe confectum iſtud privilegium colligitur ex Chronico S. Medardi, ubi notatur Innocentium II. Papam tunc Odonem Abbatem hujus Eccleſiæ conſecraſſe, invito & contendente Epiſcopo Sueſſionenſi Joſleno, & poſteà Baſilicam S. Medardi de novo conſecraſſe. Quod ſi privilegium Gregorii tum notum fuiſſet, protuliſſent illud Monachi Sammedardenſes, nec contradixiſſet Joſlenus Sueſſionenſis.

Quæ cum ita ſint, non videtur multùm laborandum in explicandâ formulâ quæ ſubjicitur, *ſi quis verò Regum &c. honore ſuo privetur.* Nihilominus tamen hæc non aſtruunt Gregorium ſibi uſurpaſſe Regum deponendorum poteſtatem; quis enim non ſtatim intelligat hæc verba imprecantis potiùs eſſe quàm imperantis, ita ut ſignificent tantùm optare Gregorium ut Reges, qui privilegium à ſe datum violaverint, Deum vindicem habeant, & regno ſuo priven-

tur. Quod genus imprecationis nunc addi ſolet extremis Bullarum & Conſtitutionum verbis: *Si quis hoc attentare præſumpſerit, indignationes omnipotentis Dei, ac beatorum Petri ac Pauli Apoſtolorum incurrat, vel incurſurum ſe ſciat.* Imprecandi formulæ pares inveniuntur in Concilio Toletano IV. c. 75. & VI. c. 111. nec non VII. c. 1. ac demum VIII. c. 10. & aliis in locis. Alium verò ſenſum non poſſunt habere verba privilegii hujus, oſtendunt ſequentia: *Omnium maledictionum anathemate quibus infideles & hæretici ab initio ſæculi uſque in præſens damnati ſunt, cum Judâ traditore Domini in inferno inferiori damnetur.* Quæ verba non poſſunt eſſe jubentis, cùm Pontifex non habeat poteſtatem homines damnandi, & his vel illis inferni pœnis afficiendi, ſed neceſſariò ſunt hominis divinam vindictam imprecantis. Idem dicendum de iſtis, honore ſuo privetur, divinâ ſcilicet vindictâ non Pontificis juſſu. Adeo enim ut vidimus ab eâ crudelitate fuit alienus Gregorius, ut noluerit in cujuſquam hominis mortem conſentire ad Longobardos religionis & Sedis ſuæ hoſtes delendos.

Eodem modo explicanda eſt ſimilis formula quæ in privilegio Xenodochii Auguſtodunenſis reperitur his verbis concepta: *Si quis Regum, Sacerdotum, Judicum, perſonarumque ſæcularium hanc Conſtitutionis noſtræ paginam agnoſcens contra eam venire tentaverit, poteſtatis ſuæ honoriſque dignitate careat, reumque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat.* Tres extant Epiſtolæ, in quibus iſtud privilegium cum iſta imprecatione reperitur lib. Ep. XI. Epiſtolis 10. 11. & 12. verùm iſtud quoque privilegium licet à Gregorio VII. laudetur atque ideo Sammedardenſi ſit antiquius, Gregorio tamen ſuppoſitum videtur: primò enim privilegium iſtud tam variè habetur ut intelligi poſſit illud vel eſſe ſuppoſitum vel interpolatum. Aliquibus in Codicibus una tantum Epiſtola habetur, in aliis duæ, in paucis tres. In primâ Epiſtolâ ad Senatorem privilegium dicitur Xenodochio conceſſum. In 2. ad Theſſaliam dicitur eſſe ſanctæ Mariæ in urbe Auguſtodunenſi. In tertiâ ad Luponem dicitur privilegium Eccleſiæ ſancti Martini in ſuburbano Auguſtodunenſi, quis hæc ſecum conciliet? Secundò, Joannes Diaconus Actorum ſancti Gregorii diligens Collector horum privilegiorum non meminit. Tertiò privilegia cætera à Gregorio conceſſa iſti diſſimilia maximè ſunt ſive quoad ſtylum, ſive quo ad res, ac præcipuè quoad iſtam clauſulam quæ nullibi reperitur. Quartò pœna hæc comminatoria minus convenit Gregorii modeſtiæ in Reges, imò abſurda eſt, &

injuſta,

injuſta, quis dicat Reges regno privandos eſſe ob violatum hujuſmodi privilegium, non eſt ergo veriſimile hujuſmodi privilegium à B. Gregorio indultum eſſe.

Veruntamen ad privilegii hujus γνησιότην aſtruendam multa moliuntur adverſarii. Primò Gregorii VII. qui illud profert, autoritatem venditant, deinde Flodoardum adducunt qui lib. 3. Hiſt. Rhemenſis mentionem facere videtur alterius privilegii ad inſtar hujus conceſſi; addunt referri hanc ipſam clauſulam in vita ſancti Hugonis Auguſtodunenſis apud Andream du Cheſne tom. 3. ſcript. Galliæ. Quibus accedit omnium MSS. Codicum autoritas.

Reſpondeo his momentis probari quidem hoc privilegium ante Gregorium VII. eſſe confectum, at non oſtendi illud Gregorii primi genuinum opus eſſe, cum nullus ſcriptor ei æqualis aut ſuppar illud laudarit, aut Gregorio primò tribuerit. Deinde verò fieri potuit ut aliquod privilegium fuerit Auguſtodunenſi Eccleſiæ conceſſum à Gregorio, ſed quod poſteà interpolatum eſt. Id veriſimile facit varietas MSS. in hoc privilegio referendo. Nec movere quemquam debet MSS. conſenſus, cum enim olim libri à Monachis pluribus uno dictante conſcriberentur, hinc factum eſt ut in plures MSS. Codices eadem interpolatio permanaret. Sed quidquid ſit de Auguſtodunenſis privilegii atque hujus clauſulæ νοθεία, dici non poteſt hanc alium habere ſenſum quam imprecatorium. Docent id verba quæ ſequuntur allata. *Et niſi vel ea quæ ab illo malè ablata ſunt reſtituerit, vel digna pœnitentia illicitè acta defleverit, à ſacratiſſimo Corpore & Sanguine Dei ac Domini noſtri Redemptoris Jeſu Chriſti alienus fiat, atque in æterno examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat*, nonne his verbis Gregorius ſatis oſtendit nullam aliam præter excommunicationis pœnam ab Eccleſiâ infligi poſſe, cœteras à Dei vindicis irâ expectandas? Mitto quod imprecatio iſta tam reſpicit ſummos Pontifices qui nomine ſacerdotum comprehenduntur, quam ipſos Reges, ſed illos deponi aut honore privari à quoquam poſſe præterquam à Deo nolunt adverſarii niſi fortè in caſu hæreſeos. Viderint ergo ipſi quomodo hoc privilegium explicent.

De depoſitione Vambæ Regis Hiſpaniarum.

IN exemplum depoſitionis regum adducitur à nonnullis Vambæ regis Hiſpaniarum depoſitio & Eruigii in hujus locum electio, quæ à Concilio Toletano 12. confirmata eſt : rem ſic refert Lucas Tudenſis in Juliano Toletano, *Tempore beatæ memoriæ Cindanſiundi Regis ex Græciâ venit vir quidam nomine Andabatus Græcorum genere nobilis, qui ab Imperatore ſuo expulſus eſt in Hiſpaniam, quem Recetiuntus Rex magnificè ſuſcepit & ei in conjugium conſobrinam ſuam dedit. Ex quo conjugio natus eſt ei filius nomine Eruigius, qui cum eſſet in Palatio regio enutritus, honore Comitis ſublimatus elatus ſuperbiâ callidè adverſus Regem Vambam excogitavit, & potionem letiferam dedit ei, ex quâ Rex officium memoriæ perdidit : cumque Epiſcopus civitatis & optimates Palatii qui erant fideles Regis quos potionis cauſa latebat, vidiſſent Regem jacentem abſque memoria, cauſa pietatis commoti pœnitentiam volentes ei præficere, unctionem ſancti Olei & Communionem Chriſti Corporis obtulerunt, ſed factum eſt ut Rex à potione liberatus etiam præſciens quod ille extremæ unctionis Epiſcopus peregerit Sacramentum, in Monaſterium perrexit.* Addit Concilium Toletanum Eruigium ab ipſo Vamba ſcripto Regem eſſe deſignatum, datumque ab iſto in mandatis Juliano Toletano Epiſcopo ut illum ungeret in regem.

Ex hac narratione liquet Vambam Regem non à Pontifice, non à Concilio fuiſſe depoſitum, ſed eum ultrò regno ſe abdicaſſe & Eruigium elegiſſe, quanquam malis profectò artibus dataque illi potione quæ mentem ejus perturbaret, hunc ab eo conſenſum extorſit. Concilium porrò Toletanum 12. convocatum minimè eſt ad deponendum Vambam aut eligendum Eruigium, ſed cum congregatum eſſet, juſſit Eruigius renuntiationem Vambæ electionemque ſuam ab Epiſcopis examinari atque confirmari. Nam initio Synodi Eruigius ſe jam regem eſſe profitetur ita Epiſcopos alloquens. *Unde*, inquit, *licet ſublimationis noſtræ primordia paternitati veſtræ opinabili ratione non lateant, quibus clarâ divinorum Judiciorum diſpoſitione præventus & regnandi conſcenderim ſedem & ſacroſanctam Regni perceperim unctionem, nunc tamen meliùs id poteritis & ſcriptorum relatione cognoſcere & promulgationis veſtræ ſententiis promulgare. Ut ſicut ſedem regni noſtri primordia conventus veſtræ ſanctitatis compererit divinitus ordinata, ita & orationum ſolamen impendat & ſalubrium conſiliorum nu-*

trimenta impertiat : quo ſuſceptum regnum ſicut jam veſtris aſſenſionibus teneo gratum, ita veſtrarum benedictionum perfruatur definitionibus conſecrandum, ut innovatio quodammodo noſtri videatur imperii hæc numeroſitas veſtri ordinis aggregati. Non petit ergo à Concilio Eruigius ut conſtituatur in Regem & deponatur Vamba ; ſed tantùm ab Epiſcopis conſilium, benedictiones & adjumentum petit ad regendum regnum quo jam propter abdicationem Vambæ fruebatur, atque ut iſtam Vambæ renuntiationem examinent, promulgent & approbent, nec aliud quid arrogavit ſibi Concilium cujus hæc fuit eâ de re ſententia cap. 1. t. Conc. 6. p. 1225. *Etenim ſub quâ parte vel ordine sereniſſimus Eruigius Princeps regni conſcendens culmen regnandique per ſacroſanctam unctionem ſuſceperit poteſtatem oſtenſa nos ſcripturarum evidentia edocet in quibus & præcedentis Vambæ Principis pœnitentiæ ſuſceptio noſcitur & tranſlatus regni honor in hujus noſtri Principis nomine derivatur. Idem enim Vamba cum inevitabilis neceſſitudinis tenetur eventu ſuſcepto religionis debito cultu & venerabili tonſuræ ſacræ ſignaculo mox per ſcripturam definitionis ſuæ. Hunc militem Dominum noſtrum Eruigium poſt ſe prælegit regnaturum. Vidimus intuitu prælucente, perſpeximus hujus præmiſſi ordinis ſcripturas, id eſt, notitiam manu ſeniorum Palatii roboratam coram quibus antecedens Princeps & Religionis cultum & tonſuræ ſacræ adeptus eſt venerabile ſignum. Scripturam quoque definitionis ab eodem editam ubi glorioſum Dominum poſt ſe Regem fieri exoptat, aliam quoque informationem jam dicti viri in nomine honorabilis & ſanctiſſimi fratris Juliani Toletani Sedis Epiſcopi ubi eum ſeparavit pariter & inſtruxit ; ſub omni diligentia jam dictum dominum noſtrum Eruigium in regno ungere deberet... quibus omnibus approbatis atque perlectis dignum ſatis noſtro cœtui viſum eſt, ut prædictis definitionibus ſcripturarum noſtrorum omnium confirmatio apponatur, ut qui ante tempora in occultis Dei judiciis præſcitus eſt, regnaturus nunc manifeſto in tempore generaliter omnium ſacerdotum habeatur definitionibus conſecratus, & ideo ſoluta manus populi ab omni vinculo juramenti quæ prædicto viro Vambæ dum regnum ejus teneret alligata permanſit. Hunc ſolum ſereniſſimum Eruigium Principem obſequutura grato ſervitii famulatu ſequatur, & libero quem & divinum judicium in regno prælegit & deceſſor Princeps ſucceſſorem ſibi inſtituit & quod supereſt quem totius populi amabilitas exquiſivit.* Ecce tres cauſas propter quas regnum ad Eruigium pertinere declaratur, propter divinum judicium, prædeceſſoris electionem, populi conſenſum, non propter Pontificis Romani aut Epiſcoporum judicium. Quid ergo faciunt Epiſcopi re-

maturè diſcuſsâ, declarant Eruigium pro Rege habendum eſſe, utque illi pareatur ſub pœnâ anathematis præcipiunt. Verùm non ſibi propterea arrogant Vambæ deponendi aut alicujus alterius Regis eligendi poteſtatem. Deinde verò cum Reges Viſigothorum electione ad regnum pervenirent, Epiſcopi verò in electionibus hujuſmodi magnam haberent autoritatem, haud mirum ſi Eruigius electionem ſuam à Concilio confirmari voluit: adde quod huic conventui præter Epiſcopos aderant omnes Palatini; ita ut Concilium iſtud loco Comitiorum regni haberi poſſit. Nemo autem dubitat quin in regnis electivis, ſi Rex ſponte regno ſe abdicet, idque in alium transferat, confirmanda ſit ejus electio à regni primoribus inter quos Epiſcopi non ultimum obtinent locum.

De Gregorij ſecundi excommunicatione adverſus Leonem Iſaurum.

GRegorii ſecundi in Leonem Iſaurum molimen ad propoſitum magis videtur pertinere, ſic illud nobis objicit Bellarminus quintum exemplum Gregorii II. *qui Leoni Iſauro à ſe excommunicato prohibuit vectigalia ſolvi ab Italis, & proinde eâ parte imperij mulctavit, imò & ſi nonnullis credere volumus, univerſo ipſum imperio dejecit.*

Reſpondeo recentiores Græcos ſcriptores in odium Romani Pontificis hoc confinxiſſe, cùm contrarium conſtet tum ex Epiſtolis ipſius Gregorii II. tum antiquioribus ac fide dignioribus Hiſtoricis.

Primò enim in Epiſtolis Gregorii nullum hujus in Leonem judicii veſtigium occurrit, imò ita eùm alloquitur ut perſuadeat ſe maximè alienum eſſe ab hujuſmodi conatu: precibus tantùm, exhortationibus ac monitis litteras implet, & diſertè teſtatur ſe nihil poſſe in ejus regnum, ſic loquitur Ep. 1. ad eum ſcriptâ. *Te obteſtamur ut arrogantiam deponas, & ſuperbiam quâ circumfluis, multaque cum humilitate ſincerè aures nobis accommodes*: Et poſt alia: *teſtis eſt Deus, quaſcumque ad nos miſiſti Epiſtolas auribus cordibuſque Regum Occidentis obtulimus, pacem illorum ac benevolentiam tibi conciliantes, teque laudantes, ac mirificè offerentes ..... Quod ſi nobis inſultes, & minas intentes, non eſt nobis neceſſe longum in certamen deſcendere, ad quatuor & viginti ſtadia ſecedet in regionem Campaniæ Romanus Pontifex, tu vade & ventos perſequere.* Et Ep. 2. teſtis eſt ſe non magis poſſe in Pala-

tium introſpicere, aut dignitates regias deferre quam Imperator habeat poteſtatem introſpiciendi in Eccleſiam, & electiones in Clero peragendi. Additque ſibi non licere arma movere in eum, ſed tantùm precibus divinum auxilium implorare: *Perſequeris nos*, inquit, *& tyrannicè vexas militari carnalique manu, nos inermes ac nudi, qui terrenos & carnales exercitus non habemus; invocamus Principem exercitûs omnis creaturæ ſedentem in cælis, ut immittat ſibi dæmonem, (ſicut ait Apoſtolus) tradere hujuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ejus ſalvus fiat.* Siccine loqueretur Gregorius ſi ſe alioſque Italos ab Imperatoris obedientiâ ſubtraxiſſet, aut vectigalia ei ſolvi prohibuiſſet, aut ſaltem id facere in animo habuiſſet. An credibile eſt eum qui tam clarè proteſtatur ſibi non eſſe poteſtatem introſpiciendi in Palatium, aut regias dignitates deferendi, exiſtimaſſe ſibi poteſtatem eſſe privandi Imperatorem regno & vectigalibus ipſi debitis.

Secundò, Carolus Magnus in Epiſtolâ ad Conſtantinum & Irenem, diſſidii inter Gregorios ſecundum & tertium, ac Leonem, mentionem faciens, teſtis eſt iſtos Pontifices precibus tantùm apud Imperatorem imagines defendiſſe: *Neque*, inquit, *aliter fiebat in partibus & regionibus iſtis, donec proavus veſter ex impiorum quorumdam inſtructione venerandas imagines abſtulit, ex quo tempore magnus error Græciam iſtam invaſit, unde non contemnendum ſcandalum in mundo factum, quâ de causâ in magnam tribulationem uterque Gregorius Romani Pontifices per ea tempora contecti ſunt, ſæpiùs enim proavum ſerenitatis veſtræ admonuerat, ne ſineret venerandas imagines de ſtatu ſuo dejici: verùm illorum preces ſalutiferæ nequicquam fuſæ ſunt, animamque illius haud quidquam commoverunt.*

Tertiò Paulus Diac. lib. 6. de geſtis Longobard. c. 49. refert Gregor. II. impediviſſe ne Itali alium ſibi Imperatorem crearent, eo rejecto. Tantùm abeſt ut ei vectigalia ſolvi vetuerit, & ſic eum imperii parte mulctarit. *Omnes*, inquit hic ſcriptor, *Ravennæ exercitus vel Venetiarum talibus juſſis* (Imperatoris edictis de ſubvertendis imaginibus) *reſtiterunt, & niſi eos prohibuiſſet Pontifex, Imperatorem ſuper ſe conſtituere fuiſſent aggreſſi.* Eadem habet Regino lib. 1. Chron.

Quartò Anaſtaſius Bibliothecarius ad ann. 658. fusè narrans ea quæ in diſſidio Greg. II. & Leonis Iſauri ſunt geſta, nihil habet de excommunicatione Imperatoriâ, multò minus de vectigalium ſubſtractione juſſu Pontificis. Imò diſertè ait Gregorium Italos in officio & Imperatoris obedientiâ continuiſſe. *Juſſionibus*, inquit, *miſſis decreve-*

rat Imperator ut nulla imago cujuſlibet Sancti, aut Martyris, aut Angeli ubicumque haberetur; maledicta enim omnia afferebat, & ſi acquieſceret in hoc Pontifex gratiam Imperatoris haberet, & ſi hoc fieri præpediret, à ſuo gradu decideret. Reſpiciens ergo pius vir prophanam Principis prohibitionem, jam contra Imperatorem quaſi contra hoſtem ſe armavit, renuens hæreſim ejus, ſcribens ubique cavere ſe Chriſtianos eo quod orta fuiſſet impietas talis. Igitur perinde omnes Ravennæ atque Venetiarum exercitus contra Imperatoris juſſionem reſtiterunt, nunquam ſe ejus Pontificis condeſcendere neci ...... Cognitâ verò Imperatoris nequitiâ, omnis Italia conſilium iniit ut ſibi eligerent Imperatorem, & Conſtantinopolim ducerent, ſed compeſcuit tale conſilium Pontifex : Et poſt alia: *Cumque mitteret hominem proprium Romam cum ſcriptis ſuis, quibus continebatur ut Pontifex occideretur cum optimatibus Romæ, agnitâ crudeliſſimâ inſaniâ, protinùs ipſum Patricium miſſum occidere voluerunt, niſi defenſio nimia Pontificis præpediſſet: & poſteà blando omnes ſermone ut in bonis proficerent actibus, & in fide perſiſterent, rogabat, ſed ne deſiſterent ab amore & fide Romani Imperij admonebat.* Narrat deinde Bibliothecarius quomodo Gregorius Longobardorum Regem Luitprandum bellum cum Exarcho adverſus Spoletanum & Beneventanum molientem, iſtis ad deditionem compulſis, ad pacis conſilia revocarit, ac quemadmodum deinceps Tiberio cuidam cognomento Petaſio, qui Imperatoris ſumpſerat inſignia reſtiterit, & exercitum ad eum capiendum adjuverit: demum addit, *Imperatorem Romani Pontificis obſequiis & monitis nihil immutatum, Germanum ſanctæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Antiſtitem, eo quod ei conſenſum præbere noluiſſet, Pontificatu privaſſe, ſibique complicem Anaſtaſium Presbyterum in ejus loco conſtituiſſe. Miſsâ Romam Synodicâ dum tali hæreſi conſentientem eum reperiret vir ſanctus, non cenſuiſſe confratrem & conſacerdotem ſolitò vocari. Sed reſcriptis commonitoriis niſi ad Catholicam fidem converteretur, etiam extorrem à ſacerdotali officio eſſe mandavit, Imperatori quoque ſuadens ſalutaria ut à tali execrabili miſeriâ declinaret, ſcriptis commonuit.* Hæc Anaſtaſius, ex quibus patet, primò, Gregorium ſecundum Leoni Iſauro ſemper obſequentiſſimum fuiſſe, quamvis ab eo inſidiis peteretur. Secundò, eundem Pontificem illi auxilio fuiſſe ut Italiam retineret. Tertiò, eum admonitionibus ac præceptis ſuis cunctos in officio continuiſſe. Quartò, juſſiſſe illum ut Imperatoris equidem Decretis de abolendis imaginibus non parerent, quia contraria erant religioni, ſed vetaſſe ne propterea Imperatoris jugum ex-

cuterent. Quintò, cum longè aliter ſe geſſiſſe erga Anaſtaſium, & aliter erga Leonem Imperatorem, atque illum litteris ſuis ſacerdotali officio extorrem pronuntiaſſe, in Imperatorem verò nihil ſimile tentaſſe, ſed tantùm ei per litteras conſuluiſſe ut ab evertendis imaginibus ceſſaret. Denique Leonem Iſauricum à Gregorio II. non fuiſſe de throno dejectum, & imperii parte ſpoliatum, argumento eſt Gregorii III. ejus ſucceſſoris, vita ab eodem Anaſtaſio conſcripta; nam Gregorius III. Leonem Imperatorem agnoviſſe, & ad eum humaniſſimas legitur ſcripſiſſe litteras, in quibus Imperatorem inter eos non recenſet quos à communione corporis & ſanguinis Domini alienos eſſe pronuntiat, quod feciſſet proculdubiò ſi excommunicatus à prædeceſſore ſuo fuiſſet pronuntiatus. Quid quod ipſe Gregorius III. Epiſtolas ſuas annis imperii Leonis conſignat, ut Ep. ad Bonifacium, imperante Domino piiſſimo Auguſto Leone, imperii ejus anno 23. qui clariùs poterat & diſertiùs ille adverſariorum fabulam disjicere. Huc quoque accedit Damaſcenus, qui orat. de imaginibus rerum à Leone adverſus imagines geſtarum mentionem faciens, non refert eum aut regno privatum fuiſſe, aut excommunicatum à Romano Pontifice, quin imò eum pro Rege agnoſcit, eique vectigalia ſolvenda eſſe affirmat: *Paremus*, inquit, Imperatorem alloquens, *tibi Rex in iis quæ ad vitæ civilis negotia pertinent, ut in tributis, vectigalibus & congiariis ſolvendis, quorum tibi quantùm ad vos ſpectat munus, eſt creditum & demandatum. At in Eccleſiaſticis rebus ſtatuendis habemus Paſtores, qui nobis locuti ſunt verbum, & leges atque inſtituta Eccleſiaſtica tradiderunt.*

Opponit Bellarminus Theophanem, Cedrenum, Zenonem, Nicephorum, & cum iſtis recentiores Latinos, qui ſcribunt Leonem excommunicatum eſſe à Gregorio ſecundo, & exactione tributorum Italiæ privatum. Verùm quis non videat majorem fidem habendam eſſe ipſi Gregorio, Paulo Diacono, Anaſtaſio, & aliis ſcriptoribus à nobis laudatis, qui & antiquiores ſunt, & fide digniores, quàm iſtis qui ab adverſariis laudantur. Nam Græci præterquam quod citatis à nobis autoribus recentiores ſunt, & rerum in Occidente geſtarum non ita gnari, *in odium atque invidiam Romanæ Eccleſiæ jacturam Occidentalis Imperii in Romanum Pontificem retorquere ſoliti ſunt*, ut obſervat Baronius, *ad commovendos tum Imperatorum, tum aliorum animos in Romanam Eccleſiam.* Ac proindè illis nulla aut modica fides hoc in negotio eſt adhibenda; recentiorum verò Latinorum autoritatem qui ipſos ſecuti ſunt, ego nihil moror, cùm non aliundè quàm ab ipſis id hauſerint.

Deinde verò iſti ſcriptores non dicunt Leonem regno aut regni parte privatum fuiſſe, ſed tantùm autorem Italis fuiſſe ne illi vectigalia penderent: unde non ſequitur Gregorium exiſtimaſſe Leonem ob hæreſim imperio excidiſſe. Cùm propter alias cauſas potuerit denegari tributum, præſertim verò quia illo opus habebant ad ſui defenſionem adverſus Longobardos, haud tamen crediderim Gregorium id feciſſe, ſed potiùs Italos ne tributum Imperatori penderent, Gregorium autorem prætendiſſe, & excommunicatione generatim ab eo in omnes qui violarent imagines in Synodo latâ, uſos eſſe ut jugum Imperatoris excuterent, atque hinc apud Græcos manaſſe, Romanum Pontificem Imperatorem anathemati obſtrinxiſſe, atque Italos inhibuiſſe ne vectigalia Leoni penderent; nam ut probatum eſt ex autoribus fide digniſſimis Gregorius II. quantùm potuit Italos in officio continuit. Nec eſt quod Bellarminus dicat, *eum primum equidem per multos annos reſtitiſſe populis Italicis cupientibus ab Imperatore deficere: ſed poſteà ubi vidit Imperatorem deteriorem fieri, Imperatorem è cœtu piorum ejeciſſe, ac juſſiſſe uti ei tanquam impio populi non parerent, nec vectigalia deinceps penderent.* Non eſt, inquam, quod ita putet Hiſtoricos poſſe conciliari; nam Theophanes & Cedrenus defectionem Italorum juſſu Pontificis factam narrant anno Leonis 9. quo tempore Anaſtaſius narrat Pontificem obſtitiſſe, ne jugum Imperatorum excuterent. Deinde Anaſtaſius rem proſequitur uſque ad finem, & tamen iſtius excommunicationis aut interdicti non meminit, ſed conſtantem ſemper in obedientiâ Græcorum repræſentat. Denique ſucceſſor Gregorii II. Leonem uſque ad finem vitæ Imperatorem agnovit, & piiſſimi cognomine pro more decorare non dubitavit. Ex dictis jam conſtat Gregorium nihil tentaſſe in Imperatoris jura aut vectigalia, ſed etiam ſi quid tentaſſet, ejus factum non eſſet trahendum in exemplum, cùm ſit contra Evangelii legem, quæ jubet reddi *quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo;* adverſus quam veritatem nemo præſcribere poteſt: *non privilegium temporum, non ſpatium regionum, non patrocinia perſonarum.* Quapropter quantùm volent uſurpata à Pontificibus in Regum temporalia poteſtatis exempla, congerant adverſarii, quot volent hujus opinionis patronos proferant, hoc reſponſum accipient: *Quid ergo ſi Epiſcopus, ſi Diaconus, ſi vidua, ſi Doctor, ſi etiam Martyr lapſus à regulâ fuerit, ideo hæreſes veritatem poterunt obtinere: ex perſonis probamus fidem, an ex fide perſonas?*

Hîc verò ſubjungendum foret factum Germani quem Henricus

Antiſiodorenſis.

Antiſiodorenſis Monachus, lib. 1. de miraculis c. 55. narrat Britannorum Regem depoſuiſſe, & ejus loco Bubulcum quemdam in throno conſtituiſſe, ſi quid in iſtâ fabulâ veriſimilitudinis eſſet; ſed cùm illa commentum ſit omni veriſimilitudine deſtitutum, quod ab omnibus mente ſanis ſtatim rejicitur, nihil opus eſt in eo vel referendo, vel refellendo diutiùs immorari. Hoc unum obſervabo, illud etiamſi verum eſſet, nihil nobis obſtare, cùm Germanus id feciſſe dicatur ex revelatione divinâ. Sed, ut jam dixi, narratio Henrici tota fabuloſa eſt, atque, ut alia mittam, portenti ſimile eſt, Regem barbarum ad ſolam Germani ignoti & peregrini hominis vocem regnum & palatium Bubulco ceſſiſſe, totamque gentem Britannorum id ratum habuiſſe.

De depoſitione Childerici Galliarum Regis.

SExtum, inquit Bellarminus, *exemplum eſt Zachariæ, qui rogatus à primoribus Francorum Childericum depoſuit, & in ejus locum Pipinum Caroli magni patrem Regem creari juſſit, cujus cauſa fuit, quia propter ſocordiam Childerici & religioni & regno in Galliâ extrema ruina imminere videbatur.*

Reſpondeo Zachariam non depoſuiſſe Childericum, aut Pipinum Regem conſtituiſſe; ſed cum jam Pipinus omnem autoritatem regiam haberet, & Childericus nihil præter nomen Regis obtineret, conſultum à Gallis Zachariam uter pro Rege habendus eſſet, an is qui regno invigilabat, & omnem habebat autoritatem, an verò is qui omnem prorsùs regni curam poteſtatemque regiam ſocordiâ ſuâ amiſerat, reſpondiſſe Pontificem ſatiùs eſſe illum quàm hunc pro Rege habere. Quo reſponſo accepto, Gallos in comitiis ſuis Childericum depoſuiſſe, & Pipinum Regem proclamaſſe, quem poſteà Bonifacius inunxit. Hæc eſt vera hujus facti narratio, ut conſtat ex ſcriptoribus antiquiſſimis ac fide digniſſimis.

Primùm autem Merovingios, quorum ultimus fuit Childericus, omnem autoritatem regiam amiſiſſe, ac nomine tenus Reges fuiſſe, conſtanti ſcriptorum omnium teſtimonio liquet. Eginardhus in vitâ Caroli magni: *Jamdudum*, inquit, *nullius vigoris erat, nec quidquam in ſe clarum præter inane Regis vocabulum præferebat, nam & opes & potentia regni penes palatij Præfectos, qui Majores domûs dicebantur, & ad quos ſumma imperij pertinebat, tenebantur, neque Regi aliud relinquebatur, quàm ut regio tantùm nomine contentus crine profuſo, barbâ*

ſummiſſi, in ſolio reſideret. Aimoinus lib. 4. c. 66. ait eos nomen tantùm Regis nullam poteſtatem regiam habuiſſe. Abbas Uſpergenſis in Chronico ad annum 753. *Hilaericus*, inquit, *qui falſo Regis nomine fungebatur.* Regino lib. 2. Chronicorum. *Hildericus verò qui falsò Rex vocabatur, attonſus eſt, & in Monaſterium truſus.* Otho Friſingenſis lib. 5. Chronici c. 21. *Eo tempore Hildericus inane, ut ſupra dixi, regium nomen tenebat.* Gofridus Viterbienſis part. 17. Chronici ait, *eo tempore Francorum Reges ſolo nomine Reges fuiſſe.* Abbas Tudenſis ad annum 751. 754. dicit, *nihil tunc Merovingios habuiſſe præter inane Regis vocabulum, & Childericum falſo Regis nomine functum.* Hinc ab aliquibus Majores domûs Reges dicuntur, & Caroli Martelli filii regnum ejus diviſiſſe perhibentur. Ita Gregorius III. Ep. cujus initium Doctoris omnium gentium ad Bonifacium Moguntinum Carolum Martellum *Principem Francorum* vocat. Aimoinus lib. 4. c. 57. Regem eum dicit, filios ejus regno poſt ejus mortem potitos eſſe ſcribit. Marianus Scotus lib. 2. Chronicorum, & Platina regnum Franciæ Caroli filiis Pipino & Carlomanno diviſum eſſe, Sueviam & Auſtraſiam Carlomanno, Pipino Burgundiam cum parte Franciæ ceſſiſſe. Itaque haud dubium quin regiam tum poteſtatem, tum etiam dignitatem haberet Pipinus, Childericus verò nihil præter inane Regis nomen, juſque hæreditarium ad regnum quo minimè fruebatur.

Secundò, ſcriptores fermè omnes uno conſenſu aſſerunt Zachariam tantùm conſultum à Gallis uter pro Rege habendus eſſet, ipſumque conſulentis, potiùs quam jubentis, aut definientis in morem reſpondiſſe.

Eginardhus in Annalibus ad annum 749. Burchardus Vuiſiburgenſis Epiſcopus, & Foltradus Preſbyter, miſſi ſunt Romam ad Zachariam Papam, ut conſulerent Pontificem de causâ Regum, qui illo tempore fuerunt in Franciâ, qui nomen tantùm Regis, ſed nullam poteſtatem regiam habuerant, per quos prædictus Pontifex mandavit meliùs eſſe illum vocari Regem, apud quem ſumma poteſtatis conſtiterit. Eadem prorsùs verba ſunt Aimoini, lib. 4. de geſtis Francorum cap. 61.

Blondus Flavius lib. 10. Decadis primæ. *Invenio*, inquit, *Alcuinum Paulumque, & pleroſque alios qui Francorum geſta ſcripsêre, proceres, populoſque ejus gentis, Pipini virtutem, & è contrà Childerici Regis amentiam penſantes mentis, Zachariam Pontificem Romam conſuluiſſe, ineptumne Regem ultra tolerandum, an Pipinum meritâ fraudandum re-*

già dignitate cenſeret. Cumque reſpondiſſet Pontifex illum qui regia meliùs obiret munera eſſe habendum Regem. Regino Prumienſis lib. 2. Chronic. anno Dominicæ Incarnationis 749. *Miſſi ſunt Romam ad Zachariam Papam, ut interrogarent de Regibus in Franciâ, qui illis temporibus non habentes regiam poteſtatem tamen vocabantur, ſi benè eſſent Reges, & præfatus Papa mandavit Pipino meliùs ſibi videri illum Regem vocari, qui poteſtatem haberet, quàm illum qui ſine regali poteſtate manebat.*

Marianus Scotus lib. 3. Chronicorum cap. 750. *Orat ergo ſibi decerni qui eorum Rex juſtè dici debeat, & eſſe is qui ſecurus domi ſedebat, an ille qui curam totius regni & omnium negotiorum moleſtiam perferat.*

Ado Viennenſis in Chronico ætate 61. *Pipinus Vrgardum Visburgenſem Epiſcopum & Fulradum Capellanum ſuum ad Zachariam tum temporis Romanum Pontificem miſit, ut interrogarent eum ſi ita manere deberent Reges Francorum, cùm penè nullius poteſtatis eſſent, jam ſolo Regis nomine contenti. Quibus Zacharias Pontifex reſponſum dedit, illum debere Regem vocari qui Rempublicam gereret. Reverſis Legatis, abdicatoque Childerico qui tum regium nomen habebat, Franci per conſilium Legatorum & Zachariæ Pontificis electum Pipinum Regem ſibi conſtituunt.* Sed ne diutiùs in repetendis iiſdem ſententiis immorer, iiſdem ferè verbis conſultationem & reſponſionem Pontificis narrant Oto Fringenſis lib.5. hiſt. cap. 21. Abbas Uſpergenſis ad annum 750. Paulus Fredegarius Scholaſticus in fine Chronici. Vetus Autor libri de Majoribus domûs. Guillelmus Nangius in Chronographiâ MS. Silvius in Epiſt. lib. 10. decadis 1. Trithemius lib. de Origine Francorum ad annum 751. Aventinus lib. 3. Annalium Boiorum. Gaguinus libro 3. hiſt. Francorum. Papirius Maſſonus in Zachariâ, & alii.

Itaque ex iſtis ſcriptoribus conſtat Legatos à Gallis Romam miſſos fuiſſe non ut à Pontifice peterent autoritate illius regnum Childerico abrogari & Pipino tradi, ſeque à ſacramento fidei abſolvi, quod procul dubio petiiſſent; ſi tunc hujuſmodi poteſtatem Pontificem Romanum habere perſuaſum fuiſſet. Sed ut conſilium peterent tantummodò uter habendus eſſet pro Rege an is qui regni curam gerebat, nec ullis laboribus parcebat ad illud benè regendum, an verò ille qui omni omiſſa regni cura in ſocordia ac luxu vitam degebat, ac nihil præter inane regis nomen obtinebat: conſilium autem à Pontifice petierunt Galli, tùm honoris ergo, tùm ne videren-

tur tantam rem leviter ac temerè ſuſcepiſſe, tùm etiam fortè ut quorumdam meticuloſiorum ſcrupulis occurrerent. Reſpondit verò Pontifex conſulentis, non autem jubentis in modum, videri ſibi Regem illum haberi debere qui poteſtatem & curam regni habebat, non autem illum qui ſegni turpique otio fluens nullam penitus regni ſollicitudinem gerebat. Itaque nihil propriè egit Zacharias in depoſitione Childerici, ſed quid agendum eſſet Francis oſtendit.

Nec verò his opponi poteſt quod nonnulli ſcriptores ex iis qui à nobis laudati ſunt, ſcribunt juſſiſſe Zachariam ut Childericus deponeretur, & Pipinus in ejus locum eligeretur, aut ejus juſſu ac autoritate illum eſſe dejectum de throno, hunc verò Regem conſtitutum ita Eginardhus in vita Caroli Magni Regino Otho Friſingenſis, & Abbas Uſpergenſis locis allatis, Sigebertus in Chronico, Paulus Æmilius,ubi etiam poſt Othonem Frizingenſem, dicit populum à juramento fidelitatis à Pontifice abſolutum nihil, inquam, id obſtat. Cum enim iidem ſcriptores reſponſionem Pontificis Gallorumque petitionem ita referant, ut pateat Concilium tantummodò à Gallis quæſitum & à Pontifice datum, neceſſe eſt, ut cum dicunt Pipinum juſſu & autoritate Pontificis factum eſſe Regem, nihil aliud ſibi velint quam eum Gallis autorem fuiſſe ut id fieret, & ſanè conſilium ſæpè ſæpius, & imperii nomine ſignificatur, & quod ex alicujus conſilio factum eſt, dicitur ex ejus autoritate factum. Nihil ergo repugnat quominùs dicatur Pipinus electus & Childericus dejectus juſſu & autoritate Zachariæ, quia ſcilicet Franci cum in re anxiâ & dubiâ Pontificem conſuluiſſent, ejus autoritatem & conſilium erant ſecuti, quod verò unus aut alter ſcriptores habent Zachariam abſolviſſe Francos à fidelitatis ſacramento, id videntur dicere ex more ſuis temporibus à Romanis Epiſcopis uſurpato, niſi fortè ita explices, declaravit eos non teneri illum pro Rege habere qui nullo Regis fungebatur officio, quod innuit Paulus Æmilius dicens id feciſſe *Pontificem eo quod ſciret Francos proceres mirâ conſenſione animorum Pipino adeſſe cupereque eum Regem haberi.*

Tertiò Childericus è ſolio dejectus non eſt aut electus in ejus locum Pipinus à Pontifice Zacharia, ſed ab univerſis Francis in Comitiis totius regni, ille indignus regno pronunciatus eſt, tonſus & in Monaſterium conjectus, hic verò Rex more Francorum ſolito proclamatus, ac deinde à Bonifacio unctus, ita rem referunt plerique ſcriptores.

Eginardhus in Annalibus ad annum 750. *Hoc anno ſecundum Ro-*

mani Pontificis ſanctionem Pipinus Rex Francorum appellatus eſt, & ad hujus dignitatem honoris unctus ſacra unctione, manu ſanctæ memoriæ Bonifacii Archiepiſcopi & Martyris & more Francorum elevatus in ſolium regni in civitate Sueſſiona, Hildericus verò qui falſo Regis nomine fungebatur tunſo capite in Monaſterium miſſus eſt. Eadem ſunt verba Aimoïni lib. 4. de geſtis Francorum cap. 61.

Blondus Flavius lib. 10. Decadis 1. *Francos (poſt conſilium Zachariæ) publico totius gentis conſilio Pipinum declaraſſe Regem invenio Childerico in Clericum tonſurato.* Regino lib. 2. Chronic. *Pipinus ſecundum morem Francorum electus in Regem & unctus per manum ſanctæ memoriæ Bonifacii Moguntiacenſis urbis Archiepiſcopi, & elevatus eſt à Francis in regno in Sueſſionis civitate, Hildericus verò qui falsò Rex vocabatur attonſus eſt, & in Monaſterium miſſus eſt.* Ado Viennenſis *reverſis Legatis abjectoque Childerico qui tunc Regium nomen habebat Franci per conſilium Legatorum & Zachariæ Pontificis electum Pipinum Regem ſibi conſtituunt, Childericus tonſuratus & in Monaſterium miſſus eſt.*

Abbas Uſpergenſis *more Francorum electus ad regnum Pipinus per manus ſancti Bonifacii Archiepiſcopi Moguntiacenſis elevatus eſt in regni ſolium in Sueſſionis civitate.*

Fredegarius in fine Chronici, *quo tempore unà cum conſilio & conſenſu omnium Francorum miſſa relatione à Sede Apoſtolicâ autoritate percepta præcelſus Pipinus electione totius Franciæ in ſedem regni cum conſecratione Principum unà cum Reginâ Bertrada, ut antiquus ordo depoſcit, ſublimatur in regno.* Eadem ſunt verba appendicis à Theodorico II. uſque ad Pipinum ad librum *de geſtis Francorum Regum* Autor de Majoribus domus, *Franci Pipinum ſibi Regem conſtituunt.*

Anonymus ſcriptor vitæ Lebuini cap. 8. *Pipinus totius ditionis compos effectus conſultu Papæ Zachariæ & unanimi Francorum conſenſu per unctionem ſanctiſſimi Archiepiſcopi Bonifacii Sueſſionis civitate habito conventu Rex appellatus eſt, & regali ſede donatus, repudiato ac tonſurato Childerico qui falſo nomine Rex appellabatur.*

Annales Francorum ad annum 750. *Pipinus ſecundum morem Francorum electus*, & Monachus Engoliſmenſis in vita Caroli Magni, *Franci cum conſilio domini Papæ Zachariæ & nobilium Romanorum Deo volente uno conſenſu & una voluntate levaverunt ſibi in Regem Pipinum pium filium Caroli Martelli.* Guillielmus Nangius in Chronographia MS. *Quo audito* (Zachariæ conſilio) *Franci Pipinum Regem ſtatuerunt*, & idem habent Trithemius de origine Francorum ad annum 749. in fine libri primi,

Guaguinus libro tertio Hiſtoriæ Francorum Chronicum Belgicum ad annum 742. Nauclerus generat. 26. anno 756. Antoninus Luit. pag. 2. tit. 14. cap. 1. 32. Sabellicus lib. 14. Chronici mundi & alii.

Poſt tantam teſtium nubem nemo revocare poteſt in dubium, quin Childericus non à Pontifice Romano, ſed tantùm ex ejus conſilio fuerit à Francis univerſis in Conventu publico depoſitus & ab iiſdem ſecundum antiquum Galliæ morem Rex proclamatus fuerit Pipinus & in ſolio collocatus. Quare cum dicunt quidam Zachariam depoſuiſſe Childericum, quod tamen ne unus quidem è laudatis ſcriptoribus dixit, exponendum eſt iſtud, ut obſervat Joannes de Pariſiis: *Quomodo Gloſſa ordinaria exponit id eſt deponentibus conſenſit, non enim legitur*, inquit idem, *quod Zacharias Regem Franciæ depoſuerit, ſed legitur in Chronicis quod Hildericus regnabat in Francia totus deſes & remiſſus, Pipinus verò gubernabat Principatum Franciæ, & Major domus dicebatur: miſerunt ergo Barones ad Zachariam Papam ut decerneret de eorum dubio, quis ſcilicet deberet Rex eſſe an ille qui otio deditus ſolo nomine regnabat, an ille qui omne pondus regni ſuſtinebat; quibus cùm reſpondiſſet Papa, quod ille qui regni gubernacula utilius regeret. Franci mox incluſo Rege Childerico Pipinum Regem ſibi conſtituerunt .... aliorum verò Chronica habent quod poſtquam Childericus quatuor annis regnavit ex devotione in Monachum eſt tonſuratus, & tunc Pipinus Princeps in Regem inunctus electione Baronum autoritate Papæ decernentis ſuper dubio procerum.* Autor Somnii Viridarii lib. 1. c. 75. eodem modo iſtud ſolvit, ſed exactius Gloſſa explicat illud, *depoſuit per iſtud*, id eſt, *deponere volentibus conſuluit. Pipinus enim*, inquit, *miſit ad Papam non ſicut ad temporalis Regni dominum, ſed ſicut ad verum ſapientem, ad habentem conſilium quod ratione ſtatus Pontificis videbatur authenticum:* Gloſſæ quoque expoſitionem laudat Ocamus Dialogorum part. 1. cap. 9. Almainus libro de poteſtate Eccleſiaſtica & Laïca quæſt. 2. cap. 8. major in 4. diſt. 24. quæſt. 4. concluſ. 3. & alii. Itaque immeritò Romani Pontifices aut potiùs eorum Theologi Childerici depoſitionem & electionem Pipini ſibi aſcribunt quæ potentiæ Pipini, ſocordiæ Childerici Francorum in Pipinum ſtudiis judicio & autoritati tribuenda eſt; ita ut non aliæ fuerint Pontificis hoc in negotio quam conſulentis partes. Verùm, ut obſervat Abbas Uſpergenſis, Romani Pontifices hæc ſibi aſcribunt & ſe feciſſe gloriantur *quæ potiùs facta fuerunt judicio divino, culpis Imperatorum exigentibus animiſque Principum ſive Gentium*

ad reſiſtendum ſe coadunantibus. Unde conſilium Papæ quod tantùm habuit virium, quia dabatur adverſus Childericum perſonatum tantùm Regem, in gratiam Pipini, qui jam de facto Rex erat, & in quem concurrebant Gallorum omnium ſtudia, riſu aut indignatione cunctorum exceptum eſſet, ſi in alium Regem à populo dilectum datum fuiſſet, nec Gallos expertus eſſet Zacharias obſequentiores, quàm cum pluribus poſt ſæculis Pontifices Romani in Reges noſtros ejus ſucceſſores aliquid tentavêre. Et verò Francos non exiſtimaſſe neceſſariam autoritatem Romani Pontificis ut Regem ſibi conſtituerent, cùm legitimum regno ineptum arbitrabantur, patet ex Hugonis Capeti electione, qui ſine ullo Pontificis Romani reſcripto, ex ſolo populi Francici conſenſu Rex Francorum coronatus eſt, rejecto Carolo Lotharingiæ, qui de ſtirpe Carolovingiorum Regni legitimus hæres ſupererat.

Adverſus hæc nihil objicit Bellarminus, nam præter autores à nobis laudatos, qui dicunt autoritate & juſſu Zachariæ Childericum eſſe dejectum, & Pipinum electum, quos quidem nobis non adverſari oſtendimus; præter hos, inquam, nihil dicit quod ad propoſitum pertineat, ſed adverſus Barclaium contendit juſtam fuiſſe Childerici abdicationem & Pipini electionem: nos verò quæſtionem iſtam non ingredimur, oſtendiſſe contenti Childericum à Francorum proceribus & populo fuiſſe depoſitum, non à Pontifice, licet ex ejus conſilio: utrum autem illi rectè fecerint, annon, utrum Zacharias rectum & æquum dederit conſilium, an potiùs rebus ſuis ſtudens, qui Pipino armis ad Longobardos expellendos opus habebat quod utilius ſibi erat quàm quod verius conſuluerit, inquirere res eſt ad propoſitum inutilis, de quâ ſine invidiâ in alterutram partem dici non poteſt.

De tranſlatione Imperii à Græcis ad Gallos.

NUllum habet exemplum ſpecioſius Bellarminus ut Pontificum in temporalia poteſtatem aſtruat, quàm Imperij Occidentalis tranſlationem, ut loquuntur, à Græcis ad Latinos, ſed ſi res accuratè perpendatur, nihil hoc argumento infirmius eſſe dignoſcitur. Sic illud proponit Bellarminus: *Septimum exemplum eſt Leonis III. qui Imperium tranſtulit à Græcis ad Germanos, propterea quod Græci nullum auxilium laboranti Eccleſiæ Occidentali afferre poſſent.* Hanc autem tranſlationem jure ac meritò factam probat, tùm ex omnium

Regum Occidentis, qui Carolum pro vero & legitimo Imperatore agnoverunt, judicio, tùm ex ipſius Irenes confeſſione quæ non modò non reclamavit, ſed & Caroli conjugium expetiit, tùm ex eventu & victoriis Caroli Magni. Verùm ut quanta ſit hujus exempli ad propoſitum negotium inutilitas atque futilitas ſtatim dignoſcatur, unum obſervare ſufficit, Pontificem Romanum nihil omninò juris aut terrarum Carolo dediſſe aut Imperatori Græco abſtuliſſe. Sed merum nomen Imperatoris, idque eum non ſolum dediſſe, ſed ſimul cum populo Romano, cujus nomine velut præcipuum ejus membrum agebat. Quippe diu antequam Carolus Imperator nominaretur, Græcus à dominio Provinciarum Occidentis exciderat, & Carolus jure ſucceſſionis aut armorum dominus erat Galliæ, Germaniæ, Pannoniæ, partis Hiſpaniæ, & maximæ partis Italiæ, ac præſertim urbis Romæ quæ ſedes erat Imperij, Itaque nomine Imperatoris adepto ditior non eſt factus Carolus, nec quidquam Græco Imperatori ablatum eſt: ac proinde etiamſi Leo ſolus Imperatorium nomen dediſſet Carolo, non inde ſequeretur Romanum Pontificem aliquid in temporalia juris habuiſſe, aut Carolo contuliſſe. At etiam ſi electio iſta ſeu potiùs tituli Imperatorij collatio à nonnullis ſcriptoribus Leoni ut civitatis Romanæ Principi tribuatur, ab aliis tamen proceribus & populo accepta refertur. Rem ſic narrant Annales Francorum ab anno 714. ad annum 883. deducti, ad annum 801. *In die natalis Domini ante confeſſionem B. Petri Apoſtoli cum ter ab oratione ſurgeret Leo Papa coronam capiti ejus impoſuit, & à cuncto Romanorum populo acclamatum eſt Carolo Auguſto à domino coronato magno & pacifico Imperatori Romanorum vita & victoria, & poſt laudes, more antiquorum Principum adoratus eſt, atque oblato Patricij nomine Imperator & Auguſtus eſt appellatus.* Iiſdem verbis id narrat Monachus Engoliſmenſis in vitâ Caroli Magni. Aimoinus libri quinti capite 31. Ado in Chronico ætate 6. Gofridus Viterbienſis in Chronico, & Otho Frizingenſis. *Sed*, inquit Bellarminus, *hic primùm mentio ſit populi Romani, ſed acclamantis poſt coronationem non Imperatorem appellantis ante coronationem.* At notum eſt olim Imperatores romanos per hujuſmodi acclamationes à militibus & populo electos fuiſſe cum à privatis fuiſſent propoſiti, & tamen eorum electio tribuitur univerſis militibus & populo, non ei qui propoſuerat, deinde iſtæ acclamationes arguunt non modo præſentem, ſed & præcedentem populi conſenſum. Demum Pontifex omnium Romanorum vices agebat velut præcipuum civitatis membrum,

brum, unde multi hiſtorici ne Leonem quidem nominant, ſed à Romanis tantum Carolum Imperatorem nominatum eſſe dicunt, ſic Marianus Scotus lib. 3. *Carolus*, inquit, *hoc tempore à Romanis Auguſtus appellatus eſt*; eadem ſunt Lamberti verba ad annum 801. Hermannus ait eum more Romano ſublimatum Imperatorem, ergo à populo non à Pontifice. Lupoldus Bambergenſis libro de juribus Imperii, Sigebertus & Vincentius aiunt ex conſenſu Romanorum Carolum à Leone coronatum eſſe Auguſtum. Blondus Flavius Decade 2. ait, *Leonem Pontificem populi Romani ſcito, precibuſque Carolum Imperatorem Romanorum declaratum diademate vetuſto Imperatorum capitis geſtamine coronaſſe.* Æneas Sylvius in Epitome Blondi de ortu Imperii c. 9. *Populus*, inquit, *Romanus qui ſuo ſanguine tantum pararat Imperium Carolum Magnum Francorum Regem primo Patricium poſt Auguſtum, concurrente ſummi Pontificis conſenſu ſalutavit Cæſarem.* Philippus Bergomas lib. 2. ſupplementi, *à populo Romano precibus rogatus Carolum Imperatorem declaratum diademate coronavit acclamante ter populo, Carolo Auguſto.* Et eadem fermè habent Jacobus Vamphelingius, Gaguinus, Nauclerus, Platina, Sigebertus, Vincentius, Chronicum Belgii, Vvilielmus Malmerburienſis, Rogerius Hovedunenſis, Anaſtaſius Bibliothecarius in vita Leonis III. Paulus Æmilius de geſtis Francorum lib. 3. & alii plurimi, ex quibus conſtat Carolum Imperatorem eſſe declaratum precibus, conſenſu, votis, ſcito & acclamationibus populi Romani. Nec eſt quod Bellarminus opponat aliquos ex citatis hiſtoricis ac præter hos Cedrenum, Zonaram, Paulum Diaconum, Eginardum, qui dicunt Carolum à Leone Imperatorem eſſe factum aut declaratum & ab eodem inunctum atque coronatum, cum non repugnet Leonem id dici feciſſe, quod non ſolus fecit nec ſuâ tantùm autoritate, ſed vices agens populi Romani & velut voluntatis ejus ac judicii executor, aut etiam velut Romanorum primus ac præcipuus.

Quod verò ad coronationem ſpectat & inunctionem, certum eſt illas eſſe meras ceremonias quæ ad Imperii ſubſtantiam non pertinent, ita ut qui eas perficit propterea cenſeri non poſſit Imperium aut Regnum contuliſſe. In Gallia Rex Chriſtianiſſimus ab Epiſcopo Rhemenſi, in Anglia Rex Angliæ à Cantuarienſi, in Ungaria à Strigonienſi & alibi Reges ab Epiſcopis præcipuarum urbium conſecrari & inungi ſolent, & tamen nemo dicere poteſt ab iſtis Epiſcopis Reges fieri aut conſtitui. Juſtinus Imperator ſexto ſæculo

à Joanne Conſtantinopolitano Patriarcha coronatus eſt ut conſtat ex Ep. hujus ad Hormiſdam, & tamen iterùm ab Epiſcopo Romano Joanne poſt ſex annos coronari voluit, ex quo patet coronationem meram eſſe ceremoniam, uno verbo coronatio Imperatorem non facit, nec jus dat ad Imperium, ſed ſupponit eum qui coronatur jam Imperatorem aut Regem vel jus ad Imperium aut Regnum habere. Itaque Carolus magnus jure ſucceſſionis & armorum ipſum Imperium Occidentis poſſedit, nomen Imperatorium quod ipſi utpote totius ferè Occidentis domino debebatur ab univerſo populo Romano accepit. Coronationem vero & inunctionem ejus quæ ſacra tantùm eſt ceremonia Leoni acceptam refert.

At, inquit Bellarminus, licet Carolus regnum Longobardorum armis obtineret, Romanos tamen nunquam bello vicerat nec eorum Rex erat, deinde regna equidem Occidentis ſibi paraverat, ſed non Imperium.

Reſpondeo Carolum Romanos bello non ſubjeciſſe, ſed eos ultrò ipſum ſupremum agnoviſſe dominum, Patritiatus dignitatem ipſi conceſſiſſe, nam licet illi ſuis legibus ſe regerent, ſuprema tamen poteſtas erat penes Patricium & Imperatorem. Ad id verò quod addit Bellarminus Carolum ſibi paraſſe regna occidentis non autem Imperium, verum eſt ſi Imperii nomine nudum Imperatoris nomen intelligas, non autem ſi dominium & poteſtatem in terras Imperii. Deinde cum Imperium occidentis jam diù vacaret diviſumque eſſet inter multos regulos, haud dubium eſt quin Carolo debitus fuerit Imperii honos cum omnes regiones quæ priùs Imperium occidentale componerent ſibi ſubjeciſſet. Attamen ipſe nomen iſtud Imperatorium ſibi non arrogavit, ſed maluit illud habere à populo Romano & à Pontifice tanquam uno è præcipuis Romanæ civitatis proceribus.

Urget Bellarminus atque ut probet Carolum Imperium Pontifici uni acceptum tuliſſe ſic ratiocinatur. *Cum teſtamento*, inquit, *Imperium filiis diviſiſſet, rem totam à Leone Pontifice confirmari voluit ut non ſine ejus conſenſu à quo illud acceperat Imperium aliis tradere videretur.* At contra Baronius prolato Caroli teſtamento probat illum de Imperio nihil diſpoſuiſſe ut nimirùm Imperii pro libito tradendi cui vellet, totam penes Pontificem oſtenderet poteſtatem, ſed ambo falluntur, nam re vera Principum Imperii conſenſu Ludovicum autoritate propria Auguſtum appellavit: etenim morti proximus Ludovicum filium Aquiſgranum vocavit, ibique congregatis

Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus & Comitibus quæſivit an vellent eum Imperatorem creari, cumque annuiſſent, eum Imperii participem declaravit, juſſitque ut coronam altari impoſitam ſuo capiti circumponeret: iiſdem in Comitiis Bernardum nepotem Pipini filium Regem Italiæ declaravit, ita Annales Francorum ad ann. 813.

Itaque adeò falſum eſt Carolum exiſtimaſſe Pontificis fuiſſe cui vellet Imperium tradere ut eo inconſulto Ludovicum Imperatorem crearet quem poſt biennium circiter Leo III. cum eſſet in Galliâ ſimul cum Reginâ Rhemis coronavit. Sicut autem Ludovicus Imperium à Patre acceperat, ita Lotharium natu majorem Imperii ſocium fecit anno 817. in Conventu Aquiſgranenſi inconſulto Pontifice, ut tradunt Eginardus & Autor Chronici Moſſiacenſis, ac moriens miſſis ad eum coronâ & gladio Imperialibus ſocium Imperatorem reliquit. Is Ludovicum filium anno 852. Imperii participem effecit & demum anno 855. Imperio, quod 15. annis tenuerat, ſe abdicavit. Ab iſto tempore Ludovicus Imperatoris nomen & honorem cum Italiæ regno obtinuit uſque ad annum 875. quo mortem obiit. Tum Carolus Calvus Ludovici pii nepos Italiam invaſit & Imperator non à ſolo Joanne VIII. ſed à Romanis omnibus eſt declaratus. Teſtis eſt ipſe Joannes VIII. in Concilio Ticinenſi his verbis, *elegimus merito & approbavimus unà cum anniſu & voto omnium fratrum & Coëpiſcoporum noſtrorum atque aliorum S. R. E. Miniſtrorum amplique Senatus totiuſque Romani populi gentiſque togatæ & ſecundum priſcam conſuetudinem ſolemniter ad Imperii ſceptra proveximus & Auguſtali nomine decoravimus ungentes cum oleo.* Itaque non ſolus Pontifex Carolum Calvum elegit, ſed unus fuit è præcipuis electoribus. Carolo Calvo poſt biennium mortuo Imperium vacavit donec Carolus III. Ludovici Bavariæ Ducis filius ſicque Ludovici pii nepos anno 881. à Joanne VIII. coronatus eſt. Poſt hujus mortem Italiæ regnum in varias factiones eſt diviſum. Guido nomen Imperatoris aſſumpſit, ſed Arnulphus Caroli filius occupatâ poſt hujus mortem Italiâ Imperator coronatus eſt. Hunc ab optimatibus ad Imperium promotum à Principibus Teutoniæ Imperatorem factum docent nonnulli ſcriptores attamen à Formoſo Romam vocatus eam vi cœpit & ab iſto Pontifice Imperator dictus uſque ad Othonem Magnum Germaniæ Regem, *qui anno Dominicæ Incarnationis* 962. inquit Regino, *Romæ benignè ſuſceptus acclamatione totius populi Romani & Cleri ab Apoſtolico Joanne filio Alberici Imperator & Auguſtus vocatus eſt & ordinatus.* Is poſtea totâ Italiâ ſubactâ

atque Imperatori Græco Apuliâ & Calabriâ ereptâ, filium Imperii participem fecit eumque anno 967. coronari juſſit. Sic Imperii dignitas ad Germanos Principes eſt devoluta. Ex dictis autem patet Carolum Magnum Imperatoriam dignitatem tanquam aliquid ſibi jure acquiſitum filio tradidiſſe, ejuſque ſucceſſores illam ſibi velut hæreditariam vindicaſſe, poſt hæc eum qui Romam obtinuit, Italiamque obtinebat nomen Imperatorium aſſumpſiſſe ac demum Othonem Italia ſubacta ad Germanos hanc dignitatem tranſtuliſſe.

De Ludovici Pii & Lotharii Exautorationibus.

IN exemplum à nonnullis adducitur Ludovici Pii Imperatoris exautoriſatio anno 833. in Concilio Compendienſi facta; licet enim id ſine Romani Pontificis autoritate fecerint Epiſcopi Gallicani: ex eo tamen facto nonnulli inferunt in Eccleſiâ eſſe poteſtatem Regum dejiciendorum, ſed ut cognoſcatur utrum id rectè inferant, necne, res paulò fuſiùs narranda. Ludovicus ille Pius Caroli magni filius, Imperii regiones inter Lotharium, Pipinum & Ludovicum partitus fuerat: illi violatis naturæ & æquitatis legibus adverſus patrem conſpirarunt, eumque primùm anno 830. Lotharius in Monaſterio Sammedardenſi concluſit, ut ibi monaſticam vitam profiteretur. Inde paulò poſt operâ Pipini atque Ludovici liberatus, Lotharium ad petendam veniam compulit. Sed hac libertate diu non eſt fruitus; nam anno 835. iterùm conjurarunt in eum tres ejus filii. Ab illis ſtabat Gregorius IV. Pontifex, qui cum in Galliam ſimul cum Lothario veniſſet, & fama eſſet excommunicationem in Ludovicum Pium ab eo ferendam, proceres & Epiſcopi Galli qui Imperatori adhærebant, declararunt ei *quod ſi excommunicaturus veniret, ipſe excommunicatus abiret.* Quapropter nihil ille in Imperatorem tentavit; at Lotharius & ejus fratres in propoſito pertinaces, patrem imperio ſpoliandum eſſe ſtatuerunt. Is ab omnibus derelictus, coactuſque filiis ſeſe tradere, in Monaſterium S. Medardi Sueſſionenſis à Lothario conjectus eſt, ibique ſub militari cuſtodiâ detentus. Sed ut Lotharius facinoris iſtius invidiam minueret, conventum procerum & Epiſcoporum Galliæ Compendium indixit, ibique callido conſilio patrem coëgit pœnitentiam publicam petere, necnon crimina palam confiteri; cùm autem tum temporis in more poſitum eſſet, ut pœnitentes publici militiæ cingulum

deponerent, habitumque ſæcularem exuerent, Ludovicum id facere coëgerunt, ut per hoc videretur imperio ſe ipſum abdicare. Ita rem narrant Hiſtorici omnes, ac inter alios Eginardhus in Chronico, Nithardus ipſius Ludovici ex ſorore nepos, Autor vitæ Imperatoris Ludovici Pii, Hugo Floriacenſis in Chronico, Theganus Trevirenſis Epiſcopus, & alii, quorum verba referre nihil neceſſe eſt, nonnulla tantùm ex autore vitæ Ludovici excerpam. *Cùm*, inquit, *rumor uſquequaque diffuſus ferret de cæteris quod verum erat de Papa Romano quod ideo adeſſet ut tam Imperatorem quam Epiſcopos excommunicationis vinculis irretire vellet, ſi qui inobedientes eſſent ſuæ filiorumque voluntati parùm quid ſubripuit Epiſcopis Imperatoris præſumptio audaciæ, aſſerentibus nullo modo ſe velle ejus voluntati ſuccumbere, ſed ſi excommunicaturus adveniret, excommunicaturus abiret, cum aliter ſe habeat antiquorum Canonum autoritas.* Deinde narratis iis quæ inſecuta ſunt de Conventu Compendienſi hoc judicium fert. *Verentes*, inquit, *ſceleris conjuratores inauditi ne verſa vice retrolapſa ferrentur quæ geſta erant callido, ut ſibi viſum eſt, conſilio. Cum aliquibus Epiſcoporum utuntur argumento ut pro his de quibus jam pœnitudinem geſſerat Imperator* (nempè de nece Bernardi) *iterum publicâ pœnitentiâ armis depoſitis irrevocabiliter quodammodo Eccleſiæ ſatisfacere judicaretur. Cum ne forenſes quidem leges contra unam culpam ſemel commiſſam, bis invehant vindictam, & noſtra lex habeat non judicare* BIS IN IDIPSUM, *cui judicio pauci contradixere, plures aſſenſum præbuêre, minima pars ut aſſolet in talibus ne primores offenderent verbo tenùs conſenſêre. Adjudicatum ergo eum abſentem & inauditum, nec confitentem neque convictum ante corpus ſancti Medardi Confeſſoris & ſancti Sebaſtiani Martyris arma deponere & ante altare ponere cogant, pullaque indutum veſte adhibitâ magnâ cuſtodiâ ſub tectum quoddam retrudunt.* Eodem modo de hoc conventu judicant Eginarthus & Theganus, atque hic Ebbonem Rhemenſem factionis hujus anteſignanum præcipuè incuſat. Extant etiam acta ſub Conventûs Compendienſis nomine edita, tom. Concil. 10. col. 1687. & ſequentibus, in quibus narratur miſſos ad Ludovicum Pium Sueſſionis tunc in Monaſterio S. Medardi degentem à conventu legatos, qui eum de his criminibus admonerent. Hunc illorum admonitionibus aſſentientem diem conſtituiſſe, quo reſponſum redderet, eâ die conventum omnium ad eum perveniſſe, ejuſque crimina illi in memoriam revocaſſe, promiſiſſe illum ſe in omnibus ſalutari conſilio acquieturum, & habiturum remediale judicium, ſed petiiſſe ut Lotharius Augu-

ſtus adeſſet, ut cum eo priùs reconciliari poſſet. Cum veniſſet Lotharius Ludovicum in Baſilicâ Dei genitricis Mariæ, ubi quieſcunt SS. corpora Medardi, necnon Sebaſtiani, præſentibus Epiſcopis, Preſbyteris, & populo proſtratum in terram ſuper cilicium coram altari palàm confeſſum eſſe ſe miniſterium ſibi commiſſum ſatis indignè tractaſſe, multis in eodem offendiſſe, & Eccleſiam ſcandaliſaſſe, populum in perturbationem induxiſſe, ac propterea publicam & Eccleſiaſticam ſe petere pœnitentiam. Deinde injunctum illi ab Epiſcopis ut apertè confiteretur errata ſua, agnoviſſe ſe præcipuè deliquiſſe in iis de quibus ſive ſcriptis, ſive verbis à ſummis Sacerdotibus admonitus, tum illos ei dediſſe carthulam confeſſionis, continentem crimina quorum ab iis reus putabatur. Quâ relatâ ſequitur exautoriſatio Ludovici, his verbis. *Igitur pro his vel in his omnibus quæ ſupra memorata ſunt reum ſe coram Deo & coram Sacerdotibus vel omni populo cum lachrymis confeſſus eſt, & in cunctis ſe deliquiſſe proteſtatus pænitentiam publicam expetiit. Poſt hanc verò confeſſionem cartulam ſuorum reatuum & confeſſionis ob futuram memoriam Sacerdotibus tradidit quam ipſi ſuper altare poſuerant, ac deinde cingulum militiæ depoſuit, & ſuper altare collocavit & habitum ſæcularem exuens habitum pænitentis per impoſitionem manuum Epiſcoporum recepit, ut poſt tantam talemque pænitentiam nemo ultra ad militiam ſæcularem redeat.* Eodem modo id factum narrat Agobardus in libello de iſto apud Compendium conventu ſcripto. Ex his autem patet in Compendienſi, ſeu potiùs Senonenſi Conventu. Hæc enim exautoratio in Monaſterio S. Medardi in urbe Sueſſionenſi, quo Conventus Compendienſis migravit, facta eſt, omnia contra jus ac nefas ad arbitrium Lotharii peracta eſſe. Ludovicum Pium regno jam ante ſpoliatum per vim ad pœnitentiam petendam fuiſſe adactum ab eodem extortam criminum confeſſionem, imò quod perridiculum eſt, ab aliis cartam confeſſionis criminum quæ agnoſcere ipſum volebant ipſi traditam coactum illum juxta morem pœnitentium cingulum deponere & habitum pœnitentis induere ac demum in cuſtodiam retruſum: dirum facinus & ſæculis omnibus deteſtandum, Epiſcopos reperiri potuiſſe filiis adverſus patrem rebellibus & naturæ ac æquitatis jura infringentibus, ita addictos, ut pietatis & religionis ſpecie ac pigmento tantum ſcelus velare auderent. Sed non omnium hoc fuit crimen, nam pleroſque metu verborum conſenſiſſe, nonnullos etiam contradixiſſe referunt ſcriptores, unum Ebbonem ſcelerati hujus conſilii autorem fuiſſe par eſt cre-

dere quamquam & Agobardus illud inventum plurimum probaverit. Cæterum quamvis pateat iniquiſſimum fuiſſe iſtius conventus conatum ita ut ex eo nihil prorſus concludi poſſet, etiamſi ſibi deponendi Imperatoris autoritatem aſſumpſiſſet. Attamen in ejus actis aut apud eos qui de eo ſcripſerunt nihil legitur quod hanc in ſententiam trahi poſſit. Quid enim tandem illi fecerunt? Imperatorem ad agendam de criminibus pœnitentiam adegerunt, eidem crimina exprobrarunt & impoſuerunt pœnitentiam publicam, petenti confeſſionem dictarunt coram ipſis, & ex eorum judicio Imperator habitum pœnitentis ſumpſit, atque, ut moris erat pœnitentium, cingulum militiæ depoſuit. Facta ſunt hæc & machinata ab ipſis Epiſcopis nequiter & injuſtè, ſed quid ab iis tentatum in autoritatem Imperatoriam? nihil certè. Nam quod cingulum militiæ depoſuit, id fecit pro more pœnitentium qui tum temporis ſæcularibus omnibus negotiis nuntium mittebant & plerumque ſe in Monaſterio includebant, quin autem iſtud Rege ultro faciente Epiſcopi probare potuiſſent, ſi revera criminum quorum accuſatus erat reus fuiſſet aut ſi eorum non ante pœnitentiam egiſſet quis non fateatur? in eo erat iniquitas quod Ludovicum id invitum facere ſcirent, & criminum quorum accuſabatur vel reum non eſſe, vel eorum veniam jam eſſe conſecutum. Ut autem aliquid in Imperatoriam autoritatem tentaſſe eos probaretur, oſtendendum eſſet illos pronuntiaſſe Imperatorem regnandi jure ob crimina excidiſſe, & etiam invitum de regno pellendum. At nihil ſimile ſtatuunt, imò ſupponunt eum ultro ac libenti animo ob crimina quæ perpetraverat ſe pœnitentiæ addicere & cingulum militiæ ponere. Sed quæ ſecuta ſunt eorum quæ ab iſtis facta ſunt iniquitatem oſtendunt, nam anno ſequenti 834. Lotharii fratres qui priùs exautorationi patris ſui tacitè conſenſerant, cum Lotharium poſt depoſitum & cuſtodiæ traditum patrem Imperium omne invadere cognoviſſent, coactis copiis adverſus Lotharium proficiſcuntur. Qui ſibi metuens aufugit atque hinc pater Eccleſiaſticæ communioni reſtitutus eſt & Imperii ornamenta recepit. Deinde ſequente anno in Concilio ad Theodorici villam iterum ab Epiſcopis abſolutionis beneficium eſt conſecutus, & Ebbo ibidem ſuaſu Epiſcoporum ſeipſum Epiſcopatu abdicavit, cœteri Epiſcopi qui conventui adfuerant excuſaverunt ſe eo quod per vim ad conſentiendum compulſi fuiſſent, Agobardus & alii abſentes damnati ſunt: notandum porrò eſt in iſtis Conciliis non reſtitui Imperatorem Regno & Imperio ſed tantùm Eccleſiæ & communioni, ita

neque in exautoratione neque in reſtitutione Ludovici Pii quidquam eſt quod probet Eccleſiæ poteſtatem eſſe in temporalia. Nec magis eo pertinet judicium Concilii Aquiſgranenſis anni 842. adverſus Lotharium, in eo enim Epiſcopi Lotharium autoritate ſua de Regno Galliæ non dejecerunt, ſed tantùm à Ludovico & Carolo in conſilium adhibiti num liceret ſibi partem Regni Francici à Lothario relictam regere & cenſuerunt id ab ipſis tuta conſcientia fieri poſſe, rem ſic narrat Nithardus lib. 4. tom. Conc. 7. colon. 1177. & 1758.

De ſeptem Electorum inſtitutione.

POſt Imperii tranſlationem, ſeptem quoque electorum inſtitutionem à Pontificibus factam eſſe affirmat Bellarminus & ad probandam Pontificum in temporalia poteſtatem adducit. *Octavum*, inquit, *exemplum eſt Gregorii V. qui ſanctionem edidit de Imperatore eligendo per ſeptem Germaniæ Principes quæ uſque ad hanc diem ſervatur. Quod ita eſſe probatur per Blondum Decade* 1. *lib.* 3. *Nauclerum generatione* 34. *in vita Gregorii V. alioſque multos hiſtoricos aſſerunt etiam Magdeburgenſes.* Reſpondeo incertum eſſe quando, quomodo & à quo ſeptem Electores inſtituti fuerint : ſunt enim ſcriptores qui hanc Electorum inſtitutionem tribuant Carolo Magno ut Jordanes in Chronico quæ ſententia niti videtur autoritate Innocentii III. *c. venerabilem de electione & electi poteſtate*, alii ejuſdem inſtitutionis, Germaniæ Principes auctores faciunt, alii eam Gregorio V. tribuunt, ut Blondus, Nauclerus, Platina & alii Gregorio X. ut Aventinus lib. 5. annalium Boïorum & Onuphrius in lib. de Comitiis Imper. ubi ex profeſſo probat hos ſeptem Electores non ante fata Frederici inſtitutos eſſe, denique nonnulli eam partim Gregorio V. partim Othoni III. partim Principibus Germaniæ tribuunt, quia cum hos omnes diverſo modo hæc inſtitutio diverſimodè tangat ab omnibus approbari debuit.

Quod ſpectat ad primam opinionem quæ Carolo inſtitutionem ſeptem Electorum tribuit, eam eſſe falſam concedunt omnes, cum ſucceſſores Caroli non à certis Principibus Germaniæ, ſed ab omnibus Principibus Francis electi fuerint : ſimili ratione probat Onuphrius Gregorium V. non eſſe illius autorem, quia diù poſt ipſum vita functum Principes omnes Imperii Germaniæ tàm Epiſcopi quàm Laïci

Laïci Imperatores eligebant, & ſic Electos probat Henricum II. Conradum I. & II. Henricum IV. & V. Lotharium II. Fredericum I. & Philippum I. Nec dicas cum Bellarmino Principes interfuiſſe, non elegiſſe; nam ut multis teſtimoniis docet Onuphrius, & poſt eum Baronius tom. 10. Annal. ad ann. 996. n. 4. & ſequentibus, non ſolùm iſtis electionibus intererant, ſed & eas ipſi ſuffragiis promovebant, idque perſpicuè patet ex Gregorii VII. Epiſtolâ ad omnes Epiſcopos, Duces atque Comites Teutonicos de novi Regis electione faciendâ, ſi Henricus non reſipiſceret lib. 4. Epiſt. Greg. Epiſt. 3. Iterùm Onuphrij opinio non videtur eſſe magis vera; nam ut obſervat Bellarminus, ſeptem Electorum fit mentio in Autoribus qui ante Gregorium X. ſcripsêre, ut eſt Martinus Polonus qui ſub Innocentio IV. ſcribebat, Oſtienſis qui ſub Gregorio IX. & Concilium generale Lugdunenſe ſub Innocentio IV. Hinc Baronius primam inſtitutionem ſeptem Electorum in hoc Concilio ab iſto Pontifice factam fuiſſe putat, conjicitque eos qui Gregorio quinto eam tribuerunt, deceptos eſſe Martini Poloni verbis, qui ſic loquitur in vitâ Othonis III. *Et licet iſti tres Othones per ſucceſſionem generis regnaverint, tamen poſteà fuit inſtitutum, ut per Officiales Imperij Imperator eligeretur, qui ſunt ſeptem, videlicet primò Cancellarij iſti Moguntienſes Germaniæ, Trevirenſis Galliæ, Colonienſis Italiæ, Marchio Brandeburgenſis Camerarius eſt, Palatinus Dapifer, Dux Saxoniæ enſem portat, Rex Bohemus Pincernam agit.* Quæ verba perperàm intellecta, putat cauſam dediſſe Baronius iis qui ſub Othone III. à Gregorio quinto ſeptem Electores inſtitutos ſcripſerunt. Cùm tamen Martinus poſt Othonem ſuo tempore id factum indicet; verùm, ut diximus, non modò D. Thomas, ſeu potiùs autor lib. de regimine Principum, ſed & Oſtienſis, qui ante Concilium Lugdunenſe, vel eodem tempore ſcribebat Chronicum ejuſdem temporis, & Auguſtinus Triumphus qui paulò poſt ſcripſit, ſeptem Electorum inſtitutionem ad Gregorium V. referunt, & de eâ velut de veteri inſtitutione loquuntur. Denique obſervandum eſt ſeptem Electores à Lugdunenſi Concilio recenſitos diverſos eſſe ab iis qui nunc ſunt & olim fuerunt. *Hi enim ſunt Moguntienſis, Trevirenſis, Colonienſis, Palatinus, Saxo, Brandeburgenſis & Bohemus.* Qui verò à Concilio Lugdunenſi recenſentur, hi ſunt, Duces Auſtriæ, Bavariæ, Saxoniæ & Brabantiæ, Epiſcopi verò Colonienſis, Moguntinus & Salsburgenſis.

Itaque incertum omninò eſt, utrùm à Pontificibus, & quando inſtitutio iſta facta fuerit.

Ut autem pateat electionem Imperatoris ad Electores transferri ab Epiſcopis Romanis ſine injuriâ non potuiſſe, niſi ex eorum conſenſu id factum fuiſſet, conſiderandum eſt ad quod Imperatoris electio diverſis temporibus pertinuerit. Ante tranſlationem Imperij hanc ad Senatum populumque jurè pertinuiſſe nemo ibit inficias: exercitus tamen plerumque Imperatores eligebant, qui Senatûs ac populi conſenſu Imperium retinebant; poſt Imperij tranſlationem Carolus Magnus, ut probatum eſt, ab univerſo populo Romano, autore Romano Pontifice electus eſt Imperator. Hujus ſucceſſores Imperium ſibi jure hæreditatis, tum etiam ex prævià Principum ac procerum Imperij electione ſibi vindicarunt.

Ultimus è Caroli Magni ſanguine Imperator fuit Ludovicus III. Arnulphi filius, qui prole carens à Berengario Veronæ victus, vitam & Imperium amiſit. Hinc Imperium ruere cœpit. Nam Itali, ac Romani pro Regibus ac Imperatoribus victores agnoſcebant, ita Berengarius, Ludovicus Boſonis, Hugo Arelatenſis, Lotharius ejus filius, Rudolphus Burgundiæ, & alij ſubinde Italiam occuparunt, Imperiumque affectarunt. Ex aliâ parte Franci Principes & Germani Conradum à Carolinâ ſtirpe Germaniæ Regem Imperatorem agnoſcebant, is morti proximus, ut narrat Nauclerus generat. 31. an. 937. perſuaſit Principibus ut Henricum Turingiæ & Saxoniæ Ducem in Regem ei ſucceſſorem eligerent. Sed iſti duo titulum Imperatoris non habuerunt. Poſt hæc Otho electus, ut ait Nauclerus, *ab omni populo Francorum & Saxonum*, Italiâ recuperatâ, Imperatoris nomen ac dignitatem conſenſu populi Romani accepit, & à Pontifice Romæ inunctus eſt. Qui verò deinceps iſtis ſucceſsêre, plerumque hæreditatis jure, ab univerſis pariter Germaniæ Principibus electi feruntur. Donec ad vitandam confuſionem ac diviſiones, cœteri Principes ſeptem Electoribus ſua jura ceſſerunt. Porrò non potuit Pontifex iſtud juris autoritate ſuâ quibuſdam Principibus adimere, quippe jure naturali in regno electivo electio pertinet ad univerſum populum, ſed ad vitandas turbas introductum, ut præcipui proceres ex conſenſu populi cæteros cives repræſentantes, Regem aut Imperatorem eligant; nec dubium quin poſſint ſibi invicem jus ſuum cedere, & electionem paucis tantùm committere, ſed Pontificem Romanum id ſine eorum conſenſu facere poſſe abſurdum prorsùs videtur.

Porrò ſi quid in re dubiâ conjici poſſit veriſimile, arbitror Othonem III. cœterorum Imperij procerum adhibito conſenſu, & fortè Gregorij

te Gregorii V. autoritate adjecta numerum Electorum ſeptenarium conſtituiſſe, cum enim is Imperator liberis careret, & periculum eſſet ne diviſiones ob Electorum multitudinem orirentur, huic malo obviam ire volens, remedio iſto uſus eſt, ſperans ab omnibus Principibus id probatum iri. Quanquam ex hiſtoria conſtat, id non ſtatim obtinuiſſe Principibus ordinariis Electoribus non omninò conſentienbus, & juri ſuo cedere nolentibus. Nam Henricus Othonis ſucceſſor non à ſeptem Electoribus, ſed à Principibus Germaniæ electus dicitur à Nauclero generatione 34. anno 1002. extantque exempla plura poſteriorum Imperatorum eodem modo Electorum. Ita conciliantur invicem ii qui dicunt inſtitutionem Electorum ſeptem ſub Othone III. factam, & qui eam non ante Gregorium X. aut Innocentium IV. obtinuiſſe ferunt, iſti enim loquuntur de uſu, illi de inſtituto.

Porrò non id ſolùm feciſſe Imperatorem aut Pontificem autoritate ſua, ſed ex conſenſu cæterorum Principum, tùm ex eo probatur quod facere non potuerit, tùm etiam ex ſcriptorum benè multorum teſtimoniis, Chronicum vetus, cujus autorem dicunt nonnulli Albertum Stadenſem ad annum 1240. ex prætaxatione Principum & conſenſu eligunt Imperatorem Trevirenſis, Moguntinus & Auguſtinus Triumphus lib. de poteſtate Eccleſ. q. 35. a. 2. Gregorius V. tempore Othonis Imperatoris convocatis & requiſitis Principibus Allemaniæ ſeptem Electores inſtituit. Leopoldus de jure Imperii c. 3. *Tempore Othonis III. qui filiis caruit, fuit inſtitutum, ut per certos Principes Germaniæ ſolus per Officiarios Imperii ſeu Curiæ Imperialis eligeretur Imperator.*

At nullus eſt qui diligentiùs Nauclero id enarret, hujus hæc ſunt verba generat. 34. ann. 994. *Hoc tempore Electores Imperii primùm inſtitui leguntur, de quo aliqui ſcribunt, quod Otho tertius cum hæredes ex ſe dependentes marcs non haberet, conſtituit ex conſilio Principum Germaniæ, ut Imperatore mortuo in oppido Francofurt. perpetuò fieret electio, electoreſque conſtituit tres Archiepiſcopos*, & enumeratis iis ſeptem ſic ait. *Hi ſeptem Principes eligendi Imperatoris jus & poteſtatem ſic acceperunt*, & mox, *itaque aiunt Gregorium V. cognita Imperii imbecillitate, varietateque fortunæ quo diutiùs apud Germanos ſumma poteſtas remaneret illeque cæteris præeſſet, qui virtute & dignitate cæteros præſtaret, retuliſſe ſanctionem de Imperatore deligendo, videlicet ſolis licere Germanis Principem deligere qui Cæſar, & Romanorum Rex appellatus, tùm demum Auguſtus & Imperator haberetur, cum à Romano Pontifice*

benedictione præmiſſa coronaretur. Et quod ordinaverit cum procerum Germaniæ conſenſu Electores prædictos qui vice omnium eligere deberent. Ex his habes quæ fuerint Pontificis, Imperatoris & Principum hoc in negotio partes. Imperator ſeptem Electores delegit ex conſilio Principum, Principes cœteri conſenſerunt & ſuo juri ceſſerunt. Pontifex conſtitutionem Imperatoriam ex conſenſu Principum factam probavit & *retulit*, non ut Bellarminus legit, *tulit.* Quia inlata fuerat ab Imperatore, convenit inter omnes delectum Imperatorem nomen Imperatoris non aſſumpturum niſi priùs à Pontifice coronatus fuiſſet. Itaque Electorum inſtitutio non Pontifici, ſed potiùs Imperatori, ac maximè cœterorum Principum, quorum erat de jure ſuo cedere conſenſui, tribui debet. Id obſervat Cardinalis Cuſanus de concordia Catholica lib. 3. cap. 4. *Electores*, inquit, *qui communi conſenſu omnium Allemannorum & aliorum qui Imperio ſubjecti erant tempore Henrici II. conſtituti ſunt, radicalem vim habent ab ipſo communi omnium conſenſu, qui ſibi naturali jure Imperatorem conſtituere poterant, non ab ipſo Romano Pontifice, in cujus poteſtate non eſt dare cuicunque Provinciæ per mundum Regem vel Imperatorem, ipſa non conſentiente.* Et concurrebat ad hoc conſenſus Gregorii V. tanquam unius Pontificis Romani, qui juxta gradum ſuum in conſentiendo in communem Imperatorem intereſſe habet. *Rectè ſicut in Conciliis generalibus occurrit in primo gradu autoritas ipſius, vigor nihilominus definitionis non ab ipſo primo omnium Pontifice, ſed ex communi omnium ipſius & aliorum conſenſus dependet.* Itaque quoquo tandem modo & quovis tempore facta fuerit iſta inſtitutio, quod non eſt admodum certum, autoritate ſolius Pontificis vim non habuit, ſed præſertim cœterorum Principum ad quos pertinebat electio, ſine quorum conſenſu non poterat electio ad hos ſolos ſeptem reſtringi. Quod & ipſe Bellarminus cogitur aliquando fateri, cum ait lib. 3. de Tranſlat. Imperii c. 4. Papam id non potuiſſe, niſi præſente Imperatore, Germaniſque Principibus conſentientibus. Quod idem prorſus eſt ac id quod nos dicimus ex conſenſu Principum, autoritate Imperatoris, & Pontificis iſtud factum fuiſſe. Sed hoc non arguit ullam in Pontifice, prout Pontifex eſt, poteſtatem temporalem, nam ut diximus, ad eum Imperatoris electio non pertinet ut Epiſcopus eſt, ſed ut Romanæ civitatis Princeps eſt.

Objiciunt primò eos omnes ſcriptores qui dicunt ſeptem Electores à Gregorio V. aut X. fuiſſe conſtitutos.

Reſpondeo ex dictis conſtare, non eſſe certum utrum ab iſtis Pontificibus id fuerit ſtatutum. Secundò certum eſſe id ab ipſis non eſſe factum, aut fieri potuiſſe autoritate Pontificiâ. Tertiò certum non minùs eſſe id ab ipſis non eſſe factum ſine conſenſu & autoritate Principum Imperii & Imperatoris. Quod ſi qui Scriptores præſertim recentiores hujus rei non meminerint, cum ab aliis bene multis memoriæ prodita ſit, ab iis qui illam non referunt, non tam prætermiſſa, quam ſubintellecta dici debet.

Objiciunt ſecundò autoritatem Innocentii III. in cap. *venerabilem de elect.* ubi hæc ait, *Verum illis Principibus, & jus & poteſtatem eligendi Regem in Imperatorem poſt modum promovendum recognoſcamus ut debemus, ad quos de jure & antiqua conſuetudine noſcitur pertinere, præſertim cum ad eos jus & poteſtas hujuſmodi ab Apoſtolica ſede pervenerit in perſona magnifici Caroli, qui à Græcis tranſtulit Imperium in Germanos.* Quem ſecutus Jordanes à Carolo Magno de conſenſu & mandato Romani Pontificis præceptum eſſe ait, *ut Imperium Romanorum apud electionem canonicam Principum Germanorum in perpetuum remaneret.* Verùm, uti diximus, hæc opinio defendi non poteſt, cum conſtet ſeptem Electores diù poſt Carolum Magnum fuiſſe inſtitutos.

Deinde etſi de Principibus Germanis omnibus id intelligeretur, hanc poteſtatem ipſis à Pontifice collatam, tam falſum eſt ac Imperium ejus ſolius autoritati ad Germanos eſſe tranſlatum. Ut enim jus electionis Imperatoris Sedes Apoſtolica in Germanos Principes tranſtuliſſet, deberet illud priùs habuiſſe, ſed inauditum eſt Romanum Epiſcopum ſolum ullum unquam Romanum Imperatorem elegiſſe. Nec verò quemquam movere debet Innocentii in ſuâ causâ loquentis judicium, quod ſi quis nollet prorſus rejicere, ita poſſet eum explicare, ut diceret jus iſtud à Romano Pontifice in Germanos eſſe tranſlatum nomine totius Romanæ civitatis quæ iſtud jus habebat. Nam certum eſt ante Carolum Germanum Principem non fuiſſe Imperatorem creare, ſed Romanæ civitatis. Poſt Carolum verò Principes Franci & Germani in electione præcipuas partes habuerunt, hoc autem fieri non potuit ſine Romanæ civitatis conſenſu ejuſque Epiſcopi qui cum primus Princeps ejus eſſet eum in iſtis negotiis repræſentabat.

Objiciunt tertiò Viennenſe Concilium Clementinâ *Romani Principes de jure jurando*, ubi hæc habentur. *Eccleſia Romana à Græcis Imperium tranſtulit in Germanos, & ab eadem ad certos eorum*

Principes jus & poteſtas eligendi Regem in Imperatorem poſtmodum promovendum.

Reſpondeo dici poſſe Romanam Eccleſiam id feciſſe, quod conſilio, adhortatione & ſuffragio ejus factum eſt, ſed tùm tranſlatio Imperii, tùm ſeptem Electorum inſtitutio, conſilio, adhortatione, conſenſu, & ſuffragio Epiſcopi Romani facta eſt, non tamen ab eo ſolo, aut ex ejus ſolius autoritate; Quod ſi cui Concilii Viennenſis dictum aliquid amplius aſſerere videatur, reſpondere poterit in Conciliis illud tantùm vim habere, quod de profeſſo decretum & determinatum eſt à Concilio, non autem illud quod narrando dictis inſeritur; cujuſmodi ſunt verba in objectione relata. Demùm iſtius Concilii Decreta à Pontifice Clemente V. ſunt concinnata, non ab ipſo Concilio generali emiſſa.

Objiciunt quartò inſtrumentum quoddam Principum Germanorum, quod ſervatur in munitione Caſtri S. Angeli, in quo ſic habetur. *Nos Principes Imperii univerſis præſentem hanc paginam inſpecturis complectens olim Romana Mater Eccleſia, quâdam quaſi Germanâ charitate Germaniam illam eo terrenæ dignitatis nomine decoravit quod eſt ſuper omne nomen, temporaliter tantum præſidentem ſuper terram, plantans in eâ Principes tanquam arbores praelectas, & rigans illas gratiâ ſingulari, illud eis dedit incrementum mirandæ potentiæ, ut ipſius autoritate ſuffulti velut germen electum per ipſorum electionem illum qui fræna Romani teneret Imperii germinaret. Datum anno Domini 1279. indictione 7. regnante Domino noſtro primo dicto Rodulpho Romanorum Rege regni ejus anno 6. Igitur*, inquit Bellarminus, *fatentur ipſi Principes Germani ab Eccleſia Romana poteſtatem eligendi in Imperatorem ad Germanos perveniſſe.*

Reſpondeo inſulſum eſſe iſtud monumentum, & ab aliquo indocto imperitè confictum, ineptiis ſcatens, in quo qui ſubſcribunt Principes anonimi ſunt quale nullum unquam inſtrumentum publicum factum. Deinde etſi verum eſſet, poſſent dici Principes Germani electionem acceptam referre Eccleſiæ romanæ, non proüt Eccleſia eſt, ſed proüt Romana civitas eſt, ad quam jus electionis præcipuè pertinebat. Forſan etiam ipſi Principes quorumdam hiſtoricorum teſtimoniis deluſi, aut Pontifici blandientes id dixerint. Cum enim id monumentum ſcriptum ſit ſub Rodulpho primo, qui primus à ſeptem Electoribus poſt Fridericum ſecundùm fuit electus, mirum non eſſet, ſi hanc eligendi poteſtatem nondum ſatis firmam Pontifici ſe debere adulando faterentur. Sed ut dixi monumentum

iſtud nullus leget, qui non ſtatim illud ab homine otioſo & imperito confictum eſſe non intelligat.

De tentatâ à Gregorio ſeptimo Henrici quarti Imperatoris depoſitione.

Nonum, inquit Bellarminus, *exemplum eſt Gregorij ſeptimi, qui Henricum quartum Imperatorem depoſuit, & alium eligi juſſit, quod & factum eſt.*

Reſpondeo primum iſtud eſſe exemplum tentatæ à Pontificibus depoſitionis in Reges, quod velut novum & inauditum univerſus orbis exhorruit, ut à nobis probatum eſt ſuprà. Quare hoc exemplum non ſecus ac poſteriora omnia nihil nobis obſunt, neque adverſariis favent: ſemper enim in illis cernere eſt inde Romanos Pontifices autoritatem ſibi deponendorum Regum vindicantes, inde Reges, Principes, populos, imò & Epiſcopos hanc ei autoritatem denegantes, & ſententias depoſitionis in Reges latas, velut illicitas repudiantes, atque ita dici non poteſt per ea Romanos Pontifices ſibi tanquam per poſſeſſionem aliquid juris acquiſiviſſe; nam ut poſſeſſio ſit legitima, debet niti aliquo, ſaltem colorato titulo, bonæque fidei debet eſſe, haud reclamante rei Domino. Hîc verò Romani Pontifices contra omne jus ſine ullo titulo Reges deponere tentarunt, reclamantibus ſemper non tantùm ipſis Regibus, ſed & univerſis populis ac Epiſcopis totius orbis adverſum iſtos conatus proteſtantibus; ergo dici non poſſunt per iſtos conatus acquiſiviſſe ſibi poſſeſſionem juris Regum deponendorum. Deinde cùm jure divino conſtituti ſint, & à ſolo Deo illorum pendeat autoritas, etiamſi Pontifices eorum deponendorum autoritatem, nemine reclamante, uſurpaſſent, imò etiamſi tota Eccleſia per impoſſibile hujuſmodi jus ſibi arrogaſſet, præſcribi propterea non poſſet adverſus jus divinum & naturale, quod nulla facta, nulla exempla, nulla poſſeſſio, vel mutare, vel tollere poſſunt. Itaque poſſemus hæc omnia exempla Gregorio ſeptimo poſteriora prætermittere, ſed ad confirmandam noſtram aſſertionem ea referemus, ut inde pateat Pontificum in Reges conatus illicitos, iniquos, & temerarios fuiſſe, ſeditionum, cædium, bellorum, ſchiſmatum cauſas ferè ſemper extitiſſe, uno verbo multùm ex iis mali, tum regnis, tum Eccleſiæ acceſſiſſe, nihil unquam boni.

Atque ut à Gregorii ſeptimi facto ordiamur, inter ipſum & Henricum Imperatorem diſſidii cauſa ferebatur, quod is Epiſcopos & Abbates, partim pretio, partim privatâ autoritate, quod inveſtituram vocant, conſtitueret. Hac de causâ initio Pontificatûs, Gregorius eum admonuit, ne deinceps largitione corruptus, Epiſcopatus & beneficia conferret, alioquin ſe in delinquentes pœnis Eccleſiaſticis uſurum. Sed diſcordia non erupit ante annum 1076. quo Gregorius & Henricus ſeſe mutuò damnationibus appetivêre. Imperator enim ſuperbâ legatione Pontificis exaſperatus, Concilium Vormatiæ indixit, in quo Gregorius variorum flagitiorum accuſatus, depoſitus eſt, miſſaque Romam legatio cum contumelioſis litteris, quibus denuntiabatur, ut ſe Epiſcopatu abdicaret. E contrà verò Gregorius habitâ Romæ Synodo, Epiſcopos hujus ſententiæ autores excommunicat, ipſo Henrico regnum Teutonum & Italiæ abrogat, omneſque Chriſtianos à vinculo juramenti abſolvit. Henricus cognitâ Gregorii cenſurâ, multas Epiſtolas ad Gentes & Nationes conſcripſit, quibus ſe contra jus faſque à Pontifice damnatum oſtendebat. Nihilominus tamen cùm Saxones bellum contra Henricum pararent, Principes Allemanniæ veriti ne regno ſpoliarentur, autores ei fuerunt ut ſi Gregorius in Allemanniam veniret, cum eo reconciliaretur. Simulavit ille ſe huc venturum, ſed cùm Vercellas uſque veniſſet, Canoſſam oppidum agri Regienſis ſeſe recepit. Venit illuc properè Henricus, rerumque ſuarum neceſſitate compulſus, veniam petiit, quam Pontifex ipſi primùm denegatam tandem conceſſit. Nihilominus tamen inclementiâ ſuâ irritatum Cæſaris cernens animum, clam Rudolphum Ducem ad imperium capeſſendum ſollicitavit: is à Saxonibus electus bellum in Henricum movit, ter prælium, æquo ferè Marte, multâ utrinque cæde editâ, commiſſum. Interim Gregorius in Concilio Romano ann. 1080. latam in Henricum ſententiam renovat, Rudolpho imperium confirmat, precaturque ut Henricus in omni congreſſione vincatur, & Rudolphus regnum Teutonum obtineat: verùm hujus vota non fuerunt exaudita, nam eodem anno quarto prælio commiſſo, Rudolphus eſt occiſus, inutili penes ſuos relictâ victoriâ. Interim novemdecim Epiſcopi Moguntiæ, ac poſteà triginta Brixiæ congregati Gregorium deponunt, & Guibertum Ravennatem Epiſcopum, qui Clemens ſextus eſt dictus, in ejus locum eligunt. Hunc Imperator cum exercitu Romam veniens, expulſo Gregorio, in ſede Epiſcopali collocavit, & ab eo coronam imperialem accepit.

accepit. Nec hic fuit diſſidiorum finis, nam fœderati Principes Hermanno Lotharingo regnum deferunt anno 1082. qui annis poſt ſeptem extinctus eſt: triennio ante, hoc eſt anno 1085. mortuus fuerat Gregorius; huic ſucceſſit Victor tertius, qui continuis bellis vexatus, cum prius pro ejus defenſione ad viginti hominum millia per Italiam cecidiſſent, coactus eſt Caſſinum Benedicti antiquam ſedem reverti. ubi anno 1088. obiit, deſignato ſucceſſore Othone Oſtienſi, quem Cardinales ad Pontificatum promoverunt. Is ſententiam in Henricum & Guibertum à Gregorio latam confirmavit; ſed ipſe variè vexatus, coactus eſt aut in Galliâ degere, aut Romæ in domo Petri Leonis, ubi & mortuus eſt, ad vitandas inimicorum inſidias ſeſe continere. Huic anno 1099. ſucceſſit Paſchalis, qui adverſus Guibertum bellum geſſit; ſed is paulò poſt anno 1100. è vivis abiit, neque tamen ejus morte factionum ſtudia reſciſſa ſunt; nam Richardus qui Guiberto faverat, Albertum quemdam ei Atellanum ſuffecit, Præneſtini Theodoricum quemdam Pontificem creavêre. Tertius prætereà Maginulphus apud Ravennam Pontificatus titulum uſurpare auſus eſt. Sed non minus imperium quàm Pontificatus prædæ tunc erat. Nam adverſus Henricum Pontifices excitavêre filium ejus Conradum, & eo mortuo, filium alterum Henricum, à quo pater imperio ſpoliatus, captus, & in cuſtodiam conjectus eſt, ac demum profugus Leodii deceſſit anno 1106.

Violentum Henrici quarti in Romanos Pontifices animum non imitatus eſt modò, ſed & ſuperavit; Henricus V. quippe in Italiam veniens, à Paſchali per vim extorſit jura inveſtiturarum, de quibus tantum erat certamen exortum, & ab eodem ritu ſolito Imperator inauguratus eſt; ſed quamprimum ille Italiâ diſceſſit, hæc omnia irrita decrevit Paſchalis in Concilio Lateranenſi ann. 1112. inde in Concilio Viennenſi inveſtituram Epiſcopatuum hæreſim eſſe declaratum eſt. Sub Gelaſio ſecundo Paſchalis ſucceſſore Romam rediit Henricus, ut ab eo confirmationem eorum quæ à Paſchali ſecundo ſibi conceſſa fuerant, extorqueret; ſed cum ille Româ aufugiſſet, Burdinum quemdam, quem alii Mauritium, alii Gregorium octavum appellant, Bracarenſem Archiepiſcopum Antipapam conſtituit. Poſt diſceſſum Henrici Gelaſius Romam rediit: hinc inteſtinum in urbe Româ prælium in quo multi cecidêre. Paſchalis iterùm fugere coactus, habitis Capuæ & Viennæ Conciliis, Henricum & Burdinum excommunicavit; cumque in Monaſterium Cluniacenſe ſeſe recepiſſet, ibidem paulò poſt obiit. Huic ſucceſſit Calixtus

ſecundus, ſub quo pax inter Pontificem & Imperatorem inita eſt, ac controverſia de inveſtituris terminata in Conventu Vvormatienſi, in quo Imperator inveſtituram per annulum & baculum remiſit, canonicam electionem & liberam conſecrationem fieri permiſit, ſed ex aliâ parte Pontifex Imperatori conceſſit, ut electiones Epiſcoporum & Abbatum regni Teutonici coram ipſo fierent abſque ſimoniâ & violentiâ, electus autem regalia per ſceptrum acciperet, & ex aliis imperii partibus conſecratus infra ſex menſes regalia quoque per ſceptrum acciperet. Ita inveſtiturarum controverſia, quæ à Gregorio ſeptimo Eccleſiam innumeris penè malis & cladibus affecerat, anno 1122. amicè terminata eſt.

Ex hac autem totius iſtius Conſtitutionis narratione liquet, ea quæ tum à Pontificibus, tum à Romanis Imperatoribus hujus diſſidii tempore attentata ſunt, in exemplum trahi minimè poſſe. Cum utrinque multa præter jura ac præter æquitatem omnem crudeliter & impiè fuerint geſta. Quot verò & quantæ, Deus bone! calamitates, è temerariâ Gregorii ſeptimi in Henricum quartum ſententiâ fluxerunt; in imperio ſeditiones, cædes, rebelliones, bella, parricidia; in Eccleſiâ Epiſcoporum proſcriptiones mutuæ, Concilia ſibi invicem oppoſita, ſpoliata templa, violatæ aræ, dejecti Pontifices, alii in eorum locum ſuffecti: de Romano Epiſcopatu vi & armis decertatum, longo ac diro ſchiſmate Eccleſia vexata, uno verbo omnia ſive in Imperio, ſive in Eccleſiâ ſuſque deque versâ.

Quanquam autem varia fuerint pro variis affectibus ſcriptorum de hoc diſſidio judicia, nihilominus tamen omnes Gregorii de Imperatore deponendo conatum novum & antehac inauditum fuiſſe agnoſcunt: & ex his non pauci Gregorium crudelitatis & ambitionis arguunt.

Sic Petrus Damianus Cardinalis, qui Hildebrandum ſub Alexandro ſecundo Cardinalem tantum noverat, nam antequam Papa fieret, mortuus erat Petrus: is, inquam, Damianus Ep. 10. lib. 1. vocat eum *Tyrannum Neronianâ pietate condolentem, colaphiſando demulcentem, aquilino ungue palpantem.* Et in fine Epiſtolæ, ille miſerum Petrum de manibus eruit Hildebrandi, ad cujus imperium magno Petro patuit carcer Herodis.

Leo Oſtienſis Gregorio ſeptimo addictiſsimus, lib. 3. c. 24. vocat eum elatione turgidum, & c. 48. accuſat eum perfidiæ, quod poſt reconciliatum ſibi Henricum Matildæ conſiliis, quemdam è ſuis ultra montes dirigens coronam imperii illi miſerit, & ei adver-

ſus Imperatorem rebellionem ſuaſerit.

Rodulphus ipſe qui in locum Henrici ſuffectus fuerat, vulneratus in prælio, paulò ante mortem faſſus eſt ſe injuſtè in Henricum ex juſsione & mandato Pontificis rebellaſſe: *Videtis*, inquit, *manum meam de vulnere ſauciam, hac ego juravi Domino Henrico, ut non nocerem ei, nec inſidiarer gloriæ ejus; ſed juſſio Apoſtolica, Pontificumque petitio me ad id deduxit, ut juramenti tranſgreſſor honorem indebitum uſurparem. Quis igitur finis nos acceperit videtis, cum in manu unde juramenta violavi, mortale hoc vulnus accepi: viderint ergo ii qui nos ad hoc inſtigaverunt, qualiter nos duxerunt, ne fortè deducti ſimus in præcipitium æternæ damnationis.* Hæc refert Hemoldus Chronici Sclavorum, lib. I. c. 29.

Denique ipſummet Gregorium morti proximum, eorum quæ contra Henricum quartum tentaverat pœnituiſſe refert Sigibertus in Chronico. Quis non videat pluris fieri debere morientium Henrici adverſariorum verba eo tempore prolata, quo veræ tum demum excutiuntur pectore voces, detrahiturque perſona, manet res, quam quæ ipſi odiis & ambitione impulſi ſcripſerunt aut geſſerunt.

Objicit primò Bellarminus, ut probet Gregorii ſeptimi de Henrici quarti depoſitione ſententiam juſtam fuiſſe, Conciliorum quæ Pontifices celebrarunt Decreta, ex quibus probata eſt Gregorii in Henricum quartum ſententia. Hæc autem ſunt, Romanum tertium & ſeptimum ſub Gregorio, Beneventanum ſub Victore tertio, Beneventanum, Placentinum, & Claromontanum ſub Urbano ſecundo, Romanum ſub Paſchali ſecundo.

Reſpondeo primò majoris fieri non debere iſtorum Conciliorum autoritatem, quàm ipſorum Pontificum quorum autoritate convocati ſunt, iiſque opponi poſſe Concilia ab Henrico convocata, quæ in Pontificem ſententiam tulerunt, Vormatienſe ſcilicet, Papienſe, Moguntinum, Brixienſe, & Moguntinum alterum, in quo Brixienſis Concilii ſententia eſt confirmata. Quod ſi in autoritatem admitti nolint, quia ab ipſo Imperatore ſunt convocata, fueruntque Epiſcoporum qui ipſi favebant; cur non iiſdem rationibus nos Conciliorum à Romanis Pontificibus convocatorum autoritatem rejiciemus.

Reſpondeo ſecundò in Romanis duobus à ſolo Gregorio pronunciatam in Henricum ſententiam depoſitionis, in cœteris excommunicatum eſſe Henricum, non autem depoſitum.

Objicit ſecundò Bellarminus eos autores qui Gregorii ſeptimi

factum approbarunt, Marianum, Scotum, Lambertum, Schafanaburgenſem, Anſelmum Cantuarienſem, & Lucenſem, Geberhardum Salſburgenſem, Stephanum Alberſtatenſem, Leonem Oſtienſem, Othonem Frizingenſem, Dodechinum, & Abbatem Uſpergenſem.

Verùm quâ de causâ Bellarminus Bennonem Cardinalem & alios ſcriptores ut ſuſpectos rejicit, eadem nos pleroſque ex iſtis qui Gregorii partes ſequebantur in autoritatem admittere non tenemur. Quippe hoc tempore omnes ferè ſcriptores Imperatoris vel Pontificis partes acriter tuebantur, nec liberum erat hinc & inde mentem aperire, ut teſtis eſt anonymus in vitâ Henrici quarti: *De his*, inquit, *vera ſcribere, periculum; falſa, crimen, hac lupus, hac canis urget.* Unde non mirum ſi prudentiores judicium non interpoſuerunt, cœteri vel in Henricum, vel in Gregorium ſtylum ſuum direxerint, cùm è contrà potiùs ſtudio quàm Hiſtoricorum animo; ſed de ſingulis ſcriptoribus pauca dicam. Et primò, quod ſpectat ad Marianum Scotum, ejus autoritas nullius eſt momenti, cùm faverit ipſe rebellibus Senonibus, & defectionem eorum probaverit, non ſolùm eam quæ Gregorii ſententiam ſecuta eſt, ſed etiam illam quæ anteà contigit ſub Alexandro ſecundo: ſic enim de hac loquitur: *Quod audiens*, inquit, *prædictus Otho Dux, gravius quàm credi poteſt dictum Regis ſuſcepit, collocutuſque Principibus Saxoniæ, rebellare omnem ſimul fecit Provinciam, & meritò.* Lucenſis Anſelmus Gregorii ſeptimi fuit Patronus, ut teſtantur Sigebertus & Trithemius, ideoque ejus autoritas non majoris eſt momenti, quàm ipſius Gregorii. Giberhardus quoque eodem munere functus eſt, & cum Vicelone Moguntino Archiepiſcopo diſputavit; non magis ergo ei credi debet partes Pontificis tuenti, quàm Vicceloni partes Imperatoris defendenti.

Lambertus Schafanaburgenſis & alii ſcriptores ob inveſtituras & tentata in Gregorium Imperatorem damnant, at ejus exautorationem non omninò approbant, ſed tantùm hiſtoricè referunt. Multi verò autores Henricum etiam poſt hanc exautorationem Imperatorem appellant quales Anonimus Hiſtoriæ Franciæ Scriptor apud Ducheſnium t. 4. qui prætereà obſervat excommunicationem à Gregorio latam, contra voluntatem totius penè Concilii factam, totum Eccleſiæ ſtatum turbaſſe. Albertus Aquenſis lib. 1. c. 7. Guibertus Novigentinus lib. 3. c. 2. Guilielmus Tyrius lib. 1. c. 13. lib. c. 8. 24. lib. 9. c. 8. Otho Bambergenſis Epiſtolâ ad Paſchalem ſecundum

datâ anno 1102. Sugerius in vitâ Ludovici ſexti & alii aliàs à nobis laudati qui factum Gregorii velut novum & inauditum reprehendunt.

Objiciunt ultimò exautorationem Henrici omnibus atque ipſi Henrico terrori fuiſſe, & quamvis nonnulli exiſtimarint injuſtè hanc à Pontifice latam nullum tamen fuiſſe qui dubitarit poteſtatem eſſe Pontifici Reges deponere, quod & ipſe Henricus in Epiſtolâ quadam agnovit, in materiâ hæreſeos fieri poſſe eo tempore quo Gregorio maximè infenſus erat.

Reſpondeo ex dictis conſtare quamplurimos non modò injuſtam, ſed & illicitam exiſtimaſſe exautorationem Henrici ita anonimus in hiſtoriâ ſeu apologiâ vitæ Henrici relatus inter veteres rerum Germanicarum hiſtoricos: *Qua ſubreptione*, inquit, *deluſus Apoſtolicus ſimul & honore creandi Regis quem ſibi fallaciter obtulerant impulſus, Regem banno innodavit, abſolvit omnes qui fidem Regi juraverunt à juramento quod factum multis diſplicuit & aſſerebant tam inefficaciter quàm illicitè factum.* Hoc ipſum agnovit Gregorius qui conſultus ab Herimanno Metenſi quomodo novam illam & inauditam autoritatem quam ſibi aſſerebat probare poſſet, reſpondit his verbis Ep. 21. lib. 8. *Quod autem*, inquit, *poſtulaſti quaſi ſcriptis noſtris juvari ac præmuniri contra illorum inſaniam qui nefando ore garriunt autoritate ſanctæ & Apoſtolicæ Sedis non potuiſſe Henricum excommunicari nec quemquam à Sacramento fidelitatis abſolvi. Non adeo neceſſarium nobis videtur, &c.* Idem Ep. 3. lib. 7. *Quotquot*, inquit, *latini ſunt omnes cauſam Henrici præter admodum paucos laudant ac defendunt & duritiæ ac impietates circa ipſum me redarguunt.*

Nec verò attendendum eſt ad ea quæ Henricus aut alii Imperatores rerum ſuarum neceſſitate coacti dicere, promittere aut facere potuerunt. Sciunt enim omnnes iniquum omnino eſſe ex hujuſmodi conditionibus per vim extortis aliquid juris aſſumere. Non eſt ergo quod adverſarii urgeant Henrici ad extremas anguſtias redacti propoſitiones, pollicitationes aut ſubmiſſiones. Has enim ſemper extorſit neceſſitas. Sic initio diſſidii cum ejus opes & copiæ fractæ omninò forent coactus eſt iniquas ſubire pacis conditiones, atque in Italiam proficiſci & ibi à Pontifice miſerabiliter abſolutionem & veniam deprecari. Sed, ut obſervat Lambertus, omnes Italiæ Principes factum Imperatoris omninò improbarunt, ipſeque Henricus pœnitentiâ ductus eas ut nullas & extortas revocavit.

Quod verò additur Henricum ipſum eo tempore quo maximè

Gregorio infenſus erat agnoviſſe in caſu hæreſeos Reges & Imperatores deponi poſſe non omninò verum eſt. Id enim tantùm ille dicit dubitanter, & per quamdam conceſſionem aliundè probans id minimè fieri debere & in Eccleſiâ factum non eſſe, ſic enim habet in Epiſtolà poſt Synodum Briacenſem ſcriptâ: *Et nos quidem*, inquit, *hæc omnia ſuſtinuimus dum Apoſtolicæ Sedis honorem conſervare ſtuduimus, ſed ſic humilitatem noſtram timorem fortè intellexiſti, ideoque in ipſam Regiam poteſtatem nobis à Deo conceſſam exurgere non timuiſti quam à nobis auferre auſus es minari, quaſi nos à te Regnum acceperimus, quaſi in tuâ & non in Dei manu ſit Regnum vel Imperium, quia Dominus noſter Chriſtus nos ad Regnum, te autem non vocavit ad Sacerdotium, &c. Me quoque (licet indignus inter Chriſtianos ſum ad Regnum vocatus) te teſte quem ſanctorum Patrum traditio ſoli Deo judicandum docuit nec pro aliquo crimine niſi à fide quod abſit exorbitaverim deponendum aſſeruit: cum etiam Julianum Apoſtatam prudentia ſanctorum Epiſcoporum non ſibi, ſed ſoli Deo deponendum commiſerit. Ipſe verò quid verus Papa Beatus Petrus clamat Deum timete, Regem honorificate, tu, inquam, quia Deum non times me Chriſtum ejus inhonoras.* Ex his videre eſt Henricum per conceſſionem tantùm & ad mentem ac ſecundum principia Gregorii & Romanorum fateri ob fidem deponi poſſe Reges, at à quo poſſint deponi non dicit, imò ſtatim addit eos non ab hominibus, ſed à Deo deponendos idque probat, tùm exemplo Juliani Apoſtatæ tùm dicto beati Petri, quare ex ejus teſtimonio probari non poteſt Reges deponi reverà poſſe, cum à fide aberrant. Sed tantùm ſi quando deponi poſſent maximè in negotio fidei, quod tamen verum non eſt. Henricus ſcilicet & Epiſcopi qui ab illius partibus ſtabant exautorationem à Gregorio factam duplici ex capite arguebant: Primò ex eo quod hujuſmodi poteſtatem non haberet Pontifex, deinde ex eo quod etiamſi aliquando Reges deponi poſſent, fieri id non poſſet niſi in caſu hæreſeos, quod tamen faciendum non eſſe probabant exemplo Juliani Apoſtatæ & beati Petri teſtimonio. Falluntur ergo qui iſtud per conceſſionem dictum Reges non poſſe deponi niſi à fide exorbitaverint affirmatè dictum eſſe autumant. Non advertentes hæc verba quæ præcedunt *te teſte* quæ manifeſtè probant id tantùm ad mentem Gregorii dictum fuiſſe ab Henrico & Epiſcopis qui ab ipſius partibus ſtabant.

De Othonis IV. depoſitione.

DEcimum exemplum, inquit Bellarminus, *eſt Innocentii III. qui Othonem IV. ſimiliter depoſuit, ut patet ex Blondo Decade 2. lib. 6.*

Reſpondeo Othonem nunquam legitimum fuiſſe Imperatorem: Nam poſt mortem Henrici VI. Imperatoris qui filius fuit Frederici Ænobarbi, Imperium de jure pertinebat ad Fredericum ſecundum Henrici ſexti filium adhuc infantem, vel ſi non videretur is Imperio idoneus, Philippus Dux Sueviæ Frederici Ænobarbi filius Henrici ſexti frater, cui adminiſtratio Regni ab Henrico moriente fuerat commendata, ut teſtis eſt Blondus, erat eligendus, vel ſi aliter fieri non poſſet, Imperator eligendus ea lege ut eo mortuo Imperium ad fratris filium rediret. Juri accedebat electio Principum, nam vivente adhuc Imperatore, *Henrico VI. eoque procurante*, ut ait Abbas Uſpergenſis, *Principes Allemaniæ penè omnes filium parvulum ipſius Fredericum 2. adhuc in cunis vagientem aſſumpſerunt in Regem, eique fidelitatem juraverunt, & litteras de hoc facto cum ſigillis ſuis Imperatori tranſmiſerunt.* Poſt mortem verò Henrici plures Philippum elegerunt, Otho verò Dux Saxoniæ à paucioribus eſt electus, nam in Epiſt. electionis hujus, quæ eſt apud Baronium ad annum 996. unus ex Electoribus ſubſcripſit Adolphus Colonienſis qui poſteà ad Philippum tranſiit & cum eo duo tantùm Epiſcopi Paderbonenſis & Mindenſis, unus Dux Henricus Lotharingiæ & Brabantiæ, Comes unus Henricus de Kuke, at in electionem Philippi conſenſerunt Archiepiſcopi tres, Epiſcopi novem, Abbates quatuor, rex unus, Duces quatuor, Marchio unus cum Nobilibus Allemanniæ qui litteris conſenſum præbuerunt. Philippo favebat cognominis Franciæ rex, Othoni Innocentius tertius qui in cap. *venerabilem hujus electionem confirmaverat.* Philippum quem olim excommunicatum dicebat, ita exoſum habens, ut teſte Uſpergenſi dixerit ſe ablaturum Philippo Diadema, aut ſibi Papæ inſigne detracturum, nihilominus Philippus Imperio per decem annos potitus eſt, repugnante primùm ac deinde cedente Othone, cum quo pactus erat Philippus, ut poſt mortem ſuam filiam ejus duceret & Imperium obtineret. Itaque poſt mortem Philippi iterum electus Otho Imperium invaſit, at nec electio iſta quamquam concordibus Princi-

pum votis facta rata haberi debebat, nam Fredericus ſecundus, Henrici ſexti filius legitimus erat Imperii hæres, eique fidelitatem ipſe juraverat, ac proinde nec potuerat Philippus de Imperio ad ſe ad tempus tantùm pertinente cum Othone paciſci, nec Principes electione in irritum miſsâ fidem violare. Cumque jam adoleſceret Fredericus, erat is in Imperio confirmandus, non eligendus Otho. Itaque cum Henricus ſextus moriens, ut teſtis eſt Blondus, uxorem & Fridericum filium commendaſſet Pontifici, potuit & debuit ille ipſius cauſam agere, eumque legitimum Imperatorem declarare, Othonem verò, ut nihil juris ad Imperium habentem, rejicere.

Verum uti, quod veritas habet, liberè dicamus, non id habuit in mente Innocentius, ut Fredericum injuſtè ſpoliatum reſtitueret, nam Othonis electionem ipſe probaverat, & Philippum à patre Frederici Henrico curatorem electum proſcripſerat, ſed in Othonem exarſit, quod vellet ille, ut teſtis eſt Mathæus Pariſienſis, jura & poſſeſſiones Imperii à Pontificibus uſurpatas recuperare, vel ut alii volunt quod Regnum Siciliæ quod Eccleſiæ feudatarium eſſe Pontifex arbitrabatur, ſine inveſtiturâ ejuſdem Eccleſiæ vellet occupare, ſed ſive hac, ſive illâ potiùs de causâ depoſuerit; fatebuntur ipſi Bellarminus, Baronius & alii neutrum iſtorum ad deponendos Reges ſufficere, cum cauſam ſolam hæreſeos vulgo aſſerant ut legitimam.

Quanquam verò Otho quartus ſententiâ Innocentii dejectus foret & Fridericus Imperator ſecundus à Principibus Imperator electus, nihilominus tamen nec confirmatus, nec coronatus ante mortem Othonis, ut teſtis eſt Albertus Stadenſis ad annum 1279. Cœterum ex dictis manifeſtum eſt. Primò Othonem Imperii potiùs invaſorem dici debere quam legitimum Imperatorem. Secundò Innocentium Philippo legitimo Imperii curatori injuſtè obſtitiſſe. Tertiò eundem Othoni perperàm faviſſe, & electionem ejus immeritò confirmaſſe. Quartò cum non cauſæ æquitate, ſed rerum ſuarum promovendarum ſtudio motum Othoni poſteà Imperium abrogaſſe. Quintò Fredericum legitimum Imperatorem non fuiſſe vi abrogationis hujus, ſed electionis principium & jure hæreditatis, Othonem verò non idcircò illegitimum Imperatorem quod fuiſſet à Pontifice dejectus, ſed quod nullum jus ad Imperium haberet, nec legitimè fuiſſet electus.

De Frederici II. depoſitione.

UN *decimum*, inquit Bellarminus, *exemplum eſt Innocentii IV. qui in Concilio generali Lugdunenſi conſentientibus univerſis Fredericum depoſuit, & vacavit tunc Imperium annis 28. ut Mathæus Palmerius in Chronico annotavit, & extat ſententia de ſententiâ & re judicatâ in ſexto.*

Fredericus ille eſt de quo modò diximus Henrici ſexti filius cui à Patre moriente Patronus datus fuerat Innocentius, ſed is hoſtis potiùs quàm curatoris partes geſſit, nam & eum ejuſque Patruum, cui adminiſtratio Imperii concredita erat, Imperio ſpoliare conatus eſt, & Othonis adverſus eum electionem probavit, & ipſum Fredericum in minoribus adhuc agentem regnis Siciliæ & Apuliæ ſpoliare tentavit, ut teſtis eſt Nauclerus generatione 34. *Reliquerat*, inquit, *Henricus VI. uxorem Conſtantiam cum parvulo filio Frederico II. moriens Innocentii nuper electi curæ, qui ut mox per Principis obitum jura Siciliæ repetiit, ita poſt Conſtantiæ interitum poſteà non tam tutelæ nomine quam ſui juris tuendi causâ Siciliam & Apuliam adminiſtrabat.*

Innocentio tertio ſucceſſit Honorius tertius à quo per Oſtienſem Epiſcopum poſt mortem Othonis Fredericus ſecundus Imperator Romæ coronatus eſt. Et tum, ut referunt Uſpergenſis & Nauclerus, Fredericus ſecundus de bonis & prædiis Imperii in Italiâ ſitis. *Multa contulit Eccleſiæ S. Petri, & vota votis accumulans, de manu ejuſdem Epiſcopi rurſus crucem accepit, ad perficiendum iter Hieroſolymitanum.* Initium verò diſſidii inter Fredericum & Pontificem ſic refert Cuſpinianus: *Contra duos Comites Thuſciæ Mathæum videlicet & Thomam qui caſtra quædam & terras ſuæ ditionis occupaverant in Apulia pugnare cœpit & expugnatos bonis omnibus privavit:* Hi confugiunt Romam, præſidium Sedis Apoſtolicæ implorant, quocirca Imperator multoties conquerebatur, quod inimicos ſuos & hoſtes publicos Sedis Apoſtolicæ foveret. Inde non levis cauſa odii Imperatoris in Pontificem, unde etiam prima inimicitiarum fomenta inter utrumque exorta ſunt.

Huic controverſiæ ſucceſſit de inveſtituris diſceptatio nunquam non ſine magnis motibus agitata, Fredericus enim, teſte Nauclero generat. 41. *Ditionem vexare cœpit Pontificum, Pontifices & Archiepiſ-*

copos ponere in Eccleſiis modo ſuo inſtitutos à Papâ expellens collectas ab Eccleſiis exigens, dicebat enim jus Regibus Siciliæ in Electionibus Prælatorum ab antiquo debitum minorari à Papâ, quia eorum privilegium Innocentius tertius ſic tuliſſet Conſtantia Frederico puero exiſtente, ut ſuprà dictum eſt, fortè fuit privilegium de quo in gloſsâ 16. q. 7. quod Apuliæ Reges habeant inveſtire, *admonitus autem ſuper his non obtemperabat admonentem magis magiſque in dies ſprevit, unde eum percuſſit Pontifex anathemate, niſi reſipiſceret, iterato Pontifex privationem Imperii Regnorumque addidit. Tertiò per contumacem exaſperatur Pontifex, omnes Imperii & regnorum olim ſuorum ſubditos à ſacramento fidelitatis abſolvit, hæc fuerunt ſemina malorum plurimorum.*

Honorio tertio mortuo ſucceſſit Gregorius nonus, hic ut potè ſuperbus, inquiunt Uſpergenſis & Cuſpinianus ad annum 1227. Fredericum excommunicare primo anno Pontificatus ſui cœpit ob cauſas frivolas & vanas nullo juris ordine ſervato; Nauclerus ait Scriptores de cauſis iſtis non convenire, Antoninum excommunicatum eum narrare eo quod inveſtituras Pontificum & collationes beneficiorum uſurparet; terras plurimas Eccleſiæ nollet reſtituere, Clericos vectigalibus privaret & cenſus de feudis Eccleſiæ nollet reddere. At ex Epiſtolâ ipſius Gregorii palam fieri, ait Nauclerus, non ob has cauſas excommunicatum eſſe à Gregorio Fredericum, ſed quia expeditionem in terram ſanctam quæ ipſi ſub pœna excommunicationis præcepta fuerat non ſuſciperet, ſed excuſationem legitimam afferebat Imperator, dicens ſe dicto tempore profectum eſſe, & in itinere infirmitate correptum coactum fuiſſe reverti, Pontificem verò hanc ægritudinem velut ſimulatam pro excuſatione non habuiſſe.

Eandem excommunicationis cauſam refert Cuſpinianus, *Non enim*, inquit, *aliam cauſam habuit Pontifex, quam quod votum peregrinationis non exolviſſet.*

At Imperator, ut ait Uſpergenſis, anno Domini 1228. *Volens implere votum ſuum & pacatum ſibi Papam efficere, transfretavit ad terram ſanctam menſe Auguſto, multa ſuſtinuit & perfidâ proditione Templariorum &c. Papa verò captatâ occaſione de abſentiâ Imperatoris copioſum exercitum deſtinavit in Apuliam, & terram Imperatoris in ſervitio Chriſti demorantis, quod nefandiſſimum eſt dicere, abſtulit & ſibi ſubjecit & cruce ſignatos ne transfretarent omni ſtudio prohibuit, tam in Apuliâ quam in Lombardiâ.*

Quis talia facta rectè conſiderans non deploret & deteſtetur? quæ indicium videntur & quoddam portentum & prodigium ruentis Eccleſiæ: hæc Uſpergenſis. Addit Nauclerus Fredericum diſcedentem Oratores Romam miſiſſe abſolutionem à Pontifice petituros, quia votis ſatisfecerat, Pontificem verò repulſam dediſſe, & Templariis in Aſiâ injunxiſſe, ne Frederico tanquam hoſti publico auxilium præberent. Eadem conſtant ex Epiſtolâ cujuſdam Thomæ Alteronenſis Imperii Rectoris apud Matthæum Pariſienſem in Henrico, quâ ſcilicet Imperatorem certiorem facit iſte Comes Pontificem armis fines ſuos invadere, & neſcio quem Joannem de Brennes pro Imperatore agnoſcere.

Hoc nuntio accepto, Fredericus qui jam urbes, Hieroſolymam, Joppum & Nazareth receperat amiſsâ victoriâ, pactiſque cum Sultano initis ad ſua defendenda revertitur, quæ capta fuerant ab hoſtibus celeriter recuperat, & eos qui defectionem meditabantur compeſcit. E contrà Pontifex Imperatorem ob initas cum Sultano inducias habitumque in Germaniâ conventum Principum in quo filius ejus fuerat Rex Romanorum electus nullâ habitâ ratione mandati Pontificii, quo vetuerat ne quis ex hujus ſtirpe ad regnum promoveretur: propter hæc, inquam, Fredericum iterum atque iterum diris devovet hæreticos ac rebelles Mediolanenſes tutatur. Nihilominùs Imperator non deſtitit beneficium abſolutionis humiliter petere, Papamque hortatus eſt, ut ſibi ad domandos Mediolanenſes auxilio eſſet. Ille ſibi metuens, Romam revertitur, Imperator Mediolanenſes vaſtat, Italiæ urbes ditioni ſuæ ſubjicit, Sardiniam velut ad Imperium ab antiquo ſpectantem occupat, hinc graviores inter ipſum & Pontificem qui eam velut patrimonium ſuum ſibi vindicabat, inimicitiæ oriuntur. Pontifex ad ſolitum excommunicationis telum confugit, eumque quantâ poteſt ſolemnitate devovet, & ſubditos ejus ab obedientia Imperatoris ſolvit, & ne fulmen eſſet irritum, Roberto Ludovici Francorum Regis fratri Imperium per litteras offert. Galli Principes in conſilium aſciti à Rege mira æquitate conatum Pontificis deteſtantur. *Quo*, inquiunt, *ſpiritu, vel auſu temerario Papa tantùm Principem, quo non eſt major, imò nec inter Chriſtianos, non convictum & confeſſum de objectis ſibi criminibus exhæredavit, & ab Imperiali apice præcipitavit, &c. Scimus quod Domino JESU CHRISTO fideliter militavit moriens, & bellicis ſe periculis confidenter opponens, tantùm Religionis in Papâ non invenimus. Imò qui eum debuit promoviſſe & Deo militantem prote-*

xiſſe, eum conatus eſt abſentem confundere & nequiter ſupplantare. Noluimus noſmetipſos in tanta pericula præcipitare ut ipſum Fredericum tam potentem impugnemus, quem tot regna contra juvabunt, & cauſa juſta præſtabit adminiculum. Quid ad Romanos de prodiga ſanguinis noſtri effuſione, dummodò ira ſuæ ſatisfecerimus, ſi enim per nos & alios devicerit omnes Principes mundi conculcabit ſumens cornua jactantiæ & ſuperbiam, quoniam ipſum Fredericum Imperatorem magnum contriverit. Hæc narrat Mathæus Pariſienſis in Henrico tertio in quibus elucet Gallorum illius temporis æquitas & prudentia, quâ injuſtum Pontificis conatum maximumque bellum nobis & Imperatori exitio futurum compreſſerunt.

Itaque cum inutile fuiſſet iſtud Gregorii noni molimen, coactus eſt cum Imperatore inducias paciſci, ſed has paulò poſt violavit, & adverſus eum Concilium Romæ anno 1239. indixit. At Imperator Epiſcopos ad illud proficiſcentes in tranſitu maris captos in cuſtodiam conjecit; ingreſſuſque in Campaniam Caſtellum quoddam quo præcipui Papæ conſanguinei clauſi erant, vi cœpit & omnes quos in eo invenit ſuſpendi juſſit. Quo dolore oppreſſus Gregorius ſecundo Kalendas Septembris è vitâ exceſſit. Defuncto Gregorio ſucceſſit Celeſtinus, qui octodecim tantum poſt electionem diebus vixit, adeoque nihil in Imperatorem tentavit. Huic ſuffectus eſt Innocentius quartus qui dum eſſet Cardinalis, fuerat Imperatoris amicus. Is nihilominùs latas à prædeceſſore in Imperatorem ſententias renovavit, confirmavit, atque promulgavit. Quæ res multos à Frederici partibus alienavit. Hîc verò prætermittendum non eſt Parochi cujuſdam Pariſienſis inſigne illo tempore factum, ad quem cum miſſa fuiſſet Pontificis ſententia in Fredericum, ut eam promulgaret, ſic populum allocutus fertur, *Audite univerſi, accepi in mandatis, ut candelis accenſis & pulſis campanis in Imperatorem Fredericum excommunicationis ſententiam ferrem ſolemnem, cauſam tamen ignorans, non ignoro controverſiam & odium inexorabile motum inter eos. Scio enim quod unus eorum alteri injuriatur, quis cui neſcio, ſed illum in quantum mea ſe extendit poteſtas, excommunicatum denuntio, alterutrum horum, videlicet eum qui alteri injuriatur & abſolvo injuriam patientem quæ tam damnoſa eſt Chriſtianitati.* Hæc Mathæus Pariſienſis. Sed ut ad propoſitum revertar, ut majorem excommunicationi à ſe latæ autoritatem conciliaret Pontifex Italiâ, cum in Galliam ex Italiâ veniſſet, Concilium Lugduni indixit, quod ibidem poſt feſtum Joannis Baptiſtæ anno 1245. celebratum eſt; in prima

Concilii hujus, ut loquuntur, ſeſſione, Theodorus Frederici Procurator promiſit, eum ſi Romanus Pontifex vellet reconciliari Græciam ad unitatem Eccleſiæ revocaturum, terram ſanctam recuperaturum, & ablata Romanæ Eccleſiæ redditurum; fidejuſſores hujus promiſſi offerens Franciæ & Angliæ Reges, at Pontifex promiſſum iſtud velut illuſorium rejecit. Seſſione 2. Pontifex habitâ oratione poſt alia capita in Fredericum multis invectus eſt, eumque hæreſeos & ſacrilegii & perjurii accuſavit, alia inſuper addens crimina, quod ſcilicet civitatem novam conſtruxiſſet quam Saracenis populaverat, quod familiaritatem cum Soldano Babyloniæ contraxiſſet, quod concubitu Saracenicarum muliercularum impudenter pollueretur. Ad hæc reſpondit Thaddæus Fredericum hæreſeos convinci non poſſe, ſi ipſe adeſſet, voce fidem ſuam profeſſurum, ejus verò orthodoxiæ probabile argumentum eſſe, quod uſurarios in regno ſuo non toleraret. *In hoc*, inquit Matthæus, *Curiam Romanam reprehendens, quam conſtat hoc vitio maximè laborantem.* Ad alia objecta ſimiliter reſpondet Thaddæus, dilationemque petit, ut Imperatori nunciare poſſet, negavit iſtud primo Pontifex addens, ſi veniret ſtatim recederem, ſed ſequente die compulſus eſt ad petitionem Procuratorum Regum Franciæ & Angliæ duarum hebdomadarum inducias concedere.

At Imperator cernens damnationem ſuam vitari non poſſe nec congruens arbitratus ſe judicio Synodali præſertim adverſanti judicandum ſiſtere, accedere ad Concilium recuſavit. Tùm Pontifex nulla provocationis à Thaddæo interpoſitæ ratione habitâ in Fredericum ſententiam protulit quâ illum omni honore & dignitate privatum pronunciavit, & omnes à juramento fidei ipſi præſtito abſolvit, vetuitque eum à quoquam pro Imperatore agnoſci. Hæc ſententia in ipſo Concilio lata eſt, *Non ſine omnium audientium & circumſtantium*, ut inquit Matthæus, *ſtupore & horrore.* Hanc ſententiam licet frivolam & injuſtam ſentiret Fredericus, cernens tamen quantum illa detrimenti ſibi eſſet allatura, nullum non movit lapidem, ut Pontifici reconciliaretur. Quare per procuratorem ſuum Regem Franciæ Domino Papæ *Obtulit ſatisfactionem facere, competentem*, inquit Matthæus, *obtulit etiam quod in terram ſanctam irrediturus abiret, quoad viveret Chriſto ibidem militaturus.*

Ad hæc ridens Papa ait, hæc quoties talia vel potiora promiſſa ſunt. *Reſpondit Rex Franciæ ſeptuagies ſepties pandendus eſt ſinus, peto & petens conſulo; tam pro me quam pro multis aliis millium millibus*

peregrinaturis proſperum exitum expectantibus, imò potiùs pro ſtatu univerſalis Eccleſiæ & Chriſtianitatis accipite & acceptate tanti Principis talem humilitatem, Chriſti ſequentes veſtigia, qui ſe uſque ad crucis patibulum humiliaſſe legitur. Quod cùm Dominus Papa erectâ & rejectâ cervice refutaſſet, Dominus Rex Francorum receſſit iratus, & indignatus quod humilitatem quam ſemper habuerat in ſervo ſervorum non reperiſſet. *Igitur Pontificis ſententiâ per mundum volitante*, inquit Stadenſis, *quidam Principum cum multis aliis reclamabant, dicentes ad Papam non pertinere Imperatorem inſtituere, vel deſtituere, ſed electum à Principibus coronare. Quandiu autem vixit Fredericus*, inquit Trithemius, *per annos fermè ſex contra eum nec Papa, nec aliquis Principum prævalere potuit; ſed non advertens ſententiam Papæ, quam frivolam & injuſtam eſſe dicebat, ſe Imperatorem geſſit, magnamque Principum, Nobiliorum & Civitatum uſque ad mortem adhærentiam habuit.* Nihilominus tamen à quibuſdam Principibus à Papâ ſollicitatis & pretio corruptis, Henricus Haſſiæ & Turingiæ Lantgravius eligitur, ſed iſto poſt biennium ſublato, ei Guilielmus Hollandiæ Comes anno 1248. ſuffectus eſt, Frederico Longobardis qui defecerant in ordinem redigendis intento.

Demum ipſe Fredericus fruſtrà tentatâ cum Pontifice reconciliatione, circa finem anni 1250. è vivis abiit, Conrado filio relinquens Imperium, Frederico Henrici filii ſui jam defuncti filio Auſtriæ Ducatum, & Menfredo notho Tarentaſiæ Principatum. Poſt hujus mortem Imperium prædæ fuit, & à multis ſubinde occupatum, Italia verò bellis ac diſcordiis civilibus miſerè vexata eſt.

Unum eſt quod adverſus nos urgeri poſſet, Concilii ſcilicet Lugdunenſis, quod generale dicitur, autoritas. Cum enim in eo Innocentius quartus depoſitionis ſententiam in Fredericum pronunciarit, neceſſe eſt eam ab illo Concilio probatam.

Reſpondeo ſententiam in Fredericum latam non eſſe à Concilio, ſed ab Innocentio, ſicque Innocentii eſſe, non Concilii Lugdunenſis: eam verò à Concilio examinatam ac confirmatam non fuiſſe extra dubium eſt. Unde illâ in inſcriptione latâ non dicitur, *ſacro approbante Concilio*, ſed tantùm, *ſacro præſente Concilio.* Quæcunque autem præſente Concilio fiunt, non propterea cenſentur à Concilio fieri aut probari; utque aliquid in Conciliis dictum aut factum autoritatem obtineat, neceſſe eſt ut in eo conciliariter, ut loquuntur, examinetur, hoc eſt, ut re examinatâ à ſingulis judicium feratur: at nihil ſimile in hoc negotio contigit in Synodo Lugdunenſi, ubi

nec iſta res ab Epiſcopis examinata eſt, nec ſingularium Epiſcoporum eâ de re vota collecta ſunt, ſed ſolùm à Pontifice condita & lecta in Concilio ſententia. Sunt etiam nonnulli è Catholicis, qui Concilium iſtud Lugdunenſe primum generale fuiſſe negent, cùm præſertim ei deſint duæ conditiones à Bellarmino ad Concilii univerſalitatem requiſitæ, convocatio generalis, atque ut ſaltem ex majori orbis parte illud Epiſcopi conveniant. Ad Concilium autem Lugdunenſe convocavit tantùm Innocentius Regem Galliæ, Senonenſem Archiepiſcopum, & Angliæ Epiſcopos, nullas autem litteras dedit ad Epiſcopos Germaniæ, Aragoniæ, Caſtellæ, Luſitaniæ, ut nihil dicam de Orientis Epiſcopis. In Concilio verò pauci adfuerunt Epiſcopi ex Angliâ & Galliâ, plerique per procuratores, nulli Italici, Hiſpani, Germani Orientales, &c. Concilium compoſuit Pontifex cum ſuis Cardinalibus, paucis Angliæ ac Franciæ Epiſcopis & procuratoribus Regum Galliæ & Angliæ. Deinde in eo nihil ſecundum formam judiciorum actum eſt, non eſt legitimè citatus aut convictus Imperator, Epiſcoporum vota & ſuffragia non ſunt quæſita. Pontifex verò ſolus in eo ſimul egit accuſatoris, teſtis & judicis partes; ſolus enim Fredericum accuſavit, ſolus teſtimonium in eum dixit, ſolus ſententiam pronunciavit. Denique Concilium in actis aut inſcriptionibus nuſquam generale dicitur: nequidem ab Innocentio aut Concilium convocante, aut in eo pronunciante hoc nomine donatur; ubique enim leges, *ſacro præſente Concilio*, non *univerſali & ſanctâ Synodo*. Deinde cùm ad Concilium generalius provocaret Thaddæus, non reſpondet Pontifex hoc eſſe univerſale, ſed tantùm ſatis eſſe dicit Concilium generale multorum. Unde colligitur Concilium non ſimpliciter generale fuiſſe, ſed tantùm multorum. Demum è veteribus ſcriptoribus qui ejus mentionem faciunt, nullus illud generale appellavit, non Matthæus Pariſienſis, non Albertus Stadenſis, non Trithemius, non Palmerius, non Platina, à quibus generalis Concilii nomine non donatur. Primus qui hoc nomine ipſum decoravit videtur eſſe Onuphrius, ſed quas ad Concilium generale conditiones requirat neſcitur.

Reſpondent alii, dato quod fuerit generale hoc Concilium, errare ipſum potuiſſe in præſenti quæſtione, quæ potiùs facti eſt quàm juris; nec enim actum eſt in eâ Synodo de jure Pontificis, ſed ſuppoſito ejus jure, quæſitum utrum eſſet diris devovendus Fredericus ob crimina. Hanc reſponſionem confirmat Launoïus à ſimili, in iis quæ

Bellarminus profert lib. 5. de Romano Pontifice, Honorii Papæ cauſam agens, tomo ſeptimo Epiſtolarum, Epiſtolâ ſeptimâ. Denique etiamſi Concilium aliquid in Reges ſibi autoritatis uſurpaſſet, non tenerentur propterea ipſi de jure ſuo cedere: nam nec Concilium generale, nec Eccleſia tota poteſt Regibus jus regnandi ipſis à Deo datum auferre, aut per Eccleſiam auferri poſſe decernere. Sed iſtis reſponſionibus quæ nonnihil habent invidiæ uti neceſſe non eſt, cùm prima ſufficiat.

De Ludovici Imperatoris exautoratione.

DUodecimum & ultimum Bellarmini exemplum eſt Clementis ſexti; qui Ludovicum Imperatorem à Joanne XXII. & Benedicto XII. excommunicatum depoſuit.

Reſpondeo, quàm iniquum fuerit iſtud factum, ipſa docet hiſtoria. Ludovicus Bavarus à majori parte Electorum ad Imperium promotus eſt, nempe à Petro Moguntino, Balduino Trevirenſi, Joanne Rege Bohemiæ, & Vvoldemaro Marchione Brandeburgenſi. Alii verò Electores numero, ut patet, pauciores, Fredericum Auſtriacum Imperatorem deſignant, Ludovici electione, cui nemo interceſſerat jam peractâ. Nihilominus Pontifex Joannes XXII. huic favit, & confirmatorem ſe promiſit ejus electionis: *Modo*, ut ait Nauclerus, *copias ſuas ex Allemannia ad expellendos rebelles Eccleſiæ mitteret, pollicitus inſuper fore ut ſi promiſſis fratrem illius ad Archiepiſcopatum Moguntinum promoveret.* Victo igitur & in captivitatem redacto cum fratre ſuo Henrico, Leopoldus hujus itidem frater, cooperante Rege Franciæ, ad Joannem XXII. recurrit, inquit Nauclerus: *Tum Joannes*, pergit idem, *in publico Conſiſtorio Avenione protulit ſententiam execrationis in Ludovicum Bavarum, ex eo quod miſerat jam copias ſuas in adjutorium Galeatij & fratrum ejus, qui tyrannicè dominabatur Mediolani opponendo eidem Ludovico quod non erat ei licitum uti officio Imperatoris, quouſque eſſet confirmatus ab Eccleſiâ; deditque ei terminum trium menſium, infra quem renunciare deberet electioni de ſe factæ, & quod veniret perſonaliter, ſi vellet ſe excuſare de eo quod favorem præſtiterit hæreticis & rebellibus Eccleſiæ.* Ita in gratiam Caroli Regis Francorum, & Ludoldi inventa eſt ratio propter quam deponeretur Ludovicus, & quidem frivola; nam coronatio, uti probatum eſt à nobis anteà, mera eſt ceremonia, quæ non dat imperium; aut jus ad imperium, ſed tantùm ſupponit: & certè non modò,

modò Imperatores Ethnici, ſed & Chriſtiani omnes ante Carolum Magnum, à Papâ coronati minimè ſunt, & tamen eos veros Imperatores fuiſſe quis dubitet? A Carolo Magno mos invaluit ut qui ad imperium jure ſucceſſionis & electionis perveniebant, à Pontifice Romano inungerentur. Sed cum nonnulli jam ſine hujuſmodi coronatione illud obtinuiſſent, eam Pontifex immeritò denegabat Ludovico Bavaro, cùm à majori parte Electorum & prior electus fuiſſet.

Itaque Ludovicus videns ſe injuſtè à Joanne peti, habito conſilio, *appellavit ad ipſum Papam*, inquit Nauclerus, *malè informatum, & benè informandum, & etiam ad Concilium generale, quando eſſet Roma in ſede Petri, miſitque ſolemnes Oratores qui ſe de prædictis excuſarent: poſteà verò Ludovico non comparente Papa execravit eum, ac de hæreſi condemnavit, contra adhærentes duriſſimos proceſſus fulminans, à quibus omnibus Ludovicus appellavit. Iſti proceſſus, ut ait frater Hermannus, à quibuſdam ſtrictiſſimè obſervabantur, à multis verò invalidi reputabantur, quia dicuntur examinati à Doctoribus utriuſque Juris, qui judicabant eos non valere. Imò Joannem Papam magni & multi Theologi licentiâ & vitâ probati dogmatiſabant eſſe hæreticum propter errores cæteros, quos in die obitûs dicitur tepidè revocaſſe, & ſucceſſor hujus eos errores fertur publicè damnaſſe*, lege Nauclerum generat. 45.

His itaque contemptis fulminibus Bavarus Italiam omnem devaſtavit, ac Romam ipſam contendit, ubi Imperii ſumptis inſignibus, Petrum Corbanenſem ex Franciſcanorum Ordine ad Pontificatum evexit, qui Nicolaus quintus eſt dictus. Is Ludovicum quartò coronavit, jam enim ter fuerat coronatus, ut obſervat Onuphrius; nempe Aquiſgrani primùm ab Archiepiſcopo Moguntino; ſecundò, Mediolani ab Epiſcopo Aretino; ac demum Romæ per quatuor laïcos Cives, in abſentiâ Pontificis, *contendentes*, ut ait Nauclerus, *id ſibi competere.*

Interea de reconciliatione Ludovici quarti cum Joanne XXII. actum eſt. Rex Bohemiæ Joannes Otho Dux Auſtriæ, & Archiepiſcopus Trevirenſis, articulos reconciliationis, de quibus convenerat, ad Joannem XXII. miſerunt, inter quos quartus erat, quod recognoſceret ſe exceſſiſſe, & ſententias excommunicationis ipſum ligaſſe, quintus quod gratiæ Domini Papæ ſe offerret ad miſericordiam, ſi fides adhibeatur Joanni in reſponſione ac Regem Bohemiæ: noluit tamen Pontifex ipſum adire hac conditione, contendens illum hæreticum eſſe. Ejus autem hæreſis, quam ejurare coactus eſt

Petrus de Corbano, qui creatus à Ludovico Antipapâ, partes ejus deſeruerat, & Joanni reconciliatus fuerat, hæc erat, *quod ſcilicet pronunciabat & declarabat fore hæreticum; & ſcripturæ ſacræ contrarium, dicere quod Chriſtus & Apoſtoli in his quæ habuiſſe leguntur, habuerunt aliud quàm ſimplicem uſum facti.* Paulò poſt moritur Joannes XXII. cui, ut refert Albertus Argentinenſis in Chronico, cui convenit Nauclerus generat. 45. *ſucceſſit Blancus quidam Cardinalis, novâ ratione ſcilicet ſub altercatione electus, ego N. nomino illum, & ſi ille eſſe non poterit, nomino Blancum.* Is territus poſtulatis Regis Franciæ cum Ludovico ſeſe reconciliare ſtatuit. Ob eam rem Legatos miſit Ludovicus, quibus Pontifex ſignificavit, quantùm optaret Imperatorem Eccleſiæ reſtitui, quamque doleret Italiam à tyrannis regi. Et cùm Regis Franciæ & Lupoldi Legati veniſſent, ſcripſiſſentque Rex Bohemiæ & Dux Bavariæ ſe alium Regem Romanorum electuros. Pontifex mutato animo, reverſis Legatis Joannis ait, pro abſolutione impetrandâ ſe in Ludovicum eſſe benè affectum, ſed timere ne ſi ei abſolutionem impertiretur, eadem aut graviora pateretur à Rege Franciæ, ac quæ fuerat paſſus Bonifacius octavus. Interim diſcordiâ inter Regem Franciæ, Philippum Valeſium, & Regem Angliæ de regno Franciæ motâ, Ludovicus Angli primùm partes tuetur, ac deinde Philippo reconciliatur. Inde Oratores Philippi & Ludovici ſimul adeunt Papam pro reconciliatione Ludovici. Quid hic Papa? *Nunquid*, inquit, *Ludovicum ad arbitrium Regis tunc hæreticum, nunc verè Chriſtianiſſimum habere debeam? & protracto variis tractatibus negotio Francus* (ut credebatur) *quod noluit, ſimulavit ſe velle, Papa quod voluit, ſimulavit ſe nolle, utique nihil actum fuit.* Ita Pontifex ille non ut rei æquitas poſtulavit, ſed ut res ſuæ exigebant, modò huc, modò illuc flectebatur.

Denique ut vidit Ludovicus non poſſe ſe beneficium abſolutionis à Pontifice conſequi, ex ſententiâ Principum Francofurti datâ, & concilio fratrum minorum ſe innocentem eſſe, & à Joanne XXII. immeritò damnatum, emiſſo diplomate, cunctis notum fecit. In eo profitetur ſe fidem Catholicam & doctrinam ſanctæ matris Eccleſiæ tenere, poteſtatem ſuam Imperialem ex electione habere, eam à Pontificiâ autoritate non pendere, ſed à ſolo Deo ſibi datam eſſe; poteſtatem Eccleſiæ non eſſe in temporalia; Joannis XXII. proceſſum ex falſis cauſis, & nullo ordine ſervato factum, nullius roboris eſſe. Et quidem iſtud judicium legitimum non fuiſſe oſtendit. Primò, quod Joannes XXII. ſe ſuoſque odio capitali & hoſtili pro-

ſecutus fuerit, quod in ſuâ causâ judex idoneus eſſe non poſſit; quod ubi error eſt in ſententiâ & mandato, ipſo jure irrita eſt; quod irrita ſit lata poſt appellationem ſententia, quodque Papa ubi de fide & jure divino agitur ſubeſt Concilio: hæc & alia multa habentur in eâ Bullâ apud Nauclerum generat. 45.

Benedicto ſucceſſit Clemens ſextus, qui ſententiam in Ludovicum à Joanne latam roboravit, & Principum in Italiæ civitates dominatum confirmavit: nihilominus Ludovicus ad Francorum Regem ad cujus nutum Papa regebatur, ſcribit ut ex promiſſo abſolutionem impetraret. Rex Galliæ reſponſum tulit Imperatorem nunquam ſe humiliter ſubmiſiſſe. Offertur ergo ei forma reconciliationis, quâ dabatur poteſtas procuratori deponendi imperii & non reſumendi niſi gratiâ Papæ, ac confitendi omnes hæreſes & errores ſibi impoſitos: *Sed Principes & Electores*, inquit Nauclerus, *recenſentes articulos reformationis quos Papa requirebat, decreverunt in perniciem & deſtructionem Imperij eſſe conceptos, quibus nec Imperator, nec Princeps virtute juramenti imperio præſtiti annuere valeant.* Hinc factione Pontificis & Joannis Regis Bohemiæ Carolus Luxemburgenſis hujus filius ab aliquibus Principibus Imperator eligitur. Horum nihilominus electio à reliquis Principibus irrita decernitur. Tandem Ludovicus paralyſi correptus in venatione, de equo in terram cadens expiravit, non ſine ſuſpicione veneni ipſi à Ducisſâ Auſtriæ dati. Ita hujus morte anno Domini 1347. finita eſt longa illa concertatio, quæ anno circiter 1316. ortum habuerat. Cœterum ex narratione iſtâ liquet, primò, Ludovicum Bavarum legitimum fuiſſe Imperatorem utpote priorem, & à majori numero electum. Secundò, injuſtâ ac frivolâ de causâ à Joanne exautoratum. Tertiò, nullam ac irritam fuiſſe Joannis ſententiam. Quartò, nihilominus Ludovicum ſemper ad reconciliationem pronum. Quintò, Joannem æquiſſimas reconciliationis leges admittere noluiſſe. Sextò, Benedictum duodecimum agnoviſſe injuſtitiam ſententiæ in Ludovicum latæ, ſed rebus ſuis ſtudentem, & Regis Franciæ minis perterritum, eam non revocaſſe. Septimò, Clementem hujus ſucceſſorem immeritò ſententiam Joannis renovaſſe. Octavò, eumdem legem reconciliationis iniquiſſimam Ludovico dixiſſe, quam ille meritò rejecit.

Generatim verò ex omnibus exemplis à nobis huc uſque expoſitis colligitur, ante Gregorium ſeptimum inauditum fuiſſe ut Pontifices deponendorum Regum poteſtatem ſibi arrogarent. Secundò,

Gregorium primum & eos qui poſt ipſum id tentarunt, ſeditiones quidem & bellum in Imperatores excitaſſe, at eos propterea non fuiſſe orbatos & privatos imperio conſenſu omnium; imo plures ac ſaniores, ſententias hujuſmodi irritas exiſtimaſſe. Tertiò, veras tentatæ à Pontificibus depoſitionis cauſas, non fuiſſe hæreſes principium, ſed aut privatas Pontificum inimicitias, aut potentiorum Regum inſtigationes, ac ferè ſemper propria Eccleſiæ Romanæ commoda, propter quæ Pontifices ſæpè eos qui romanæ potentiæ incrementis videbantur obſtare diris, devoverunt, ut cernere eſt in omnibus exemplis allatis. Quartò, depoſitiones iſtas à Pontificibus nunquam non ſine magnis tumultibus ac calamitatibus eſſe tentatas.

Ex his conſtat hujuſmodi exempla Bellarmini cauſæ plus obeſſe quàm prodeſſe.

De tentatis in Reges Francorum depoſitionibus.

QUanquam Romani Pontifices in Reges noſtros idem quod in Imperatores apertè ſtatuere aut tentare auſi non fuerint, nihilominùs tamen vibrato excommunicationis telo, videntur aliquam in illos autoritatem ſibi comparare voluiſſe; at Galli miro in Reges ſuos ſtudio ſemper injuſtis Romanorum conatibus obſtiterunt, nec quidquam juris propter hujuſmodi excommunicationes Galliæ Reges amiſerunt, nihilque turbarum ex illis ortum eſt. Sed miſſis iis quæ ad excommunicationem ſpiritualem pertinent, quæ nos in illâ diſſertatione expoſuimus, ea quæ à nonnullis ad Pontificiam in temporalia Regum Galliæ poteſtatem oſtendendam afferuntur, breviter disjiciamus.

Primus omnium Adrianus ſeſe rebus Franciæ temporalibus immiſcuit ad Hincmarum ſcribens, ut à Caroli Calvi conſortio & communione diſcederet: ſed ſtatim à Gallis reſponſum tulit, *nunquam hujuſmodi præceptionem ab illâ Sede ulli prædeceſſorum miſſam fuiſſe, cùm inter Reges ſacramentis etiam confœderatos, ſed inter patrem & filios, ac inter fratres prælia & ſeditiones eorum temporibus fuiſſe noſcantur, nec etiam ab hæreticorum vel ſchiſmaticorum tyrannorum Imperatorum ac Regum, quales fuerunt Conſtantius, Arianus, &c. Apoſtata Julianus, &c.* Ecce quæ fuerit tum temporis Eccleſiæ Gallicanæ de poteſtate Pontificum in Reges ſuos ſententia. In Philippos primum

& ſecundùm nihil aliud præter excommunicationem aut interdictum tentarunt Pontifices, & ne verbo quidem eorum in temporalia poteſtatem læſerunt aut attentarunt. Nihilominùs tamen Adverſarii dicere non verentur ex illis excommunicationibus indirectè privationem regiæ autoritatis conſecutam eſſe, idque Gallos ipſos tum temporis agnoviſſe quod ut probent, tria nobis objiciunt.

Primùm, inquiunt, teſtatur Yvo regiam coronam ſimul cum abſolutione reſtitui debere Regi, dicitque Epiſt. 46. *Legatos ipſos Regios*, hac ratione, *uſuros apud Pontificem, Regem cum Regno ab ejus obedientiâ receſſurum, niſi coronam reſtitueret, & Regem anathemate ſolveret.* Ergo ex ipſorum Regis Legatorum confeſſione per excommunicationem non ſolùm Eccleſiaſticâ communione, ſed & coronâ, hoc eſt regnandi jure rex privatus fuerat. Secundò idem Yvo ſæpiùs teſtatur per excommunicationem coronæ Regis & regno periculum imminere, regnumque per eam fuiſſe diminutum Epiſt. 13. & 15. ait animæ regis magnum detrimentum, *& coronæ Regni ſummum periculum imminere.* Cavendum eſſe ne cum diminutione terreni regni regnum amitteret æternum. Et Epiſt. 23. ait ſe Regis amore impulſum non vulgaſſe Epiſtolam Urbani: *Quia nolebat regnum, quantum ex ſe erat adverſus eum ullâ ex parte commoveri.* Et Epiſt. 144. jam pro Rege deprecans Paſchalem, *Quantùm*, inquit, *cum ſalute ejus condeſcendatis, & terram quæ ejus anathemate periclitatur ab hoc periculo eruatis.* Denique, inquiunt, in annalibus tùm temporis conditis aſcripti non ſunt ampliùs anni Philippi, ſed ſolùm *regnante Chriſto:* Sic in Chronico fratris Nicolaï de Mediavillâ anno 1456. condito lit. 8. de Bernardi ſecundi vitâ hæc habentur, *Mortuus in expugnatione Damietæ anno 1098. regnante Chriſto.* Idem habetur in Chronico Sandionyſiano & aliis. Hæ ſunt adverſariorum objectiones, primâ fronte ſpecioſæ, ſed in quibus nihil eſt virium ſi attentiùs conſiderentur.

Nam primò non eſt adhibenda fides Yvoni acerrimo Philippi adverſario, qui ſolus in eum Pontifices Romanos exacerbavit, eorumque ſententias ad ſe miſſas executioni mandare conatus eſt. Sed nihil opus eſt iſtâ reſponſione, cum ejus verba adverſariis perperàm accipiantur; primùm enim cum ait Yvo coronam eſſe Regi reſtituendam, per coronam non intelligit jus regium, autoritatem regiam, ſed tantùm coronam auream, ceremoniaſque coronationis, quæ ab Epiſcopis Gallis annuente Pontifice Romano fieri ſolebant. Quippe Papa vetuerat ne corona imponeretur Philippi capiti ab

Epiſcopis, & valdè indignabatur id à Rodulpho Turonenſi factum fuiſſe. Dum ergo coronam reſtitui debere Regi ſcripſit, nihil aliud ſibi vult quam jus geſtandæ coronæ in Eccleſiâ vi coronationis, non autem jus regnandi, quod à coronatione minimè pendet, quippe ante coronationem qui mortuo Regi ſuccedit, Rex eſt ipſo jure. Coronatio verò ceremonia tantùm eſt quæ nihil juris tribuit ad Regnum. Deinde cum ait Yvo per excommunicationem periculum eſſe ne diminuatur Regnum, non id ita intelligendum, quaſi per excommunicationem Regno Rex indignus fieret, & jure regnandi excideret; tunc enim non diminutum, ſed planè ablatum Regnum dici deberet. Periculum ergo regno Philippi imminebat ex odio & contemptu populi ob excommunicationem in ipſum latam, vel ex Fulconis & aliorum malevolentiâ, qui poterant hoc obtentu regnum commovere & ſeditionem excitare. Unde ait Yvo Epiſt. 23. ſe non evulgaſſe Pontificis diploma, ne Regni pars adverſus eum commoveretur.

Denique formula hæc, *regnante Chriſto*, à Mediavillâ uſurpata non denotat Philippum regno privatum. Primò enim autor hujus formulæ ſcriptor valdè indiligens eſt & imperitus, quippe qui de Bernardo 2. id dicat, quod ei convenire non poteſt, nec enim ille vixit anno 1098. nec hoc tempore Damieta capta eſt. Ea enim urbs primùm capta eſt anno 1219. à cruciatis. Deinde ſtatim à Barbaris recuperata, iterum capta eſt ab exercitu ſancti Ludovici anno 1249. & ſequenti à Barbaris recepta. Secundò anno 1098. Philippus reconciliatus erat cum Pontifice. Tertiò nunquam interruptus eſt tempore Philippi mos conſignandorum monumentorum, annis ipſius ut conſtat ex Carthis & aliis monumentis ſingulis ejus annis inſignitis, quas videre potes collectas à Blondello in libro de hac formulâ *regnante Chriſto*. Quartò formula hæc, *regnante Chriſto*, ante & poſt Philippum legitur in multis actis & Conciliis, quæ ſcripta ſunt vel habita Imperatoribus & Principibus quibuſlibet, atque etiam Chriſtianis & piis, quos jure Regni privatos nemo dixerit. Horum item exempla vide apud eundem Blondellum ibidem. Ergo ex hac formulâ, *regnante Chriſto*, uſurpata à Mediavillâ & Chronici Sandionyſiani autore temporibus Philippi colligi minimè poteſt eum propterea jure regnandi excidiſſe. Et certè regnum Chriſti, terrenorum Regum non tollit Regnum, eo ipſo dicente, *Regnum meum non eſt de hoc mundo*. Unde nihil vetat quominus idem monumentum inſcribatur, *regnante Chriſto & regnante Rege aliquo*, re-

gnante ſcilicet in cordibus Chriſto; vel Chriſto Dei verbo in ipſos Reges regnum obtinente, & Rege regni temporalia adminiſtrante.

Denique ut mittam ea quæ à Bonifacio octavo in Philippum Pulchrum, & pro Philippo à Gallis geſta aut ſcripta ſunt quæ modò fuſiùs referam, Julius ſecundus Pontifex mitiſſimum atque optimum Principem Ludovicum duodecimum diris devovere & anathemate obſtringere conatus eſt. Sed Clerus Gallicanus in civitate Turonenſium congregatus anno 1510. ſtatuit & decrevit Regem non teneri ullam habere rationem excommunicationum & cenſurarum à Julio ſecundo aut in ſe, aut in regnum latarum aut ferendarum, eo quod jure ipſo forent irritæ.

Cœterum ex dictis intelligere datur: Primò Romanos Pontifices non eſſe auſos Reges Galliæ directè bonis temporalibus ſpoliare, & regnandi jure indignos pronunciare, ſed ſolam excommunicationem interminatos eſſe. Secundò neminem exiſtimaſſe per excommunicationem Reges regno aut regnandi jure privari. Tertiò nullam excommunicationum quas Pontifices in Reges noſtros aut tulerunt aut intentarunt rationem habitam eſſe, eaſque non modò à Judicibus ſæcularibus, ſed & à Gallicanis Epiſcopis tanquam irritas exploſas ſemper fuiſſe & nonnunquam ludibrio habitas.

Primus omnium Bonifacius videtur apertè autoritatem in temporalia Regum Francorum bona Romanis Pontificibus arrogaſſe. Sed temeraria hujus præſumptio à Gallis noſtris rejecta fuit, & ab ipſis ejus ſucceſſoribus damnata. Primùm enim cum datâ bullâ definiviſſet nihil tributi à Clericis exigi poſſe, nec iis licere quidquam Regi ſolvere; *Reſpondit Rex Galliæ Philippus Pulcher, quod antequam eſſent Clerici, Rex Franciæ habebat cuſtodiam regni ſui, & poterat facere ſtatuta.* Ac proindè Clericos teneri ſubſidia præbere ad defendendum Regnum, cum præſertim ipſi pluſquam cœteri indigeant ab hoſtili impugnatione defendi. Huic reſponſioni Regis adjecta eſt ſupplicatio Petri Rhemenſis, & aliorum Epiſcoporum petentium ut Papa ſententiam revocaret.

Deinde cum Bonifacius inducias ſtatuere vellet inter Regem Franciæ & Angliæ, litteraſque eâ de re miſiſſet, *proteſtatus eſt Rex regimen temporalium regni ſui ad ſe ſolum & neminem alium pertinere, ſeque in eo neminem ſuperiorem recognoſcere nec habere.* Interim Papa fertur priorem ſententiam revocaſſe Kalendis Auguſti, Pontificatus anno 3.

Verùm ejuſdem anno 7. exaſperatus in Philippum Pulchrum ad eum

litteras miſit in hanc ſententiam : *Scire te volumus quod ſpiritualibus & temporalibus nobis ſubes*, *&c.* his ita reſpondit Philippus. *Sciat tua maxima fatuitas in temporalibus nos alicui non ſubeſſe*, *&c.* Tum Bonifacius octavus emiſit conſtitutionem *Unam ſanctam*, in quâ declarat duos eſſe in Eccleſiâ gladios, & utrumque in ejus poteſtate ſpiritualem & materialem, oportere autem gladium eſſe ſub gladio, & temporalem autoritatem ſpirituali ſubjici poteſtati.

At Eccleſiaſtici totius regni Franciæ proceres cernentes autoritatem regiam in periculum venire ſcripſerunt Bonifacio, regnum & Regem Franciæ nulli præterquam Deo in temporalibus ſubjici, affirmantes hanc eſſe ſententiam omnium Doctorum ſuper hac quæſtione conſultorum, ac Bonifacium enixè rogarunt, ut Conſtitutionem ſuam revocaret, qua revocatione, inquiunt, obviabit periculis & ſcandalis. Idem Barones, Comites, & Duces, aliique proceres Franciæ Cardinalibus Eccleſiæ Romanæ ſignificaverunt per litteras, in quibus primùm exponunt, quantum Eccleſiæ contulerint Reges Franciæ, quamque neceſſaria ſit inter Romanum Pontificem & regem Galliæ amicitia. Deinde controverſiam hanc in frequenti Gallicanorum Procerum conventu expoſitam omnium animos ſuâ novitate turbaviſſe ſcribunt; neque Gallos unquam adduci poſſe, ut alteri quàm Regi pareant, omneſque ſi quis ſit, paratos ad effundendum pro Regni juribus ſanguinem. Denique rogant Cardinales ut Papam à tam nefario incepto deterreant.

Hoc finito Concilio Rex vetuit ne aurum & argentum Romam à quoquam deferretur. Intereà evocati Romam à Pontifice Præſules ſtatuerunt eò non ire, tùm ob bellum imminens, tùm ob Regis mandatum, & ne pecunia extra regni limites ferretur, nihilominus ad eum miſerunt Legatos dilationis ſuæ cauſam ſignificantes, & ipſe Rex Epiſcopum Petrum ad eum miſit rogans, ut iſto negotio ſuperſederet: at ille nihil his motus, regem & eos qui impediebant quominus Epiſcopi romam venirent excommunicat, & Joannem Cardinalem Monachum in Galliam miſit qui clam conſilium cum Epiſcopis quibuſdam Pariſiis habuit; ſed re infectâ coactus eſt in Italiam reverti. rex verò congregatis in urbe Lutetiâ Epiſcopis 28. cum nonnullis Abbatibus, Theologis benè multis, aliiſque pluribus Papam coram iis multorum ac magnorum criminum accuſari permiſit, & ſimul cum iis ad futurum Concilium generale provocavit, eamque provocationem ac requiſitionem Concilii generalis Pontifici denunciari curavit. His ita geſtis Papa româ

diſcedens,

diſcedens Anagniæ à Nogareto Regis Franciæ Seneſcallo & Secorâ Colonienſium adminiſtro per vim captus eſt, ac paulò poſt dolore, ægritudine & deſperatione confectus obiit, cum Romam liberatus reverteretur.

Succeſſit ei Benedictus XI. ad quem Philippus litteras miſit quibus Bonifacii memoriam inſectatur, ac novo Pontifici gratulatur, benignè reſpondit Pontifex & prædeceſſoris ſui bullam de reſervatione beneficiorum ad Romanum Pontificem latam re vocavit. Denique Clemens V. qui Benedicto poſt breve tempus vitâ functo ſucceſſit, Bonifacii Decretalem *Unam ſanctam* revocavit per Decretalem *meruit*, Vide de his acta inter Bonifacium & Philippum anno 1614. edita.

Quæ cùm ita ſint, ex hac integrâ causâ nihil habetur quo poſſit probari Pontificum Romanorum in Regum Franciæ temporalia autoritas, imò verò multa ſunt quæ contrarium oſtendunt.

Primò enim Bonifacius octavus, primus eſt qui aliquam ſibi poteſtatem in Reges Franciæ auſus fuerit arrogare.

Secundò ejus ſententiam tota exhorruit Gallia, graviſſimiſque Decretis confixit.

Tertiò Cardinales Eccleſiæ Romanæ ipſius tempore factum improbarunt dicentes, nunquam Philippo Pulchro Bonifacium ſcripſiſſe quod Regnum ejus ſibi ſubeſſet temporaliter, illudque ſe tenere deberet.

Quartò poſt Bonifacii mortem ſucceſſores ejus, illius ea de re Conſtitutiones quaſi illegitimas revocaverunt.

Itaque jam ceſſent adverſarii decretalem *Unam ſanctam* nobis objicere, quæ etſi non eſſet revocata nullius per ſe ponderis foret, nam in eo Bonifacius frivolis & abſurdis adeo nititur rationibus, ut nullus mentis benè ſanæ compos poſſit Conſtitutionem ejus aliquo in pretio habere; ait primò poteſtatem ſpiritualem eſſe ſupremam aut nobiliſſimam quis hoc neget? ſed ut diximus, non omnis poteſtas quæ alterâ nobilior eſt, in eam propterea autoritatem habet.

Addit aliquot ſcripturæ teſtimonia, ſed à genuino ſenſu plenè detorta. Tale eſt illud. *Ecce duo gladii ſunt hic*, quod ipſo fatente Bellarmino, nihil ad propoſitum ſpectat. Hic enim Chriſtus deſcribens futuram Apoſtolorum paſſionis ſuæ tempore diſperſionem, ait tunc opus fore ut veſtimenta vendant ad emendos gladios, Quod non intelligentes Apoſtoli, reſponderunt, *Ecce duo gladii ſunt hic*, quaſi juſſiſſet Chriſtus gladios emi. Chriſtus autem addit:

ſatis eſt, non ad confirmandam eorum opinionem, iſti duo gladii ſufficerent, ſed ad abrumpendum ſermonem, quaſi diceret, ſatis eſt verborum hac de re. Ita Theophilactus, Euthymius & alii. Secundò adducit Bonifacius illud Chriſti dictum ad Petrum *Conde gladium tuum in vaginam*, ſed iſtud bene intellectum propoſito Bonifacii adverſatur. Tertiò illud affert, *Quodcumque ligaveris*, quod ad poteſtatem ſpiritualem tantùm pertinere probatum eſt ſuprà.

Denique coronidis vice adducit illud Geneſeos, *in principio*, ubi dictum eſt inquit, *in principio*, *non in principiis*, unde infert unam eſſe poteſtatem. Ecce in quantas abſurditates neceſſe ſit eos deſcendere, qui falſam opinionem quocunque modo tueri volunt.

Denique in illa Decretali *Unam ſanctam*, & in Epiſtolâ ſuâ ad Philippum totus eſt Bonifacius ut directam in temporalia poteſtatem aſtruat. Sed hanc opinionem defendi non poſſe nunc conſentiunt omnes, eant ergo cum ſuâ illâ Decretali.

Nec minus deteſtanda eſt illa bulla quam anno 1585. in Henricum Navarræ regem condidiſſe fertur Sixtus V. quâ ipſum declaravit excommunicatum relapſum ac propterea privatum regno Navarræ, aliiſque regnis, quæ ipſi jure competere poſſent, aut ſucceſſu temporis accedere. Cujus Bullæ obtentu Gregorius XIV. Hiſpanorum factioni favens in Henricum Franciæ primum Regem anno 1591. univerſos tam laïci quam Eccleſiaſtici ordinis Francos excitare conatus eſt. Et miſſo in Galliam Landriano Nuntio, cum duabus Bullis, quarum alterâ Eccleſiaſticos ſuſpenſione, alterâ Laïcos excommunicatione feriebat, ſi Henrico IV. obedientiam præſtarent & eum pro Rege agnoſcerent. At Galli conſilium Pontificis deteſtati Bullas iſtas proſcripſerunt, & iis non obſtantibus Henricum IV. legitimum & æquum regni hæredem ut regem coluerunt. Et quidem Clerus Gallicanus 21. Septembris anno 1591. Carnuti congregatus declaravit illas monitiones, interdictiones, ſuſpenſiones & excommunicationes Pontificias nullas eſſe & irritas, tam ſecundum materiam, quam ſecundum formam, vetuitque eas in regno promulgari, aut alicujus autoritatis haberi, idque per litteras univerſo regno ſignificavit. In eas pariter ſuis Decretis intonuerunt earum in quibus diſſeminabantur Provinciarum ſupremi Senatus, totaque exhorruit Gallia, cùm id tentatum audivit. Nihilominùs tamen Pontifex alias litteras miſit ad Cardinalem Placentinum, ut

Electioni Regis in Galliâ, quaſi verò regnum vacaret, intereſſet. Has jactitare auſi qui tum Pariſiis rebelles erant, verùm non obſtantibus infauſtis hiſce conatibus, Henricus IV. rebellium omnium victor Galliæ Rex legitimus ab omnibus eſt agnitus, etiam antequam Pontifices illa Decreta revocaſſent. Sic Univerſitas Pariſienſis anno 1594. die 22. Aprilis, eum pro legitimo & vero Rege habendum eſſe decrevit: *Etiamſi*, inquit, *hoſtes regni, & factioſi homines uſque hodie obſtiterint, eum admitti à ſanctiſſimâ ſede, & agnoſci tanquam filium benè meritum*: ſpeciatim verò Facultas Theologiæ 16. & 21. *Januarij*, ſimul cum Parochis in Archiepiſcopali Domo congregata decrevit cunctos teneri in Miſsâ publicè rogare pro Henrico tanquam pro Rege Gallorum, & nemini licere ſub Religionis obtentu ipſi vim inferre, aut hujus rei conſilium dare. Rogarunt nihilominus Regem ut mitteret Romam Legatos, non ut confirmationem regiæ autoritatis acciperet, ſed ad vitandum ſchiſma. Romanæ Eccleſiæ tùm præerat Clemens octavus, qui mitem ac benignum in Regem induerat animum. Ad hunc nomine Regis miſſi ſunt Perronius cum Oſſato, qui poſteà Cardinales fuêre. Ii benignè à Pontifice excepti, & in Cardinalium conſeſſu declaratum eſt Regi impertiendum eſſe abſolutionis beneficium. Verùm de abſolutionis formâ lis non minima fuit, nam inde Perronius & Oſſatus in mandatis habebant, ut benedictionem Apoſtolicam ſine ullâ honoris & Majeſtatis Regis ſui ac regni jurium jacturâ obtinerent. Papa verò, aut potiùs ejus Conſiliarij in animo habebant à Rege conditiones extorquere, quibus aliquid autoritatis in Reges regnumque Gallorum, Pontifici videretur aſcribi. Itaque propoſuerunt primò abſolutionem in inquiſitionis tribunali fieri. Deinc verò abſolutionis hanc conditionem propoſuerunt, ut Regis Procuratores coronam regiam inter manus Pontificis deponerent. Quæ ab eo poſt abſolutionem alterius è duobus capiti imponeretur in ſignum ablatæ & reſtitutæ autoritatis regiæ. Sed cum utrumque à Legatis rejectum eſſet, tres alias propoſuêre conditiones, prima ut abſolutio à Bituricenſi Archiepiſcopo data irrita haberetur; ſecunda, ut coram omnibus Cardinalibus abſolutio fieret, uteretur que Pontifex virgulâ; tertia, ut Pontifex declararet ſe Regem in regnum reſtituere, quaſi ab eo per excommunicationem excidiſſet. Hoc poſtremum quod ſolùm directè autoritati regiæ adverſabatur rejectum eſt; aliæ duæ conditiones à Perronio qui rem concludere avebat, ſine Oſſati conſilio admiſſæ ſunt. Ita Henricus IV. benedictionem Apoſtolicam accepit, ut Romani Pontificis communioni,

non ut regno, regnique juribus unde minimè exciderat, aut excidere potuerat ex decreto Pontificis, reſtitueretur. Nihilominus tamen Perronius ob alias duas abſolutionis conditiones, & maximè ob uſum virgulæ apud peritiores iſtarum rerum malè audiit, quaſi Regem virgulæ Pontificiæ ſubjeciſſet. Sed hujuſmodi ceremoniæ potuerunt adhiberi, imò & ſæpè adhibitæ ſunt ad reconciliationem, quæ ſeſe minimè ad temporalia extendat, ſicque aliquatenus defendi poteſt Peronij in iſtam conditionem conſenſus, cùm præſertim obtineret, futurum eſſe ut nulla reſtituendi Regis in regnum ſuum mentio fieret. Quo patet Romanos ipſos agnoviſſe eum à regni jure ob excommunicationem non excidiſſe.

Objici poteſt eundem Perronium Cleri Gallicani nomine in Comitiis regni Franciæ anno 1615. habitis, cùm tertij ſtatûs viri vellent definiri in nullo caſu juramentum Regibus præſtitum ſolvi poſſe, eorumque ſubditos ab obedientiâ eximi. Perronium, inquam, orationem habuiſſe quâ non modò id definiri non poſſe nec debere perſuadet, ſed etiam videtur in contrariam opinionem deſcendere, multa exempla, multas autoritates, multaſque rationes adducens ad probandum Reges poſſe in caſu hæreſeos aliquandò deponi.

Reſpondeo Perronium in iſtâ oratione ſententiam noſtram haud impugnare, ſed hoc unum laborare ne contraria ſententia hæreſeos notetur, & eodem modo proſcribatur ac eorum opinio, qui Regem impunè interfici poſſe aiebant. En ejus verba: *Pourtant vouloir enclore cette clauſe en la même obligation de foy, & ſous le même decret d'anathême, ſous lequel nous confirmons la condamnation de ceux qui attentent à la vie des Rois, c'eſt tomber en quatre manifeſtes inconveniens, que noſtre Chambre m'a donné charge de vous repreſenter.*

Quod ſi Perronius videatur inclinare in oppoſitam ſententiam, id fecit pro more Oratorum qui omnia exaggerant. Ipſum verò in eâ opinione re verâ fuiſſe haud crediderim, aut etiamſi fuiſſet, aut eſſe ſe ſimulaſſet, haud mirum cum Cardinalis Eccleſiæ Romanæ fuerit, & in aliis libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ non admodum æquus extiterit: denique attendendum eſt, non quid ipſe dixerit, ſed quid dicere in mandatis habuerit: hoc autem ex verbis mox relatis liquet.

Dices, non modò Perronius, ſed & univerſus Clerus Gallicanus cui ſe Facultas adjunxit, ſeſe oppoſuit tertij ordinis conatui, verùm

tuitque ne ut hæretica proſcriberetur hæc opinio, dum emiſit vota, articulum tertii ſtatûs conſtare dixit ex propoſitionibus non curioſis modò, ſed & vitioſis, problematicis, & inconcinnè digeſtis ab iis qui non probè ſentiebant de fide, eamque doctrinam affirmativè & negativè ex æquo ſcholæ diſceptationi relinquendam.

Reſpondeo Clerum ſeſe oppoſuiſſe rei hujus definitioni duabus de cauſis; primùm, quia à Laïcis tentabatur rerum Eccleſiaſticarum & dogmatum fidei judicium. Secundò, quia tunc imprudens videbatur opinionem Italorum velut hæreticam proſcribere, & omnes ad id faciendum juramento adigere.

Demùm univerſus Clerus non concluſit id quod in objectione refertur, ſed quidam è Clero hæc vota emiſerunt, & habitâ ratione temporis, loci, eorumque à quibus proponebatur, dixerunt propoſitiones à Laïco ordine prolatas, ut damnarentur, eſſe curioſas ac vitioſas, quia tunc inutile, imò & periculoſum videbatur de iſtis ferre judicium. Ac demum à viris Calvinianæ ſectæ faventibus ad ſchiſmatis ſemina ſpargenda confectas. Verùm univerſus Clerus cenſuit tantùm hoc non poſſe à Laïcis proſcribi, & inſtar legis fundamentalis haberi, ut explicat ipſe Perronius. *J'appelle*, dit-il, *matiere problematique en matiere de foy, toute doctrine qui n'eſt point de neceſſité de foy, & de laquelle la contradictoire n'oblige point ceux qui la croyent, à anatheme ou à perte de communion.* Hoc ſenſu dici tunc fortè poterat hæc quæſtio problematica.

Verùm à temporibus Perronii ad hæc uſque noſtra tempora, illa res quam tunc neſcio quâ de causâ non exiſtimabant Gallicani proceres eſſe definiendam ſacræ Facultatis cenſuris, Senatuſconſultis, unanimi Theologorum & Juriſconſultorum conſenſu, ac demum ſolemni Cleri Gallicani Epiſcoporum Decreto definita ac extra controverſiam poſita eſt.

Cæterùm nihil magis Galliam noſtram ab injuſtis Romanorum Pontificum in Reges noſtros conatibus tutam fecit, quam Gallorum in Reges ſuos amor ingenitus: *quippe*, ut annotat Onuphrius Veronenſis, *mirum illud obſervandum eſt, quod cum nulla gens unquam fuit quæ aut externos Principes non admiſerit, aut aſſumptos interdum non expulerit, ſæpè etiam per ſummum ſcelus non occiderit. Solis Francis hoc peculiare eſt & proprium, nullos unquam exteros Reges pati, ſuos autem uſque adeo amare, ut pro eorum dignitate ac majeſtate tuendâ non pes tantùm, ſed & vitam profundere ſoleant.* Quandiu ita erunt ut & ſunt animati Franci, timendum non erit ut ullis Bullis Pon-

tificum, aut reſcriptis quovis religionis obtentu emiſſis in Reges ſuos inſurgant; quod ne fiat, noſtrum eſt ſedulò curare, ne doctrina ultramontana in regno diſſeminetur.

De geſtis Pontificum adverſus Anglorum Reges.

NUllibi veriſimilioribus titulis Romanorum Pontificum in reges, eorumque bona poteſtas aſtruitur, quàm in regnum & regem Angliæ; ipſi enim reges ultrò videntur ſe regnumque ſuum Pontificis dominio ſubjeciſſe. Itaque ſi probaretur romanos Pontifices reges Anglos jure ac meritò depoſuiſſe, non tamen idem de cæteris regibus poſſet concludi, imò etiam perperàm omninò inferretur hanc poteſtatem Pontifici competere ratione ſuæ dignitatis Pontificiæ, cùm non alio titulo poſſit eam ſibi in Angliam vindicare quam ex regum conceſſione. Utrum autem hujuſmodi conceſſio legitimè facta fuerit, vimque habere debuerit, necne, ſequens docebit narratio.

Cum primum Ina & Offa Saxonum reges annis 740. & 745. fidem Chriſtianam amplexi ſint, ſtatuiſſe feruntur ut unaquæque familia certam pecuniam, quæ tunc denarius dicebatur, Eccleſiæ cenſus nomine per ſingulos annos romano Pontifici ſolveret, quem cenſum ab Aiſtholpho, cùm in totâ ferè inſulâ dominaretur, confirmatum tradunt Nauclerus, & Polydorus Virgilius. Hic autem conſus dicebatur denarius B. Petri, & à collectore Pontificis exigebatur, qui quidem uſque ad tempora Henrici octavi, qui ſeipſum ab Eccleſiâ romanâ avulſit, ab Anglis ſolvi conſueverat. Verùm inde arguitur Angliæ reges liberales fuiſſe in Pontifices: at iſtos jure Pontificio ſtipendium ab Anglis exigere potuiſſe inde non probatur.

Verùm poſt hæc Henrici ſecundi temporibus, plus adhuc juris in Angliam Pontifices ſibi arrogarunt, cùm ob necem Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi in Henricum apud Pontificem Alexandrum tertium accuſatum à Cardinalibus, in Angliam eâ de causâ miſſis anno 1172. ſententia lata eſt, quâ judicatum eſt ut rex coram Legatis Pontificiis regnique primoribus jurejurando ſe delicto purgaret, atque ob anſam ſuſpicioni datam, verbaque temerè emiſſa, quæ in cauſa fuerant ut Cantuarienſis occideretur, ducentos Equites in bellum Hieroſolymitanum, qui per annum ibi belligerarent,

tur, mitteret, atque ut ipſe rex, niſi aliter videretur Pontifici, cum exercitu intra triennium proficiſceretur, corruptelas tolleret, quæ libertati Eccleſiaſticæ adverſabantur, romam à ſententiis in Angliâ latis provocandi poteſtatem cuivis faceret. Addit Blondus regem adjeciſſe ſe & filium in throno eſſe permittente Pontifice, & neminem impoſterùm Angliæ regem futurum quem non Papa renunciaſſet.

At Polydorus Virgilius negat ullam hujus rei mentionem in Annalibus Anglicanis fieri. Nihilominus ipſe Henricus ab Alexandro tertio opem implorans contra filium rebellem, ait, *veſtræ juriſdictionis eſt regnum Angliæ, & quantùm ad feudatarii juris obligationem vobis dumtaxat obnoxius aſtringor & teneor, experiatur Anglia quid poſſit Romanus Pontifex, & quia materialibus armis non utitur patrimonium B. Petri, ſpirituali gladio tueatur.*

Demum Joannes rex dictus ſine terrâ, ſe regnumque ſuum magis adhuc Pontifici devinxit; nam cum de Cantuarienſi Archiepiſcopatu orta eſſet diſſenſio eo quod Monachi Anglicani, eo quem elegerant expoliato, alium ad nutum regis Archiepiſcopum elegiſſent, Innocentius tertius juſſit Monachos Anglos Romæ degentes Cardinalem S. Chriſogoni Cantuarienſem Epiſcopum deſignare. Quo facto rex commotus bona Monachorum proſcripſit: quâ de causâ Pontifex regem primò admonuit, deinde interdixit, & cùm bona Eccleſiæ invaderet, omnes ſubditos ejus à fidei & obedientiæ ſacramento abſolvit; ac Philippum regem Galliarum hortatus eſt, ut bellum in Angliam moveret: quod cùm ille pararet, Pontifex per nuncium Joannis animum tentavit, qui cernens quanto eſſet in periculo regnum Angliæ & Hyberniæ, Eccleſiæ romanæ dominio ſubjeciſſe fertur, & diadema ſibi detraxiſſe, atque ad nutum Pontificis recepiſſe: pacto inſuper annuo ſtipendio, demum hoc addidiſſe, ut reges Angliæ deinceps à Pontifice dumtaxat regni jura conſequerentur.

At hujus reconciliationis leges, ut obſervat Polydorus Virgilius, neque Pontifices romani, neque reges Angliæ obſervarunt, neque Annales Anglici de hujuſmodi ditione loquuntur. Quare veriſimile eſt illa omnia Joanni tantummodò qui deliquerat imperata, non autem ejus ſucceſſoribus eamdem legem eſſe impoſitam.

Deinde non ſemel poteſtatis ſuæ & æquitatis limites hoc in negotio exceſſit Innocentius; primo enim juſſit ut rejecto utroque

electo in Archiepiſcopum, certus Cardinalis eligeretur. Secundò, non debuit nec potuit regnum interdicere. Tertiò, nec imperium Regi abrogare. Quartò, non debuit Philippum regem Franciæ ad bellum iniquum impellere. Quintò, bonâ fide non egit, cum Philippum deluſit, factâ cum Joanne pace, à quo ob neceſſitatem iniquas ejus leges extorſit, quibus proinde nec Joannes, nec ejus ſucceſſores, nec populus Anglicanus tenebatur. Cum ne iis quidem fuiſſent devincti, etiamſi liberè & non per vim à ſuo Rege ſine conſenſu populi hujuſmodi promiſſiones factæ fuiſſent, ut obſervat Major in 4. diſt. 23. q. 3.

Denique dum in Henricum octavum Angliæ regem, idem quod olim in Joannem moliuntur Pontifices, regnum, regeſque Angliæ ab obedientiâ Eccleſiæ romanæ alienarunt. Res fuit hujuſmodi, duxerat Henricus octavus Catharinam Ferdinandi Hiſpanorum regis filiam, Caroli quinti Imperatoris amitam, quæ priore matrimonio collocata fuerat Arturio Henrici fratri majori; ſed eo defuncto, pater eam tradiderat Henrico, diſpenſante Pontifice Julio ſecundo.

At Henricus poſt patris mortem, ſive ſtudio in Cæſarem, ſive maſculæ prolis cupidine, ſive Annæ Bolenæ amoribus, & ingenitâ ſibi inconſtantiâ impulſus, cum eâ divortium fecit, cauſatus diſpenſationem Julii ſecundi nec licitam, nec validam fuiſſe, ac proinde matrimonium ejus vi contractum, nullum & irritum. Causâ Romam delatâ, Pontifex poſt varias dilationes atque fluctuationes pronunciavit Henrico non fuiſſe licitum propriâ autoritate, abſque ſententiâ Judicis Eccleſiaſtici, uxorem repudiare, & aliam ducere. Quo rex audito, anno 1534. Pontificis obedientiam detrectat, ſuiſque omnibus edicit, ut neque romam pecuniam deferant, neque denarios B. Petri quotannis colligi ſolitos pendant. Hæc ſecuta eſt Pontificis ſententia peremptoria eodem anno lata, quâ decretum eſt inter Henricum & Catharinam reginam fuiſſe legitimum matrimonium, eamque ab ipſo pro uxore habendam, & cum niſi id faceret pro excommunicato reputandum. Tum rex apertè à romano Pontifice deſcivit, nihil quidem in fide mutans, ſed edicto declarans ſe caput eſſe Eccleſiæ Anglicanæ, vetanſque ſub pœnâ capitis, ne quis denarios beati Petri ſolveret. Edicto promulgato mortuus eſt Clemens ſeptimus, nullo alio in Regem intentato fulmine. At Paulum tertium hujus ſucceſſorem tum Curia Romana, tum Imperator ſtatim à ſuâ ad Pontificatum aſſumptione, ſtimulabant ad

ad nova fulmina in Regem vibranda: ſed Paulus aliquandiu cunctatus, poſt mortem Cardinalis Roffenſis ſententiam in Regem adornat. 3. Aug. anno 1555. eumque cum ſuis fautoribus non ſolùm ſub pœnâ excommunicationis latæ ſententiæ, ſed etiam amiſſionis regni & depoſitionis per ſe, vel per legitimum procuratorem intra 30. dies adeſſe jubet, *& ſi comparere neglexerit, cenſuras in eum aggravat*, regno & dominiis omnibus privatum eſſe, eumdemque ac omnes fautores ejus pœnas omnes legibus præſcriptas incurriſſe, atque cum omnibus bonis diffidatos eſſe, & ſepulturâ Chriſtianâ privari, jubet atque decernit, omnia loca ad quæ Rex venerit interdicto ſubjicit, Henrici ex Annâ Bolenâ ſobolem fautorumque ſuorum liberos uſque ad eum gradum quo jura præſcribunt bonis & honoribus privat, ac infames eſſe decernit; omnes Henrici vaſſallos & ſubditos ab ipſa obedientia ac præſtito illi juramento abſolvit. Præcipit Principibus & Nobilibus Angliæ ut ſe vi ac armis Henrico opponant, illumque è regni finibus ejicere nitantur: cæterorum Principum cum ipſo pacta, confœderationes, & contractus irrita eſſe decernit, eoſdemque ut Henricum & cœteros Eccleſiæ rebelles ſacris armis proſequantur, hortatur; omnes ejus ſequaces apprehenſos ſervituti tradi jubet. His & aliis ejuſmodi diris Henricum ſententiâ ſuâ devovit Paulus III. ſed ejus executionem ac evulgationem in triennium diſtulit, quo tempore cum Rex in Cantuarenſis Archiepiſcopi memoriam & reliquias debacchatus eſſet, Pontifex intentatum fulmen exerto brachio emiſit Kalendis Januarii anni 1538. Verùm illud Pontificium diploma nullas habuit vires in iis quæ ad temporalia ſpectabant, nec enim ullus Chriſtianus Princeps eo titulo regi Anglorum bellum intulit aut cum eo, velut cum homine qui regni jure excidiſſet, egit; imò cum eo veluti cum legitimo Anglorum Rege Imperator, Galliæ Rex & alii Principes Catholici fœdera & pacis conditiones inierunt, ad ejus quoque filium Eduardum ac filias Mariam & Elizabetham Regnum Angliæ pervenit: itaque nec de facto regno ſpoliatus eſt nec de jure ab eo excidit propter Pontificis ſententiam in quo hujuſmodi poteſtatem nemo Regum agnovit: Probè autem intelligens Rex Angliæ Jacobus religionem quam profitetur Romana Eccleſia ſuæ autoritati non adverſari. Sed hoc unum dogma de Pontificis in temporalia poteſtate quod nonnulli Romanæ Curiæ dogmatis imbuti aſſerebant. Juramentum ab omnibus

ab omnibus anno 1604. exegit quo proteſtabantur ſe iſtud dogma rejicere, juramentum autem ſic ſe habet. *Ego verè & ſincerè agnoſco, profiteor & declaro in conſcientiâ meâ coram & Deo & mundo quod ſupremus Dominus noſter Rex Jacobus eſt legitimus & verus Rex hujus regni, & omnium aliorum majeſtatis ſuæ dominiorum & terrarum, & quod Papa nec per ſe ipſum, nec per ullam aliam autoritatem Eccleſiæ ſeu Romanæ, vel ullam mediam cum quibuſcumque aliis aliquam poteſtatem vel autoritatem habeat Regem deponendi, vel aliquorum majeſtatis ſuæ dominiorum vel regnorum, &c.*

Adverſus hoc juramentum breve ad Catholicos Anglos direxit Paulus V. anno 1606. quo declarat illud ſalva, & illibata fide præſtari non poſſe: *Non poteſtis*, inquit, *abſque evidentiſſimâ graviſſimâque Dei honoris injuriâ vos obligare juramento quod ſimiliter magno cum cordis noſtri dolore audivimus propoſitum vobis fuiſſe præſtandum, vobis ex verbis iſtis perſpicuum eſſe debet, quod hujuſmodi juramentum ſalva fide Catholica & ſalute animarum veſtrarum præſtari non poteſt, cum multa contineat quæ fidei & ſaluti apertè adverſantur.* Hoc breve Catholici non pauci tanquam ſuppoſititium contempſerunt, ſed ad eos Paulus V. aliud breve miſit quo certiores eos facit priùs à ſe datum fuiſſe non tantùm motu proprio, ſed gravi deliberatione priùs habita, ideóque illos teneri ad hujus obſervationem: Bellarminus quoque ſeorſim ad Georgium Blanchuellum Angliæ Archipreſbyterum ſcripſit eumque arguit quod ei juramento ſubſcripſiſſet. Tertium etiam breve miſit idem Paulus ad Birchetum quem in Blanchuelli locum ſubſtituerat, quo eum monet ut ſi quis Preſbyter in Angliam juramentum præſtiterit, aut præſtari poſſe docuerit, eum deterreat & privatum declaret juribus omnibus ſibi ab Eccleſia ſeu Apoſtolica Sede conceſſis.

Sed hæc brevia motu proprio à Paulo emiſſa haud magni ſunt hac in re ponderis, & tunc non defuerunt in Anglia Catholici plures qui hoc juramentum ſalva fide præſtiterunt & præſtari poſſe docuerunt ut Blacuellus Vvindringtonus & alii: cumque noviſſimè conſulti eſſent Doctores Pariſienſes utrùm idem juramentum Carolo Angliæ Regi præſtari poſſet, id ſine ulla difficultate fieri poſſe docuerunt, & ſuo chirographo teſtatum eſſe omnibus voluerunt quod ſi quis velit brevia Pauli defendere, is oportet ut dicat aliis de cauſis quam propter rejectam Pontificum in temporalia poteſtatem juramentum fuiſſe ab eo improbatum, ac maximè ob verbum ſupremi Domini quo putant aliqui tribui Regi Angliæ ſupremam non in tempora-

lia modo, ſed & in ſpiritualia poteſtatem quam ipſum affectare certum eſt.

§. IV.

De Concilii Lateranenſis 4. Canone 4.

ECcleſiam in temporalia regum bona autoritatem aliquam habere probant plerique ex Can. 4. Lateranenſis Concilii, qui ſic ſe habet. *Si verò Dominus temporalis requiſitus & monitus ab Eccleſiâ terram ſuam purgare neglexerit ab hæreticâ fœditate per Metropolitanum & cæteros Comprovinciales Epiſcopos excommunicationis vinculo innodetur, & ſi ſatisfacere contempſerit infra annum hoc ſignificetur Romano Pontifici ut ex jure vaſſallos ab ejus fidelitate denunciet abſolutos, & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis ſine ullâ contradictione poſſideant, & in fidei puritate conſervent, ſalvo jure Domini principalis, dummodo ipſe ſuper hoc nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentum apponat. Eadem nihilominus lege ſervatâ circa dominos principales.* Quo in Canone ſupponitur Romanum Pontificem autoritatem habere privandi dominos tum feudatarios tum principales ſuarum poſſeſſionum dominio, ſi hæreticos ab iis expellere neglexerit.

Reſpondeo primò nec Eccleſiam nec Concilium generale eam repræſentans quidquam habere juris in temporalia regum bona, nec de iis aliquid ſtatuere poſſe; quippe cum Regum poteſtas immediatè à Deo ſit, nemo eam iis auferre poteſt, aut aliquid juris alteri in eam tribuere, præter ipſummet Deum. Ergo etiam ſi Eccleſia, vel Concilium hujuſmodi ſibi arrogaret autoritatem, non propterea regibus eâ cedendum foret. Sicut Eccleſia non debet legibus Principum parere, cum in deſtructionem legis Dei conditæ ſunt. Et certè definitiones Conciliorum etiam generalium nullam vim habent, ſi ferantur circa res quæ non pertinent ad religionem & fidem, putà, circa res naturales, aſtronomicas, atque etiam politicas, & ſi quid de iis ſtatuant, non tenemur eorum decretis tanquam infallibilibus adhærere; quapropter Canon ille cum ſit de negotio civili, nullam vim habere poteſt niſi ex conſenſu Regum.

Reſpondeo ſecundò, hunc Canonem non fuiſſe ab univerſo Con-

cilio conciliariter, ut loquuntur, conditum, ſed à ſolo Papa Innocentio, qui Concilii Canones ipſe compoſuit & digeſſit. Primò enim teſtantur hiſtorici complures nihil in eo Concilio ſtatui potuiſſe. Sic loquitur Nauclerus generat. 4. ad annum 1215. *Venère*, inquit loquens de Concilio, *multa tum in conſultationem nec decerni tamen quidquam potuit.* Et mox: *Editæ tamen nonnullæ Conſtitutiones reperiuntur.* Idem tradit Platina in Innocentio III. *Venère multa tùm quidem in conſultationem, nec decerni tamen quidquam apertè potuit. Quod & Piſani & Genuenſes maritimo & Ciſalpini terreſtri bello inter ſe certabant: Eo itaque proficiſcens tollendæ diſcordiæ causâ Peruſii moritur.* Godefridus Viterbienſis ad annum 1215. *In hoc Concilio*, inquit, *nihil dignum memoriâ quod commendari poſſit, actum eſt, niſi quod Orientalis Eccleſia ſe ſubditam Romanæ exhibuit.* Et certè ſi in eo Concilio promulgati ſunt Canones, qui ſub ejuſdem Concilii nomine feruntur ab Innocentio III. non à toto Concilio conditi ſunt. Hinc in titulo hujus Concilii à Jacobo Middemportio inter opera Innocentii III. edita Coloniæ apud Cholinum anno 1607. ſic habetur. *Sacri Concilii Generalis Lateranenſis ſub domino Innocentio Pontifice maximo hujus nominis tertio celebrati anno Domini* 1215. *Decreta ab eodem Innocentio conſcripta.* Eadem habentur ex Matthæo Pariſienſi in Hiſtoriâ Angliæ ad annum 1215. *Celebrata*, inquit, *eſt Romæ Synodus univerſalis præſidente Papa domino Innocentio III. in qua fuerunt Epiſcopi* 412. *&c. His omnibus congregatis, facto priùs ab ipſo Papâ exhortationis ſermone, recitata ſunt in pleno Concilio ſexaginta Capitula, quæ aliis placabilia, aliis videbantur oneroſa, tandem de negotii crucifixi terræ ſanctæ verbum prædicationis exorſus, &c.* Idem Autor in Hiſtoria minori, ut refertur in antiquitatibus Britannicis in vitâ Stephani Langthoni. *Concilium*, inquit, *illud generale, quod more Papali grandia prima fronte præ ſe tulit in riſum & ſcomma; quo Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates omneſque ad Concilium accedentes artificioſè ludificatus eſt, deſiit. Illi enim cum jam nihil geri in tanto negotio cernerent, redeundi ad ſua cupidi, veniam ſigillatim petierunt, quibus Papa non conceſſit, antequam ſibi grandem pecuniam promiſiſſent, Mercatoribus Romanis priùs accipere mutuo Papæque ſolvere coacti ſunt, antequam diſcedere Româ potuiſſent. Papa jam acceptâ pecuniâ quæſtuoſum hoc Concilium diſſolvit gratis, totuſque Clerus abiit triſtis.* Hic autem Hiſtoricus ne ſuſpectus habeatur, laudatus eſt ab Innocentio IV. ut conſtat ex litteris ejuſdem Innocentii, quas ipſe refert in Hiſtoriâ Angliæ.

Itaque nulli à Concilio Canones ſunt conditi, ſed quædam à Pontifice Romano Decreta ſunt confecta & in Concilio lecta, quorum nonnulla pleriſque videbantur oneroſa: ſed vel ex ipsâ iſtorum Canonum lectione patet eos non fuiſſe à Concilio editos, vel non eo modo quo nunc habentur.

Sic verbi gratia Can. 11. ſic habet. *In Lateranenſi Concilio pia fuit inſtitutione proviſum*, &c. *verùm quoniam in multis Eccleſiis id minimè obſervatur, nos prædictum roborantes ſtatutum*, &c. c. 29. *de multâ providentiâ fuit in Concilio Lateranenſi prohibitum*, c. 33. *Mediocritatem obſervent in Lateranenſi Concilio definitam*, c. 41. *Synodali judicio definimus*, c. 42. *Sacri nihilominus Concilii approbatione ſtatuimus*, c. 46. *Volens immunitati Eccleſiaſticæ Lateranenſe Concilium prohibere*, cap. 4. & 5. *Sacro approbante Concilio prohibemus*. cap. 61. *In Lateranenſi Concilio noſcitur fuiſſe prohibitum*, cap. 66. *ad Apoſtolicam audientiam frequente relatione pervenit*, &c. *Quapropter prohibemus*, &c. Hæc omnia demonſtrant Canones illos eſſe opus Innocentii III. partim in ipſo Concilio, partim poſt Concilium editum, nam in Concilio lecti ſunt hi Canones autoritate Innocentii confecti, & ab eodem poſteà pro libito, multa adjecta, ut docent iſtæ formulæ, *in Lateranenſi Concilio prohibitum*, &c.

Reſpondeo tertiò Canones iſtos, ſi eos excipias, qui fidem ſpectant & Confeſſionem ac Communionem Paſchalem, non eſſe ab omni Eccleſiâ receptos & approbatos. Sic verbi gratiâ cap. 23. graviter prohibetur, *ne quis de cætero novam Religionem inſtituat, ne qui voluerit domum fundare, de novo Regulam condat*. Sed conſtat poſt iſtud tempus multos religioſos Ordines eſſe inſtitutos. Item cap. 24. de electionibus ſtatutum fit, & tamen eæ poſteà ſunt abrogatæ.

Reſpondeo quartò hunc Canonem non eſſe de jure, ſed de uſu atque diſciplina, nec ex eo illud dogmatis condi *poſſe aliquid Eccleſiam in temporalia*, nec enim mens fuit eorum qui Canonem condiderunt id examinare aut decernere, ſed tantùm pœnam eam quæ à Gregorii VII. temporibus à Pontifice infligi licet immeritò cœperat in eos qui hæreticos fovere ſtatuunt ferre; non inquirentes utrùm potuerit Eccleſia has pœnas infligere, necne. Itaque Canon totus eſt de diſciplinâ, non de dogmate, in diſciplinâ autem poſſe Concilium etiam generale errare nemo dubitat. Hic igitur locum habet textus Decretalis Gregorii lib. 5. tit. 19. cap. 28. *judicium*, inquit, *Dei, veritate quæ nec fallit nec fallitur ſemper innitur. Judicium*

verò Eccleſiæ nonnunquam opinionem ſequitur quam & fallere ſæpè contingit & falli. Quod quidem teſtimonium ita interpretatur Bellarminus ubi de infallibilitate Eccleſiæ agit ut dicat Pontificem loqui de diſciplinâ Eccleſiaſticâ, non de doctrinâ. Ergo ex ipſo Bellarmino errare poteſt Eccleſia in iis quæ ad diſciplinam ſpectant. Hoc ipſum agnoſcit Melchior Canus, rerum iſtarum curioſus indagator lib. 5. de locis cap. 10. alii, inquit, mores ſunt poſt Apoſtolos inducti, in quibus quamvis Eccleſia erraret, non propterea tota fides periclitaretur. Sine periculo igitur hæreſeos teneri poteſt Eccleſiam in aliqua lege & more errare poſſe.

Denique ut alios mittam, idem docet Petrus de Marca lib. 2. concordiæ p. 129. edit. 1. *Exceptis*, inquit, *Canonibus qui de fide vel morum doctrina feruntur. Cæteri qui Eccleſiaſticam diſciplinam reſpiciunt, & in facto verſantur, non debent ſummo illo non errandi privilegio cenſeri, maximè cùm id proprium ſit legibus Eccleſiaſticis de diſciplinâ latis, ut eas pro ratione temporum aut locorum mutare neceſſe ſit.* Et hoc eſt quod ait Auguſtinus, ipſa plenaria Concilia à poſterioribus emendantur.

Reſpondeo quintò in Canone Lateranenſi Reges deponendos non judicari, ſed tantùm juberi, ut poſt pœnam Eccleſiaſticam excommunicationis ab ordinariis inflictam ſi ſe emendare neglexerint Domini temporales, ſignificetur id Pontifici, qui eorum vaſſallos abſolutos eſſe denunciet à fidei juramento & eorum terram à Catholicis occupari poſſe ſalvo jure Domini principalis. Idemque ſervari jubetur erga eos qui dominos principales non habent. Hìc autem nulla fit mentio Imperatorum aut Regum qui tamen ut hac lege comprehenderentur nominari debuiſſent, nec verò eorum qui dominos principales non habent, nomine Imperatores aut Reges poſſunt intelligi qui ſupremi ſunt, non tantùm principales non habent, ſed intelligi debent Domini quidam feudatarii & beneficiarii ab aliis independentes, præter quam à Regibus vel Imperatoribus, quales ſunt in Germaniâ & Italiâ quamplurimi, ſed non poteſt id extendi ad Reges & Imperatores, obſtat enim Regula juris tit. de reſcriptis. Cap. Sedes Apoſtolica ab ipſo Innocentio III. lata, quæ ſic habet. *Cum in commiſſionibus minores & viliores perſonæ ſolummodo deſignantur, majores & digniores ſub generali regula non intelliguntur includi.* Quod autem per eos qui dominos principales non habent alii quam Reges intelliguntur, patet ex conſtitutione Frederici ſecundi quæ totidem ferè verbis concipitur, ac

Lateranenſis Canon, *Si verò Dominus temporalis requiſitus & admonitus ab Eccleſiâ terram ſuam purgare neglexerit ab hæreticâ pravitate, poſt annum à tempore admonitionis elapſum, terram illius ipſis exponimus Catholicis accipiendam, qui eam exterminatis hæreticis abſque ullâ contradictione poſſideant, & in fidei pace conſervent, ſalvo jure Domini principalis, dummodo ſuper hoc nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod aliud impedimentum apponat, eadem nihilominus lege ſervatâ circa eos qui Dominos non habent principales.* Hic autem eorum qui Dominos principales non habent nomine, Imperator aut Reges non intelliguntur. Ridiculum enim profectò foret Imperatorem in ſeipſum aut in reges cæteros depoſitionis pœnam ſtatuiſſe, nec quidquam autoritatis habet Imperator, ut id in reges ſibi non ſubditos decernat. Ergo tam lex Frederici quàm Concilii Lateranenſis Canon ad eos tantùm ſpectant, qui alios Dominos principales non habent præter reges aut Imperatorem.

At inquiunt nonnulli Francicæ Monarchiæ hoſtes, Rex Galliæ, & alii Reges Occidentis cùm ſubſint Imperatori, eorum qui Dominos principales non habent nomine comprehendi poſſunt, ſicut & Principes Germaniæ, qui ſolum ſuperiorem agnoſcunt Imperatorem.

Reſpondeo Regem Franciæ, ut agnoſcit ipſe Innocentius in C. *venerabilem*, nullum in temporalibus agnoſcere ſuperiorem, & ab omni retrò memoriâ jure ſupremo gaudere, nec cuiquam eſſe ſubjectum. Et certè ante imperium in Occidente conſtitutum, Franciæ Rex ſupremus erat totius Galliæ Dominus, poſt imperium verò ibidem conſtitutum, hujus Reges quando Imperatores non fuerunt, ab Imperatoribus omninò independentes erant, & ſupremo Franciam dominio moderabantur.

Reſpondeo ſextò non dari per iſtum Canonem Eccleſiæ poteſtatem in temporalia, ſed tantùm declarari Dominos principales aut Reges poſſe eorum qui ſibi ſunt ſubjecti terras invadere, ſi ab ordinariis eo quod hæreticis faveant, excommunicati emendare ſe neglexerint. Porrò ſi quid probaret iſte Canon, probaret tantùm ex ordinariorum excommunicatione ſequi Dominos privari dominiis ſuis temporalibus; quod tamen verum non eſſe ſuprà demonſtratum eſt.

Denique reſpondeo Canonem hunc vim habere non poſſe niſi ex conſenſu Principum & Regum, cum ſit ab autoritate Eccleſiaſticâ de re ſæculari latum, cùm ergo ei Reges aut Principes conſenſiſſe non probetur vim habere non poteſt. Quod enim aiunt Legatos Re-

gum huic Concilio adfuiſſe, & ea quæ geſsit probaſſe, verum eſt de iis ob quæ Concilium erat coactum, non de hujuſmodi regulis poſteà conditis à Pontifice.

Nec eſt quod opponant aliqui in Concilio ditionem Raymundi Comitis Toloſani datam eſſe Comiti Montisfortis: id enim factum eſt ex benè placito & autoritate Philippi Auguſti regis Franciæ, cujus Comes Tholoſanus erat vaſſallus, qui Raymundum licet Synodi judicio damnatum abdicavit, & Comiti Montisfortis Comitatûs Tholoſani inveſtituram tribuit. Deinde verò injuſta fuit hæc Raymundi abdicatio & à ſancto Ludovico Francorum Rege abrogata, qui anno 1228. cum Raymundo, veluti cum legitimo Domino Comitatûs Toloſæ, pactum iniit, ejuſque filiam Alphonſo fratri Comiti Pictavienſium in matrimonium dedit, eâ lege, ut ſi ſine filiis ex fratre moreretur, Toloſanus tractus eſſet Regum Franciæ. Itaque nihil ſive ex Canone, ſive ex Decreto Concilii Lateranenſis colligi poteſt, quo probetur poteſtas Pontificum Romanorum in temporalia præſertim Regum bona.

§. V.

De Concilii Conſtantienſis in præſenti negotio ſententiis.

Mirum eſt quantùm adverſarii hac in re Concilii Conſtantienſis dicta aut facta venditent, qui aliis in rebus autoritatem ejus, quantùm poſſunt elevant. Cùm enim ejus de autoritate Pontificis Decreta adducuntur, ea velut à ſchiſmatico conventu facta exſibilant, ea verò quæ per tranſennam Concilium dixit, ubi videtur nonnullam ſibi in temporalia autoritatem tribuere, mirum in modum extollunt. Verùm illi duo advertere debuiſſent, primum eſt Concilium non habere autoritatem juris iſtius ſibi tribuendi, alterum, Concilium ſæpè ita loqui, quia præſens erat Imperator Sigiſmundus, qui poterat aut ſuos, aut Eccleſiæ vaſſallos Concilio non obedientes pœnis iſtis mulctare, ſed ſingula loca excutiamus.

Seſſione 20. in Fredericum Ducem Auſtriæ, hæc ſententia fertur. *Fredericum Ducem & alios prædictos requirant & moneant, quos nos etiam tenore præſentium ſic requirimus & monemus, ipſique Frederico Duci in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub anathematis, ſacrilegii, & privationis omnium bonorum feudalium quæ ab Eccleſiâ ſeu Imperio obtinet,*

net, & inhabilitationis ſuæ, & filiorum maſculorum ad obtinendum tam feuda quàm officia & beneficia uſque ad ſecundam generationem & honoris & famæ, ac communionis in conſiliis Principum, qui ipſum Fredericum juxta conſtitutionem divæ memoriæ Caroli quarti contra tales facinoroſos & ſacrilegos editam à Sede Apoſtolicâ canoniſatam & approbatam, &c.

Reſpondeo hoc loco Concilium loqui de bonis Frederici, quæ ab Eccleſiâ & imperio obtinebat in feudum; at fatemur Eccleſiam habere poteſtatem privandi feudatarios Dominos iis bonis, quæ ab ipsâ in feudum poſſident, non tamen habet illam poteſtatem, quatenus Eccleſia eſt, ſeu quatenus poteſtate & regimine circa ſpiritualia prædita eſt, ſed quatenus habet poſſeſſiones & bona temporalia à quibus dependent alia bona; quantùm verò ſpectat ad bona quæ Fredericus ab Imperio in feudum poſſidebat: ſententia hæc Concilii eſt tantùm directiva, nec vim habere poterat, niſi ab Imperatore confirmata fuiſſet, imò & ante ſancita: unde ait Concilium ſe id ſtatuere juxta conſtitutionem Caroli quarti Imperatoris.

Secundus locus Concilii qui hîc proferri ſolet, extat ſeſſ. 39. ſic habet. *Cujuſcumque ſtatus, gradus, aut etiamſi Imperiali, Regali, &c. præfulgeant dignitate illas pœnas ipſo facto incurrat, quæ in conſtitutione Bonifacij octavi quæ incipit* Felicis, *continentur*, ſed in eâ Bullâ privatio bonorum ut pœna ſtatuitur.

Reſpondeo conſtitutionem Bonifacii octavi excommunicationis dumtaxat pœnam ſtatuere in eos quorum regna vel imperia ab Eccleſiâ non pendent, illos verò ſolis bonis privare, qui Eccleſiæ feudatarii ſunt juxta hæc verba: *Qui verò feuda, locationes, officium aut beneficium ſpirituale vel temporale ab aliquibus Eccleſiis obtinet, ſit eis ipſo jure privatus.*

Deinde in eadem Felicis Bullâ quæ edita eſt contra interfectores Cardinalium, plurimæ decernuntur pœnæ, quæ Reges aut Imperatores ſpectare nullatenus poſſunt. Primò enim decernuntur pœnæ civiles, putà inhabilitationis ad ſuccedendum, ad teſtandum, &c. Et hæ quidem ſpectant tantùm communis ſortis homines. Deinde inferuntur pœnæ excommunicationis, & hæ ad plures ſpectant. Tertiò, de feudatariis nominatim pœna depoſitionis ſtatuitur. Demum omnibus Pontifex Dei judicium interminatur. Cùm ergo in Conſtantienſi Concilio infliguntur pœnæ quæ in Bullâ Felicis continentur, etiam in Reges & Imperatores, hoc debet intelligi per æquam

diſtributionem, ut non omnes pœnæ in Bullâ expreſſæ iis imponantur, pœnæ ſiquidem inhabilitationis ad ſuccedendum, & aliæ ejuſmodi in Reges cadere non poſſunt, igitur infliguntur eis tantùm pœnæ ſpirituales, quæ ſolæ in eos ab Eccleſiâ ferri poſſunt, niſi ſint Eccleſiæ feudatarii.

Tertius locus eſt ſeſſ. 17. ubi Concilium pœnam excommunicationis & depoſitionis ſtatuit in eos qui impedirent Sigiſmundum Romanorum, & Hungariæ Regem proficiſcentem ad Regem Aragonum pro pace Eccleſiæ.

Sed ibi Concilium non loquitur de Regibus aut Imperatore, ſed de privatis aut Principibus quibuſdam, qui ſe Sigiſmundi profectioni & itineri opponerent. Deinde verò Concilium non ferre in eos depoſitionis, ſed tantùm excommunicationis ſententiam, addens tantummodò ut ulterius omni honore & dignitate, officio, beneficio Eccleſiaſtico vel ſæculari ſint ipſo facto privati. Porrò beneficium illud ſæculare aliud intelligi non poteſt, quàm quod Eccleſiæ deberetur, & ut feudum ab eâ teneretur. Quippe id ſancitum eſt in eos qui Benedicto XIII. favebant: Reges nempe Aragoniæ, Caſtiliæ, Navarræ, Portugalliæ, & Comites Armeniaci & Fuxi, qui in feudum multa tenebant ab Eccleſiâ, ut patet ſeſſ. 20. ubi privantur iis quibus infeudati fuerunt tempore ſchiſmatis.

Quartus locus eſt ſeſſ. 14. ubi in eos qui Concilium turbaverint hæc ſtatuit: *Si quæ perſona ipſius ſacri Concilij partim in hac ſeſſione ſtatuta aut ordinationes temerè violaverit, infregerit, aut tranſgreſſa fuerit ullo modo, tanquam unionem perturbans, ſchiſma faciens de hæreſi ſuſpectâ aut reâ criminis læſæ majeſtatis, perpetuò ſit infamis, omnique dignitate, ſtatu, honore, officio, & beneficio Eccleſiaſticis & ſæcularibus, etiamſi Imperialis, Regalis, Cardinalatus aut Pontificalis exiſtat, ipſo jure privata, ſpe promotionis omni ſublatâ, &c.*

Reſpondeo verba iſta Concilii comminatoria tantùm eſſe, nec ullum ſortiri effectum; deinde intelligi poſſe ex conſenſu Principum, & ultroneâ ſubjectione.

In Concilio Baſileenſi ſeſſione 39. & 40. vetant Patres omnibus; etiamſi Regalis aut Imperialis, &c. ſub pœnâ privationis officiorum Eccleſiaſticorum & mundanorum.

Ad hæc reſpondendum eſt eodem planè modo quo ſuprà; addo hæc omnia eſſe perperàm decreta eo tempore quo vulgaris erat hæc opinio Eccleſiam habere aliquid poteſtatis in Reges. Nec vero Concilia allata quæſtionem iſtam ex profeſſo definiunt, quippe quam

haud examinarant, ſed loquantur ut tùm loqui ſolebant proceres Eccleſiaſtici, quare non poſſent iſta pro definitionibus conciliariter factis haberi.

§. VI.

Reſpondetur autoritatibus Theologorum ac Canoniſtarum recentium.

QUanquam Bellarminus opus ſuum in Barclaium ordiatur à Theologorum Canoniſtarumque benè multorum, quos in ſuâ ſententiâ verſari affirmat enumeratione, ut inde probet ſingularem ac temerariam eſſe Barclaii ſententiam: nos tamen iſtud argumentum ad calcem rejecimus, eo quod omnium ſit leviſſimum. Enimverò quis non videat, eorum qui poſt motam inter Imperatores ac Pontifices eâ de re litem ſcripſerunt, teſtimonium nullius aut levis debere in iſtâ eſſe quæſtione momenti, cum ſtudio partium abrepti in hanc vel illam ſententiam iverint. Itaque hujuſmodi hominum autoritas, quam tanto molimine exaggerat Bellarminus, fracta ſtatim jacet atque proſtrata. Hæc quippe ſemper ſervata eſt in Eccleſiâ æquitas, ut ne in hæreticos quidem alii teſtes ac judices producerentur, quàm ii qui ante motam litem ſcripsêre, quique propterea ab omni ſtudio partium alieni fuerunt. Sic confoſſus Artemon, ſic convictus Arius, ſic refutatus Neſtorius, ſic repreſſus Eutyches, ſic Julianus ab Auguſtino exagitatus. Atque ut alia mittam in Concilio Florentino, inter Græcos Latinoſque convenit, ut nullus ab utraque parte de proceſſione Spiritûs ſancti ſcriptor laudetur, qui poſt Photii tempora ſcripſiſſet. Eadem inter nos & Bellarminum ſervari debet æquitas, ut neque nos in eorum qui poſt Gregorii ſeptimi tempora pro nobis ſteterunt autoritate vim faciamus, nec ille velit à nobis eos ſcriptores qui poſt idem tempus in ipſius ſententiâ fuerunt, in autoritatem admitti.

Illis porrò quos laudat ſcriptoribus eò minùs fidei debetur, quod plerique eorum è Canoniſtarum ſunt populo; quos regibus iniquos Pontificum adulatores, ac ſolius Pontificii juris peritos eſſe nemo neſcit. Reliqui verò Theologi Canoniſtarum eâ in re ſequuntur autoritatem, omnes non ſacrarum litterarum, non traditionis autoritate, ſed tantùm geſtis & dictis Pontificum, aut futilibus omni-

nò rationibus opinionem iſtam tuentur.

Eat ergo, & quantùm volet hujuſmodi hominum patrocinio glorietur Bellarminus; hujuſmodi nos aut patronos aut adverſarios parùm curamus. Quanquam & ex iis nonnullos poſſemus ei eripere, & alios pro nobis ſtantes opponere, cœteros omnes fide prorſus indignos oſtendere; ſed in iſtis tempus terere, nec libet, nec vacat. Qui ſtudioſus iſtarum rerum fuerit, conſulat Joannem Barclaium & Roffenſem, qui à ſcriptorum à Bellarmino laudatorum χλεύασει, opera ſua exordiuntur.

§. VII.

De Decreto ſacræ Facultatis Pariſienſis adverſus Henricum tertium.

THuanus ita narrat lib. 94. ad annum 1589. id quod in domo Sorbonicâ adverſus Henricum tertium geſtum eſt. *Factioſi*, inquit, *libellum Præfecti Mercatorum & Decurionum nomine Sorbonicorum Theologorum Collegio porrigendum curant. Quærebant illi an populus Galliæ jurejurando fidei Henrico tertio præſtito ſolutus eſſet, & ſine morſu conſcientiæ poſſet in hoc regno arma capere, fœdus inire, pecuniam cogere pro defenſione Religionis Catholicæ, Apoſtolicæ & Romanæ, contra perverſas machinationes & conatus ipſius Regis, ejuſque fautores ob violatam ab eo Bleſis fidem publicam in Catholicæ Religionis detrimentum, & edicti unionis & libertatis præjudicium. His duobus libellis ab iis quæ memoravi comprehenſis in cœtu ſexaginta Theologorum in ſcholâ Sorbonicâ congregatorum, poſt ſacrum Spiritûs ſancti more ſolemni celebratum maturè expenſis à Decano Collegij pronunciatum eſt, & populum jurejurando ſolutum eſſe, & contra Regem pro defenſione Religionis arma capi poſſe: viſum inſuper Collegio ut Decretum ad Pontificem mitteretur, iſque rogaretur Collegij nomine, ut autoritate ſuâ illud approbaret, & auxilia afflictæ in Franciâ Eccleſiæ ſubmitteret, monumentum publicum ea de re confectum, & typis mandatum eſt.* Addit deinde plures anonymos eâ de re ſcripſiſſe libros, & Joannem Bucherium S. Benedicti Paſtorem Doctorem Sorbonicum, Henrico tertio trucidato, librum inſignibus Nivellii typis impreſſum in lucem emiſiſſe, de juſtâ Henrici tertii abdicatione qui etiamnum reperitur.

Lib. 98. narrat idem Thuanus Collegium Sorbonicum ſanciendæ

unioni in Henricum quartum fuiſſe patrocinatum, & congregatum mandaſſe ſuis Theologis, ut etiam cum vitæ periculo execrarentur hanc propoſitionem, hæreticum nedum relapſum, & extra Eccleſiæ communionem poſitum jus regnandi in Galliâ habere non poſſe. In Facultatis Decretum jurarunt Epiſcopus & Parochi, & probavit illud Cajetanus Legatus Apoſtolicus, eaque pars Senatûs quæ Pariſiis commorabatur. Et lib. eodem addit decreviſſe idem Collegium, etiam defuncto Cardinali Borbonio: *Henrico nunquam eſſe parendum propter metum ſimulationis, & eos qui ad ſanguinis uſque effuſionem reſiſterent, æternum in cælo præmium, & ut fidei propugnatores immarceſcibilem Martyrij coronam proculdubio conſecuturos.*

Reſpondeo primò hæc Decreta (quæ non toti Facultati, ſed quibuſdam privatis aſcribit Thuanus diligens & accuratus Scriptor) à Bucherij & aliorum factione condita fuiſſe, non libero totius Facultatis Pariſienſis judicio confecta.

Reſpondeo ſecundò plures ex iis Doctoribus qui aderant, huic Decreto non conſenſiſſe, ut teſtis eſt Thuanus lib. 94. ad annum 1589. *Inſtrumentum*, inquit, *publicum eâ de re confectum & mox typis mandatum eſt, quod in concordi omnium conſenſu & nemine repugnante Decretum dicitur, cum tamen conſtet ſeniores adeoque ipſum Decanum Joannem Fabrum hominem antiqui moris, nec vulgaris inter eos eruditionis aliter ſenſiſſe, & valdè juvenes tam pernicioſo conſilio in præſens temerario apud poſteros inſaniæ pleno dehortatum eſſe, ac cenſuiſſe ut res integra ad Pontificem remitteretur.* Mirum eſſe non debet, quod plures non fuerunt qui ſeſe opponerent, imò mirum potiùs eſt in calamitoſiſſimis temporibus auſos fuiſſe quoſdam reluctari.

Reſpondeo tertiò nullius eſſe momenti hujuſmodi Decretum per vim extortum, eo tempore quo tutum non erat defectionem non probare, quo cædibus & rapinis omnia erant plena.

Reſpondeo quartò Facultatem Pariſienſem infamiam quorumdam ſtatim atque liberè potuit convenire, deleviſſe, & è ſuis tabulariis abradi juſſiſſe quidquid ejus nomine à quibuſdam fuerat in regiam Majeſtatem confectum, ac ſolemni Decreto ſanciviſſe obedientiam Regi præſtandam, licet nondum à Papâ fuiſſet abſolutus.

§. VIII.

De cenſurâ in libros libertatum Gallicanæ Eccleſiæ.

ANno 1639. duo volumina prodière typis excuſa, ita inſcripta, *Tractatus de juribus & libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ:* alterum, *probationes libertatis Eccleſiæ Gallicanæ.* De iis conquerente Nuntio Apoſtolico, effecit Cardinalis Richelius, ut ſanctioris Concilij placito eorum commercium interdiceretur, utque Epiſcopi Lutetiæ degentes, in ædibus ſanctæ Genovefæ congregati, duo illa volumina nullâ ſingulari propoſitione notatâ proſcriberent, & litteras ad reliquos Epiſcopos eâ de re mitterent. In iis poſtquam pluribus diſſeruerunt Præſules, quantum ſit in iis libris offenſionis & periculi aſſerunt ea duo volumina ſibi viſa eſſe paſſim & penè ubique vitioſa, pleriſque in locis hæretica, ſchiſmatica & impia, verbo Dei contraria, in hierarchiæ & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, Sacramentorum & ſacrarum obſervationum perniciem, in ſanctam Sedem Apoſtolicam, Regem noſtrum, Ordinem Eccleſiaſticum, totamque Eccleſiam Gallicanam contumelioſa. Hæ litteræ datæ ſunt decimo menſe Februarij anno 1639. aderant huic Conventui unus Cardinalis & 18. Archiepiſcopi ſive Epiſcopi.

Porrò præcipuum caput iſtorum librorum eſt, Pontifici nullum eſſe jus in temporalia Regum Franciæ; alterum verò quod Pontificis poteſtas ſit moderanda juxta Canones in Franciâ receptos.

Reſpondeo, ne judicium & judicij autoritatem detrectem, factum id fuiſſe ut fieret ſatis ad Nuntij Apoſtolici querimoniam, & generatim ita proſcripta fuiſſe hæc volumina, non ob ea duo capita quæ proponuntur in iis probanda, quæ ſemper fuerunt in Galliâ approbata; ſed ob liberiora & duriora aliquot recentiorum dicta quæ iis inſerta fuêre, ut verbi gratia, quod nihil juris in Gallicanam Eccleſiam primis ſæculis Romano Epiſcopo competierit, quod Chlodovæi temporibus Rex fuerit ſummum ac primum à Chriſto caput Eccleſiæ Gallicanæ, & alia ejuſmodi, quæ licet habere poſſint bonum ſenſum, duriora ſunt, &, ut patet, videntur hæreſim ſapere.

§. ultimus.

De Immunitate Clericorum.

QUi poteſtati Eccleſiaſticæ temporalem aliquam tribuunt autoritatem ſolent aſſerere Clericos jure divino non eſſe ſubjectos Principibus, nec ab eis poſſe judicari, ſed tantùm à Judicibus Eccleſiaſticis. Licet autem iſtud falſum eſſe ex principiis huc uſque ſtabilitis abundè demonſtratum ſit, ſpeciatim tamen oſtenſuri ſumus, Clericos in civilibus & politicis, ſicut & in cauſis criminalibus, tum à tributis, tum à pœnis, & judiciis civilibus non eſſe jure naturali aut divino, ſed ſolo Imperatorum beneficio in nonnullis caſibus immunes.

Hinc Apoſtolus Rom. 13. v. 1. & ſequentibus, *Omnis anima poteſtatibus ſuperioribus ſubdita ſit, non eſt enim poteſtas, niſi à Deo, quæ autem ſunt à Deo, ordinatæ ſunt. Ideò qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt, & v. 5. neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam, ideò enim & tributa præſtatis.* Ibi enim Apoſtolum agere de civili, non de Eccleſiaſticâ poteſtate indicant verba quæ ſequuntur, *Nec enim fruſtrà gladium portat & hæc ideò tributa præſtatis.*

Generatim autem de omnibus Chriſtianis tam Clericis quam Laïcis hæc verba interpretantur ſancti Patres à nobis ſuprà laudati. Irenæus lib. 5. cap. 20. Juſt. in Apologia 2. Tertullianus lib. de idololatriâ, Theodoretus, Theophilactus & alii.

Speciatim verò de Clericis loquuntur Origenes in Epiſt. ad Rom. *Exquiret enim à nobis tributa terræ noſtræ & vectigalia negotiationi noſtræ & quid dico, de verbis exolvit etiam tributum Dominus noſter JESUS CHRISTUS. Quod ſi ille qui nihil habebat in ſe Cæſaris, & in quo Princeps hujus mundi veniens non invenit quidquam de ſuo cum liber eſſet, ſolvit tamen tributum, quantò magis nos neceſſe eſt iſta tributa carnis expendere.* Baſilius in reg. contractioribus, regula 94. jubet ut ſi quis ad fratres veniat, afferat aliquid quod ſit Cæſaris, debitor ſit ille ſolvendi tributi.

Gregorius Naz. orat. ad Præſidem iratum & populum pertimeſcentem, *ſubjecti ſimus, tùm Deo, tùm invicem aliis alii, tùm iis qui*

cum Imperio nobis in terra præſunt Magiſtratibus propter ordinis conſervationem. Etiam hæc in legum noſtrarum numero eſt, ut quemadmodum heri ſervis, uxores maritis, Eccleſia Domino, Diſcipuli Paſtoribus ac Doctoribus obtemperant, ita nos etiam cunctis poteſtatibus ſupereminentibus ſubjecti ſimus, non tantùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam ut qui tributo pendendo ſimus obnoxii, lex Chriſti vos quoque meo tùm Imperio, tùm ſolio ſubjicit, nam & nos in poteſtate ſumus.

Chryſoſtomus homil. 23. in Epiſt. ad Rom. *Poteſtatibus ex debito obedire jubet, oſtendens quod iſta imperentur omnibus & Sacerdotibus & Monachis, non ſolùm ſæcularibus id quod ſtatim in ipſo exordio declarat, cum dicit, omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, etiamſi Apoſtolus ſis, ſi Evangeliſta, ſi Propheta, ſive quiſquis tandem fueris, non enim pietatem evertit iſta ſubjectio, &c.*

Ambroſius in Luc. lib. 4. cap. 5. *Magnum quidem eſt ſpeciale documentum, quo Chriſtiani viri ſublimioribus poteſtatibus docentur eſſe ſubjecti, ne quis conſtitutionem terreni Regis putet eſſe ſolvendam.*

Et lib. 10. cap. 20. *Si tu non vis eſſe obnoxius Cæſari, noli habere quæ mundi ſunt, ſed ſi habes divitias, obnoxius es Cæſari*, & orat. contra Auxentium Epiſt. 32. lib. 5. *ſi tributum petit Imperator, non negamus, agri Eccleſiæ ſolvunt tributum: ſi agros deſiderat Imperator, poteſtatem habet vindicandorum, nemo noſtrum intervenit.*

Auguſtinus in Joannem tract. 6. *Legantur leges manifeſtæ, ubi præceperunt Imperatores eos, qui præter Eccleſiæ communionem uſurpant ſibi nomen Chriſtianum, nec volunt in pace colere pacis autorem nihil nomine Eccleſiæ audeant poſſidere, nolite dicere quid mihi & Regi, quid tibi ergo & poſſeſſioni per jura Regum poſſidentur poſſeſſiones*, ſiccine loqueretur Auguſtinus, ſi ipſo jure divino, non ex beneficio Imperatorum Clericorum bona fuiſſent immunia, unde ex hoc loco in jure Canonico cauſ. 11. q. 1. *Si quæ cauſæ*, hæc inferuntur, *Clerici ex officio Epiſcopo ſunt ſuppoſiti, in poſſeſſionibus prædiorum Imperatori ſunt obnoxii, &c.*

Gelaſius Epiſt. 8. *Quantum ad ordinem pertinet, publicæ diſciplinæ cognoſcentes Imperium tibi ſuprema diſpoſitione collatum, legibus tuis ipſi parent Religionis Antiſtites.* Symmachus in Apologetico, *defer Deo in nobis, & nos deferimus Deo in te, nos enim poteſtates humanas ſuo loco ſuſcipimus.* Pelagius primus, *Quanto nobis ſtudio ac labore ſatagendum eſt, ut obſequium confeſſionis noſtræ Regibus miniſtremus.* Gregorius Magnus lib. 2. Epiſt. 62. *Poteſtas ſupra omnes homines domi-*

norum.

norum meorum pietati cœlitus data eſt. . . . Ego quidem juſſioni ſubjectus, ut ubique quod debui, exolvi, & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod ſenſi, minimè tacui.

Leo IV. Epiſt. Lotharium diſt. 10. cap. de capit. *De Capitulis vel præceptis Imperialibus, vel præceptis veſtris, veſtrorumque Pontificum & prædeceſſorum irrefragabiliter cuſtodiendis & conſervandis, quantum valuimus & valemus modis omnibus profitemur.* Item Epiſt. ad Loth. 2. q. 7. c. *Nos. Nos;* inquit, *ſi incompetenter aliquid egimus, & in ſubditis juſtæ legis tramitem non conſervavimus, veſtro ac veſtrorum Miſſorum cuncta volumus emendare judicio.* Fatentur ergo ipſi Romani Pontifices, ſe cœteroſque Epiſcopos & Clericos in rebus civilibus ab Imperatoris legibus & judiciis non eſſe jure divino immunes.

Yvo Epiſt. 22. ad Philippum Regem: *Reſpondere non ſubterfugiam vel in Eccleſia, ſi Eccleſiaſtica ſunt negotia, vel in Curia ſi curialia.* Bernardus Epiſt. 42. ad Archiepiſcopum Senonenſem, *Cui honorem, honorem; omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: ſi omnis & veſtra. Quis vos excipit ab univerſitate? ſi quis tentat excipere, conatur decipere.*

Innocentius IV. de ſententia excommunicationis cap. Noverit. n. 2. *In temporali generaliter, & generalis Eccleſiæ ſolus Imperator, qui & Clericis & Laïcis præeſſe debet, privilegium concedere poteſt.* Ipſe ſanctus Thomas in Epiſt. ad Rom. cap. 13. ab hoc debito liberos eſſe ait Clericos ex privilegio tantùm Principum.

Petrus de Alliaco q. de reſcript. concluſione primâ: exemplo Chriſti qui ſe Pilato judicandum commiſit, & Apoſtolorum, qui nullam ſibi in judiciis civilibus autoritatem arrogarunt, ſed intus ſubjecti fuêre legibus & Judicibus civilibus & Ethnicis; nec non ex dictis Petri & Pauli, ac demum ex hujus provocatione ad Cæſarem, oſtendit Clericos jure divino non eſſe immunes à Judiciis civilibus. Mitto Cuſanum Valdenſem, Alcuinum, Almainum, & alios complures Theologos, qui in eadem opinione verſantur. Hæc autem aliunde probant verba illa Pauli, *omnis anima, &c.* tam de Clericis quam de Laïcis eſſe intelligenda, & illos non minùs quam iſtos in rebus civilibus de jure ſubjectos eſſe, ita ut æquè tributa pendere debeant & de criminibus civilibus, ac Magiſtratibus civilibus judicari, & pœnis etiam civilibus coërceri. Quod ſi quibuſdam in caſibus, tùm à tributis, & aliis oneribus immunes ſunt, quando à judiciis civilibus ſe ſe eximunt, & ad Eccleſiaſtica remittuntur, id habent ex beneficio principum, qui iſtud ipſis in gratiam

Eccleſiæ indulgere voluerunt, ut ex innumeris legibus liquet.

Idem demonſtratur ex uſu Eccleſiæ & exemplis. Primò autem certum eſt tribus primis Eccleſiæ ſæculis Presbyteros & Clericos ad Tribunalia Imperatorum & Magiſtratuum Ethnicorum pro rebus civilibus ſtetiſſe. Poſtquàm verò Imperatores Chriſtiani fuerunt, licet aliquibus legibus cauſarum quæ ad Clericos ſpectabant, judicium ſit Epiſcopis commiſſum ſæpè tùm pro rebus & criminibus civilibus ab Imperatoribus & Judicibus civilibus judicabantur. In Concilio Nicæno Epiſcopi ſeſe invicem accuſantes, libellos accuſationis Conſtantino vel iſtarum rerum judici tribuerunt. Is verò ſingulorum accuſationes accepit & ſigillo obſignavit, ignique tradidit, ut ſic jurgiis omiſſis illa quæ ad fidem pertinebant abſque ulla animorum contentione exquirerent & definirent; idem Conſtantinus Cæciliani cauſam quia de crimine quod in examine facti conſiſtebat, agebatur, ipſe judicavit. Idem Athanaſium inſimulatum læſæ majeſtatis ſuo judicio damnatum in exilium miſit.

Hujus filius Conſtantius cauſam criminalem Stephani Antiocheni Epiſcopi in Laïco judicio, in Palatio Principis agitari voluit, qui cum in eo convictus foret: præceptum eſt Epiſcopis, ut eum deponerent, teſte Theodorito, lib. 2. cap. 9.

Valentinianus Chronopium Epiſcopum eo quod provocaſſet à judicio 70. Epiſcoporum argentariâ mulctâ affecit lib. 2. Cod. Theodoſ. quorum appell. Idem Urſicinum & ejus ſocios tranquillitatem turbantes in exilium pelli juſſit.

Priſcilianus & Inſtantius quoniam de criminibus & obſcænitatibus agebatur, à ſæcularibus judicibus ſunt damnati, teſte Severo.

De cauſa Felicis Aptungitani, Cæciliani & Donatiſtarum judicaverunt ſæculares Magiſtratus, quia in iis agebatur de rebus facti.

Epiſcopi omnes Itali Gratianum & Valentinianum rogant, ut de Damaſo judicium ferat ſecundum conſuetudinem, *Nec novum*, inquiunt, *aliquid petit Damaſus, ſed ſequitur exempla majorum ut Epiſcopus Romanus, ſi Concilio ejus cauſa non creditur apud Concilium ſe Imperiale defendat. Nam & Sylveſter Papa à ſacrilegis accuſatus apud parentem veſtrum Conſtantinum cauſam propriam proſecutus eſt, & de ſcripturis ſimilia exempla ſuppeditant, quod cum à Præſide S. Apoſtolus vim pateretur, Cæſarem appellavit, & ad Cæſarem miſſus eſt.*

Theodoricus Italiæ Rex Symmachi Papæ accuſationem admiſit, viſitatoremque dedit Sedi Apoſtolicæ haud repugnante Symmacho, qui

in Apologetico ait, *ſe poteſtates humanas ſuo loco ſuſcipere, delaturumque Imperatori in rebus humanis.*

Anaſtaſius Imperator Epiſcopos novis rebus ſtudentes exturbavit. Poſt Juſtinus in criminali cauſa Dorothæi Theſſalonicenſis Epiſcopi ſeditionum ac homicidiorum rei & præſertim convicti necis Joannis Epiſcopi Apoſtolici Legati judicavit, & apud eum Hormiſdæ Papæ Legati cauſam egerunt. Vide Hormiſdam Ep. 56. & 64. Idem Severum ob contentionem & factiones pœna affecit, teſte Evagrio l.4. c.4.

Juſtinianus Imperator in Sylverium Pontificem ſuper quibuſdam litteris proditoriis accuſatum judicium inſtituit, ut ſi, inquit, Liberatus in Breviario c. 22. approbaretur ab ipſo fuiſſe ſcriptas in quacunque civitate Epiſcopus degeret, ſi autem falſæ fuiſſent, reſtitueretur ſuæ ſedi.

Carolus Magnus Campulium Presbyterum majeſtatis reum cum ejuſdem criminis conſortibus in exilium miſit, vitâ & integritate membrorum ad Leonis III. preces ipſi conceſsâ, Platina in Leone & Regino ann. 203.

Otho, Fredericum, Moguntinum, & Rudpertum Strasburgenſem perjurii reos relegavit, Regino lib.2. ad an. 939.

Conradus Imperator teſte Hermanno ad annum 1037. Herberthum Mediolanenſem Archiepiſcopum Imperii perduellem in carcerem conjecit, præſente Papâ Benedicto IX. & tres Epiſcopos, Placentinum, Cremonenſem ac Vercellenſem in exilium expulit. Henricus III. Gebardum Reginoburgii Epiſcopum majeſtatis convictum in vincula conjecit, & Nitgerum Fraxinenſem ob necem fratrum Ravennam relegavit.

Hæc Imperatores, quos imitati Reges Franciæ Clericos majeſtatis reos aut contra leges regni directè peccantes à Judicibus Laicis ſemper damnari juſſerunt, & his in caſibus vetuerunt eos ad judices Eccleſiaſticos remitti.

Agydius Rhemenſis læſæ majeſtatis reus in Concilio Metenſi à Gontrhamo damnatur exilii, mortis pœnâ ad preces Epiſcoporum condonatâ.

Epiſcopi Aurelianenſis & Altiſſiodorenſis ob rebellionem mulctati à Philippo Aug.

Chilpericus de Prætextato Rothomagenſi ab exilio revocato ſic præfatur. *Quamvis venerandi Pontifices regia poteſtas reum majeſtatis legibus condemnare poſſit*, ut refert Aimoinus lib. 3. cap. 26. quod & agnoverunt Epiſcopi, nam Greg. Turonenſis ita Regem allocutus

EEee ij

eſt, ut refert Inſt. lib. 5. c. 18. *Si quis de nobis ô Rex Juſtitiæ limites tranſcendere voluerit, à te corrigi poteſt.*

Denique ipſa ratio naturalis docet Clericos Regibus & Magiſtratibus civilibus ſubeſſe, & ab iis judicari poſſe; cum enim ſint membra ſocietatis civilis & Eccleſiaſticæ, utriuſque legibus & pœnis ſubjiciuntur. Si quid ergo contra leges civiles faciant, poſſunt à civilibus Judicibus judicari & pœnis iis plecti quas leges civiles ſtatuunt in reos. Ab Eccleſiâ verò judicari poſſunt, ſed iis tantùm pœnis mulctari, quas Eccleſia poteſt infligere, hoc eſt depoſitione & excommunicatione. Hinc ſemper Eccleſia paſſa eſt ob civiles cauſas Clericos judicari & puniri à poteſtate civili, imò poſtquam ipſos judicavit ad eos puniendos pœnâ temporali ſemper civiles Magiſtratus adiit. Hinc Epiſcopi Syri poſtquam Timotheum Ælurum judicio Eccleſiaſtico perſtrinxerunt ad Leonem ſcribunt, *de delictis autem & præſumptionibus quas nefandè commiſit, Reipublicæ Regibus & Præſulibus ſecundum rationem judicio competenti ſubdetur.*

Quapropter ſancti Patres à nobis laudati non diſtingunt inter Laïcos & Clericos, ſed generatim omnium crimina correctioni & vindictæ Magiſtratus civilis ſubjiciunt. *Omnia*, inquit Origenes lib. 9. in Ep. ad Rom. ad cap. 13. *crimina quæ vindicari vult Deus, non per Antiſtites & Principes Eccleſiarum, ſed per mundi Judices voluit vindicari.*

Uno verbo ſancti Patres, Epiſcopi & Pontifices Romani à nobis ſæpè laudati fatentur tum res, tum perſonas Clericorum ſubjici civili poteſtati in civilibus, Imperatoribus tributa de jure debere, & in rebus civilibus judicari poſſe à Magiſtratibus civilibus ſolas fidei & Religionis excipiunt cauſas: illæ verò quæ publicæ ſunt diſciplinæ, ut loquuntur, & Rempublicam ſpectant ad Imperatorem, Reges & Magiſtratus pertinere, eorumque legibus regi ultrò fatentur.

Diſtinguendum autem eſt inter crimina merè Eccleſiaſtica, ut hæreſis & mixta, ut homicidium, furtum, &c. Illa nonniſi ad Eccleſiæ judicium pertinent. Et ſi quando Imperatores illorum vindictam uſurparent, id faciunt ab Eccleſia ſollicitati, vel quia inde tranquillitas Imperii pendebat. Hæc verò crimina ab Eccleſia, prout eſt Eccleſia, non aliter poſſunt vindicari quam excommunicatione aut depoſitione è gradu Eccleſiaſtico; à Magiſtratibus verò civilibus pœnis temporalibus puniri debent, etiamſi fuerint à Clericis admiſſa.

Nec refert quod Apoſtolus Paulus vetat ne Chriſtiani coram Judicibus Ethnicis litigent, ſed jubet ut Judices ex Eccleſiâ aſſumant Quamvis enim his præcipuè temporibus opportunum omninò fuerit

ut cauſæ Chriſtianorum non agerentur coram Judicibus Ethnicis, non negat tamen Paulus, quin autoritatem illorum judicandorum habeant, ſed tantùm conſulit Chriſtianis ut potiùs Chriſtianos eligant arbitros quam apud Ethnicos litigent, quia convenientius iſtud eſt.

Nihil etiam refert, quod in Canonibus legamus, mandatum eſſe Clericis cauſas ſuas apud Epiſcopum potiùs agere quam apud Civiles Magiſtratus, nec enim propterea negatur, quin civiles Magiſtratus poſſint earum cognitionem ſuſcipere, ſed tantùm admonentur Clerici, ne relicto Epiſcopi ſui judicio ad ſæcularia judicia cauſas ſuas deferant, eo præſertim tempore quo Imperatores dederunt Epiſcopis poteſtatem earum terminandarum; verùm licet Imperatores hanc dediſſent Epiſcopis autoritatem non propterea tamen putarunt Clericos ab omni reprehenſione Civilium Magiſtratuum eſſe immunes, quippe innumeris in legibus civilibus comprehenduntur, & pœna in eos ſtatuitur, ſi quid contra leges egerint aut ſi tranquillitatem ac pacem Reipublicæ turbaverint.

Denique quando ad civile tribunal citabantur, huic ſe ſiſtere tenebantur ex lege omnes 33. cod. l. 1. de Epiſcopis & Clericis, qua cavetur ne ad extranea judicia pertrahantur, *ſed ut apud ſuos Judices ordinarios, id eſt Provinciarum Rectores, in quibus locis degunt Eccleſiarum miniſteriis obſecundent, omniumque contra ſe agentium excipiant actiones.* Et lege 37. *Omnes* prætereà virorum clariſſimorum Provincias moderantium ſententiis abſque ulla privilegii differentiâ, (qui tamen Præſidiali Juriſdictioni ſubjecti ſint) ſive Epiſcopi, vel quilibet Clerici, aut Monachi, aut cujuſlibet conditionis ſint, pariter reſpondere decernimus.

Quin etiam cum Epiſcopis forum & judicium in rebus civilibus habere conceſſum eſt, hoc ut arbitris ſponte electis, & ſine Juriſdictione coactivâ illis datum lege ſi quis cod. c. 1. de Epiſcopali audientiâ. *Si qui ex conſenſu apud ſacræ legis Antiſtitem litigare voluerint, non vetabuntur, ſed experientur illius in civili duntaxat negotio more arbitri ſponte reſidentis judicium, quod his obeſſe non poterit nec debebit, quos ad prædicti cognitoris examen converſos potiùs adfuiſſe quam ſponte veniſſe conſtiterit.* Hic quoque facit Novella Valentiniani 3. tit. 12. de Epiſcopali judicio. *Cum inter Clericos jurgium vertitur, & ipſis litigatoribus convenit, habeat Epiſcopus licentiam judicandi praeunte tamen vinculo compromiſſi quod & de Laïcis ſi conſentient, autoritas noſtra permittit. Aliter eos Judices eſſe non patimur, niſi voluntate jurgantium interpoſitâ, ſicut dictum eſt, conditione præcedat. Quoniam conſtat Epiſcopos & Presbyteros forum legibus non habere, nec de aliis cauſis ſecundum Arcadii & Honorii divalia conſti-*

tuta qua Theodoſianum corpus oſtendit præter Religionem poſſe cognoſcere, ſi ambo ejuſdem officii litigatores nolint vel alteruter agant publicis legibus & lege communi.

Ab his autem Epiſcoporum judiciis ſemper provocare licebat ad Principem & civilem Magiſtratum, ut habetur in Autenticâ ſi ex Imperiali cod. de Epiſcopi audientiâ, *ſi ex Imperiali juſſione*, aut judiciali præcepto Epiſcopus judicat inter quaſcunque perſonas, appellatio aut ad Principem aut ad eum, qui tranſmiſit negotium transferatur, & Novella 83. Rubrica hujuſmodi eſt, ut Clerici apud proprios iudices conveniantur & poſt hoc apud civiles Judices.

Adverſus iſta nihil ab adverſariis opponitur, quod alicujus ſit momenti ad probandum jure divino aut naturali Clericos eſſe à judiciis, pœnis & oneribus civilibus immunes, quod enim afferunt de Levitis & Sacerdotibus veteris teſtamenti, haud probat juris iſtud eſſe naturalis aut divini, ſed tantùm conveniens eſſe, ut Reſpublica ſacerdotes à tributis pendendis eximat. Quod verò aiunt ex novo teſtamento Chriſtum dicere filios ſponſi à tributis eſſe liberos, de ſe tantùm Chriſtus dicit, qui cum eſſet rerum omnium Dominus, ratione divinæ naturæ haud tenebatur tributum ſolvere, & tamen tam pro ſe quam pro ſuis tributum ſolvi juſſit.

Gravius fortaſſe videbitur quod nobis objiciunt legibus tam civilibus quam Eccleſiaſticis tanquam nefas & illicitum vetari ne quis Clericus apud civiles Magiſtratus litiget. Et quidem innumeri ſunt Canones, quibus pœna ſtatuitur in Clericos, qui ad Judices hujuſmodi cauſas ſuas detulerunt. Sic Canone nono Concilii Carthaginenſis tertii. *Sancitur ut quiſquis Epiſcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum ſeu Clericorum, cum in Eccleſia ei fuerit crimen intentatum, vel civilis cauſa fuerit commota, ſi relicto Eccleſiaſtico judicio purgari voluerit, etiamſi pro hoc ipſo lata fuerit ſententia, locum ſuum amittat, & hoc in criminali judicio, in civili verò perdat. Quod enim ſi locum ſuum obtinere voluerit.* Can. item 9. Conc. Chalcedonenſis ſtatuitur, *ut ſi Clericus habeat negotium adverſus Clericum, non relinquat Epiſcopum ſuum, & ad ſæcularia judicia revertatur.* Agathenſis Concilii Canone 32. Clericum nullum apud ſæcularem Judicem Epiſcopo non permittente pulſare. Leges verò civiles idem vetant. Sic lege 7. de Epiſcopis & Clericis, vetatur ne Clerici ad Curias devocentur ſed ut pleniſſimâ immunitate potiantur. Et lege ult. de Epiſcopis & Clericis, Clerici quos indiſcretim ad ſæculares judices debere deduci imperitus præſcriptor dimiſerat Epiſcopali audien-

tiæ reſerventur. Fas enim non eſt ut diverſi muneris Miniſtri temporalium poteſtatum ſubdantur arbitrio, denique Novella 83. Juſtiniani, Clerici jubentur priùs ab Epiſcopo ſpoliari dignitate ſacerdotali, antequam à Præſide Provinciæ judicentur.

Reſpondeo nihil iſtis Canonibus & legibus probari quam quod minimè controverſum eſt, Principes nempè ſæculares Epiſcopis hoc privilegium conceſſiſſe ut cauſæ ordinariæ Clericorum, ad eos primum deferri poſſent, utque de iis primi cognoſcerent. Eccleſiam verò principum indulgentiâ nixam ſub pœnis ſpiritualibus vetuiſſe ne Clerici primum alios Judices quam Epiſcopos adirent; at iſtud minimè probat Clericos jure divino & naturali à judiciis civilibus eſſe immunes, imò, nequidem hoc probat nullos alios eſſe potuiſſe poſt iſtas leges in cauſis Clericorum civilibus Judices, quàm Epiſcopos: nam ut obſervavimus, iiſdem legibus Epiſcopi conſtituuntur tantùm ut arbitri & ſi illorum judicio ſtare quis nolit apud Judices ſæculares cauſa poteſt agitari, itemque Canones vetant equidem cauſam Clerici ad alios primùm quàm Epiſcopos deferri, at non vetant, ne qui ab Epiſcopo jure civili damnatus, ad ſæculares Judices recurrat. Itemque non decernunt Magiſtratus ipſos non poſſe delinquentes Clericos damnare & punire, ſed ad ſingula teſtimonia pauca reponere oportet.

Can. 9. Concilii Carth. 3. de iis tantùm loquitur Clericis, qui causâ intentatâ nec dum judicatâ in Concilio Eccleſiaſtico ad ſæculare judicium confugiebant; non autem de iis qui cauſam primum ad Judices civiles deferrent, aut à judicio Eccleſiaſtico provocarent.

Concilium Chalcedonenſe addit poſt verba citata in objectione, *ſed priùs ventiletur res apud proprium Epiſcopum.* Ergo poſt hujus cognitionem poteſt provocatio fieri ad ſæcularia judicia.

Concilium Agathenſe addit quoque ut ſi pulſatus fuerit Clericus, *ipſe reſpondeat coram Magiſtratu civili, ſed ipſe non proponat.*

Lex 7. de Epiſcopis non vetat Clericos accuſari apud Judices ſæculares, *ſed ad Curias devocari*. Hoc eſt redigi in numerum curialium, & eorum muneribus onerari. Vetant enim leges quemquam Epiſcopum curialem fieri aut curialem Epiſcopum, lege Cod. Theod. 1. de curialibus & agnatione tit. Cod. Juſt. c. 55. de Epiſcopis & Novella 123.

Lex Valentiniani & Theodoſii ultima de Epiſcopis renovat tantùm privilegia Clericis indulta quæ revocarat Joannes, qui tyrannidem poſt mortem Honorii ad breve tempus invaſerat.

Denique Novella Juſtiniani 83. probat ad Præſidem pertinere de

crimine Clerici judicare, ſed priùs jubet eum ad honorem Sacerdotii degradari ab Epiſcopo, & ita lex iſta, non ſecus ac cœteræ, nobis nihil adverſatur.

EPILOGUS.

PErveni jam ad finem propoſiti mihi operis quod rerum iſtarum ſtudioſis non omninò inutile futurum eſſe mihi perſuadeo. Habebunt enim illi in iſto Opere multa breviter dilucidè atque ordine collecta quæ in multis magniſque voluminibus diſperſa ſunt, ac plerumque indigeſta & aliis admixta. Quippè illi qui de his rebus ſcripſerunt licet eruditione præſtantes, non omnes iſtas quæſtiones attigerunt, & quas attigêre eas plerumque ſine ordine ac methodo pertractarunt, ſæpè etiam æſtu diſputationis in controverſias perſonarum abrepti. Huic accedit quod nonnulli ex iis de Eccleſiâ non fuerunt, erroribuſque ſuis paſſim libros ſuos infecêre. Quo fit ut vix ullus Scriptor ad Theologos rerum iſtarum adhuc rudes inſtituendos reperiatur idoneus. Utrum verò id Diſſertationum noſtrarum collectio præſtare poſſit, non noſtrum ſed aliorum debet eſſe judicium. Hoc unum affirmare poſſumus nos ea omnia quæ ad veritatis inquiſitionem & erroris refutationem neceſſaria nobis viſa ſunt, ſtudioſè & accuratè collegiſſe ac in ordinem digeſſiſſe idque ſine odio, Deus teſtis eſt, aut adulatione. *Quibus parùm aut quibus nimium videbitur*, ut Auguſtini verbis concludam, *mihi ignoſcant; quibus autem vel ſatis eſt, non mihi ſed Domino gratias congratulantes agant.*

FINIS.

INDEX
RERUM ET VERBORUM
QUÆ IN HISTORICIS DE ANTIQUA ECCLESIÆ Diſciplinâ Diſſertationibus continentur.

A

ADRIANUS Papa primus inter Pontifices, ſeſe temporalibus Galliæ negotiis immiſcuit. 555
Africa diviſio. 24
Aldrici Cenomanenſis Epiſcopi dejectio. 236
Alexandrini Patriarchatûs origo & limites. 44
ordinatio & autoritas Epiſcopi Alexandrini. 73, 80
Anathema, vocis hujus etymologia & acceptio. 271, 272
inter Anglorum Reges & Pontifices diſſidia. 566 *& ſequent.*
Antiocheni Patriarchatûs origo & limites. 44, 45
Antiochenus Epiſcopus ab univerſæ Diœceſeos Epiſcopis ordinabatur. 74
Apiarij appellatio, & quæ circa eam tum Romæ, tum in Africâ geſta examinantur & excutiuntur. 174 *& ſequentibus.*
Apoſtolorum inter ſe æqualitas, excepto Petri Primatu. 317, *& ſeq.*
Appellationes à judiciis Synodorum Provincialium ad Romanum Pontificem veteri jure prohibitæ. 96 *& ſequent.*
Concilij Nicæni Canone quinto. 96, 97. ſecundæ generalis ſecundo. 98. à Cypriano & Afris rejectæ 99, 170. à Concilio Antiocheno damnatæ. 100, 101. ab Orientalibus nunquam admiſſæ. 102, 220 à Synodo Aquileienſi improbatæ. 103 nec à Synodo Sardicenſi conceſſæ. 103, ad 116. à Gallis haud receptæ. 118. *à p.* 201 *ad* 210. ab Africanis repulſæ, 126. novo jure inductæ, 134, *& ſequent.*
Arius ab Alexandro damnatus, 157
Archiepiſcopus unde dictus, 5
quandonam uſurpari cœperit hæc vox in Eccleſiâ 7. primum inſignium tantum ſedium Epiſcopis tributa, deinde Metropolitanis omnibus, 6 & 7
Arelatenſis Epiſcopi de Primatu contentio, 28, 29, 30, 31
Aſianorum de die Paſchæ cum Romanis controverſia, 143
Athalia regnum immeritò occupavit. 482, 485.
Athanaſius ad Julium non provocavit, 157 *& ſeq.*

Auguſtini Epiſtola 261. explicatur, 182 *& ſequentibus.*

Αὐτοκέφαλοι, Epiſcopi quamplures, 61, 67

B

BASILIDIS depoſitio, ejuſque ad Romanum Pontificem confugium, 150, 151

Baſileenſis Synodi de autoritate Concilij ſanctio defenditur, *à p.* 403 *ad p.* 420

Bonifacij octavi injuſti in Philippum octavum Regem Franciæ conatus, 561

Bonoſus accuſatus in Capuenſi Synodo ad Anyſii Theſſalonicenſis & finitimorum judicium remiſſus, 165

C

CÆCILIANUS ad Miltiadem non appellavit, 155, 156

Celeſtius ad Pontificem appellavit, 172

hujus appellationem irritam eſſe cenſuerunt Africani, 173

Cæſareenſis Epiſcopi Cappadociæ jura in totam Diœceſim Ponti. 37, 38

Cauſæ majores & minores, 94

cauſæ fidei quomodo judicandæ. 230 231

Celidonij cauſa, 204 *& ſeq.*

Carthaginenſis Epiſcopi dignitas & jura, 25, 26

Childericus non eſt depoſitus à Romano Pontifice, 503

Chryſoſtomus, hujus cauſa exponitur, 166 *& ſequentibus.*

non appellavit ad Innocentium, *ibid.*

quæ geſſerit in Aſiâ ob Epiſcopi Epheſini ordinationem, 49 *& ſeq.*

Chriſtus ut homo non habuit regnum temporale, 4, 6

Clerici in civilibus ſubjecti Regibus, & muneribus publicis obnoxij, ac indulgentiâ tantùm Regum & Principum immunes, 58, *& ſeq.*

Communio inter Eccleſias quid & quomodo foveretur, 25, 32, 253, 254

contentum eſſe Eccleſiæ ſuæ communione, quid. 255

Concilia. Concilij generalis infallibilitas. 543, 544, 545

ejus ſupra Romanum Pontificem autoritas, 377 *& ſeq.*

Conſtantienſis Concilij eâ de re ſanctio vindicatur, 233 *& ſequent. uſque ad pag.* 432

Concilij Provinciæ convocandi poteſtas penes Metropolitanum, 69 & 70

Concilij Nicæni Canon ſextus exponitur, 81 *& ſeq.*

item quintus, 96 & 97

Conſtantinopolitani Canones ſecundus & tertius, 36, 45, 46

Concilij Tridentini de judiciis Epiſcoporum ſententia, 137, 138

Concilij Chalcedonenſis ſtatutum de Patriarchatu Sedis Conſtantinopolitanæ, 52 *& ſeq.*

Concordatorum de cauſis majoribus ſanctio, 134 *& ſeq.*

Conſtantinopolitanus Epiſcopus ordinatur à Synodo Diœceſeos, 74

fictitius ejus Primatus, 227 *& ſeq.*

Conſtantinopolitani Patriarchatus inſtitutio, progreſſus & limites, *à p.* 45 *ad p.* 58

honoris tantùm prærogativa ipſi Concilij Conſtantinopolitani Canone tertio collata, 46 *& ſeq.*

unde gradum ad juriſdictionem fecit, 48, 49, 50, 51

hæc ipſi à Synodo Chalcedonenſi confirmata, 52 *ad* 56

ediɛto Imperatorum roborata, 56
Bulgariam quoque ſibi adjici tentavit, 57, 58
Conſtantienſis Concilij de autoritate Eccleſiæ in temporalia ſententia, 576 *& ſequent.*
Conſtantinienſis Epiſcopus Cypri nulli Patriarchæ ſubditus, 61
Cyrillus Hieroſolymitanus primus libellum appellationis dediſſe fertur, 165

D

DIONYSII Alexandrini apud Dionyſium Romanum accuſati defenſio, 152, 153
Diſciplina Eccleſiaſtica,
ejus neceſſitas & origo, 1, 2
mutationi obnoxia, *ibid.*
propter hujus varietatem non eſt temerè ferendâ excommunicatio, 167 168

E

ECCLESIARUM diſtributio ad formam imperij facta, 18, 19
ea ſummatim deſcribitur, 21, 22, 23
ſpeciatim de Africâ, 24 *& ſeq.*
de Galliâ, 27 *& ſeq.*
Eccleſiæ poteſtas non extenditur in temporalia, *à p.* 433 *ad p.* 456
eam eſſe ſolam ſpiritualem, 440 *& ſequentibus.*
reſpondetur objectionibus, 485 *& ſequentibus.*
Eccleſiaſtica poteſtatis immediatum ſubjectum Eccleſia, 379 *& ſeq.*
Eleutherius Papa ad Montaniſtas litteras communionis miſit, 546
Epheſini Epiſcopi jura in Diœceſim Aſiæ, 37, 38
Epiſcopus nihil ſine Clero agebat, 249
Euſtathij Sebaſteni ad Liberium confugium, 163
Eutherij Tyanenſis Epiſtola ſubdititia, 226
Eutyches an appellarit & ad quos, 215 226
Exarchus, quis, 7, 8, 9
Excommunicatio, hujus neceſſitas, 243 244
à Chriſto & Apoſtolis commendata, ea duplex, medicinalis & mortalis, 245
excommunicationes mutuæ Eccleſiarum, 251, 252
cauſæ ob quas ferre oportet excommunicationem, 259 *& ſeq.*
cum dolore inferri debet, 262, 263
in quos ferri poſſit vel non poſſit, 268, 269, 278, 279, *& ſequent.*
non poteſt in plures ferri ob unius peccatum, 286 *& ſequent.*
an in mortuos ferri poſſit, 290, 291, 292
effectus excommunicationis, *à pag.* 292, *ad p.* 301

F

FACULTATIS Pariſienſis ſententia de judiciis Epiſcoporum,
ejuſdem circa infallibilitatem Pontificis Romani ſententia, 362
illius Decreta de Concilij generalis autoritate, 410, 421
de Decreto quod ſub ejus nomine fertur in Henricum tertium, quid ſentiendum, 580
ejus pro Henrico quarto ſententia, 565
Flaviani appellatio exponitur, 218 *& ſequentibus.*
Fortunati & *Feliciſſimi* cum Cypriano diſſidium, 143
eorumdem ad Sedem Romanam confugium, *ibid.*
de *Frederici II.* Imperatoris variâ fortunâ, ejuſque cum Romano Pontifice diſſidiis, 545, *& ſeq.*

G

GALLIÆ diviſiones, 27 & ſeq.
inſtitutio Primatuum in Galliâ, 28 & ſequentibus.
eorum jura, 33, 34, 35
Gallorum Reges excommunicari non poſſunt, 280
multò minùs deponi aut bonis privari, 556 & ſeq.
Gallorum in Reges ſuos ſtudium, 565
Gregorio primo afficta privilegia, 501
Gregorius ſeptimus primus aſſumpſit autoritatem in temporalia Regum, 475
ejus ad Imperatores deponendos machinationes, 536 & ſequent.
Gregorius ſecundus non privavit regno Leonem Iſaurum, 508 & ſeq.

H

DE Henrici quarti Imperatoris pertinaci cum Gregorio ſeptimo diſſidio, 535 & ſeq.
Henrici V. cum Romanis Pontificibus concertatio, 537 & ſeq.
Henricus quartus Rex Franciæ Sixti quinti Bullâ illegitimè proſcriptus, 562.
Henrici octavi Angliæ Regis diſſidium narratur, 568 & ſeq.
Hincmari Epiſcopi Laudunenſis appellatio à Gallis improbata, 237
Hierosolymitana Sedes venerabilis, 58, 59
honor ei collatus à Concilio Nicæno, 59
quibus gradibus ad Patriarchatum evecta, 59, 60
hanc ei dignitatem confirmat Synodus Chalcedonenſis, 61
Hilarij Arelatenſis Epiſcopi cauſa narratur, à p. 204, ad 210
Honorij in hæreſim lapſus, 349 & ſequentibus.

I

IN Janſenii causâ quid circa judicia Epiſcoporum in Galliâ & Romæ geſtum, 139, 140
Illyricum inter Romanum & Conſtantinopolitanum Epiſcopum cauſa diſſidij, 210, 211
de cauſis Illyrici, 210
Immunitatem Clericorum beneficium Regum & Imperatorum eſſe oſtenditur, 583 & ſeq.
Imperij tranſlatio quibus gradibus facta, à pag. 419. ad 524.
Electores Imperij à quibus & quomodo conſtituti, 328 & ſequent.
Indulgentia Eccleſiæ in recipiendis hæreticis ad eam revertentibus, 264
Infallibilitas Pontificis Romani refellitur, à pag. 319, ad pag. 357
Innocentij primi in causâ Chryſoſtomi geſta, 169, 170, 171
Interdicta Eccleſiaſtica generalia quando cœperunt, & an licita, 285 & ſequentibus.
Joannis Talaiæ judicium, 229 & 230
Joannis XXII. lapſus, 352, 353
ejuſdem cum fratribus minoribus contentio, 356, 357
Judices Eccleſiaſtici ſunt Epiſcopi cum Clero, 94, 249
Judiciorum in omni ſocietate, ac præſertim in Eccleſiâ neceſſitas, 93, 94
de formâ judiciorum Eccleſiaſticorum, à pag. 92, ad pag. 245
Julius Romanus Pontifex quid de appellationibus ſenſerit, 160, 161
quid in causâ Athanaſij ſtatuerit & geſſerit, 158
Juramentum Anglicanum an licitum, 569
in Lugdunenſe Concilium obſervationes, 550, 551

L

LAZARI Aquenſis Epiſcopi cauſa, 202
Lateranenſis quarti Concilij de autoritate Pontificum in temporalia mens exponitur, 571 & ſeq.
Leo Iſaurus non eſt privatus regno à Gregorio II. 308
Liberij Romani Pontificis lapſus, 347 348
Littera communionis quæ dicebantur formatæ, quid? 253, 254
Litteræ peregrinantibus Clericis neceſſariæ ut ad communionem admitterentur, 254
Ludovici Pij & *Lotharij* Imperatorum exautorationes quo pacto factæ, 524, 525, 526, 527
Ludovici Bavari depoſitio, 552, & ſeq.
Lugdunenſis Epiſcopi Primatus, 32, 33
Lupi Chriſtiani liber qualis, 95

M

MARCIANI Arelatenſis Epiſcopi cauſa, 146 & ſeq.
Marcion ob ſtuprum à Romanis Presbyteris rejicitur, 142
in hæreſim Cerdonis tranſit, *ibid.*
Martialis damnatio, 150, 151
Maximus à Petro Alexandrino Conſtantinopoli ordinatus in Occidentem confugit, 163, 164, 165
Melitius Antiochenus Epiſcopus non provocavit ad Romanum Pontificem, 157
Metenſium Epiſcoporum Primatus, 32
Metropolis unde dicta, & vocis hujus acceptio, 2, 4
Metropolitica dignitas nec à Chriſto, nec ab Apoſtolis inſtituta, 14, 15, 16, 17, 18
hujus origo, 18 & ſequent.
Metropoles orbis denotantur, 21 & ſequentibus.
Metropoles in Africâ nulli ſedi affixæ, ſed tantùm ſingularis Epiſcopi ſedi, 24, 25
Metropolitanorum jura, *à p.* 62, *ad* 71

O

ORBIS Romani diviſio, 21 & *ſequentibus.*
Ordinationes Epiſcoporum à Metropolitano & Epiſcopis Provinciæ fieri debere, 62 & *ſequent.*
Metropolitanorum à Patriarchis fieri ſolebant, ſed non ubique nec ſemper, 72 & *ſequent.*
Patriarcharum à Diœceſeos Epiſcopis, *ibid.*
de *Othonis IV.* depoſitione, 543. & *ſeq.*
Ozias Rex non eſt orbatus regno cùm leprâ percuſſus eſt, 479, 480, 481

P

PATRIARCHA, vocis hujus uſus & acceptio, 16, 17
Patriarcharum inſtitutio, 17, 18
Patriarchatuum limites & inſtitutio, *à pag.* 35, *ad pag.* 62
Patriarcharum jura & privilegia, *à pag.* 71, *ad pag.* 80
an à Concilio Nicæno inſtituti, 84 & *ſequentibus.*
Pauli Samoſateni damnatio, 154
Perronius non ſenſit Reges poſſe deponi à Pontificibus, 564
Petri Primatus aſſeritur, 304 & *ſeq.*
Petrum non eſſe Paulo in Primatu æqualem, 308
Philippi I. & *II.* Reges Franciæ injuſte excommunicati, 280, 557

Philippus VIII. injuſtè excommunicatur, 557
Poteſtatis Eccleſiaſticæ & Civilis diſcrimina, 432, 434, 486
Primas, hujus vocis acceptio, 4, 5
Primates Galliæ, 32, & *ſeq.*
Primatus Petri & Romani Pontificis aſſeritur, *à p.* 304, *ad* 331
in quo conſiſtat, 331 & *ſeq.*
Priſcilliani damnatio, 152
Privilegia falsò aſcripta Gregorio magno, 501
Proculus Maſſilienſis injuſtè damnatus à Zozimo, 201
Privati & *Prætextati* damnatio, 236

R

REGES excommunicari poſſe, ſed non debere, 430
Reges in temporalibus Pontifici aut Eccleſiæ non ſubeſſe, 433 *ad finem.*
eos à Deo conſtitui, 456
temporali pœnâ ab Eccleſiâ plecti non poſſe, 462
nec reſiſtere illis licere, 465
Rhemenſis Epiſcopi Primatus, 32
Richelius Cardinalis libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ parùm æquus, 138
adverſus ejus conatum proteſtantur Epiſcopi Gallicani, 139
Rothadi Sueſſionenſis Epiſcopi depoſitio, 137
Romanus Epiſcopus,
hujus Patriarchatus & ejus limites, 39, 40, 41, & *ſequent.*
ordinabatur ab Oſtienſi, 72, 73
non ordinabat Patriarchas in Oriente, nec Metropolitanos in Galliâ, Hiſpaniâ, Africâ, *ibid.* & 77, 78, 79
Primatum habet jure divino, *vide Diſſert. IV.* 323
non habebat olim jus admittendarum appellationum in judiciis Epiſcoporum, *vide Diſſert. II.*
rejicitur ea quæ ipſi tribuitur infallibilitas, *Diſſert. V.* 339 & *ſeq.*
eum Concilio ſubeſſe oſtenditur, *Diſſert. VI.* *à pag.* 385, *ad* 402
ipſum non poſſe Reges deponere, *Diſſert. VII.* *à pag.* 435, *ad finem.*

S.

SALONIUS Ebredunenſis & *Sagittarius* Vapincenſis de ſede dejecti, 235
Sardicenſis Synodi Canones judicia Epiſcoporum ſpectantes referuntur & explicantur, 104 & *ſequentibus.*
hos Canones nunquam in Oriente & ſerò in Occidente receptos fuiſſe probatur, 113
ab Africanis rejectos oſtenditur, 126, 127
Schelſtrati de Concilij Conſtantienſis ſanctione nupera diſſertatio abundè refellitur, *à p.* 406, *ad pag.* 419
Schiſma, quid? 256, 257, 258
Senonenſis Epiſcopi Primatus, 32
Siricius Romanus Pontifex non audet cauſam Bonoſi judicare, 165, 166
Stephanus I. Romanus Pontifex in oppoſitum Cypriano errorem impegit, 147
Suburbicarias Provincias & Eccleſias, nec intra centeſimum ab urbe milliare coarctatas, nec extra Vicariatum Romæ extenſas fuiſſe probatur, & aliter ſentientium conjecturæ excutiuntur, *à p.* 86, *ad p.* 92

T

THEODORITUS non appellavit ad Romanum Pontificem, nec ab eo inſtitutus eſt, 225 & ſequentibus.

Theodoſius non eſt depoſitus aut propriè excommunicatus ab Ambroſio, 498, 499

V

VAMBÆ Regis Hiſpaniarum depoſitio quomodo facta, 506 507

Victor Romanus Epiſcopus Aſianos ob controverſiam de die Paſchæ à communione ſuâ repellit, 143, 147

Urſi & Tuentii cauſa, 202, 203

Z

ZOZIMUS Romanus Pontifex Proculum Maſſilienſem deponere conatur, 200, 201 hujus in causâ Celeſtij σφάλμα, 148

Finis Indicis Rerum & Verborum.

Digitized by Google

Bb. Tab. IV. n.o 28.